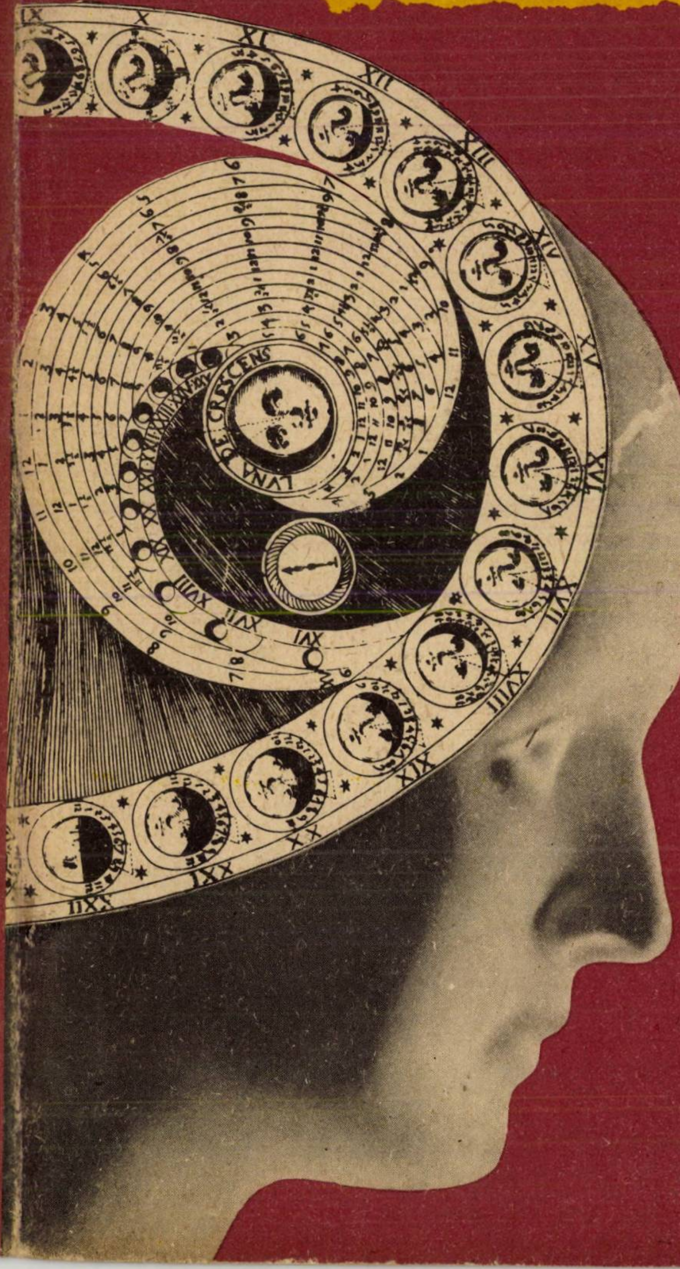
ALMANAH 1987 ALMANAH

România literară

REALITATE
FANTASTIC
UTOPIE

S.F.

1987 • REALITATE • FANTASTIC • UTOPIE

■ În activitatea cultural-educativă, de formare a omului nou şi, în primul rînd, a tinerelor generaţii, trebuie să combatem cu hotărîre tot ceea ce este vechi şi perimat, să promovăm cu hotărîre noul !

NICOLAE CEAUŞESCU

almanahul
România literară 1987

REALITATE — FANTASTIC — UTOPIE *(formulă care cuprinde la fel de bine şi fenomenul S.F.) este o posibilă sinteză a ipostazelor imaginarului de-a lungul timpului, o trecere în revistă a cîtorva etape sugestive din uriaşul şi fascinantul efort al spiritului uman — începînd cu miturile antice şi pînă la imaginarele călătorii cosmice — de a cunoaşte, înţelege şi ordona universul, de a corela lumea interioară cu realitatea înconjurătoare, alcătuind un ansamblu armonios, coerent, dinamic.*

Cuprinsul alternează textele cu caracter eseistic şi prozele scurte (inedite). Prin însăşi natura lui, acest Almanah nu putea epuiza teoretic sau exemplifica deplin un fenomen atît de complex, atît de uimitor. El pune numai cîteva accente.

Lumea noastră actuală este rodul dialogului permanent cu realul, îmbogăţit şi modelat de capacitatea spiritului uman de a imagina, depăşind astfel limitele obiective impuse de timp şi de spaţiu, chiar barierele relative ale cunoaşterii într-o anumită etapă. În funcţie de nivelul general al ştiinţei, de contextul socio-economic, formele imaginarului s-au schimbat. Viziunii antice, limitate ştiinţific, dar bazate pe observaţie şi logică, îi corespunde lipsa de prejudecăţi, seninătatea integrării tuturor cunoştinţelor, inclusiv miturile şi legendele, într-o sinteză în care imaginarul completează zonele albe şi îşi asumă enigmaticul.

Un alt capitol este dedicat fantasticului medieval, deseori sumbru, generat de tabu-urile şi prejudecăţile religioase. Cunoaşterea este frînată şi alterată, iar viziunea despre univers nu poate fi decît convenţională. Din spaimele acestei lumi se alimentează o bună parte a literaturii fantastice mai vechi sau mai noi.

Renaşterea, marile descoperiri geografice modifică fundamental viziunea despre univers; treptat spiritul se eliberează de tutela religioasă, reevaluînd şi îmbogăţind cunoştinţele. Orizontul cercetării se extinde spre spaţiul cosmic şi tema călătoriei interplanetare e tratată ca un demers uman plauzibil.

Secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea sînt marcate de cercetări şi descoperiri fundamentale în astronomie, fizică, matematică, chimie etc. Viziunea despre om şi univers se modifică proporţional, pe măsură ce ritmul cunoaşterii se accelerează. Fantasmele sînt înlocuite de enigme ştiinţifice sau de previziuni tehnice. Revoluţia industrială creează aproape o nouă mitologie. Anticiparea unor realizări tehnice atinge temperaturi înalte, deşi astăzi asemenea texte stîrnesc zîmbete duioase.

Dezvoltarea literaturii ştiinţifico-fantastice e o urmare firească a extinderii enorme a cunoaşterii. Revoluţia tehnico-ştiinţifică, explozia informaţională, ameninţarea unui conflict nuclear şi toate celelalte probleme grave ale umanităţii, ale prezentului şi viitorului se reflectă într-o paletă foarte diversă de texte S. F. Ţelul autorilor nu este acela de a rezolva probleme tehnice sau ştiinţifice, ci de a mobiliza conştiinţele, de a stimula fantezia creatoare, de a reafirma valorile civilizaţiei umane.

Accentuat sau nu, toate etapele enumerate anterior sînt prezente în alcătuirea Almanahului, ilustrare a unui drum sinuos şi dramatic, niciodată întrerupt, de cuprindere a unui univers tot mai complex. Superb neastîmpăr al spiritului uman iscoditor şi constructor.

„România literară"

MIRCEA MALIȚA

STRATEGIILE DE SPORIRE A SENSULUI REALITĂȚII

CINE VINE dinspre știință spre literatură în cultura românească nu întîlnește un peisaj nefamiliar. Tensiunea între un domeniu și celălalt nu este acut simțită ca în cuprinsul altor culturi mai specializate. „Cele două culturi" le-a scris C.P. Snow pe sol englez, deplîngînd grava incomprehensibilitate ce stăpînește pe literatul ce se abate în aria „stranie" a științei sau pe cercetătorul care vizitează tărîmul „ciudat" al literelor. La noi, zeci de punți au fost aruncate cu adevărată fervoare. Poeți care au fost matematicieni, medici scriitori, poeți-filosofi mîndri de licența lor în biologie, electroniști eseiști, literați naturaliști (în sensul științelor naturii), lista e mare. Tot în cultura noastră s-au înfiripat, cu titlu de pionierat, discipline de graniță la punctele unde înainte vreme se credea că schimburile sînt ilegale, de contrabandă : lingvistică și poetică matematică, analiza logică a dramei, stilistică bazată pe teoria informației și alte hibridări productive.

Dacă incursiunea în literatură o face cercetătorul venit din științele exacte cu ghizi buni și precedente ilustre, îi mai trebuie ceva : o conștiință a solidarității de scop și de misiune cu străduința scriitorului. O dobîndește numaidecît, dacă nu se rătăcește în sutele de lucrări care au adîncit diferențele „ireconciliabile" și specificul „ireductibil" al celor două discursuri : literar și științific. El nu vine cu mîna goală : n-are decît să apeleze la conceptul fundamental de *model*. Definit ca o descriere a unei porțiuni de realitate (mai puțin cunoscute) prin limbajul altei porțiuni de realitate (mai bine stăpînite), modelul oferă științei și literaturii conștiința unui efort comun de a crea modele pentru realitate. Atît modelul literar cît și cel științific sînt alcătuite din semne, cuvinte și simboluri. Ambele recurg la limbaje finite, dar cu posibilități infinite, dominate de reguli. Literatura, artele și știința ar fi astfel vaste ateliere de confecționat modele. Imaginea tulbură pe separatiști, care rezistă la propunerea de a privi atît ecuația galileană a pendulului cît și o poezie argheziană drept materializări în veșminte diferite ale unuia și aceluiași concept de model. Direcțiile sînt opuse, se va auzi obiecția. E evident că ceea ce descrie știința e măsurabilul, deci dimensiunea cantitativă a realului, pe cînd literatura se îndreaptă spre calități. Dar nu sînt oare ambele în căutarea unor structuri ordonate ? Nu încearcă și una și alta să pună pecetea inteligibilului pe cîte un fragment de univers ?

Iar se aud vocile iritate ale celor obsedați de diferențe : literatura folosește recuzita imaginarului, în timp ce știința e ancorată în realitate. Definiția modelului n-ar putea fi transferată în creația artistică, creație care apelează la un limbaj al unui univers imaginar (nu al unei alte porțiuni a realității) pentru a descrie un fragment al realității. Cercetătorul rămîne imperturbabil : nimic pe lume nu e mai imaginar decît numerele complexe, cu ajutorul cărora calculăm aripi de avion. Și dacă asaltul va continua (literatura nu adoptă demersul rațional al științei !), omul de știință va enumera cîte feluri de raționalitate pot fi definite și va conchide : și una și alta, prin mijloacele (adică mo-

delele, limbajele și gramaticile) lor, caută să degajeze, să atribuie sau să sporească sensul unei realități infinite în care sîntem scufundați cu mijloacele noastre limitate. Să reduci haosul ambiant, să introduci o fărîmă de ordine, să micșorezi incertitudinea, să smulgi o parcelă a realității de sub legea entropiei universale, bine, dar aceasta e tocmai definiția vieții. Iată-ne ajunși la un punct interesant : modelele științei și literaturii (ca și ale artei) sînt forme ale unei strategii profunde a structurilor vii.

Să zicem că literatul separatist și autonomist a acceptat (ceea ce nu e deloc sigur) conceptele ce i se oferă din partea științei : model, limbaj și sporire de sens. Să vedem, spune el, bucuros că întinde o cursă, cum te descurci în fața a două fenomene literare, care cunosc în zilele noastre o ciudată resuscitare și care au elemente greu conciliabile cu știința : fantasticul și utopicul. Primul e o sfidare la adresa realului, raționalului și explicabilului și se definește prin tot ce le neagă pe acestea. Utopicul este exact ce-i spune numele : locul care nu există.

CERCETĂTORUL cade pe gînduri, dar nu se descurajează. Înainte de toate, modelul fantastic nu e deloc străin de dezvoltarea minții omenești. El prezidează începuturile. În copilăria oamenilor, este folosit ca model fundamental al explicării realității. În copilăria omului se începe cu basmul. Atît zeii lui Homer, cît și zînele din basmele populare sînt construcții coerente introduse în realitate pentru a-i da sens. Instrumente naive dar eficiente de reducere a inexplicabilului, aceste persoane fantastice au fost atît de integrate realității, încît nu ne sperie, nu dau fior. Istoria gîndirii umane se poate scrie în termenii eliberării, curățirii și emancipării treptate a modelelor de elementele supranaturale. Cîte ruguri n-au ars, cîți pași eroici n-au fost făcuți cu fiecare descoperire, cu fiecare rafinare a procedeelor raționale, cu fiecare sistem filosofic, cu fiecare operă literară, pînă la lărgirea ariei stăpînite în frontierele de astăzi ! Acum vine întrebarea critică : iată-ne în epoca modernă (scădem sau adunăm două-trei veacuri la data discuției noastre). Știința e triumfătoare. Pentru fenomenele naturii dispunem de explicații riguroase, viața socială stă pe straturi groase de raționalitate instituționalizată, economică, politică, juridică. De unde interesul pentru fantastic, îmbrățișarea lui de către cititori ; în ce constă atracția lui neistovită, apelul lui în conștiința noastră ?

Fantasticul literaturii moderne se distinge de fantasticul mitologic sau feeric, spun cei care l-au studiat. El nu e o construcție organizată a realității cu ajutorul unor elemente din afara ei, ci o insidioasă întrerupere a ordinii acesteia. „E o năvală a inadmisibilului în sînul inalterabilei legalități cotidiene" a afirmat Roger Caillois. Autorul (cunoscut generației mele de cînd conducea splendida revistă „Diogène" de sub egida UNESCO), unul din marii eseiști ai vremii noastre, îndrăgit de cititori mai ales pentru studiile și antologiile sale de artă și literatură fantastică, a tratat nemilos operele în care miraculosul e organizat și legitimizat. Fantasticul, după Caillois, e un intrus nedorit, fără buletin de identitate, un răufăcător care produce spaimă. Hieronymus Bosch de pildă, care fusese pentru noi prototipul fantasticului în pictură, e scos din listă, pentru că în lumea sa de bestiole și monștri, extraordinarul se constituie în sistem. „Într-o lume de miracole, extraordinarul își pierde puterea".

L-am înțeles pe Caillois mai bine prin intermediul unui tablou. Vizitasem Galeria Națională de Artă din Londra, unde căutasem *Ambasadorii* (francezi) ai lui Hans Holbein, pictați la 1533. Interesul îmi fusese pregătit de cartea lui Philippe Amiguet : *Vîrsta de aur a diplomației. Machiavel și Venețienii*, apărută în 1963. Tabloul răsplătește orice așteptări. Două personaje stau în picioare și te privesc impasibile, de o parte și de alta a unei mese. Un ceas indică orele 10 și jumătate dimineața, pauza unei ședințe de negocieri, cînd protagoniștii se retrag pentru o cafea, o fotografie sau un schimb neofi-

:ial de idei. Instrumentele de navigaţie ;i globurile pămînteşti amintesc că sîntem în anii explorării Canadei şi ai prezenţei portughezilor în sudul Asiei. La două decenii după moartea lui Machiavel, tînăra diplomaţie modernă înfloreşte. Ambasadorii sînt la modă. Anul tabloului e anul în care ambasadorul Veneţiei trimite Senatului raportul cuprinzînd portretul moral al lui Francisc I al Franţei. În tablou, ambasadorul din stînga e costumat ca Henric al VIII-lea al Angliei, iar cel din dreapta în ţinuta sobră a lui Erasm. Crucifixul din stînga perdelei, aproape invizibil, e o aluzie la înaintarea laicismului Renaşterii şi la criza Bisericii, divizată de Reformă. Nu te saturi să citeşti în acest tablou un capitol pasionant de istorie. Şi, deodată, privirea îţi este atrasă de un obiect straniu, neluat în seamă de cei doi ambasadori, obiect care scapă legilor gravitaţiei, ridicîndu-se uşor deasupra pardoselii de marmoră. Are formă alungită. Să fie sabie sau armă ? Mai degrabă e un peşte spintecat. Nici ipoteza aceasta nu ţine. După ce desfide orice încadrare în realitate, obiectul îşi dezvăluie secretul, dacă îl priveşti lateral, de departe, dintr-un unghi anumit. El este un craniu alungit, deformat ca într-o oglindă magică. Obiectul misterios este fantasticul, fisura, decalajul, scandalul intercalat într-un univers ordonat, stăpîn pe sine, sigur de instituţiile sale şi de raţionalitatea reprezentată de cei doi ambasadori. „Fantasticul presupune soliditatea lumii reale, dar aceasta pentru a o devasta mai uşor“ va scrie Caillois. Efectul e sigur. Contempli modelul pictural al naşterii diplomaţiei moderne şi pleci cu neliniştea trezită de obiectul fantastic.

Trei observaţii înainte de a merge mai departe. Dacă definiţia dată de Caillois ar fi corectă şi completă, fantasticul nu ar fi model, ci simplă ruptură de model. Numai că invazia lui în realitate, unde distruge un sens construit cu grijă, nu se face de dragul devastării şi al groazei. El pledează pentru un sens sporit, lărgit, îmbogăţit. Este un indiciu al unei extensiuni necesare, al înglobării unui nou teritoriu, al lărgirii unui model, al cărui caracter limitat, temporar şi precar a venit să-l demonstreze. În tabloul lui Holbein ni se înfăţişează mai întîi o ordine cu pretenţii de stabilitate şi raţionalitate, un univers relatat cu minuţii realiste şi cu simbolurile principale ale vremii, ca apoi să se adauge o apariţie extraordinară, care subminează tot ce se întreprinde în tablou : moartea. Ambasadorii vor să facă pacea, să evite războiul, să învingă moartea, dar ea stă la pîndă în planul secund al fantasticului, gata să le zădărnicească efortul şi să-i înghită cu prinţii şi cu cetăţile lor. Un sens contestat lasă loc unuia mai profund, sensul modelului de gradul doi.

HANS HOLBEIN CEL TÎNĂR :
Ambasadorii

În al doilea rînd, după Caillois, intervenţia misterului în universul cuminte şi stăpînit trebuie să producă numaidecît spaimă. Nu neapărat. Holbein îţi dă nelinişte, anxietate, îndoieli. Pentru Caillois, fantasticul e un „joc al fricii“. Într-o versiune mai largă, sentimentul de nelinişte, de jenă, de inconfort şi de nesiguranţă ajunge.

În sfîrşit, cînd părăseşti tabloul lui Holbein, te întrebi dacă fantasticul cel mai îndrăzneţ, nebănuit şi miraculos nu e sortit să fie ajuns din urmă, mai tîrziu, de real. Înlocuiţi obiectul lui Holbein cu o rachetă — ca formă se potri-

veşte — ca un cap nuclear şi veţi zdruncina universul raţional al omenirii, infinit mai mult decît ar fi putut s-o facă imaginaţia marelui pictor.

CU meditaţia prilejuită de tablou, să revenim la literatura fantastică spre care se îndreaptă cititorul zilelor noastre. Să luăm trei autori din trei orizonturi : Borges, Bulgakov, Buzzati. (Faptul că numele lor începe cu litera B e o întîmplare căreia nu-i atribuim sens.)

BORGES. Un personaj, care pentru a-şi garanta identitatea reală, spune şi pe ce stradă stă, primeşte vizita unui vînzător ambulant de cărţi. Totul rămîne în plan real : episod, conservaţie, obiecte. Un element fantastic distruge modelul. Cartea oferită spre vînzare are un număr infinit de pagini *(Cartea de nisip)*. Toate paradoxurile infinitului care încearcă mintea noastră reapar la răsfoirea volumului. Nici una din paginile consultate nu poate fi regăsită, „nici una nu e cea dintîi, nici una cea din urmă". Prin contrast, realitatea în care ne mişcăm e finită, cu un număr uriaş de combinaţii ale elementelor constituente, sursă inepuizabilă a hazardului, jocului şi varietăţii, dar niciodată de purtarea numerelor naturale. Fantasticul, cartea infinită, este strigătul limitelor universului cotidian, ordinar, comun, dar şi nostalgia infinitului întrevăzut, dar nestăpînit.

BULGAKOV. La un birou imens, cu o călimară masivă în mijloc, şedea un costum gol pe dinăuntru şi plimba pe hîrtie un toc cu peniţa uscată, fără cerneală. Costumul avea cravată, din buzunarul de la piept ieşea vîrful unui stilou, dar deasupra gulerului nu se afla nici gît, nici cap şi nici din manşete nu se vedeau ieşind mîinile. Costumul era cufundat în lucru şi nu băga în seamă defel harababura care domnea în jur. Auzind zgomotul uşii deschise, costumul se lăsă pe speteaza fotoliului şi deasupra gulerului răsună vocea atît de cunoscută a lui Prohor Petrovici : „— Ce-i asta ? Doar stă scris pe uşă că nu primesc pe nimeni !" *(Maestrul şi Margareta)*. În această scenă, întregul decor e real : contabilul, secretara, mentalitatea şi dialogul lor, ca şi spaima sinceră în faţa unui element ieşit din comun, constînd din înlocuirea directorului lor de către costumul său. Spaima nu se transmite însă cititorului care e cuprins de ilaritate : personajul birocrat a dispărut şi a rămas la lucru, în locul omului, rolul şi statutul social, reprezentate de costum. Se recurge la una din cele mai frecvente elemente din recuzita fantasticului, invizibilitatea, ce face cu tifla unei legi fizice a universului nostru curent. De cîte ori nu visăm să pătrundem nevăzuţi în camerele unde se spun despre noi lucruri pe care nu le vom afla niciodată ? Dar adevărata îmbogăţire de sens rezidă în ideea sugerată şi neexplicitată că un univers administrativ este un univers de roluri nu de oameni.

BUZZATI. Naratorul vizitează pe frumoasa şi capricioasa Lunella, care la un moment dat îşi cheamă cîinele cu numele prietenului său dispărut, ce fusese îndrăgostit de ea. Fiorul groazei apare în momentul în care povestitorului i se pare că recunoaşte în cîinele maltratat pe amicul său Umberto : — „Ai văzut ce secătură, spuse mica şi cruda ticăloasă. Dar a încasat-o. Aşa trebuie să faci, altfel stăpînii sînt ei. De cum vezi că se împotrivesc, loveşte-i cu chibzuială. Loveşte-i peste nas, unde-i doare mai mult. După asta, devin nişte îngeraşi" *(Mica Circe)*. Nicăieri în povestire cadrul real nu e întrerupt de o transsubstanţiere. Sensul ce apare odată cu întrebarea : nu cumva cîinele e chiar Umberto ? poartă asupra tuturor dezastrelor ce le-ar provoca transformarea metaforelor, cu ontologia lor slabă „ca şi cum", în identităţi depline. Ce s-ar întîmpla dacă iubitele ar fi într-adevăr stele, îndrăgostiţii căţei, pasiunile incendii, iar ştirile microbi ? (În ultimul caz, răspîndirea ştirilor e descrisă în sociologie de un model elaborat pentru difuzia maladiilor.)

Să facem acum trimitere la trei autori români : Galaction, Voiculescu, Bănulescu. (Faptul că povestirile lor se petrec toate la Dunăre e o întîmplare căreia putem să-i atribuim sens.)

GALACTION. Fraţii Badea şi Constantin Fierăscu din Celei sînt magistral introduşi cu toate meandrele vieţii lor, pînă la punctul de a deveni familiari şi înţeleşi. Constantin, fiul turcoaicei, nu-şi găseşte locul şi meseria, în contrast cu Badea, bine aşezat în gospodăria sa. Iubirea lui cu Frusina, devenită soţia lui Badea, e o izbucnire de instincte ce se încadrează perfect în decor. Şi deodată, în bordeiul care le adăpostea dragostea, Constantin vede focul fantastic. „Era un dans cu ritm şi cu înţeles în această viorie colcăire de dantelă. Fiecare flacără ondula ca vie, fiecare ţîşnitură albastră revărsa o formă feminină, cu braţe ridicate, cu păr fluturător"... Dansul fecioarelor e înlocuit de flăcări lungi şi drepte ca nişte gladii. O piramidă de lame metalice se face şi se desface. „Trei muchii viorii pe o bază de şerpi galbeni zdrobiţi şi vag colcăitori." Fenomenul halucinant trece de la simbolismul dragostei la acela al comorii ascunse sub tăciunii aprinşi. *(Gloria Constantini)*. Fantasticul nu se arată, cum spune Caillois, „dacă nu sfîşie brusc o regularitate bine stabilită." Focul izbucneşte la sfîrşit, întrerupînd monotonia vieţii balcanice şi aducînd personajelor o adevărată distrugere întruchipată de moartea lui Constantin şi a Frusinei, în timp ce galbenii comorii se rostogolesc în Dunăre. Focul fantastic a transformat o povestire de crud realism într-un model universal de pasiune mistuitoare.

VOICULESCU. Într-una din cele mai cunoscute povestiri, sergentul major Costache Negrea vrea cu orice preţ să ducă la capăt misiunea încredinţată, călăuzind prin viscol cei doisprezece soldaţi la destinaţie, la Babo Săracă, pe Dunăre. Îi leagă cu o funie şi aşa înaintează în urgia dezlănţuită. Totul se încheagă şi are sens. Numai că sergentul murise înainte de aspra lui performanţă şi la anchetă, sublocotenentul Viorel Petre are revelaţia de a fi fost salvat de un om care-şi prelungise eroismul dincolo de linia morţii. „Funia cu care majorul la plecare se încinsese peste tunică şi cu care-l înfăşurase pe el cînd alcătuise în vifor falanga, funia lipsea" *(Viscolul)*.

BĂNULESCU. Într-una din scenele cele mai puternice şi de neuitat ale literaturii noastre, o barcă cu diaconul Ichim, cu pescarul Condrat şi nevasta lui, Fenia, caută un petec de pămînt pe întinderile inundate, ca să îngroape copilul mort. Treptat la această grupare rară dominată de monologul paranoic al preotului, se adaugă noi elemente puţin probabile, care constituie tot atîtea şocuri pentru cititor. Se sapă în dunele de nisip, apare Vica, femeia izgonită care se tînguieşte şi cere să nu fie alungată din sat, intervine Dache cu muzica şi apoi ruperea zăporului şi strigătele oamenilor. Ca şi cum ar mai încăpea ceva în acest model aproape pictural, de un dur şi insuportabil realism, intră în scenă elementul cel mai puţin aşteptat, turma de mistreţi. „Printre sloiurile înalte şi groase care zvîrleau trombe de apă, tîrînd cu ele copaci despicaţi şi insule de stuf — veneau mistreţii în cîrduri, înotînd în salturi repezi, tăind apa cu spinările sure, cu boturile păroase căscate, pline sub bărbie de ţurţuri de gheaţă, pe colţi cu smocuri de iarbă uscată şi albită de zăpadă." Apariţia mistreţilor constituie fantasticul. Tabloul improbabil (surpriza informaţiei este proporţională în modelele ştiinţifice cu gradul lor de nedeterminare), dar perfect verosimil, coerent, şi tangibil, nu suportă această suplimentară şi grea intruziune şi se sparge. Tragediile sînt pentru moment uitate şi pescarii rîd *(Mistreţii erau blînzi)*. Fantasticul este aici un element al naturii. Nu se recurge la strigoi şi flăcări, nu se înfrîng legile fizice, dar funcţiunea de spargere a unui model construit cu artă infinită şi încărcat de sens e aceeaşi. Dunărea, imensă şi misterioasă, cu domeniile ei de sălcii fantomatice, benefică şi distrugătoare, stînd deasupra existenţelor umane pe care le invadează şi le smulge capricios, hotar de tărîmuri imaginare, e cadrul cel mai propice ce s-a oferit unei bune părţi din literatura română fantastică. Munţii sînt decorul consacrat al mitologiei şi basmelor. Acolo stă Zamolxe, acolo sălăşluiesc zînele şi spi-

ridușii, duhurile bune ale universului statornic al codrilor. Năvala și schimbarea, jocul brusc al destinului și spaima țin de un fluviu bătrîn.

Să revenim la cercetătorul științific, care acum a prins curaj, fiind gata să aducă noi argumente în favoarea compatibilității fantasticului cu știința. Facem noi oare altceva, va spune el, decît să stricăm mereu modelele pe care le alcătuim, pentru a construi altele? Dacă n-ar fi îndoiala creatoare (vezi neliniștea în literatură), dacă n-am simți că sensul furnizat de un model e incomplet și limitat, dacă pentru explicația oricărui sistem logic n-ar fi mereu nevoie de un meta-sistem, ar mai fi progres în cunoaștere? Orice element, inclusiv fantasticul, ce tulbură o structură a cunoașterii sau o schemă de explicație se înscrie în dialectica mișcării modelelor. Cercetătorul nu e deloc neliniștit de presupusele tangențe mistice ale procedeului. „Povestirea fantastică nu-și propune cîtuși de puțin să acrediteze fenomenele oculte, scrie Caillois. Convingerea, prozelitismul adepților (din povestire) nu fac deobicei decît să exacerbeze spiritul critic al cititorilor".

Ca să completeze demonstrația împăcării științei cu fantasticul, nu-i va rămîne omului de știință decît să citeze „știința fantastică", gen care nu s-ar fi creat dacă n-ar fi existat afinități puternice între cei doi termeni constituenți. Ne aflăm în plină modă și în plină expansiune a genului. El continuă literatura fantastică, așa cum aceasta o prelungește pe aceea a basmelor, adică cu similitudini, dar și cu discontinuități.

Asemănările sînt evidente. În literatura fantastică, la fel ca și în S.F. (să numim așa știința fantastică sau *science fiction*, cu simbolurile care-i subliniază contemporaneitatea), o ordine naturală este întreruptă de un element fantastic. De aici încolo, încep notele distincte. Elementul fantastic în S.F. suprimă (sau rupe, dacă vreți) o lege recunoscută, pentru a o înlocui numaidecît de o lege nouă, pe baze riguros raționale și științifice. Fantasticul în S.F. nu are doar credibilitatea ce i-o dă arta povestitorului, ci dispune de certificat științific: sînt invocate laboratoare, savanți, teorii care îl susțin, îl legitimează și-l dezvoltă. Punctul de plecare e riguros plantat în ultimele descoperiri. Rachete interplanetare, planete locuibile, ființe planetare, stelare sau cosmice cu statut garantat de calculul probabilităților, viteze uriașe (de ce să ne oprim la viteza limită a luminii ?), raze care distrug totul (deja există), raze care te fac invizibil, raze care îți dau dimensiunile voite ș.a.m.d., totul pornește în S.F. de la manual. Așa cum negi postulatul paralelelor și dai peste o geometrie ne-euclidiană, în S.F. scoți o lege cu care ne-am obișnuit, în special una care e limitativă și nu ne place și o înlocuiești cu alta ce-ți oferă modelul coerent, logic și plauzibil a unui univers mai generos. Se întîmplă lucruri ciudate în relația între știință și fantastic. Arthur Clarke pretinde că proiectele tehnice ale navelor cosmice sînt inspirate de desenele navelor din S.F. Gratuitatea jocului de imaginație — susținută aprig de unii — nu mai e evidentă. S-ar părea că literatura fantastică de tipul Jules Verne și cea din zilele noastre sînt vaste tentative de anticipare, de pregătire a sensibilității noastre și de exersare pentru intrarea în universul tehnic care nu întîrzie să se constituie. Submarinul, avionul și racheta erau obiecte fantastice la Jules Verne, ca acum să fie produse industriale de serie. (La fel și televiziunea, anunțată mai sumar, ce e drept, în *Castelul din Carpați*.)

Aici vede Caillois, diferența între S.F. și literatura fantastică = nu mai e fantezie, ci o împingere mai departe a raționamentului științific. Angoasă și frică da, dar e teama unei epoci înfricoșată de propriile creații tehnico-științifice.

Credincios punctului de vedere că asemănările sînt mai prețioase decît deosebirile, cercetătorul va face o observație interesantă. Procedeele între literatura fantastică și S.F. pot să difere, dar temele vor fi aceleași. Ambele sînt meditații asupra puterii (fizice sau mintale) a omului și a limitelor ei. Cele mai asupritoare sînt limitele de spațiu și de

timp, cele mai tulburătoare limitele gîndirii noastre. Nu putem zbura, nu putem trăi veşnic (nici măcar mult, cît un stejar sau o broască ţestoasă), nu ne putem întoarce în timp, ne izbim de ireversibilitatea unor fenomene, nu putem dezlega nici paradoxul mincinosului din Creta şi nu sesizăm mai mult de cinci argumente într-o discuţie (maximum şapte). În literatura fantastică intervine diavolul sau un elixir şi iată-l pe Faust întinerit. În S.F. sînt propagate noi teorii ce ţin celula proaspătă. Dar să nu ne aşteptăm ca literatura fantastică şi S.F. să abordeze altceva decît teme din catalogul veşnicelor aspiraţii ale eliberării fragilei şi limitatei existenţe umane de sub imperiul şi din constrîngerea nemiloasă a legilor naturii. Spaţiul şi timpul sînt marii inamici. La Wells, ilustrul înaintaş al S.F., o maşină de explorat timpul încearcă să rezolve problema. Dar nici nu ne putem bucura de succesul călătoriei în timp, căci sîntem incapabili să-i gîndim implicaţiile. Dacă merg zece generaţii înapoi şi într-o luptă cu tătarii nu îngrijesc rana strămoşului meu, iar acesta moare, atunci schimb desfăşurarea istoriei şi astăzi nu exist ! Paradoxurile timpului reapar şi cînd vrei să-l învingi de partea viitorului. Foarte sugestiv sînt prezentate consideraţiile moderne ale lui Masanao Toda asupra timpului în cartea lui Solomon Marcus, *Timpul* (1985). Obsesivă în S.F., tema timpului (învingerea limitelor prin fantastico-ştiinţific) e prezentă în literatura fantastică fără tangenţe ştiinţifice. În *Secretul d-rului Honiberger,* eroul lui Mircea Eliade se duce să restituie d-nei Zerlendi caietul cu însemnări inedite, la o lună-două după lectură. Locatarele casei din strada S., d-na Zerlendi şi fiica, sînt uluite. „Domnul pretinde că a lucrat acum vreo două luni în «bibliotecă» vorbi ea, arătînd spre una masivă de stejar." Ceea ce personajul număra în săptămîni, eroinele număraseră în ani. La fel, micul şi obscurul profesor de pian, cînd iese de *La Ţigănci,* găseşte o lume ce a ascultat de alt ceasornic decît al lui, care se oprise.

Matematicianul Gheorghe Păun care a înscris rezultate remarcabile în do-

Om cu gît de cocor — prototip al frumuseţii umane în legenda ducelui Ernest

menii moderne (o nouă teoremă de tip Arrow privind imposibilitatea agregării de indicatori) ne-a dat şi o carte de S.F. antrenantă, *Sfera paralelă* (1985).

DACĂ OMUL de ştiinţă şi-a încercat teoria modelelor pe fantastic, nu mai e nevoie să trecem la utopie, poate să spună literatul. Utopia — sare în ochi — e model, e construcţie raţională, deliberată, consistentă. E model de societate posibilă viitoare. Omul vrea să fie stăpîn pe soarta sa. Asta înseamnă să poată decide între alternative, iar acestea trebuie formulate. Viitorul e ca un arbore, ale cărui ramuri sînt căi posibile de urmat. Metafora e transformată de mult în modelul arborelui decizional. De fiecare ramură (în ştiinţă se zice: în nodurile terminale) atîrnă, sub formă de scenarii posibile, utopiile. Bertrand de Jouvenel, cînd a fost ales doctor honoris causa al Universităţii din Bucureşti, a înfiinţat teoria sa asupra viitorilor posibili. Încă un domeniu în care ştiinţa stă sub acelaşi acoperiş cu literatura. Da, va conchide literatul, fericit că redresează balanţa într-o discuţie desfăşurată sub asaltul conceptelor secretate de ştiinţă, dar marea beneficiară a acestei vecinătăţi e ştiinţa, ca şi raţiunea, care nu pot funcţiona fără calda şi înaripata imaginaţie, fără sensibilitatea ascuţită şi alertă, fără sensul şi înţelesul neanalitic, pe care le cultivă neîncetat, în eterna sa vocaţie, literatura.

Roger Caillois față în față cu el însuși

ROGER CAILLOIS

DE LA FEERIE LA LITERATURA ŞTIINŢIFICO-FANTASTICĂ

BASMELE, povestirile fantastice la modă în secolul al XIX-lea, dezvoltarea actuală a literaturii ştiinţifico-fantastice par tot atîtea căi larg deschise fanteziei celei mai arbitrare. Pare că nici un obstacol, nici o limită nu pot stăvili capriciile imaginaţiei. Ai impresia că, de fiece dată, ea îşi rezervă un teritoriu unde să îşi îngăduie orice.

Cu toate acestea e limpede că feriile se aseamănă între ele, dar şi că se deosebesc de povestirile fantastice ; că acestea, la rîndu-le, au un aer de înrudire prin care se deosebesc deopotrivă de feerii şi de povestirile ştiinţifico-fantastice — acestea din urmă asemănîndu-se între ele. În toate cazurile avem de-a face cu o intervenţie a supranaturalului şi miraculosului. Dar minunile nu sînt identice şi nici miracolele interşanjabile. Ca atare, libertatea de invenţie poate nu este chiar atît de întinsă cum am presupus iniţial. [...]

Astfel că este necesar să facem distincţia între aceste noţiuni apropiate şi deseori confundate. Feericul este un univers miraculos care se adaugă lumii reale fără a-i pricinui vreun rău sau a-i distruge coerenţa. Fantasticul, dimpotrivă, constituie o ruptură, o irupţie insolită, aproape insuportabilă, în realitate. Lumea feerică şi cea reală se întrepătrund fără ciocnire sau conflict. Neîndoios, fiecare se supune altor legi. Făpturile care trăiesc în aceste lumi nu au nici pe departe forţe identice ; unele sînt atotputernice, celelalte dezarmate. Dar se întîlnesc fără surprindere şi doar cu spaima încercată de cel plăpînd în faţa uriaşului. Un bărbat curajos se poate lupta şi poate învinge un balaur care scuipă foc şi pară sau vreun alt gigant monstruos. Îi poate nimici. Dar vitejia nu slujeşte la nimic în faţa unei fantome, chiar de-ar fi binevoitoare. Căci fantoma vine de dincolo de moarte. În acest chip, odată cu fantasticul se iveşte o nouă dezordine, o panică nemaiîncercată. Se cuvine aşadar să-i definim caracterul şi consecinţele prin opoziţie cu cele ale feeriei.

Basmul se petrece într-o lume unde vraja este firească, iar magia o regulă. Aici supranaturalul nu este înfricoşător, nici măcar uimitor, întrucît el constituie însăşi substanţa universului, legea, climatul său. El nu încalcă nici o normă : face parte din ordinea lucrurilor. Este chiar ordinea sau, mai degrabă, absenţa ordinei lucrurilor.

Universul miraculosului este în mod firesc populat de balauri, licorni şi zîne ; miracolele şi metamorfozele se succed continuu ; bagheta magică este un obiect folosit curent ; talismanele, duhurile, elfii şi animalele recunoscătoare abundă ; zînele-naşe îndeplinesc pe dată dorinţele orfelinelor merituoase. În plus, această lume vrăjită este armo-

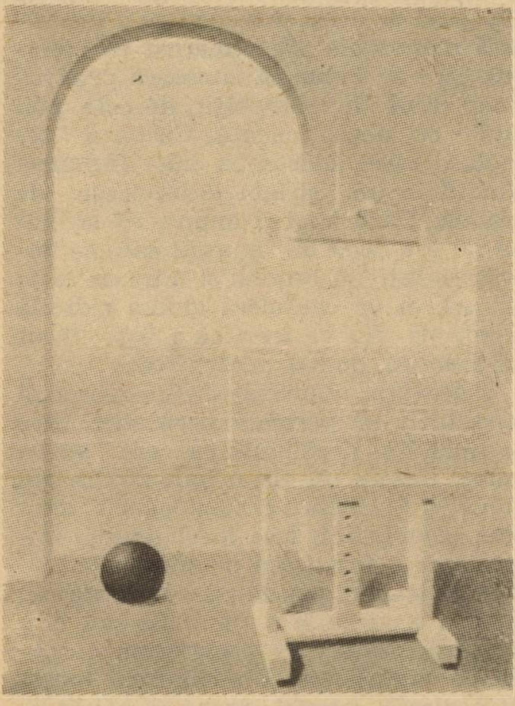
nioasă, lipsită de contradicții și totuși bogată în peripeții, căci și ea cunoaște lupta dintre bine și rău ; există și duhuri rele și zîne rele. Dar, odată acceptate însușirile aparte ale acestei supranaturi, totul rămîne deosebit de stabil și omogen.

Dimpotrivă, în fantastic supranaturalul apare ca o ruptură a coerenței universale. Miracolul devine aici agresiune interzisă, amenințătoare, care disloca stabilitatea unei lumi guvernate de legi pînă atunci considerate riguroase și imuabile. Este imposibilul țîșnind pe neașteptate într-o lume din care imposibilul era exclus prin definiție.

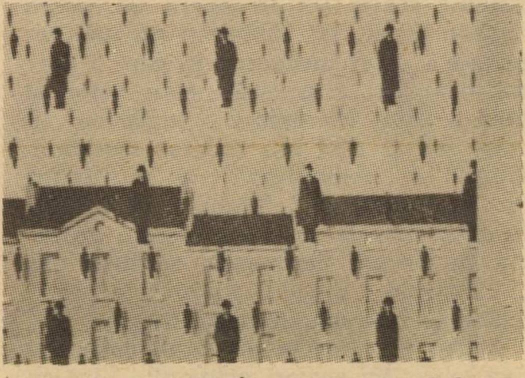
De unde o a doua și nu mai puțin decisivă opoziție : în vreme ce basmele au un deznodămînt fericit, povestirile fantastice se desfășoară într-un climat de spaimă și se sfîrșesc aproape inevitabil cu un eveniment sinistru, ce provoacă moartea, dispariția ori osîndirea eroului. Apoi lumea reintră sub stăpînirea regulilor firești. De aceea fantasticul este posterior feeriei și, ca să spunem așa, o înlocuiește. El nu se putea ivi decît după triumful concepției științifice asupra unei ordini raționale și necesare a fenomenelor, după recunoașterea unui determinism strict în înlănțuirea cauzelor și efectelor. Într-un cuvînt, se naște în momentul în care toată lumea e mai mult sau mai puțin convinsă de imposibilitatea miracolului. De acum încolo miracolul stîrnește frica pentru că știința îl izgonește și pentru că e considerat inadmisibil, înspăimîntător. Și misterios : nu s-a remarcat cu destulă tărie că feeria, tocmai fiindcă e feerie, excludea misterul.

De fapt, trebuie să ținem seama că fantasticul nu are nici un sens într-un univers miraculos. Chiar e de neconceput. Într-o lume a minunilor, extraordinarul își pierde puterea. El nu înfricoșează decît dacă rupe și discreditează o imuabilă și inflexibilă alcătuire, pe care nimic nu ar putea nicicum să o modifice și care pare a fi însăși chezășia rațiunii. [...]

Fantasticul presupune trăinicia lumii reale, tocmai spre a o putea mai lesne răvăși. La momentul potrivit, în ciuda oricărei posibilități și a verosimilului, pe cel mai neted și liniștitor perete — ca odinioară cel al monarhului din Babilon — apare semnătura de fosfor. În acea clipă se clatină certitudinile cele mai temeinice și se instalează spaima. Mecanismul esențial al fantasticului este apariția imprevizibilă : ceea ce nu se poate întîmpla și totuși se petrece, într-un loc și într-un moment anume, în inima unui univers perfect reperat și de unde se socotea că misterul fusese izgonit pe vecie. Totul pare ca azi și ca ieri : liniștit, banal, fără nimic neobișnuit și iată că, puțin cîte

RENÉ MAGRITTE : **Condiția umană. II**

RENÉ MAGRITTE : **Golconde**

puţin, se insinuează ori brusc izbucneşte inadmisibilul.

Este timpul, cred, să rezumăm aceste analize destinate a stabili distincţia dintre miraculos şi fantastic. Feeria este o povestire situată de la bun început în universul fictiv al vrăjitorilor şi duhurilor. Primele cuvinte ale celei dintîi fraze constituie deja un avertisment : *Odinioară...* sau *A fost odată ca niciodată...* Din pricina aceasta zînele şi căpcăunii nu vor speria pe nimeni. Imaginaţia îi exilează într-o lume îndepărtată, fluidă, etanşă, fără legătură şi nici comunicare cu realitatea de zi cu zi, în care mintea noastră nu le îngăduie să pătrundă. Se înţelege de la sine că sînt închipuiri menite să-i distreze sau să-i înspăimînte pe copii. Vreau să spun că, prin definiţie, nici un adult rezonabil nu crede în zîne ori vrăjitoare. De altfel, de ce s-ar teme de asemenea plăsmuiri ? Sînt benefice.

Diferenţa e izbitoare de îndată ce apar fantome sau vampiri. Desigur, şi acestea sînt creaturi imaginare, dar de astă dată imaginaţia nu le situează într-o lume imaginară ea însăşi, ci şi le reprezintă făcîndu-şi apariţia în lumea reală, ba, mai mult chiar, o apariţie de neînţeles, cumplită, invariabil funestă. Ea zămisleşte făpturile acestea nu îngrădite în Broceliande sau Walpurgia, ci traversînd zidurile apartamentelor închiriate în prezenţa notarului şi oglinzile cumpărate la licitaţie sau de la un negustor de cartier. Cu mîini transparente ridică spre buzele lor invizibile paharul cu apă pe care infirmiera l-a aşezat la căpătîiul bolnavului. Paşii grei ai statuii de bronz sau de marmură zguduie scara. Un fragment de spaţiu dispare brusc, iar călătorul nu mai regăseşte în zori încăperea în care a dormit noaptea — peretele este neted şi sună a plin. Nu există o încăpere în acest loc şi nici n-a existat vreodată. Timpul se dedublează, se multiplică sau încremeneşte. Trebuie să trăieşti de două ori, de zece ori aceeaşi grozăvie, în fiecare dimineaţă, zi după zi. Calendarele, ziarele, ştampilele poştei repetă aceeaşi dată neîndurătoare.

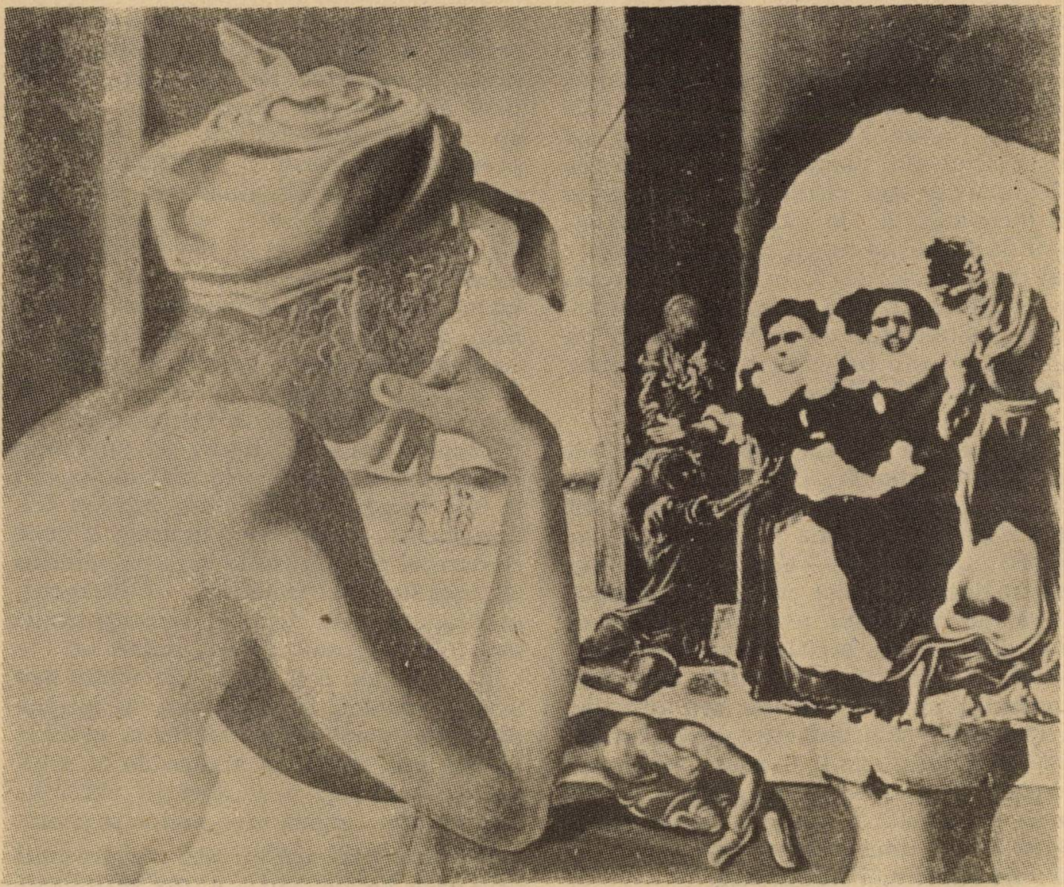
Astfel, manifestările fantasticului derivă toate din acelaşi principiu. Sînt cu atît mai groaznice cu cît decorul lor este mai familiar, iar căile lor cu atît mai întortocheate sau mai abrupte cu cît au în ele un nu-ştiu-ce fatal şi iremediabil, ce decurge din riguroase desfăşurări.

POVESTIRILE care au ca temă pătrunderea insolitului în banal sînt departe de a se întemeia în mod egal pe un principiu atît de limpede afirmat. Adeseori autorul nu merge pînă la limita inadmisibilului, ci, prin vreun artificiu, resoarbe fantasticul în clipa în care naraţiunea se apropie de sfîrşit. Voi enumera cîteva dintre cele mai des întîlnite subterfugii.

În primul rînd se întîmplă ca evenimentul fantastic să fie doar aparent supranatural. Nu era vorba decît despre o înscenare pusă la cale spre a-l înspăimînta pe eroul povestirii. O maşinărie subtilă, demontată în final, arată cititorului că sinistrele apariţii aveau drept origine nişte extrem de omeneşti stratageme. Este ceea ce se numeşte „supranatural explicat". *Castelul din Carpaţi* de Jules Verne ne oferă o versiune mai modernă decît romanele negre în care Miss Radcliff sau Hugh Walpole abuzează de acest procedeu cu o ingenioasă monotonie. De remarcat că epilogul, care ar trebui să uimească prin rafinamentul inventivităţii, de cele mai multe ori decepţionează. Cititorul acceptase ideea existenţei unei fantome. Gîndul la un strigoi îl înfiorase de spaimă. Dacă apoi îl anunţi că strigoiul nu era decît un figurant care se îmbrăcase într-un linţoliu şi mişcase nişte lanţuri, el va considera gluma ridicolă şi puerilă. Nu va ierta că a fost făcut să tremure numai pentru atît.

O decepţie asemănătoare provoacă şi povestirile cu peripeţii derutante, care în final îţi destăinuie că era vorba numai despre un vis, o halucinaţie sau un delir. Asemenea fantasmagorie, mult prea psihologică, lasă inteligenţei impresia că a fost trasă pe sfoară. [...]

În al treilea gen de pseudo-fantastic, autorul recurge la o anomalie sau la o monstruozitate care transformă o specie de vieţuitoare. Un păianjen creşte cît o girafă, furnici gigantice hăituiesc

SALVADOR DALI : **Piaţă de sclave cu bustul invizibil al lui Voltaire**

o omenire înfricoşată. La originea acestor metamorfoze se află un capriciu al naturii sau experienţele unui savant diabolic. [...]

Contribuţia celorlalte ştiinţe nu s-a lăsat prea mult aşteptată. Nişte invenţii misterioase produc de la distanţă cele mai surprinzătoare efecte. Toate felurile de unde şi de raze au fost folosite cu grade diferite de succes. Aparate delicate permit furtul sufletelor, viselor, emoţiilor. Genul nu e întotdeauna pueril : *Dr. Jekyll şi dl. Hyde* constituie o dovadă. E adevărat că, în acest caz, autorul [H. G. Wells] nu insistă asupra compoziţiei chimice a elixirului pe care îl bea eroul povestirii. Atari extrapolări ale cunoaşterii împing înapoi hotarele miraculosului, extinzîndu-le în schimb pe cele ale ştiinţei. Ele nu se bazează pe groaza iscată de dezvăluirea imposibilului.

O altă categorie de povestiri misterioase preferă utilizarea unor date ale ştiinţelor psihice : telepatie, spiritism, levitaţie, ectoplasme, vise premonitorii etc. [...] Aici trebuie să evităm o primejdioasă confuzie ; povestirile fantastice nu au drept scop acreditarea ocultismului şi a fantomelor. Convingerea, prozelitismul adepţilor nu fac decît să exacerbeze spiritul critic al cititorilor. Literatura fantastică se situează în planul ficţiunii pure. Ea este înainte de toate un *joc* cu sentimentul spaimei. Probabil chiar este necesar ca autorii care scriu despre fantome să nu creadă în strigoii pe care îi inventează.

A recurge la ficţiune înseamnă în primul rînd a renunţa la încercarea de a

convinge, dar şi a nu te pretinde martor tu însuţi. Admit totuşi ca problema aceasta să rămînă deschisă. Cîteva naraţiuni impresionante scrise de Sir Arthur Conan Doyle demonstrează că un scriitor abil poate încerca cu succes să împărtăşească cititorilor credulitatea sa încăpăţînată. De altfel, nu e important dacă aceştia continuă să nu creadă ; cel puţin se înfioară. În cele din urmă, naivitatea autorului care oferă incredulilor posibilitatea de a se înfricoşa cu voluptate este cea care conferă farmec poveştilor cu fantome. [...]

ÎN ceea ce priveşte miraculosul din literatura ştiinţifico-fantastică — dacă aceasta nu este o simplă şi copilărească literatură cu războaie între lumi şi călătorii interstelare — el nu se naşte din contrazicerea datelor ştiinţei, ci, dimpotrivă, din meditaţia asupra puterilor şi mai ales asupra problematicii acesteia, adică asupra paradoxurilor, aporiilor, consecinţelor sale extreme sau absurde, a ipotezelor sale temerare care scandalizează bunul-simţ, verosimilul sau obişnuinţa şi chiar imaginaţia — nu prin intermediul unei fantezii turbulente, ci al unei analize mai severe şi al unei logici mai ambiţioase.

Dacă este într-adevăr aşa, elementele miraculosului, departe de a releva nu mai ştiu ce luxurianţă creatoare, ce acumulează în voie infinite elucubraţii, se conformează de fiecare dată unei necesităţi ascunse, capabile să determine dinainte feluritele lor resorturi, într-un mod aproximativ, desigur, dar oricum cu o certă inflexibilitate. Ar fi atunci posibilă recenzarea şi explicarea acestor teme quasi-obligatorii, ba chiar deducerea, enumerarea sau prevederea lor. Neîndoielnic, ar fi nevoie de o inteligenţă supraomenească ori de rapiditatea combinatorie a maşinilor electronice, dar deja am inversa orientarea cercetării sau i-am stabili posibilităţile dacă am presupune că fiecărei epoci date îi corespunde un număr finit de miracole (sau de tipuri de miracole) imaginabile şi care, cele mai multe, au şi fost imaginate. Ele sînt, într-un fel, decalcurile, negativele, tiparele a ceea ce nivelul de cultură la care ne referim *îşi îngăduie să dorească.* Anticipaţii, nostalgii şi vise deşarte, incompatibilităţi fundamentale cărora mîine nu le vom mai găsi nici un fel de temei sau interes, pentru că realitatea va ajunge din urmă visul ori va confirma spaima, iar ele vor trebui să abdice de la rolul lor de a amăgi vreo dorinţă neîmplinită sau de a calma vreo nelinişte acută.

Presupun că acesta este mecanismul prin care fantasticul a ajuns să înlocuiască feeria, iar ştiinţifico-fantasticul să înlocuiască lent fantasticul din secolul trecut. [...]

Bestiar şi omenire fantastice. (Din Conrad de Megenberg : **Buch der Natur.** Augsburg, 1475)

TRECEREA de la feeric la fantastic o prefigurează, în liniile sale esenţiale, pe cea de la fantastic la ştiinţifico-fantastic. Am arătat cu altă ocazie cum temele principale ale acestuia din urmă corespund în ce le priveşte unor deziderate şi unor spaime ale unei epoci în care exigenţele axiomaticii ştiinţelor şi aprofundarea, explozia cadrelor ce păreau cele mai evidente — spaţiu, timp, cauzalitate —, departe de a asigura şi întări mereu dorita coerenţă, înspăimîntă şi dezorientează, dislocă o serie de categorii fundamentale, obligă în numele unei sporite rigori la un efort de imaginaţie implacabil, exacerbat. Ştiinţa devine atunci, prin fatalitatea demersului său şi prin consecinţele sale, sursă de nelinişte şi panică.

Odată admisă această răsturnare, este limpede că cele spuse mai înainte despre feeric şi fantastic sînt valabile şi pentru ştiinţifico-fantastic. Acesta continuă tradiţia poveştilor ideale complementare realităţii ; îi preia toate funcţiile neschimbate. Basmul exprima dorinţele naive ale unui om faţă în faţă cu o natură pe care încă nu învăţase să o stăpînească. Poveştile fantastice trădau frica de a vedea deodată că regulile, ordinea lumii — atît de greu stabilită şi dovedită prin investigaţiile metodice ale ştiinţei experimentale — cedează în faţa asaltului forţelor neînduplecate, nocturne, demonice. La rîndu-i, povestirea de anticipaţie reflectă angoasa unei epoci care începe să se teamă de progresul teoriei şi tehnicii şi pentru care ştiinţa, încetînd să mai reprezinte o protecţie împotriva inimaginabilului, apare tot mai mult ca un vîrtej ameţitor în care ne precipităm. S-ar zice că ea nu ne mai aduce lumină şi siguranţă, ci nelinişte şi mister. În toate cele trei cazuri, totuşi, atmosfera generală a operelor, temele lor predilecte, inspiraţia esenţială derivă din preocupările latente ale epocii în care s-a dezvoltat fiecare gen. [...]

Feerie, naraţiune fantastică, povestire ştiinţifico-fantastică — toate îndeplinesc în literatură o funcţie echivalentă, pe care par să şi-o transmită una alteia. Ele trădează tensiunea generată de decalajul dintre ceea ce omul poate face şi ceea ce ar dori să poată face, în funcţie de epocă : să zboare prin văzduh sau să ajungă la stele ; tensiunea între ceea ce omul ştie şi ceea ce îi este interzis să ştie. Pe de o parte, ele prelungesc în imaginar starea prezentă a puterii şi cunoaşterii unei fiinţe a cărei ambiţie este nemăsurată. Pe de altă parte, deoarece această fiinţă este nevoiaşă şi ostenită, asemenea poveşti o consolează cu eternul miraj al eficacităţii magice, instantanee, totale, pentru care nu trebuie decît să facă un semn sau să pronunţe un cuvînt anume. Deoarece fiinţa aceasta e şi prevăzătoare şi calculată, povestirile i-au rezervat inaccesibila predestinare şi inexorabilul destin ; fiindcă este curioasă

ELLEN SCHUSTER : **Gîndul omului**

şi ignorantă — ameninţarea misterului şi ispita cunoaşterii absolute ; fiindcă trebuie să îmbătrînească şi să moară — izvoarele de apă vie şi elixirurile de viaţă lungă, odată cu fantomele şi tenebrele abisului ; în sfîrşit, fiindcă e prizonieră a distanţei, duratei şi determinismului — visul de a se elibera deodată de spaţiu, timp şi cauzalitate.

Aceste fantezii, ce par de o totală libertate, disimulează, sub aparenţa feluritelor jocuri ale simbolurilor, nostalgii şi temeri ce se perpetuează de-a lungul istoriei şi care evoluează odată cu schimbările aduse de om propriei condiţii. Pentru zona imuabilă a condiţiei umane, neliniştile şi aspiraţiile rămîn neschimbate. Însă pentru rest, ele îşi modifică înfăţişarea, trăsăturile şi expresia. Ca în filigran, ficţiunea le poartă efigia. Iar aceasta, oricît de vagă şi incertă, de fiece dată e identificabilă, dacă nu chiar revelatoare.

În româneşte de Doina HANU

(Textul face parte din Studiul introductiv *la* Anthologie du fantastique. *Tom I, Paris. Gallimard, 1966)*

CARL SAGAN

O VIZIUNE PERSONALĂ ASUPRA LITERATURII SCIENCE-FICTION

CARL SAGAN ● S-a născut la New York în 1934 şi a absolvit University of Chicago. Preocupat de astronomie, astrofizică, genetică şi medicină, desfăşoară o prodigioasă activitate ca profesor de astronomie şi ştiinţă a spaţiului (din 1970) şi ca director al Laboratorului pentru Studii Planetare al Universităţii Cornell (din 1968).

Cărţile semnate de el, rod al cercetării ştiinţifice, poartă o puternică amprentă educativă, sînt scrise alert, spiritual, în aşa fel încît să-i captiveze mai ales pe tineri — cei cărora li se adresează cu precădere. Menţionăm cîteva dintre ele : *Intelligent Life in the Universe* (Viaţă inteligentă în univers; 1966), *Planetary Exploration* (Explorare planetară ; 1970), *The Cosmic Connection* (Reţeaua cosmică ; 1973), *Communication with Extraterrestrial Intelligence* (Comunicare cu inteligenţa extraterestră ; 1973), *Other Worlds* (Alte lumi ; 1975), *The Dragons of Eden* (Dragonii din Eden ; 1977), *Broca's Brain* (Creierul lui Broca ; 1979) şi *Cosmos* (1980), care a devenit şi serial de televiziune, prezentat şi pe micile noastre ecrane.

Activitatea pe care o depune l-a adus în fruntea a numeroase asociaţii şi comitete ştiinţifice americane sau internaţionale. A fost distins cu premiul *„Pulitzer"* în 1978.

Textul inserat în almanahul nostru reprezintă capitolul 9 al volumului *Broca's Brain.*

PE VREMEA cînd aveam zece ani, ignorînd total dificultatea problemei, am decis că universul este plin de fiinţe. Este prea mult loc în el ca să fie numai planete nelocuite şi, judecînd după varietatea vieţii pe Pămînt (copacii arată total diferiţi faţă de prietenii mei), mi-am imaginat că viaţa în alte părţi are forme stranii. M-am străduit din răsputeri să-mi imaginez cum ar arăta, însă, în ciuda eforturilor mele, n-am reuşit să produc decît himere terestre, un amestec din plantele şi animalele pe care le cunoşteam.

În acea vreme un prieten m-a introdus în lumea romanelor marţiene ale lui Edgar Rice Burroughs. Înaintea acestui eveniment nu mă gîndisem prea mult la Marte, dar atunci, luînd contact cu aventurile lui John Carter, am cunoscut o lume extraterestră locuită : vechi ţărmuri marine, impresionante staţii de pompare a apei şi o varietate de fiinţe, unele exotice, ca de exemplu animalele de povară cu opt picioare.

Romanele erau naive şi comice, asta la prima lectură, mai tîrziu au început să apară şi dubiile. Cea mai mare surpriză pe care am avut-o pe cînd citeam primul roman cu John Carter a fost faptul că ignora total că anul pe Marte este mai lung decît pe Pămînt. Mie mi se părea că primul lucru pe care trebuiau să-l facă nişte cosmonauţi proaspăt sosiţi pe altă planetă era să vadă care este lungimea zilei şi a anului (nu-mi amintesc ca John Carter să menţioneze undeva faptul remarcabil că ziua marţiană este aproape la fel cu cea terestră. Este ca şi cum ar considera normal ca peste tot să fie ca acasă). Apoi am găsit unele remarci uluitoare la prima vedere, care, la o analiză mai atentă, se dovedesc nefondate. De exemplu, Burroughs afirmă că pe Marte sînt cu două culori primare mai mult ca pe Pămînt. Am petrecut minute în şir, cu ochii strîns închişi, încercînd să-mi imaginez o culoare nouă. Dar n-am reuşit să evoc nici una. Cum ar putea să existe o **altă** culoare pe Marte, măcar una, nu două? Şi ce înseamnă o culoare primară ? Este ceva legat de fizică sau de fiziologie ? Am ajuns la concluzia că Burroughs nu ştie ce vorbeşte, dar îi face pe cititori să gîndească. Iar în numeroase capitole în care nu erau prea multe lucruri care să dea de gîndit, întîlneam destule lupte şi inamici, mai mult decît su-

ficient pentru a menţine interesul unui băiat de zece ani, într-o vară din Brooklin.

Un an mai tîrziu, datorită unei întîmplări, am găsit o revistă numită „Astounding Science Fiction“ într-un magazin de dulciuri din apropierea casei. O ocheadă asupra copertii şi o răsfoire în grabă m-au convins că era exact ceea ce căutam. Cu oarecare efort am reuşit să intru în tratative asupra preţului, să-l reduc la jumătate şi, curînd, la numai douăzeci de metri de magazinul de dulciuri, am citit prima povestire modernă din viaţa mea, **Pete can fix it** (Pete poate să rezolve asta) de Raymond Jones, cu o călătorie temporală într-un holocaust post-nuclear. Ştiam cîte ceva despre bomba atomică — îmi amintesc de un prieten exaltat care-mi explica pe nerăsuflate că este făcută din atomi —, dar povestirea a fost primul meu contact cu implicaţiile sociale ale dezvoltării armei atomice. Ce era oare mica instalaţie pe care Pete — mecanic auto — o monta pe maşini, permiţînd călătorilor mici excursii în timp, în vasta lume a viitorului ? Cum era făcută? Cum poţi ajunge în viitor şi apoi să te întorci ? Desigur că Raymond Jones nu ne-ar fi spus, chiar dacă ar fi ştiut.

Revista m-a captivat ; în fiecare lună îi aşteptam apariţia cu ardoare. I-am citit pe Jules Verne şi pe H.G. Wells, am citit din scoarţă în scoarţă prima antologie de science-fiction pe care am găsit-o, făceam clasamentul povestirilor citite, ca la baseball. Multe povestiri puneau întrebări interesante, puţine însă dădeau şi un răspuns.

Mai păstrez şi acum în mine o parte care n-are decît zece ani. Dar cea mai mare parte este mai în vîrstă. Facultăţile critice şi gusturile literare s-au schimbat. Recitind **The End Is Not Yet** (Nu este încă sfîrşitul) de L. Ron Hubbard, pe care prima dată am devorat-o la paisprezece ani, am fost atît de uluit de noile impresii, încît am evaluat serios posibilitatea ca să existe încă o nuvelă cu acelaşi titlu şi de acelaşi autor, însă cu mult mai slabă. Acum nu mai pot accepta totul cu credulitate, aşa cum o făceam odinioară. În **Neutron Star** (Steaua neutronică) de Larry Niven esenţa se bazează pe forţele uimitoare exercitate de un cîmp gravitaţional puternic. Dar ni se cere să credem că prima explorare a unei stele neutronice se va face cu o navă cu echipaj în loc de o staţie automată, că peste mii de ani de acum înainte, cînd astfel de zboruri vor fi posibile, lumea va uita de existenţa acestor forţe. Ni se cere prea mult. Într-un roman de idei, ideile trebuie puse la lucru.

Am avut acelaşi sentiment de nelinişte cu cîţiva ani înainte, citind în descrierea călătoriei spre Lună a lui Jules Verne că imponderabilitatea în drumul spre Lună survine numai în punctul în care gravitaţia Pămîntului şi a Lunii se anulează reciproc ; şi la fel cînd am citit despre mineralul antigravitaţional al lui Wells. De ce ar exista un filon de cavorită pe Pămînt ? N-ar fi trebuit să evadeze în spaţiu cu mult timp în urmă ? În filmul s.f. **Silent Running** (Alergarea tăcută) al

lui Douglas Trumbull, copacii din uriaşul complex ecologic spaţial sînt pe moarte. După săptămîni de studiu şi cercetări asidue prin hîrţoage prăfuite este găsită soluţia : plantele au nevoie de lumina Soarelui. Personajele lui Trumbull sînt capabile să construiască oraşe interplanetare, dar au uitat de legea dependenţei de inversul pătratului. Aş putea trece cu vederea imaginea inelelor lui Saturn, figurate ca un gaz incolor, dar asta nu.

La fel cu **Star Trek,** text celebru, unul din cele mai populare seriale, despre care nişte prieteni mi-au spus că trebuie să-l privesc alegoric şi nu ad litteram. Dar cînd astronauţii de pe Pămînt coboară undeva pe o planetă îndepărtată şi găsesc fiinţe umanoide, în toiul unui conflict între două supraputeri nucleare — care îşi spun Yangi şi Comi —, neîncrederea îşi face apariţia. Într-o societate îndepărtată în viitor ofiţerii navei sînt cu precădere anglo-americani. Doar două din cele cincisprezece nave interplanetare sînt ne-engleze, una numită „Kongo“ şi cealaltă „Potemkin“ (de ce „Potemkin“ şi nu „Aurora“ ?). Iar ideea unei încrucişări reuşite dintre o „videeană“ şi un terestru ignoră pur şi simplu ceea ce cunoaştem noi din biologia moleculară. (După cum remarcam în altă parte, o asemenea încrucişare este la fel de plauzibilă ca aceea dintre un om şi o petunie.) După Harlan Ellison, chiar şi nuvelele

lui Spock sînt prea îndrăznețe, diferențele enorme dintre Vulcanieni și oameni nu fac decît să semene confuzie printre cititori și, drept urmare, cînd s-au făcut ecranizări după ele, au fost șterse toate diferențele fiziologice dintre Vulcanieni și Pămînteni. Am avut și eu probleme similare cu filme în care creaturi familiare, ușor modificate — păianjeni de treizeci de picioare înălțime — amenință orașele Pămîntului ; un lucru era ignorat cu desăvîrșire de scenarist : cum insectele respiră prin difuzie, astfel de monștri s-ar asfixia înainte de a ajunge la primul oraș.

CRED că port în mine aceeași sete de fantastic ca și pe vremea cînd aveam zece ani. De atunci însă am mai învățat cîte ceva despre alcătuirea lumii. Mi-am dat seama de faptul că ficțiunea științifică m-a condus către știință. Am considerat știința mai subtilă, mai complicată și mai impresionantă decît o mare parte a s.f.-ului, dacă ne gîndim la cîteva descoperiri științifice din ultimele decade : că Marte este brăzdat de cursurile uscate ale unor vechi rîuri ; că maimuțele pot învăța limbaje de cîteva sute de cuvinte, pot înțelege concepte abstracte și pot construi noi reguli gramaticale ; că există particule care trec fără nici un efort prin tot Pămîntul, astfel că sîntem străbătuți de ele din toate direcțiile ; că în constelația Cygnus există o stea dublă din care una are o asemenea accelerație gravitațională, încît lumina nu poate scăpa din ea (poate fi împînzită de radiații în interior, dar afară lumina nu poate scăpa atracției). În fața atîtor fapte stranii pălesc multe din ideile standard ale s.f.-ului. Absența acestor lucruri și distorsiunea gîndirii științifice, adesea întîlnită în s.f., sînt lipsuri destul de mari. Știința reală este la fel de capabilă de a incita ca și cea falsă și cred că este important să exploatăm fiecare posibilitate de a propaga știința, într-o civilizație bazată pe știință, dar care nu face aproape nimic pentru ca știința să fie înțeleasă.

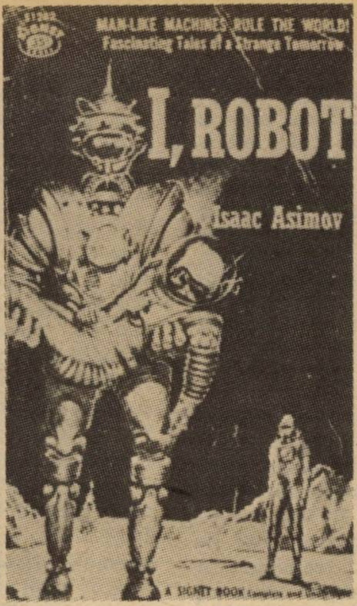
Însă cele mai bune lucrări de science-fiction sînt într-adevăr romane de excepție. Există povestiri atît de îngrijit construite, atît de bogate în detalii despre o societate care ne devine astfel familiară, încît mă încîntă cu mult timp înainte de a-mi trece prin minte să fiu critic. Astfel de lucrări sînt **The Door into Summer** (Poarta către vară) de Robert Heinlein, **The Stars, My Destination** (Destinația mea — stelele) și **The Demolished Man** (Omul dărîmat) de Alfred Bester, **Time and Again** (Timpul... și iarăși) de Jack Finney, **Dune** (Duna) de Frank Herbert și **A Canticle for Leibowitz** (Un cîntec pentru Leibowitz) de Miller. Sînt volume într-adevăr pline de idei. Heinlein vorbește despre utilitatea socială a roboților casnici, extinzîndu-și previziunea peste ani. Un serviciu important, după părerea mea, face **Dune** vorbind despre ecologia terestră prin intermediul unei ipotetice ecologii extraterestre. **He Who Shrank** (Cel care micșorează), un roman al lui Harry Hasse, prezintă o speculație cosmologică atrăgătoare, luată azi în considerare la modul cel mai serios ; ideea unui regres infinit al universului, în care fiecare particulă elementară este un univers situat cu un nivel mai jos, noi fiind o particulă elementară într-un univers superior.

Cîteva romane îmbină extraordinar de bine o sensibilitate profund umană cu o temă s.f. standard. Mă gîndesc, de exemplu, la **Rogue Moon** (Lună ticăloasă) de Algis Budrys, la multe din lucrările lui Ray Bradbury și Theodore Sturgeon.

Am întîlnit o povestire subtilă a unui astronom, Robert S. Richardson, despre o ipotetică origine a radiației cosmice printr-o creație continuă. Povestirea lui Asimov **Breathes There a Man** (Acolo respiră un om) se dovedește o incursiune îndrăzneață în stresul emoțional și în senzația de izolare a unora dintre cei mai buni oameni de știință. **The Nine Billions Names of God** (Cele nouă miliarde de nume ale zeului) de Arthur C. Clarke inițiază mulți cititori apuseni în speculațiile îndrăznețe ale orientalilor.

Una din binefacerile s.f.-ului este aceea că poate introduce cititorul în ramuri ale cunoașterii la care nu are acces în mod obișnuit. **And He Built a Crooked House** (Și el a construit o casă răsucită) de Heinlein a fost pentru mulți prima întîlnire cu geometria cvadridimensională, cu speranțe în ceea ce privește însușirea ei ulterioară. O lucrare s.f. prezintă teoria cîmpului unificat, alta o ecuație importantă din genetică. Roboții lui Asi-

mov sînt „pozitronici" pentru că tocmai se descoperiseră pozitronii, dar autorul nu a dat niciodată o explicaţie despre modul în care ar putea funcţiona un robot pe bază de pozitroni. Roboţi rhodomagnetici ai lui Jack Williamson sînt acţionaţi cu rhodiu, radiu şi ruteniu, grupa ce urmează fierului, nichelului şi cobaltului în sistemul periodic. Este sugerată o analogie cu feromagnetismul. Presupun că roboţii din s.f.-ul de azi funcţionează cu quarcuri, prilejuind o incursiune în fizica particulelor elementare. **Lest Darkness Full** (Ca nu cumva întunericul să triumfe) de L. Sprague de Camp este o excelentă introducere în Roma invaziei goţilor, iar seria **Foundation** (Fundaţia) a lui Asimov, deşi nu în mod explicit, oferă o imagine a dinamicii căderii Imperiului Roman. Călătorii temporale precum cele din remarcabilele lucrări ale lui Heinlein : **All You Zombies** (Voi toţi Zombii) şi **The Door into Summer** (Poarta către vară) forţează cititorul să se gîndească la natura cauzalităţii şi la sensul curgerii timpului. Sînt cărţi pe care le citeşti pe nerăsuflate, oriunde te-ai afla, pe stradă sau în baie.

O altă mare importanţă o are s.f.-ul prin forma de artă pe care o suscită. Palida imagine pe care ochiul interior şi-o face despre suprafaţa planetei este ceva, dar examinînd pictura meticuloasă a aceleiaşi scene, semnată de Chesley Bonestell, este cu totul alt lucru. Simţul fantasticului astronomic este întîlnit la cei mai buni artişti contemporani: Don Davis, Jon Lomberg, Rick Sternboch, Robert McCall. Şi versurile Dianei Ackerman sînt pline de o poezie astronomică matură, în directă legătură cu temele standard ale s.f.-ului.

IDEILE s.f. se răspîndesc astăzi într-un mod cu totul diferit faţă de anii trecuţi. Avem scriitori ca Isaac Asimov şi Arthur C. Clarke, care popularizează multe aspecte ale ştiinţei în forme non-fictive. Mulţi oameni de ştiinţă sînt cunoscuţi marelui public prin lucrări s.f. De exemplu, în romanul **The Listeners** (Ascultătorii) de James Gunn, găsim următoarea remarcă despre colegul meu Franck Drake : „Drake ! Ce ştie el ?". Găsim de asemenea mult s.f. deghizat în unele scrieri şi concepţii pseudoştiinţifice. Idei clasice din s.f. sînt instituţionalizate în ozenologie şi paleoastronautică. Mi-ar fi greu să nu recunosc că Stanley Weinbaum, în **The Valey of Dreams** (Valea viselor), făcea cu mult timp înainte o treabă cu mult mai bună decît Erich Däniken. R. De Witt Miller, în **Within the Pyramid** (Înăuntrul piramidei), îi anticipează atît pe Däniken, cît şi pe Velikovsky, în plus dă o ipoteză asupra originii extraterestre a piramidelor cu mult mai coerentă decît cea oferită de toate cărţile despre astronauţi antici şi piramidologie. În **Wine of the Dreamers** (Licoare a visătorilor) de John D. Mac Donald (autor s.f. care s-a transformat într-unul din cei mai interesanţi autori de romane cu detectivi) găsim propoziţia : „şi sînt urme în mitologia Pămîntului... ale unor mari nave şi care cereşti ce brăzdau văzduhul". Povestirea **Farewell to the Master** (Adio stăpînului) de Harry Bates a fost transpusă în film : **The Day the Earth Stood Still** (Ziua cînd Pămîntul era liniştit), în care s-a abandonat elementul esenţial — acela că la comanda navei se afla un robot, nu un om. Filmul, cu imaginea unei farfurii zburătoare survolînd Washingtonul, este considerat de unii investigatori serioşi că ar fi jucat un rol în invazia de rapoarte despre OZN-uri deasupra Washingtonului din 1952, la scurt timp după lansarea filmului. Multe romane de spionaj de azi sînt greu de distins de s.f.-ul de duzină din anii '30 şi '40.

Întrepătrunderea dintre ştiinţă şi s.f. produce uneori un efect curios, nu este clar de pildă dacă viaţa imită arta sau invers. De exemplu Kurt Vonnegut Jr. a scris un superb roman epistemologic, **The Sirenes of Titan** (Sirenele de pe Titan) în care este postulată ideea unui satelit al lui Saturn cu condiţii mult mai puţin aspre decît ne-am putea aştepta. Cînd, cu cîţiva ani în urmă, unii experţi în planetologie au demonstrat că Titan

are o atmosferă densă şi temperatura probabil peste aşteptări, mulţi mi-au atras atenţia asupra preştiinţei lui Vonnegut. Însă acesta a fost un fizician cunoscut la Universitatea Cornell şi, desigur, era la curent cu ultimele descoperiri în astronomie (mulţi dintre cei mai buni autori s.f. au o formaţie ştiinţifică, de exemplu Paul Anderson, Isaac Asimov, Arthur C. Clarke, Hal Clement şi Robert Heinlein). În 1944 s-a descoperit o atmosferă de metan pe Titan, primul satelit din sistemul solar care are atmosferă. Aici, ca şi în multe cazuri, viaţa imită arta.

PROBLEMA este că reprezentările noastre despre planete se schimbă mai repede decît în s.f. Un Mercur rotindu-se sincron în jurul Soarelui, Venus acoperit de jungle şi Marte infestat — reprezentări clasice în s.f. — sînt toate bazate pe reprezentări greşite ale astronomilor. Idei eronate au fost transpuse în povestiri s.f., citite de mulţi tineri care au devenit noua generaţie de astronomi, care la rîndul lor au captat imaginaţia tinerilor şi au făcut dificilă corectarea imaginii eronate. Dar, aşa cum imaginea noastră despre planete s-a schimbat, aşa s-a schimbat şi mediul s.f.-ului. Rar mai vezi azi o povestire cu ferme de alge pe Venus. (Mitologia contactului OZN se schimbă mai greu şi încă mai putem auzi relatări despre farfurii zburătoare de pe un Venus populat cu fiinţe minunate, îmbrăcate în togă albă, locuind într-un fel de Eden. Cele 900° F de pe Venus sînt cel mai bun argument pentru a infirma asemenea relatări.) De asemenea ideea de „urzeală spaţială" este de mult în preajma s.f.-ului, dar nu provine din el, ci din teoria relativităţii a lui Einstein.

Legătura dintre descrierea lui Marte din s.f. şi explorările marţiene de azi este atît de strînsă, încît, după misiunea Mariner, cîteva cratere au fost denumite după personalităţi dispărute din s.f. Sînt cratere marţiene care poartă numele lui H.G. Wells, Edgar Rice Burroughs, Stanley Weinbaum şi John W. Campbell Jr. Numele acestea au fost aprobate în mod oficial de către Uniunea Astronomică Internaţională. Fără îndoială că se vor adăuga şi altele.

Marele interes al tinerilor pentru s.f. se reflectă în filme, programe TV, comicsuri şi cereri pentru cursuri de s.f. în licee şi colegii. Pot afirma din experienţă că aceste cursuri pot fi ori extraordinare, ori dezastruoase, depinde de modul în care sînt concepute. Cursurile în care lucrările sînt alese de studenţi nu le dau acestora ocazia să citească ceva nou. Cursurile care nu fac apropierea de ştiinţă pierd o mare ocazie educativă. Dar cele bine gîndite, cele care integrează ştiinţa şi politica, sînt, după opinia mea, extrem de utile în programa şcolară.

MAREA semnificaţie umană a s.f.-ului pare a fi experimentarea viitorului, explorarea destinelor posibile cu scopul de a atenua şocul viitorului. Este parţial motivul pentru care are un asemenea impact la tineri ; ei sînt cei care vor trăi în viitor. Sînt de părere că nici una dintre societăţile de azi nu este adaptată la viaţa de peste una sau două mii de ani (dacă vom fi suficient de înţelepţi sau de norocoşi ca să supravieţuim pînă atunci). Dorim cu disperare să explorăm variante ale viitorului ; atît experimental cît şi conceptual. Romanele şi povestirile lui Erik Frank Russel exprimă acest lucru foarte bine. Aici putem vedea concepţii ale unor sisteme economice sau marea eficienţă a unei rezistenţe pasive unite, în faţa puterii ocupante. În s.f.-ul modern găsim sugestii pentru aproape orice. Chiar şi pentru o revoluţie în cadrul unei societăţi tehnologice computerizate, ca în **The Moon Is a Harsh Mistress** (Luna e o stăpînă aspră).

Asemenea idei, ajunse la tineri, pot să le influenţeze comportamentul ca adulţi. Mulţi savanţi implicaţi profund în explorarea sistemului solar (şi eu printre ei) s-au îndreptat spre ştiinţă datorită s.f.-ului. Iar faptul că o parte din acel s.f. nu este de cea mai bună calitate nu are nici o importanţă. La zece ani nu citeşti literatură ştiinţifică.

Nu ştiu dacă este posibilă o călătorie în trecut. Problemele legate de cauzalitate mă fac să fiu sceptic. Dar sînt unele probleme care conduc la această idee. Ceea ce se numeşte linii temporale, rute în spaţiu-timp ce permit călătoria temporală fără restricţii, apar în unele soluţii ale ecuaţiilor din domeniul relativităţii generalizate. O afirmaţie recentă, probabil o greşeală, spune că în apropierea unui cilindru în rotaţie liniile temporale se comprimă. M-aş mira ca fizicienii care lucrează în domeniul relativităţii să nu fie influenţaţi de s.f. ! De asemenea s.f.-ul poate juca un rol important în actualizarea schimbării sociale.

ÎN toată istoria lumii nu a fost niciodată o epocă în care să se petreacă atîtea schimbări. Acomodarea cu noul, urmărirea atentă a viitorurilor probabile sînt cheile supravieţuirii civilizaţiei noastre şi poate a speciei umane. Generaţia noastră este prima care a crescut cu ideile s.f.-ului. Cunosc foarte mulţi tineri care ar fi interesaţi, dar nu uimiţi, de primirea unui mesaj extraterestru. Ei s-au acomodat deja cu acel viitor. Mă gîndesc că nu este exagerat să afirmăm că, dacă vom supravieţui, s.f.-ul va avea o contribuţie vitală la continuarea evoluţiei civilizaţiei noastre.

În româneşte de Constantin COZMIUC

Gravură medievală în lemn

CĂLĂTORII IMAGINARE, TĂRÎMURI FABULOASE

DOINA RODINA

COSMOGRAFIE ŞI GEOGRAFIE INTERIOARĂ — LA LIMITELE CUNOAŞTERII

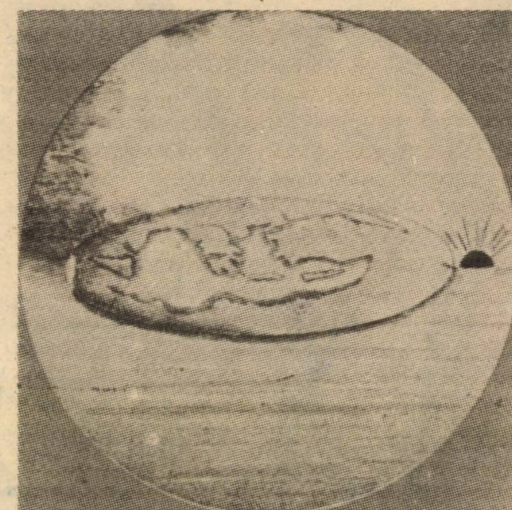
FIECE PAS al cunoaşterii reprezintă un pas al călătorului pornit să cucerească şi să civilizeze un ţinut al tenebrelor. Deci cunoaşterea o putem figura **geografic,** pornind din centrul universului familiar, coerent şi rotund. Necunoscutul incident, neliniştitor îşi tremură faldurile de jur împrejurul lumii, ademenind omul să-l exploreze. Şi, dacă universul şi fiinţa umană sînt două faţete ale aceleiaşi realităţi, concomitent va porni şi explorarea spaţiului lăuntric, la fel de vulnerabil la ameninţarea negurilor şi confuziei. Deşi exilat dincolo de marginile lumii, haosul pîndeşte orice fisură prin care se poate strecura să o invadeze. Coşmarul ce trebuie spulberat de raţiunea cunoscătoare naşte monştri în interior şi în exterior deopotrivă.

HARTA LUMII

CEI vechi îşi imaginau Pămîntul ca pe un disc uriaş, înconjurat de marea infinită, de oceanul primordial (*okeanos* al grecilor) sau de un fluviu, şi acoperit de bolta cerului prin crăpăturile căreia pătrundea ploaia. Stelele, soarele şi luna erau fixate pe firmament, iar deasupra trona divinitatea creatoare. Lăcaşul tenebrelor şi al morţii era situat într-o misterioasă regiune subterană ; diviziunea cer-pămînt-infern se regăseşte la toate civilizaţiile.

Enormul disc de piatră şi pămînt nu putea însă pluti pur şi simplu pe apele oceanului abisal. Aşa încît era purtat în spinare de un animal mitic : un peşte (în Asia centrală şi Japonia), un taur (în Caucaz şi la poalele islamice), sau patru tauri albaştri (în Altai), patru elefanţi (în India şi în Tibet), o broască ţestoasă (la o parte dintre amerindieni şi în Asia septentrională) care pluteşte pe apele primordiale, are patru picioare-stîlpi iar carapacea bombată este cupola celestă, un scarabeu (în Egipt), un şarpe (la amerindienii sudici) etc. Seismele se explicau prin mişcările acestor animale geophore (purtătoare ale Pămîntului).

Şi bolta cerului trebuia susţinută să nu se prăbuşească peste Pămînt (nestinsă spaimă a galilor) : de un lanţ de munţi (la accadieni), de Atlas (la greci), de zeul-aer (la egipteni), de muntele Kaf (la arabi), de zeul Coelus (la romani) sau de patru stîlpi, identificaţi cu cele patru puncte cardinale. În acest caz arhitectura templelor reproduce simbolic structura cosmică şi devine o „imago mundi".

Discul Pămîntului înconjurat de oceanul primordial din care se înalţă soarele

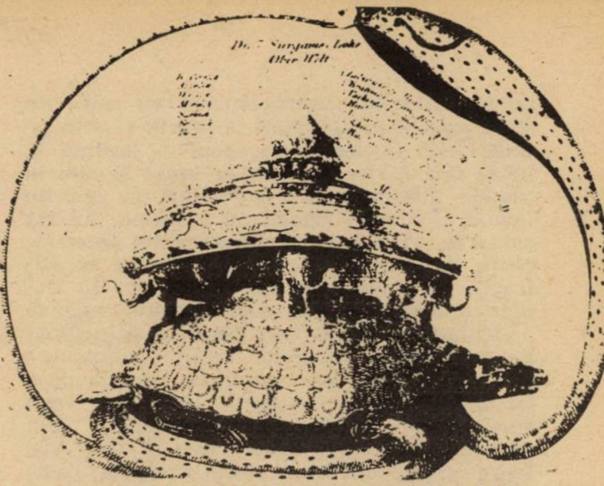
Majoritatea „hărţilor" antice erau rotunde, cercul (ca şi corespondentul lui spaţial, sfera) simbolizînd perfecţiunea universului.

Dar călătorii mesopotamieni şi, de altfel, ai tuturor popoarelor antice au înţeles că forma şi limitele Pămîntului acopereau destul de imprecis schema lor mitică. Ei au început să o îmbogăţească şi să o modifice, cartografia rămînînd totuşi pînă în secolul al XIV-lea tributară reprezentărilor simbolice şi indiferentă faţă de proporţiile şi amplasamentele reale. Hărţile mai degrabă ilustrau o viziune mitică, decît foloseau orientării în spaţiu. Primul pas spre rigoare l-a făcut cronicarul-ilustrator Matthew Pâris, care a desenat pe la 1250 o hartă a Marii Britanii de o exactitate revoluţionară pentru epocă.

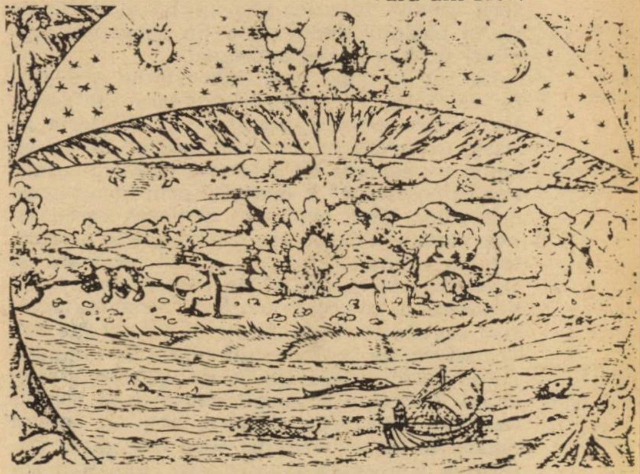
O hartă babiloniană (ce reproducea un original din secolul al XII-lea î.e.n.), tipică pentru geografia simbolică, reprezenta discul

Pămîntului inconjurat de Fluviul primordial şi avea în centru Babilonul. Orizontul era limitat la nord de munţii din care izvorăşte Eufratul, iar la sud de Golful Persic. Ea corespundea lumii cunoscute de sumerieni. Dincolo de Fluviu apăreau şapte insule, figurate prin triunghiuri şi definite ambiguu : „Unde nu ajunge pasărea în zbor", „Unde soarele nu poate fi văzut", „Unde trăieşte licornul care ucide străinii", „Ocean celest care închide animalele create de zeul Marduk" etc. Insulele nu pot fi localizate ; ele reprezintă locuri mitice sau legendare, exterioare continentului locuit de oameni, inaccesibile muritorilor.

În acest chip geografia simbolică răspundea necesităţii inerente naturii umane de a scruta invizibilul cu ajutorul expresiilor preluate din lumea vizibilă, de a-şi imagina itinerarii spirituale pornind de la itinerarii fictive, dar resimţite ca sensibile şi terestre. Va fi lesne de ilustrat că, pentru om, orice călătorie concretă şi profană în aparenţă se poate converti în călătorie mitică, în parcurs iniţiatic spre cunoaşterea de sine prin cunoaşterea lumii, spre recuperarea armoniei primordiale, cînd omul şi universul nu intraseră în conflict.

În tradiţia hindusă şarpele cosmic stabileşte limitele universului, în timp ce Pămîntul sacru din centrul lui se sprijină pe cei patru elefanţi ai punctelor cardinale şi pe marea broască ţestoasă. (Gravură din 1559)

Tradiţia greacă, conform căreia lumea e un disc, a dominat gîndirea cosmografică pînă în evul mediu tîrziu

DINCOLO DE LIMITE

PENTRU antici, universul (realul absolut) corespunde cu teritoriul familiar înconjurător, dincolo de frontierele cunoscutului se întind zone din ce în ce mai puţin accesibile, din ce în ce mai puţin reale, pînă ce se pierd în umbrele haosului sau în lumea transcendentă a fabulosului. Gradul de cunoaştere a acestor ţinuturi măsoară gradul lor de sacralizare.

Omul e cel care investeşte locul cu personalitate, conferindu-i o parte din propria-i densitate existenţială. Iar omul perfect, în întregime om, nu se realizează plenar decît în centrul colectivităţii căreia îi aparţine. Doar acest om e împodobit cu toate atributele frumuseţii şi bunătăţii, tinzînd spre deplinătatea omului-ideal (omul-de-aici). Tendinţa complementară expulzează în zonele cele mai îndepărtate şi puţin cunoscute populaţii tot mai stranii, tot mai puţin umane, tot mai monstruoase. Diformitatea fizică exprimă diformitatea morală, sluţenia e atributul barbariei. La extremitatea orizontului, în virtutea unui proces de hibridare treptată, omul lasă definitiv locul demonilor şi monştrilor — creaturi compozite în care se amestecă animalicul, umanul şi maleficul.

Aşadar teritoriile aflate la marginea lumii cunoscute erau un fel de depozite ale fabulosului şi inimaginabilului... imaginat. În spaţii vaste, fie debordant fertile, fie aride, se iscau peisaje şi făpturi neverosimile, ca înşelătoare fata morgana apropiate şi totuşi de neatins. Situarea de către europeni, a acestor tărîmuri onirice în *sud*, nu poate *fi* străină nici de halucinaţiile călătorilor cu mintea încinsă de soare şi sentimentul că s-au rătăcit în nesfîrşit, şi nici de relatările despre fiinţe mitologice locale a căror semnificaţie simbolică a fost estompată de ignoranţa cuplată cu receptarea uluită doar a înfăţişării lor. Acest transplant imperfect din mitologie în geografie şi invers şi deplasările spaţiale în funcţie de centrul lumii (variabil de la popor la popor) sînt evidente în cîteva cazuri pe care le vom aminti spre pildă : mitica pasăre Rok a arabilor, cu sălaşul pe muntele sacru Kaf (în Caucaz), pentru europeni a ajuns pur şi simplu o pasăre gigantică din sud ; rinocerul cu corn tămăduitor, pentru europeani s-a metamorfozat în superbul inorog ; în nordul Asiei arabii plasau muntele Kaf — pilon al cerului şi sălaş al djinilor şi al infernului (Gheena) —, iar europenii plasau cam în aceeaşi zonă ambiguă paradisul, după ce îl mutaseră din Mesopo-

tamia ; fiinţele antropomorfe cu cap de cîine, urechi uriaşe, gură pe burtă şi ochi pe umeri etc. — pentru europeni — locuiau în India sau Africa iar pentru arabi şi mai la sud, în mările unde le-a întîlnit, pe felurite insule, Sindbad ; aztecii îşi aşteptau din est salvarea odată cu reîntoarcerea lui Quetzalcóatl, în vreme ce spaniolii sperau să găsească în „Indiile vestice" fabulosul El Dorado mîntuitor al mizeriei terestre ş.a.m.d.

Deplasări similare s-au petrecut şi în funcţie de lărgirea hotarelor lumii cunoscute : Cîmpiile Elizee ale grecilor, situate pe o insulă din Oceanul Atlantic (deci spre vest) amalgamate cu Grădina Hesperidelor (din Africa) au devenit raiul creştin din Asia (spre est). Şi cum orice „terra incognita" catalizează imaginaţia promiţînd împlinirea tuturor posibilităţilor, după ce Pămîntul a fost cunoscut în întregime, teritoriile cu cele mai fantastice peisaje şi făpturi au fost deplasate în spaţiul extra-terestru. De altfel, însuşi cuvîntul cosmos (lume) măsoară gradul cunoaşterii umane deoarece şi-a extins semnificaţia de la bazinul Mediteranei (în concepţia grecilor) pînă la întreg universul.

La fel — după cum cunoaşterea a depins de călătoria pe mare (depozitara fantasmelor pentru greci şi arabi) şi de călătoria pe uscat (a romanilor, constant speriaţi de mare), acum ea depinde de călătoria cosmică ; „luarea în posesiune" a spaţiului prin incursiunea orizontală fiind epuizată, urmează ascensiunea verticală. Şi fiecare dintre aceste modalităţi de cunoaştere umană a fost facilitată (şi limitată) de posibilităţile „tehnologice" de depăşire a condiţiei (corăbii, vehicole terestre, aeronave). Dependenţa de tehnologie este şi mai vădită în domeniul celeilalte călătorii, „interioare" ; după secole de ipoteze, absurdităţi elaborate în jurul cauzelor şi semnificaţiilor proceselor psihice, abia în secolul nostru se fac primii paşi spre explicarea ştiinţifică a acestora cu ajutorul celei mai sofisticate aparaturi de investigaţie.

HARTA POPULAŢIILOR FABULOASE DE LA MARGINEA LUMII

AŞADAR să ne reîntoarcem la viziunea antichităţii europene despre un sud fabulos, identificat cu India de dincolo de Gange şi cu Etiopia (cum era numită zona centrală şi sudică a Africii). Plinius cel Bătrîn, Iulius Solinus, Megasthenes şi Pomponius Mela au lăsat în scrierile lor mărturii despre ceea ce îşi imaginau (cu titlu de informaţie certă) cei vechi despre acele părţi ale lumii care adeseori se suprapuneau, nu din lipsă de fantezie, ci din incertitudine a localizării şi, în fond, dintr-o anume indiferenţă faţă de teritorii prea îndepărtate pentru a reprezenta o primejdie şi, oricum, inexplorabile.

Ei spun că pe-acolo au fost văzuţi : oameni cu cap de cîine şi gheare, acoperiţi cu piei de animale şi necunoscători ai graiului articulat (India) sau oameni cu cap de cîine (*kynomologi* sau *kynocephali*, la români deveniţi *căpcîni)* şi trupul ţintat de un fel de cuie care scot un zgomot înfricoşător la fiece mişcare (Africa) ; oameni fără gură care trăiesc la izvoarele Gangelui şi se hrănesc nu cu mîncare, ci cu parfumul unor fructe de pădure, respirat pe nas. Dacă simt un miros pestilenţial, mor pe loc. Acest soi de oameni au fost atestaţi în taberele lui Alexandru Macedon ; alţii, *monoculii*, au un singur ochi în frunte. Sînt pomeniţi şi oamenii cu extremităţi hipertrofiate : în India, unii cu urechi atît de mari, încît le atîrnă pînă la călcîie. Cînd vor să doarmă, se culcă într-o ureche ca într-un culcuş... Şi le folosesc şi la doborîrea copacilor, pentru că sînt tăioase şi dure ca nişte scoici ; în Africa trăiesc alţii, cu o buză atît de lungă, încît şi-o pun pe creştet, ca pălărie de soare ; în ambele părţi sînt oameni cu un singur picior terminat cu o talpă uriaşă *(sciapozi)*. Nu au articulaţie la genunchi şi cînd arşiţa devine insuportabilă, se răstoarnă pe spate şi-şi fac talpa umbrelă.

Tot în ambele părţi e de găsit un popor ale cărui femei devin mame la 5 ani şi mor la 8 ani. Se numesc *pygmei*, nu sînt mai înalţi de un cot şi sînt celebri pentru lupta lor cu cocorii. Plinius îi situează în munţii Indiei, iar Strabon — la hotarele extreme ale Africii.

În India mai există o rasă de oameni cu pielea albă la tinereţe şi neagră la bătrîneţe şi o altă rasă, fără cap, cu ochii pe umeri şi gura pe burtă. În Etiopia sînt pomeniţi : oamenii cu patru ochi şi cu patru mîini, *troglodiţii* care se deplasează rostogolindu-se, *arthapathiţii* care merg pe mîini şi picioare şi dorm pe unde apucă, fiindcă nu au case, coloşii cavernelor şi... centaurul Chiron.

ACEASTĂ imagine bizară, hibridă şi bufonă despre marginea lumii terestre a tiranizat cosmografia europeană din antichitate pînă în secolul al XVI-lea, cînd s-a inaugurat epoca marilor descoperiri geografice (ultima ei atestare celebră o constituie „Cosmografia universală" a lui Sebastian Münster, publicată în 1544).

Dar asemenea fabulaţii trebuiau reîmprospătate cînd şi cînd de persoane demne de cre-

Umanoizi din India de dincolo de Gange şi din Etiopia

zare, altfel fascinaţia exercitată de ele s-ar fi ofilit şi oamenii şi-ar fi plasat fantasmele primejdios de aproape. Iar o atare imixtiune neruşinată a „necuratului“ în vecinătatea ei proximă, Biserica nu putea îngădui, aşa incît mai degrabă a tolerat legenda nemuritorului *preot Ioan*, una dintre cele mai celebre superstiţii din evul mediu. Cel dintîi purtător al veştii despre neasemuita ţară guvernată de Ioan, rege şi pontif, jumătate creştin, jumătate evreu, aflată în India sau Abisinia, a fost un episcop armean în 1145. Apoi nici unul dintre călătorii în Africa sau Asia nu a îndrăznit să o dezmintă, ba chiar a adăugat fiecare amănunte fantastice despre acea ţară nesfîrşită şi mai presus în splendoare ca grădinile lui Mahomed. Acest papă nemuritor din Orient a tulburat de multe ori somnul papilor din Occident, ca şi cum schisma trebuia să vină din exterior şi de atît de departe !

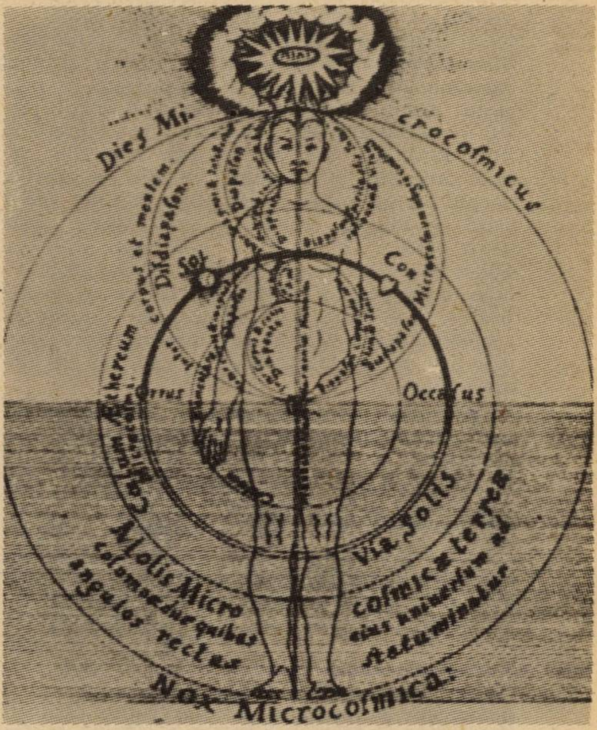
Probabil un partizan secret al Reformei le-a trimis o scrisoare, în 1507, papei de la Roma şi regelui Franţei, semnată „Preotul Ioan“, autointitulîndu-se „prin graţia lui Dumnezeu rege atotputernic peste toţi regii creştini“. El îi invita pe Iulius al II-lea şi pe Ludovic al XII-lea să se mute în imperiul lui, prezentat ca fiind cel mai bogat din lume. Aici se aglomeraseră minuni pomenite doar în basme : licorni, phoenicşi, grifoni, păsări Rok, boi sălbatici cu şapte coarne, lei roşii, verzi, negri şi albi, centauri, oameni cu cap de cîine, pigmei care se luptă cu cocorii, dragoni cu şapte capete ; aici curgea izvorul tinereţii veşnice şi tot aici creştea pomul vieţii. Palatele stăpînului erau din cleştar, cu acoperiş de nestemate şi coloane de aur, iar înlăuntrul lor nu vedeai nici servitori, nici bucătari, nici mîncare ; cînd te aşezai la masă, ajungea să-şi doreşti ceva şi acele bucate, oricît de nemaipomenite, ţi se şi aşterneau dinainte.

Cei doi invitaţi nu au plecat la drum niciodată. În schimb, regii Portugaliei, Ioan al II-lea şi Emanuel, au trimis mai multe expediţii spre a verifica adevărul acelor minuni. Dar nu au aflat nici măcar dacă preotul Ioan domnea în Abisinia ori în Tartaria.

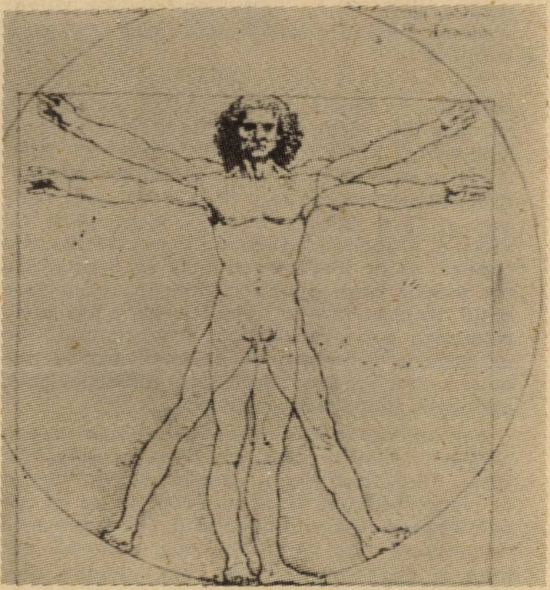
HARTA INTERIOARĂ A OMULUI

HOMO *quodammodo omnia :* „omul este, într-o anume măsură, toate lucrurile“ ; e sinteza lumii, miniatura universului, microcosm. Nenumăraţi autori, de la înţelepţii Upanishadelor pînă la alchimişti, au relevat analogiile şi corespondenţele dintre elementele ce alcătuiesc omul şi cele ce alcătuiesc universul, dintre principiile care le guvernează amîndurora mişcările.

Fiinţa umană e singura realitate care atinge simultan cele trei nivele cosmice : pămîntul (cu tălpile), atmosfera (cu trupul) şi cerul (cu creştetul). Participă la cele trei regnuri — mineral, vegetal şi animal —, iar, prin spirit, intră în contact cu divinul. În tradiţiile

Microcosmul uman cu zonele de umbră şi lumină. Astrobiologie.
(Din ROBERT FLUDD : **Utriusque Cosmi historia.** Oppenheim, 1619)

Canonul lui Vitruvius privind proporţiile trupului uman (1490)

vedică şi buddhistă, coloana vertebrală e identificată cu axa lumii, tot astfel cum ombilicul reprezintă centrul ei. Medicii chinezi au stabilit o riguroasă corespondenţă a trupului uman cu cosmosul: capul = cerul, părul = stelele, ochii şi urechile = soarele şi luna, plămînii = vîntul, sîngele = ploaia, vasele sanguine = fluviile, venele = rîurile, corpul în totalitate = elementul pămînt, scheletul = munţii, inima = Ursa Mare, cele şapte orificii ale inimii = cele şapte stele ale Ursei Mari, cele nouă orificii ale corpului = cele nouă porţi ale cerului, cele patru membre = cele patru anotimpuri, cele douăsprezece articulaţii mari = cele douăsprezece luni, cele 360 de articulaţii mici = cele 360 de zile ale anului.

Conceptul de *om universal* trebuia să releve similitudinea dintre macro şi microcosm, reflectarea lor reciprocă, dar şi perfecţiunea umană. Aşa cum omul e alcătuit din cele patru elemente fundamentale şi, prin cele patru membre, desemnează direcţiile spaţiale, tot aşa universul e figurat ca un om gigantic. Asimilarea este simbolică, desigur, dar tocmai prin aceasta capabilă să sensibilizeze ; umanizat, universul nu mai este nici străin, nici imprevizibil, nici dezordonat. Că această antropomorfizare e simbolică (derivată din ideea Pămîntului-Mamă şi Cerului-Tată), o dovedeşte şi omul-uranic, cu trupul alcătuit din constelaţiile cunoscute, ale căror deplasări guvernează mişcările şi gesturile terestre adică destinul.

Naşterea fiecărui om reprezintă, pentru el, naşterea lumii, iar moartea sa — sfîrşitul lumii. Şi astfel ansamblul univers-om e exprimat cel mai direct şi sugestiv printr-un cerc — imagine tradiţională a cosmosului — în care omul ocupă locul central. Şi el şi lumea se definesc nu individual, ci prin raport bilateral ; omul simbolizează nodul relaţiilor cosmice.

Dar, ca fiinţă totală, omul este inevitabil ambiguu şi impur. Cum altfel să coexiste în urzeala lui elemente ireconciliabile (foc şi apă, aer şi pămînt), tendinţe centrifuge (spre elevaţie spirituală şi spre brutalitate animalică, spre creaţie şi spre distrugere, spre înălţare şi spre cădere), instincte antagonice (al vieţii şi al morţii) ? Doar universul însuşi mai conţine atîta tensiune, numai că structura lui posedă acel echilibru interior după care omul tînjeşte fără a-l realiza, deoarece interioritatea lui e permanent condiţionată de exterior şi tulburată de seisme care se numesc : afectivitate, aspiraţie, subiectivitate, memorie, imaginaţie, cultură...

Aşa încît geografia interioară nu conturează „harta" omului real, ci pe a prototipului ideal. Însă frumuseţea umană constă tocmai în irepetabilitatea fiecărei fiinţe, şi nu în capacitatea ei de a mima idealul. Orice om este un univers unic. Şi atunci, doar generalizînd pînă la desubstanţializare, omul devine egal cu universul. Căci „harta interioară" are de fapt în vedere numai o schemă anatomică fixă, cînd cea intimă ne conferă identitate. Oricît ne-am asemui cu universul, nu putem ignora faptul că el ne conţine cu impartialitate indiferentă, în vreme ce noi îl gîndim, îl *visăm* cu pasiune.

Conglomeratul de elemente cosmice — numit omul-ideal —, încadrat de perfecţiunea cercului, cu articulaţiile şi punctele vitale marcate de astrele zodiacului, a dominat gîndirea antică şi pe cea a începutului evului mediu. Antropocentrism însemna serenitate şi împăcare cu universul ale cărui taine era posibil să fie descifrate prin mijlocirea raţiunii şi folosite spre binele colectivităţii. Dar ofensiva Bisericii, declanşată cu brutalitate la sfîrşitul evului mediu, cînd ştiinţele începuseră să conteste (implicit ori făţiş) dogma şi să-i submineze autoritatea, a redus fiinţa umană la dimensiunile nevolnice ale firului de praf, a terorizat-o cu viziuni apocaliptice, i-a încarcerat libertatea interioară. Relaţia cu universul s-a degradat ; în centrul sau deasupra lui se afla Dumnezeul veşnic, opus omului obsedat şi umilit de efemeritatea sa. Totul era supus voinţei divine arbitrare, care se manifesta în tot ce exista. Împotriva armoniei om-univers, pe care Biserica o resimţea ca trufaşă şi silnică, s-a ridicat glasul înfricoşător al călugărului Odo de Cluny : „Frumuseţea trupului sălăşluieşte numai în piele. Farmecul vieţuieşte în muci şi în sînge, în scursoare şi fiere. Dacă stă cineva să se gîndească ce se ascunde în nări şi ce în gît şi ce în burtă, are să găsească numai scîrnăvie." Din cenuşa seninătăţii păgîne a post-antichităţii se năştea o nouă concepţie, ostilă şi crîncenă, morbidă, asupra omului. Şi, în cadrul noii simbolici, contaminate de încifrări oculte, s-a ivit un nou tip de perfecţiune. În secolul al XIII-lea Reinmar von Zweter descria omul ideal cu ochi de struţ, gît de cocor, urechi de porc, inimă de leu, mîini cu gheare de vultur şi grifon, picioare cu labe de urs. Fiecare anomalie a acestui hibrid aiuritor evoca o virtute : dintre toate animalele, struţul are privirea cea mai ageră, cocorul — gîtul cel mai graţios, porcul — cel mai fin auz etc. Femeia ideală (vasăzică virtuoasă) avea picioare de cal cu care să-i strivească pe cei ce atentau la puritatea ei.

Dar dacă aceste portrete sînt făţiş simbolice, „Gesta Romanorum" dădea ca autentică informaţia că undeva, prin nordul Europei, trăiau cei mai frumoşi oameni... cu gît de cocor şi cioc de pasăre.

Atari imagini halucinante străfulgerau orizontul umanităţii pe fundalul erupţiei realismului, ce revoluţiona gîndirea de la artele plastice pînă la ştiinţele naturii şi astronomie. Şi, în bizara intersecţie dintre realism, fabulos, feeric şi macabru, se ivea *fantasticul* — unica modalitate de a recupera, pe atunci, coerenţa unei lumi sublime şi în acelaşi timp înspăimîntătoare, zdruncinate din temelii de incertitudini şi groază, iubite cu ardoare şi renegate cu violenţă. Era lumea lui Dürer, H. Bosch şi a fraţilor Van Eyck...

ADEVĂRATA ISTORISIRE A LUI LUCIAN DIN SAMOSATA

NĂSCUT pe la 121 e.n. în Samosata, Lucian a devenit scriitorul de limbă greacă cel mai viu şi modern al epocii imperiale romane, creatorul dialogului satiric şi precursorul literaturii de anticipaţie, înzestrat cu spirit critic virulent, vervă şi, mai ales, umor — nesecate.

„În a doua jumătate a secolului al II-lea putem vedea un singur om, aflat deasupra tuturor superstiţiilor, care ar avea dreptul să surîdă în faţa smintelii umanităţii, fiindu-i totodată profund milă de ea. Acest om, cel mai serios şi fermecător din vremea sa, este Lucian" (Ernest Renan).

În dialogurile, operele de ficţiune şi „reportajele" sale a creionat cu vehemenţă stupiditatea şi debusolarea contemporanilor săi, falşii idoli şi supradimensionările provocate de confuzia valorilor.

Virtuoz în polemici, demolări de mituri şi demistificări (din care pricină chiar s-a atentat la viaţa lui), Lucian n-a putut trece cu vederea „relatările de călătorie" în teritorii fabuloase, începînd cu *Odiseea* şi sfîrşind cu *Indica* lui Ktesias. În replică, povesteşte propria-i călătorie dincolo de coloanele lui Hercule (Gibraltar), atenţionînd dintru început :

„Singurul meu martor e minciuna. Voi descrie locuri pe care nu le-am văzut, aventuri care nu mi s-au întîmplat şi lucruri care nu există nicăieri ; aşadar cititorii nu trebuie să creadă nimic".

În consecinţă, îşi intitulează scrierea *Istorie adevărată*. Din momentul apariţiei pînă în zilele noastre, aceasta s-a bucurat de un succes nealterat şi a constituit modelul şi catalizatorul a nenumărate naraţiuni fantastice în notă ironică. Istorisirea este o avalanşă de fantasmagorii cuceritoare, cu nimic mai prejos — ca fervoare imaginativă şi stilistică — de ilustrele lucrări parodiate. Prin aspectul satiric, deci prin detaşare, constituie un pas înainte faţă de acestea.

Aşadar, scopul călătoriei sale este de a-i cunoaşte pe oamenii „care locuiesc de cealaltă parte a oceanului" (idee, la acea dată, fie aberantă, fie revoluţionară !). Insoţit pe corabie de 50 de greci tineri, porneşte sub cele mai favorabile auspicii. Dar o furtună iscată din senin îi prigoneşte 80 de zile şi îi abate spre o insulă necunoscută, unde descoperă o coloană de bronz cu o inscripţie aproape ştearsă : „Pînă aici au ajuns Hercule şi Bacchus" şi o piatră pe care sînt imprimate pentru posteritate divinele tălpi ale celor doi.. În imediata apropiere curge un rîu lat, ale cărui unde sînt din cel mai bun vin, ce izvorăşte dintr-o podgorie bizară ; partea superioară a butucilor de viţă sînt femei vii ! După ce părăsesc insula, isterizaţi de ademenitoarele creaturi, se stîrneşte un vînt teribil care ridică în văzduh corabia şi o poartă prin aer vreme de 7 zile. Într-a opta acostează pe un soi de insulă sferică, scăldată într-o lumină orbitoare. „În timpul zilei n-am zărit nimic altceva ; dar, îndată ce s-a lăsat negura nopţii, am văzut în jur o mulţime de alte insule, mai mici sau mai mari, toate părînd incandescente. Iar dedesubt — un uscat cu oraşe, fluvii, mări, păduri, munţi. Ne-a părut că e pămîntul locuit de noi". Pînă să se dumirească, le ies în întîmpinare, nu cu excesivă bunăvoinţă, *hipogypii* („călăreţii-vulturilor") şi îi conduc la rege. „Străini, constată acesta. Greci, nu ?" Mulţumit de explicaţia modului cum au ajuns printre astre, Endymion le mărturiseşte că şi el e pămîntean, răpit într-o noapte şi înscăunat în această insulă, care nu este altceva decît „ceea ce noi, acolo jos, numim Lună". Insă momentul vizitei e neprielnic ; *seleniţii* se află pe picior de război cu *helioţii*, locuitorii Soarelui, din pricina colonizării ilicite a Stelei Dimineţii, revendicate şi de Phoebus pentru supuşii lui. Grecii acceptă să se alăture armatei lunatice, alcătuite din : *hipogypi, kenchroboli* („aruncătorii-de-paie"), *scorodomahi* („vajnicii-căţei-de-usturoi"), seleniţi călare pe *lachanoptere* („legume-înaripate", adică nişte păsări mari cu legume în loc de pene). Din Ursa Mare au sosit *psylotoxoţii* („puricii-arcaşi", călare pe ditamai purici cît 12 elefanţi la un loc) şi *anemodromii* („vînturaticii" care fiind foarte uşori îşi întind hainele şi plutesc în aer), iar din aştrii situaţi deasupra Cappadociei urmează să sosească *struţobalanii* („ghindo-struţii") şi *hipogeranii* („călăreţii-cocorilor"). Oştirea se desfăşoară gata de luptă pe o pînză ţesută special de uriaşii păianjeni selenari, întinsă între Lună şi Steaua Dimineţii.

Armata lui Phaeton este compusă din *hipomyrmehi*, călare pe furnici înaripate, mari de vreo două pogoane, *aerokonopi*

(„aero-musculițe", călări pe musculițe cît bivolii), *kaulomykeți* („sparanghelo-ciuperci", care folosesc ciuperci drept scut și cozi de sparanghel drept lăncii), *kynobalani* („ghindo-cățeii" cu cap de cîine, sosiți din Sirius) și *nefelocentauri* („noro-centauri", jumătate oameni, jumătate cai înaripați, sub comanda Săgetătorului). Lipsesc aliații chemați din Calea Lactee.

Lupta este aprigă; curge mult sînge care împurpurează apusul și victorios iese Phaeton, așa încît eroul nostru și doi tovarăși se pomenesc printre prizonierii duși în imperiul Soarelui, unde descoperă ce pedeapsă li s-a aplicat seleniților înfrînați ; nu asedierea orașului lor, ci un zid gros de nori care împiedică razele solare să lumineze Luna, lăsată în eclipsă totală. Disperat, Endymion trimite ambasadori, implorînd distrugerea zidului în schimbul unui tribut anual de 10 mii amfore cu rouă și a promisiunii de a nu mai căuta pricină de război. După semnarea păcii, prizonierii sînt eliberați, iar Endymion îi întîmpină cu șiroaie de lacrimi și cu invitația de a rămîne pe Lună. Eroului nostru îi propune să se căsătorească cu propriul lui fiu, cinste care e refuzată categoric.

IATĂ și alte detalii captivante despre Lună : acolo nu există femei și seleniții se căsătoresc între ei, bărbat cu bărbat. Copiii îi poartă în pulpe, care se umflă ca pîntecele în timpul sarcinii, și cînd vine sorocul, plodul e extras printr-o simplă incizie. Bătrînii nu mor, ci se evaporă. Într-un mod similar se și hrănesc seleniții : cu fum de friptură de broaște zburătoare și aer „presat" într-un vas pînă ce devine o licoare asemănătoare cu roua. Culmea frumuseții lunatice este să fii spîn ; au oroare de păr (pe comete, însă, părul e la mare preț ; locuitorii de acolo au bărbi pînă la genunchi și un singur deget la mîini, pe care îl țin la spate, ca o coadă, să nu-l strice. E o mare nenorocire să cadă pe spate). Din nas le curge o miere acră și cînd muncesc, transpiră lapte din care prepară brînză. Au vii întinse, dar nu de vin, ci de apă. Boabele de strugure sînt grindina care se scutură pe pămînt. Stomacul le servește drept buzunar și poartă în el fel de fel de fleacuri trebuincioase, inclusiv copiii cînd e frig. Straiele celor avuți sînt din sticlă, ale săracilor — dintr-o țesătură de aramă, toarsă ca lîna.

„Cît despre ochii lor, nici nu îndrăznesc să spun cum sînt făcuți, de teamă să nu fiu luat drept mincinos. Mă voi hazarda totuși să spun că sînt demontabili ; îi scot cînd vor și-i pun alături pînă au nevoie iarăși să vadă. Atunci îi vîră la loc în orbite. Dacă cineva își pierde ochii, împrumută alții și-i folosește." De asemenea, au urechi din frunze de platan.

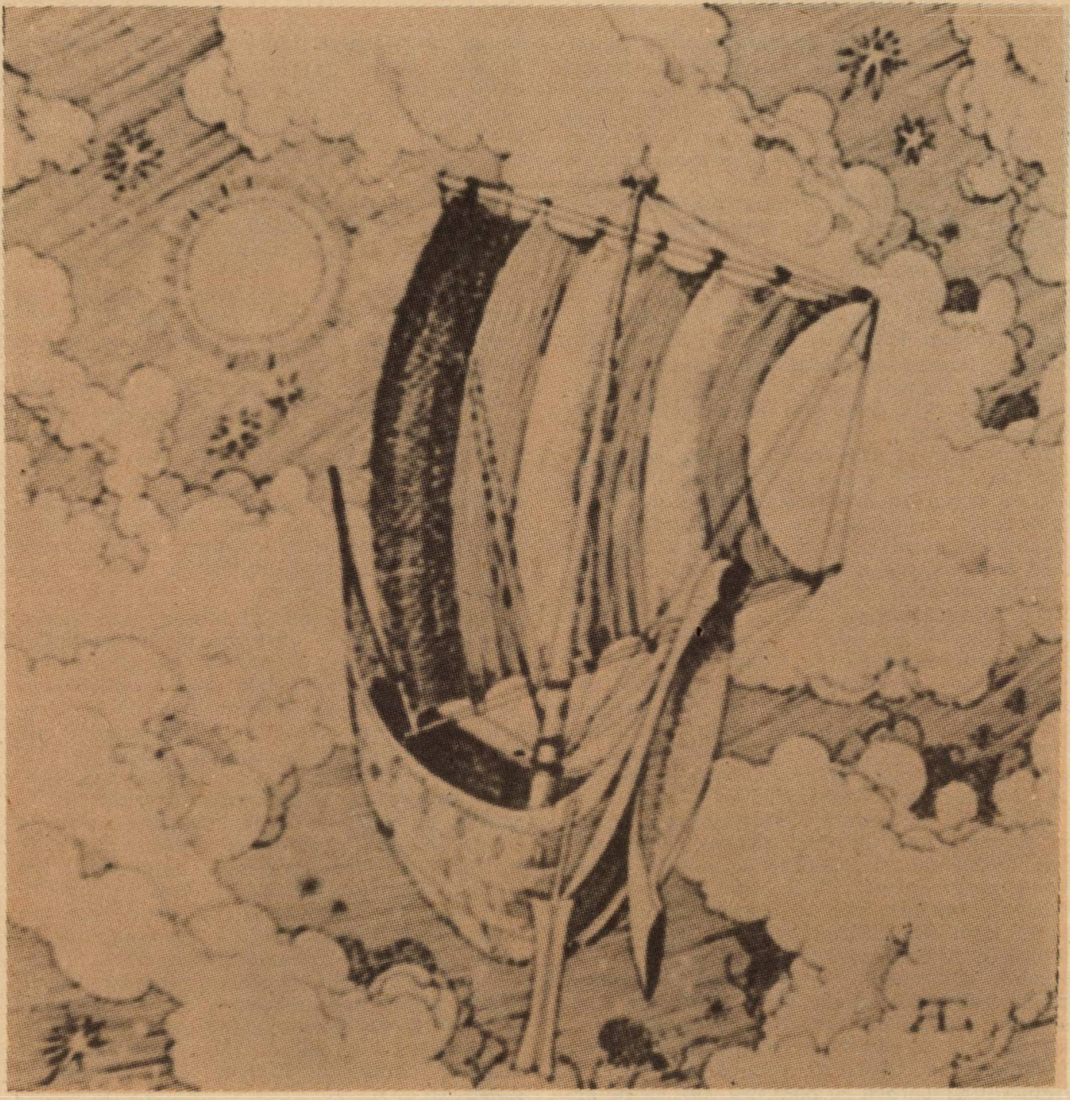
În palatul regelui există o mare oglindă atîrnată deasupra unui puț nu foarte adînc. Coborînd în puț, auzi ce se vorbește pe Pămînt și, privind în oglindă, vezi toate orașele și toți oamenii de parcă te-ai afla printre ei.

„Cine refuză să mă creadă n-are decît să se ducă și să se convingă că nu sînt un impostor !" — preîntîmpină Lucian eventualele critici nejustificate.

După banchetul de adio, încărcați de daruri bogate, grecii pornesc cu corabia prin aer înapoi, spre Terra, cu o scurtă escală în noua colonie de pe Steaua Dimineții (întemeiată de helioți și seleniți în bună înțelegere). Vîntul neprielnic îi poartă însă prin văzduh spre *Lychnopolis*, „orașul-luminilor" situat între Hyade și Pleiade, și locuit nu de oameni, ci de lumini care se plimbă pe străzi. Strălucitoare sau anemice, fiecare posedă o casă (felinar) și un nume. Regele le strigă noaptea, pe rînd, și cine nu răspunde prompt e condamnat la moarte (stingere) pentru că și-a părăsit postul.

PATRU zile mai tîrziu corabia se lasă în sfîrșit pe valurile oceanului ; „pămînturile" din cer abia se mai zăresc, scăldate în flăcări. De aici încolo urmează aventurile „terestre", în bună tradiție homerică. Corabia e înghițită de o balenă, în burta căreia se află o insulă cu munți și păduri, oameni, animale, păsări și grădini de zarzavat. După o scurtă luptă cu localnicii — *tarihanii* („sărăturile" cu ochi de anghilă și fețe de rac), *tritonomendeții* („tritonoțapii", jumătate oameni, jumătate țapi), *carkinohirii* („mîini-de rac"), *thynokefalii* (cu capete de pește), *pagurazii* („coadă-scorțoșii") și *psetopozii* („picioare de pește") — instaurează pacea în insulă și trăiesc civilizat 9 luni, răstimp în care au prilejul să vizioneze printre dinții balenei lupta dintre giganți, care foloseau drept galere niște insule lunguiețe și drept vîsle chiparoși, cu tot cu frunze. Exasperați de prizonierat, grecii hotărăsc să dea foc pădurii și să sufoce balena. Odată cu ultima ei suflare navighează printre dinții proptiți să nu se închidă peste ei și se îndepărtează grabnic de fabulosul hoit, fără să mai știe unde se află. Apoi Boreu îngheață apa în jurul corabiei preț de cîteva zile. Călătorii acostează la malul unei insule cu tauri sălbatici înzestrați cu coarne sub ochi, intră în marea de lapte și poposesc pe o insulă albă, de brînză, pătrund într-o mare azurie și amară, cu oameni care circulă pe ape ca noi pe uscat (*felopozii* — „picioare-de plută").

Un sejur remarcabil petrec într-o insulă parfumată mirific, precum Fericita Arabie. Peisajul e paradisiac în adevăratul înțeles al cuvîntului ; este Insula Preafericiților, guvernată de cretanul Rhadamanthe, un maniac al proceselor. Așa încît imediat grecii sînt conduși înaintea lui, unde își așteaptă rîndul la judecată, asistînd, printre altele, la disputa dintre Theseu și Menelau (cauza : Elena) și la cea dintre Alexandru Macedon și Hannibal (cauza : celebritatea). După ce își povestesc pățaniile, grecii sînt „condamnați" să petreacă 7 luni printre prea fericiții care o țin tot într-un festin pe Cîmpiile Elizee. Printre ei, sînt ușor de recunoscut Homer, Ulise, Cirus, tracul Zamolxis, Numa, Lycurg, Pho-

În „**Vera historia**" Lucian din Samosata (sec. II e.n.) descrie drumul unei corăbii spre Lună

cion, Socrate — flecărind cu Nestor și Palamede și jurînd în gura mare că nu nutrește gînduri dosnice —, Epicur, Esop și Diogene — care s-a însurat cu o curtezană și a dat în darul beției. La cea mai mare cinste sînt ținuți Achile și Theseu. Profitînd de buna-dispoziția lui Homer, eroul nostru elucidează cîteva probleme controversate de istorie literară (unde s-a născut ? În Chios, Smyrna sau Colophon ? În Babilon, răspunde Homer, și îl chema Tigranes !) și face critică de text pe marginea epopeilor. Interesant este că Homer beneficiază de a nefirescă acuitate vizuală, ba chiar n-a fost orb niciodată.

Curînd sosesc și Pythagora din Samos, după epuizarea celor șapte metamorfoze, și Empedocle, prăjit tot în urma incursiunii fatale în craterul vulcanului Etna, tocmai bine ca să asiste la Jocurile Thanatice. În toiul veseliei, însă, vine vestea că păcătoșii osîndiți la cazne în Insula Nelegiuiților și-au sfărîmat lanțurile și vin buluc peste preafericiți. Se încinge o luptă soră cu moartea, înving cei buni, Socrate — admirabil combatant — primește drept răsplată o grădină unde înființează prompt Necracademia (Academia Morților), iar Homer compune ad hoc o epopee începută cu :

„Cîntă-mi, zeiță,-a eroilor luptă cu morții..."

În preajma plecării, încă o întîmplare vine să le confirme grecilor faptul că viața de apoi e plină de neprevăzut : Kinyros (Smiorcăilă) o răpește pe Elena, spre furia veșnic ultragiatului Menelau care, după bunul obicei, pornește o nouă expediție de recuperare a nevestei.

„Eram nenorocit şi vărsam lacrimi amare — povesteşte Lucian — văzînd ce minunăţii părăseam spre a-mi reîncepe peregrinările. Preafericiţii mă consolară asigurîndu-mă că mă voi reîntoarce în cîţiva ani." În semn de afecţiune, Rhadamanthe îi prezice viitorul pînă în momentul debarcării pe „celălalt continent", iar Ulise, fără ştirea Penelopei, îi strecoară o epistolă amoroasă pentru Calypso.

Abia ieşiţi din miresmele exalate de insulă, o duhoare grea, de carne arsă şi sulf, emanată de Insula Păcătoşilor, le înfioară nările. Paznicul lăcaşului infernal, Timon din Athena, le permite o vizită în „muzeul" mizerabililor, dintre care se remarcă prin chinurile îndurate ticluitorii de minciuni Ktesias şi Herodot.

Nu departe se află insula Viselor, ca o părere învăluită de umbre unduitoare. Din mrejele ei grecii se desprind anevoie pentru a debarca în insula nimfei Calypso, căreia i-o încondeiază bine pe casta Penelopa. La plecare sînt atacaţi de *dovleaco-piraţii* îmbrăcaţi în jumătăţi de dovleac scobite, dar nu pierd, fiindcă aceştia sînt la rîndul lor atacaţi de vechii lor duşmani, *nuco-nauţii*, războinici neînduplecaţi, în jumătăţi de nuci — evident mult mai solide şi mai sprintene decît dovlecii. Nu apucă însă să mulţumească zeilor cînd alt soi de piraţi, călare pe delfini, le înconjoară corabia şi îi bombardează cu sepii uscate şi ochi de crabi. Armele grecilor îşi dovedesc superioritatea !

Scăpaţi şi de această agresiune, se ciocnesc de enormul cuib al unui *alcion* (pasăre mitică, fără îndoială !). Luată pe nepusă masă, zburătoarea care-şi clocea paşnic ouăle se ridică în văzduh, mai să-i scufunde cu uraganul iscat de fîlfîirea aripilor. După ce se caţără în cuib şi sparg un ou, cuprinşi de entuziasm ornitologic, se-ndepărtează în mare grabă, dar nu cu mare folos, căci sînt siliţi să urce corabia pe vîrfurile unei păduri uriaşe de pini şi chiparoşi înfipţi în apă şi să navigheze pe marea de frunze. La puţină vreme după isprava cu pădurea, sînt cît pe-aci să se prăvălească într-o prăpastie deschisă în ape ; isteţi, trec cu bine pe o punte lichidă şi dau de insula *bukefalilor*, oameni cu cap de bou, apoi de o insulă locuită în exclusivitate de curtezane cu picioare de măgar, o parodie a amazoanelor, şi, în fine, zăresc continentul tînjit de pe cealaltă parte a oceanului (Atlantida ? America ?). Cînd să se bucure că şi-au atins ţelul, o furtună neaşteptată le fărîmă corabia de stînci.

„IATĂ care au fost, pînă la sosirea pe acest pămînt, feluritele mele păţanii... Cît despre cele ce mi s-au întîmplat aci, le voi povesti în cărţile următoare."

Cărţi care fie s-au pierdut, fie n-au fost scrise niciodată... Care era înfăţişarea „noului continent" şi a locuitorilor lui este greu de imaginat. Cine ar fi acela care să modeleze, să malformeze, să hibrideze omul cu aceeaşi fantezie debordantă şi cu tot atîta umor, să înşiruie cu dezinvoltură asemănătoare o altă serie de creaturi antropomorfe iscate din cele mai imposibile reverii sau coşmaruri ?

Dacă oceanul e spaţiul fabulos care înglobează intuiţiile şi obsesiile contemporanilor lui — ascensiunea aeriană şi pluralitatea lumilor, regresia temporală prin reîntoarcerea pe 9 luni, într-un pîntece-închisoare, accesul în „lumea cealaltă", încremenită sub semnul de aur al lui Saturn, luarea în stăpînire a necunoscutului prin depăşirea limitelor geografice şi biologice (zborul) etc. — cum ar fi urmat să ni se înfăţişeze teritoriul situat *dincolo* de marginea fizică a lumii, în in-finit ? Acel nou continent, imposibil în viziunea cosmografică tradiţională a antichităţii europene, trebuie să fi fost un ţinut halucinant. Şi dacă aberaţiile antropomorfe au fost epuizate în această primă parte a călătoriei, înseamnă că *terra incognita* ar fi putut fi ori antediluviană, ori anterioară creaţiei lumii (cosmosului) cunoscute, ori — de ce nu ? — oglinda răsturnată a ceea ce însemna Imperiul Roman din secolul al II-lea e.n...

MITOLOGIA ESCHIMOŞILOR

DEŞI răspîndiţi pe o arie geografică vastă, în jurul Polului Nord (din Alaska şi Groenlanda pînă în nordul Siberiei) şi diferenţiaţi în grupe lingvistice aparte, corespunzătoare nucleelor de civilizaţie înfiripate de-a lungul vremii la mari distanţe unele de altele, eschimoşii (care îşi spun, cu un termen generic, *inuiţi)* au un patrimoniu mitic unitar şi original. Puţin studiată din pricină că nu e alcătuită dintr-o naraţiune coerentă, gradată şi organizată cronologic, ci dintr-un mozaic de „povestiri" independente, mitologia eschimoşilor se remarcă printr-o concepţie cosmogonică inedită în care omul ocupă locul central.

ÎN timpurile primordiale, universul era format dintr-un disc de pămînt, scăldat de apele mării şi populat de animale şi oameni, care însă nu erau eschimoşii. De pămînt se sprijinea, pe patru coloane, bolta cerului — plină de animale aidoma celor terestre —, iar sub disc se găsea altă lume, inferi-

oară, replică a celei terestre, şi ea locuită de animale. Între aceasta şi lumea terestră mai exista una, atît de scundă, încît prin ea se putea umbla doar pe brînci. La un moment dat coloanele s-au clătinat şi au cutremurat cerul, pămîntul şi marea, provocînd potopul nimicitor.

Apoi, din două muşuroaie de ţărînă s-au ivit doi oameni ce au zămislit poporul eschimos şi au adus, din celelalte lumi, animalele.

În acele vremuri pretutindeni domnea întunericul nepătruns. Nu existau aştri pe cer, nici gheaţă pe mare, nici furtuni, fulgere sau vînturi. Eschimoşii erau sărmane făpturi neştiutoare. şi vîtoarea era pentru ei o întîmplare, nu un mod de a-şi dobîndi hrana. Flămînzi şi săraci, mîncau adeseori pămînt şi-şi acopereau trupul cu piei de păsări sau de vulpi albe. Lumea animală şi cea umană se confundau, căci oamenii se puteau transforma în animale, iar animalele în oameni şi astfel deveneau foarte apropiaţi, vorbind aceeaşi limbă, împărtăşindu-şi secretele, locuind alături.

Pentru că femeile erau sterile, trebuiau să-şi caute „copii de pămînt“. Fete se găseau din plin şi în tot locul ; băieţii însă „creşteau“ departe şi erau foarte rari. „Născuţi“ din pămînt, eschimoşii nu cunoşteau moartea.

AŞADAR, pămîntul *(nuna)* ocupa un loc privilegiat în gîndirea mitică a *inuiţilor*, căci el a creat specia umană, a hrănit-o şi i-a dăruit copii. Acea lume însă era condamnată la stagnare şi pasivitate în beznă şi ameninţată de suprapopulare.

ODATĂ, corbul s-a întîlnit cu vulpea albă şi i-a mărturisit că ar avea nevoie de lumină pentru a-şi găsi mai uşor hrana. Dar vulpea prefera întunericul, care o ajuta să adulmece fără teamă rezervele de carne ale oamenilor. Atunci corbul a strigat *qau-qau-qau* (lumină...) şi vulpea *taaq-taaq-taaq* (întuneric...). Şi, de atunci, ziua alternează cu noaptea.

Tot atunci, eschimoşii care locuiau pe insula Millijuaq au devenit atît de numeroşi, încît insula s-a dezechilibrat sub povara lor. În oameni a intrat groaza, dar o bătrînă a strigat : „Fie să poată muri oamenii, că nu mai e loc pe pămînt ! Fie să se risipească în lumea largă !“

Şi astfel *inuiţii* s-au eliberat şi mai mult de tutela pămîntului, care însemna întuneric şi viaţă veşnică. Femeia, cea care „procură“ copii, asigurînd supravieţuirea speciei, joacă rolul principal în acest proces de diferenţiere cosmică.

DAR încă nu cunoşteau sania cu cîini, deoarece casele *(iglu-uri)*, animate de spirite, alunecau pe pămînt, cu tot cu oamenii din ele, şi împreună urmăreau vînatul sub impulsul rostirii formulei magice. Asta a durat pînă ce eschimoşii s-au plîns că prea mulţi copii le-au murit în timpul călătoriilor cu casa.

Atunci iglu-urile au devenit imobile şi s-au inventat săniile.

TRĂIAU odată doi copii, Taqqiq şi Siqiniq. Constrîns de mama lor să comită o impietate, Taqqiq a ucis-o şi a fugit în lume cu sora lui. Dar într-o noapte a comis incestul, iar Siqiniq a fost atît de revoltată de silnicia la care a fost supusă, încît şi-a renegat fratele, şi-a tăiat un sîn şi l-a azvîrlit pe cer, unde s-a înălţat şi ea. Refuzul maternităţii s-a sublimat în maternitate cosmică ; Siqiniq a devenit Soarele, care îşi revarsă asupra lumii „laptele“ fertil, şi totodată lumina din lampă care încălzeşte intimitatea familială în iglu. Fratele ei a urmat-o pe boltă, dar n-a reuşit să o ajungă niciodată. El a devenit Luna.

Astrele, tunetele, fulgerele, vîntul îngheţat din nord, cel cald din sud — toate erau fiinţe vii, oameni sau animale pedepsite să urce în

spaţiu şi să participe la o altă ordine a lumii, superioară : ordinea cosmică *(Sila)*. *Sila* reprezintă aerul, mişcarea ordonată, periodicitatea cosmică, raţionalitatea spiritului capabil să pătrundă şi să înţeleagă această ordine.

O frumoasă interpretare dau eschimoşii umbrelor zărite pe zăpadă, nedezlipite de oameni ; ele sînt sufletele nemuritoare care, cînd se sfîrşeşte viaţa, pleacă de pe pămînt şi se afundă în marea nesfîrşită şi misterioasă. Astfel participă la ordinea cosmică, derulată sub oblăduirea timpului, Soarelui, Lunii şi a fiicei din fundul mării (Kanna-aluk).

În ordinea terestră, cum metamorfozele reciproce animal-om şi intruziunea spiritelor subterane creau o stare de confuzie tradusă în amestecul vinovat dintre regnuri, ravagiile bolilor (pedepse) şi lezarea involuntară a celor sfinte, au apărut şamanii, cunoscători ai secretelor lumii şi clarvăzători dincolo de aparenţe.

Prin ei, civilizaţia *inuiţilor* s-a conciliat cu universul şi forţele nebuloase care îl animă, de aici încolo supravieţuirea şi propăşirea depinzînd numai de voinţa şi priceperea umană.

■

HYERONIMUS BOSCH : *Ispitele sf. Anton*. (1506—1507). (Fragment)

FISURA ÎN REAL

Orice definiție sau explicație a fantasticului l-ar anula, spune Roger Caillois. El inseamnă doar o fisură în real, în ordinea acceptată și percepută ca stabilă și obiectivă, care creează deodată un alt fel de realitate. Fantasticul face parte din aceeași familie cu metafora, care, din intersectarea a două elemente, face să se ivească un al treilea, ce desemnează altceva decît primele două, le include și în același timp le exclude, fiind unic și irepetabil.

La fel, fantasticul — a cărui naștere e plasată în evul mediu — este determinat simultan de : aprofundarea cunoașterii realității (în domeniul geografiei, astronomiei, zoologiei, botanicii, biologiei, medicinei), accesibilă însă unei categorii restrînse de erudiți, de proliferarea, în rîndul oamenilor sărmani, a unor tradiții antice ale „cunoașterii intuitive", impregnate de felurite superstiții — în mare măsură stimulate de Biserica incapabilă să mai facă față avalanșei de dovezi că dogmele ei sînt eronate — și, în al treilea rînd, de vocația irepresibilă a omului de a-și imagina necunoscutul, de a-i da formă și înțeles.

În cele ce urmează, vom încerca să schițăm mentalitatea medievală din perspectiva ultimelor două coordonate ale fantasticului, căruia astfel îi vom putea înțelege mai exact substanța.

NICOLAE ILIESCU

ORDINEA FISURATĂ

— Zorii fantasticului —

DE LA ANTICHITATE LA EVUL MEDIU

SECOLUL I î.e.n și începutul expansiunii romane în bazinul mediteranean au adus la Roma în urma legiunilor victorioase nu numai o populație pestriță, ci și un șir de culte religioase orientale din ce în ce mai frenetice, mai îmbibate de mister, mai pitorești. Cybele a sosit cea dintîi (în 205 î.e.n.) sub forma unei „pietre negre" ; *Magna Mater,* marea maică a zeilor, a cucerit iute adepți printre romanii oficial convinși de autoritatea pantheonului lor (similar în mare parte cu cel elen), dar, mai puțin oficial, superstițioși și creduli peste măsură. Cîmpiile și pădurile peninsulei respirau prin nările zecilor de divinități și spirite, îmbunate de țărani prin metode stranii, ce le dădeau sentimentul împăcării cu necunoscutele forțe care guvernau existența.

Pe terenul fertil al incapacității italicilor de a percepe transcendentul altfel decît ca pe o prezență intimă, casnică, și al gustului lor deosebit pentru pitoresc (de sorginte întîi greacă, apoi orientală) au prins rădăcini cultele debordante ale lui Attis, Isis, Mithras și nenumărate altele, cuceritoare prin cortegiile lor de preoți bălțat îmbrăcați, zgomotoși, cruzi bufoni, cerșetori. Aderînd la oricare dintre religiile ce coabitau indiferente unele față de altele, cetățeanul imperiului cunoștea o singură constanță : *magia.* Alcătuită dintr-un cumul de superstiții de proveniență diversă, primitive și incitante, enigmatice și inedite, „magia pentru toți" a marcat existența obscură a generații întregi,

Viziune apocaliptică : din cer plouă cu foc, cad stelele, soarele se stinge, pămîntul crapă, iar oamenii caută să se ascundă îngroziți

deși a fost interzisă cu străşnicie încă din zorii mileniului I ; ne-o dovedesc *„Măgarul de aur"* al lui Apuleius și prima ardere pe rug a unei vrăjitoare, în timpul împăratului Valens (364—378). Edictul de la Milano (313 e.n.), care a proclamat intrarea în legalitate a creștinismului, nu a echivalat cu generalizarea cultului lui Christos. Pînă tîrziu în evul mediu au supraviețuit în Europa enclave ale „păgînității" și, chiar cînd noua religie a cuprins practic întreg continentul, a făcut-o într-o formă superficială, neizbutind să „curețe" mentalitatea oamenilor de rămășițele religiilor autohtone sau orientale. Una dintre cauze a fost inconsistența consolării oferite de Biserică (răsplata în viața de apoi), de unde preferința pentru consolările păgîne, pe termen scurt (practicile magice, superstițiile) — puse pe seama sfinților, spre a masca inaderența lor substanțială la esența creștinismului.

O altă trăsătură a spiritualității evului mediu a fost supralicitarea pînă la grotesc, de către Biserică, a cîtorva

teme majore ale clasicismului antic : *fortuna labilis* (nestatornicia soartei, aşadar zădărnicia vieţii şi egalitatea tuturor oamenilor în faţa morţii), *ubi sunt qui...* (Unde sînt cei care... odinioară au stăpînit pămîntul ? Unde e frumuseţea trupului ?) şi *memento mori* (aminteşte-ţi de moarte). Prezenţa tiranică a morţii a sensibilizat excesiv oamenii şi a făcut ca realitatea să le pară mult mai colorată, mai virulentă decît înainte. „Formele cronice pe care le lua de obicei războiul, permanenta stare de alarmă la oraşe şi sate pricinuită de tot felul de derbedei, veşnica ameninţare a unei justiţii aspre şi dubioase şi pe deasupra şi apăsătoarea stare de spirit produsă de frica de iad, de diavol, de vrăjitoare, ţineau treaz un sentiment de nesiguranţă generală, foarte nimerit pentru a colora în negru fondul tabloului vieţii." (J. Huizinga).

Pe acest teren labil au prins rădăcini superstiţiile oficializate de Biserică (şi foarte utile ei), privitoare la *„sfîrşitul lumii"*, anunţat de venirea lui „Antichrist", şi la *Infern.*

„SFÎRŞITUL LUMII"

CEA mai teribilă superstiţie a evului mediu, alimentată de Biserică cu un entuziasm sinistru, a fost cea privitoare la sfîrşitul lumii şi la iminenta venire a lui Antichrist. Acest personaj, chintesenţă a Răului, urma să domine lumea înainte de declanşarea Apocalipsului (a cărui figură centrală era Christosul justiţiar, de unde numele Ante-Christ). Chiar figurarea lui ca balaur sau „fiară" cu 7 capete reproducea — la încheierea ciclului cosmic — lupta primordială dintre divinitate şi balaur. Acum, dimpotrivă, el ar fi venit cu îngăduinţa Domnului scîrbit de păcatele, neascultarea şi desfrîul umanităţii şi ar fi răsturnat defintiv toate valorile religioase, morale şi sociale, cu complicitatea omenirii vinovate. Apoi lumea s-ar fi întors la haos...

Primul avertisment în legătură cu venirea lui l-a lansat în secolul IV e.n. sf. Augustin, care lăsa un răgaz de numai cîţiva ani pînă la „sfîrşitul lumii". Impactul spuselor sale, în condiţiile creştinismului timpuriu, a fost minor. Aşa încît scadenţa s-a mutat din secol în secol pînă la fatidicul an 1000, considerat neîndoielnic al Apocalipsului, conform prezicerii sf. Ioan.

Anul 999 a cutremurat Europa din temelii ; în faţa înfricoşătoarei alternative, oamenii au încercat să intre în voia lui Dumnezeu. Şi-au donat averea bisericilor şi mînăstirilor, şi-au părăsit casele şi ogoarele şi s-au strîns în jurul altarelor. Cîmpurile au rămas necultivate, vitele au murit ori s-au sălbăticit, prăvăliile s-au închis. Teroarea a crescut şi datorită evenimentelor ieşite din comun, socotite semne prevestitoare: eclipse, comete, meteoriţi, inundaţii, furtuni, epidemii, sterilitate sau naşteri monstruoase. În ziua dinaintea anului 1000, mulţimea scăldată în lacrimi a luat cu asalt bisericile, unde a aşteptat tremurînd sunetul celor şapte trîmbiţe şi apariţia lui Antichrist. Dar soarele nu s-a întunecat, stelele n-au căzut. „E doar un scurt răgaz !", s-a spus şi oamenii au început să numere neliniştiţi zilele, săptămînile, lunile. Teama li s-a potolit abia după cîţiva ani.

Şi totuşi sfîrşitul lumii a continuat să fie anunţat la diferite date, destul de hazardat alese (în funcţie de „revelaţiile" şi socotelile sofisticate ale călugărilor) : 1250, 1258, 1260 (cînd predicile lui Giocchino da Fiore au avut un succes răsunător), 1300, 1316, 1325, 1335, 1340, 1365, 1367, 1395 (o altă dată celebră, fixată de Arnault de Villeneuve), 1403, 1415, 1494 (*„Corabia nebunilor"*, a lui Sébastien Brant). La începutul secolului al XVI-lea, lutheranilor le-a venit ideea că Antichrist e papa de la Roma şi numai aşa l-au numit. În Germania protestantă, Johann Stoffler a anunţat un sinistru cataclism cosmic, al doilea potop, pentru 1521 ; impresionat, un teolog din Toulouse s-a grăbit să-şi construiască o arcă masivă pe un vîrf de munte. „Zvonurile despre sfîrşitul lumii — scria un istoric breton, canonicul Moreau — ajunseseră atît de departe, încît a fost nevoie ca regele Henric al IV-lea să dea un edict expres ce interzicea să se vorbească despre acest lucru."

Oamenii erau preocupaţi şi de biografia lui Antichrist ; unii susţineau că s-a născut în Babilon, alţii — la Paris, în 1600, şi a fost botezat la sabbat. Iar o vrăjitoare a mărturisit în faţa inchiziţiei că a legănat copilul diabolic, care avea gheare de pasăre în loc de picioare şi vorbea toate limbile pămîntului. Dar Sigebert de Gemblours (sec. XI) povesteşte cu toată seriozitatea că un papă, numit Ioan, succesor al lui Leon al IV-lea în 885, a fost femeie şi nu şi-a trădat sexul decît printr-o naştere ce i-a pus capăt şi pontificatului şi vieţii. Jean Bouchet afirmă că „papesa", după o legătură cu unul dintre valeţii ei (încarnare a diavolului, fără îndoială) a născut în mijlocul unei procesiuni lîngă Coliseum. Acest copil nu era altul decît Antichrist, şi el urma să aibă, în anul 1000, 143 de ani. În orice caz, cînd copilul a ieşit din pîntecele mamei, sub ochii îngroziţi ai mulţimii, în văzduh a răsunat „glasul diavolului" care certifica naşterea precursorului infernal al lui Christos. Un papă născînd în straie pontificale era cel mai nimerit semn care să prevestească prăbuşirea definitivă a cosmosului creştin.

CHIAR dacă nu a putut fi identificat cu certitudine, de-a lungul istoriei, Antichrist a fost recunoscut în mai toate personalităţile malefice. Dar mai ales s-au înregistrat cu minuţie şi groază *semnele* care îi anunţau sosirea printre oameni.

O primă serie e constituită din apariţii şi naşteri monstruoase, de mare efect, ce supralicitau bestiarul legendar. Prin viteza cu care s-au derulat, acestea parcă revelau asaltul universal al diavolului prin alterarea biologică. Iată un şir de asemenea naşteri : un copil cu două piepturi şi două capete (în 1004 la Besançon şi în 1253 la Esslingen) ; un pui de găină cu patru picioare (1111) ; în timpul eclipsei din 1114, o femeie a născut o creatură cu două capete, jumătate om, jumătate cîine ; un nou-născut înzestrat cu întreaga dantură (1456); în 1491, aproape de Constantinopol, a fost zărită o sirenă-pasăre cu labe de leu şi coadă de şarpe, ţinută în mîini de un cavaler cu cap triplu : soare, lună, stea ; în 1495 s-au născut la Worms doi gemeni cu capetele lipite, iar la Gugenheim o oaie cu două capete ; o scroafă cu două trupuri (1496) ; un cornut înaripat, fără membre, cu un singur picior de pasăre (la Ravenna în 1512) ; un copil fără cap (1525) ; un monstru cu

Ilustraţia unei cărţi franţuzeşti din secolul al XVI-lea, care arată aspectele demonice ale unui locuitor al Infernului

trompă în loc de nas, capete de cîini la coate, genunchi şi piept (Cracovia, 1543); o pisică triplă (1554) ; o oaie cu trei capete (1555) ; o vacă bipedă (1556) ; un patruped, jumătate om, jumătate porc (1564, la Bruxelles) ; un cîine cu cap de pasăre (Anvers, 1571) etc.

A doua serie de semne miraculoase se ridică la nivel cosmic : multiplicarea Soarelui şi a Lunii, ploi de capete, stele, cruci, păsări, peşti ; monştri înaripaţi, lupte aeriene şi corăbii plutind pe nori. Toate erau reprezentări ale naturii răvăşite şi toate au traversat cerul Europei purtînd amprenta obsesiilor, spaimei de necunoscut şi simbolismului specifice evului mediu ; în 1500 s-a văzut în aer un cap de taur gigantic purtînd o stea între coarne (Alsacia) şi tot în ace-

lași an orașul Lucerna a fost amenințat de un balaur de foc, oribil la vedere, care zbura spre sud ; în 1520, deasupra Vienei s-au triplat Soarele și Luna ; în 1530, au apărut în văzduh o ceată de cavaleri și țărani înarmați, o fîntînă, un balaur ; în 1532, deasupra Germaniei au zburat „stoluri“ de dragoni înaripați, cu capete de porci și coroane regale ; în 1534, pe cerul Suediei s-a derulat ziua în amiaza mare o suită de tablouri alegorice pline de învățăminte ; în 1538, pe cerul Bavariei s-au luptat cu furie oameni în flăcări, în timp ce spre est se ridica lent o uriașă stea însîngerată de care spînzura un stindard; în 1545, Silezia a urmărit un strălucitor spectacol aerian : lupta a două armate conduse de un leu și un vultur ; pe 8 septembrie 1623 a fost pescuit în Vistula un pește masiv ce purta pe capul de om o diademă și trei cruci triple. A patra cruce, însîngerată, îi ieșea din gură. Avea două picioare (unul de vultur, altul de leu) și purta pe spinare o piesă de artilerie și provizii de ghiulele și lăncii. Tot corpul îi era imprimat cu embleme : chei pontificale, capete de mort, spade și pistoale.

INFERNUL

CONTINUÎND tradițiile antice și orientale despre pedeapsa veșnică, viziunea medievală a Infernului dinamitează imaginația ; teritoriul damnațiunii nu se mai afla în pîntecele pămîntului, unde se împlinea justiția divină. El reprezenta ultimul act, în ordine cronologică absolută, al dramei umanității, iar protagoniști erau cei încă vii. Infernul răbufnise în lume...

Halucinațiile călugărilor extatici, ale călugărilor după post și penitențe erau înțelese de oamenii sărmani *ad litteram*, fără acea zonă complementară de adîncimi și umbre, specifică metaforei. Consistența picturală a imaginilor de orice fel a transferat supranaturalul în miezul realului, le-a confundat, le-a identificat. Orice lucru căpătase un corespondent supranatural și orice fantasmă — palpabilitate ; în acest fel deveniseră egale. Gratuitatea nu era luată în considerație, profunzimile se aplatizaseră, jocul estetic era socotit „lucrare a diavolului“ ; lumea nu mai avea dimensiuni cosmice (cosmosul aparținea lui Dumnezeu), ci se întindea doar pînă la marginea orizontului vizibil, al curții, satului, ogorului, cetății, „învelea“ omul ca o haină și-i îngăduia să „o pipăie“, oferindu-i astfel o minisculă consolare pentru efemeritatea și zădărnicia amintite obsesiv de Biserică. Real și suprareal se amestecau în carnea aceluiași fruct devorat cu nestăpînită poftă și numit *univers fantastic*.

Cînd zilnic te împiedicai de cele mai incredibile bestialități și mizerii, cînd leproșii îți călcau pe urme, cînd foamea, războiul, moartea te pîndeau din fiece crăpătură a timpului, cînd puritatea și perfecțiunea se mutaseră în transcendent, lăsînd Pămîntului doar lacrimi, osîndă și un rîs isteric, viața devenea un film de groază urmărit de cel ce știa că totul nu e decît o iluzie, un vis trăit cu frenezie, după care urma veșnicia morții. Deasupra lumii medievale răsuna : *memento mori*. Sensibilitatea nu mai reacționa decît la imagini extreme ale oribilului (torturi, execuții publice, arderi pe rug) sau ale sublimului (tot ce avea legătură cu sfinții, și ei în general uciși în chinuri înfricoșătoare). Doar urletele schingiuiților și rugăciunile se făceau auzite pe fundalul corului unei umanități ce se autocompătimea fiindcă „îi era dat“ să se găsească în pragul catastrofei cosmice : Apocalipsul. Și în această psihoză universală, numai fisurarea ordinii mai înfiora, deturnînd imaginația spre zone ambigui, fecunde, unde lucrurile nu puteau fi subsumate unei categorii, nici catalogate, nici golite de mister. Acolo unde ele fluctuau între supranatural și real, fără a se lăsa înțelese pînă la capăt, zona fantasticului, noua *terra incognita*, în care totul era posibil și în același timp imposibil, a fost apa vie a evului mediu tîrziu.

Firescul fusese răsturnat de însăși Biserica — teribila acuzatoare a depravării generale. Tot ce era frumos și plăcut în ordinea materială, pentru ecleziaști purta stigmatul păcatului, era o poartă spre osînda veșnică. Nu ajungea

că oamenii erau îngroziţi de viziuni infernale, asediaţi de superstiţii, ameninţaţi de vrăjitori, cohorte de diavoli şi fantome, aiuriţi de fantasmagoriile erudiţilor, dezorientaţi de pedepsele arbitrare şi disproporţionate şi obsedaţi de Moartea care dănţuia la fiece răscruce ; mai rămăsese ca frumuseţea să se convertească în ispită. În spatele ei asceţii vigilenţi depistaseră tentaţiile diavolului. Cîmpiile Elizee ale grecilor, (grădina deliciilor unde sfinţii sînt ispitiţi) au devenit Infernul ce a cuprins întreg Pămîntul.

Aceasta însă e viziunea lui H. Bosch. Altfel, Infernul era cel mai des figurat ca o gură uriaşă de căpcăun în intestinele căruia se prăvălesc oamenii. El aglomera într-o învălmăşeală de trupuri goale, chinuite, toate supliciile imaginabile şi toate aberaţiile naturii pe care vizionarii medievali le construiseră cu o patimă morbidă a desfigurării. Oameni mutilaţi, rupţi, sfîrtecaţi, arşi, cu chipuri schimonosite de groază erau tîrîţi spre adîncurile invizibile ale torturii de către reptile scîrboase şi insecte colosale : dragoni cu aripi de fluturi, şerpi cu labe şi piele vîscoasă, lăcuste cu chip de om, viermi mari, batracieni hidoşi, demoni. În prim plan apare un uluitor bestiar omenesc : oameni-melc, -broască, -libelulă, -elefant ; oameni-turn, -tobă, -butoi ; oameni cu capete de animale, femei-clopot, bătrîni descărnaţi, trupuri încă vii şi totuşi pe jumătate putrezite. Şi, deasupra vieţii colcăitoare şi pline de detalii exacte, palpitau aripile membranoase de liliac, se ridicau duhoarea pestilenţială şi flăcările remuşcării.

Anticosmosul atacă lumea într-o ultimă zvîcnire disperată. Reprezentările şi simbolurile enigmatice care umplu Infernul ispititor „nu mai constituie un joc sau poem al minciunii — spune J. Baltrušaitis — ci o puternică orchestrare a lumii depravate, ale cărei delicii şi impurităţi ţin de o dezordine superioară". Pentru evul mediu tîrziu, Infernul a devenit terestru, familiar aproape ; a devenit însăşi lumea.

Aici începe fantasticul, în această invazie ; de aici îşi extrag seva viziunile contorsionate, feerice sau sinistre, întotdeauna uluitoare şi de un realism minuţios, ale artiştilor Jan şi Hubert Van Eyck, Hieronymus Bosch, Albrecht Dürer şi Pieter Brueghel cel Tînăr, supranumit şi „Brueghel al Infernului".

GOYA : **Vrăjitoare.** (Fragment din **Capricii.** 1799)

MARTIN SCHONGAUER : **Ispitirea sf. Anton.** sec. XV)

Arcană majoră fără nume (Moartea), cu numărul 13

Lumea. Arcană majoră cu numărul 21.

Spînzuratul. Arcană majoră cu numărul 12.

ALINA TEODORESCU

TAROT — JOCUL DE-A UNIVERSUL

TAROTUL este unul dintre cele mai vechi jocuri de cărţi practicate în Europa, din care descind jocurile noastre actuale. Complex şi încifrat, el manevrează infinite combinaţii de figuri şi cifre ; alcătuieşte „un microcosm, un alfabet de simboluri capabil să mimeze universul" (R. Caillois). A-i descifra combinaţiile, înseamnă a-ţi folosi toate resursele imaginaţiei, dar întotdeauna va rămîne o parte de mister, o îndoială şi posibilitatea de a o lua de la început, pe alt drum.

Ceea ce a fascinat în acest joc, a fost extraordinara concentrare de simboluri şi deschiderea lui simultană către divinaţie, astrologie, arhetipologie, istorie a religiilor, ocultism, alchimie, psihologie, filosofie, poezie. Aşa încît a apărut întrebarea : cine şi cînd l-a inventat ?

Court de Gébelin susţine, în **Monde Primitif** (1781), că Tarotul este cea mai veche „carte" din lume, opera personală a lui Thot-Hermes Trismegistul, consultată pentru a prevedea revărsările Nilului. După opinia lui Christian (**Histoire de la magie,** 1854), ceremoniile iniţiatice de la Memphis erau prezidate de cele 22 de cărţi cu figuri (arcanele majore), fiecare echivalînd cu o cheie a revelaţiei. Apoi „jocul" a fost preluat de pitagoreici şi gnostici, care l-au lăsat moştenire alchimiştilor. Şi unii şi alţii au adăugat noi elemente la configuraţia lui anterioară. Eliphas Lévi (**Dogme et rituel de la haute magie,** 1856) merge mai departe, atribuind Tarotul fie lui Enoh, fie lui Cadmos al grecilor.

R. Caillois, în prefaţa sa la volumul lui Oswald Wirth, **Le Tarot des imagiers du Moyen Age** (1966), consideră că derivă din jocul de cărţi chinezesc sau din cel islamic, adus în Europa de călători italieni, în vreme ce O. Wirth îl atribuie geniului colectiv al pictorilor medievali care i-a conferit acea simbolistică densă, proprie Tarotului din Mar-

silia — forma cea mai răspîndită a jocului. Cele dintîi atestări sigure datează din 1377 (raportul părintelui Johann despre „un anume joc de cărți care a apărut pe la noi — în Germania — anul acesta. El descrie perfect înfățișarea actuală a lumii") și 1392 (în registrul trezoreriei curții franceze e notată plata făcută către Jacquemin Gringonneur, care a pictat jocul de cărți pentru Charles al VI-lea).

Oricare i-ar fi originea, iconografia Tarotului este specific medievală. El se constituie ca un limbaj universal, impregnat de simboluri păgîne și creștine, erudite sau populare, și capabil să exprime lumea (cosmosul) în totalitatea aspectelor sale, inclusiv relația ci cu omul și relația omului cu sine însuși.

SIMBOLURI FUNDAMENTALE

CULORILE

Jocul se compune din 78 de cărți (56 arcane minore și 22 arcane majore) în care predomină patru culori simbolice : ocru, albastru, roșu, galben.

Ocrul, cu tenta lui roz, evocă nuanța pielii și indică aspectul uman sau tot ce se referă la om.

Albastrul, cea mai profundă și imaterială, rece și pură culoare, desemnează cerul adînc și marea, dar și drumul spre infinit, unde realul se convertește în imaginar. Este culoarea nocturnă, pasivă, lunară, a transparenței și vidului, și totodată culoarea secretului, a sensibilității și a valorilor feminine prin excelență.

Roșul e culoarea sîngelui, a principiului vieții. Simbolizează virilitatea, forța interioară, sufletul și inima. Roșul e focul central al omului și al pămîntului, ascuns în adîncul materiei și al tenebrelor.

Galbenul este cea mai expansivă și ardentă dintre culori. E ambivalentă, aparținînd și pămîntului și soarelui, și mierii și recoltei. Galbenă e pielea pămîntului toamna și tot așa pielea omului în pragul morții. Galbenă e culoarea aurului și a eternității.

ARCANELE MINORE

Cuprind patru serii : Baston, Cupă, Spadă, Dinar, cu 14 cărți fiecare : Rege, Damă, Cavaler, Valet și 10 cărți numerotate de la 1 la 10. Cele patru serii corespund celor patru componente fundamentale ale vieții, celor patru elemente.

Semnificativ este faptul că Gilbert Durand și-a conceput volumul **Structurile antropologice ale imaginarului** (apărut în traducere românească la Editura Univers, 1977) în funcție de aceste patru simboluri, considerate de el punctele cardinale ale universului antropologic. „Direcțiile calitative ale Spațiului și structurile arhetipale — scrie Durand — sînt unul și același lucru și constituie categoriile fundamentale ale imaginarului."

Bastonul („caduceus", trifoiul, bagheta, sceptrul, floarea) este focul acțiunii, punctul de pornire a oricărei evoluții. Bastonul înmugurit evocă pomul și întregul complex simbolic al acestuia : verticalitate, ascensiune, sens unic al timpului și istoriei. Uneori se convertește în baghetă magică sau sceptru al dominației virile. Dintre anotimpuri reprezintă toamna, iar dintre spiritele elementare — gnomii. În ordine umană e simbolul forței.

Cupa (inima, amfora) este apa, matricea vieții și imaterialitatea fluctuantă a psihicului. Coincide cu Vestul, locul misterului și al declinului, al cufundării în bezná. Capacitatea Cupei de a primi și conține fluidul evocă receptivitatea feminină. Dintre anotimpuri este iarna, și dintre spiritele elementare — ondina și sirena. Pe plan uman simbolizează sensibilitatea, dragostea, idealul, creația artistică.

Spada („gladius", pica) este aerul care pătrunde materia și modelează acea alcătuire numită Om. Totodată este verbul care străbate conștiința, lumina triumfătoare a rațiunii. C.G. Jung o relaționează atît de puterea de penetrație a intelectului, cît și de moartea provocată din exces. Conformația Spadei și mînerului ei (în cruce) amintește de intersecția și fuziunea contrariilor, a principiului masculin și feminin. Dintre anotimpuri simbolizează primăvara, dintre spiritele elementare — silfii, iar în ordine umană e maturitatea, echilibrul.

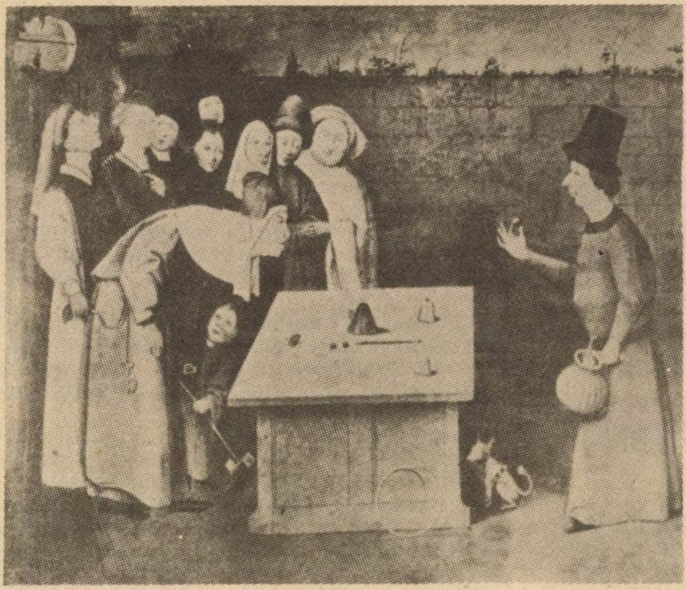
Dinarul („moneta", aurul, roata, steaua) este elementul pămînt ; orice inițiere începe prin coborîrea în pîntecele lui (cavernă, peșteră, grotă) și abia această experiență îi conferă omului înțelegerea locului său în lume. Dar e și un semn al materiei ce condensează acțiunile spirituale. Forma rotundă a Dinarului ne introduce în imaginile ciclului și ale diviziunilor circulare ale timpului : este un simbol al eternei întoarceri. Dinarul mai evocă : vara, salamandra și, pe plan uman, inteligența.

ARCANELE MAJORE

Sînt cele 22 de figuri care, datorită concentrației lor simbolice și faptului că reprezintă arhetipuri ale umanului — în bună măsură databile (evul mediu) — nu s-au transmis nicicum în jocul de cărți actual. La început doar ele singure au alcătuit Tarotul și au fost concepute ca drumuri inițiatice. Cîțiva călători francezi scriau în 1227 că „italienii își instruiau copiii într-ale vieții cu ajutorul acestor cărți de joc, numite de ei **carticelle**".

Iată care sînt arcanele majore : 1. **Scamatorul,** 2. **Papesa (sau Zeița-Mamă)** 3. **Împărăteasa,** 4. **Împăratul,** 5. **Pontiful,** 6. **Îndrăgostitul,** 7. **Carul-de-război,** 8. **Justiția,** 9. **Ermitul,** 10. **Roata-norocului,** 11. **Forța,** 12. **Spînzuratul,** 13. Arcană fără nume **(Moartea),** 14. **Cumpătarea,** 15. **Diavolul,** 16. **Turnul-lovit-de trăsnet,** 17. **Steaua,** 18. **Luna,** 19. **Soarele,** 20. **Judecata,** 21. **Lumea** și, fără număr, **Matul (Nebunul).**

Arcanele numerotate se pot grupa cîte 7 sau cîte trei (în ordinea spirit, suflet, trup,

Hieronimus Bosch : Scamatorul. (1475—1480).

Scamatorul. Prima arcană majoră.

sau : activ, mediu, pasiv), dar pot avea şi semnificaţii ambigui, în funcţie de aşezare, de propriul conţinut simbolic şi de presiunea celor patru culori. Nici o arcană nu posedă un sens absolut şi definitiv, deoarece permanent intră într-un sistem de relaţii mobil şi „există" în funcţie de acesta.

Dincolo de utilizările lui divinatorii (în epoca noastră deja perimate), Tarotul constituie un univers în sine, similar cu macrocosmosul. Astfel încît el poate dezvălui omului aflat singur în faţa lumii aşternute pe o masă calea înţelepciunii cucerite odată cu realizarea echilibrului dintre exterior şi interior. Fiecare arcană reprezintă o etapă a acestui drum complicat, care are la un capăt **Scamatorul** şi la celălalt — **Nebunul** ; un drum ascendent, cînd începe cu **Scamatorul,** ce are la îndemînă toate elementele pentru a începe crearea lumii după fantezia sa, şi se sfîrşeşte cu acapararea **Forţei** ; un drum descendent, cînd pleacă de la **Spînzurat** şi ne conduce la **Nebun.** Acesta din urmă, după ce a obţinut tot ce i-a putut oferi lumea, recunoaşte că nu posedă de fapt nimic valoros şi se întoarce cu spatele, cufundîndu-se în necunoscutul ce precede şi urmează viaţa. Un drum în cerc, dacă începe cu **Scamatorul** — gata să creeze iluzia unei lumi fastuoase — şi se închie cu **Nebunul,** care spulberă iluzia. (De fapt, chiar numele jocului, Tarot, provine din ROTA — „roată" — simbol universal al lumii, al perfecţiunii şi al eternei întoarceri. Aşezate în cerc, literele se rotesc şi pot fi citite şi T-A-R-O-T-A-R-O-T ş.a.m.d.)

În orice cheie ar fi descifrat, Tarotul rămîne însă fundamental antropocentric. Toate figurile ce îl compun au o semnificaţie psihologică, ele privesc relaţia omului cu sine şi cu lumea. Dispuse în cerc, cele 22 de arcane majore sînt străbătute de o axă ce leagă **Îndrăgostitul** şi **Steaua** (afectivitatea şi speranţa), ca şi cum aceste valori ar fi pivotul în jurul căruia gravitează toate celelalte.

Natura delicată, vag optimistă a Tarotului, se vădeşte şi în aceea că lumea lui nu se sfîrşeşte cu **Moartea.** Risipite în faţa ochilor, cărţile îţi spun că sînt doar un joc, un joc de-a universul, pe care îl poţi oricînd recrea împreună cu **Scamatorul** şi spulbera împreună cu **Nebunul.** Doar acesta din urmă nu-şi află locul printre celelalte ; priveşte cu nostalgie ironică peste umăr şi pare a zîmbi : „lumea e vis !".

SCAMATORUL

Printr-un straniu paradox, jocul este deschis de un jongleur, un prestidigitator, creatorul unei lumi artificiale, prin gesturile şi cuvîntul său.

Personajul stă singur în mijlocul unei cîmpii aride, pe care cresc doar trei smocuri de iarbă. La orizont, pe cerul incolor, se profilează un arbore. Cîmpia are culoarea pielii de om. Haina lui, în care alternează riguros albastrul şi roşul, e prinsă în talie cu o cingătoare galbenă. Un ciorap albastru acoperă piciorul stîng iar pantoful e roşu ; cel drept are ciorap roşu şi pantof albastru. Picioarele sînt dispuse în echer. Mîna care ţine o baghetă magică iese din mîneca albastră şi e ridicată spre cer, ceea ce indică evoluţia necesară a materiei, în vreme ce mîna cealaltă, care ţine un dinar (unii spun că o sferă, adică un mic univers) şi iese din mîneca roşie, e îndreptată spre pămînt ; acesta e spiritul care penetrează materia. Aparenţele subliniază diviziunea fiinţei sale (produsă egal de două principii opuse) şi dominarea dualităţii prin echilibru şi supremaţie a raţiunii. Pălăria **Sca-**

matorului, pe fond galben, bordisită cu verde şi cercuri roşii, evocă forma semnului algebric al infinitului. Ea încoronează simbolic tot ceea ce poate reprezenta **Scamatorul.**

În faţa lui se află o masă de culoarea pielii (acest lucru subliniază caracterul ei uman), din care nu vedem decît trei picioare, ce ar putea evoca sulful, sarea şi mercurul, cei trei piloni ai lumii obiective. Pe ea sînt risipite diferite obiecte, corespunzînd celor patru serii de arcane minore (dinari, cupe, spade, bastoane); masa marchează legătura care uneşte cele 78 de cărţi ale Tarotului.

În sens general, **Scamatorul** e simbolul activităţii originare şi al puterii creatoare a omului. Pentru alchimişti el reprezenta materia primordială, Mercurul ; bagheta din mîna ridicată n-ar fi decît o formă simplificată a caduceului lui Hermes.

Deschizător al jocului, nu este el oare doar un iluzionist care se joacă cu noi sau care ascunde sub părul alb, terminat cu bucle blonde (ca şi cum s-ar afla în afara timpului) profunda înţelepciune a magului şi cunoaşterea secretelor esenţiale ? În aceeaşi măsură el poate indica voinţa, abilitatea şi iniţiativa, dar şi impostura şi minciuna. „Scamatorul" lui H. Bosch, aflat sub semnul Lunii ca orice magician şi simbolizînd artificiile iluziei, a devenit saltimbancul lui Satan.

Dacă lumea vizibilă e doar o iluzie, înseamnă că creatorul ei este un iluzionist prin excelenţă... Acum poate să înceapă jocul omului cu lumea : Tarotul. Scamatorul a făcut primul gest.

Nebunul. Arcană majoră fără număr.

NEBUNUL

Numit şi **Mat** şi **Crocodil,** el poate fi plasat — neavînd număr — fie la începutul seriei, fie la sfîrşit, fie între **Judecată** (20) şi **Lume** (al cărei număr e cînd 21, cînd 22).

Tarotul din Marsilia îl numeşte **Mat.** Etimologia acestui cuvînt a ridicat întrebări : vine din persanul **mat** (moarte) sau din italianul **matto** (nebun) ? În orice caz, costumul pe care-l poartă aminteşte mai degrabă de bufonii medievali, căci zurgălăii albi din jurul gulerului albastru sînt aceiaşi cu zurgălăii nebunilor. Discuţii a iscat şi absenţa cifrei ; este a 22-a arcană sau valoarea ei simbolică echivalează cu zero, deoarece el este personajul care nu contează, e inexistentul pe plan intelectual şi moral, e caricatura regelui şi cel ce spune cele mai profunde şi tragice adevăruri în hohotele de rîs ale asistenţei ? Dar dacă nu înseamnă nimic prin el însuşi, poate afecta totuşi, ca zero, toate valorile şi toate numerele.

Ca umbră sau antiteză a **Ermitului, Matul** simbolizează în genere : ispăşirea greşelilor, stupiditatea care provoacă cele mai agresive nerozii, inconştienţa, iresponsabilitatea, extravaganţa, persistenţa în greşeală, edificiul care se prăbuşeşte din pricina unei erori de construcţie a fundaţiei.

Nebunul e filosoful cerşetor al antichităţii, cavalerul rătăcitor sau vagabondul care

HYERONIMUS BOSCH : **Drumul vieţii** sau **Nebunul (1500—1502)**

pleacă cu un toiag în mînă şi ochii aţintiţi spre depărtări (el şi **Moartea** sînt singurele personaje în mişcare ale Tarotului). Solul pe care merge, galben, încins, accidentat, e unul din cele mai fertile : pe el cresc două plante albe, două verzi şi una cu frunze galbene şi albe. Se îndepărtează de noi purtînd pe umăr, la capătul unui băţ alb şi noduros o traistă ce pare goală şi nu-i pasă de pisica ce i-a sfîşiat încălţările şi i-a zgîriat coapsa pînă la sînge. Traista, pisica şi coapsa, mîinile şi faţa au toate aceeaşi culoare ocru-roz, de carne, şi simbolizează încărcătura umană a **Nebunului**, sentimentele, ideile, îndoielile, deci bogăţiile interioare pe care încă le mai posedă. Dar oare o traistă goală şi straiele sfîşiate sînt tot ce a acumulat în lumea care acum îl alungă ? El e ţapul ispăşitor al umanităţii ? Ce duce cu el e atît de puţin, dar **a ales.**

Totul, la **Nebun**, e dezordine, incoerenţă, negare a ordinii. Costumul are toate culorile, iar picioarele îi sînt roşii — semn de forţă şi acţiune — spre deosebire de ale **Spînzuratului**, care erau albastre, şi de ale **Scamatorului** — unul roşu, altul albastru. Barba sa ascuţită, ocru-rozalie, o aminteşte pe a **Ermitului**, dar acesta din urmă are capul gol şi o glugă roşie, terminată cu un ciucure galben. **Nebunul** are deasupra pletelor blonde, pieptănate ciudat, un mic disc roşu. Oare acesta simbolizează ultima scînteie de spirit care i-a rămas, averea de pe urmă, sau e doar amintirea dinarului galben, de aceeaşi dimensiune, din mîna **Scamatorului**, întîia lui avere ?

Să fie **Matul** doar un nebun ? Şi dacă e o prejudecată a noastră, a celor păcăliţi de iluzia lumii **Scamatorului**, a celor ce credem în aparenţe, că e nebun ?

În această lentă călătorie, care ne-a condus de la marele iluzionist la **Lume**, de-a lungul vicisitudinilor **Roţii-norocului** şi **Turnului-lovit-de-trăznet**, traversînd dubla moarte, a **Spînzuratului** şi a arcanei cu numărul 13, ar fi straniu ca **Matul** să nu fie decît o fiinţă pasivă şi să se afle acolo fără rost. El ne întoarce spatele. Pleacă. Renunţă. (Sau dimpotrivă?). Din toate puterile am încercat să unificăm şi să înţelegem universul ; şi iată, **Matul** sugerează că mai e o cale, că trebuie să căutăm în continuare, că tot ce am crezut că am cucerit sau construit e doar o variantă ce nu atîrnă prea greu în traista lui. Pentru acest vagabond nimic nu e stabil, nimic nu e cucerit. El, singurul, poate contesta totul pentru că se află în afara regulilor sociale, nu are număr.

Sclav al drumului său neîntrerupt, nu se ştie de unde vine şi nici încotro se îndreaptă. El aminteşte de creatorul fără creaţie, condamnat să aibă o esenţă indefinită, fiindcă i-a fost frică să se desprindă de haos, l-au înspăimîntat durerile creării. Absenţa cifrei ar putea avea valoare totalizatoare ; ea ar conţine suma simbolică a celor 56 de arcane minore. Fără îndoială, aceasta reprezintă o metaforă a haosului în care realitatea este deja prefigurată, dar cuvîntul care i-ar da sens rămîne nerostit.

Neavînd număr, **Nebunul** poate afecta toate arcanele — toate articulaţiile lumii — ca o permanentă ameninţare a eşecului, dar şi ca o invitaţie la vigilenţă şi la călătorie iniţiatică perpetuă. Astfel simbolizează iraţionalul inerent oricărei fiinţe şi înţelepciunea supremă a aceluia care, după o îndelungată căutare, a aflat că „a părea nebun e secretul înţeleptului" (Eschil).

Iată dar, prin abia cîteva consideratii fugitive şi două exemple, cum Tarotul poate constitui o posibilă sinteză a Imaginarului.

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE
Fişe de dicţionar : păsări, animale, fiinţe fabuloase

Garuda. Artă tibetană

GARUDA

În religia hindusă este „vehicolul" divin al lui Vishnu şi al soţiei sale, închipuită ca o pasăre de pradă, uneori cu trup de om, întotdeauna cu chip de om, trei ochi şi cioc de vultur, aripi roşii şi picioare terminate cu gheare. Ea este rudă şi totodată duşman neîmpăcat al şerpilor *naga*, cei ce încarnau răul şi puterile chtonice. Şi aceştia erau prezentaţi cu bust şi cap de om.

Pentru tibetani, garuda este feroce şi supusă regelui Infernului. Lupta dintre pasăre şi şerpi, des întîlnită în iconografia asiatică, simbolizează lupta vieţii cu moartea, a binelui cu răul, a puterilor uraniene cu cele chtonice.

O pictură tantristă o arată ca simbol al universului. Garuda este un epitet al lui Shiva şi al lui Vishnu. Stă cu ghearele înfipte în demonul Hiranjakasipu şi poartă pe aripile desfăcute şi pe piept imaginea celor

ADOLFO ALBERTAZZI

DIAVOLUL DIN STICLĂ

ADOLFO ALBERTAZZI ● Născut la Bologna, A. Albertazzi (1865—1924) a fost unul dintre discipolii lui Carducci. De formaţie clasică, a scris o proză vie, inteligentă, inspirată din viaţă. În romane a descris societatea intelectuală a timpului, cuprinsă de criza sfîrşitului de secol : *L'avo* (Strămoşul : 1896), *Ora e sempre* (Acum şi întotdeauna ; 1899), *In faccia al destino* (În faţa destinului ; 1906). Opera sa capitală o constituie însă culegerile de nuvele, în care verva umoristică a autorului îşi găseşte elementul cel mai propice de manifestare : *Novelle umoristiche* (Nuvele umoristice ; 1900), *Lo zucchetto rosso e storie d'altri colori* (Tichia de cardinal şi povestiri de alt soi ; 1910), *Il diavolo nell'ampola* (Diavolul din sticlă ; 1918).

Proza sa „rămîne un model de limbă adevărată şi sigură, expusă într-un stil bine gîndit“ (Francesco Flora).

În PREANOBILUL oraş Burgfarrubach un mic diavol năstruşnic se apucase de la o vreme să facă o glumă bizară : îndată ce preotul chemat să-l alunge din casa pe care o întorsese cu susu-n jos începea să-l afurisească, o ştergea fără să mai aştepte finalul şi-l lăsa pe cuvios cu gura căscată. Şi, cum ajungea în altă parte şi iar începeau binecuvîntările, blestemele şi descîntecele, fst ! repeta figura.

Astfel încît nimeni nu reuşise să-l trimită definitiv în iad.

Destinul însă are puteri superioare chiar şi capriciilor demonilor şi, dacă nu l-a pedepsit cum se cuvine, a izbutit cel puţin să-l oprească pe nestatornicul drăcuşor din Burgfarrubach.

Unde ? Cum ?

În acel oraş locuia un avocat extrem de iscusit în a-şi trage pe sfoară semenii

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

trei emanaţii ale lui Shakti, divinitate reprezentînd viaţa, moartea şi renaşterea. În mijloc se află figura demiurgului Brahma.

ÎN tradiţiile brahmanice, la început şi elefanţii aveau aripi ; masivitatea lor cenuşie amintea plutirea lentă a norilor de ploaie. Chiar Indra călătorea pe spinarea lui Airâváta, elefantul gigantic (norul musonului aducător de ploaie).

La începutul timpurilor, Brahma a spart oul din care a ieşit auria garuda, pasărea solară. Apoi din coji au ieşit 16 elefanţi — cariatidele universului. Fiii acestor elefanţi zburau asemeni norilor. Dar într-o zi s-au aşezat pe crengile unui copac şi au prins să se hîrjonească. Dedesubt, un ascet ţinea o lecţie elevilor săi. Crengile s-au rupt şi elefanţii au căzut peste copii, ucigîndu-i pe cîţiva dintre ei, iar ascetul, înfuriat, a blestemat elefanţii să nu mai poată zbura niciodată.

SIMURGH

Este o pasăre nemuritoare din mitologia persană, care îşi are cuibul pe fabulosul munte Kaf, unde sălăşluiesc şi djinii şi demonii. Ea cunoaşte graiul oamenilor şi le slujeşte drept mesager şi confident ; transportă eroii la mari distanţe, adesea între cele două lumi, iar o pană a ei arsă o cheamă în ajutor sau vindecă miraculos.

În epoca post-islamică, poetul Attar (secolul al XIII-lea) vorbeşte în *Colocviul păsărilor* despre Simurgh ca despre un simbol al căutării de sine ; toate păsările lumii au plecat odată să-şi caute regele şi doar 30 dintre ele au ajuns pe muntele Kaf, spre a înţelege aici că Simurgh sînt ele însele (si = 30, môrgh = pasăre), fiecare în parte şi toate la un loc.

şi în a înşela justiţia. Odată, cînd stătea în cabinet cercetînd o afacere încurcată căreia nu-i dădea de capăt în propriul folos, ca de obicei, şi se frămînta, şi blestema de mama focului, iată că pe uşa deschisă pătrunse o flăcăruie strălucitoare. O flăcăruie fosforescentă ce se rotea în văzduh şi se îndrepta spre el ca o săgeată. Voind să se apere, avocatul înşfăcă de pe birou ce-i căzu sub mînă, şi anume carafa de apă cu ajutorul căreia prelungea conversaţiile menite să-i zăpăcească pe clienţi. Din întîmplare se nimeri ca gura carafei să corespundă întocmai traiectoriei oblice a bilei de foc ce se strecură imediat înăuntru, în virtutea inerţiei. Sfîrîi, zvîcni... Zadarnic ! Rămase înăuntru, căci avocatul, mai iute decît diavolul, îi pusese dopul şi-l înfipsese bine de tot. Apoi, fără pic de teamă, stătu să o contemple. Şi ce mai rîse...

Straşnică lovitură ! O pradă minunată, o cucerire extraordinară ! Nu că i-ar fi ars vicleanului sforar să admire ca pe o minune flăcăruia care, palpitînd şi clipind aproape înfiorată, nu se îneca, ci reînvia şi mai lucitoare ! Dar jubila înţelegînd că era un oarece duh necurat şi că astfel pusese mîna pe o forţă de pe urma căreia putea trage inestimabile profituri. Şi rîdea... Iar în timp ce studia carafa şi lumina care sclipea din apă prin transparenţa sticlei, simţi limpezindu-i-se minţile ca niciodată ; găsi cu uşurinţă soluţia încurcatei afaceri la care meditase atîtea ceasuri.

Din acea zi nu mai pierdu nici un proces. Îi dovedi pe toţi judecătorii, îi întrecu pe toţi avocaţii din Burgfarrubach. Desigur, nici nu se mai despărţi de unealta averii sale şi reuşi să preschimbe în sunătoare monezi de aur chiţibuşurile, capcanele şi tertipurile legii.

Să nu credeţi că împieliţatul, deşi aştepta ziua izbăvirii, se simţea prea rău la răcoare în carafă, de unde avea prilejul să vadă şi să audă mereu lucruri extrem de interesante.

Dar în avocaţi nu trebuie să ai niciodată încredere ! Cel din Burgfarrubach îmbătrîni şi el. Într-o zi se întîlni pe drum cu stareţul mînăstirii de pe un munte aflat nu departe de oraş. Cînd călugărul îl salută cu surîsul celui cu conştiinţa neîntinată, îi răspunse morocănos, cu puţin amabilul :

— Du-te dracului !

Ajuns acasă îşi aminti de întîlnire şi-i îngheţă sîngele în vine. Spre a se consola, luă din casa de bani un săculeţ burduşit cu monezi de aur. Şi — vai ! — la vederea lor îşi dădu seama că multe se pot face cu aurul, un singur lucru ba : să învingi moartea. Şi i se făcu frică să nu moară. Se temu să nu ajungă el în locul călugărului, unde-l trimisese, să se zvîrcolească în ghearele Tălpii Iadului. Cutremurat de frisoane se vîrî sub plapumă.

Pătimi mai abitir decît în iad pînă cînd hotărî să trimită după acel călugăr şi pînă ce îl văzu la căpătîi, gata să-i primească confesiunea.

E de prisos să spunem cît de lungă şi conştiincioasă a fost confesiunea. De ajuns să se ştie că la urmă păcătosul zise :

GIOVANNI BATTISTA NAZARI :
Mercurul filosofic sau dragonul alchimic. (1589)

— Sfinte părinte, întru salvarea sufletului meu las mînăstirii rodul tuturor cîştigurilor mele cinstite sau mai puţin. Cu o condiţie...

— Ce condiţie ?, fu nedumerit călugărul.

— Să păstraţi carafa de colo, de pe birou. E înăuntru...

— Ce e ?, se interesă călugărul.

— Cel mai afurisit diavol din cei care au bîntuit vreodată oraşul Burgfarrubach !

BUNUL stareţ îşi aminti de drăcuşorul care, cu cîţiva ani înainte, dăduse de lucru atîtor exorcizatori şi se bucură nevoie mare la gîndul că el va fi acela care să sufle foc şi să-l prăjească în carafă. Nu stătu mult la îndoială ; cercetînd şi meditînd asupra vieţii sfîntului Ilarie Taumaturgul, învăţă o afurisenie căreia nu i-ar fi rezistat nici diavolul cel mai împieliţat, nici chiar Lucifer însuşi. Ca om prevăzător, se simţi dator să consulte toţi călugării din mînăstire, pe care îi spovedea el însuşi, deoarece îi erau unanim recunoscute harul şi mintea luminată. Oare să primească moştenirea ? Şi carafa ? Nu dăuna ea bunului renume al mînăstirii ?

Nu. Toţi fură de părere că moştenirea trebuia primită. Aveau mare nevoie de ea. În ce priveşte carafa... se bizuiau pe înţelepciunea stareţului şi pe mila cerului.

Şi astfel, după moartea avocatului, sosiră în lăcaşul preacinstiţilor robi ai lui Dumnezeu săculeţii cu bani, iar carafa poposi în chilia stareţului. Acesta, făcînd niţel haz de înfricoşarea fraţilor mai naivi la vederea Necuratului, chibzui : „Nu a putut fi niciodată alungat în iad pentru că nu a fost posibil să fie reţinut pînă la încheierea afuriseniilor. Acum însă e aici, înăuntru şi stă cuminte. Şi, cu toată cazna, va trebui să asculte pînă la capăt ceea ce am învăţat de la sfîntul Ilarie Taumaturgul. Iar cînd voi socoti de cuviinţă, am să-l slobozesc în iad fie scoţînd dopul, fie dînd cu carafa de pămînt". Şi, de probă, începu să rostească afurisenia pe care o credea infailibilă.

Dar abia zise : „Ieşi, blestematule, din acest trup ! Părăseşte...", că fu nevoit să

REPERE ALE LUMII FANTASTICE

GRIFONUL

Pasăre fabuloasă cu cioc şi aripi de vultur şi trup de leu, reunind în plan simbolic puterea terestră a leului şi energia celestă a vulturului. Grecii l-au asimilat cu monştriipaznici : grifonii păzesc comorile din ţara hiperboreenilor, supraveghează craterul cu vin al lui Dionysos, se opun căutătorilor de aur din munţi. Tot un grifon îl poartă în aer pe Apollo.

În heraldică grifonii au devenit păsări cumplite, cu patru picioare, mari cît un lup, cu pene roşii pe piept şi negre pe restul trupului.

La noi grifonul a fost confundat — din pricina aspectului său malefic şi înfăţişării compozite — cu zmeul, balaurul sau diavolul. „Zgripţuroiul înaripat" arăta ca un zmeu cu corp de pasăre, coadă de şarpe şi cap de om, o întruchipare a forţelor răului. E dificil de înţeles de ce s-a alterat simbolica lui ascensională, mai ales că *Fiziologul*, cu largă răspîndire pe teritoriul românesc, îl prezenta astfel : „Gripsorul iaste mai mare decît toate păsările cîte zboară şi lăcuieşte în pămîntul lui Ioan, lîngă Marea Ochiianului. Deci, cînd va să răsae soarele şi-ş revarsă razele sale, iar gripsorul îşi întinde arepile sale şi acopere razele soarelui. Şi viind şi alt gripsor, stă lîngă dînsul şi strigă amîndoi deodată, zicînd :

— Vino, dătătoriule de lumină, şi luminează lumea !"

Grifon. Gravură din secolul al XVI-lea

Om-broască. **Om butoi** **Om-clopot.**

(Din FRANÇOIS DESPREZ : **Închipuiri năstrușnice.** Paris. 1565)

se oprească ; carafa, așezată pe banca de lemn, păru să se aprindă de bucurie și se auzi un hohot atît de vesel, atît de ascuțit, încît pe bietul stareț îl potopi deznădejdea. Rămase consternat. Nu se gîndise, sărmanul, că afurisenia sfîntului Ilarie era îndreptată împotriva demonilor aflați în corpuri creștinești — „părăsește acest suflet" — și nu într-o carafă cu apă chioară. Așa că în suflet i se strecură îndoiala cu privire la virtuțile leacului universal.

Să mai țină atunci carafa în chilie ? Ce pericol ! Ce oroare ! Nu mai avu parte de o noapte liniștită ; flăcări îi jucau dinaintea ochilor, rîsete batjocoritoare îl asurzeau și, cel mai rău din toate, îl bîntuiau ispite cu duiumul.

Neapărat trebuia să scape de apăsătoarea moștenire. Dar în ce chip ? Să spargă carafa în mînăstire ? Și dacă diavolul își relua vechiul nărav de a se cuibări cînd ici, cînd colo, infectînd chilie după chilie, fără a putea fi izgonit cu ajutorul unui blestem eficient ? Să spargă carafa sub cerul liber ? Legendele povesteau despre groaznicele răzbunări ale duhurilor negre eliberate în locuri pustii : ascensiuni fulgerătoare în văzduh din pricina cărora sfinții părinți rămăseseră paralizați ori trăsniți ; vîrtejuri din senin care răpiseră făpturi nevinovate ce n-au mai fost regăsite ; farmece în urma cărora, de groază, călugări respectabili ajunseseră infirmi pentru tot restul vieții.

Frămîntat de atari îndoieli, starețul plîngea și se lupta zi și noapte cu ispitele, înălțînd rugi fierbinți și implorînd ajutorul cerului.

Pînă la urmă se mai liniști ; în sfintele scripturi citi că și diavolii cei mai înverșunați pot fi uneori înșelați. Așadar drăcușorul cel măruntel, dar încăpățînat și fioros trebuia să rabde o afurisenie completă pentru a fi izgonit în iad. Dacă cea mai eficace afurisenie era aceea a sfîntului Ilarie, atunci șiretlicul consta în găsirea persoanei în care, odată ieșit din carafă, să se instaleze diavolul și să sălășluiască acolo de bunăvoie. Numai că, spre a preveni orice scandal în jurul moștenirii avocatului, nu putea fi căutată în afara mînăstirii conștiința neagră și păcătoasă care să-i convină Necuratului.

Așadar... un călugăr ? Să închidă diavolul într-un frate păcătos ? Desigur ! Împielițatul i-ar fi sărit bucuros în spinare să se zbenguie în voie ! Și fără îndoială s-ar fi încăpățînat să rămînă în noua reședință insolită (un călugăr !!!) chiar și în timpul afuriseniei. Și atunci... bătălia era cîștigată. În iad, în vecii vecilor ! Și gata cu necazurile pentru moștenire !

Era un gînd necurat ? O povață a lui Lucifer ? Pentru că, vă dați seama, era nevoie ca unul dintre acei călugări smeriți și evlavioși să cadă în păcat, iar starețul să-l dibuiască în urma confesiunii și să nu-l izgonească înainte de a rosti

Om-broască. **Om butoi** **Om-clopot.**

(Din FRANÇOIS DESPREZ : **Închipuiri năstrușnice.** Paris. 1565)

se oprească ; carafa, așezată pe banca de lemn, păru să se aprindă de bucurie și se auzi un hohot atît de vesel, atît de ascuțit, încît pe bietul stareț îl potopi deznădejdea. Rămase consternat. Nu se gîndise, sărmanul, că afurisenia sfîntului Ilarie era îndreptată împotriva demonilor aflați în corpuri creștinești — „părăsește acest suflet" — și nu într-o carafă cu apă chioară. Așa că în suflet i se strecură îndoiala cu privire la virtuțile leacului universal.

Să mai țină atunci carafa în chilie ? Ce pericol ! Ce oroare ! Nu mai avu parte de o noapte liniștită ; flăcări îi jucau dinaintea ochilor, rîsete batjocoritoare îl asurzeau și, cel mai rău din toate, îl bîntuiau ispite cu duiumul.

Neapărat trebuia să scape de apăsătoarea moștenire. Dar în ce chip ? Să spargă carafa în mînăstire ? Și dacă diavolul își relua vechiul nărav de a se cuibări cînd ici, cînd colo, infectînd chilie după chilie, fără a putea fi izgonit cu ajutorul unui blestem eficient ? Să spargă carafa sub cerul liber ? Legendele povesteau despre groaznicele răzbunări ale duhurilor negre eliberate în locuri pustii : ascensiuni fulgerătoare în văzduh din pricina cărora sfinții părinți rămăseseră paralizați ori trăsniți ; vîrtejuri din senin care răpiseră făpturi nevinovate ce n-au mai fost regăsite ; farmece în urma cărora, de groază, călugări respectabili ajunseseră infirmi pentru tot restul vieții.

Frămîntat de atari îndoieli, starețul plîngea și se lupta zi și noapte cu ispitele, înălțînd rugi fierbinți și implorînd ajutorul cerului.

Pînă la urmă se mai liniști ; în sfintele scripturi citi că și diavolii cei mai înverșunați pot fi uneori înșelați. Așadar drăcușorul cel mărunțel, dar încăpățînat și fioros trebuia să rabde o afurisenie completă pentru a fi izgonit în iad. Dacă cea mai eficace afurisenie era aceea a sfîntului Ilarie, atunci șiretlicul consta în găsirea persoanei în care, odată ieșit din carafă, să se instaleze diavolul și să sălășluiască acolo de bunăvoie. Numai că, spre a preveni orice scandal în jurul moștenirii avocatului, nu putea fi căutată în afara mînăstirii conștiința neagră și păcătoasă care să-i convină Necuratului.

Așadar... un călugăr ? Să închidă diavolul într-un frate păcătos ? Desigur ! Împielițatul i-ar fi sărit bucuros în spinare să se zbenguie în voie ! Și fără îndoială s-ar fi încăpățînat să rămînă în noua reședință insolită (un călugăr !!!) chiar și în timpul afuriseniei. Și atunci... bătălia era cîștigată. În iad, în vecii vecilor ! Și gata cu necazurile pentru moștenire !

Era un gînd necurat ? O povață a lui Lucifer ? Pentru că, vă dați seama, era nevoie ca unul dintre acei călugări smeriți și evlavioși să cadă în păcat, iar starețul să-l dibuiască în urma confesiunii și să nu-l izgonească înainte de a rosti

afurisenia cu pricina și de a sparge carafa... Trebuia deci găsită o ispită irezistibilă pentru vreunul dintre scumpii lui călugări, mai slab de înger !

Ei bine, vieţile sfinţilor părinţi nu demonstrau oare că și ispitele sînt de folos la încercarea virtuţii ? Nu era ispita binevenită cînd și cînd pentru salvarea mînăstirii? Iar, datorită slăbiciunii omenești, nu ar fi fost posibilă căderea în greșeală chiar și a unui călugăr mintos și cuvios ? Se cerea totuși mare prudenţă spre a păstra neîntinată reputaţia sfîntului lăcaș ! Așa că stareţul le vorbi fraţilor cu maximă prudenţă. Le arătă cît de lesnicioasă ar fi calea izbăvirii de n-ar fi presărată de lingușiri lumești. Și că nu s-a pomenit izbîndă fără luptă. Să meargă așadar sfinţiile lor puţin prin lumea largă. În straie de oraș și cu banii avocatului să înfrunte, anonimi dar puternici, vremurile. Și dacă vreunul dintre ei avea să cadă răpus în luptă, cei biruitori trebuiau să-l ajute să se ridice.

CERULE preamilostiv ! Ce mai prăpastie ! Ce salturi mortale ! Cînd călugărașii se întoarseră acasă și se mărturisiră, stareţul nu mai știu pe care să-l aleagă pentru blestemata de carafă. Toţi păcătuiseră și încă cum ! Ah, slăbiciune omenească ! Ah, putere a demonului ! Toţi se prăbușiseră, toţi ! Și fiecare răspundea mustrărilor invariabil : „Fraţii biruitori mă vor ajuta să mă ridic !"

Deși își cam pierduse cumpătul, stareţul mai spera totuși că sacrificiul unuia dintre păcătoși avea să grăbească vindecarea celorlalţi și, totodată, eliberarea așteptată cu înfrigurare. Copleșit de emoţia apropiatului eveniment, nerăbdător să pună capăt tensiunii atît de mult prelungite, dădu fuga să ia carafa și, adunîndu-i dinaintea sa pe toţi călugării (diavolului nu-i rămînea decît să aleagă !), îi dădu drumul...

Atunci... zăngănitul a sute de sticle fărîmate laolaltă, o vîlvătaie, un strigăt cumplit ieșind din fum, duhoare de pucioasă și gemete ce se preschimbară în chicoteli nebunești... Groaznic ! Cînd fumul se mai risipi, călugării îl zăriră cutremuraţi pe stareţ zvîrcolindu-se pe jos cu ochii ieșiţi din orbite, cu spume la gură, bîntuit de diavol ! Cer milostiv ! Stareţul — bîntuit de diavol !

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

GORGONELE

În mitologia greacă, Gorgonele sînt trei surori (Medusa, Euryale și Sthenno), monștri cu chip de femeie frumoasă, plete din șerpi întărîtaţi, colţi de mistreţ, braţe de bronz și aripi de aur. Dintre ele, doar Medusa era vulnerabilă, celelalte bucurîndu-se de nemurire ; ea simboliza elanul spiritual pervertit în stagnare vanitoasă. Cine îi zărea chipul împietrea, poate pentru că în ochii ei se oglindea propria imagine alterată despre sine.

A fost ucisă în vreme ce dormea de către Perseu cu sabia primită de la Hermes și scutul de la Athena, folosit drept oglindă, pentru a nu o privi direct, iar Hefaistos i-a prins capul pe scutul înţeleptei războinice Athena.

În *Fiziologul*, Gorgona nu este o făptură a cărei putere stă doar în privire, ci și în glasul ademenitor, ca al sirenelor : „Gorgonia iaste la chip ca o muiare frumoasă. Perii capului ei sînt șerpi, iar căutătura ei iaste moartea. Și joacă și rîde în toate zilele ei și petrece în Munţii Apusului. Deci, cînd îi vine vremea ca să să gonească, începe a striga de la om pîn' la dobitoc, pre lei și pre paseri și pre alte fieri, zicînd :

— Veniţi cătră mine !".

Gorgona. Ornament pe o amforă de lut ars. Artă attică. Sec. al VII-lea î.e.n.

Copleşiţi de această necruţătoare pedeapsă, chinuiţi de remuşcări, unii îl ajutau pe nenorocit, iar ceilalţi se aruncaseră în genunchi să implore iertarea divină. Plîngeau ! Şi totuşi cumplita tortură nu încetă. Cei mai vîrstnici dădură exemplul: prinseră să-şi mărturisească în gura mare păcatele, să se pocăiască, să se mustre reciproc spre a merita iertarea pe care şi-o acordau reciproc. Odată iertaţi, ar fi încercat să rostească sumedenie de afurisenii.

Încercară. Unii, cu mîinile pe capul bolnavului, invocau ajutorul sfinţilor, îngerilor, arhanghelilor, patriarhilor, profeţilor, apostolilor, martirilor şi confesorilor ; alţii îi atîrnau la gît talismane înscrise cu numele atotputernicului : Hel Heloym, Sother, Emmanuel, Sabaoth, Agia, Tetragrammaton, Otheos, Athanatos, Yehova, Saday, Adonay, Homusion, şi-l ameninţau pe diavol cu ditamai crucile, strigînd în cor :

— Ieşi, spurcăciune ! Piei, aspidă ! Vasiliscule ! Scorpion şi duh ticălos, ieşi afară ! Afară !

Dar nu ; duhul ticălos nu ieşea. Posedatul cînd rînjea, cînd mormăia cuvinte într-o limbă ciudată, tremura, scuipa şi scrîşnea din dinţi sau blestema ca un păgîn.

Îl acoperiră cu patrafirul şi cîntară psalmul : „Vicit leo de tribu Iuda". Îl unseră cu seu de la lumînările de Paşti şi recitară versete şi rugăciuni.

Zadarnic, totul era zadarnic !

Unii citeau din Scriptură paragraful cu Isus izgonindu-i pe demoni, alţii îl stropeau abundent sau, mai degrabă, îl inundau cu aghiasmă pe bietul rătăcit.

Zadarnic ! Însă, cum unirea face puterea, sărmanii călugări se străduiau să acţioneze împreună. Dar diavolul invadator părea mai straşnic decît acela al faimosului Simon-magul.

Făcură de toate. Noaptea se biciuiau pe spinările goale, iar ziua posteau în rugăciuni neîntrerupte, se duceau în oraş şi prin satele dimprejur să dea de pomană banii avocatului...

Zadarnic. Nu foloseau la nimic nici penitenţele, nici priveghiurile, nici posturile negre, rugăciunile ori pomenile; absolut la nimic ! Ce diavol ! Ce diavol îndrăcit !

SITUAŢIA se complicase mult peste prevederile stareţului. Drăcuşorul, înzestrat cu o energie uriaşă şi o rezistenţă pe care orice diavol mai acătării i-ar fi invidiat-o, rămînea cu îndărătnicie în sălaşul plăcerilor sale — trupul vinovatului între vinovaţi, cel care-i trimisese pe alţii să păcătuiască. Călugării nu mai ştiau cărui sfînt să i se adreseze, dar unii încă sperau cu tărie

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

SIRENA

Creatură fabuloasă a mării, cu cap şi piept de femeie şi restul trupului de pasăre (la greci) sau de peşte (conform legendelor mai tîrzii, de origine nordică). Sirenele ademeneau navigatorii cu frumuseţea chipului şi a cîntecului lor şi apoi îi omorau. Ulise a trebuit să fie legat de catarg, iar tovarăşilor lui le-a astupat urechile cu ceară pentru a nu cădea în mrejele sirenelor, socotite la fel de răufăcătoare ca Harpiile şi Eriniile. Sub influenţa Egiptului, unde sufletul defuncţilor era reprezentat ca o pasăre cu chip de om, sirenele au fost considerate suflete ale morţilor care nu şi-au aflat odihna veşnică şi au devenit un fel de vampiri. Şi totuşi, ca divinităţi ale lumii-celeilalte, îi încîntau prin melodiile lor pe Preafericiţii din Cîmpiile Elizee. În imaginaţia tradiţională a prevalat totuşi simbolismul seducţiei mortale.

Sirenă. (Din : Conrad de Megenberg, Buch der Natur. Augsburg, 1475)

Pentru scandinavi, sirenele sînt spirite ale apei — fete frumoase ce plutesc sau se aşează pe o stîncă şi îşi piaptănă părul blond cu un pieptene de aur. Cînd aud un zgomot, se spe-

ca dintr-un moment într-altul să se petreacă o minune, adică intervenția unui trimis al Domnului.

...Cînd, într-o dimineață, după o lună de chin, țăranul care săpa grădina zări suind către mînăstire un bărbat cu înfățișare venerabilă în spinarea unui catîr nu mai puțin venerabil. După ce ajunse și priponi catîrul de un țăruș, falnicul pelerin se îndreptă spre căsuța portarului.

— Sînt, spuse el, doctorul Papenwasser, profesor la Universitatea din Königsberg, și am venit să studiez la voi, călugării, „elasticitatea facultății de abstracție".

Ce elasticitate !

Grădinarul și portarul începură să se agite de zor :

— Trimisul Domnului ! A sosit trimisul Domnului !

Călugării alergară din toate părțile și îl întîmpinară cu plecăciuni și binecuvîntări. Nu-și pierdură speranța nici auzind — cei mai învățați dintre ei — cine era străinul, ci-și întăriră convingerea că era un veritabil trimis al providenței. Era doctor, și încă doctor la Universitate, ba mai mult, profesor la Universitatea din Königsberg ! Nu existau așadar destule motive să-l considere atoateștiutor ?

Într-adevăr, de cum îi aduseră la cunoștință, umili și sfioși, necazul lor, le spuse :

— Am înțeles. Sînt expert în materie.

Și cu ochiul ager al minții își scotoci repede prețiosul depozit al memoriei; în compartimentul „demonologie" găsi elemente suficiente pentru o prelegere erudită, așa încît adăugă :

— Sînt al dumneavoastră. Să procedăm cu metodă.

Călugării considerară că a „proceda cu metodă" însemna înainte de toate să-l ducă în încăperea unde îl legaseră fedeleș în pat pe nenorocitul bolnav.

Da' de unde ! În fața acelui spectacol înfricoșător, care ar fi muiat și pietrele, eruditul doctor nu se pierdu cîtuși de puțin. Ca și cum nu i-ar fi auzit strigătele, ca și cum nu i-ar fi văzut convulsiile, accesele de furie și rînjete deșucheate, își pregăti calm și sever subiectul prelegerii :

— Demoni și duhuri au fost în Egipt, Asiria, Chaldeea, Persia ; în Frigia, la Colhida ; în Tracia, la greci și la romani... (Oh, ce minunată prelegere !) Magia activă și magia prezicerilor... ritualurile ispășirii... formulele, ierburile și pietrele magice... (Oh, ce profundă prelegere !) Necromanția, lampadomanția, dactilomanția, lecanomanția... (Oh,

• REPERE ALE LUMII FANTASTICE

rie și se cufundă în adînc. Uneori își pierd pieptenul. Dacă cineva vede sirene dansînd, știe că îi e scris să se înece, iar finlandezii cred că cei înecați devin ei înșiși spirite ale apei. Lorelei era o asemenea sirenă înzestrată cu harul de a cînta minunat. Putea fi ascultată în nopțile de vară.

La noi, **femeile-pește** sau **știmele apelor,** de o frumusețe răpitoare, trăiesc pe fundul mării. Doar noaptea ies la suprafață și cîntă vrăjindu-i pe corăbierii și pescarii care pornesc în căutarea lor și se îneacă. Cînd îi strigă pe nume, ei știu că le-a venit ceasul să moară. Știmele sînt adeseori malefice ; înfrățite cu vînturile, rup zăgazul apelor și podurile și poartă viiturile pe ogoare. Și să nu omitem că Cezar Petrescu e autorul unei nuvele fantastice cu titlul **Aranca, știma lacului.**

În iunie 1983 J. Richard Greenwell, editor al revistei americane **Cryptozoology,** a organizat o expediție în Noua Guinee, în căutarea unor animale fascinante — mamifere care respiră aer, cu cap și trup de om și coadă de pește (fără solzi) în loc de picioare. Băștinașii le numeau **ri.** După cîteva săptămîni de cercetări zadarnice, expediția și-a mutat sediul în altă zonă, unde aceste animale erau numite **ilkai** și toți cei ce le văzuseră insistau asupra faptului că sînt altceva decît vacile-de-mare, despre care s-a socotit multă vreme că ar constitui modelul sirenelor. Membrii expediției au văzut o asemenea făptură, care însă apărea cînd și cînd la suprafața apei și doar preț de cîteva secunde. Dar au fost atît de uluiți, încît nu au apucat să îi facă decît două fotografii. Era subțire, cu pielea arămie, fără solzi și se mișca asemeni unei torpile. Se putea înclina pe spate ușor, ceea ce e rar la animalele marine. Cercetările ulterioare au demonstrat că **ri** nu poate fi confundat nici cu delfinii (care au aripioară dorsală), nici cu focile (care nu trăiesc în acea zonă), nici cu dugongul — care nu poate sta sub apă peste un minut, e vegetarian și mult mai puțin flexibil.

Este probabil vorba despre o specie necunoscută de mamifer marin, care ar putea elucida în parte și misterul sirenelor.

ce colosală prelegere !) Ragolomanția, palomanția, petchimanția, partenomanția, pegomanția...

Apoi, adunîndu-i împrejur pe călugări, doctorul începu :

— Herodot din Halicarnas, supranumit de nedrept de către latini „părintele istoriei", povestește că vechii egipteni...

Călugării încremeniră. Nu pricepeau unde bate o asemenea cuvîntare. Li se părea mai importantă eliberarea nefericitului. Nu știau, bieții de ei, că țelul eruditilor este de a-și demonstra erudiția. Nici nu-și închipuiau ce eficace este erudiția cînd se apropie de sferele realității !

Doctorul din Königsberg vorbea abia de jumătate de ceas și deja călugării, pe scăunașele lor, își lăsaseră capetele în piept și se odihneau cu ochii închiși într-o plăcută uitare a învelișului trupesc și a tuturor necazurilor. Iar bolnavul începuse și el să caște cu gura larg deschisă și plin de jale, în vreme ce privirile-i rătăcite căutau conștiința pierdută. Apoi, puțin cîte puțin, îl cuprinse o toropeală, o binefăcătoare moleșeală.

Pînă ce, pe la mijlocul prelegerii, starețul scoase un oftat zgomotos și un chiot de bucurie.

Treziți din somn, călugării săriră în picioare. Priviră, văzură. Minunea ! Minunea trimisului ceresc ! „Laus Deo! Osanna !" și alergară să-l dezlege pe cel mîntuit. Și din nou : „Laus Deo ! Laus Deo !" Îngenuncheară cu toții și ridicară brațele și glasurile în semn de slavă pentru ziditor.

Monstrum satyricum, capturat în 1531 în pădurea de lîngă Salzburg (Din : Conrad Gesner • "Historiae animalium" 1551)

Salvat ! Starețul era salvat ! „Tedeum !"

DAR, după ce sfîrșiră de cîntat „Tedeum !", se petrecu ceva mult mai bizar decît însăși minunea de adineauri, care ușurase atîtea suflete apăsate : savantul, devotat metodei sale de a nu părăsi un subiect înainte de a-l fi epuizat fără cruțare, reluă discursul din locul unde fusese întrerupt. De parcă nimic nu s-ar fi întîmplat ! De parcă nici nu se sinchisea de euforia ce cuprinsese mînăstirea, de entuziasmul cu care călugării simțeau că reînvie !

Și atunci, mînioși, nu mai văzură în doctorul din Königsberg „îngerul salvator", ci o unealtă involuntară, inconștientă, nedemnă de providență ; cu atîta rîvnă își continua plicticoasa expunere, încît bănuiră că duhul cel rău se strămutase din stareț în el. Spre a nu mai fi supuși unor cazne diavolești, înșfăcară scăunașele și se năpustiră asupră-i :

— Afară ! Piei de-aici ! Afară, îndrăcitule ! În iad cu tine !

Oh, inocenți călugări, cu escapadele lor lumești !

Diavolul, care rezistase atîția ani într-o carafă cu apă, adică în element potrivnic ; el, care ținuse piept atîtor blesteme, descîntece și afurisenii, nu putuse, nu, nu putuse rezista unei întregi lecții rostite de un savant german!

Imaginați-vă cum s-ar fi simțit în trupul acestuia ! Nu, nu, prefera...

— Piei, scorpionule ! Piei, vasiliscule !

Prefera, preferase...

— Piei, balaure ! În iad cu tine !, urlau călugării.

Și astfel, doctorul Papenwasser fu nevoit — pentru prima oară în cariera lui de profesor la Königsberg ! — să se abată de la metoda aplicată cu strășnicie.

Ieși în grabă în căutarea catîrului.

Dar catîrul nu mai era. Iar căpăstrul cu care fusese priponit de țăruș încă mai fumega...

În românește de Andrei NICULESCU

JULES VERNE

FRITT-FLACC

FRRITT !... e vîntul care se dezlănţuie.

Flacc !... e ploaia ce cade în torente. Rafala vuieşte îndoind arborii de pe coasta Volsiniei şi se sfărîmă de piscurile munţilor Crimma. De-a lungul litoralului stîncile înalte sînt roase de valurile vastei mări Megalocride.

Frritt !... Flacc !...

În fundul portului se ascunde orăşelul Luktrop. Cîteva sute de case cu balcoane pline de muşchi verzui, care le apără de bine de rău împotriva vîntului din larg. Patru sau cinci străduţe în pantă, mai mult rîpe decît străzi, pavate cu pietre, murdare de zgura aruncată de conurile eruptive din fundal. Vulcanul nu e departe — bătrînul Vanglor. În timpul zilei presiunea internă se risipeşte sub formă de vapori sulfuroşi. Noaptea, cînd şi cînd se revarsă cascade de flăcări. Asemeni unui far cu raza de 150 de kertse, vulcanul Vanglor semnalizează portul Luktrop cabotierelor, felucilor, velierelor sau balansierelor, a căror etravă spintecă apele mării Megalocride.

În cealaltă parte a oraşului se înalţă cîteva ruine din epoca crimeriană. Apoi, un cartier cu aspect arab, un casbah cu ziduri albe, acoperişuri rotunde şi terase de soare. O îngrămădire de cuburi din piatră aruncate la întîmplare. Un adevărat joc de zaruri ale căror puncte s-au şters sub patina timpului.

Se remarcă printre altele Şase-Patru, nume dat unei clădiri bizare, cu acoperiş pătrat, avînd şase ferestre pe o faţadă şi patru pe cealaltă.

O clopotniţă domină oraşul, clopotniţa pătrată de la Sainte-Philfilène, cu clopotele atîrnate în dreptul ferestruicilor şi pe care uraganul le pune uneori în mişcare. Semn rău. Atunci spaima se lasă peste ţinut.

Acesta este Luktrop. Periferia e alcătuită din cocioabe dărăpănate, răspîndite în cîmpie printre grozame şi arbuşti, la fel ca în Bretania. Dar nu sîntem în Bretania. Ne aflăm în Franţa ? Nu ştiu. În Europa ? Habar n-am.

În orice caz, să nu căutaţi orăşelul Luktrop pe hartă, nici chiar în atlasul Stieler.

II

FROC!... O ciocănitură discretă la uşa îngustă a clădirii Şase-Patru, situată la colţul din stînga al străzii Messaglière. Este o casă dintre cele mai confortabile, dacă totuşi acest termen se potriveşte oraşului Luktrop — una dintre cele mai bogate, dacă a cîştiga în fiecare an cîteva mii de fretzeri înseamnă o avere.

Ciocăniturii îi răspunse un lătrat sălbatic, mai mult urlet, cum ar fi lătratul unui lup. Apoi o fereastră cu jaluzele se deschise deasupra intrării.

— La dracu cu toţi nepoftiţii !, se răsti o voce plină de răutate şi asprime.

O tînără, tremurînd în ploaie, înfăşurată într-o manta jerpelită, întrebă dacă doctorul Trifulgas e acasă.

— Este sau nu este ! Depinde !

— Vin pentru tatăl meu ; e pe moarte.

— Şi unde moare, mă rog ?

— Înspre Val Karniou, la patru kertse de aici.

— Şi îl cheamă ?...

— Vort Kartif.

III

UN om dur, acest doctor Trifulgas. Prea puţin înţelegător şi care nu acorda îngrijiri decît cu plata înainte. Bătrînul său dulău Hurzof — o corcitură de bul-

dog cu prepelicar — avea mai mult suflet decît el. Casa doctorului, neprimitoare cu cei săraci, nu-şi deschidea porţile decît pentru cei avuţi. De altfel, totul era tarifat : atîta pentru o febră tifoidă, atîta pentru o congestie, atîta pentru o pericardită sau alte maladii pe care medicii le inventează cu duzina. Or, covrigarul Vort Kartif era un om sărman, dintr-o familie amărîtă. Pentru ce să se deranjeze doctorul Trifulgas şi încă într-o astfel de noapte !

— Numai pentru că am fost trezit din somn, mormăi culcîndu-se la loc, ar costa zece fretzeri !

De-abia trecură douăzeci de minute şi ciocanul de fier lovi din nou în poarta clădirii Şase-Patru.

Bombănind, doctorul îşi părăsi culcuşul şi strigă, aplecat peste pervazul ferestrei :

— Cine-i acolo ?

— Sînt nevasta lui Vort Kartif.

— Covrigarul din Val Karniou ?

— Da, şi dacă refuzaţi să veniţi, o să moară.

— Ei bine, ai să fii văduvă !

— Iată douăzeci de fretzeri...

— Douăzeci de fretzeri ca să merg pînă la Val Karniou, la patru kertse de aici ?

— Fie-vă milă !

— La dracu !

Şi fereastra se închise iarăşi. Douăzeci de fretzeri ! Halal chilipir ! Să rişte un guturai sau o durere de şale pentru douăzeci de fretzeri tocmai acum, cînd a doua zi era aşteptat la Kiltreno de bogătaşul Edzingov, din a cărui gută scotea cîte cincizeci de fretzeri pe vizită !

Cu această îmbietoare perspectivă, doctorul Trifulgas adormi şi mai vîrtos decît înainte.

IV

FRRITT !... Flacc !... Şi froc !... froc ! ... froc !...

Pe lîngă rafale se auziră de astă dată şi trei lovituri de ciocan, date de o mînă mai hotărîtă. Doctorul dormea. Se trezi, dar în ce stare ! prin fereastra deschisă uraganul se năpusti cu furie.

— Am venit pentru covrigar...

— Iar nenorocitul ăla ?

— Sînt mama lui !

— Să crape odată cu maică-sa, cu nevastă-sa şi cu fiică-sa laolaltă !

— A avut un atac de apoplexie !

— Eh ! Să se ferească !

— Am primit nişte bani, zise bătrîna, un acont pentru casa vîndută negustorului de cărbuni, Dontrup, de pe strada Messaglière. Dacă nu veniţi, nepoţica mea nu o să mai aibă tată, noră-mea o să rămînă văduvă, iar eu am să fiu lipsită de fiul meu !...

Era sfîşietor, era cumplit să auzi glasul bătrînei, să te gîndeşti că vîntul îi îngheaţă sîngele în vine şi ploaia îi udă oscioarele uscate.

— Un atac de apoplexie costă două sute de fretzeri, răspunse cîinosul Trifulgas.

— N-avem decît o sută douăzeci !

— Noapte bună !

Şi fereastra se închise.

Dar, după o scurtă chibzuire, cei o sută douăzeci de fretzeri pentru un drum de o oră şi jumătate, plus o jumătate de oră vizita, însemnau totuşi şaizeci de fretzeri pe oră — un fretzer pe minut. Un venit modest, dar care nu merita neglijat.

În loc să se culce din nou, doctorul îşi puse repede haina de catifea, îşi trase cizmele pentru noroi, se încotoşmănă în blana de lutru şi, cu pălăria de ploaie

în cap, cu mănuşile în mîini, lăsă lampa aprinsă lîngă registrul său medical deschis la pagina 197. Apoi, împingînd uşa de la intrare, se opri în prag.

Bătrîna era acolo, sprijinită în baston, descărnată de cei optzeci de ani de mizerie !

— Unde sînt cei o sută douăzeci de fretzeri ?

— Iată-i şi deie Domnul să-i recăpătaţi însutit !

— Domnul ! Banii Domnului ! L-a văzut careva vreodată ?

Doctorul îl fluieră pe Hurzof, îi puse un felinar în bot şi o porni înspre ţărmul mării.

Bătrîna îl urma.

V

CE mai vreme cu vînt şi ploaie ! Se auzea în furtună dangătul clopotelor de la Sainte-Philfilène. Semn rău ! Da' de unde ! doctorul Trifulgas nu era superstiţios. Nu credea în nimic, nici măcar în ştiinţă — afară doar de profiturile pe care i le aducea.

Ce mai vreme, dar şi ce drum ! Numai pietroaie şi zgură vulcanică ; bolovanii acoperiţi de muşchi lunecos, zgura sfîrîind ca într-un cazan. Nici o lumină în afară de cea a felinarului cîinelui Hurzof, palidă şi tremurătoare. Uneori se zăreau izbucnirile incandescente ale vulcanului Vanglor, în miezul cărora se agitau umbre fantomatice. Nimeni nu ştia încă ce ascundeau adîncurile uriaşelor cratere. Poate duhurile lumii subterane, ce se risipeau în văzduh.

Doctorul şi bătrîna urmăreau conturul micilor golfuri de pe litoral. Marea era lividă — un alb de linţoliu. De-a lungul liniei fosforescente a resacului, scînteia părînd să arunce pe plajă mii de ţipari sclipitori.

Suiră amîndoi pînă la cotitura drumului, între dunele vălurite, unde arbuştii şi trestiile se loveau cu sunet metalic, de baionete.

Cîinele se apropie de stăpîn şi păru să-i spună : „Ei ! O sută douăzeci de fretzeri de pus în casa de bani ! Aşa se face averea ! Un hectar de vie în plus ! Un fel de mîncare la cină în plus ! O strachină pentru credinciosul Hurzof în plus ! Să-i îngrijim pe bolnavii avuţi

Androginul aflat în centrul universului. În spate : mandragora şi pelicanul care îşi hrăneşte puii cu propriul sînge. Jos : dragonul cu trei capete. (Din „Rosarium philosophorum", Frankfurt, 1550)

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

ROK

Pasăre din *1001 de nopţi*, celebră şi în literatura europeană a evului mediu datorită poveştilor aduse de cruciaţi. Şi Marco Polo spune că locuitorii din Madagascar i-au descris-o ca pe o pasăre cu aripi de 30 de paşi şi penele de 12 paşi ; e atît de mare, încît poate ridica în gheare un elefant (în *1001 de nopţi* ridică în gheare un elefant şi un inorog încleştaţi în luptă). Kurzii o socotesc o pasăre albă, lungă de 18 metri, care locuieşte în Marea Muhît (Mediterană), iar arabii o plasează în Marea Chinei.

Sindbad-marinarul, părăsit pe o insulă pustie în a doua călătorie a sa, zăreşte la orizont „o închipuire albă şi uriaşă". „Cînd nu mai rămase decît o depărtare mică între mine şi albeaţa aceea, pricepui că era o boltă grozav de mare, orbitor de albă, largă la poale şi tare înaltă... Pe cînd chibzuiam în ce chip să dau de vreo uşă de intrare în bolta aceea, luai seama că deodată soarele pieri şi ziua se preschimbă într-o noapte întunecată. Ridicai capul ca să mă uit la nourul acela ce mă minuna şi văzui o pasăre nemăsurată, cu nişte aripi năprasnice, care zbura prin dreptul ochiului soarelui, pe care astfel îl acoperea cu totul." Bolta uriaşă era oul păsării Rok.

Comentatorii au emis variate teorii privitoare la identitatea ei : un descendent întîrziat al pterodactililor sau un struţ gigantic (Aepiornis) ; un fenomen natural (taifunul) ; o aeronavă extraterestră sau aparţinînd unei civilizaţii dispărute (faimosului continent Mu).

şi să le luăm sînge... după punga fiecăruia !“

În acel loc bătrîna se opri. Cu degetul tremurător arătă în întuneric o lumină roşiatică. Era casa lui Vort Kartif, covrigarul.

— Acolo ?, întrebă doctorul.

— Da, răspunse bătrîna.

— Harrauah !, lătră cîinele Hurzof.

Deodată vulcanul Vanglor bubui, scuturat pînă în temelii. O vîlvătaie funinginoasă se ridică în văzduh, străpungînd norii. Doctorul Trifulgas fu aruncat la pămînt.

Se ridică blestemînd şi privi împrejur.

Bătrîna nu se mai afla în spatele lui. Dispăruse în vreo crevasă sau pierise printre norii ceţoşi ?

Dar cîinele rămăsese acolo, aşezat în coadă, cu botul căscat şi felinarul stins.

— Să mergem mai departe, murmură doctorul Trifulgas.

Preacinstitul zgîrcit primise cei o sută douăzeci de fretzeri. Acum trebuia să-şi facă meseria.

VI

DOAR un punct luminos, la o jumătate de kertsă depărtare. Era lampa muribundului — sau poate a mortului. Într-adevăr, era locuinţa covrigarului. Bătrîna i-o arătase cu degetul. Nu mai încăpea îndoială.

Printre vîjîielile vîntului şi răpăielile ploii, în vacarmul furtunii, doctorul Trifulgas înainta cu paşi grăbiţi.

Pe măsură ce se apropia, casa izolată în mijlocul pustietăţii se contura tot mai limpede.

Era ciudat să observi cît semăna cu locuinţa doctorului din Luktrop. Aceeaşi aşezare a ferestrelor, aceeaşi intrare îngustă cu portal arcuit.

Doctorul Trifulgas înainta cît putea de repede în furtuna dezlănţuită. Uşa era întredeschisă, n-avea decît s-o împingă, o împinse, intră, iar vîntul o trînti cu violenţă în urmă-i.

Afară, cîinele Hurzof urla, oprindu-se uneori, asemenea cîntăreţilor de strană, între două versete de psalm.

Ce ciudat ! S-ar fi zis că doctorul Trifulgas se întorsese în propria casă. Cu toate acestea nu se rătăcise. Nu făcuse nici un ocol. Se afla la Val Karniou şi nu la Luktrop. Şi totuşi recunoştea acelaşi coridor scund şi boltit, aceeaşi scară de lemn în spirală, cu baluştrada roasă de mîinile clienţilor.

Urcă. Ajunse pe palier. Pe sub uşă se zărea o lumină palidă, întocmai ca acasă.

• REPERE ALE LUMII FANTASTICE

PITICII

În ţările din nordul Europei, dealurile, dîmburile şi locurile stîncoase se spunea că ar fi populate de nişte omuleţi cărora li se spune pe alocuri *troli* („spirite rele“), dar cel mai des *pitici*. Sînt bondoci, uneori micuţi ca Tom Degeţelul, palizi, gheboşi, au bărbi lungi albe şi cîteodată picioare de capră sau gîscă. *Gnomii*, paznici ai minelor şi carierelor, sînt rude cu ei.

Sub pămînt au un regat mirific şi comori neasemuite, peste care domneşte Alberich. Ies la suprafaţă doar noaptea, pentru că razele soarelui îi preschimbă în stană de piatră. Muncesc fără odihnă şi sînt respectaţi ca mari meşteri în prelucrarea lemnului şi metalului. Piticul Sindri a făcut odinioară pentru Thor ciocanul fermecat Mjölnir (simbolul fulgerului şi trăznetului), cel care se întorcea în mîna stăpînului ca un bumerang, după ce era aruncat. Ciocanul însă le-a adus piticilor necazuri, căci zeul furios l-a azvîrlit după ei şi de atunci nu mai pot suferi zgomotele. Tot Sindri a construit, pentru Freyr, corabia Skidbladnir, atît de mare, încît încăpeau în ea toţi zeii cu insemnele lor, dar şi „pliabilă“ ; împăturită, încăpea într-un buzunar. Iar lui Odhin i-a confecţionat lancea care nu greşeşte ţinta niciodată. Mai n[illegible]inspirat a fost piticul Regin ; el i-a făcut lui Sigurd sabia Gram, cu care acesta l-a ucis pe balaurul Fafnir şi chiar şi pe piticul Regin.

Dacă oamenii pun bucăţi de metal sau butuci de lemn şi un ban la gura văgăunilor piticilor, a doua zi dimineaţă găsesc obiectele de care au nevoie gata făcute. Căci piticii nu sînt numai harnici, dar şi năzdrăvani şi ştiu o mulţime de secrete şi vrăji. Uneori îi ajută pe muritori şi pe gratis, dar cel mai des li se arată ostili ; le fură femeile şi fetele să şi le facă neveste ori înlocuiesc copiii frumoşi cu odraslele lor pocite.

În *Albă ca Zăpada* piticii sînt înzestraţi numai cu calităţi : făurari iscusiţi, devotaţi, animaţi de bune intenţii.

La noi, în lumea subterană — pe „tărîmul celălalt“ — trăieşte Piticot, regele piticilor.

Era un coşmar ? În lumina difuză îşi îşi recunoscu odaia, canapeaua galbenă, în dreapta — cufărul din lemn de păr, în stînga — casa de bani blindată, unde urma să pună cei o sută douăzeci de fretzeri. Iată şi fotoliul cu spetează de piele, masa cu picioarele răsucite, iar pe ea, lîngă lampa ce abia mai pîlpîia, registrul deschis la pagina 197.

— Ce-i cu mine ?, şopti.

Ce avea ? Îi era frică. Pupilele i se dilataseră. Trupul parcă i se micşorase, se chircise. Îl trecură sudori reci şi simţi cum îl cuprind frisoane de spaimă. Dar trebuia să se grăbească ! Lampa fără ulei avea să se stingă şi muribundul odată cu ea !

Da, patul era acolo — patul lui pătrat, cu coloane, cu baldachin, apărat de perdelele împodobite cu înflorituri luxoase. Era oare acesta culcuşul unui biet covrigar ?

Cu mîna tremurîndă, doctorul Trifulgas apucă perdelele. Le deschise şi privi.

Muribundul, cu capul afară din plapumă, stătea nemişcat, gata să-şi dea duhul.

Doctorul se aplecă asupră-i...

Ah ! Ce strigăt, căruia îi răspunse, de afară, urletul sinistru al unui cîine !

Muribundul nu era covrigarul Vort Kartif !... Era doctorul Trifulgas !... Pe el îl lovise damblaua — pe el însuşi ! O apoplexie cerebrală provocase o bruscă acumulare a serozităţilor în creier, paralizîndu-i întregul corp !

Da !, pentru el venise cineva să-l caute, pentru el se plătiseră cei o sută douăzeci de fretzeri ! El, care, lipsit de inimă, refuzase să-l îngrijească pe covrigarul cel sărac ! El avea să moară !

Doctorul Trifulgas parcă înnebunise. Se simţea pierdut. Accesele creşteau din clipă în clipă. Nu numai că toate funcţiile se reduseseră, dar pînă şi bătăile inimii şi respiraţia erau tot mai rare. Şi totuşi încă nu-şi pierduse cunoştinţa pe de-a-ntregul !

Ce era de făcut ? Să micşoreze masa sanguină printr-o extracţie de sînge ? Dacă şovăia, doctorul Trifulgas era mort...

Pe atunci încă se mai lua sînge şi, ca ca şi astăzi, medicii îi vindecau de apoplexie pe toţi cei care aveau zile.

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

SALAMANDRA

Babilonienii şi vechii egipteni au socotit că Salamandra, care se încălzea la soare pe pietre încinse, trăieşte în foc fără să ardă. Astfel, au identificat-o cu focul, a cărui manifestare vie era. De asemenea, din pricina incredibilei răceli a pielii ei, i s-a atribuit şi puterea de a stinge focul. La egipteni, reprezenta hieroglifa omului mort de frig.

În „Scara numerelor şi cuvintelor streine tîlcuitoare", ce precede naraţiunea din *Istoria ieroglifică*, D. Cantemir o defineşte : „un fel de jiganie, pentru carea băsnuiesc poeticii că lăcuieşte în foc", Iar în visul Hameleonului apare ca o şopîrlă groaznică ce „fără saţiu jăratecul păştea şi de mare lăcomie şi spudza o înghiţiia, nemică cevaşi de atîta înfocată văpaie betejindu-să."

Doctorul Trifulgas înşfăcă trusa, scoase braţul dublului său : sîngele nu apăru. Îi fricţionă energic pieptul ; simţi că-şi pierde răsuflarea. Îi încălzi picioarele cu pietre fierbinţi ; dar ale sale se răciră.

Atunci dublul său se ridică, se zbătu, scoase un ultim horcăit...

Şi doctorul Trifulgas, cu toate ajutoarele ştiinţei, „muri în propriile sale braţe".

Frritt !... Flacc !

VII

DIMINEAŢA următoare, în casa Şase-Patru fu găsit un singur cadavru, cel al doctorului Trifulgas. Îl aşezară în coşciug şi fu condus cu mare pompă la cimitirul din Luktrop, după atîţia alţii pe care el îi trimisese acolo — conform reţetei.

Cît despre bătrînul Hurzof, se spune că, din acea zi, aleargă prin mlaştini cu felinarul aprins şi urlă a pustiu.

Nu ştiu dacă o fi aşa, dar se întîmplă atîtea lucruri ciudate în această ţară a Volsiniei, mai exact în împrejurimile oraşelului Luktrop.

De altfel, repet, nu căutaţi acest oraş pe hartă. Cei mai buni geografi nu s-au putut pune încă de acord asupra latitudinii — şi nici măcar a longitudinii sale.

În româneşte de Andrei NICULESCU

HENRI TROYAT

STRANIA PĂŢANIE A LUI MR. BREADBOROUGH

HENRŸ TROYAT ● Romancier, eseist şi autor dramatic francez, H. Troyat (pe adevăratul nume Lev Tarassov) s-a născut în 1911 la Moscova. E licenţiat al Facultăţii de Drept din Paris şi, din 1959, membru al Academiei Franceze. A debutat în literatură cu *Faux jour* (Ziua falsă) în 1934, pentru care a primit premiul *„Populiste"*. A urmat volumul *L'araignée* (Păianjenul ; 1938), distins cu premiul *Gonçourt*, ceea ce l-a impus definitiv în spaţiul literaturii franceze. Povestirile din culegerea *La fosse commune* (Groapa comună ; 1939) sînt plasate sub semnul unui fantastic sumbru, ulterior abandonat. *La neige en deuil* (Zăpada îndoliată) i-a adus în 1952 *„Marele Premiu"* al statului Monaco.

Specifice creaţiei sale sînt romanele-fluviu, care urmăresc destinul unei familii de-a lungul vicisitudinilor istoriei, romane de mare succes la public ; *Tant que la terre durera*, în 3 volume (Cît va dura pămîntul ; 1947—1950), *Les semailles et les moissons*, 5 volume (Semănatul şi seceratul ; 1953—1958), *La lumière des justes*, 5 volume (Lumina drepţilor ; 1955—1962), *Anne Predaille* (1973) ş.a.

A publicat de asemenea o serie de monografii şi studii critice asupra unor scriitori clasici, mai ales aparţinînd literaturii ruse.

Deşi mai puţin prolific în domeniul literaturii în ultima vreme, H. Troyat continuă să se bucure de o largă audienţă în rîndul cititorilor din toată lumea.

MR. OLIVER BREADBOROUGH locuia într-o pensiune de familie de pe Court Field Gardens, cu o faţadă alb-gălbuie flancată de două coloane. Zidurile intrării erau de o albeaţă lipsită de orice mister. Scara mirosea a bucătărie şi a ceară de parchet. Pardoseala culoarului nu scîrţîia sub paşi. Iar din plafoniera dreptunghiulară cădea o lumină ca aceea a vitrinei unui mare magazin.

Fusesem trimis de direcţia ziarului „Branle-bas féminin" spre a-l intervieva pe Mr. Oliver Breadborough despre recentele dispute cu „Societatea studiilor psihice din Londra" şi demisia sa de la preşedinţia „Cercului vînătorilor de fantome". Nu-l cunoşteam pe Mr. Breadborough decît din lectura numeroaselor sale tratate de ocultism. De aceea, în ardoarea mea de neofit, îmi închipuisem o vizită într-o casă ciudată, cu perdele grele, ziduri împodobite cu capete de cerb, cu pardoseală acoperită cu blănuri de urs şi un cămin în forma unui cavou de familie, în care ar arde buşteni groşi ca labele unui rinocer. Într-adevăr, am fost foarte mirat. În mod evident, articolul meu va suferi din cauza acestei decepţii. Afară de cazul că odaia lui Mr. Breadborough n-ar fi fost decorată abracadabrant, aşa cum o visasem eu. Dar nu îndrăzneam să cred. Am bătut la uşă.

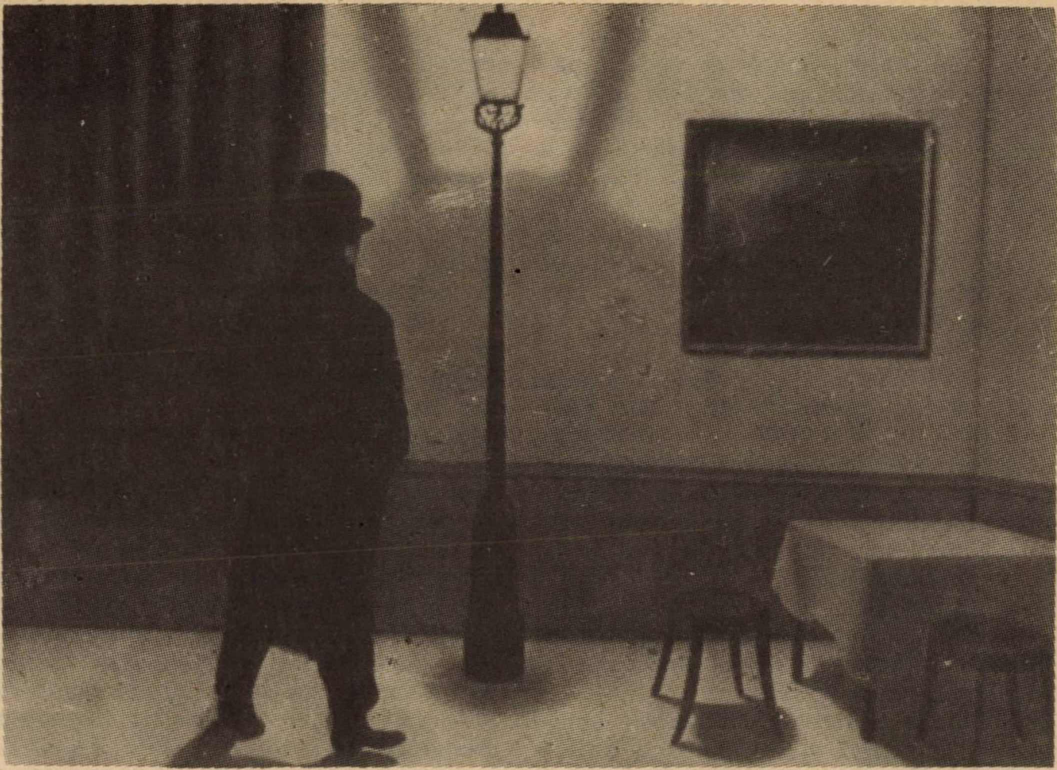
— *Come in !*

Mizericordie ! Ziduri cenuşii şi albe. Un pat-canapea acoperit cu o cuvertură de creton înflorat. Flacăra gazului ardea, roşiatică, în cămin. Eram prădat ! Eram pierdut ! Dar un bărbat se şi îndreptă spre mine, cu paşi înceţi şi greoi. Am spus :

— Mister Breadborough ?

— Chiar el.

Era un om voinic, puţin încovoiat, cu faţa arămie a vînătorului, aşa cum ni-l prezintă almanahurile, cu părul cărunt tuns ca o perie, mustaţa zbîrlită ca a unui cotoi, iar ochii — cereşti, albaştri ca floarea de cicoare. Ziarul îl înştiin-

RENÉ MAGRITTE : **Noctambulul**

ţase despre vizita mea. Mi s-a părut destul de încîntat de interesul pe care i-l manifesta publicul nostru feminin.

— Nu bănuiam, îmi spuse el, că probleme atît de grave pot preocupa pe cititoarele dumneavoastră.

Mr. Breadborough se exprima într-o franceză corectă şi chiar pedantă, rostogolind cuvintele ca nişte pietricele. Privirea nu i se dezlipea de a mea. I-am răspuns nu ştiu ce despre nivelul ridicat al abonatelor noastre, iar el rîse cu mare poftă.

— Luaţi loc, mă invită el. Whisky ? Îmi sînteţi simpatic. De fapt, ce doriţi să aflaţi de la mine ?

Eram foarte impresionat. Şi totuşi, Mr. Breadborough mă decepţiona, ca şi camera sa. Avea înfăţişarea unui om foarte sănătos, căruia îi plac fripturile în sînge, duşurile reci şi plimbările higenice în aer liber. Nimic din el nu trăda pe acel intim al stafiilor, pe acel călător al lumii astrale, pe acel îmblînzitor al măsuţelor rotunde, despre care mi se vorbise atît de mult.

— Ca toată lumea, i-am răspuns eu, am aflat, cu uimire, de demisia dumneavoastră de la preşedinţia „Cercului vînătorilor de fantome“, care a stîrnit atîta vîlvă şi aş vrea să ştiu...

— De ce am părăsit această asociaţie ?

— Da.

Se adînci în fotoliul său şi-şi încreţi uşor ochii.

— Dragul meu, dumneata eşti exact al cincisprezecelea ziarist care îmi pune întrebarea asta. Am răspuns confraţilor dumitale şi am să-ţi răspund şi dumitale, dar ca şi confraţii care te-au precedat, n-ai să ai curajul să publici ce ai să auzi.

— Vă asigur...

— Nu mă asigura : *eu ştiu* ce spun.

— E deci o întîmplare atît de teribilă ?

— Teribilă ? Nu... stranie... da... grozav de stranie ! Dar, mai întîi, să te întreb ceva : crezi în fantome ?

— Da, am bîlbîit eu.

— Nu-i adevărat. Dar, în curînd, ai să crezi.

Nu mă simţeam deloc la largul meu.

— În curînd ?

— ...Da, după ce ai să auzi ce am să-ţi spun. Pînă nu demult, împărtăşeam

şi eu, din toate punctele de vedere, părerile prietenilor mei din Cerc despre natura şi existenţa stafiilor. Sufletele perceptibile celor care au darul de a pătrunde, de a vedea lucruri inaccesibile celorlalţi, imateriale, nemuritoare... Dar, în urma evenimentelor pe care am să ţi le povestesc, convingerile mele au fost atît de zdruncinate, încît am fost obligat să demisionez.

— Dar ce anume aţi aflat ?

— Am aflat, reţine bine cuvintele mele, că fantomele sînt *muritoare*. Trăiesc ca şi noi, dar într-o lume deosebită de a noastră, mor ca şi noi, de bătrîneţe, de boală sau de accident, şi se reîncarnează imediat. Nimic nu se pierde, nimic nu se creează...

— Metempsihoză ?

— Aproape.

— Dar fantoma lui Napoleon sau a lui Iulius Cezar, care sînt evocate în jurul meselor de spiritism ?

— Glume ale celor din lumea cealaltă !... E multă vreme de cînd fantomele lui Napoleon şi Iulius Cezar sînt moarte. Ele umblă undeva, în circuitul

Caricatură foarte populară, lansată de Reformă. (Tyrol, secolul al XVII-lea).

universal. Numai că duhurilor le place să facă farse, iar spiritiştii sînt creduli.

— Sînt uluit...

— Şi eu am fost cînd am crezut că înţeleg. Mai bine ascultă...

MR. BREADBOROUGH îşi coborî glasul, iar privirea lui îmi părăsi chipul, fixîndu-se pe peretele cenuşiu din faţă.

— Acum două luni, soţii Willcox, nişte prieteni de-ai mei, m-au invitat să-mi petrec week-end-ul la castelul lor din Scoţia.

Mi-am scos carnetul şi creionul.

— Nu scrie, spuse el : povestirea acestei aventuri te va impresiona atît de mult, încît îţi vei aminti de ea fără să ai nevoie s-o notezi. Castelul Willcox-ilor străjuieşte o colină golaşă, pietroasă, învăluită de ceaţă. Nu fusese restaurat în secolul al optsprezecelea, ca majoritatea castelelor din Highlands, şi îşi înalţă faţada lui cu tencuiala căzută şi bastioane masive, cu ferestre înguste şi creneluri acoperite cu iederă. Prietenii mei locuiesc în aripa din sud, pe care au amenajat-o după gustul lor. Lumină indirectă. Uşi glisante. Mobile moderne. Camerele invitaţilor se aflau în aripa nordică. Şi erau rareori deschise. În ziua sosirii mele, gazdele m-au prevenit de prezenţa, puţin cam stînjenitoare, a unei fantome în odaia ce-mi fusese rezervată şi m-au întrebat dacă n-aş prefera să dorm în salon. Am refuzat categoric, zîmbind, ceea ce i-a liniştit. Ziua ne-am petrecut-o plimbîndu-ne şi discutînd lucruri exclusiv terestre. La unsprezece seara, John Willcox s-a oferit să mă conducă în aripa castelului unde se afla camera mea, dîndu-mi în prealabil o cutie de chibrituri şi trei lumînări, deoarece în partea aceea instalaţia electrică era defectă. Apoi, înarmat cu o făclie, am pornit, unul în spatele altuia, pe un interminabil coridor cu dale sonore şi cu pereţii acoperiţi cu tablouri şi panoplii. Lumina slabă a făcliei ne preceda, descoperind, din cînd în cînd, cîte un chip livid, aplecat deasupra unei cărţi de rugăciuni sau lama de oţel a unei săbii. Iar ecoul părea că păşeşte în întîmpinarea noastră. Ajuns în faţa uşii mele, John Willcox mi-a urat noapte bună şi s-a îndepărtat, tîrînd în urma lui

aureola gălbuie a luminii. Am rămas singur.

— Trebuie să fi fost foarte impresionant.

Mr. Oliver Breadborough bău o înghițitură de whisky și clătină din cap.

— Nu văd de ce, spuse el. Eram obișnuit de multă vreme cu singurătatea și cu aparițiile. Greșeala pe care o comiteți toți e că vă e frică de fantome. Trebuie să te deprinzi cu aceste fenomene naturale, așa cum ești deprins cu fulgerele, cu licuricii și cu răceala. O chestiune de bun simț ! Dar să-mi reiau povestirea. Am intrat deci în camera mea. Era o încăpere înaltă, avînd un pat cu baldachin, mobile din lemn masiv, și în ea plutea un miros de mere putrede.

Fereastra dădea spre niște șanțuri cufundate în beznă. Pereții erau împodobiți cu blănuri țintuite în cuie și cu fîșii de stofă deșirate, pe care le-am recunoscut a fi flamuri. Tăcerea era apăsătoare. Din cînd în cînd se auzea ronțăitul unui șoarece sau țipătul unei păsări de pradă în noapte. Mi-am înfipt lumînarea într-un candelabru și am început să mă dezbrac. Pe un scaun, de lîngă pat, mi-am pus revolverul și, de asemeni, un pistol cu celulă fotoelectrică, inventat de mine, pe care nu-l experimentasem încă, dar datorită căruia speram să pot descoperi prezența fantomelor în plină zi ; nu bănuisem, în momentul acela, că ar putea avea alte proprietăți, despre care am să-ți vorbesc mai tîrziu. După vreo zece minute, mă învelisem în cearceafurile umede și, din cauza oboselii, am adormit imediat. Cît timp să fi durat somnul ? N-aș ști să-ți spun. Am fost trezit de zgomotul ploii care lovea în geamuri și al furtunii care se dezlănțuise. M-am sculat. Afară fulgera și prin fereastra fără obloane pătrundea din cînd în cînd o lumină sulfuroasă. Dar camera era cufundată într-un întuneric atît de adînc, încît zidurile, tavanul, parchetul păreau că au pierit în noapte. În vuietul ploii torențiale și al vîntului deslușeam un alt zgomot, ca un pocnet al degetelor sau ciocănitul unui plisc în geam : tip-tap... tip-tap... Apoi un miorlăit ascuțit, tînguitor, prelungit, sfîșietor : s-ar fi spus o pisică gata să fete. Și, în același timp,

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

QUETZALCÒATL

Șarpele cu pene aztec înglobează o simbolică subtilă și complexă. Spre deosebire de păsările divine orientale, care ucid șerpii, el reprezintă o simbioză între simbolurile ascensionale luminoase și cele primare, ale tenebrelor, Șarpele, cel mai orizontal dintre animale, simbol pregnant al materiei, al pămîntului, al toropelii inerte, se ridică pe coadă și astfel sugerează verticalitatea specific umană. Iar șarpele cu pene reprezintă hibridarea a două specii aparent ireconciliabile : unirea tîrîtoarei cu substanța întraripată. Nu numai reptila încearcă astfel să ajungă la cer, ci și pasărea aspiră să coboare spre pămînt. În clipa acestei comuniuni verticale, reptila și pasărea nu se mai diferențiază, fiind absorbite în simbolul lui Quetzalcòatl (omul perfect), care acționează în virtutea unei realități superioare, invizibile printre aparențele lumești. Penele lui (deci aripile) simbolizează cerul, soarele. El este zeul vieții și al morții, al luminii și întunericului. E asociat umidității și apei. Nu e numai Șarpele-cu-pene-verzi și Șarpele-nor-cu-barba-de-ploaie, ci și fiul șarpelui și stăpînul zorilor. Dar, mai ales, e norul aducător de ploaie, cumulus-ul cu reflexe argintii din miezul verii (de aici numele lui : Zeul Alb), din al cărui pîntec negru cad picăturile de ploaie. E zeul care s-a încarnat și s-a sacrificat pentru oameni, promițînd că se va reîntoarce. Ca soarele, s-a dus să moară la apus și va reveni dinspre răsărit.

mi s-a părut că lumina slabă a ferestrei pălea, tremura, se deforma, se forma iarăși, după o imagine nouă. O siluetă lungă, albă și translucidă se afla în fața mea. De pe chip nu-i distingeam decît fosforescența privirii și scobiturile adînci ale nărilor. Picioarele îi erau moi, iar din mîini i se desprindeau două degete, un fel de mănușă de abur lăptos învăluindu-le pe celelalte.

MR. BREADBOROUGH se opri, spre a se bucura de uimirea mea. Nu mă gîndeam, desigur, să iau note ; cu respirația tăiată, simțeam în jurul meu înnodîndu-se și deznodîndu-se ciudate acorduri.

— Ce-ați făcut atunci ?

— Ce-ar fi făcut oricare în locul meu : am așteptat. Fantoma plutea nepăsă-

toare de la un zid la altul. Apoi își pocni degetele rămase libere : tip-tap... tip-tap... își înălță umerii de ceață și, apropiindu-se de ușă, trecu prin ea, așa cum o sugativă absoarbe o pată de cerneală. Îmboldit de curiozitate, am sărit jos din pat, am luat, la întîmplare, revolverul și pistolul cu celulă fotoelectrică și m-am repezit pe urmele stafiei. Pe culoar, doar forma vag fluorescentă mă călăuzea. Am alergat în vîrful picioarelor goale. Mă simțeam ușor și bine dispus, ca într-un vis. Mă gîndeam să ajung apariția, s-o chestionez, s-o sfătuiesc poate să părăsească imediat castelul, deoarece prietenii mei erau afectați de vizita ei. Îndărătul fugii ei tăcute, un aer proaspăt de munte îmi lovea fața. Eram aproape gata s-o ajung din urmă. Strigam cît mă ținea gura : „Stai ! Stai !" În clipa aceea s-a întîmplat un lucru groaznic. Fantoma s-a întors și am văzut mînia lucind ca niște stele verzi în jurul ei. Și-a ridicat deasupra capului brațele lungi și moi și, deodată, o sabie, desprinsă din zid, căzu cu mare zgomot la picioarele mele. Un scut masiv îmi atinse umărul, înainte de a se rostogoli pe lespezi cu zgomotul unui tunet. M-am lipit de perete. „Ce faci ? Nu-ți vreau răul !" am urlat eu. Drept răspuns, o săgeată șuieră și se înfipse, vibrînd, în zid, la cîțiva centimetri de obrazul meu. Cuprins de panică, am întins revolverul și am tras. Împușcătura răsună sec și un rîs puternic o prelungi. Fantoma sălta, în palma deschisă și luminoasă, un mic obiect negru : glonțul. Și, imediat, o nouă săgeată îmi sfîșie mîneca hainei. Atunci — de ce n-aș spune-o — am apăsat pe pistolul cu celulă fotoelectrică. Un declic răsună. O lumină vie tăie noaptea culoarului. Apoi se așternu tăcerea. Dar am observat că apariția își îndoaie genunchii ei de fum, se apleacă, se prăbușește pe podea, rămînînd întinsă acolo. Am auzit o voce omenească, dar îndepărtată, cu respirația tăiată, ca și cum ar fi străbătut imense spații moarte înainte de a ajunge la mine : „M-ai omorît". Dintr-un salt, am fost lîngă victima mea. „M-ai omorît !" a repetat vocea.. „Instrumentul ăla pe care îl deții... e... e ucigător..." „Nu știam", am bîlbîit eu. „Eu, eu știam... sau, mai degrabă, presimțeam. De aceea am fugit, atunci cînd am zărit pistolul dumitale pe scaun. Din această cauză am vrut să mă apăr, cînd am văzut că mă urmărești cu pistolul în mînă. Acum e prea tîrziu..." „Dar o fantomă nu poate muri", am spus eu.

Năluca a clătinat fața ei tulbure, în care nările deveniseră și mai largi, iar pupilele de sticlă palpitau încet : „Sîntem tot atît de muritori ca și voi", gemu ea. Și atunci am asistat la acest spectacol uluitor, halucinant : agonia unei fantome. Ea își încrucișase mîinile incomplete pe piept. Din gura pe care nu i-o vedeam, ci o presupuneam doar, ieșea o respirație grea. Într-unele clipe, o tresărire oribilă îi zgîlțiia forma palidă, lungită pe jos, ca un abur purtat de vînt. „Sufăr îngrozitor... Nu, dumneata nu ești vinovat !. Nu știai !. N-aveai de unde să știi ! Sufăr... Și mi-e teamă, mi-e teamă de ce-i dincolo... Nu știu ce mă așteaptă în lumea voastră... În ce corp am să mă regăsesc oare ? Dă-mi mîna".

În palma întinsă, ea și-a lăsat lumina impalpabilă a degetelor. „Dar cine ești dumneata ?", am întrebat eu. „N-are nici o importanță cine sînt... o fantomă ca atîtea altele!..." „Nu pot face nimic pentru dumneata ?" „Ba da : rămîi lîngă mine în ultimele clipe. Simt că mă duc... simt, e cumplit, căldura vieții care mă pătrunde... devin cald încetul cu încetul... Sufletul se împreună cu un corp ce mi-e încă străin... Sînt suspendat între două lumi. Dar sînt tînăr... Nu vreau să dispar... vreau să mă bucur de tot ce n-am cunoscut... vreau." Între timp, vedeam fantoma resorbindu-și lumina, șovăind, pălind, pîlpîind, gata-gata să se stingă. Vocea abia i se mai auzea : „Și apoi, nu, continuă ea, doresc mai bine să dispar ! M-am săturat de lupte și de oboseli !... În sfîrșit, voi putea renunța la această tristă aparență !... Voi cunoaște în sfîrșit pacea !... În fine, voi afla tot ce nu știam pînă acum !... Adio."

Pe cînd fantoma bolborosea aceste cuvinte, fu scuturată de un ultim sughiț. M-am aplecat asupra ei și, deodată, sub ochii mei nu se mai afla decît bezna înghețată a podelelor. În mîna mea, mîna ei se topise ca un fulg de zăpadă. Se

sfîrşise. Am rămas o clipă, stupefiat şi grav, pe culoar. Apoi m-am înapoiat în camera mea şi am aruncat în şanţ revolverul şi pistolul. Curînd, am auzit un mieunat într-un colţ al odăii. O pisică născuse cîţiva pisoi negri, care se agitau, mieunînd subţirel. Ploaia stătuse. De asemeni şi vîntul. Se auzea doar picurînd fără întrerupere apa de pe copaci. A doua zi dimineaţă am părăsit castelul. Şi, peste două zile, demisionam de la preşedinţia Clubului. •

S-A oprit. Încîntat şi neliniştit totodată, l-am privit insistent pe Mr. Breadborough, care revenea de pe lumea cealaltă, cu faţa colorată şi privirea liniştită a unui om care iese din baie.

— Ce interviu extraordinar ! am murmurat eu prosteşte.

Dar un miorlăit jalnic m-a făcut să tresar. Am întors capul. O pisică neagră, cu spinarea bandajată, cu ghearele încleştate, cu ochi de smaralde translucide se îndrepta spre mine cu paşi moi.

— Am luat una cu mine, îmi explică Mr. Breadborough. Nu se ştie niciodată, nu-i aşa ? Am botezat-o Tip-Tap.

Prezentare şi traducere de
Paul B. MARIAN

• REPERE ALE LUMII FANTASTICE

VASILISCUL

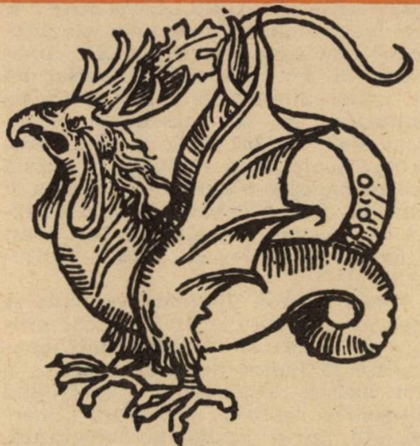
Împărat al tîrîtoarelor (basiliskos = mic rege), vasiliscul era înfăţişat ca o reptilă ce nu se tîra precum şerpii, ci înainta cu capul în sus. Purta coroană şi provoca moartea atît prin uitătură, cît şi prin respiraţie. Plinius cel Bătrîn susţinea că trăia într-un deşert, fiindcă totul în jur era otrăvit. Modelul acestui monstru cu privire ucigaşă e posibil să fi fost ori vipera cu coarne din Egipt (cornițele par de la distanţă zimţii unei coroane), ori zeiţa-cobră Uraeus, care personifica ochiul arzător al lui Ra şi împodobea fruntea faraonilor căci conţinea esenţa proprietăţilor Soarelui, fertilizant şi în acelaşi timp capabil să usuce şi să ardă.

Faptul că ucidea cu privirea pe oricine se apropia, fără să-l bage de seamă şi fără să-l privească el cel dintîi, l-a făcut să simbolizeze puterea regală care îi fulgeră pe cei ce nu-i acordă respectul cuvenit, dar şi, în sens mai larg, primejdiile mortale ce pîndesc existenţa umană dacă nu sînt „zărite" la vreme. Vasiliscul nu putea fi ucis decît punîndu-i-se în faţă o oglindă în care să-şi reflecte privirea.

Cu timpul, monstrul şi-a adăugat noi elemente fabuloase : se năştea în zodia cîinelui dintr-un ou de cocoş bătrîn de şapte sau paisprezece ani, ou perfect rotund şi acoperit cu o piele aspră, ascuns în bălegar şi clocit 40 de zile de o broască rîioasă. (În 1474, la Basel, a fost ars pe rug un cocoş-vrăjitor acuzat de a fi ouat vasilisci). Datorită naşterii, a luat înfăţişarea unui cocoş cu coadă de dragon sau a unui şarpe cu aripi de cocoş ; în ambele cazuri purta coroană. Apoi a devenit un cocoş galben încoronat, cu două perechi de picioare, aripi mari şi coadă de şarpe.

În 1202, la Viena, un brutar a fost acuzat că a cobit apariţia unui vasilisc într-o fîntînă ; pe fundul ei se zărea ceva strălucind, miasme insuportabile se ridicau la suprafaţă. Ucenicul coborît în fîntînă şi cu greu readus, a mărturisit că a văzut un monstru teribil jumătate cocoş, jumătate şarpe, cu ochi şi piele strălucitoare. Un erudit aflat în apropiere a recomandat folosirea oglinzii şi monstrul şi-a dat sufletul îndată ce şi-a zărit propriul chip. Gravura înfăţişîndu-l pe acest vasilisc s-a bucurat de mare succes. El avea acum cap de cocoş şi coroană, patru picioare şi trup solzos de şarpe.

În alchimie, vasiliscul simboliza focul devastator, preludiu al transmutaţiei metalelor.

Vasilisc. Gravură din secolul al XVI-lea

Vasilisc. (Din : Conrad de Megenberg, Büch der Natur, Augsburg, 1475)

H.P. LOVECRAFT

MUZICA LUI ERICH ZANN

HOWARD PHILLIPS LOVECRAFT • Una dintre figurile marcante ale literaturii fantastice a secolului XX, americanul H. Ph. Lovecraft a inițiat un stil imitat ulterior pe scară largă de admiratorii săi. S-a născut în orașul Providence, în 1890, unde a trăit retras aproape toată viața — lăsînd în urmă o corespondență bogată — și unde a și murit în 1937. A debutat în 1922 cu ciclul de povestiri intitulat *Herbert West — Reanimator* (Herbert West — însuflețitorul).

„Nimic nu m-a fascinat mai mult ca ideea intervenției ciudate în legile prozaice ale naturii sau a intruziunii monstruoase în lumea noastră familiară a unor lucruri necunoscute, aparținînd universului nelimitat din afară", mărturisește într-o schiță autobiografică. Această idee și, în speță, variantele ei morbide, au constituit sursa de inspirație a scrierilor sale, dintre care cele mai multe au apărut în cunoscuta revistă *Weird Tales* (Povestiri stranii).

Ciclul de povestiri care l-a făcut celebru formează așa-zisul „mit al lui Cthulhu", care îmbină arsenalul tradițional al supranaturalului cu elemente s.f. (de pildă : multiplicarea dimensiunilor sau invaziile extraterestre), dînd naștere unui univers ostil, înspăimîntător și esențialmente nepămîntesc. Ciclul, deschis de *The Nameless City* (Orașul fără nume ; 1922), mai cuprinde printre altele : *The Colour Out of Space* (Culoarea căzută din spațiu ; 1927) și *The Shadow over Innsmouth* (Umbră peste Innsmouth ; 1936).

Cele mai izbutite proze ale sale, pe lîngă *The Colour out of Space* sînt : *The Shadow out of Time* (Umbra ieșită din timp ; 1936) și *At the Mountains of Madness* (La Munții Nebuniei ; 1936).

AM CERCETAT hărțile orașului cu cea mai mare grijă, dar niciodată n-am mai reușit să dau de Rue d'Auseil. Și nu vorbesc doar despre planurile moderne ale străzilor — știu și eu cît de des li se schimbă numele. M-am adîncit, dimpotrivă, în toate hîrțoagele vechi ce descriu cetatea și am explorat personal toate cartierele — indiferent de nume — în care s-ar fi putut afla strada cunoscută mie drept Rue d'Auseil. În ciuda tuturor eforturilor, însă, mărturisesc, umilit, că n-am fost în stare să redescopăr casa, strada sau măcar zona unde, în ultimele luni ale sărmanei mele vieți de student la metafizică, auzisem muzica lui Erich Zann.

Nu mă mir că memoria mi-e la pămînt ; sănătatea, fizică dar și mentală, mi-a fost grav tulburată în timpul șederii mele în Rue d'Auseil și-mi amintesc bine că niciodată nu mi-am invitat vreuna din puținele cunoștințe să mă viziteze acolo. E, însă, ciudat și enervant că nu mai izbutesc să găsesc locul. Se afla la o jumătate de oră de mers de Universitate și se distingea prin anumite particularități imposibil de uitat de cel ce fusese vreodată acolo. Dar niciodată n-am întîlnit vreo persoană care să fi văzut Rue d'Auseil.

Strada se găsea dincolo de un rîu negru străjuit de pereții abrupți de cărămidă, cu ochiuri de fereastră cenușii, ai unor magazii și traversat de un pod masiv de piatră veche. Umbra nu se împrăștia niciodată din preajma rîului, ca și cum fumul fabricilor din apropiere ar fi șters defintiv soarele de pe cer. Deasupra apei pluteau miasme sinistre, nemirosite de mine în nici o altă parte —

s-ar putea ca mirosurile astea să mă ajute într-o bună zi să redescopăr strada, fiindcă le-aş identifica imediat. De cealaltă parte a podului se aflau străzi pietruite, cu balustrade ; pe urmă începea urcuşul, la început lin, apoi incredibil de abrupt, la începutul străzii Auseil.

Nu mi-a fost dat să mai văd vreodată o uliţă atît de îngustă şi de povîrnită ca Rue d'Auseil. Aproape o stîncă, închisă circulaţiei vehicolelor, constînd pe alocuri din şiruri de trepte şi terminîndu-se, sus, cu un zid înalt, năpădit de iederă. Pavajul era neregulat : ici dale de piatră, colo piatră lustruită, uneori pămînt gol cu o vegetaţie agonică, gri-verzuie. Clădirile erau înalte şi cu acoperişuri ţuguiate, incredibil de vechi şi înclinate nebuneşte în faţă, în spate sau într-o parte. Cîteodată o pereche de case aflate faţă în faţă şi aplecate amîndouă înainte se întîlneau în mijloc, formînd un fel de arcadă. Se-nţelege că împiedicau lumina să cadă pe pămînt. Mai erau cîteva poduri aeriene ce traversau strada de la o casă la alta.

În mod deosebit m-au impresionat locuitorii uliţei. La început am pus-o pe seama faptului că erau, toţi, tăcuţi şi rezervaţi, apoi însă mi-am dat seama că mă impresionau fiind extrem de bătrîni. Nu-mi amintesc cum ajunsesem să locuiesc pe o asemenea stradă, dar nu fusesem în apele mele cînd mă mutasem acolo. Îmi dusesem traiul în cotloane sărmane, mereu alungat din lipsă de bani, pînă cînd am ajuns în cele din urmă la şubreda clădire de pe Rue d'Auseil, stăpînită de paraliticul Blandot. Era a treia casă, numărînd de sus, şi de departe cea mai înaltă dintre toate.

ODAIA MEA se afla la al cincilea cat — singura în care locuia cineva la acel etaj, casa fiind, de fapt, aproape goală. În noaptea sosirii am auzit o muzică stranie izvorînd din mansarda de deasupra mea şi a doua zi l-am întrebat pe bătrînul Blandot ce era. Mi-a răspuns că acolo stătea un neamţ bătrîn şi mut, cîntăreţ la violă, care-şi semna numele Erich Zann şi seara cînta în orchestra unui teatru ieftin. Mai adăugă că, din pricina dorinţei lui de a repeta seara, după întoarcerea de la teatru, Zann îşi alesese înalta şi izolata odăiţă de la mansardă, a cărei unică fereastră de fronton era singurul loc de pe întreaga stradă de unde se putea arunca o privire peste zidul terminal, la priveliştea de dincolo.

De atunci începînd, l-am auzit pe Zann în fiecare seară şi, deşi mă împiedica să dorm, eram obsedat de bizara lui muzică. Nu aveam prea multe cunoştinţe despre această artă, dar eram sigur că armoniile ei n-aveau absolut nici o legătură cu muzica auzită de mine înainte. Am ajuns la concluzia că era un compozitor înzestrat cu un talent extrem de original. Cu cît ascultam mai mult, fascinaţia îmi sporea şi după aproximativ o săptămînă m-am hotărît să leg cunoştinţă cu bătrînul.

Într-o seară, cînd se întorcea de la lucru, l-am interceptat pe Zann în hol şi i-am spus că aş dori să-l cunosc şi să fiu în apropierea lui atunci cînd cîntă. Era o persoană măruntă, slabă, cocîrjată, cu haine ponosite, ochi albaştri, o faţă de satir şi creştetul aproape pleşuv. Primele mele cuvinte părură că-l înfurie şi îl sperie totodată. Evidenta-mi amabilitate îl îmblînzi, însă, în cele din urmă şi-mi făcu fără chef semn din cap să-l urmez pe scările putrede şi scîrţîitoare ce duceau la mansardă. Odaia lui — una din cele două aflate sub acoperişul puternic înclinat — era pe latura de vest a clădirii, înspre înaltul zid ce constituia capătul de sus al uliţei. Era deosebit de spaţioasă şi părea şi mai mare datorită extraordinarei ei goliciuni şi neorînduieli. Toată mobila consta dintr-un pat îngust de fier, un lavabou înnegrit, o măsuţă, un dulap mare de cărţi, un portativ de metal şi trei scaune bătrîne. Podeaua era acoperită de teancuri de note muzicale în neorînduială. Pereţii din scînduri goale nu cunoscuseră, cred, niciodată tencuiala, iar abundenţa de praf şi de pînze de păianjen făcea ca odaia să pară mai degrabă pustie decît locuită. Era clar că lumea de frumuseţi a lui Erich Zann se afla undeva într-un cosmos îndepărtat al imaginaţiei.

Făcîndu-mi semn să mă aşez, omul lipsit de grai închise uşa, trase zăvorul lung de lemn şi aprinse o nouă lumî-

nare, pentru a spori lumina celei aduse cu el. Apoi își scoase viola din husa mîncată de molii și se așeză pe scaunul cel mai inconfortabil. Nu folosi portativul, ci, nedîndu-mi posibilitatea să aleg și cîntînd din memorie, mă delectă mai bine de o oră cu acorduri niciodată auzite, probabil inventate de el însuși. Unui necunoscător într-ale muzicii, ca mine, i-ar fi cu neputință să le descrie exact. Era un fel de fugă, cu pasaje ce se repetau, extrem de captivante — pentru mine, însă, se distingea prin absența totală a notelor nepămîntene ascultate în alte dăți din camera mea de dedesubt.

Nu uitasem notele acelea obsedante ; adeseori le murmurasem sau le fluierasem fals, pentru mine însumi, așa că în momentul cînd și-a pus jos arcușul l-am rugat să-mi cînte cîteva. De cum am început să-mi formulez rugămintea, fața lui boțită, ca de satir, lepădă placiditatea plictisită pe care o arborase cît timp cîntase și mi se păru că trădează același amestec furios de teamă și mînie pe care-l observasem prima oară, cînd îl abordasem pe bătrîn. Am fost tentat o clipă să-mi încerc puterea de persuasiune, nedînd prea multă importanță capriciilor bătrîneții ; am încercat, chiar, să trezesc la viață dispoziția spre stranietate a gazdei, fluierînd cîteva din acordurile auzite în seara precedentă. N-am persistat, însă, mai mult de o clipă : cînd muzicantul mut recunoscu aria, chipul i se strîmbă dintr-o dată, luînd o înfățișare de nedescris, iar mîna-i bătrînă, osoasă și prelungă, se-ntinse pentru a-mi închide gura și a pune capăt îngrozitoarei imitații. Făcînd asta, își demonstră și mai mult excentricitatea, aruncînd o privire speriată spre unica fereastră, cu perdeaua trasă, ca și cînd s-ar fi temut de un nechemat — privire de două ori absurdă, deoarece mansarda era foarte înaltă, inaccesibilă de pe acoperișurile vecine, fiind totodată unicul punct de pe ulița povîrnită de unde, așa cum îmi spusese proprietarul, puteai privi peste zidul de sus.

Căutătura furișă a bătrînului îmi aduse aminte de cuvintele lui Blandot și am simțit dorința vie de a contempla larga și amețitoarea panoramă de acoperișuri luminate de lună și lămpi de stradă ce se întindea sub creasta dealului, scenă pe care, dintre toți locuitorii din Rue d'Auseil, n-o putea vedea decît stafiditul muzicant. M-am îndreptat spre geam și aș fi tras de-o parte perdeaua ponosită, dacă mutul chiriaș nu s-ar fi repezit la mine cu o furie înspăimîntată, și mai mare decît înainte, arătîndu-mi, de data asta, ușa cu capul în timp ce încerca, nervos, să mă tragă într-acolo cu ambele mîini. Fiindcă acum nu-mi mai inspira decît dezgust, i-am poruncit să-mi dea drumul, asigurîndu-l că voi pleca de bună voie. Strînsoarea mîinilor slăbi imediat și mînia i se potoli, parcă, la vederea supărării mele. Mă strînse din nou de braț, de data asta, însă, prietenește, silindu-mă să mă așez, după care, cu tristețe pe față, păși pînă la măsuță și scrise multe cuvinte cu un creion, în franceza elaborată folosită de străini.

Biletul pe care mi-l înmînă în cele din urmă era un apel la îngăduință și iertare. Zann scria că e bătrîn, singur și suferind de temeri ciudate și tulburări nervoase, legate de muzica sa și de alte lucruri. Se bucura că-l ascultasem și dorea să mai vin și să nu mă supăr pe bizareriile sale. Nu putea, însă, interpreta pentru altul straniile lui acorduri, nici nu putea suporta să le audă venind de la altcineva, sau ca vreun lucru din camera lui să fie atins de o mînă străină. Pînă la conversația noastră din hol nu-și dăduse seama că-l puteam auzi din camera mea și mă întrebă dacă n-aș putea aranja cu Blandot să-mi dea o odaie undeva mai jos, ca să nu-l mai aud noaptea. Era gata, scria, să suporte diferența de chirie.

În vreme ce descifram execrabila-i franceză, începea să-mi fie milă de bătrîn. Era victima unor suferințe fizice și nervoase, la fel ca și mine, iar studiile de metafizică mă învățaseră să fiu bun. În tăcerea camerei se auzi un zgomot ușor dinspre fereastră — probabil că oblonul se zgîlția în vîntul noptatec și, nu știu din ce cauză, am tresărit la fel de violent ca și Erich Zann. Cînd am terminat de citit biletul, am strîns mîna gazdei și m-am despărțit de el ca de un prieten.

HYERONIMUS BOSCH : **Grădina deliciilor. Infernul muzical.**

A doua zi, Blandot mi-a dat o cameră mai scumpă la etajul al treilea, aflată între apartamentul unui cămătar bătrîn şi odaia unui tapiţer respectabil. La etajul patru nu locuia nimeni.

NU MI-A TREBUIT multă vreme să-mi dau seama că dorinţa lui Zann de a mă avea aproape nu era chiar atît de mare pe cît îmi păruse a fi în momentele cînd încerca să mă convingă să mă mut de la etajul cinci. Nu mi-a mai cerut să-l vizitez, iar cînd mergeam la el părea stînjenit şi cînta neatent. Asta se întîmpla întotdeauna noaptea — ziua se odihnea şi nu primea pe nimeni. Nu-mi devenea mai simpatic, deşi odaia de la mansardă şi muzica stranie exercitau asupra mea o ciudată fascinaţie. Mă stăpînea inexplicabila dorinţă de a arunca o privire pe fereastra lui, peste zid şi în josul pantei nevăzute, la acoperişurile şi turlele lucitoare ce trebuiau să se înalţe acolo. O dată m-am urcat pînă în pod, în orele de spectacol, dar uşa era încuiată.

Singurul lucru care mi-a reuşit a fost să mai trag cu urechea la muzica bătrînului. La început, urcam în vîrful picioarelor pînă la vechiul meu etaj cinci; mai tîrziu am devenit suficient de îndrăzneţ ca să păşesc şi pe ultimele trepte şubrede ce duceau la mansardă. Pe coridorul îngust de acolo, lîngă uşa zăvorîtă şi cu gaura cheii astupată, ascultam adeseori sunete ce mă umpleau de teroare nedefinită — teama minunilor vagi şi a misterelor nedesluşite. Nu vreau să spun că sunetele ar fi fost hidoase — nu erau — ci că vibraţiile lor sugerau ceva neomenesc, nepămîntean şi că la anumite intervale primeau o amploare de simfonie, pe care nu înţelegeam cum o putea produce un singur instrumentist. Nu încăpea nici o îndoială — Erich Zann era un geniu cu puteri supranaturale. Pe măsură ce treceau săptămînile, muzica devenea tot mai sălbatică, iar bătrînul muzicant slăbea tot mai mult şi încerca să se furişeze neobservat, încît ţi se făcea milă să-l vezi.

Şi-apoi, într-o noapte cînd ascultam la uşă, am auzit cum tînguirea violei se umflă, devenind o babilonie haotică de sunete, un pandemoniu ce nu mi-ar mai fi lăsat nici o iluzie privitoare la rătăcirea propriei mele minţi, dacă din dosul intrării zăvorîte n-ar fi venit o groaznică dovadă că oroarea era reală : ţipătul înfiorător, nearticulat, pe care-l poate scoate numai un mut şi care e slobozit numai în cele mai teribile momente de teroare sau suferinţă. Am ciocănit insistent în uşă, dar nu mi s-a deschis. După aceea am aşteptat în holul întunecat, tremurînd de frig şi de frică, pînă cînd am auzit efortul debil al bătrînului muzicant de a se ridica de pe podea cu ajutorul unui scaun. Socotind că abia-şi recăpătase cunoştinţa după leşin, mi-am reînnoit bătăile, strigîndu-i de data asta şi numele, cu o voce liniştitoare. L-am auzit pe Zann mergînd împleticit spre fereastră şi închizînd atît geamul, cît şi oblonul, apoi venind împiedicat spre uşă, pe care o deschise cu opinteli ca să-mi dea drumul. Da astă dată plăcerea de a mă revedea era adevărată : faţa-i distorsionată străluci de uşurare cînd mă prinse de reverele hainei, aşa cum apucă un copil fusta mamei.

Tremurînd patetic, bătrînul m-a împins pe un scaun, iar el s-a prăbuşit pe un altul, lîngă care, pe podea, stăteau aruncate neglijent viola şi arcuşul. Rămase o vreme nemişcat, clătinîndu-şi ciudat capul, dar dînd paradoxala impresie că ascultă încordat şi înspăimîntat. După o vreme păru satisfăcut ; se ridică şi, ducîndu-se la măsuţă, întocmi un bilet scurt, mi-l înmînă şi, reîntorcîndu-se la masă, începu să scrie repede şi neîntrerupt. Nota mă implora — în numele Domnului şi spre satisfacerea propriei mele curiozităţi — să aştept cu răbdare acolo unde eram pînă va aşterne pe hîrtie un raport complet, în germană, privitor la toate minunile şi terorile ce-l asediau. Am rămas nemişcat pe scaun, iar creionul mutului zbura.

Trecuse deja cam o oră de cînd aşteptam şi foile scrise febril de bătrînul muzician continuau să sporească, cînd deodată l-am văzut pe Zann tresărind ca şi cînd ar fi suferit un şoc invizibil. Nu-ncăpea îndoială : se uita la geamul acoperit de perdea şi asculta, străbătut

de fiori. Apoi mi se păru că aud și eu un zgomot, dar nu unul oribil ci o notă muzicală extrem de joasă și venind de la mare distanță, scoasă poate de un muzicant dintr-o casă învecinată, sau dintr-o locuință aflată dincolo de zidul înalt peste care nu-mi aruncasem ochii niciodată. Asupra lui Zann, efectul a fost îngrozitor. Scăpînd creionul din mînă, sări brusc în picioare, înhăță viola și începu să sfîșie noaptea cu cele mai stranii sunete pe care le auzisem vreodată ieșind de sub arcușul său, în afara clipelor cînd ascultasem în fața ușii.

Ar fi lipsit de sens să încerc să descriu modul cum a cîntat Erich Zann în noaptea aceea de spaimă. Era cu mult mai înfricoșător decît tot ce auzisem pe furiș, pentru că de data asta-i vedeam expresia feței și-mi dădeam seama că sursa ce-l inspira era teroarea. Încerca să producă zgomot, să se ferească de ceva sau să înece un anumit lucru — nu-mi dădeam seama ce, dar simțeam că trebuie să fie ceva teribil. Melodia deveni fantastică, delirantă, isterică — dar păstră pînă la capăt trăsăturile imprimate de geniul suprem pe care știam că-l posedă straniul bătrîn. Am recunoscut aria — un sălbatic dans popular maghiar, foarte apreciat prin teatre — și am făcut scurta constatare că-l auzeam pentru prima oară pe Zann cîntînd o lucrare de alt compozitor.

Tot mai neîmblînzite, tot mai isterice deveneau tînguielile și plînsetele disperatei viole. Instrumentistul era scăldat în sudoare bolnavă și se zvîrcolea ca o maimuță, privind mereu înspre fereastra mascată. Aproape că puteam să văd, în freneticele-i mișcări, satiri și bacante dansînd și făcînd piruete nebunești pe marginea unor genuni spumegînde formate din nori, fum și fulgere. Pe urmă mi s-a părut că aud o notă mai pătrunzătoare și mai fermă, ce nu provenea de la violă ; o notă calmă, plină de tîlc și batjocoritoare, venind de undeva dinspre soare apune.

Exact atunci oblonul fu zgîlțîit de vîntul ce vuia în noapte, parcă stîrnit afară ca răspuns la muzica nebună din odaie. Viola țipătoare a lui Zann se întrecu pe sine, scoțînd sunete pe care nu credeam că le poate emite un asemenea instrument. Oblonul zdrăngăni

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

VULTURUL

Pasăre universal considerată simbol celest, solar și regal (la amerindieni, în Siberia, la azteci, japonezi și în India). Ca „rege al zburătoarelor" are acces în zonele spirituale superioare. În antichitatea clasică e pasărea lui Zeus și a lui Iuppiter, cu care a fost ades identificat.

Uneori însă are și un aspect malefic, căci vulturul e un răpitor feroce. Astfel a ajuns să simbolizeze orgoliul și opresiunea, mai ales că figura pe emblemele multor regi și seniori.

În *Fiziologul*, vulturul e descris într-un mod cu totul neașteptat : în fața morții. „Vulturul trăiește 100 de ani și-i crește vîrful nasului lung în jos și nu poate vîna. Și, după ce orbește și nu poate vedea, el zboară în sus și lăsîndu-se repede în jos să lovește cu nasul de o piatră și așa îș frînge botul lui. Dupaceia să scaldă în izvorul aurului și zboară împotriva soarelui. Și deaca să încălzește de soare, atunci cade de la dînsul materiia bătrînețelor și să întinerește."

DJINNII

Spirite din mitologia arabă, vlăstare ale focului create cu 2000 de ani înainte de Adam. Li se spune și *ginni* (din latinescul „genius"). Unul din regii lor, Suleiman, a construit piramidele. Lăcașul și-l aveau pe muntele sacru Kaf, unde stă și pasărea Rok, aflat la marginea Lumii (alții cred că muntele reprezintă axa lumii) și li se arătau muritorilor sub înfățișare de șarpe, cîine, pisică, monstru sau chiar de om. În acest caz însă nu se deosebeau prin nimic de ceilalți oameni. Cînd voiau, puteau deveni invizibili și numai cu o alifie magică aplicată pe pleoape puteau fi văzuți. Alifia folosea și spre a zări comori ascunse.

Djinnii buni erau neînchipuit de frumoși, iar cei răi — hidoși (aceștia erau numiți eufemistic „cei răniți", *mubarakim)*. Îndeobște ostili oamenilor, erau uneori constrînși să-l slujească pe cel ce intra în posesia vreunui obiect căruia i se supunea un djinn (inel, lampă etc.). Deși înzestrați cu puteri miraculoase, aproape întotdeauna refuzau să îndeplinească ultima poruncă, cea mai grozavă. recunoscîndu-și neputința de a înfăptui ceva ce i-ar fi adus în conflict cu un djinn mai puternic sau cu spirite superioare. O spaimă deosebită nutreau față de Iblis, marele „diavol" (Lucifer-ul arabilor), care și el locuia pe Kaf.

și mai tare, se deszăvorî și porni să se bată de geam. Sticla se sparse, clinchenind, în urma repetatelor lovituri și suflarea înghețată a vîntului pătrunse înăuntru, făcînd să sfîrîie luminările și învolburînd foile de hîrtie de pe masa unde Zann începuse să-și formuleze în scris groaznicul secret. M-am uitat la el și am văzut că trecuse de pragul acțiunilor conștiente. Ochii-i albaștri erau holbați, sticloși.

O rafală bruscă, mai puternică decît celelalte, ridică manuscrisul de pe masă și-l purtă spre fereastră. Disperat, m-am aruncat după foile zburînde, dar duse au fost înainte să ajung la geamurile sparte. Mi-am amintit, deodată, vechea-mi dorință de a arunca o privire de la această fereastră, singura de pe Rue d'Auseil de unde se putea vedea panta din spatele zidului și orașul întins la picioarele ei. Era întuneric beznă, dar luminile orașului nu conteneau să ardă și mă așteptam să le pot vedea, cu toată ploaia și vîntul. Totuși, cînd am privit de la ferestruica cea mai înaltă, în timp ce luminările sfîrîiau, iar viola dementă se tînguia odată cu vîntul nocturn, n-am văzut acolo jos nici un fel de oraș, nici o lumină prietenoasă licărind pe străzi cunoscute, ci numai negrul de smoală al spațiului nesfîrșit ; spațiu inimaginabil, agitat de mișcare și muzică, neavînd în el nimic pămîntesc. Cum stăteam acolo, privind îngrozit, vîntul stinse ambele lumînări din străvechea mansardă, lăsîndu-mă în întunecimea sălbatică și impenetrabilă, în fața cu haosul și zarva infernală, în spate cu dementa violentă a violei ce se tînguia în noapte.

Am făcut, împleticindu-mă, cîțiva pași înapoi, fără a putea să aprind vreo lumină, izbindu-mă de masă, răsturnînd un scaun și reușind în cele din urmă să ajung în punctul unde spațiul pulsa de țipetele instrumentului. Puteam încerca, cel puțin, să ne salvez, pe mine și pe Erich Zann, oricare-ar fi fost puterile ce mi se-mpotriveau. Am avut la un moment dat impresia că se freacă de mine un lucru rece ca gheața și am țipat, dar strigătul nu-mi fu auzit din pricina hidoasei viole. Brusc, mă lovi din întuneric arcușul ce ferăstruia nebunește și atunci am știut că sînt aproape de muzicant. Am întins o mînă, am dat de speteaza scaunului lui Zann, apoi i-am găsit și i-am scuturat umărul, încercînd să-l fac să-și vină în fire.

Nu avu nici o reacție, dar viola continuă să țipe fără răgaz. Mi-am mișcat mîna spre capul omului, reușind să-i opresc bîțîiala mecanică și i-am zbierat în ureche că trebuie să fugim amîndoi de grozăviile necunoscute ale nopții. El, însă, nici nu-mi răspunse, nici nu-și domoli frenezia cu care producea indescriptibila-i muzică, iar prin mansardă se părea că dansează în întuneric ciudați curenți de aer. Cînd i-am atins urechea cu mîna, m-am cutremurat, deși nu știu de ce — n-am știut de ce pînă n-am pipăit fața încremenită, fața rece ca de gheață, țeapănă, fără suflare, ai cărei ochi sticloși, se holbau inutil în întuneric. Apoi, găsind ca prin miracol ușa și zăvorul mare de lemn, am fugit disperat departe de lucrul acela cu ochi sticloși ce stătea în întuneric, de urletul nepămîntean al blestematei viole ce-și sporea furia în urma mea.

Sărind, plutind, zburînd peste nesfîrșitele scări din casa cufundată în beznă; aruncîndu-mă fără să gîndesc în strada veche, cu trepte și case înclinate ; tropotind pe dale și pe scări pînă la ulițele de jos și la rîul putred, aflat între pereți drepți, ca un canion ; traversînd, gîfîind, podul mare pînă la străzile mai largi și mai sănătoase pe care le știm cu toții, am cules și păstrat în suflet impresii teribile, ce nu mă mai părăsesc. Îmi amintesc că nu era pic de vînt, răsărise luna și orașul strălucea cu toate luminile aprinse.

ÎN ciuda celor mai insistente investigații și căutări, n-am mai reușit să dau niciodată de Rue d'Auseil. Nu-mi pare, însă, cu adevărat rău, nici de asta, nici de pierderea în nevisatele genuni a colilor acoperite cu un scris mărunt care, singure, ar fi putut explica muzica lui Erich Zann.

În românește de Virgil STANCIU

ANDRÉ CARPENTIER

LA FLORĂREASA VICTORINE

DOI BĂRBAŢI coborau strada Saint-Denis într-o limuzină neagră, unul şedea în faţă şi avea caschetă şi haină bleumarin cu nasturi aurii, celălalt şedea în spate, avea ţigară de foi şi geantă diplomat.

Acum, după ce a ieşit din bulevardul Métropolitain, prin care a străbătut în mare viteză insula de la vest la est, şoferul avea impresia că stă pe loc, atît de lent era ritmul circulaţiei. Şi încetini mai mult la sud de Rosemont şi de tunel. Acolo, maşinile se înşiruiau asemeni unui enorm boa zgomotos care se lungea la semaforul verde şi se strîngea la cel roşu.

Bărbatul cu caschetă turba de furie de fiecare dată cînd o rablă se apropia prea tare de limuzina lui de un negru lucios, subliniat de linii subţiri, cromate, ca nişte săgeţi metalice gata să străpungă aerul încărcat al acelei după-amiezi umede de sfîrşit de iulie.

Bărbatul cu ţigara îşi termină lectura ziarului şi, fiindcă ţinea la şoferul lui, după mai bine de cincisprezece ani de serviciu, începu o conversaţie cu el fără un subiect anume. De altfel, ori de cîte ori se ivea prilejul, bărbatul în costum din tweed englezesc profita pentru a-şi „trage de limbă“ personalul şi a sonda opinia unui consumator model, discutînd vrute şi nevrute cu cel pe care îl considera ca şi un prieten.

— Unde sîntem exact...

— Pe Saint-Denis, domnule, lîngă Sherbrooke.

Şi răspunsul acesta laconic îi aminti de ceva care l-a obsedat în ultimele luni.

— Ia te uită ! Lîngă florăria nebunei aceleia care a murit de curînd...

Şoferul aprobă, dar nu se putu stăpîni să nu adauge, oarecum pe un ton de reproş :

RALLE : **Chip de femeie**

— Şi de data aceasta aţi cîştigat, domnule.

Bărbatul care îşi ţinea cu grijă pe genunchi geanta diplomat sesiză tonul de reproş al şoferului ; de aceea încercă să-şi apere cauza, pretextînd că avea nevoie urgentă de clădire pentru a porni construcţia unui mare restaurant.

— Casele dimprejur erau ale mele

deja de trei ani, iar aceea de aproape doi ani. Şi în doi ani nu am reuşit nicicum să-mi pun în aplicare proiectul din cauza ei, a unei vrăjitoare bătrîne şi scrîntite ! De fiecare dată cînd acţionam ca să o deposedez, mi-o lua înainte, contracarînd acţiunea mea.

La asta, bărbatul cu caschetă ce şedea în faţă se înroşi, iar celălalt, din spate, povestea cum a trimis nişte lăudăroşi la faţa locului şi cum i-a găsit în stradă mai mult morţi decît vii ; sau cum s-a prezentat avocatul lui, în faţa Curţii, în pantaloni scurţi, cu o pungă de bomboane în mînă, evident mai degrabă copil decît om matur ; şi cum a încercat, în disperare de cauză, să dea foc prăvăliei nebunei şi cum incendiatorul profesionist, angajat pentru această misiune, s-a întors ca scăpat de la înec !

Pe cînd povestea toate astea bunului său prieten cu caschetă, pentru a zecea oară poate, zări în stînga lui faimoasa prăvălie cu firma din fier forjat şi lemn :

LA FLORĂREASA VICTORINE

Văzu şi el vitrina mînjită cu bidineaua şi scîndurile bătute în cuie de-a latul uşii. Aşa îşi aminti că visa de multă vreme să dezvăluie misterul care domnea asupra lăcaşului vrăjitoarei. Îi porunci şoferului, pe un ton ce nu suferea nici o replică, să parcheze maşina cît mai aproape, ceea ce el şi făcu atît de rapid, că bărbatul cu geanta diplomat se întrebă dacă nu era ceva necurat la mijloc.

Apoi, după ce ieşiră nu prea uşor din maşină, cei doi bărbaţi se îndreptară încet spre florărie.

Şi, în timp ce trecătorii, simulînd nepăsarea, trăgeau cu coada ochiului la bărbatul cu geantă diplomat care examina vitrina prăvăliei şi uşa, omul cu caschetă, parcă încremenit şi cîntărind pîinea şi dragostea, se întreba dacă situaţia materială pe care i-o asigura slujba lui de şofer valora mai puţin decît fidelitatea lui oarbă, de atîţia ani, faţă de vrăjitoare : se mai întreba dacă nu a fost decît un instrument naiv, un braţ în slujba fabricantei de poţiuni. Se mai gîndi şi la acei nenumăraţi dispăruţi, infirmi, şchiopi, şi nebuni care au încercat să se împotrivească puterii malefice a tinerei şi totuşi bătrînei Victorine.

Nemişcat, ca o umbră în spatele şefului, cu cascheta sub braţ, îşi întrerupse firul gîndurilor, cînd un vecin, vînzător la o librărie, păru că-l recunoaşte :

— Dumneata eşti bărbatul cu cămaşă roşie ! Cel care o slujea dintotdeauna pe Victorine, care se strecura adeseori în umbra zidurilor pe străduţa noastră, noaptea, ducînd pachete ciudate, care îi lua apărarea cînd voiam să-i spunem adevărul de la obraz...

Bărbatul cu caschetă sub braţ nu se clinti. Nici nu roşi, înfruntînd cu calm acuzaţiile omuleţului ce fierbea de mînie şi de dorinţa de răzbunare !

Bărbatul cu geantă diplomat fu primul care voi să apere sau poate numai să se informeze despre integritatea şoferului său.

— Ei! Ce tot îndrugi acolo, domnule. Amicul meu este un om de treabă, care nu ar omorî nici o muscă !

Atunci omuleţul, roşu ca para focului, cu căutătura provocatoare, se ridică puţin pe vîrfuri şi îi aruncă în faţă bărbatului cu geantă diplomat :

— Nu este vorba de o muscă, domnule, ci de bărbaţi, femei şi copii care au fost torturaţi, zdrobiţi, nimiciţi de vrăji, poţiuni şi infuzii... Şi vă asigur că omul ăsta face parte din complot.

Tăcu un moment, în aşteptarea efectului vorbelor sale, apoi, întorcîndu-se spre bărbatul cu caschetă sub braţ, deja înconjurat de cîţiva gură-cască, îi spuse pe un ton calm şi totodată dramatic — ca un librar care, dintr-un colţ al prăvăliei, ar surprinde un licean furînd de pe raft :

— Domnule, dacă nu te temi de justiţie, lasă-te să te percheziţionăm !

Abia rosti cuvintele, că doi oameni din cartier îl şi înşfăcară pe şofer, iar vînzătorul îl invită pe bărbatul cu geantă diplomat să-i facă percheziţie chiar el, lucru pe care acesta îl făcu, după o scurtă ezitare şi după ce-şi aşeză cu băgare de seamă valijoara lîngă el.

Se scuză mai întîi faţă de prietenul lui că trebuie să facă un gest foarte jenant pentru amîndoi, apoi îl percheziţionă începînd cu buzunarele vestonului, în-

trebîndu-se în sinea lui dacă, prin acest gest, îl inculpa sau disculpa pe bărbatul cu haină bleumarin.

Găsi o legătură de chei ; și strigăte se înălțară din mulțimea care creștea :

— Sînt cheile de la prăvălia vrăjitoarei !

Cineva puse imediat mîna pe ele și se duse să le încerce la cele două uși ale prăvăliei, din față și din spate.

Iar cînd individul se întoarse cu dovada insuccesului acțiunii sale, spre marea dezamăgire a mulțimii, ceilalți îi scoaseră vestonul șoferului scotocindu-i în buzunarele pantalonilor. Și, pe măsură ce percheziția înainta, bărbatul cu haină bleumarin simțea cum se apropie momentul fatidic al descoperirii probei culpabilității sale. Se simțea deja demascat și recunoscut drept unul dintre nenumărații și misterioșii complici ai Victorinei ! Și, în situația aceea de învins, cînd fu întrebat dacă cheile din legătură nu erau cumva ale unui alt loc secret de întîlnire sau ale apartamentului vrăjitoarei, el lăsă să-i scape, cu ochii întorși spre prăvălie :

— Victorine trăia numai aici. Nu părăsea niciodată acest loc...

Într-o clipită, murmurul mulțimii se preschimbă într-un vuiet de insulte și amenințări. Mai mulți chiar, conștienți de mărturisirea pe care o ascundeau aceste cuvinte, se repeziră la el. Îl loveau cu picioarele, îi dădeau pumni în cap... îi smulgeau cămașa ! Și dovezile ieșeau la iveală tot mai numeroase...

Mai întîi apăru cicatricea pe brațul stîng, care o scoase din minți de furie pe bătrîna locatară din colț, cînd recunoscu urma loviturii de vătrai încins pe care o articulase unui bărbat de aceeași talie, cu o cămașă roșie, largă, cu chipul schimonosit de un ciorap de nylon ce îi servea drept mască, și care venise să ia corpul bietului ei soț, mort pe neașteptate după ce băuse o tizană de la vrăjitoare !

Apoi, înainte ca mulțimea să reacționeze la această poveste teribilă, plin de mînie ca atîtea alte victime și cuprins de o nestăpînită dorință de răzbunare în urma dispariției frumoasei domnișoare Gertrude (casieriță în aceeași librărie cu el pînă anul trecut), micul

LEONOR FINI : **Capătul lumii.**

vînzător, desfăcînd cămașa albă a complicelui vrăjitoarei, dezvălui un săculeț minuscul cu ierburi atîrnat la gîtul lui și care acoperea un semn alchimic, bine conturat pe piept, ce reprezenta un creuzet cu ierburi rare și deasupra cu nume latinești.

Din nou, strigătele izbucniră din mulțime în mod spontan, ca un duruit de tobe.

— Să-l punem să-și înghită ierburile .!...

Se striga din toate părțile și pe un ton care nu mai necesita alte explicații pentru un nou sosit !

— Să fie spînzurat de firma prăvăliei !...

Și apoi lucrurile se precipitară.

ÎN CLIPA în care cîțiva bărbați începură să smulgă scîndurile ce baricadau ușa de la intrare, se auziră sirenele. Fiecare înțelese atunci că era prea tîrziu ca să-l judece pe acest bărbat. Și instinctiv, fiecare mai înțelese că li se va ierta ura nestăpînită și dorința de a nimici prin foc oficina vrăjitoarei.

În învălmășeala care urmă, ușa și vitrina fură repede sparte, scoțînd la iveală o îngrămădire inextricabilă de filodendroni, asparaguși, paianjeni, begonii, cactuși... de o aparență sălbatică și nestăvilită, care făcu mulțimea să se dea înapoi cu cîțiva pași.

Atunci bărbatul cu valijoara, care între timp se retrăsese cu prudență din grupul celor mai agitați, se avîntă spre prăvălie îndemnîndu-i și pe ceilalți să o distrugă. Înfierbîntați de strigătele lui și de urletele mulțimii care împiedica circulația mașinilor pe strada Saint-Denis, precum și de zgomotul asurzitor al sirenelor ce se apropiau, cei mai îndrăzneți se avîntară în interiorul prăvăliei strigînd : „Să-i dăm foc !“

Apoi năvăliră în prăvălie, unii cu brichete, alții cu hîrtii gata aprinse...

Mulțimea se năpusti spre ușă și vitrină. Dar, cînd cei dintîi ajunseră în dreptul intrării, printr-un gest colectiv violent se dădură înapoi, destul ca să-i țină pe ceilalți curioși la o distanță rezonabilă de locul dramei ! Căci avusese loc o dramă...

Prin vitrină și ușă, fiecare putea să vadă corpurile perfect albe și înțepenite ale celor cîțiva curajoși care au încercat să dea foc lăcașului vrăjitoarei. Toate corpurile astea, înlănțuite de numeroasele tije ale plantelor și parțial acoperite de frunze, arătau ca niște semne de amenințare, aidoma spînzuraților ce atîrnau la intrarea în primele orașe ale Vestului american !

Tăcerea căzu grea peste mulțimea înmărmurită. Nimănui nu-i venea să-și creadă ochilor : să fie într-adevăr puterea stranie a acelor plante ? Să fi fost o intervenție magică ?

În clipa aceea, mulțimea, uluită dar și dornică de răzbunare, își îndreptă ura împotriva credinciosului vrăjitoarei. Or, acesta era prins, țintuit la pămînt de micul vînzător și de bărbatul cu valijoară. Și, bineînțeles, zelul lor nu trecu neobservat.

În timp ce primii polițai soseau la fața locului alergînd, mulțimea ațîțată striga împotriva complicelui nebunei vrăjitoare, dar și a librarului care a provocat agitația și a bărbatului cu geantă diplomat care a întreținut atîta vreme — deși fără să știe — pe complicele vrăjitoarei. Mulțimea se dezlănțui cu rapiditate, înghesuindu-i pe cei trei bărbați și împingîndu-i cu forța în prăvălia întunecoasă cu plante încîlcite.

Apoi, în îmbulzeală, un polițai și un gură-cască puțin cherchelit fură și ei proiectați în interior.

Unii aruncau hîrtii și cartoane aprinse pe fereastră. Altul, mai curajos, scoase firma din lemn și fier forjat, îi dădu foc și o azvîrli prin vitrina al cărei geam spart încadra încîlceala de plante și trupuri ale primilor îndrăzneți și dădea impresia unui ecran de cinema pe care s-ar proiecta o veche aventură de-a lui Tarzan...

Urmă un strigăt puternic, ca un vaiet prelung și sfîșietor, care îi pironi locului. Acum, nimeni nu mișca nici nu vorbea. Iar focul se întindea fără ca vreunul să îndrăznească să se apropie, de-a dreptul năuciți de acest urlet prelung !

Prăvălia arse așa — numai prăvălia — ore în șir ! Spre marea uimire a tuturor celor care se adunaseră la locul dezastrului, focul nu s-a întins nici la casele vecine, nici chiar la restul clădirii ! Incendiul a ținut toată noaptea, fără ca jeturile de apă ale pompierilor să fi servit la ceva.

Și, în tot acest răstimp, un geamăt prelung și strident continuă să răsune, pînă dimineața, cînd se stinse, odată cu focul.

Iar cînd primii polițai se încumetară să intre, la ora la care circulația pe strada Saint-Denis devine intensă, din Florăria Victorinei lipsea un corp : cel al bărbatului cu haină bleumarin și cu nasturi aurii...

În românește de Rodica LASCU-POP

THOMAS OWEN

INIMA DE JAD

THOMAS OWEN ● Este scriitorul care, după Jean Ray, demonstrează vivacitatea şcolii fantastice belgiene contemporane. Născut în 1910, are studii de istoria artei şi a devenit un stimat critic de artă, sub pseudonimul Stéphane Rey. A debutat cu volumul de povestiri *La cave aux crapauds* (Pivniţa cu broaşte rîioase), dar s-a impus cu *Cérémonial nocturne* (Ceremonial nocturn ; 1966). Din bogata sa creaţie, mai amintim : *La truie et autres histoires secrètes* (Scroafa şi alte povestiri secrete ; 1972), *Pitié pour les ombres* (Milă pentru umbre ; 1973) *Le rat Kavar et autres histoires de vie et de mort* (Şobolanul Kavar şi alte povestiri despre viaţă şi moarte ; 1975), *Bogaert et les maisons suspectes* (Bogaert şi casele suspecte ; 1976). Remarcabil în proza scurtă, Th. Owen începe prin a crea un univers cotidian, banal şi tern, în care inserează cu subtilitate elementele cele mai tradiţionale ale fantasticului, în aşa fel încît, brusc, acel univers familiar devine straniu, ameninţător şi adeseori oribil. Este un maestru al incertitudinii specifice fantasticului pur.

LEONOR FINI : **Femeia cu oul roşu**

Ce altceva am căutat decît să mă întorc de unde am venit...?

SUZANNE LILAR

CU PĂRUL de un roşu stins, cu faţa unsă şi pămîntie, cu un surîs de mască, cu ochii neliniştiţi şi, la drept vorbind, absenţi, îmbrăcată într-o rochie lungă de mătase exotică, foarte frumoasă, în tonuri de smarald, de ametist şi de rubin, această femeie bătrînă, mai mult chiar, în afara timpului, în afara vieţii, pătrunse în sala de expoziţie ca o somnambulă cu o expresie îngheţată.

Privirile noastre se încrucişară şi, în ciuda ridicolului şi a pateticului ei, această femeie care-mi păru însăşi imaginea morţii mă tulbură.

În momentul intrării, ea provocă printre invitaţii la acest vernisaj monden o oarecare senzaţie. Fetele de protocol se priveau reciproc cu un surîs reprimat, garderobierele şuşoteau şi mai mulţi vizitatori au întors capul după ea.

De unde oare ieşise această creatură prea ţipătoare, dacă nu dintr-o pictură de Ensor, dintr-un film de Fellini, din vreo frescă grotescă din antichitate ?

Mergea greu, cu paşi mărunţi, forţîndu-şi articulaţiile pe care parcă le şi auzeai trosnind.

Era o expoziţie de artă a Americii Centrale care reunea, în holul de marmură neagră al unei bănci importante, piese uimitoare din civilizaţiile precolumbiene, provenind în special din Mexic şi Guatemala.

Această bătrînă doamnă stranie şi gătită în mod atît de ciudat avea totuşi o strălucire inexplicabilă. Mi-am dat seama cînd am ajuns alături de ea, din întîmplare, în faţa unei nişe misterios iluminate în care trona o figurină din pămînt ars ce evoca un dansator.

— Este o piesă foarte rară, îmi spuse ea, preocupată să-mi transmită entuziasmul. Vedeţi aceste aripi ce se desfac parcă în spatele personajului... Şi această culoare extraordinară de argilă proaspătă...

Eu încuviinţai în tăcere, gata să mă îndepărtez, nu prea dornic să mă las acostat de această originală cu voce răguşită, cu faţa rozalie şi spoită, cu o coamă de culoarea aramei coclite.

— Veniţi pe aici, spuse ea, o să vedeţi ceva cu totul deosebit.

În ochii ei stinşi apăru o licărire neaşteptată, o văpaie de plăcere sau de sfidare. Mă prinse de mînecă. Mă conduse în faţa unui grup de statuete ce ţineau mai degrabă de folclor decît de creaţie originală.

— Uitaţi-vă bine, făcu ea. În acest lot de mărunţişuri fără pretenţie, există o statuetă în care mă veţi putea recunoaşte. (Zîmbea într-un fel amuzant). Da, într-adevăr, este vorba despre mine. E o uimitoare întîlnire dincolo de veacuri...

Erau acolo femei mărunte ce zdrobeau grăunţe sau purtau greutăţi, muzicieni, războinici adăpostiţi în spatele unui scut imens.

— Nu-mi dau seama, zisei eu.

— Nu căutaţi unde trebuie. Veţi vedea, veţi fi stupefiat !

Am fost într-adevăr. Printre statuete, era una ce reprezenta doi cîini cam grosolani, împerecheaţi în chip ciudat. Iar femela, căreia nu-i văzusem capul, era chiar portretul interlocutoarei mele — uşor deformat de animalitate.

— Ei bine ! Ce ziceţi de asta ?

— Este extraordinar !

— Expresia acestui animal este cu

• REPERE ALE LUMII FANTASTICE

INOROGUL

Este o făptură fabuloasă şi multiformă ; există unicorni cai, măgari, peşti, dragoni, scarabei etc. Prima oară a fost atestat în lucrarea *Indica* a lui Ktesias, medicul grec al împăratului Persiei Artaxerxes al II-lea (sec. IV î.e.n.), care scria că inorogii (monokeros, în greacă) sînt un fel de măgari sălbatici mai mari decît caii, cu trup alb, cap roşu-închis, ochi albaştri şi un corn ascuţit în frunte. „Baza cornului este albă ca zăpada, vîrful — galben-aprins iar mijlocul — negru.“ Plinius cel Bătrîn îl descrie ca pe „cel mai fioros animal, care seamănă la trup cu un cal, la cap cu un cerb, la picioare cu un elefant, la coadă cu un porc“. Are un singur corn, negru şi lung de trei picioare, în mijlocul frunţii. „Se spune că această fiară nu poate fi prinsă vie.“

Marco Polo pretinde a-l fi văzut : „picioarele inorogului sînt ca ale elefantului, iar capul ca de mistreţ. Fiarei îi place să se tăvălească prin noroi şi nu este un animal frumos ; nu seamănă deloc cu inorogul pe care ni-l imaginăm în ţările noastre.“ Asemănarea cu rinocerul, al cărui corn era preţuit în Orient din timpurile cele mai vechi pentru virtuţile lui tămăduitoare, este evidentă. Metamorfoza fizică se datorează faptului că Europa medievală nu putea concilia o fiinţă respingătoare cu atributele ei binefăcătoare.

Şi în *Fiziologul* el este un animal grotesc şi înspăimîntător, a cărui existenţă emană tristeţe, căci harul lui, cornul, a devenit o absurdă şi nefolositoare forţă, o povară ; „inorogul iaste o hiară foarte mare şi cu nas de os, care nas trece prin gură şi spînzură pe supt barbă. Şi nu poate ca să ia cu gura nimic, făr' numai unde se află iarbă mare, scoţînd limba pe de o parte de nas, paşte. Iar cînd vede vreo hiară de orice feliu, o prinde şi o trînteşte în cornul său. Şi, după ce să junghe acea hiară în cornul lui, atunci să scură sîngele ei şi pică pre limba inorogului ; şi cu acel sînge se adapă.“

În China este unul dintre cele patru animale de bun augur (alături de phoenix, broasca ţestoasă şi dragon — cu care uneori se confundă ca stăpîn al ploii) şi concurează justiţia regală, ucigîndu-i pe păcătoşi. Socotit panaceu universal, cornul de inorog avea mare căutare în Orient şi Occident, mai ales ca antidot împotriva otrăvurilor. Obiectele

adevărat umană, şi am regăsit-o în multe alte piese expuse aici. Apare frecvent în argila şi ceramica epocii protoclasice. Am acasă unele şi mai surprinzătoare decît cele pe care le puteţi vedea aici. Le-am adus de la Veracruz cu mulţi ani în urmă, pe vremea cînd soţul meu era diplomat în Mexic.

Eram de-a dreptul captivat. Mi-am dat seama în clipa în care m-a invitat să-i vizitez colecţia.

Nu se putea stăpîni să nu rîdă de uimirea mea, şi rîsul ei avea ceva tînăr şi neaşteptat.

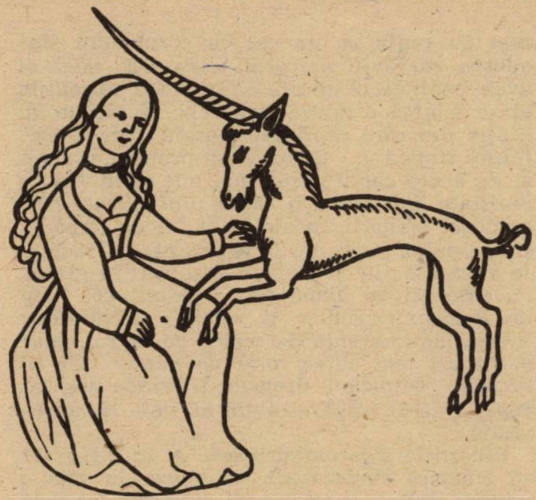
— Domnii în vîrstă le invită pe tinerele doamne să le vadă stampele japoneze !

NE-AM PREZENTAT, conform bunelor maniere, şi am vizitat cu atenţie galeria, vizită pe care erudiţia şi buna dispoziţie a ghidului meu benevol o făceau şi mai plăcută.

Am ieşit împreună. În vestiar, garderobierele, care mă cunoşteau din vedere, mă priviră cu groază. Mărturisesc că mă simţeam destul de stînjenit să mă afişez cu această persoană în veşminte de împărătească olmecă şi cu înfăţişare de mumie. M-a luat de braţ fără să se formalizeze şi se sprijinea de el, căci vizita o cam obosise. Maşina mea nu era departe. S-a urcat cu chiu, cu vai. Săraca de ea avea încheieturile anchilozate, şi trosnea toată. Dar a avut prezenţa de spirit să se privească în retrovizor şi să-şi înfoaie coama stacojie. Locuia într-un cartier ce-şi pierduse vaza, dar în care mai dăinuiau frumoase locuinţe patriciene, adeseori închiriate, ale căror porţi şi ferestre aveau nevoie de un strat gros de vopsea. Pe întregul parcurs, tovarăşa mea a rămas tăcută. Mă gîndeam că a aţipit, ba chiar, în unele momente, credeam că e moartă, căci nu auzeam nici o răsuflare printre buzele ei.

M-am oprit la adresa pe care mi-a indicat-o şi ea a ieşit destul de sprintenă din maşină. Eram în faţa unei case impunătoare din piatră albastră, pătată de vreme, cu trei ferestre la faţadă şi o uşă mare din fier forjat dublată de un geam mat.

• REPERE ALE LUMII FANTASTICE

Fecioară cu licorn. Manuscris flamand din secolul al XVI-lea

din „corn de inorog" erau făcute din corn de rinocer şi mai tîrziu, din „corn" de narval (balenă din mările nordului, cu un singur dinte răsucit, lung şi ascuţit, care atîrnă din cerul gurii şi poate atinge trei metri).

Dintr-o făptură hibridă, cu cornul pe bot crescut în sus sau în jos, inorogul a devenit în lirica medievală o creatură feerică, încă neîmblînzită, singuratică şi androgină, al cărei trup alb, asemănător unui cal, dar mult mai graţios, mai suplu, răspîndea lumină în timp ce de sub copite îi săreau nori de scîntei. Cornul răsucit ca o coloană maură, drept şi vertical, răsărit în mijlocul frunţii, simboliza flacăra spirituală, raza solară, penetraţia purităţii în impur, invincibilitatea, Duhul Sfînt. Trăia în păduri tainice şi prezenţa lui benefică alunga duhurile rele. Motivul „La Dame à la licorne" este dintre cele mai răspîndite în vremea castelor iubiri cavalereşti : cînd întîlneşte o fecioară, licornul înspăimîntător prin neprihană, adoarme cu capul în poala ei. Atunci vin vînătorii şi îl ucid.

În alchimie simboliza mercurul, substanţa transformantă prin excelenţă, şi era totodată „salvator" şi „eliberator".

Ca „spiritus vitae", a fost socotit un simbol al blîndeţii, nobleţii, puterii şi înţelepciunii. Pe de altă parte, violenţa sa era îndreptată numai împotriva răului. A fost

Tovarăşa mea îşi căută cheia în poşetă, o găsi imediat şi-mi deschise larg uşa...

Un miros straniu de muzeu, de praf, de covoare vechi, de ţesături roase de vreme mă izbi în faţă.

— Este parfumul exilaţilor, îmi spuse rîzînd gazda. Al trecutului. Trecutul este bunul suprem al celor care au fost siliţi să fugă din patria lor. Este singurul lucru de care nu pot fi deposedaţi. Mulţumesc lui Dumnezeu, mai sînt şi altele de care nu a trebuit încă să mă despart. O să vedeţi.

Mă conduse la etaj cu pas vioi, care contrasta cu oboseala de moarte din minutele precedente.

Mă pofti să mă aşez într-o cameră aproape goală, ce nu avea drept mobilă decît o canapea mare din piele, de culoarea argilei, în faţa unei mese joase din piatră neagră. Îmi puse înainte un coş rotund cu diverse flacoane cu băuturi tari şi un pahar.

— Serviţi-vă, îmi spuse. Mă întorc imediat.

Am ales pe îndelete, şi mi-am turnat de două ori, întrebîndu-mă cum se vor sfîrşi toate astea.

Gazda reapăru curînd, cu surîsul pe buze. Îşi schimbase toaleta şi acum purta o rochie amplă de casă de culoarea jadului. Şi-a scos pantofii negri cu tocuri aurite şi a încălţat nişte sandale foarte simple, doar cu o cureluşă între degete. Surprinzător, avea picioare de femeie tînără, fără nici o urmă de oboseală sau deformare.

— Trăiesc într-un curios „pămînt al nimănui", spuse ea aşezîndu-se lîngă mine. Într-un trecut foarte îndepărtat şi totodată în prezentul care fuge şi pe care nu-l poţi opri. Şi nu ştiu niciodată exact unde mă aflu. Mi se întîmplă să mă cred în afara regulilor jocului vieţii şi al morţii. Atunci totul mi se pare permis şi promis. Dar, în alte momente, o angoasă mai teribilă decît un val enorm de adîncime mă ia, mă răstoarnă, mă îneacă... Nu ştiţi ce înseamnă groaza de neant şi cît de mic te simţi, de dezarmat, cînd scapi de ea, cu preţul cîtor suferinţe şi al cîtor temeri că vei avea de retrăit astfel de lucruri.

Pe măsură ce vorbea, interlocutoarea mea îşi recăpăta culoarea, se destindea. Se petrecea în ea un curios fenomen de revitalizare.

• REPERE ALE LUMII FANTASTICE

adoptat de heraldică şi a figurat şi pe blazonul lui Nicolaus Olachus. În diploma lui de înnobilare, Ferdinand de Habsburg, menţiona : „Se spune că unicornul e cea mai sălbatică fiară, dar şi cea mai nobilă. Toate neamurile nobile care au stăpînit cîndva pămîntul au fost viteze şi nobile ca unicornul. Iar printre acestea, românii cei de un neam cu tine nu au de fel obîrşia cea din urmă. Unicornul înseamnă nobleţe, dar totodată isteţime a spiritului. Căci ceea ce la fiară este asprime, la om este tărie, înzestrare prin care neamul tău, care a dat naştere multor căpitani vestiţi, este binecunoscut."

În romanul alegoric *Istoria ieroglifică* Dimitrie Cantemir alege Inorogul ca personaj sub a cărui înfăţişare se ascunde însuşi autorul. Cornul lui aduce „atîta binefacere, încît fără el viaţa ni s-ar fi curmat".

O foarte frumoasă descriere a acestui animal fantastic aflăm în *Ultima licornă*, a lui Peter Beagle : trupul bătrîn „nu-i mai era de culoarea nestatornică a spumei de mare, ci părea mai mult ca zăpada ningînd noaptea în bătaia Lunii. Însă avea ochii limpezi, netulburaţi de oboseală şi se mişca precum umbrele, alunecînd peste mare. Nu arăta cîtuşi de puţin ca un cal cu corn, cum sînt adesea zugrăviţi unicornii ; era mai mică şi avea copitele despicate şi în toate mişcările ei se simţea o graţie străveche şi sălbatecă, graţia din care căprioarele arată doar o asemuire timidă. /.../ Gîtul îi era prelung şi zvelt şi de aceea capul părea mai mic decît era în realitate, iar coama îi cădea pînă aproape de mijlocul spinării, moale ca puful de păpădie şi spumoasă ca un nor în destrămare. Urechile le avea ascuţite şi picioarele subţiri la glesne cu smocuri de blană albă ; cornul cel lung de deasupra ochilor îi scînteia tremurător într-o luminescenţă de scoică de mare, chiar şi în cel mai adînc miez de noapte. Cu el omorîse odinioară dragoni şi vindecase un rege, a cărui plagă otrăvită nu voia să se închidă...

Licornele sînt nemuritoare. E în firea lor să trăiască singuratece, de obicei în cîte o pădure unde e şi un iaz de ajuns de limpede să-şi poată vedea răsfrîngerea — căci puţin tot sînt vanitoase, ştiindu-se cele mai frumoase din lume şi, pe lîngă asta, şi vrăjite... În pădurea ei era primăvară veşnică pentru că trăia ea acolo..." ■

— Salvarea, spuse ea atunci rîzînd, este să iei viaţa pe dos.

Îmi atinse uşor mîna şi acest gest, care m-ar fi înfricoşat cu cîteva clipe mai înainte, mă tulbură profund. Îndrăzneala unor anume gînduri te face să roşeşti. Literalmente, îmi ardeau obrajii.

Ne-am ridicat atunci şi ne-am dus agale într-o cameră pe care artificiul unui ecleraj abil aranjat o făcea luminoasă fără să se poată distinge nici lămpile, nici proiectoarele. Încăperea era tapisată cu mătase grej şi cu vitrine din metal brun, ce conţineau statuete antice şi se înşirau de-a lungul pereţilor. Erau acolo îndrăgostiţi înlănţuiţi, animale, dansatori cu măşti, omuleţi ce păreau artizani din timpuri străvechi, demoni amenințători şi personaje fantastice. În pofida originalităţii şi rarităţii tuturor acestor obiecte de înaltă calitate, atenţia mea era deturnată şi se îndrepta fără încetare spre mijlocul încăperii-muzeu. Trona acolo, de parcă ar fi fost vorba de o zeiţă în centrul unui sanctuar secret, o statuie feminină, mai mică decît în natură, cam de talia unei fetiţe. Dar era o femeie, admirabil proporţionată. În picioare, alături de ea, noi ne aflam exact la înălţimea chipului ei. Era dintr-o argilă arsă fin, a cărei angobă evoca reflexul lacului. Nimic nu putea fi mai emoţionant, mai viu şi, lucru extraordinar, mai aproape de trăsăturile gazdei mele.

Căci era frapantă asemănarea acestei efigii ideale a frumuseţii formale, născută, cu secole în urmă, din mîinile unui ceramist necunoscut, cu femeia ce se afla alături de mine, care încetase de a mai fi bătrînă şi îşi dezgolea în tăcere pieptul pentru a-mi arăta similitudinea dintre bustul ei şi cel al tinerei zeiţe — căci era o zeiţă cu siguranţă — răspîndind în jur o tulburare magică în care mi-am pierdut orice simţ critic şi orice noţiune a realităţii.

Alături de mine, femeia pe care am văzut-o bătrînă, descărnată, deformată, putea rivaliza prin frumuseţea proporţiilor sale şi prin prospeţimea cărnii cu această adolescentă adorabilă care a supravieţuit vitregiei secolelor.

Se petrecu atunci un lucru de neînţeles, a cărui succesiune exactă nu mai reuşesc să o reconstitui astăzi. Mi se părea că statuia care-mi încînta sufletul se substituia, progresiv, gazdei mele, sau poate că aceasta din urmă se încorpora, se identifica printr-o vrăjitorie cu frumoasa imagine din lut ars. Noua figurină ce se afla în faţa mea acum, a cărei talie o cuprindeam tandru cu braţele, nu mai păstra din masca ensoriană de la începutul serii decît părul roşcat. Dar acum era un păr viu şi sănătos şi părea că freamătă aşa cum se întîmplă cu blana pisicilor înainte de furtună.

CE-AM FĂCUT atunci, ce-a făcut ea ? Ce mi-o fi dat să beau ? Nu îndrăznesc să-mi amintesc, dar cred că o dorinţă de sacrilegiu şi în acelaşi timp disperată m-a înfierbîntat şi am dat frîu liber unei pasiuni pe care ea a ştiut cum să o aprindă. Îmi amintesc de curiozitatea mea triumfătoare, aşa cum se întîmplă în relaţiile întîmplătoare, dar şi de acel scurt moment de frumuseţe interioară, de acea văpaie de spiritualitate care face să se nască ideea iubirii chiar atunci cînd nu este vorba decît de plăcere.

Mi-am revenit mult timp după aceea. Minunata statuie nu mai era pe soclu. Tovarăşa mea dispăruse şi ea. Dar erau sub mine şi în jurul meu, pe covorul gros pe care eram întins, cioburi de lut ars, de praf, mai multe grămăjoare de cioburi neînsemnate, o mînă de păr roşcat şi, în mijlocul acestor urme jalnice, singurele vestigii ale unei duble şi misterioase apariţii, un sîmbure de jad albastru-cenuşiu, în formă de inimă, miraculos de neted şi de intact, pe care l-am luat la început drept un ou de nagîţ. Dar era chiar o inimă, netedă şi grea în căuşul palmei.

— De altfel, iat-o...

În româneşte de Rodica POP

SPRAGUE DE CAMP

PTERODACTILII PURPURII

LYON SPRAGUE DE CAMP ● S-a născut în 1907 în SUA şi a studiat ingineria aeronautică la California Institute of Technology. A debutat în 1937 cu povestirea *The Isolinguals*. La începutul anilor '40 scrie împreună cu P. Schuyler Miller romanul *Genus Homo*, publicat întîi ca foileton şi în volum abia în 1950, iar împreună cu Fletcher Pratt scrie un foarte popular serial intitulat *Harold Shea* — un şir de fantezii umoristice despre călătorii în universuri paralele, alcătuit din proze scurte şi romane. În 1942 e mobilizat pe şantierele navale din Philadelphia, unde lucrează alături de Isaac Asimov şi Robert Heinlein.

După război publică altă serie de povestiri, a căror acţiune se petrece pe planeta Krishna. Din 1950 interesul îi este acaparat de romanele istorice şi lucrările de popularizare a ştiinţei, literatura s.f. fiind lăsată pe un plan secund.

Întreaga operă i-a fost încununată de două prestigioase distincţii : *Grand Master* (acordat în 1978 de Asociaţia Scriitorilor Americani de SF) şi *World Fantasy*, în 1984.

SÎNT tipul cel mai reprezentativ al muritorilor de rînd pe care l-aţi putea întîlni : talie medie, clasă socială medie, între două vîrste, inginer prin educaţie, bancher prin concurs de împrejurări ; am o soţie frumoasă, copii frumoşi, o casă frumoasă, o maşină frumoasă. Dar mi se întîmplă lucrurile cele mai incredibile.

Cînd copiii ajunseră destul de mari ca să rămînă singuri vara, Denise şi cu mine am plecat în vacanţă la mare. Verişoara mea Linda, care avea acolo o casă, era nebună după Ocean Bay. Închiriasem deci un apartament într-o clădire de lemn chiar lîngă plajă. Asta se petrecea înainte ca toată coasta să fi fost acoperită de o sumedenie de imense condominii, ca roasă de ciuperci de beton. Se putea încă merge pe nisip fără să te împiedici de careva.

Înotam, zăceam la soare, ne plimbam de-a lungul plajei. În cursul celei de a doua după-amiezi, Denise îmi zise : „Willy, prietene, de ce n-am coborî pînă la parcul de distracţii ?"

Ea îmi zise asta în franceză, căci o vorbeam adesea „în familie". E limba ei maternă şi încerc să-mi conserv nivelul prin practică. Am încercat să creştem copiii învăţîndu-i cele două limbi, dar asta n-a mers decît cu unul dintre ei.

Parcurserăm un kilometru întreg înainte de a ajunge la diguri şi la parc. Erau acolo obişnuitele manejuri, „montagne russe" şi standul de tir. Şi un ghicitor care se numea SWami Krishna. Se aflau standuri unde se lansau săgeţi spre baloane, altele unde se trăgea cu mingi în pisici de carton, altele unde se arunca în coşuri. Acestea erau concepute în aşa fel, încît, adesea, cînd mingea pătrundea în ele, sărea înapoi şi lovitura nu conta. Dacă toate eforturile nu vă erau în zadar, puteaţi cîştiga urşi de pluş, pitoni de cauciuc sau orice marafet de acelaşi gen.

Sînt în mod normal insensibil la atracţia unor asemenea jocuri. Unul dintre acestea totuşi releva mai multă originalitate.

Se cumpărau cu o jumătate de dolar trei inele de cauciuc cu diametru de la opt la zece centimetri. Trebuiau aruncate peste trei mici stîlpi de cincizeci de centimetri înălţime, plasaţi la un metru de jucător. Aceşti stîlpi erau grupaţi

cîte trei, constituind cele trei vîrfuri ale unui triunghi.

Partea superioară a fiecărui stîlp era conică şi nu era prea dificil să trimiţi inelul pe vîrful conului. Pentru a cîştiga, totuşi, inelul trebuia să coboare pînă-n josul stîlpului, a cărui secţiune transversală era pătrată şi foarte puţin mai mică decît diametrul interior al inelului. Aproape întotdeauna inelul rămînea agăţat la partea superioară a secţiunii pătrate. Trebuia să nimereşti inelul pe fiecare stîlp dintr-o singură încercare pentru a cîştiga un premiu.

Premiile erau şi mai originale : o turmă de pterodactili de pluş. Erau diferite modele şi diverse mărimi, unele cu coadă lungă, altele cu coadă scurtă, unele cu dinţi, altele cu cioc. Cele mai mari aveau mai mult de un metru anvergură. Erau concepute în aşa fel, încît puteai să le agăţi de tavan. Dacă vîntul sufla tare, era posibil să blocheze aripile şi să le facă să zboare ca un zmeu. Erau unii micuţi, în nuanţe de purpuriu :

— Pterodactili purpurii ! strigai eu. Dragă, îmi trebuie unul.

— Oh, mon Dieu ! zise Denise. Ce dracu să faci cu el ?

— Îl voi agăţa în biroul meu, presupun.

— Ai face mai bine să nu îl atîrni într-un loc unde oamenii pot să-l observe. Ce-ţi place atîta la aceşti monştri ?

— Cred că este aliteraţia numelui. Dar nu este o veritabilă aliteraţie, deoarece în engleză nu se pronunţă p-ul de la pterodactil. Este doar o rimă vizuală ; pot să zic o aliteraţie vizuală.

— În engleză, poate. Dar în franceză se pronunţă p-ul : P-te-ro-dac-tyle. Ceea ce este supărător la engleză : nu se ştie niciodată dacă o literă se pronunţă sau nu, la începutul unui cuvînt.

— Ca pentru knife, care se pronunţă naif, vrei să zici ? Ei bine, în franceză, nu se ştie niciodată cînd o literă se pronunţă la sfîrşitul unui cuvînt. Lasă-mă să încerc acest joc.

Omul care ţinea standul era mic şi chel, gras, cam de vîrsta mea, cu o mustaţă neagră, ale cărei extremităţi erau cosmeticite şi răsucite în sus, ca „Schnurrbart" pe care o purta împăratul Wilhelm II.

— Dacă nu stai cu spatele drept, ai să ajungi o fosilă urită !

Omul îmi vîndu un set de inele, iar eu le aruncai... Zece dolari şi şaizeci de inele mai tîrziu, eu tot nu eram în stare să-mi cîştig pterodactilul purpuriu.

— Mi-aţi vinde unul ? întrebai eu pe proprietar. La ce preţ ?

Omul înclină uşor capul.

— Sînt dezolat, domnule, zise el cu un uşor accent. Dar nu sînt de vînzare. Sau îi cîştigaţi cu inele, sau n-aveţi deloc.

O privire a Denisei mă făcu să înţeleg că era preferabil să nu ruinez pentru moment averea familiei Newbury pe reptile mezozoice. Îndepărtîndu-mă, mormăii ceva ca : „Voi avea una din aceste chestii, chiar dacă trebuie să..."

— Zici că nu ai posibilitatea să cumperi un Mercedes, zise ea, dar toci banii pe aceste oribile...

— Bine. Oricum, spusei eu pentru a schimba vorba, dacă ne întoarcem direct acasă, mai putem să facem baie înainte de masă.

— Willy ! zise ea. Ai înotat deja de dimineaţă. Valurile sînt puternice şi o să faci insolaţie. Nu te omorî încercînd să-ţi dovedeşti puterea. Uiţi că nu mai sîntem foarte tineri.

— Nu mai sînt poate foarte tînăr, spusei aruncîndu-i o privire ştrengară, dar încă pot face lucruri pe care le fac tinerii.

A DOUA zi de dimineaţă ieşeam ca să facem baia de mare şi de soare. Acolo,

pe plajă, amicul pterodactililor purpurii își făcea și el plinul de raze ultraviolete. În costum de baie, cu rotunjimea sa și jungla de peri cărunți pe piept, era un veritabil argument ambulant contra nudismului. Fusese la baie, căci apa îi dizolvase briantina de pe mustață, care atîrna în stil Fumanchu. Se acoperea cu nisip cu o lopățică de copil.

— Bună ziua ! spusei la noroc, căci nu știi niciodată cînd persoanele cele mai neașteptate vor avea chef să trateze afaceri cu banca ta. Cum merge afacerea cu pterodactili ?

— Merge, zise el. Trei din pterosaurii mei au fost cîștigați ieri. Vedeți bine că oamenii cîștigă uneori. Îmi pare rău că nu a fost cazul dumneavoastră. Trebuie să mai încercați o dată.

— Voi reveni, spusei. Veniți aici în fiecare zi înainte de deschidere ?

— Da, este momentul meu liber, pentru că sînt ocupat de la amiază la miezul nopții. Nu e o treabă ușoară.

Ca răspuns la întrebările mele, mă întreținu despre problemele economice ale concesiunilor parcului.

— Scuzați-mă, zise el. Permiteți-mi să mă prezint. Sînt Jon Mannu. Regret că nu pot să vă dau cartea mea de vizită.

— Eu sînt Wilson Newbury, zisei eu.

El îmi repetă numele încet, ca și cum ar fi însemnat într-adevăr ceva pentru el.

— Mai aveți un prenume ?

— Woodrow Wilson Newbury, dacă vreți să știți totul, îi spusei eu, dar am renunțat la Woodrow de ani. Cînd vă voi vedea, după masă, vom putea schimba între noi cărțile de vizită.

Găseam manierele domnului Mannu puțin stranii, dar nu aveam intenția să-l las să mă domine.

DUPĂ MASĂ, verișoara mea Linda îi propuse Denisei să o însoțească pentru curse fără scop, pe care le fac femeile, privind sute de raioane în zeci de magazine fără să cumpere probabil nimic. În aceste safariuri, după o oră, genunchii mei nu mai puteau, ca ai unui bătrîn boxer profesionist.

Declinai invitația și o întinsei la standul lui Mannu, unde nu făcui nimic altceva decît să arunc alți cinci dolari pe fereastră.

Trebuia să mă întîlnesc cu femeile la prăvălia de amintiri, care era, de asemenea, și mercerie și birou de poștă, pe bulevardul Atlanticului. În așteptare, cotrobăii într-o cutie plină de inele de ocazie cu douăzeci și cinci de cenți bucata. Erau cioburi de sticlă colorată montate pe mici inele de aramă, care făceau bucuria copiilor în vacanță. Unele erau destul de elaborate, cu șerpi încolăciți sau cranii și oase în cruce. Priveam aceste inele, fără să am intenția să cumpăr — propriii mei copii erau mult prea mari — doar pentru a petrece timpul gîndindu-mă la costul și la beneficiul din vînzarea de asemenea obiecte. Găsii atunci unul care era diferit de celelalte. Îl încercai : mi se potrivea.

La fel de spălăcit și de murdar ca celelalte, era totuși mai masiv. Greutatea lui era superioară celei de așteptat pentru un inel de această talie. Dar asta nu dovedea nimic ; putea să fie de plumb patinat sau vopsit. Părea să fi arborat odinioară motive complicate, dar scobiturile și reliefurile erau așa de uzate că abia erau vizibile.

Piatra era o bucată mare de sticlă verde, șlefuită, dar nu tăiată ; adînciturile și umflăturile inițiale erau asemănătoare celor ale unui galet rostogolit de curent.

Dădui douăzeci și cinci de cenți omului, pusei inelul în deget și regăsii fetele. Linda începu să-mi vorbească despre reuniunea clubului feminin la care mă convinsese să particip, argumentînd că eram vărul ei. Apoi Denise remarcă inelul.

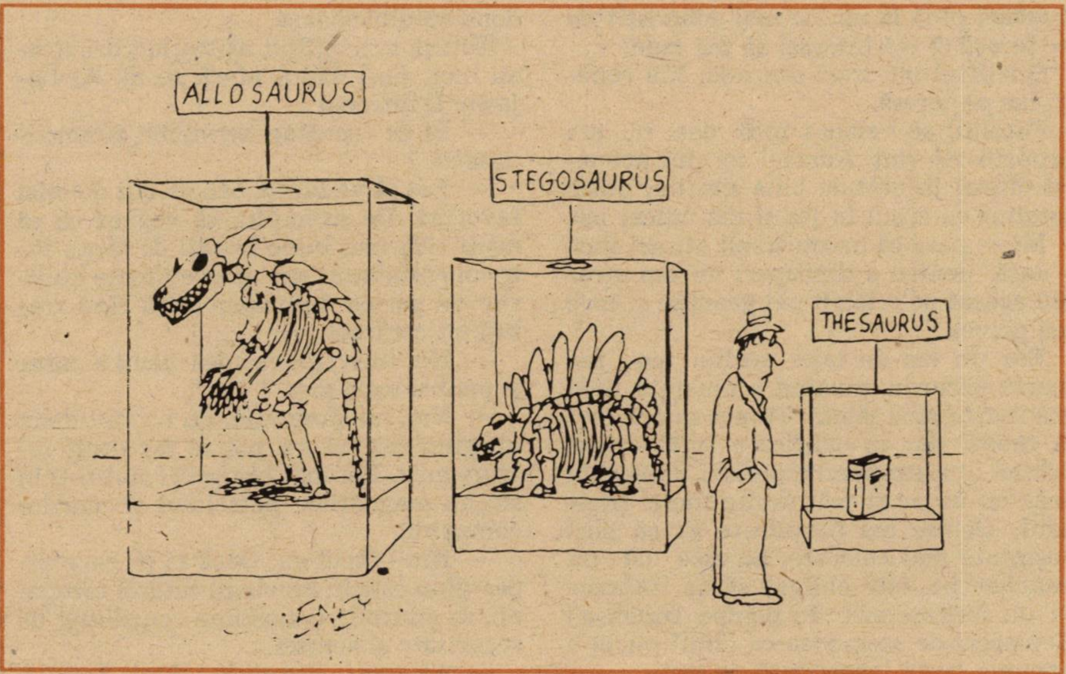
— Willy !, exclamă ea, Ce ai făcut iar ?

— Este pur și simplu un inel de fier pe care l-am găsit într-o ladă, dar mi-a plăcut. Pentru douăzeci și cinci de cenți, ce aveam de pierdut ?

— Dă să văd ! zise Denise. Nu are chiar aerul a ceea ce tu numești un obiect de fierărie. Iată, tocmai ieșim de la Hagopian, bijutierul. Să ne întoarcem și să-l întrebăm ce este ?

— Haide, femeie ! zisei eu. Fără idioții ! Nu se găsește un diamant magic într-o ladă de fleacuri ca ăsta !

— Cum zici așa de bine, continuă ea,

ce avem de pierdut ? Haideţi, vino, este chiar alături !

Hagopian examină inelul cu lupa sa.

— Nu garantez nimic, zise el, dar s-ar zice aur, iar piatra seamănă cu un smarald netăiat. În acest caz, face cîteva mii de dolari. Ar trebui să-l examinez mai îndeaproape ca să fiu sigur, dar... Unde l-aţi găsit ?

— Într-un loc puţin verosimil, spusei.

— Ceea ce ţin eu este la fel de puţin verosimil. De patru sau cinci secole, practic, toate pietrele preţioase sînt tăiate. Înainte se mulţumeau să le şlefuiască, încercînd să facă să dispară cele mai mari defecte, pentru a pierde cît mai puţin posibil din piatră. Şi acest gen de sertisaj este mult mai vechi. Doar dacă cineva nu a făcut o excelentă imitaţie a unui veritabil inel antic. Puteţi să mi-l lăsaţi cîteva zile ?...

— Să mă mai gîndesc, spusei luînd inelul înapoi. Hagopian era poate cinstit (în fapt, cred că era), dar înainte de a-i lăsa, orice ar fi, trebuia să iau informaţii despre el.

A DOUA ZI dimineaţă cerul era acoperit. Cînd ieşirăm să ne scăldăm, domnul Mannu era acolo, pe jumătate îngropat în nisip. Era pe cale să-şi acopere torsul cu nisip. Îl întrebai :

— Domnule Mannu, dacă vreţi să staţi la soare, de ce vă-ngropaţi ? Soarele nu trece prin nisip.

— Am o teorie, domnule Newbury, răspunse el. Membrele se îmbibă de esenţele vitale ale pămîntului. Ar trebui să-ncercaţi, vibraţiile v-ar întineri. Vă voi vedea la standul meu astăzi, domnule Newbury ?

Îmi surîse cu o stranie grimasă şi mă întrebai dacă nu dormea într-un coşciug.

— Dacă nu plouă, poate, zisei.

Plouă şi nu ne-am dus în parc. Denise scrise scrisori în salon în timp ce eu, după ce mi-am scos încălţările, m-am întins pe unul din paturi pentru o mică siestă.

Atunci un scîrţîit ritmat mă trezi în mai multe rînduri. După ce am tresărit de trei ori, mă apucai să caut originea zgomotului. El provenea de la un fotoliu basculant de plastic şi aluminiu care se găsea pe mica terasă a apartamentului. Terasa era muiată de burniţă. Nimeni nu era aşezat în fotoliu, dar el se balansa totuşi.

Gîndind că vîntul îl făcea să se mişte.

îl trăsei pînă la un loc mai adăpostit de pe terasă şi mă întorsei să mă culc.

Scîrţîitul mă trezi din nou. Mă repezii iar pe terasă.

Fotoliul se balansa încă, deşi nu era propriu-zis vînt. Adresai cerului acoperit cîteva înjurături bine simţite, pusei fotoliul cu susul în jos şi mă culcai iar.

Mi se pare că m-am trezit atunci încă o dată, pentru a descoperi un om straniu aşezat pe celălalt pat geamăn şi care mă privea.

Era un om de talie medie, cu ten foarte tuciuriu, purtînd o mustaţă neagră foarte bine tăiată. Ţinuta sa era cert la modă, dar aş califica-o ţipătoare şi ieftină : un pantalon cu reiuri, o cravată grea cu un ac şi mai multe inele. (Evident, Denise mă hărţuieşte ca să port veşminte mai colorate. Ea zice că un bancher nu este obligat să se îmbrace ca un antreprenor de pompe funebre.) Remarcai de asemenea că omul purta o panama largă înşurubată pe cap.

Ceea ce îmi dă certitudinea că era un vis, este că în loc să sar din pat şi să întreb „Cine dracu sînteţi şi ce faceţi aici ?" am rămas întins şi cu un slab surîs am articulat : „Bună ziua !"

— Ah, domnul Newbury ! făcu omul. Ca şi dl. Mannu, avea un accent, diferit totuşi.

— Pacea fie cu dumneavoastră ! Sînt în slujba dumneavoastră.

Bîiguii :

— Dar cine sînteţi deci ?

— Habib Al Lajashi.

— Hm ? Dar cine... ce... ce vreţi să spuneţi ?

— Este inelul, domnule. Acest smarald din a doua dinastie Kish. Sînt sclavul acestui inel. Cînd îl răsuciţi de trei ori pe deget, apar pentru a vă îndeplini dorinţele.

Clipii din ochi.

— Vreţi să spuneţi că sînteţi un fel de geniu din o mie şi una de nopţi ?

— Un ginn, domnule. Oh, văd, desigur ! Vă aşteptaţi să apar în costum medieval, cu un turban şi o robă. Vă asigur, domnule, noi, ginnii, ne menţinem la zi la fel ca muritorii.

Aţi fi putut să vă aşteptaţi ca, un tip ca mine, neîncrezător şi cu capul pe umeri, să izbucnească în rîs şi să-i ordone omului să iasă.

Totuşi, am întîlnit atîtea lucruri stranii încît nu-l dădui afară pe dl. Al Lajashi. Îl întrebai :

— În ce constau serviciile dumneavoastră ?

— Pot să vă fac să beneficiaţi de mici favoruri. De exemplu, să veghez ca să aveţi cele mai bune bucăţi de steak într-un restaurant sau să aveţi toate atuurile de partea dumneavoastră cînd trataţi un contract.

— Nu tinereţe veşnică pentru mine şi pentru soţia mea ?

— Vai, nu, domnule. Eu nu sînt decît un ginn mic, şi nu pot să fac decît lucruri mici. Cei mai puternici sînt toţi în slujba magnaţilor petrolului şi marilor companii.

— Hm ! făcui eu. Dacă aş şti care super-ginn este în serviciul cutărei companii, aş aduce la cunoştinţa consiliului de securitate al acestei...

— Ah, nu , domnule ! Sînt dezolat, dar aceste informaţii sînt secrete.

— Cît timp durează serviciul dumneavoastră ? Trei mici dorinţe împlinite şi gata ?

— Nu, domnule. Veţi fi stăpînul meu cîtă vreme veţi fi în posesia inelului. Dacă el trece în mîinile altuia, plec cu el.

— Munca aceasta vă place, Habib ?

Al Lajashi făcu o mutră.

— Asta depinde de stăpîn, ca pentru oricare alt sclav. Există o mişcare de eliberare a ginnilor... Dar puţin contează asta, domnule.

— Există un mijloc de a pune capăt stării dumneavoastră de servitute ?

— Da, domnule. Dacă se întîmplă ca unul din stăpînii mei să fie atît de satisfăcut de serviciile făcute, încît să-mi dea inelul de bună voie, aş fi liber. Dar asta nu s-a întîmplat de trei mii de ani. Voi, muritorii, ştiţi să vedeţi unde rezidă avantajul vostru. Ne păstraţi în serviciul vostru chiar cînd ne-aţi promis libertatea.

— Să venim la fapte, zisei. Există un anume Jon Mannu... Şi îi vorbii lui Habib de pterodactilii purpurii. Data viitoare cînd îmi încerc norocul cu inelele d-lui Mannu, vreau să cîştig unul din acele lucruri.

Al Lajashi îşi scoase pălăria pentru a se scărpina pe craniu.

— Cred că este posibil, domnule. Lăsaţi pe mine !

— Faceţi în aşa fel încît hocus-pocus să nu fie prea evident, altfel va avea bănuieli.

— Înţeleg. Acum, domnule, întindeţi-vă şi reluaţi-vă siesta !

Făcui ce îmi spusese şi mă deşteptai normal. Nu văzui pe patul Denisei nici o urmă în locul unde aşa-zisul ginn se aşezase. Nu socotii rezonabil să-mpărtăşesc experienţa mea Denisei. Îmi redactai discursul pentru clubul feminin al Lindei.

A DOUA ZI era frumos şi vîntul sufla. Mannu era pe plajă, complet îngropat, în afară de braţe şi de cap.

— Bună ziua, domnule Mannu, îi zisei. Iertaţi-mi expresia, dar oferiţi un spectacol un pic macabru.

— În ce fel, domnule Newbury ?

— S-ar zice că cineva a pus capul dumneavoastră tăiat pe o grămadă de nisip.

Manniu se strîmbă.

— Veniţi la mine după-amiază şi veţi vedea că am capul bine ataşat la restul persoanei !

Ceea ce făcui. Primele mele trei inele rămaseră agăţate pe partea pătrată a stîlpilor. Unul din următoarele alunecă pînă-n partea de jos a stîlpului. La a treia încercare, reuşeam două lovituri. A patra oară, cele trei inele coborîră pînă la baza stîlpului.

Mannu căscă ochii.

— Dumnezeule, domnule Newbury, evident, aţi făcut progrese rapide ! Ce pterosaur doriţi ?

— Acela, zisei, indicîndu-i un pteranodon cu cioc lung.

Mannu luă premiul din cui, pliă aripile şi-mi arătă cum să le depliez.

— Reveniţi deci mîine, zise el. Nu veţi reface niciodată ce aţi făcut ; ha... ha... ha !

— Mai vedem noi, spusei.

Îmi luai premiul acasă, ceea ce nu-i plăcu deloc Denisei. Ea nu aprecia privirile pe care ni le atrăgeam pe promenadă cu acest obiect în mînă.

A doua zi, eram din nou la stand, în ciuda protestelor Denisei :

— Willy, tăntălăule, unde ai să mai pui încă unul din aceşti monştri ?

— Voi găsi eu un locşor, zisei eu. Acest tip mi-a lansat o provocare şi-i voia arăta de ce sînt capabil.

Şi este ceea ce am făcut, revenind cu un dimetrodon cu colţi.

A doua zi, Mannu nu era la locul său obişnuit pe plajă. Îmi făcui siesta după-masă şi mă trezii pentru a-l găsi pe Al Lajashi în cameră.

— Domnule Newbury, zise el, veţi face o altă încercare la standul domnului Mannu ?

— Aveam intenţia. De ce ?

— S-ar putea să fie unele dificultăţi, domnule. Domnul Mannu este foarte montat împotriva dumneavoastră pentru că aţi cîştigat una dintre reptilele sale zburătoare. Nu le dă decît foarte rar.

— Ce tip meschin ! Mi-a zis că trei dintre ele fuseseră cîştigate acum cîteva zile.

— Minte ! Mă îndoiesc să fi dat unul singur tot sezonul.

— Şi atunci ?

— A închiriat serviciile unuia dintre confraţii mei pentru a-l proteja.

— Asta înseamnă că nu veţi mai putea pune inelele pe stîlpi ?

— Oh, cred că pot încă, dar nu la fel de uşor totuşi. Celălalt ginn vă poate crea probleme.

— De ce fel ?

— Nu ştiu. Dar Ibn-Musa poate sigur să vă pricinuiască necazuri.

— De ce nu puteţi să mă protejaţi aşa cum celălalt îl protejează pe Mannu ?

— Nu pot fi pretutindeni în acelaşi timp. Dacă el utilizează un fenomen din planul material, asupra căruia nu am nici un control, nu pot să-l opresc.

— Unde a găsit Mannu spiritul său ? Un alt inel ?

— Nu, domnule. L-a închiriat de la astrolog, Swami Krishna. Numele său adevărat este Carlos Jimenes, dar puţin contează. El se serveşte de ginn pentru a realiza cîteva din prezicerile sale astrologice. Aveţi încă ferma intenţie de a pune la încercare aşa-zisa dumneavoastră şansă ?

— Desigur, zisei eu.

CÎND mă dusei la Mannu şi reîncepui să joc, inelele nu zburară la fel de sigur. Ele zigzagară prin aer înainte de a se aşeza cu şovăială pe stîlpi. Cheltuii mai mulţi dolari înainte de a plasa cele trei inele pe cei trei stîlpi. Cînd un inel cobora pe stîlp, se oprea la mijloc, începea să urce, apoi cobora iar, sălta, de mai multe ori la rînd, înainte de a ajunge la baza stîlpului.

Mannu privea muşcîndu-şi buza inferioară. Puteam să-mi imaginez două entităţi invizibile, luptînd cu inelul, una încercînd să-l facă să coboare, cealaltă să-l facă să urce.

Plecai cu un frumos rhamphorynchus, cel care are ca o cîrmă mică la capătul cozii. Vîrfurile mustăţilor lui Mannu tremurară ca ale unui motan.

VOIAM să fac iahting. Era a doua zi după ce cîştigasem al treilea premiu, cînd găsii vasul pe care-l doream, un sloop de cinci metri, Psyche, pe care-l închiria clubul de vele din Ramoth Bay. Ocean Bay se găsea pe o lungă fîşie de pămînt, cu Oceanul Atlantic de o parte şi puţin adîncul Ramoth Bay de cealaltă.

În ziua aceea, totuşi, domnea un calm plat. Vasul, neavînd motor, nu era nici un motiv să-l scot. Mă întorsei deci la parcul de distracţii şi cîştigai un alt pterodactil. Mannu ţopăia de iritare.

— Nu s-a mai văzut aşa ceva ! zise el. Trebuie că aveţi puteri supranaturale !

— Nu mai vreţi să joc ? întrebai eu inocent. El ştia perfect că eram ajutat de ginnul meu — Ibn-Musa trebuie să-i fi spus — şi eu ştiam că el ştia.

Pentru a spune adevărul, îmi pierdusem din entuziasmul pentru aceste premii incomode. Presupun că un pueril spirit de competiţie mă împingea să încerc să-l înving pe acest escroc.

Ghiceam că Mannu, deşi detesta să piardă pterodactilii, nu dorea să piardă şi banii pe care-i aduceau vizitele mele, fără a mai vorbi de publicitate. Premiile nu-l costau probabil mai mult decît ceea ce plăteam eu pentru a juca.

Cu faţa stacojie, Mannu îşi domină sentimentele.

— Nu, nu, deloc, zise el. Veniţi ori de cîte ori doriţi. Eu sînt un om loial.

Chiar în acea seară se ţinea reuniunea clubului feminin. Ne îmbrăcarăm şi ne duserăm să cinăm la Linda şi la soţul ei. Ajunserăm să vorbim de bîrfele regiunii : unul din consilieri, care fusese

• REPERE ALE LUMII FANTASTICE

Phoenix. Gravură din secolul al XV-lea.

PHOENIX

După mărturiile lui Herodot, Plinius cel Bătrîn, Tacitus ş.a. phoenixul este o pasăre mitică de origine etiopiană, de o frumuseţe inegalabilă şi înzestrată cu darul de a renaşte din propria-i cenuşă. În Egiptul antic era adorată la Heliopolis (Cetatea Soarelui) şi asociată ciclului cotidian al soarelui şi ciclului anual al revărsărilor Nilului — de unde raportul ei cu regenerarea şi viaţa. Arabii susţineau că nu se poate aşeza decît pe muntele sfînt Kaf. Taoiştii o numeau „pasărea de cinabru" (tan-niao), cinabrul fiind sulfura roşie de mercur. Ea corespunde, emblematic, Sudului, verii, focului, culorii roşii. Phoenixul chinezilor e androgin, mascul şi femelă în acelaşi timp (fong-hoang). Al-Jîlî face din phoenix simbolul a ceea ce îşi extrage existenţa doar din propriul nume ; înseamnă : „ceea ce scapă inteligenţei şi gîndirii".

Această pasăre minunată şi fabuloasă se

prins cu mîna în casa de bani municipală, şi banda de motarzi bănuită de furtişaguri. Apoi merserăm la micul auditorium.

Nu sînt dotat pentru discursuri. Nu mă descurc prea rău cu un text scris, privind hîrtia din timp în timp şi străduindu-mă să nu vorbesc pe un ton monoton sau între dinţi.

Dar fără manuscris, teoretic vorbind, sînt incapabil de orice ar fi. De data asta, aveam în buzunarul vestei discursul scris.

Cînd femeile se adunară, se scurse obişnuita oră plicticoasă a lecturii proceselor verbale, a raportului casierului, a cotizaţiilor reclamate anumitor membri, a raportului comitetelor etc.

În sfîrşit, preşedintele mă chemă şi-mi făcu o prezentare înflorită : „...astfel, domnul Wilson Newbury, prim vicepreşedinte al lui Harrison Trust Company, vă va vorbi despre importanţa trusturilor, pentru femei."

Înaintai, îmi pusei ochelarii şi etalai paginile manuscrisului pe pupitru.

Erau albe.

Căscai ochii privindu-le cîteva secunde care îmi părură ore. Mă gîndii îndată că era un truc al lui Ibn-Musa.

O asemenea constatare nu mi-era de mare ajutor. Nu exista altă soluţie decît să improvizez. Mă aruncai în apă. A fost un discurs destul de rău, deşi subiectul mi-era familiar. Chiar Denise, care este sinceră cît se poate, făcu aluzie la el mai tîrziu. Menţionai totuşi principalele puncte :

„Acum — eh — daţi-mi voie să vă vorbesc — eh — despre trusturile reversibile. Hm — eh. Ele prezintă anumite trăsături — eh — ale trusturilor revocabile şi — hm — irevocabile. Este vorba — eh hm — eh — de un trust temporar, adesea numit „Clifford Trust", după un contribuabil care — eh — hm — eh — în 1934 a ţinut piept la IRS. Un astfel de trust, eh..."

A doua zi mă dusei la standul lui Mannu să-mi iau revanşa. Mă întorsei de acolo cu doi pterodactili purpurii, lăsîndu-l pe Mannu să spumege de mînie greu stăpînită.

Ziua următoare, cum timpul părea convenabil, telefonai la clubul de iahting din Ramoth Bay, pentru a confirma rezervarea lui Psyche. Pe drumul de întoarcere, Denise mă tachină din nou apropo de fanteziile englezei care pronunţă „psyche" : SI-KE, în locul pronunţiei mai logice din franceză.

• REPERE ALE LUMII FANTASTICE

ridica deasupra apelor Nilului odată cu aurora purpurie, ca un soare, şi ardea, se consuma şi se stingea ca soarele în tenebrele nopţii, pentru ca apoi să renască din cenuşa ei. Ea evocă focul creator şi distrugător, care reprezintă originea şi sfîrşitul lumii ; este un substitut al lui Shiva şi al lui Orpheu. Adeseori phoenixul poartă o stea ca semn al naturii ei celeste.

Grecii sînt cei ce au numit Phoenix bîtlanul purpuriu (bennu al egiptenilor). Acesta apare desenat pe prova multor bărci sacre care „se pierd în imensa îmbrăţişare a luminii, simbol al sufletului universal al lui Osiris, care se va crea veşnic din sine."

În *Fiziologul*, („carte populară" de mare succes în Europa evului mediu ; atribuită lui Aristotel, iniţial ea era un tratat de zoologie, căruia ulterior i s-au adăugat pilde religioase — la noi în ţară, prima traducere e atestată la începutul secolului al XVIII-lea) „finizul" este pasărea roşcat-aurie care îşi întinde aripile ca să se oglindească în ele razele soarelui ce răsare şi să o incinereze. Locul arderii e Heliopolis, iar traiul şi-l duce în Arabia : „finizul iaste o pasăre foarte frumoasă, mai frumoasă decît păunele. Că păunele are chip de aur şi de argint, iar finizul are chip împărătesc şi poartă pre capul ei cunună de aur împodobită cu pietri scumpe ; şi călţunii în picioarele ei sînt ca de împărat. Şi iaste lăcuitoare aproape de Cetatea Soarelui...

Şi spun unii că iaste singuratec, adecă n-are soţie, ca cum ar fi un călugăr. Şi trăiaşte 500 de ani. Iar cînd îi vine vremea să moară, îşi cunoaşte ea moartea mai înainte. Şi merge la răsăritul soarelui, ducînd cu sine mulţime de miroseale bune de scorţişoare şi de cuişoare, din copacii Valasamului. Şi, suindu-se într-un loc înalt, aproape de răsărit, stă cu aripile întinse ca să ardă de tot de razele soarelui şi să face prah. După aceia, dintru acea cenuşă să naşte un viiarme ; şi dintru acel viiarme să face pasăre, ca şi mai nainte, şi iar zboară la Aravia..."

— Sînt sigur că în ambele cazuri Socrate n-ar fi știut de cine voiai să vorbești, zisei eu.

— Willy, dragul meu, zise Denise, dintr-o dată serioasă. Crezi că ar trebui să scoatem vasul ? Vîntul este destul de violent.

— Abia zece la cincisprezece noduri, zisei. Ai mai navigat cu mine, nu-i așa ?

— Da, dar simt că se va petrece ceva.

Nu dădui nici o atenție intuiției feminine, care este cel mai adesea falsă.

Îi găsirăm pe cei doi îngrijitori de vase pe cale să instaleze velele, ramele, vestele de salvare, extinctoarele de incendiu și celelalte accesorii impuse de codul de navigație. După o jumătate de oră, pluteam rapid pe Ramoth Bay, împinși de o briză violentă, dar regulată, visul marinarilor.

— Soarele este deasupra vergii ; dacă am mînca ceva ? zisei.

Aveám sandvișuri, fructe și destul whisky pentru a înfrumuseța lumea, dar nu deajuns pentru a stăpîni vasul. Denise despacheta, tria, și turna. Înălțai paharul din carton și zisei : „În sănătatea celei pe care o iubesc !"

Atunci briza de douăsprezece noduri se transformă în tornadă ; un uragan, care sosi fără să dea de veste, biciui crestele micilor valuri și izbi pînzele în curmeziș.

Cu două secunde nu fui destul de rapid ca să eliberez vela mare. Denise urlă și ne răsturnarăm. Masa, whiskyul și restul căzură în apă, urmate îndeaproape de Dl. și Dna. Newbury.

Din fericire, ne regăsirăm pe velă și nu dedesubt. Îndată ce putui să mă degajez de parîme și de pînze și scuipai afară toată apa pe care o înghițisem, agățai ramele și vestele de salvare care se îndepărtau duse de vînt.

Rafala căzuse la fel de repede pe cît se iscase. Ne zbăturăm în apă, adunînd materialul care plutea încă și ne agățarăm de carenă, care plutea calm pe o parte.

Se întîmpla că experiența mea de navigație se limita la vasele cu chilă. Astfel de vase nu se pot răsturna, deoarece geutatea chilei le redresează imediat. Dar un vas cu derivor se răstoarnă ușor, cînd îl lovește o pală de vînt, doar dacă nu ești destul de iute pentru a lăsa liberă vela mare. Dar este imposibil să redresezi vasul cînd te bălăcești în apă.

Toate vasele din Ramoth Bay sînt cu derivor, pentru că golful nu este destul de adînc pentru cele cu chilă. Locul unde navigam era totuși prea adînc ca să punem piciorul. Nu era nimic altceva de făcut decît să ne agățăm, să agităm brațele, să chemăm și să așteptăm ajutor.

Curînd, cei doi băieți de la club sosiră cu o șalupă și ne săltară la bordul lor. Ei aruncară o parîmă în jurul catargului lui Psyche și-l îndreptară cît ai clipi din ochi. Unul dintre ei urcă la bord și scoase cea mai mare parte a apei.

Asta dură aproape o oră, în timp ce Denise și cu mine ne stringeam unul într-altul, tremurînd, în vasul cu motor. Nu cred că tinerii aveau multă simpatie pentru noi. În fine, ne întoarserăm la cheu, remorcînd Psyche.

CÎND ajunserăm uscați, schimbați și sătui, nu era decît începutul după-amiezei. Îmi făcui siesta și, așa cum mă așteptam mai mult sau mai puțin, primii o altă vizită a lui Habib Al Lajashi. Ginnul avea un aer foarte serios.

— Domnule Newbury, zise el, știu că ați avut necazuri cu vasul.

— O festă a lui Ibn-Musa ?

— Bineînțeles. Acum, trebuie să vă spun că domnul Mannu i-a dat ordin lui Ibn-Musa să vă distrugă cu orice preț.

— Vreți să spuneți să mă ucidă ? Să mă asasineze ?

— Este ceea ce se înțelege prin a distruge.

— Dar pentru ce ? Dacă el vrea să las liniștit jocul său murdar, de ce nu o spune ? Am destui pterodactili purpurii.

— Nu înțelegeți psihologia domnului Mannu. El are multe idei care vă vor părea bizare. Eu înțeleg mai bine decît dumneavoastră, deoarece numeroși muritori au astfel de idei în partea mea de lume. Pentru el, este în chestiune ceea ce el numește onoarea sa. I-ați rănit... cum ziceți ?... soția dumneavoastră ar cunoaște expresia franțuzească...

— Amour propre ?

— Asta e. Cînd cineva îi face asta, nu îl iartă niciodată. Este inutil să-i înapoiați premiile sau să-l lăsați să le recîș-

tige sau să aruncaţi inelele timp de o lună fără să marcaţi o lovitură. El are o... Care este cuvîntul italienesc ?

— O vendetta ?

— Mulţumesc, domnule ; da, o vendetta împotriva dumneavoastră.

— Ghicesc că Ibn-Musa a încercat într-adevăr să ne înece de dimineaţă. Din fericire, sîntem amîndoi buni înotători. Ei bine, Habib, ce puteţi face pentru mine ?

— Nu mare lucru, mă tem. Ibn-Musa poate, printr-o uşoară ajustare a factorilor materiali din spaţiul său, să vă atragă tot felul de nenorociri. Faceţi un pas în stradă, o singură dată, fără să remarcaţi automobilul care vine cu toată viteza sau neglijaţi o mică tăietură şi muriţi de o otrăvire a sîngelui.

— Vă revine sarcina să mă scoateţi din asta, spusei eu. La urma urmei, este puţin şi din vina dumneavoastră.

Al Lajashi dădu din umeri.

— Voi face ce pot, pentru că mi-o ordonaţi. Dar nu promit nimic.

— Bun, zisei eu, să presupunem că promit să vă dau inelul, o dată ce sînt bine-sănătos şi acasă la mine. Asta ar constitui o diferenţă ?

Al Lajashi reflectă la chestiune şi-şi ridică pălăria ca să se scarpine între coarne.

— Dacă mi-o promiteţi solemn, cunosc o metodă care ar putea să meargă. Există riscuri, nu numai pentru dumneavoastră, ci şi pentru mine. Totuşi, dacă sînteţi gata, sînt şi eu.

— Nu prea am de ales, zisei. Haideţi ! Trebuie să vă acord încredere, doar mi-aţi dat impresia de a fi un ginn onest.

Al Lajashi surîse.

— Sînteţi un fin psiholog, domnule Newbury, dar trebuie să fiţi pentru afacerile dumneavoastră. Foarte bine ; îmi pun proiectul în aplicare imediat. Nu pot să-mi explic metoda, dar să nu fiţi surprins de nimic !

— De acord, zisei eu.

Totuşi, nu mă aşteptam la oribilul urlet care se ridică de pe plajă în noaptea aceea, între orele trei şi patru dinspre dimineaţă. Se trezise şi Denise. Nu puturăm vedea nimic de pe terasă.

Ne întoarserăm să ne culcăm. Nu mi-amintesc de visele mele, decît că erau mult mai puţin plăcute decît o mică întrevedere cu Al Lajashi.

A DOUA ZI dimineaţa, evenimentele nopţii nu mai erau decît vaga amintire a unui vis urît. După micul dejun, ne puserăm costumele de baie pentru plaja de dimineaţă.

Mannu era acolo, întins sub o grămadă de nisip. Părea să doarmă. Se îngropase la limita mareei înalte şi valurile agitate aveau să măture curînd grămada sa de nisip.

— Ar trebui să-l trezim înainte să-şi umple plămînii cu Oceanul Atlantic.

— Ce palid este ! zise Denise. Cu toate băile de soare pe care le-a luat, s-ar putea crede că este...

Ea scoase un strigăt ce destrămă aerul. Privirea mi se prinse pe un grup de copii care se jucau cu zmee. Cînd mă uitai din nou la el, capul lui Mannu se rostogolea încet de pe grămada de nisip.

Capul său fusese pus pe grămăjoara care acoperea restul corpului ca un mormînt. Un val care urcase, făcuse capul să se rostogolească.

Nu se stabili niciodată cum se întîmplase asta. Poliţia interogă banda de motarzi. Se găsiseră urme de motociclete pe plajă. Mai erau dovezi împotriva lor, dar nu suficiente pentru a-i inculpa.

Nu-l văzui pe Al Lajashi timp de mai multe zile. Cînd reveni să mă vadă, nu aşteptai să mi-l ceară ca să-i dau inelul. Mi-l smulsei din deget şi i-l aruncai înainte ca el să deschidă gura.

— Luaţi-l şi dispăreţi cu el ! zisei eu.

— Oh, mulţumesc, domnule ! Kattar Khayrak ! Sînteţi eliberatorul meu ! În numele marelui Profet, pacea fie cu el, vă iubesc ! Vă...

— Sînt foarte măgulit. Dar, dacă vreţi cu adevărat să vă exprimaţi recunoştinţa, căraţi-vă ! Nu mai vreau să am nimic de a face cu ginnii.

Atunci mă trezii. Nu era nici un ginn ; doar soţia mea iubită. Inelul totuşi dispăruse. Respirai adînc. Denise se mişcă. Bine, mă gîndii, este momentul ideal să-mi dovedesc virilitatea încă o dată. La vîrsta mea nu trebuie să laşi să treacă nici o ocazie.

În româneşte de Cornel STERIAN

BOGDAN FICEAC

HIDRA

SCRIAM ultimele pagini ale romanului. Acţiunea mă absorbise, nu mai simţeam oboseala, reuşeam să mă concentrez excelent în liniştea nopţii. Creasem o lume stranie, populată de fiinţe sofisticate şi, într-un fel, îmi părea rău că trebuie să-l sacrific pe Cryden, eroul cărţii. Era cel mai reuşit personaj al meu. Îl gîndisem atent, îl înzestrasem cu vaste posibilităţi fizice şi psihice, cu o inteligenţă extraordinară, creasem o fiinţă ce tindea spre perfecţiune. Totuşi hotărîsem să-l ucid...

„...Materia gelatinoasă, indefinită, învăluită de o aură cu străluciri verzui, pulsa apropiindu-se inexorabil, înconjurîndu-l. Doar un petec de cer violet se mai zărea undeva sus, îndepărtat şi rece. Cryden se ghemuise într-o concavitate a stîncii. Simţea presiunea psihică a hidrei anihilîndu-l, era incapabil s-o domine, incapabil să reacţioneze. Încercă iarăşi, pentru ultima dată, o dematerializare, dar, încă înainte de a se concentra, ştiu că nu mai este posibilă. Hidra ajunsese la numai cîţiva metri şi se apropia lent, strivindu-i creierul cu forţa ei brută, sălbatică.

Atunci, deodată, fără să se mai gîndească la consecinţele posibile ale acţiunii lui, Cryden se hotărî să ignore ordinea cosmică şi să-şi forţeze destinul. Era unica lui şansă..."

Am privit cu uimire ultimul paragraf. Nu-l gîndisem, nu ştiam de ce l-am scris, alta era desfăşurarea acţiunii pe care o imaginasem. N-am avut timp să mai raţionez. O ameţeală stranie m-a toropit şi totul a început să se învîrtă în jurul meu. Mă domina o voinţă străină. Brusc, m-a cuprins întunericul...

DIMITRIE PACIUREA : **Himeră**

Cînd mi-am revenit, doi ochi oblici, tăioşi, mă priveau din spatele vizorului. Erau ochii lui Cryden. În spate, peretele de stîncă. Nu ştiam ce să cred şi în mine apăruse teama. Mă aflam în grota unde se ascunsese el înconjurat de brîul strălucitor de gelatină. M-am uitat scurt în spate şi am văzut cu oroare hidra înaintînd la mai puţin de trei metri. L-am privit iarăşi, febril, pe Cryden şi, intrigat de costumul lui spaţial, m-am examinat atent. Eram doar un corp de ceaţă cu contururi estompate.

Deodată am sesizat un mesaj telepatic.

„Nu vreau să mor atît de stupid. Distruge hidra !"

Eram total derutat. Ochii lui Cryden străluceau aspru.

„Am încălcat grav legile Universului contactîndu-te. M-ai înzestrat cu puteri

extraordinare şi le-am folosit. Nu te mira. Lumile pe care le-ai creat au şi ele anumite legi intrinseci de evoluţie, care chiar ţie îţi rămîn indescifrabile. Tu eşti Creatorul, zeul nostru suprem, dar eşti un zeu crud şi capricios. Ne torturezi prea mult."

Mă simţeam năucit. Am articulat cu greu două cuvinte :

— Exişti, Cryden ?

„Exist. A existat şi Villard, pe care l-ai ucis în explozia de pe asteroid, Ramon şi Alore, cărora le-ai dat un destin la fel de atroce, şi ceilalţi, cu care te joci fără să-ţi pese de nimic. Nu uita de legea universală a compensaţiei."

— Ce vrei să spui ?

„N-am timp să-ţi explic. Periculozitatea breşei pe care am creat-o între lumile noastre, pentru a te contacta, creşte exponenţial cu durata ei de existenţă. Grăbeşte-te şi distruge hidra !"

— Ce voiai să spui ? ! — am urlat fără să iau în seamă avertismentul lui. Înţelese că trebuie să-mi explice. Mesajul era mult atenuat. Se simţea influenţa crescîndă a hidrei.

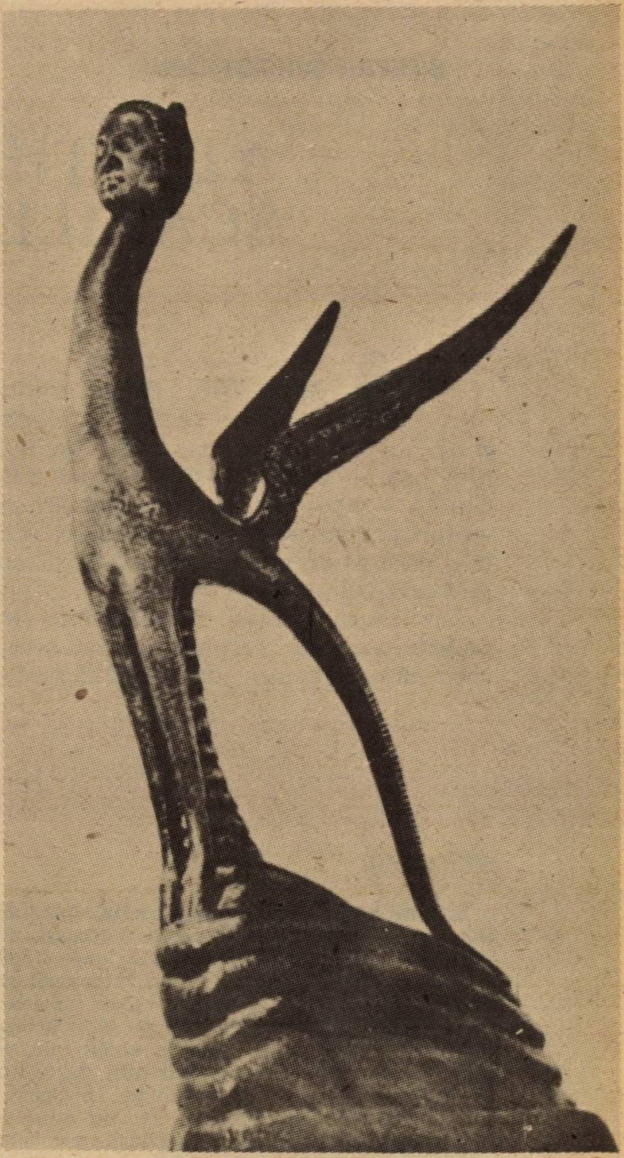
„Evenimentele dintr-o anumită zonă spaţio-temporală pot genera fenomene în oricare altă lume în sensul pozitiv sau negativ al axei timpului. Iar destinele pe care ni le-ai hărăzit nouă probabil se vor răsfrînge cîndva şi asupra ta. Oricum, anihilează hidra !..."

Ultimele lui cuvinte mă loviră necruţător.

„...aş vrea să reuşeşti... dar... poate şi tu, la rîndul tău, eşti creaţia altcuiva..."

N-am apucat să-i pun ultima întrebare şi nici nu ştiu dacă ar fi putut să-mi răspundă. Ameţeala m-a cuprins din nou şi mi-am pierdut cunoştinţa...

M-am trezit acum cîteva clipe cu capul pe birou, amorţit. Sînt în camera mea, luna străluceşte pe fereastră şi în maşina de scris ultima pagină este bătută pînă la jumătate. Totul pare neschimbat şi totuşi am o vagă senzaţie de nelinişte. Probabil urmare a coşmarului. Căci ce altceva ar putea fi întîlnirea mea cu Cryden ? Recitesc ultimele fraze şi din nou simt uimirea în faţa celui din urmă paragraf ; acum ştiu că nu este al meu.

DIMITRIE PACIUREA : **Himeră**

Nu pot să mai continui restul capitolului. Sînt foarte obosit şi nu reuşesc să mă concentrez suficient. Mă ridic de la birou. Trebuie să deschid fereastra. Aerul răcoros, de noapte, mai mult ca sigur mă va înviora. Trag perdeaua şi, deodată, îmi simt genunchii moi. O groază imensă, indescriptibilă, mă paralizează în faţa geamului.

În grădină, la numai cîţiva metri de zidul casei, o masă gelatinoasă, gigantică, strălucind verzui, se apropie lent, din toate părţile, imposibil de oprit...

ŞTEFAN GHIDOVEANU

ATENŢIE, FOLOSIŢI SCĂRILE!...

AM AJUNS... Cîteva trepte, uşa care se deschide scîrţîind, un hol larg şi jos, prost luminat, altă uşă — ciudat ! asta nu mai scîrţîie ? ! — apoi paşi, şase la număr, şovăitori şi cumva speriaţi, pentru ca dintr-o dată să-mi dau seama că, în sfîrşit, AM AJUNS !...

Din cauza emoţiei, mîinile îmi sînt transpirate, iar respiraţia şuierătoare, cred că aş tremura, dar nu îndrăznesc să mă mişc, stau şi ascult numai, e linişte, doar larma unor voci de copii jucîndu-se pe scări se aude atenuată de undeva, de la etajele superioare. Prin ferestrele murdare ale casei scărilor, lumina se strecoară cu greu, filtrată în nenumărate tonuri de gri, acoperind ca o apă stătută vopseaua scorojită a pereţilor.

Întorc privirea. În faţa mea e liftul — amorţit, etalîndu-şi nepăsător uşa metalică, masivă, cu contururile muşcate din loc în loc de pete de var întărit, rămase de la ultima curăţenie generală. O bucată de hîrtie lipită cu scotch anunţă cu litere de-o şchioapă, inegale şi strîmbe : DEFECT. Şi mai jos : FOLOSIŢI SCĂRILE.

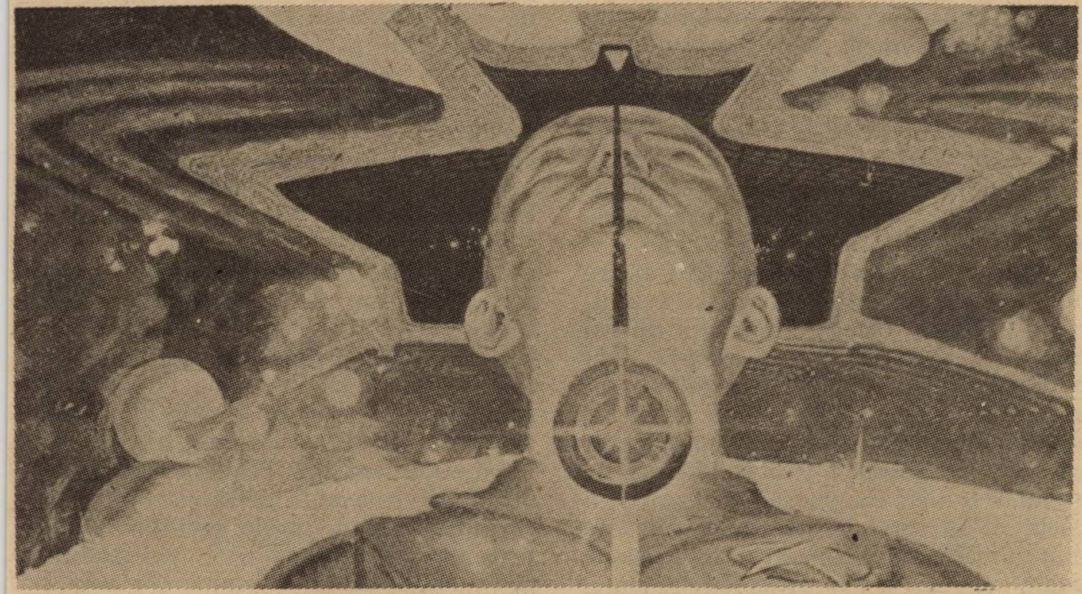
Ezit o clipă, apoi mă decid. Cu un fel de furie rece, deschid uşa liftului şi intru. În bezna profundă, lumina năvălită de afară decupează o suprafaţă cu margini neregulate, licărind stins şi aproape instantaneu risipită, după închiderea panourilor glisante în urma mea. Liniştea rămîne dincolo de ele, înlocuită de un sunet ciudat şi profund, imposibil de localizat, ai spune că un motor uriaş toarce lent la turaţia minimă, aşteptîndu-şi rîndul pentru a fi folosit din plin. De sus curge nişte apă, o aud cum picură, rar, sonor — apă într-un lift ? de unde ? e o greşeală, probabil vreo infiltraţie prin pereţi de la vreo ţeavă spartă. Sub greutatea trupului meu, cabina liftului vibrează uşor, reverberînd neauzit, ca o coardă abia atinsă în fiinţa unui pantagruelic instrument muzical. Fric ! fric ! fric ! — susură apa, de unde oare ? Mă foiesc nemulţumit, ciocnindu-mă de pereţii rigizi. Dezorientate de întuneric, simţu-

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

STRUŢUL

În antichitate, struţul nu a incitat imaginaţia oamenilor prea mult. De o frumoasă descriere beneficiază în *Fiziologul*, care îi păstrează numele grecesc (struthiocamelos) : „stratocamilul iaste o pasăre mare. Şi deaca naşte oaole, le bagă în apă şi şade acolea, lîngă apă, căutînd cu ochii la oaole sale, că, cum îş va întoarce ochii într-altă parte, îndată să stîrpesc oaole. Şi cînd va să doarmă, numai cu un ochiu doarme, iar cu altul tot acolo priveşte. Că iaste o fiiară asemenea şarpelui, ce să cheamă aspidă, carea iaste lungă de 50 de coţi ; şi deaca vede că naşte stratocamilul oaole, iar ea vine şi să uită, că au doară ş-ar întoarce stratocamilul ochii încătroova, ca să sufle aspida spre oao şi să le stîrpească. Şi tot acolo stă aspida 40 de zile şi nu să duce nicăiri pînă scoate stratocamilul puii."

În evul mediu însă, rigoarea eruditilor i-a descompus înfăţişarea conform numelui, în pasăre şi animal. Dimitrie Cantemir îşi numeşte un personaj din *Istoria ieroglifică* Struţocămilă cu intenţia vădită de a-i satiriza ezitarea între ţara păsărilor şi cea a patrupedelor, ştiind fără îndoială că în bestiariile occidentale era înfăţişat ca o cămilă înaripată, care semăna a măgar.

ROBERT McCALL : **Viziune asupra viitorului**

rile mele îşi pierd acuitatea, senzaţiile se suprapun, se substituie, deformîndu-mi percepţia, dîndu-mi iluzia unei diminuări succesive a spaţiului în care mă aflu. Acum mă învîrt ca o sălbăticiune zăvorîtă în cuşca ei de fier, drang ! drang ! face cuşca la fiecare desprindere a piciorului de pe podeaua acoperită cu un covor de cauciuc, pe care-l simt vălurit şi uşor umflat pe alocuri, ca o cameră de bicicletă incomplet golită de gaze. În fine, cred că am ajuns cu faţa spre peretele adăpostind butoanele ce pun în mişcare cabina ascensorului, un oftat zbuciumat îşi face loc pe buzele mele şi mă rezem o clipă de panoul din dreapta, ascultînd scîrţîitul hainelor frecate de suprafaţa lucioasă a oglinzii, pe care-o intuiesc mai curînd, fixată undeva, în imediata mea apropiere. De sus, apa curge neîncetat : fric ! fric ! fric ! afurisită ţeavă, mă pomenesc zicînd cu voce tare, în vreme ce un curent de aer mirosind neplăcut a ceva ars îmi mîngîie obrajii şi fruntea brobonite de sudoare, într-o relativă senzaţie de răceală.

Tremurătoare, mîna răscoleşte prin buzunare, în căutarea unui chibrit sau a brichetei, sînt fumător şi de obicei am asupra mea măcar una dintre ele, dar uite că astăzi le-am uitat acasă, idiot ce sînt ! tocmai acum, cînd trebuie să aflu adevărul cu orice preţ, să verific, să mă conving, *să ştiu*... Înjur furios, pipăind ezitant peretele din faţă, pînă găsesc tabloul de comandă, o mîngîiere fugară, de recunoaştere, după care încep să număr cu precauţie, pe şoptite, plecînd de la ultimul buton de jos : parter, etajul întîi, doi, trei, patru — aici ar trebui să mă opresc, să ies din lift şi să pătrund în apartamentul insipid în care-mi duc existenţa zilnică, banală şi nepericuloasă, dar n-o fac, număr doar etajele — cinci, şase, şapte, apoi opt, nouă, zece şi în final cele două butoane speciale, „oprire" şi „alarmă". **Deci, în** total, treisprezece, nimic neobişnuit aşadar. Şi totuşi... Deasupra se mai află încă un buton, *al paisprezecelea ! ! !* Un buton care nu pare să folosească nici unui scop evident, deduc asta pipăind cu buricele degetelor ebonita lucioasă şi dură, lipsită de orice fel de semn gravat pe ea ; n-ar trebui să fie acolo, dar cu toate acestea este... **Există într-un** mod pe care raţiunea mea nu-l poate momentan explica... Iată-l ! butonul *în plus*...

Un fior de gheaţă îmi contractă muşchii deveniţi rigizi, în timp ce spaima ca o hîrcă deşucheată se amuză să mă zgîlţîie zdravăn, cum naiba ar putea fi altfel, cînd... Dar nu, îmi spun, nuuu, stai aşa, ce-i cu tine, te-ai prostit ? mai nu-

mără o dată, încă o dată, îmi spun, *trebuie* să mai numeri ca să te convingi că n-ai greşit, că nu eşti nebun, că azi-dimineaţă, cînd te-ai trezit cu ideea foarte clară şi neliniştitoare că la întoarcere vei găsi liftul *defect*, iar înăuntru un buton mai înainte *inexistent*, erai fără îndoială adormit, daa, nu te sculaseşi încă, visai şi n-ai reţinut bine ce anume, e şi normal, ce e de fapt un vis ? Cîţi dintre noi sînt capabili să-şi amintească dimineaţa, cînd se trezesc, visele din timpul nopţii ? O fi vorba despre altceva, probabil sub influenţa filmului S.F. văzut aseară la televizor ai început să ai tot soiul de viziuni anticipative, periculoasă chestie ! pe cuvînt ! ţi-o fi plăcînd ţie genul, dar nici chiar aşa, în viaţă ca-n cărţi, ai să intri la balamuc, zău ! Ia mai numără afurisitele alea de butoane, poate-ai greşit şi sînt totuşi cîte trebuie, în bezna de aici nici nu e prea greu s-o iei razna... Atenţie, număr : parter, etajul întîi, doi, trei, patru — locul unde ar trebui să ies şi să... — cinci, şase, şapte, opt, nouă, zece şi cele două butoane speciale, iar deasupra... Deci nu sînt nebun, aproape că strig, sînt paisprezece butoane în liftul ăsta de coşmar, *paisprezece*, totuşi cum se poate ? asta era valabil în vis, acolo orice e posibil, dar nu şi-n realitate, înseamnă că încă mai visez, totul e aiurea şi de neînţeles ca şi azi-noapte, un vis, atîta doar, un vis, cum se face că nu mai ştiu însă cînd a început şi cînd s-a terminat ? ! Ori poate că mai visez încă, poate nici nu s-a terminat ? ! Ce altceva este Realitatea decît partea materializată, palpabilă, a unui Vis infinit ? Există ceva anume care să ne îndreptăţească să fim atît de siguri că lumile pe care le întîlnim în vis nu sînt reale ? Că nu constituie, toate la un loc, o altă Realitate, inaccesibilă nouă, guvernată de cu totul alte legi decît cele pe care le cunoaştem şi cu care sîntem obişnuiţi, într-o trecere prin lumea desemnată drept *singura* efectivă şi reală ?...

Poftim, am început să vorbesc aiurea, e clar, mai am puţin şi-o iau razna. Şi totuşi, noaptea trecută...

Ridic mîna. Trebuie să aflu, să mă conving... Scurtă orbecăială, butonul, un moment de ezitare şi, în cele din urmă, apăsarea fatidică... O explozie de lumină orbitoare îmi traversează brusc ochii, privirea-mi e ucisă şi simt, strecurîndu-se prin fibrele nervilor cu iuţeala unui fulger, durerea, apoi presiunea insuportabilă, a unui vuiet asurzitor, forţîndu-mi timpanele pînă aproape de limita maximei rezistenţe şi senzaţia extraordinară că fiecare celulă a corpului meu se detaşează de celelalte trecînd, într-un complicat proces de osmoză, prin membrana unui obstacol imaterial, sesizabil doar la nivelul subconştientului, pentru a se recompune — în acelaşi echilibru dinamic — *dincolo*. Acolo unde totul e numai plutire eterică, dezorganizată, deasupra unor rădăcini rămase undeva, în urmă, implantate într-o realitate (imaginară ?) devenită inutilă.

Deschid ochii sau poate i-am avut deschişi încă de la început, impresia de zbor se năruie şi imaginile revin, tremurînd concentric, unde ale unui lac de culori, forme şi volume stabilizîndu-se treptat, într-o privelişte incredibilă : mă aflu în mijlocul unei cabine spaţioase, scăldate în efluviile palpitînde ale unui albastru deosebit de pur, simţind sub picioare vibraţia intensă dată de un mecanism în funcţiune, pe care mi-l imaginez acţionînd implacabil, conform unor reguli stricte, bine stabilite. Prin semiobscuritatea deformantă, zăresc închizîndu-se în sine, aidoma unui cerc, peretele din faţa mea, pe care ciudate aparate strălucitoare îşi expun privirii miriadele de cadrane şi semnalizatoare colorate, licurici jucăuşi, însoţiţi într-o horă mută, dar nu mai

Ichtyocentaurus, pictat la Anvers „după natură“ (Din : Conrad Gesner. **Historiae animalium**, 1551)

puțin violentă, de nuanțe interferate. În spate, un instrument de-a dreptul halucinant, cu o uriașă claviatură în trepte, scoate un șir de sunete grotești, ori mai curînd nepămîntene, un fel de muzică a sferelor, acompaniată de străfulgerările reci, oțelite, născute de carcasa metalizată a aparatului.

O mișcare brutală, o răsucire pe călcîie și privirea mi se izbește parcă de cele două panouri glisante care închid intrarea, sînt altele, *cu totul altele*, și nu e nevoie să verific pentru a-mi da seama că dincolo de ele în nici un caz nu se mai află holul blocului în care locuiesc. Locuiam ? Voi locui ? Greu de spus, cine mai știe pe ce coordonate ale Timpului și ale Spațiului mă aflu ? !

Cîteva secunde — zeci de secunde ? — de înțepeneală a creierului, cineva îl ia parcă și-l învelește într-o vată pufoasă, împiedicîndu-l să raționeze, apoi, zbaterea necontrolată a nervilor, adevărată transmisie Morse a stării de tensiune, sufocarea și teama organică, instinctivă, împingîndu-mă brusc spre ușa care *știu* că va rămîne închisă, transformîndu-mă fără putință de scăpare în prizonierul pentru eternitate al acestui cavou ultrasofisticat și, în final, lumina care se stinge ca frîntă, în vreme ce eu lovesc zadarnic cu pumnii în panourile metalice, însîngerîndu-mi mîinile, toate mi se îngrămădesc în minte cu forța de șoc a unui bombardament...

Acum am realizat, în toată cruzimea lui, teribilul adevăr : locul e același, numai universul e altul, diferit de cel de plecare, straniu, dar mai ales străin. Iar lucrul cel mai rău abia acum urmează : dacă și în continuare totul se va petrece aidoma visului meu nebunesc din noaptea precedentă, înseamnă că sînt pierdut, iremediabil pierdut. Căci, în clipa următoare, cabina ascensorului trebuie să țîșnească din loc, într-un vuiet de motoare amplificat de accelerația progresivă și s-o pornească nu *în sus*, ca orice ascensor obișnuit, ci spre stînga sau spre dreapta, unde în mod normal s-ar găsi zidul blocului, dar atunci șocul ? lovitura ? totul e o iluzie, ultima speranță se stinge, nu se întîmplă nimic și nici n-ar avea cum, la stînga (la dreapta ?) *nu se află nimic ! !* Doar întunericul și viteza mereu sporită, întocmai ca a unei astronave cuprinse de dorul de casă, asta va fi tot ce-mi va rămîne : viteza amețitoare, sporind, amplificîndu-se la nesfîrșit, pînă cînd ? pînă unde ? pentru ce ? Nimeni nu va ști... Poate doar Timpul, poate doar Spațiul, pe care le voi străbate într-un fior, alergînd veșnic pe una dintre dimensiunile cunoscute sau necunoscute, una dintre cele „n" dimensiuni ale lor, îndreptîndu-mă spre un alt univers, cu alte „n" dimensiuni, în plasa cărora un om înnebunit de groază, într-o cabină despre care nu știe nimic, nici măcar la ce folosește, alunecă neputincios către un al treilea univers, cu încă „n" dimensiuni, pe ale căror trasee spațio-temporale un al treilea om, prizonier nefericit al unei cabine diabolice, se rostogolește ca pe un tobogan spre capcanele unui al patrulea univers, și el „n"-dimensional, și el diferit de toate celelalte, în spațiul și timpul căruia un om cu pumnii zdrobiți de lovituri...

Om-clopot. (Din FRANÇOIS DESPREZ : **Închipuiri năstrușnice**, Paris, 1565)

Și tot așa, la infinit, în cele „n" universuri, cu „n" dimensiuni ale Realității, în care visul acela, *absolut adevărat*, îmi dau prea tîrziu seama, constituia în mod firesc una sau mai multe dimensiuni posibile, ale unuia sau mai multor universuri probabile...

Spre care liftul o pornește brusc, într-un vuiet de motoare amplificat de accelerația progresivă, dar nu în sus, cum ar fi normal, ci spre stînga sau spre dreapta, unde...

RODICA BRETIN

FLUVIUL FĂRĂ ÎNTOARCERE

CABRAL izbea cu nădejde încîlceala de liane, frunze şi ramuri mlădioase, croind un tunel îngust, prin care ceilalţi se strecurau în urma lui, purtîndu-şi cu greu armele şi poverile. Cizmele portughezului se încurcau în şerpii cafenii ai rădăcinilor, cîrceii uriaşi se întindeau să-i înlănţuie pieptul în îmbrăţişarea morţii, iar marile orhidee îşi aplecau spre el cupele de petale cărnoase, ca nişte guri flămînde. Maceta se ridica şi cobora cu regularitatea unui pendul şi totuşi, în locul trosnetului lemnului despicîndu-se sub tăiş, nu se auzeau decît icniturile furioase ale celui care lovea. Cabral simţea cum îl părăsesc puterile, dar ceea ce îl înnebunea era mai ales vederea fierului ascuţit afundîndu-se în masa vegetală ca într-o mlaştină vîscoasă. A mai izbit o vreme, apoi, covîrşit de sentimentul umilitor al inutilităţii gestului, s-a dat la o parte, lipindu-se de trunchiul unui copac pentru ca Diaz să-i poată lua locul. Coloana a început să înainteze mai repede, căci braţele tuciurii ale fostului marinar secerau neobosite păienjenişul plantelor pînă ce s-a poticnit în faţa unui desiş crescut în jurul unui arbore prăbuşit, ca un zid de netrecut. Au trebuit să-l ocolească, intrînd pînă la genunchi într-o baltă a cărei duhoare de putreziciune sufoca văzduhul.

Şirul soldaţilor deschizîndu-şi anevoie drum prin junglă semăna cu o omidă avînd spatele acoperit de solzii metalici ai armurilor şi înghimpat de vîrfurile lăncilor. În urmă, pădurea îşi vindeca repede rănile, tăindu-le calea de întoarcere : nici nu trecea bine ultimul portughez că lianele se grăbeau să ţeasă din nou plasa lor formidabilă, prin care abia izbuteau să pătrundă razele soarelui.

Coloana urma cursul marelui fluviu, dar apropierea apei, clipocind molcom, nu aducea vreo alinare în căldura aceea infernală, atrăgînd în schimb legiuni de insecte, lipitori şi viermi. Aerul însuşi era atît de plin de miasme şi umezeală, încît părea un lac tulbure, ale cărui unde scăldau trupurile, pătrunzînd în piele şi molipsind gîndurile de boala nefiinţei, ce plutea ca un abur verzui deasupra smîrcurilor.

Pe acest pămînt al făgăduinţei nimic nu era aşa cum ar fi trebuit să fie. Pentru soldaţii înghesuiţi în calele întunecate, mişunînd de şobolani, călătoria pe mare nu păstrase aura de aventură şi măreţie pe care plecarea caravelelor, cu pînzele înălţate trufaş în vînt şi arborînd pe cel mai înalt catarg flamura regelui, o avea în ochii miilor de săraci ai Lisabonei, adunaţi pe ţărm să privească flota într-o tăcere aproape evlavioasă. Lui Cabral îi venea să rîdă cînd se gîndea la mulţimea răbdătoare — hrănindu-se cu te miri ce şi locuind în cocioabele din preajma portului — care aştepta cu încredere întoarcerea corăbiilor purtînd în pîntece bogăţiile continentului de peste ocean. Dar veselia sa era amară, iar rîsul semăna cu un scrîşnet de dinţi. Cei dinaintea lor găsiseră ceva aur — repede înghiţit de visteria goală ca buzunarele unui soldat după o noapte de chef — însă adevăratele comori se aflau încă acolo, în Eldorado, oraşul aurului, ascuns în inima junglei, aşa li se spusese la plecare. Dar, după săptămîni în care hrana proastă, răul de mare şi murdăria din cală îi adu-

seseră într-o stare de plîns, cei aproape o mie de aventurieri rămaşi în viaţă au fost mulţumiţi să simtă iarăşi pămîntul sub picioare. În portul ce abia se construia, au fost încartiruiţi în barăci lungi, cu pereţii din trunchiuri de copaci cioplite grosolan, cu nimic mai arătoase decît şoproanele de alături în care erau ţinuţi caii costelivi ai cavaleriei, inutilă în acest iad vegetal.

Cît timp a rămas în garnizoană, Cabral n-a văzut nici măcar o uncie de aur în afara soldei mizere pe care o primea în fiece lună ; doar o dată a zărit o ciudată brăţară de aramă, aruncată de un soldat pe masa de joc. În schimb, portul vuia de zvonuri despre comorile fabuloase ce aşteptau în oraşele din junglă, doar să fie destule spinări zdravene ca să poată căra bogăţiile pînă la corăbii. Mai mulţi necugetaţi s-au afundat în pădure în căutarea cetăţii Eldorado, dar, cum nici unul nu s-a întors, oamenii s-au resemnat să asculte sfaturile veteranilor şi să aştepte momentul cînd guvernatorul se va hotărî să trimită o expediţie mare şi bine echipată, care să exploreze cursul Amazonului în sus, spre izvoare.

Acum însă, vedeau că în locul unei campanii glorioase aveau de înfruntat hăţişurile presărate cu capcane mortale, asaltul sîcîitor şi dureros al insectelor, atacurile perfide ale şerpilor, teroarea nopţilor răsunînd de urletele aţîţate ale fiarelor şi, mai ales, crizele din ce în ce mai dese de friguri, măcinîndu-le trupurile slăbite de marşul prelungit... Curînd au început să-i hărţuiască şi indienii : se furişau pe înserat, ascunşi în umbrele pădurii, azvîrlind o ploaie de săgeţi şi suliţe otrăvite asupra portughezilor, după care se retrăgeau la fel de brusc cum apăruseră, fără să se angajeze într-o luptă deschisă. Războinicii despuiaţi, iuţi şi agili ca nişte diavoli, aveau feţele oribil vopsite în negru şi verde şi nu semănau deloc cu puţinii prinşi pe care Cabral îi văzuse în cuştile de lemn din curtea garnizoanei. Acolo, bărbaţii — duşi imediat la execuţie — aveau ochii atît de goi şi lipsiţi de voinţă, încît era de mirare că încercaseră măcar să se împotrivească soldaţilor îmbrăcaţi în fier. Ca şi ei, femeile

RALLE : **Chip de femeie**

nu purtau veşminte, ci doar colane de pene frumos colorate şi brăţări din colţi de jaguar la glezne sau la încheieturile mîinilor. Cabral şi camarazii săi le găseau atrăgătoare în ciuda pielii roşcate şi a ochilor oblici, îngustîndu-se spre tîmple ; într-o zi însă, corăbiile venite din patrie au adus — pe lîngă arme, provizii şi recruţi — un nou guvernator. Acesta a grăbit lucrările la fortificaţii şi i-a obligat pe soldaţi să facă zilnic instrucţie, punînd capăt puţinelor distracţii din tabără : a interzis jocurile de noroc, a închis tavernele, iar pe indience le-a îngrămădit într-un ţarc, unde au fost date pradă ogarilor dresaţi să vîneze oameni...

Deşi se împuţina văzînd cu ochii, coloana răzbătea tot mai departe în junglă, urmînd apele leneşe ale fluviului. Un al şaselea simţ le vestea soldaţilor apropierea de ţinta mult rîvnită, iar atacurile indienilor deveneau tot mai dese şi mai violente, ca şi cum aceştia ar fi avut

de apărat un ținut sacru, pe care nici un străin nu trebuia să-l pîngărească. Indrăzneala lor era atît de mare, încît năvăleau acum în plină zi, înfruntînd lăncile, archebuzele și săbiile mînuite de portughezi, cărora nu le puteau sta împotrivă.

Într-o dimineață, oprindu-se să bea apă din fluviu, Cabral a fost mușcat de un caiman. Nu i-a luat decît o clipă ca să omoare reptila, dar a trebuit să rămînă ultimul din șir, abia tîrîndu-și piciorul rănit. Deodată, urletele cumplite ale vrăjmașilor apăruți de nicăieri i-au înghețat sîngele în vine și, pînă să apuce ceilalți să-i vină în ajutor, o lovitură teribilă în ceafă l-a făcut să se prăbușească în genunchi, scăpînd sabia din mînă. Coiful îi zburase cît colo și, înainte să-și poată ridica scutul, o măciucă l-a izbit în creștet, cufundîndu-l într-o prăpastie de întuneric.

LINIȘTEA ȘI ÎMPĂCAREA de care se simțea cuprins nu puteau veni decît de dincolo de moarte ; de aceea nu s-a mirat prea mult cînd, deschizînd ochii, l-a văzut pe îngerul ce aștepta lîngă pat, cu lancea în mîna dreaptă și chipul ascuns de o ceață aurie. Dar heruvimul acesta nu avea aripi, iar trupul său de fecioară l-a făcut pe Cabral să simtă porniri cît se poate de lumești. Cînd arătarea s-a mișcat pentru prima oară, portughezul a tresărit, căci nimbul de lumină nu era altceva decît părul mătăsos, în care razele soarelui, strecurîndu-se printr-o deschizătură îngustă, aprindeau nenumărate scîntei. Îndoiala îi pătrunsese în suflet : dacă acesta era într-adevăr raiul, de ce rana de la picior îl ardea la fel de nemilos ? Înainte de a avea răgazul să se dumirească pe deplin, lancea s-a aplecat spre el, silindu-l să se ridice mai repede decît s-ar fi crezut în stare.

Afară, orbit de strălucirea văzduhului, abătută asupra lui după semiîntunericul din peștera unde zăcuse, Cabral s-a rezemat de o stîncă, sorbind cu lăcomie aerul tare al înălțimilor. Se afla pe o platformă scobită în coasta muntelui, de la care cobora o scară săpată în piatră, pînă jos, în valea rotundă, adăpostind o cetate cum portughezului nu-i mai fusese dat să vadă. Jur împrejur pereții unui vulcan stins de mult încleștau orizontul, ridicîndu-se spre tării, dar Cabral n-avea ochi decît pentru cetatea cu ziduri mai înalte decît turnurile palatelor din Lisabona. Lespezile gigantice, pe care numai puterea unor uriași le putuse urni din loc, se îmbinau atît de bine, încît între ele nu încăpea nici măcar lama unui cuțit. Dincolo de brîul fortificațiilor, construcții monumentale creșteau una dintr-alta ca un labirint vertical, cu nenumărate intrări, terase suprapuse, punți, creneluri, șiruri de coloane și statui. Măreția palatelor, îndrăzneala arcadelor avîntîndu-se peste străzile pavate cu dale ruginii, uriașele apeducte, scările în spirală, bastioanele, turnurile și porțile grele de aramă, toate îl făceau pe Cabral să se cutremure, căci o astfel de citadelă era de necucerit.

De-abia tîrziu și-a dat seama că, în cetatea ce putea cuprinde între ziduri întreaga Lisabonă, nu se zăreau bărbați, ci doar femei tinere, înarmate cu lănci, arcuri și tolbe de săgeți. Cele pe lîngă care trecea păreau nepăsătoare, nici măcar curioase, însă Cabral și-a amintit fără să vrea de chinurile la care erau supuși indienii prinși de portughezi.

De cînd se afla pe pămîntul acela blestemat, văzuse destule băștinașe, ba chiar cîștigase una la zaruri, dar se plictisise repede de ea, găsind-o prea blîndă și supusă. O vînduse în cele din

DI MACCIA : **Nenumăratele fețe ale lui Adam**

urmă unui marinar, nemaiputînd suporta privirea ochilor negri, în care stăruia o nesfîrşită tristeţe. Femeile din cetate însă, mîndre ca nişte regine, aveau pielea mai albă decît a lui, părul de culoarea dublonilor abia ieşiţi din visterie şi ochii ca lamele săbiilor de Toledo. Nu-şi vopseau trupul cum făceau indienii şi nu purtau nici un fel de veşminte sau podoabe care să le ascundă frumuseţea...

O lovitură în coaste l-a trezit din visare ; şi-a încleştat pumnii, aruncînd o privire întunecată însoţitoarei sale. Aceasta nu părea să se sinchisească de furia portughezului şi, înaintea albastrului îngheţat al ochilor ei, Cabral şi-a plecat capul, blestemînd soarta care-l făcuse să cadă prins. O clipă şi-o închipui pe diavoliţa aceea tîrîndu-se la picioarele sale, în timp ce el îşi ridica încet sabia, rîzînd de groaza care o făcea să tremure ca scuturată de friguri. În jurul lor cetatea ardea, iar apărătoarele erau tîrîte de plete spre căruţele încărcate cu pradă, în chiotele de bucurie ale soldaţilor îmbătaţi de victorie...

Mînia îi înăbuşea teama şi Cabral începu să chibzuiască la o cale de scăpare. Însă, chiar dacă reuşea să smulgă arma din mîna celei care îl păzea, n-ar fi făcut nici zece paşi înainte ca femeile ce nu păreau a cunoaşte frica să-l doboare ca pe un lup hăituit. I se părea ciudat să vadă pretutindeni arme : ce taină ascundea cetatea, de vreme ce locuitoarele ei nu se încredeau îndeajuns în tăria zidurilor ?!

Cufundat în gînduri, n-a băgat de seamă cînd au ajuns înaintea primei trepte a scării ce se căţăra pe una din pantele unui adevărat deal de granit roşu. Vîrful fusese retezat şi, în locul lui, pe platforma mărginită de un şir de coloane cioplite din piatră verde, se înălţa un templu, ale cărui ziduri străluceau ca zăpada în bătaia soarelui. La gestul poruncitor al însoţitoarei sale, portughezul a început să urce, strîngînd din dinţi ca să nu geamă de cîte ori durerea din picior îl săgeta asemeni unui fier înroşit. Nu ajunseseră nici la jumătatea drumului şi gîfîia, iar genunchii i se înmuiaseră, pe cînd fata îl urma sprintenă, picioarele-i goale abia atingînd dalele lustruite. Ghicindu-i dispreţul, o furie oarbă a făcut să clocotească sîngele soldatului, dîndu-i noi puteri şi ultimele treptele le-a suit aproape în fugă.

Platforma era mult mai mare decît crezuse şi părea pustie. Întredeschisă, poarta templului îi aşternea înainte un dreptunghi neliniştitor de beznă şi, întrebîndu-se dacă ajunsese la locul supliciului, Cabral s-a întors brusc, însă în spatele lui nu se mai afla nimeni. Atunci, s-a lăsat încet pe lespezile albe, sprijinindu-se de o coloană, mulţumit să se poată odihni, cu mintea golită de orice gînd. Ca şi cum odată cu ochii tăioşi ca nişte pumnale dispăruse şi puterea sa de a se împotrivi, soldatul s-a ridicat apoi cu mişcări lente, iar paşii l-au purtat singuri spre intrarea de care-i era groază.

La început l-au călăuzit razele strecurîndu-se printre canaturile de aramă, dar, cu cît înainta în coridorul strîmt, lumina se împuţina, devenind o palidă fluturare şi, curînd, întunericul s-a înstăpînit între pereţii reci. Deodată, a zărit în depărtare o licărire slabă şi a pornit într-acolo. S-a oprit într-o încăpere atît de mare, încît sunetul paşilor săi se pierdea în noaptea dintre ziduri, a cărei unică stea rămînea flacăra unei torţe aflate la o înălţime ameţitoare. După o clipă, două blocuri de piatră s-au urnit cu un huruit aspru şi, prin deschizătura apărută în tavan, soarele a pătruns înăuntru, coborînd un stîlp de lumină în jurul căruia umbrele dădeau înapoi, lăsînd să se vadă un bazin, oglindă netulburată de vreo undă. Ivindu-se pe neaşteptate din bezna în care era cufundat restul sălii, o femeie a coborît încet treptele, spre apa ce a învăluit-o ca o hlamidă. Cînd a ieşit afară, păşind în coloana de raze, un strigăt de uimire i-a scăpat fără voie portughezului : trupul gol sclipea asemeni unei statui, căci pielea şi părul fuseseră acoperite cu un strat subţire de aur. Cu ochii ieşiţi din orbite şi degetele răşchirate ca nişte gheare, Cabral a făcut un salt spre femeie, dar, fără veste, încăperea s-a umplut de o strălucire orbitoare. Pereţii erau din plăci groase de aur şi peste tot zăceau bucăţi de aur

H. R. GIGER : **Suniya**

masiv, părînd insule pierdute într-o mare de pietre prețioase, căci pe jos se revărsau în cascade rubine, diamante și safire mari cît oul de porumbel, iar bogățiile acelea de neînchipuit l-au făcut pe Cabral să se teamă că ar putea înnebuni de fericire. Uitase cu totul de indieni, de cetatea femeilor înarmate și chiar de frumoasa ce se scăldase în aur: nu vedea decît nestematele în care își afunda brațele pînă la umeri, globurile poleite săltînd pe valuri de rubine, topaze și smaralde. S-a tîrît pînă la bazinul cu apă de aur, cufundîndu-și mîinile înăuntru și a început să stropească împrejur, bîiguind cuvinte fără șir...

SUTE DE BRAȚE izbeau în zidul de tulpini, deschizînd un tunel larg pentru soldații ce înaintau fără să le pese de păienjenișul pe care jungla se grăbea să-l țeasă în urma lor. În zadar marile orhidee își aplecau spre ei petalele cărnoase ca niște guri flămînde, șerpii cafenii ai rădăcinilor le încolăceau cizmele și lianele se întindeau încercînd să-i sugrume. La trecerea coloanei maimuțele își încetau joaca, păsările se înălțau în văzduh cu țipete ascuțite, iar micile jivine se ascundeau prin cele mai întunecate cotloane. Pînă și jaguarii se fereau să dea tîrcoale, deși portughezilor li se părea că zăresc mereu ochii aprinși ai fiarelor, pîndindu-i din bezna desișurilor de nepătruns.

De cînd porniseră spre ocean apele marelui fluviu, pădurea de pe malurile sale nu mai pomenise atîția oameni înarmați trecînd pe sub bătrînii arbori. Armuri lucitoare, săbii, muschete, tunuri cărora nu le putea rezista nimic, soldați ce se scurgeau în șiruri lungi, încrezători în steaua lor norocoasă... Oare nu era cu ei Don Cabral, cel care văzuse cu ochii săi Cetatea Aurului și izbutise să se întoarcă ?!

Purtînd veșminte scumpe și strălucitorul colan dăruit de guvernator cînd îl înnobilase, Cabral mergea în mijlocul coloanei, înconjurat de căpitanii și cavalerii care, pînă nu demult, nu-l învredniceau nici măcar cu o privire. Uitase lunile cînd, istovit și înfometat, străbătuse jungla, hrănindu-se cu fructe sau carne crudă, hăituit de sălbăticiuni și indieni. Ajuns în tabără, a zăcut săptămîni întregi între viață și moarte, cu somnul bîntuit de vise în care șerpi uriași, îngeri cu trup de fecioară, războinici vopsiți în culori sumbre și femei de aur se amestecau într-un vîrtej nebunesc. Într-un tîrziu a început să se întremeze și, amintindu-și de cele întîmplate, îi venea să turbeze de furie la gîndul că fusese înșelat de fata cu părul de raze.

Nimeni nu-i pusese la îndoială spusele, căci un om abia scăpat din ghearele morții nu și-ar fi încărcat sufletul cu o minciună, iar povestea lui se potrivea atît de bine cu legenda despre Eldorado, paradisul aurului, încît *trebuia* să fie adevărată. Soldați de rînd sau nobili porniseră fără șovăire și s-ar fi luptat cu toți sălbaticii sau demonii din lume dacă le-ar fi stat în cale. Dar soarta îi ocrotea, iar indienii nu cutezau să se arate, fugind asemeni jaguarilor dinaintea lor. Cînd au ajuns la poalele muntelui, erau osteniți și sătui de miasmele junglei, însă nu pierduseră un singur om. În fața lor, dincolo de ultimii copaci, se ridica o pantă abruptă, acoperită cu tufe joase și por-

tughezii au trebuit să rămînă ascunşi în pădure, aşteptînd întunericul pentru a se năpusti asupra cetăţii.

...Cabral se furişa cu pumnalul în mînă, oprindu-se la fiecare adiere de vînt care făcea frunzele şi iarba să foşnească. O ramură i-a atins obrazul, învăluindu-l în mireasma unor flori necunoscute şi portughezul s-a înfiorat, amintindu-şi de fata cu părul de soare. A pornit mai departe, umbră printre neguri, la fel de neauzit ca o pasăre în zbor. Îşi lăsase în tabără coiful, sabia şi scutul, iar acum urca spre peştera numai de el ştiută, în timp ce jos, în pădure, ceilalţi aşteptau semnalul său pentru a-l urma. Dar asta numai după ce straja de la intrarea în munte va fi trimisă în neființă de ascuţişul armei care lucea slab, asemeni unui colţ de şarpe.

Deodată, Cabral s-a aruncat la pămînt, sub crengile ţepoase ale unui tufiş de agave. Dînd la o parte lianele ce acopereau gura peşterii, o siluetă poleită de lumina lunii se ivise pe neaşteptate şi portughezul a tresărit recunoscînd-o pe frumoasa cu părul auriu. Fata făcu cîţiva paşi prin iarba care îi ajungea pînă la genunchi ; privea atentă în jur, iar Cabral abia mai cuteza să răsufle de teamă că va fi descoperit şi totul se va duce de rîpă. Dar ea nu se uita într-un loc anume şi, neputîndu-şi lua ochii de pe trupul diafan, aproape străveziu, Cabral a simţit o strîngere de inimă, căci făptura aceea ciudată ar fi putut să-l omoare şi totuşi n-o făcuse. Apoi furia a erupt din nou, mai cumplită decît oricînd : îşi bătuse joc de el, îl înşelase, îl înjosise ca pe un sclav nemernic, ea, o sălbatică din inima junglei. Şi ochii aceia albaştri, îngheţaţi în dispreţul lor mut... Şi-a băgat pumnalul în teacă. N-o va ucide : va fi sclava lui, iar atunci va şti cum să-i îngenuncheze mîndria. O va face să se tîrască la picioarele sale, să cheme moartea pentru a o izbăvi de umilinţe, să... Fata s-a întors, intrînd în peşteră şi razele lunii i-au aprins flăcări în părul de aur. *Aur*. Cabral s-a scuturat, dezmeticindu-se parcă dintr-un vis. Din cîteva salturi a fost în faţa perdelei de liane dincolo de care se zăreau frînturi de lumină. S-a năpustit înăuntru, cu arma înainte ; lovitura ar fi putut să străpungă un urs, dar în locul trupului alb n-a întîlnit decît văzduhul şi, purtat de avînt, portughezul s-a pomenit îmbrăţişînd pămîntul. A sărit imediat în picioare, însă locul era pustiu. O torţă înfiptă în zid ardea cu trosnete puternice, aruncînd o ploaie de scîntei, iar pe jos zăcea o lance lungă, cu vîrful de aramă. La cîţiva paşi, o stîncă închidea nu îndeajuns de bine intrarea într-un tunel întunecat. Blestemînd cumplit, Cabral a smuls torţa şi, din pragul peşterii a început să facă semne disperate celor ascunşi în pădure.

...Torentul de lavă pornit odinioară din măruntaiele pămîntului săpase o galerie largă, cu pereţii şlefuiţi asemeni unor oglinzi de onix. Strălucirea torţelor se istovea în apele lor negre, lumina strîngîndu-se temătoare în jurul soldaţilor gata să tragă în orice ar fi mişcat în faţa lor. Urcaseră gîfîind, întîi pedestrimea cu arme de foc, apoi călăreţii ţinîndu-şi caii de căpăstru şi la urmă arbaletierii, ajutîndu-i pe tunari să împingă roţile monştrilor de fier. Coloana se lungise atît de mult, încît purtătorii de muschete ajunseseră la capătul celălalt al tunelului, în vreme ce tunurile abia fuseseră suite la jumătatea povîrnişului. Zoreau înfriguraţi, dar, ieşind pe mica platformă din conul vulcanului, în locul ploii de lănci şi săgeţi la care se aşteptau, au fost întîmpinaţi doar de tăcerea netulburată a nopţii. Luna era acoperită de un nor plutind pe cerul altminteri senin, iar cetatea, care abia se ghicea în întuneric, părea cufundată într-un somn adînc. Nici o lumină, nici un zgomot nu răzbăteau din uriaşele bastioane, înălţîndu-se ca nişte coline în depărtare. Cu siguranţă că, alergînd în bezna aceea, fata se prăbuşise de pe scara abruptă, zdrobindu-se printre stîncile ascuţite de la gura văii.

Pedestrimea a început să coboare încet, căci, fără torţe, soldaţii dibuiau anevoie treptele ; între timp ceilalţi aşezau şi întăreau bîrnele cu scripeţi, înţelegînd în sfîrşit de ce îi pusese Don Cabral să le care cu ei prin junglă. A durat mult pînă cînd tunurile şi caii au ajuns cu bine pe fundul craterului şi

trecuse de miezul nopții cînd portughezii au pornit din nou. Deși copitele armăsarilor și roțile afeturilor fuseseră înfășurate în cîrpe, iar soldații încercau să nu-și lovească armele de platoșe, zgomotele marșului creșteau precum vuietul rîurilor ieșite din matcă. Toți se grăbeau din răsputeri, căci soarta le fusese pînă atunci prielnică, dar, dacă străjile cetății îi descopereau prea devreme, puțini dintre ei ar mai fi apucat să vadă zorii.

Citadelele îngemănate care străjuiau intrarea erau pe jumătate ruinate, iar porțile grele se prăbușiseră, lăsînd să se vadă drumul ce ducea spre inima cetății. Nenumărate veacuri trecuseră pe deasupra zidurilor groase, năruind fațade, terase sau acoperișuri, retezînd coloane, punți și scări avîntate spre cer, deschizînd ferestre care nu duceau nicăieri... Multe străzi erau blocate de sfărîmături, fîntînile și havuzurile secaseră, marile fortificații aveau atîtea spărturi, încît aduceau cu niște faguri monstruoși, iar dalele ruginii ale pavajului crăpaseră. Colții timpului mușcaseră nemilos și nicăieri nu se zărea vreo urmă de viață ; nici un fir de iarbă nu creștea peste dărîmături, nici o vietate cît de mică nu alerga, se tîra sau zbura printre zidurile rămase în picioare.

Cetatea era învăluită într-o tăcere apăsătoare și, fără să-și dea seama, oamenii vorbeau în șoaptă, strîngîndu-se unii în alții, ca și cum ar fi vrut să simtă că nu sînt singuri în pustiul acela de piatră. Cabral călărea în fruntea coloanei, privind în jurul său ca un om care nu se trezise încă din somn. Înfiorați de o spaimă fără nume, ceilalți erau prea uluiți ca să-și mai amintească pentru ce se aflau acolo. Cînd au ajuns la piramida pe care se înălța Templul Aurului, Cabral a descălecat și, urmărit de privirile tuturor, a început să suie scara ale cărei trepte rămăseseră neatinse de aripa vremii. În lumina roșie, tremurătoare, a torțelor, peretele de granit lucea ca scăldat în sînge și umbra portughezului urca înaintea sa, întinzîndu-se tot mai mult, de parcă ar fi vrut să acopere întreaga scară. Cabral suia încet, cu solemnitate aproape, și celor de jos li se părea că statura lui crește odată cu sumbra-i însoțitoare, gata să zdrobească sub apăsarea lor templul ce se profila pe cerul plin de stele. Abia sus, printre coloanele ce vegheau neclintite ruina cetății, om și umbră s-au contopit într-un singur trup.

În fața porților deschise, Cabral și-a scos sabia din teacă ; pereții coridorului erau învăluiți într-o lumină aurie, ieșind din piatră ca un abur subțire. Pașii săi trezeau ecouri ciudate : scrîșnetul sabiei oprită de scut, tunetul călăreților galopînd printr-o grindină de săgeți, urletul ghiulelelor, trosnetul lăncilor frîngîndu-se ca o pădure uscată. Apoi, răcnetele răniților, strigătele luptătorilor înfierbîntați, nechezatul cailor înnebuniți de groază, zgomotul apocaliptic al bastioanelor prăbușindu-se sub focul tunurilor, pîrîitul caselor cuprinse de flăcări... Dar portughezul nu auzea nimic și vedea totul ca printr-o ceață roșie. Degetele i se albiseră încleștînd mînerul armei ; mergea tot mai repede, pînă ce a început să alerge ca un nebun, lovindu-se de ziduri, urlînd și spintecînd văzduhul cu sabia.

S-a oprit abia în sala odinioară scăldată în strălucirea comorilor de neînchipuit, acum pustie, luminată doar de razele lunii pătrunzînd prin acoperișul spart. În fața bazinului gol, învăluită în pletele-i de aur, lucind stins în semiîntuneric, fata privea spre cer. Întorcîndu-se, a întins mîinile, într-o chemare de eternă duioșie. Blîndețea din ochii albaștri nu a dispărut cînd Cabral s-a apropiat cu pași grei, nici cînd a înșfăcat-o de păr silind-o să îngenuncheze înaintea lui și a ridicat sabia.

Bărbatul căuta cu lăcomie o urmă de spaimă pe chipul ei minunat, însă fata îl privea liniștită, cu același zîmbet de nepătruns. Deodată Cabral a scos un urlet de furie trăgîndu-se înapoi și împlîntînd fierul în pieptul alb : ochii adînci erau plini de o milă care-i ardea cumplit sufletul și sîngele.

...Cînd portughezii au pătruns în templul ruinat, au găsit printre grămezile de sfărîmături un schelet în armură, strîngînd între falangele descărnate mînerul unei săbii ruginite.

EUGEN URICARU

CONVERSAŢIE ÎN ÎNTUNERIC

ÎN ACEL loc descoperisem că din neglijenţă, din neatenţie, ori din nepăsare îmi pierdusem umbra.

Stăteam în faţa podului ascultînd apa. Un vuiet inconfundabil acoperea zgomotul oraşului, lîngă mine, la o întindere de braţ, zidul şi în întuneric, de partea cealaltă, lumini rare ale maşinilor de noapte. M-am apropiat de zid căutînd un semn oarecare : era rece, era aspru la pipăit, palma aluneca peste excrescenţele tencuielii, părea că mîngîi trunchiul lung al unui coral, la fel simţeam dorinţa de a percepe undeva în profunzimea lui, în alveole secrete, ocrotite de calcar, pulsaţia lentă dar sigură a plasmei. Alunecam cu mîna peste zid şi sîngele meu zvîcnea în vîrful degetelor.

Maşinile de noapte se vedeau de partea cealaltă a rîului, rămînînd pentru mine doar ochi împăienjeniţi de ceaţă ce îşi măreau dimensiunile pînă la a ajunge stele duble şi reci, din altă lume.

M-am simţit privit, am căutat îndelung înspre pod, ceaţa plutea pînă aproape de înălţimea balustradei şi am văzut o siluetă retezată aproape de la jumătate. Venea încet, parcă plutind, semăna atît de mult a vis, încît am avut o clipă dorinţa să mă trezesc. S-a oprit în faţa mea, era îmbrăcat în negru, o pată imensă, la butonieră, am crezut că e o floare obişnuită, mai degrabă o crizantemă. Priveam fix la pata aceea, căutînd să desluşesc în amănunt forma petalelor şi atunci a vorbit :

— Cel mai bun lucru ar fi să nu te apropii.

Ceaţa înaintase odată cu el, părea că îi aparţine şi se oprise în aşa fel încît între noi doi se afla o ţară a nimănui ce era luminată, fără de umbre, lăsînd să se vadă muchiile ascuţite ale pietrelor, metalul înnegrit al plăcilor de canal. Îl priveam în continuare, atras de floarea albă ce o purta la piept şi el începu să rîdă, se auzea un gîlgîit interior venind spre mine ca o undă acvatică — „M-am pregătit îndelung şi am fost atît de sigur că o să cîştig, încît am început deja să sărbătoresc. O, nu, nu şampanie, ci, aşa cum facem noi, cu vin, şi cînd sîntem nerăbdători, cu vin prost, ca acum !" Făcu o mişcare şi ceaţa îi urmări gestul, lumina dintre noi venea de nicăieri şi nu se vedea nici o umbră. M-am lipit

CIARLO : **Ilustraţie la eseul lui Cino Castelli „A inventa viitorul".** (În revista „Planeta", 1973)

instinctiv de zid, el observă şi spuse cu ton superior : „Cît mai strîns, cît mai strîns, e singura ta certitudine şi fără asta, fiu, pocni din degete, fiu, totul devine foarte complicat şi primejdios".

Am încercat să mă desprind, crestele ascuţite ale porozităţilor intrau adînc în carne şi doream să fac asta pe nesimţite, dar el mă privea atent, fiecare gest al meu era cenzurat, devenind, aşa, simbolic şi ridicol.

— O, să nu încerci, să nu încerci cumva, e foarte greu să rămîi fără nici un sprijin, voi ăştia, ridică un braţ împungînd aerul cu degetul, voi ăştia, gînditorii, vă temeţi de multe, de nespus de multe lucruri. Mai ales vă e frică să rămîneţi singuri. Ai lîngă tine zidul şi n-o să renunţi uşor la el, sînt sigur, de aceea am şi început să beau înainte de a te întîlni, pentru victoria mea. Tăcu lăsînd să se audă vuietul rîului şi apoi, distinct : definitivă.

Acoperi cu palma floarea din piept şi deveni o umbră neagră, alungită, fără o dimensiune precisă, era acum umbra mea, aruncată dincolo de coridorul luminos ce ne despărţea şi atunci am avut curajul să mă desprind de zid, stăteam singur ca un stîlp de sare în lumină, ştiam prea bine că trebuia să mi-o recapăt, dar l-am auzit rîzînd, „E numai o glumă, domnul meu, uită-te în jur şi înţelege cît eşti de singur", am privit şi înţelegeam nemaipomenit de simplu şi profund cît eram de singur.

— Spune drept, vreau să văd dacă ai curajul să spui adevărul, ai crezut măcar o clipă că vei reuşi să mă recapeţi ? Nu înţelegeam de ce spunea — să mă recapeţi, în adevăr, *eu îi aparţineam lui.*

I-am spus că nu, am încercat doar să mă desprind, am tot dreptul să-mi dovedesc că nu depind de nimeni şi nimic şi cînd vorbeam eram convins că ştie cum mint, dar continuam. Doream atunci să-i spun că seamănă prea mult cu altcineva, literatură poate, dar el mi-o luă înainte, „Vom vorbi despre Schlemihl care şi-a vîndut umbra, dar pe Schlemihl umbra sa l-a făcut cel puţin o dată fericit, înţelegi, cel puţin o clipă şi aş avea curajul să te întreb dacă ştii cînd ?" I-am răspuns că este prea mult pentru mine şi el aprobă, „Desigur, este mult prea mult, apoi spuse rar şi distinct — Schlemihl a semnat un pact cu celălalt şi aşa a fost cel puţin o clipă egalul lui, dacă nu şi mai mult, doar *cel care dă* este stăpînul ! atunci a fost fericit, ceea ce nu se poate vorbi despre tine". Tăcu aici şi reluă cu o voce scăzută, „Tu ai pierdut, ai renunţat la şansa de a cîştiga de la bun început.

O să-ţi aduc aminte un lucru pe care toată lumea îl ştie. Înţeleptul Herodot, începu să rîdă, e o confuzie la mijloc, niciodată n-a fost prea înţelept grecul ăsta, dar acum să trecem cu vederea, Herodot scria despre un faraon ce a îndrăznit să lovească Nilul cu lancea. Iar faraonul şi-a pierdut vederea. Pedeapsa zeilor. Magii şi vrăjitorii i-au destăinuit că salvarea va veni peste nouăzeci de zile de la femeia care s-a iubit în viaţa ei numai cu bărbatul său legiuit. Să aibă dorinţa şi scîrba de a-şi spăla orbitele sale divine cu urina acestei femei şi lumina soarelui îl va bucura. În cea de a nouăzeci şi una zi faraonul s-a spălat cu udul soţiei sale şi soarele a rămas pe mai departe în întuneric.

Stau şi te întreb, unde este sfîrşitul acestei pilde ?"

TĂCEAM şi priveam la ceaţa lăptoasă, nesigură, conturul umbrei mele — şi oare mai era umbra mea cea cunoscută ? — căpăta linii neştiute, pe potriva gesturilor lor, trăiam sentimentul straniu al dilatării momentului, nici un semn exterior nu venea spre mine, singură apa în monotonia vuietului ei dovedea fiinţa mea şi a lui.

Aştepta răspunsul meu şi pentru mine nici un semn nu venea dinspre el, am spus încet, aproape şoptit, — dar începutul ei ?

Întrebarea mea venise pe neaşteptate, nici eu nu eram prea convins că trebuia să vină chiar în acel moment, dar el se arătă mulţumit — „La întrebare nu se răspunde cu întrebare, dar aşa sînteţi voi, şi asta fără să ştiţi că şi atunci cînd vă eschivaţi, tot răspundeţi într-un fel. Schlemihl în oraşul său hanseatic n-a mai întîlnit pe nimeni care să fie aidoma lui, fără umbră, deşi se vorbea că nu era primul şi poate acesta a fost faptul hotărîtor care l-a împins

să semneze pactul. Primul sau ultimul, nu are importanță, el era omul fără umbră, *acolo*, avea această distincție. Apoi s-a temut, mai mult ca de moarte, s-a temut că e singurul. Că nu e la fel ca alții. Dar asta *apoi*". Începu să rîdă, „dar domnul meu, nu există nici o paralelă între tine și el, Schlemihl a avut o clipă curaj, o singură clipă, și asta e deajuns. Și, la urma urmei, nu te-am părăsit — sînt aici, te întreb și, după cîte văd, nu ți se pare nimic curios, înspăimîntător. Pot fi două sfîrșituri la pilda ce ți-am spus-o. Cineva trebuie să moară. Soția sau magii. Alege".

Apoi se depărtă și îmi făcu semn cu mîna, descoperindu-și butoniera, floarea era o flacără de magneziu, orbitoare, semnul existenței sale materiale, acolo, la cîțiva pași. Priveam dincolo de el podul, și mă chema insistent cu vocea cunoscută — Hai, vino ! L-am urmat, ceața se îndepărta la fiecare pas, dezgolindu-i silueta dreaptă, oscilînd ușor în jurul unui punct imaginar și asta la fiecare pas. „Sînt beat, sînt mai mult decît beat și am făcut asta în cinstea victoriei mele. E victoria mea împotriva ființei tale. Sînt generos, am simțit o intonație neobișnuită în glas, era momentul în care se părea că ceva depinde numai de mine, hai, spune că sînt generos, nu ai nici un motiv să mă refuzi" și eram nevoit să pierd și de această dată.

TOTUL era simplu, nemaipomenit de simplu și simplitatea mă tulbura, priveam dincolo de el, podul se pierdea în întuneric și nu știam ce avea să urmeze, dar nu mai puteam să cred în voința mea. Am rămas cîteva clipe descumpănit, îl priveam și mă convinsesem că nu era într-adevăr decît o obișnuită crizantemă înfiptă neîndemînatec în butoniera hainei „așteptai un răspuns, nu ?". El încuviință „un răspuns e întotdeauna bine venit" și atunci i-am spus că soția faraonului nu trebuie să moară, fiind chiar dovada integrității regale. Sau cel puțin așa s-ar cuveni. Fiind vinovată, faraonul nu va mai putea fi faraon, va fi doar un bărbat ca toți ceilalți, iar ei aveau nevoie de un faraon. „Deci trebuie pedepsiți magii".

Se depărtă de mine și începu să rîdă, întîi încet, aproape neauzit și apoi mai tare „Desigur, oh, desigur, iar faraonul să rămînă pînă la capăt un om care nu va mai vedea niciodată Soarele. Tocmai el care, se spune, era fiul Soarelui. Știi ce se va întîmpla cu el, stimate domn, se va stinge, va muri sau poate se va sinucide, tot una. Și știi de ce, să-ți spun eu de ce : de prost, domnule, de mare prost. Poate încă nu știai, dar acum află, doar magii, magii pe care ești gata să-i omori îl pot ține în viață, oferindu-i *cîndva* recăpătarea vederii sau, dacă nu, cel puțin iluzia ei".

Mai făcu cîțiva pași și-mi strigă batjocoritor, „rămîi aici și meditează, meditează pentru că asta ți-e menirea".

• REPERE ALE LUMII FANTASTICE

ȚAPUL ISPĂȘITOR

Este un animal eminamente tragic, obiect al ritualului de purificare. Între tragedie (=„cîntecul țapului") și acest animal există un raport cert ; inițial tragedia era cîntecul religios care acompania sacrificarea țapului în cinstea lui Dionysos, zeu căruia îi era consacrat și cu care se identifica. Animalul era venerat și în persoana zeului-țap Pan, una dintre forțele regeneratoare ale naturii, iar Afroditei îi era consacrat ca animal ardent și prolific.

Cu timpul, simbolul s-a pervertit și a devenit imaginea lascivității („libidinosus", îl caracterizează Horațiu în *„Epode"*). În evul mediu primează imaginea unui animal impur, obsedat de necesitatea procreării, semn malefic. În iconografia creștină, Satan prezidează Sabbatul ca țap ori avînd cap de țap.

În Irlanda o seamă de făpturi inferioare, diforme și slute, au capete de țap. La baza acestei viziuni stă partea negativă a simbolismului animalului, depravat, respingător și urît mirositor.

În India însă e divinizat. El e animalul sacrificiului vedic, identificat cu zeul focului. Agni : „Țapul e Agni, țapul e splendoarea /.../ Țapul alungă întunericul". Deci un simbol al focului generator de viață sfîntă, un animal solar.

În Biblie, un țap îi e trimis în deșert ca

GEO BOGZA

FÎNTÎNI CU CUMPĂNĂ ŞI PTERODACTILI

ÎN ACESTE condiţii, domnilor, procesul nu poate fi judecat, procurorul e nervos, pentru că nu i-a născut încă nevasta, vede urme de sînge, doamnelor şi domnilor, pe toţi pereţii, inculpaţii vor să-l mituiască pe judecător cu o tabachere de aur, iar de cinci minute tribunalul e invadat de pterodactili astenici.

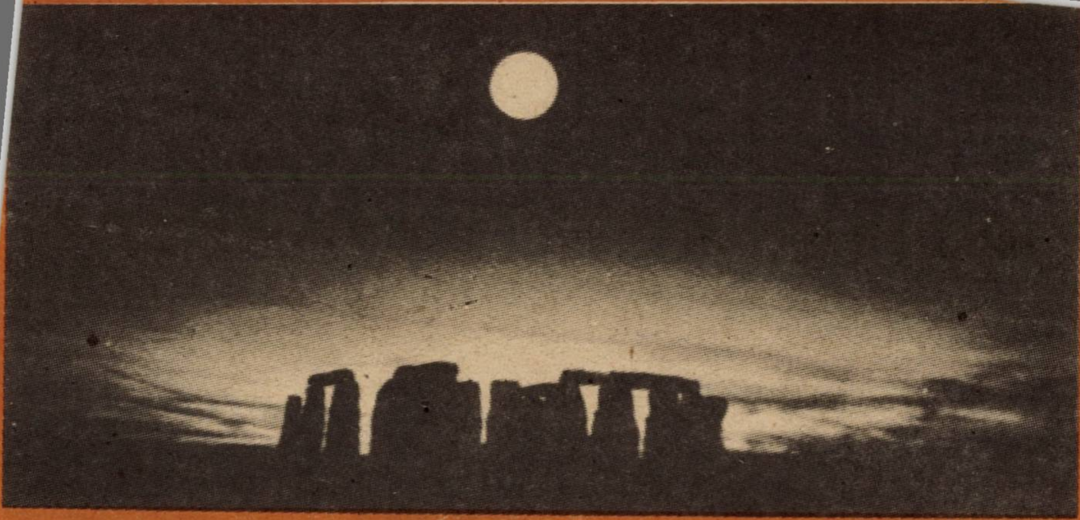
Nu îmi încep încă pledoaria, dar acetilena de la far se terminase, fiica amiralului tocmai murise, marea azvîrlise peste noapte un delfin pe ţărm, din surse demne de încredere ştiu că l-au ucis contratorpiloarele, mă întorc spre dumneata, domnişoară, şi îţi dau un ultim avertisment, uită-te la mine ce alb sînt, nemernicii m-au luat drept zid, au şi adus în dreptul meu condamnatul, s-ar putea să-ţi pară rău, nu ştiu dacă te-a durut vreodată o măsea, dar are să fie şi mai rău.

Stăteau, erau şase la număr, în umbra fîntînii cu cumpănă, ultima cît vedeai cu ochii. „Povesteşte, hai povesteşte !". „V-am povestit, nu vă mai povestesc". Dar pînă la urmă povestea. „De cînd mă ştiu, m-am uitat la ceas din sfert în sfert de oră. Dacă nu mă uitam simţeam un şarpe în inimă. Chiar cînd am lucrat ca scafandru mă uitam. Era pneumatic. În acea zi am vorbit cu ea opt ore şi n-am mai simţit nici un şarpe. Asta e tot". „Cine era ? Hai, spune ! Cine era ?". „Nu vă spun !". Dar pînă la urmă le-a spus. Din acea zi, de cîte ori îl întîlneau îşi scoteau de departe pălăria. Dacă erau călări coborau de pe cal.

• REPERE ALE LUMII FANTASTICE

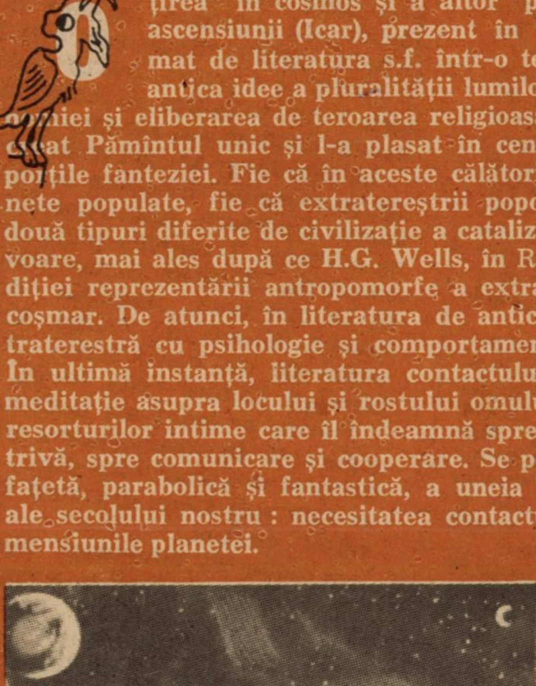
ofrandă demonului Azazel. El reprezintă partea demoniacă a poporului care îl izgoneşte spre a fi pedepsit (prin asta absolvind poporul de păcate), în vreme ce un alt ţap îi e sacrificat lui Yahve. Plecarea ţapului emisar e fără întoarcere.

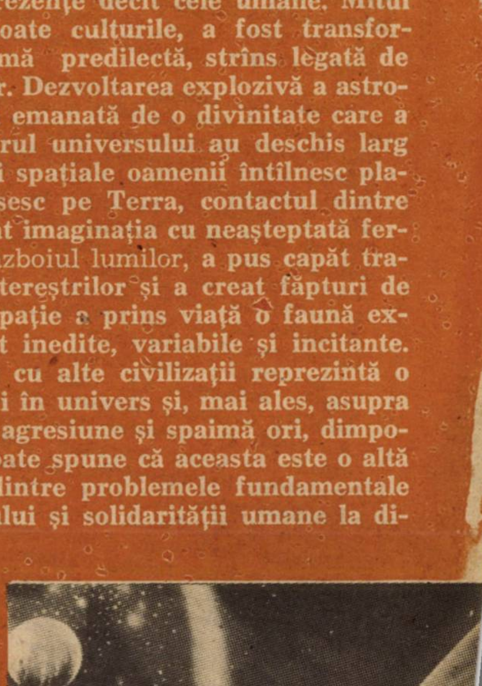
Sfînt şi divin pentru unii, satanic pentru alţii, ţapul simbolizează forţa elanului vital, în acelaşi timp generos şi lesne de corupt. În sens mai larg, ţapul ispăşitor e victima sacrificată de colectivitate pentru a-i consolida acesteia puterea, cu convingerea că el e recipientul simbolic al tuturor păcatelor de care astfel ceilalţi, adevăraţii lor posesori, sînt ispăşiţi. Şi în comedii există cîte un personaj încărcat cu felurite vicii care e pedepsit în cele din urmă (în comedia antică şi renascentistă — chiar ciomăgit) spre deliciul spectatorilor. În acest mod ei se eliberează de propriile metehne ; întîi prin întruparea acestora de către un *altul* şi apoi prin drastica pedeapsă care semnifică victoria asupra sinelui deformat şi totodată regăsirea armoniei morale. Răzbunarea socială exagerată împotriva unui astfel de personaj, oricît ar fi el de corupt, tinde să-l facă mai puţin vinovat şi transferă vina asupra societăţii. Personajul e vinovat şi nevinovat în acelaşi timp ; e nevinovat pentru că pedeapsa depăşeşte cu mult consecinţele posibile ale faptelor lui şi pentru că e ales de destin (colectivitate) la întîmplare, şi e vinovat deoarece face parte dintr-o societate vinovată. Astfel, prin artă, ţapul ispăşitor, ca personaj simbolic, îşi recuperează statutul iniţial, îmbogăţit prin inevitabila meditaţie existenţială pe care postura paradoxală şi sacrificarea lui o generează.

NU SÎNTEM SINGURI

O dimensiune constantă a imaginarului este intuirea, „presimțirea“ în cosmos și a altor prezențe decît cele umane. Mitul ascensiunii (Icar), prezent în toate culturile, a fost transformat de literatura s.f. într-o temă predilectă, strîns legată de antica idee a pluralității lumilor. Dezvoltarea explozivă a astronomiei și eliberarea de teroarea religioasă emanată de o divinitate care a creat Pămîntul unic și l-a plasat în centrul universului au deschis larg porțile fanteziei. Fie că în aceste călătorii spațiale oamenii întîlnesc planete populate, fie că extratereștrii poposesc pe Terra, contactul dintre două tipuri diferite de civilizație a catalizat imaginația cu neașteptată fervoare, mai ales după ce H.G. Wells, în Războiul lumilor, a pus capăt tradiției reprezentării antropomorfe a extratereștrilor și a creat făpturi de coșmar. De atunci, în literatura de anticipație a prins viață o faună extraterestră cu psihologie și comportament inedite, variabile și incitante. În ultimă instanță, literatura contactului cu alte civilizații reprezintă o meditație asupra locului și rostului omului în univers și, mai ales, asupra resorturilor intime care îl îndeamnă spre agresiune și spaimă ori, dimpotrivă, spre comunicare și cooperare. Se poate spune că aceasta este o altă fațetă, parabolică și fantastică, a uneia dintre problemele fundamentale ale secolului nostru : necesitatea contactului și solidarității umane la dimensiunile planetei.

BRIAN ALDISS

UN INCENDIU ÎN PĂDUREA LITERELOR

BRIAN W. ALDISS ● Scriitor, antologator şi critic literar britanic, Brian Wilson Aldiss s-a născut în 1925 şi şi-a făcut studiile în şcoli şi colegii particulare, iar serviciul militar în India. Întors în patrie, a devenit vînzător la o librărie şi apoi redactor literar al ziarului „The Oxford Mail". A debutat în 1954 cu povestirea *Criminal Record* (Dosar penal) şi cîţiva ani a rămas credincios prozei scurte, caracterizate prin ingeniozitate, lirism şi o atmosferă sumbră. În 1959 i s-a decernat premiul „*Hugo*" pentru „cel mai promiţător talent".

Primul său roman, *Non-Stop* (1958) a avut un succes deosebit şi a fost urmat de nu mai puţin elogiatul *Hothouse* (Sera ; 1962). *Greybeard* (Barbă-Sură ; 1964), considerat cel mai bun roman al său, îi ilustrează calităţile de portretist şi profundul respect pentru om ; într-un viitor în care omenirea a devenit sterilă din pricina unui accident provocat de armele biologice, lumea e alcătuită numai din bătrîni care asistă la moartea propriei specii.

Au urmat o serie de volume care depăşesc convenţia s.f. : *Report on Probability A* (Raport asupra probabilităţii A ; 1968) şi culegerea *Barefoot in the Head* (Cu capul descălţat ; 1969). Mai amintim : *Frankenstein Unbound* (Frankenstein eliberat ; 1973), *The Malacia Tapestry* (Tapiseria Malaciei ; 1976) şi trilogia *Helliconia* (1982—1985), amplă frescă a unui mediu extraterestru.

Între 1961 şi 1985 a alcătuit peste 25 de antologii s.f. şi o pasionantă istorie a s.f.-ului, premiată de British SF Association, intitulată *Billion Year Spree* (O petrecere de un miliard de ani ; 1973). De asemenea, articolele sale de critică literară i-au adus premiile „*James Blish 1977*" şi „*Pilgrim 1978*".

TENTATIVĂ nouă în lunga istorie a literaturii, Science-Fiction înseamnă totodată şi o expresie ce îşi merită locul între cuvintele cele mai fascinante, în orice limbă a planetei noastre.

Cu mulţi ani înainte mi s-a întîmplat odată să fiu surprins de un incendiu într-o pădure. A fost unul din momentele cele mai semnificative şi mai stimulatoare din viaţa mea. Mă aflam în Birmania, constrîns să mai rămîn două zile într-un mic cîmp de aterizare din mijlocul junglei, în aşteptarea unui aeroplan care trebuia să mă conducă spre locuri mai civilizate. Aveam cu mine provizii puţine, dintre cele mai frugale, o ploscă şi o puşcă, foarte necesare în acele locuri sălbatice. Altă alternativă nu aveam decît să am răbdare şi să aştept.

La început n-am dat prea mare atenţie incendiului. Începuse la mulţi kilometri depărtare. Apoi fumul a început să mă sîcîie. Trosnetele pîrjolului mă înconjurau, flăcările se apropiau din ce în ce mai mult, împinse de o briză uşoară. Mi-am dat seama curînd că e vorba de un lucru serios. Nu arbori, întreaga pădure ceda furiei flăcărilor.

Pentru moment mă simţeam încă în siguranţă. În noaptea aceea am reuşit să dorm la marginea cîmpului ; era plăcut să zaci sub stele, din cînd în cînd învăluite de fum.

A doua zi, dimineaţa, incendiul era atît de aproape, încît m-a cuprins îngrijorarea. Pista de aterizare, ceva mai mare decît un luminiş ierbos din junglă, oferea un adăpost destul de precar. În orice parte priveam, era vizibilă strălucirea focului izbucnind din trunchiurile uriaşe. Căldura creştea, în timp ce

Alexandru cel Mare încercînd să zboare într-o nacelă la care a înhămat doi grifoni. În vîrful suliței, carnea îi ademenește pe grifoni să se înalțe

arborii erau pîrjoliți pe neașteptate cu frenezie. M-am așezat în mijlocul cîmpului, cu bagajul alături, în așteptarea inevitabilului. Cum prevăzusem, incendiul a atins repede cele două laturi ale fîșiei ierboase. Nu aveam în jur decît circa 200 de metri de spațiu liber. Zgomotul asurzitor și fierbințeala deveniseră alarmante. Atunci cînd iarba, din fericire foarte scurtă, s-a aprins, mi-am calculat mișcările cu notabilă luciditate și am reușit să mă plasez pe suprafața înnegrită peste care incendiul deja trecuse. Frontul de flăcări mă ocolise, lăsînd în preajma mea grămezi de vegetație încă arzîndă și coloane dese de fum.

Am evocat această experiență pentru că îmi sugerează o comparație pe care n-o găsesc deloc deplasată. Destul de asemănător cu înaintarea acelui incendiu îmi pare a fi progresul genului science-fiction care — de la publicarea lui în primele reviste ale anilor 20 — a fost irezistibil. Și, în vreme ce noi așteptăm pe aeroportul Pămînt visatele nave ale spațiului care ar urma să ne conducă în locuri încă logic de neconceput, marele incendiu al literaturii științifico-fan-

PLURALITATEA LUMILOR ȘI CĂLĂTORIA COSMICĂ

● Odată cu cele dintîi observații asupra universului s-a născut în mintea filosofilor antici ideea pluralității lumilor, a posibilității ca și celelalte planete să fie asemănătoare Pămîntului și locuite de ființe înzestrate cu rațiune. Începutul l-a făcut Democrit (460—370 î.e.n.), urmat de Epicur (341—270 î.e.n.). Acesta notează în **Scrisoare către Herodot** : Deoarece atomii sînt în număr infinit și pot oriunde, în spațiu, crea alte lumi, înseamnă că „există nenumărate lumi, asemănătoare și totodată deosebite de a noastră". Și în toate „există viețuitoare, plante și tot ce mai vedem pe Pămînt".

Tot atunci însă Aristotel (384—322 î.e.n.), în lucrarea sa **De caelo** (Despre cer), rostește categoric : „Nu pot exista mai multe lumi !...A noastră este unică în univers."

Ambele opinii au străbătut istoria filosofiei și a științei pînă în zilele noastre, în permanent conflict — una militînd pentru depășirea barierelor necunoscutului, fie și prin speculație filosofică ori ficțiune, din dorința luminoasă de fraternizare universală ; cealaltă postulînd perfecțiunea omului și universului său, pînă cînd Biserica a impus cu vehemență dogma unicității lumii terestre.

În cele ce urmează, vom prezenta o CRONOLOGIE a ideii pluralității lumilor, strîns legată de o altă idee : a călătoriei cosmice. Amîndouă sînt o dovadă a aspirației neînfrînte a omului de a-și depăși mereu limitele.

● **PLATON** (427—347 î.e.n.) socotește că doar trîndăvia împiedică oamenii să-și meșterească aripi ca Dedal cu care să zboare și, „la fel cum peștii sar din mare și spionează uscatul", să afle în sfîrșit „adevărul despre cer, lumină și Pămînt."

● **LUCRETIUS** (99—55 î.e.n.), în poemul filosofic **De rerum natura** (Despre natura lucrurilor) afirmă că „nici Pămîntul, nici Soarele, nici Luna și nimic din ceea ce alcătuiește lumea noastră nu sînt unice, ci nenumărate". „Există și alte lumi, în alte părți ale universului, populate de rase de oameni și specii felurite de animale sălbatice".

tastice a crescut nemăsurat în jurul nostru. N-aş vrea să împing prea departe asemănarea, adăugînd că lasă în urmă o civilizaţie înnegrită şi fumegîndă ; se pare însă că această avansare impetuoasă e de nestăvilit. Am convingerea că SF-ul aparţine de drept forţelor naturii, iar răspîndirea sa cu atîta vigoare nu e decît tributul plătit nevoii de insolit, proprie naturii umane. Căci omul resimte o atavică necesitate de a povesti şi de a-şi auzi povestite visele sale. Nu voi fi eu cel care să critice amestecul ştiinţei în SF, e clar că, dacă n-ar fi, nu s-ar povesti. Dar consider că ştiinţa serveşte aici drept trambulină pentru cele mai misterioase explorări ale minţii. Fără imaginaţie, gîndul rămîne un lucru banal. Fără ea nu am fi în măsură să clarificăm în individ cascadele şi vîrtejurile cu căderi abisale în interiorul eului, fugi vertiginoase înapoi sau înainte de-a lungul coridoarelor timpului şi spaţiului, pînă la dedublarea şi multiplicarea personalităţii. Fără ea nu am putea sonda tulburătorul raport între creator şi creatură şi ameninţarea incertă a monştrilor genetici ori a unor automate descinzînd dintr-un Frankenstein al erei romantice — ameninţarea ca plăsmuirea artificială să nu devină cumva autonomă... Ca nu cumva robotul, creierul electronic trezit de o scînteie tainică să nu se revolte spre a deveni stăpînul celui ce l-a construit.

Pe de altă parte, înregistrăm iniţiativa anevoioasă de a localiza graniţele exacte ale acestui gen multiform, care se poate spaţializa în zone imense ale cunoaşterii, cuprinzînd nuclee culturale foarte îndepărtate între ele.

De la „Micromegas“ de Voltaire, la labirinturile şi oglinzile multiple ale prozei lui Borges, de la ipoteze astronautice despre big-bang, pînă la ameţitoarele ecuaţii relativiste ale lui Einstein, SF-ul semnifică modalităţi de a revedea de aproape oceanul gînditor din „Solaris“ de Lem, lumile paradoxale ale lui Van Vogt, omul dezintegrat al lui Bester şi surprinzătoarele fructe ale fanteziei lui Lovecraft, Asimov, Efremov, Clarke, pentru a cita primele nume care-mi vin în minte şi opere ale celor mai fantastice imaginaţii, despre infinitele lumi ale posibilului, fiecare avînd în centrul ei omul.

Omul. De ce, oricare fiind dimensiunea spaţială sau temporală în care se petrec faptele literaturii SF, oricît ar părea de stranie această lume care ne primeşte sau ne e potrivnică, oricît de monstruoase ar fi creaturile ce o locuiesc, oricît de strîmb, schilodit, răsucit, ar fi acolo modul nostru obişnuit de viaţă, totuşi numai omul dă măsura şi semnificaţia evenimentelor fabuloase ce se derulează în paginile acestor cărţi. În penumbra cabinei de comandă a celei mai sofisticate astronave, în zumzetul continuu al instrumentelor de bord, în halucinantele ploi de meteoriţi ce lunecă dincolo de hublouri, în echipajul care trăieşte momente de tensiune, din orice planetă ar fi el, pulsează mereu un nucleu de căldură umană, făcîndu-i pe cititori să se identifice cu protagoniştii. Cu cei care tocmai călătoresc, trepidînd, jubilînd, fugind, explorînd cele mai insolite ascunzişuri pierdute în imensitatea spaţiului cosmic. Căci tocmai raportarea la modul uman de a simţi, raţiune, instincte şi sentimente, orgoliu, teamă, ură, dragoste, dă sens celei mai rafinate invenţii tehnice, umanizează corpurile celeste şi vidul spaţiului interstelar.

Dincolo, în afara edificiului alcătuit din formule sau invenţii ale cunoaşterii noastre, se află extensiunea infinită a incognoscibilului, eternul mister. Se naşte atunci bănuiala că motivul profund, care mişcă inconştient autorul şi cititorul de SF, e un impuls asemănător celui ce îi împingea pe îndepărtaţii noştri strămoşi să unească din privire stelele în constelaţii. Proiectînd acolo figuri ale lumii naturale şi mitice, mai familiare lor. Adică impulsul de a traduce universul în sens omenesc.

Şi, deci, cele mai riscante, mai îndrăzneţe ipoteze despre infinit, multiplicîndu-se din posibil, nu sînt altceva decît tentative ale omului, în faţa misterului lumii, de a sonda, de a extinde, de a aprofunda cunoaşterea noastră, de a aduna mereu mai multe date, în eterna căutare a cheii care să ne deschidă porţile inexplicabilei enigme a fiinţării noastre în univers.

În româneşte de Constantin COZMIUC

AMIT GOSWAMI

ŞTIINŢĂ ŞI ŞTIINŢIFICO-FANTASTIC — O DUBLĂ EXPLORARE A REALITĂŢII

AMIT GOSWAMI, din Bangladesh, este profesor de fizică la Universitatea din Oregon, S.U.A. Este autorul a numeroase cercetări asupra fizicii nucleare. Cartea sa **Dansatorii cosmici : fizica in science-fiction** a apărut în 1983.

CE ÎNSEAMNĂ science-fiction ? În practică, termenul acoperă toate producţiile apărute sub acest nume ; dar, pentru mai multă precizie, aş dori să extrag din cartea mea *Dansatorii cosmici* o definiţie mai adaptată scopurilor acestui articol.

„Science-fiction reprezintă acel tip de ficţiune care integrează forţele ce antrenează schimbările pe planul ştiinţific şi al societăţii. Nimic nu îi este străin în critica, lărgirea, revizuirea şi schimbarea deliberată, în opoziţie cu orice concepţie statică despre rolul ştiinţei. Obiectivul său este de a accelera mişcarea spre o nouă viziune asupra lumii, mai fidelă realităţii şi mai aproape de natura lucrurilor".

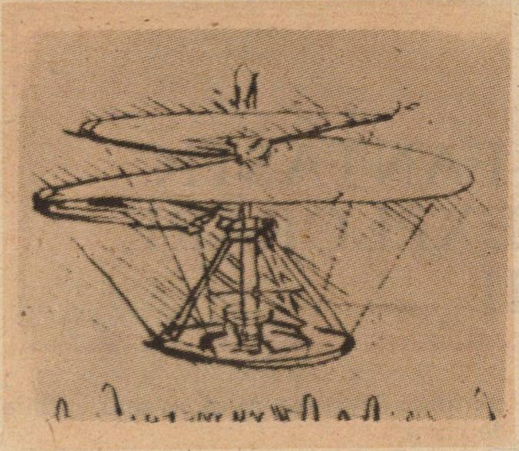
Reiese din această definiţie că acest tip de literatură capătă importanţa sa deosebită din legătura pe care o facilitează imaginaţiei între ştiinţă şi realitate ; s-ar putea spune că cele mai bune lucrări ale genului nu încetează să „împungă" domeniul ştiinţei ca pentru a-i spune : „Nu adormi pe laurii gloriei ; principiile tale actuale şi viziunea ta despre lume sînt un produs al trecutului care are valoare pentru trecut ; trebuie să deschidem drumuri noi pentru a explora un prezent în continuă devenire, ca să nu mai vorbim de viitor".

Autorii contemporani de science-fiction concep un viitor în care zborurile intergalactice, spre exemplu, vor fi un lucru obişnuit, vorbind despre un univers în care se va şti că există viaţă şi în alte galaxii, culturi în care telepatia va permite comunicarea în afara oricărei manifestări senzoriale. Aceste proiecţii în viitor sînt, de fapt, adevărate provocări lansate sistemului actual de cunoştinţe ştiinţifice, sau, poate, nu sînt altceva decît o simplă fantezie ? Este clar că structura romanescă a acestor povestiri implică elemente fanteziste, dar ele pun, în acelaşi timp, şi nişte probleme foarte serioase, cum arată convingător, sper, exemplele ce urmează.

Eroul romanului *Deposedaţii* semnat de Ursula Le Guin este un savant care caută să amelioreze comunicaţiile între planeta sa şi cea învecinată. Va rezolva problema inventînd comunicaţia absolută prin intermediul unei maşini în stare să comunice instantaneu şi fără semnale nu numai cu vecinii apropiaţi, ci şi cu întreaga galaxie.

Personajul principal din romanul *Vizitatorii miracolului* de Ian Watson realizează o anchetă privind mărturiile asupra OZN-urilor. Explicaţia cu totul neaşteptată pe care o propune acestui fenomen este rezultatul unor cercetări aprofundate asupra naturii conştiinţei umane.

Romanul lui Robert Silverberg, *Drumul spaţiului,* are ca protagonişti profeţii unei noi „religii", hotărîtă să determine ştiinţific priorităţile ce le vor permite să abordeze cu succes viitorul.

Helicopter cu elice elicoidală imaginat de Leonardo da Vinci (în 1486—1490). Dacă acest model a fost construit şi a zburat, el ar fi primul aparat de zbor care s-a ridicat în aer avînd propria sursă de energie încorporată în structura sa

Care sînt aceste priorităţi ? Să fie deschise, totodată, drumurile spaţiului şi ale minţii omeneşti către o lume de pace.

În *Întîlnire cu Rama*, Arthur C. Clarke a realizat un excelent portret al unei colonii spaţiale locuită de extratereştri. Acest roman pune, implicit, o problemă: poate oare omenirea să se lase depăşită într-o asemenea extraordinară competiţie ?

În *Norul negru*, eminentul savant şi literat Fred Hoyle ne descrie viaţa unor extratereştri în termeni atît de fantastici, încît ne obligă să luăm în considerare toate posibilităţile de viaţă în univers dar, în plus, lucrul cel mai important, să ne punem, într-o perspectivă nouă, problema fundamentală a originii şi sensului vieţii.

În romanul său *La răscruce stelară*, Clifford Simak ne înfăţişează omenirea cuprinsă de ameninţarea unui holocaust declanşat de frica pe care oamenii o poartă ascunsă în ei. Dezastrul va fi evitat prin intervenţia unui consiliu al înţelepţilor galaxiilor. Conchidem că omul poartă în sine spaima, dar şi înţelepciunea de care depinde evoluţia pe mai departe a lumilor.

Asemenea scenarii solicită ştiinţa în cele mai diferite domenii, fie că este vorba despre explorarea colţurilor celor mai îndepărtate ale galaxiei, sau despre străfundurile spiritului şi conştiinţei umane. Exemplu ? Profesor la Princeton, Gerard O'Neill i-a rugat într-o zi pe studenţii săi în primul an la Fizică să se apuce de conceput un proiect de colonie spaţială. Primele rezultate ale acestui exerciţiu de science-fiction i s-au părut atît de promiţătoare, încît s-a hotărît să înceapă nişte savante calcule de probabilitate. Mulţumită acestora, dispunem astăzi de calcule teoretice şi de baza de lucru pentru a realiza în spaţiu aceste colonii — materializate în proiecte şi încercări ale NASA. Succesele staţiilor orbitale sovietice şi lucrările efectuate în spaţiu de navetele americane sînt poate primele etape al construcţiei acelui *Rama* imaginat de Arthur C. Clarke. [...]

AM convingerea că literatura de science-fiction oferă educatorilor posibilităţi nebănuite nu numai pentru a suscita în rîndul elevilor un interes entuziast pentru ştiinţă, ci şi pentru a-i încuraja să încerce să armonizeze prezentarea pe care o fac lumii cu adevărurile ştiinţei şi perspectivele ficţiunii. Căci, pentru a fi la înălţimea realităţii a ce va fi secolul XXI vom avea nevoie atît de artă cît şi de ştiinţă.

Nu voi uita niciodată spusele unui student aflat în perioada absolvirii unui curs obişnuit de fizică destinat nespecialiştilor în care tocmai prezentasem influenţa teoriei relativităţii şi mecanicii cuantice. „Domnule profesor, mi-a spus, aceste teorii sînt fascinante. Dar am impresia că fizica de tip nou nu se aplică decît particulelor elementare. Cu ce mă poate implica aşa ceva pe mine?". Asta s-a întîmplat acum mult timp şi atunci nu i-am putut răspunde. După aceea am conceput, la Universitatea din Oregon, un curs special, al cărui titlu este acesta : „Fizica în literatura de science-fiction". Folosesc extrase din aproximativ 50 de romane ale genului pentru a-i face pe nespecialişti să înţeleagă principiile, consecinţele şi implicaţiile noilor teorii ale fizicii.

O astfel de concepţie asupra prezentării fizicii îi va face pe nespecialişti să înţeleagă cît de implicaţi sînt, de fapt,

prin aceste noi teorii care pot contribui la o nouă perspectivă asupra universului.

Un alt motiv care justifică introducerea literaturii de science-fiction în predarea științei ține de importanța din ce în ce mai mare pe care o are viitorologia în viziunea noastră asupra societății. În ceea ce mă privește, eu consider viitorologia ca parte integrantă a domeniului science-fiction. Din 1934 încă, H.G. Wells, unul dintre părinții fondatori ai genului literar analizat, nu propunea oare ca disciplina Ecologie umană să fie înscrisă în programul universităților ? Iar unii dintre autorii de science-fiction examinează cîteodată propleme ale lumii de mîine așa cum ar fi suprapopularea, inteligențele artificiale sau războiul nuclear cu o asemenea perspicacitate și o precizie atît de mare, încît și viitorologii și educatorii ar trebui să considere cu atenție ce spun. În plus, acest mesaj este prezentat sub o formă atrăgătoare, care le poate permite educatorilor să-i sensibilizeze mai ușor pe tineri față de problemele stringente ale unui viitor care le aparține.

ÎN ultimă analiză, principalul punct comun între știință și science-fiction — cel care îi transformă în parteneri atît de armonizați în dansul cosmic — este imaginația. Imaginația și deschiderea de conștiință pe care aceasta o prilejuiește nu sînt nicăieri mai necesare decît atunci cînd este nevoie de explorarea naturii, structurii și dimensiunilor viitorului. Atît știința, cît și s.f.-ul se preocupă de explorarea spațiului cosmic, de timp, de viață, de univers, de locul omului în univers ; ambele se achită de sarcina ce le revine cu atenție, respect și un spirit de întrajutorare reciprocă. Și, dacă este adevărat că imaginația este o calitate esențială în pedagogie, mi se pare că ar fi poate necesar ca educatorii, în școli și licee, în universități, să prezinte cîteva dintre aspectele științifice esențiale desprinse din literatura s.f., lucru justificat, totodată, atît de calitatea acestei viziuni științifice, cît și de forma ei deosebit de dinamică și atractivă.

În românește de ANDREI UDREANU

PLURALITATEA LUMILOR

● **PLUTARH** (46—120 e.n.), în **De facie orbe lunae** (Despre înfățișarea discului Lunii), spune că: „Luna e pămînteasă și locuită ca și Pămîntul nostru. Ea are animale mai mari și plante de o frumusețe mai rară decît își poate îngădui globul nostru. Animalele sînt de 15 ori mai iscusite și mai pline de energie decît cele de la noi, iar zilele acolo sînt de 15 ori mai lungi".

● Probabil prima ficțiune care descrie o călătorie spațială aparține lui **LUCIAN DIN SAMOSATA** (cca 121—185 e.n.). În **Vera historia** (Adevărata istorisire) o corabie e ridicată de pe mare de un vînt puternic și dusă spre Lună. În **Ikaromenippos** eroul. Menippos, își face aripi, ca Ikar, din pene de vultur și de pajură, dar de data aceasta Luna nu e „o insulă" populată cu făpturi incredibile, ci o sferă care prinde grai și pe care nu trăiesc decît spirite (de pildă, al lui Empedocle).

● Abia în 1010 e atestată o altă călătorie cosmică în poemul lui **FIRDOUSI Sháh-Náme** (Cartea regilor). Kai-Ká'ús. regele Persiei, crește patru pui de vultur cu carne crudă pînă devin „puternici ca leii" și îi înhamă la un tron de care leagă patru sulițe cu bucăți de miel în vîrf, iar vulturii, încercînd să ajungă la carne, înalță în văzduh tronul in care șade regele. Dar atelajul se prăbușește și eșecul e interpretat ca o pedeapsă a divinității.

Kai-Ka'us eroul lui FIRDOUSI (1010) a fost ridicat în văzduh de vulturii înhămați la un tron

ISAAC ASIMOV

CUM ÎMI SCRIU CĂRŢILE

„DE UNDE inventezi toate astea ?". Asta este, după părerea mea, întrebarea pe care o aude cel mai des un scriitor cu imaginaţie. Iar dacă eşti, aşa cum sînt eu, creator de science-fiction, întrebarea sună cam aşa : „De unde scoţi toate bazaconiile astea ?"

Răspunsul este în general destul de simplu. Gîndesc, reflectez, meditez pînă cînd ideile încep să sosească. Să nu credeţi că e uşor ; cînd scumpa mea soţie, Janet, mă găseşte în starea asta, prima ei impresie (cu toate că mă cunoaşte de nişte ani buni) este întotdeauna că sufăr de ceva teribil de dureros.

— Ce s-a întîmplat ? întreabă ea îngrozită.

— Gîndesc, îi trag eu un mormăit în chip de răspuns.

Şi totuşi sînt obligat să recunosc că uneori ideile îmi sînt impuse din exterior. Astfel, la 21 ianuarie 1971, urmăream lucrările unui congres de science-fiction şi mă găseam în public cînd doi maeştri ai genului au început o discuţie asupra metodelor de a scrie. Unul dintre ei susţinea că reacţiile personajelor sînt mai importante decît detaliile tehnice, chiar şi în literatura de science-fiction (părere pe care o împărtăşesc pe deplin). „Dacă motivaţiile personajelor sînt clare — spunea el — cui îi va mai păsa de... să zicem de Plutoniu 186 ?"

Replica a avut darul să mă înveselească, pentru că autorul ei dovedea o regretabilă lipsă de memorie. Plutoniu 186 nu există — este o imposibilitate. Dar brusc mi-a venit o idee : de ce să nu scriu o povestire în care Plutoniu 186 să existe cu adevărat ? Ar veni, desigur, dintr-un alt univers, în care legile naturii ar fi cu totul diferite. La noi, această substanţă s-ar adapta progresiv condiţiilor fizice, ceea ce ar face-o din ce în ce mai instabilă. Dacă am putea obţine cantităţi nelimitate, am dispune de cantităţi enorme de energie foarte ieftină. Bineînţeles, va trebui să imaginez şi o problemă majoră, care ar expune planeta noastră, întregul univers, la o primejdie îngrozitoare. În acest caz, s-ar accepta ideea renunţării la această nouă sursă de energie ? Din această expresie deci, Plutoniu 186, s-au născut numeroase idei care au alcătuit în final un roman, *Zeii înşişi*, apărut în 1972.

Într-o zi, mi s-a întîmplat chiar să visez o carte. La 3 aprilie 1973, m-am trezit cu amintirea unui vis straniu, pe care m-am grăbit să i-l povestesc lui Janet care, ca psihiatru, are faţă de toată problema un interes cu totul profesional.

— Am visat că pregăteam o antologie cu vechi nuvele de science-fiction care mi-au fermecat adolescenţa. Le reciteam în somn şi mă delectam. Ce păcat că m-am trezit !

— Ei bine, de ce n-ai face o asemenea antologie ? m-a întrebat Janet.

Şi asta am făcut. Am recitit vechile povestiri şi antologia a fost publicată la 3 aprilie 1974, exact la un an după visul respectiv, cu titlul *Înaintea epocii de aur*.

Anul trecut, am trăit în vis o adevărată aventură. Urmăream într-un restaurant un om care, deodată, dispărea. Era în restaurant o canapea, al cărei spătar era întors spre mine, disimulînd o persoană ascunsă sau culcată pe ea. Şi, într-adevăr, dîndu-i ocol, l-am gă-

sit pe cel pe care-l urmăream întins pe canapea. Şi mi-am spus, în somn, ce bun subiect de nuvelă ar fi aceasta — ceva în stilul poveştilor misterioase pe care le tot scriam de vreo zece ani în cadrul unui serial intitulat *The black widower*. Cum m-am trezit, am scris o nuvelă pe tema propusă de vis, am publicat-o imediat sub titlul *The Redhead*, la data de 18 octombrie 1984 în *Ellery Queen's Mystery Magazine*.

Se întîmplă cîteodată ca un editor să-mi lanseze o adevărată provocare. La 17 martie 1941, John W. Campbell, redactorul şef al revistei „Astounding Science Fiction" mi-a arătat într-o zi acest citat din Ralph Waldo Emerson : „Dacă stelele nu s-ar arăta decît o dată la un mileniu, ce veneraţie le-ar acorda oamenii ! Generaţii şi generaţii ar duce mai departe amintirea cetăţii zeilor..."

— Vreau să-mi scrii pe chestia asta o nuvelă — mi-a zis Campbell. Să explici cum stelele apar rar, din timp în timp şi ce efect ar avea asta asupra unei specii dotată cu inteligenţă.

Am scris această nuvelă pe care am intitulat-o *Atunci cînd va veni întunericul* şi care a apărut în numărul din septembrie al revistei respective. N-aveam decît 21 de ani, dar, din toate scrierile mele, aceasta a rămas cea mai cunoscută.

ACESTE cazuri sînt, totuşi, excepţionale. Dintre sutele de romane şi nuvele pe care le-am scris, foarte rare sînt cele care au la bază un comentariu întîmplător, un vis sau o sugestie a unuia dintre editorii mei. În principal, totul este rodul propriei mele meditaţii. Aud, spre exemplu, de o mare descoperire ştiinţifică. Atunci mă întreb : „dar dacă ?..."

În 1956, ordinatoarele erau foarte la modă. Comparate cu generaţiile actuale, erau foarte primare, dar se putea deja specula asupra viitorului. Pînă unde vor putea merge ordinatoarele, ce vor putea face, vor depăşi rezultatele omului ? Am ajuns la ceea ce mi s-a părut atunci singura soluţie ideatică logic posibilă. Am scris repede *Ultima întrebare* care a apărut în noiembrie 1956 în periodicul „Science Fiction Quarterly".

PLURALITATEA LUMILOR

● Umanistul german **NICHOLAS DE CUSA** (1401—1464), în lucrarea sa **De docta ignorantia** (Despre ignoranţa doctă) presupune că „pe Soare există fiinţe solare care au minţile strălucitoare şi sînt mult mai spiritualizate decît fiinţele care trăiesc pe Lună — şi care sînt probabil lunatice —, în vreme ce oamenii de pe Pămînt sînt mai «concreţi» şi mai legaţi de cele materiale. Se poate presupune că acele inteligenţe solare sînt foarte practice, dar au puteri reduse, în timp ce locuitorii Pămîntului sînt mult mai puternici fizic, dar lipsiţi de simţ practic, iar cei ce trăiesc pe Lună sînt şi aşa şi aşa, undeva pe la mijloc".

● În 1516 **LODOVICO ARIOSTO** publică poemul epic **Orlando Furioso** în care descrie călătoria lui Astolpho, într-un car tras de patru cai roşii, ple-

cat spre Lună în căutarea minţilor pierdute ale lui Orlando. Luna arată ca Pămîntul, e locuită şi are chiar şi castele şi oraşe.

● În **Essai** (Eseu ; 1576), **MONTAIGNE** se întreabă „de unde ştim noi că regulile lumii noastre se aplică şi celorlalte lumi ? Poate că ele au altă înfăţişare şi reguli cu totul diferite".

Din tot ce am scris, aceasta consider că am realizat-o cel mai bine.

Mi se întîmplă să acord o mai mare importanţă problemelor umane decît celor tehnice. Mă întreb atunci ce s-ar întîmpla dacă ordinatoarele ar avea o asemenea importanţă în viaţa oamenilor, încît aceştia ar uita tot ce ştiu — din comoditate — lăsîndu-se doar în voia maşinilor. Am scris pe tema asta o nuvelă umoristică, *De şapte ori nouă*, publicată în revista „If" în ianuarie 1958.

Vedeţi bine, pentru mine o povestire se naşte dintr-un cuvînt, dintr-o frază, dintr-un gînd, dintr-o întrebare. Sînt, dacă vreţi, grăuntele de nisip în jurul căruia se formează perla.

Foarte adesea nucleul în jurul căruia trebuie să-mi construiesc povestirea îmi serveşte şi drept concluzie. Mare parte din scrierile mele sînt, într-un fel sau altul, nuvele „misterioase", urmărind cu docilitate toate regulile genului. Cîteva dintre romanele mele de pur science-fiction sînt şi povestiri de aventuri şi aş da aici exemplul *Cavernelor de oţel* — 1954, *Înfruntînd soarele* — 1957, sau *Roboţii soarelui-răsare* — 1983. Chiar şi atunci cînd nu au o intrigă poliţistă propriu-zisă, romanele mele de science-fiction conţin întotdeauna un element de mister. Ceva sau cineva de găsit, un personaj, un loc, un mobil, ceva ce trebuie cu tot dinadinsul găsit.

De fiecare dată trebuie să imaginez un deznodămînt care îl va surprinde şi deruta pe cititor. Cînd l-am găsit, mă liniştesc. Nu-mi mai rămîne decît să găsesc un punct de plecare. În sensul acesta, îmi amintesc întotdeauna de spusele lui Campbell: „Dacă începi o povestire şi te împotmoleşti, înseamnă că ai început prea devreme. Ia-o de mai departe". O iau deci cît pot de departe, dintr-un punct pe care-l determin în general destul de repede.

Odată ce am sfîrşitul şi începutul, încep să scriu. Desigur, nu dispun de nici un fel de element intermediar, poate numai nişte fragmente de conversaţie ce mi se plimbă prin minte. Dar asta nu înseamnă nimic : povestea în sine, în cazul cînd este aşa de complicată, ca în *Roboţi*, se construieşte în etape, pe măsură ce scriu. Gîndesc întotdeauna în avans cu o scenă şi, pe măsură ce progresez, ultimele episoade se revelează de la sine, ceea ce de altfel este şi semnul care îmi indică apropierea punctului final.

Dar ce se întîmplă, mă veţi întreba, dacă te găseşti oprit la jumătate de drum ? Vă răspund că e un lucru foarte puţin probabil. Atît timp cît ştiu sfîrşitul, ştiu şi încotro mă îndrept, fie că scriu o nuvelă sau un roman. Deci nu mă pot pierde absolut complet.

Din acel moment, scrisul în sine devine un exerciţiu foarte simplu. Scriu atît de repede cît îmi permite talentul meu în materie de dactilografie şi nu mai operez ulterior decît cîteva corecturi neînsemnate.

Nu îmi „vizualizez" cu adevărat povestirile pentru că nu prea am talent pentru aşa ceva. Nu prea îmi imaginez realitatea personajelor şi nici cea a aventurilor lor, precum evit şi descrierile care nu sînt neapărat necesare. În schimb, cînd mă găsesc în faţa maşinii de scris, acţiunea pare să se desfăşoare în aşa fel, încît *aud* dialogurile.

Iată de ce, în opera mea, dialogurile au preponderenţă faţă de naraţiune. Asta mă face să fiu criticat de unii — cu o mai bună pregătire literară decît mine — care au deci dreptul să acuze lipsa de acţiune, de descrieri şi caracterizări din opera mea.

Dar ce pot face ? Aşa ştiu eu să scriu şi nu oblig pe nimeni să mă imite.

Şi, fiindcă veni vorba, ăsta-i motivul pentru care îmi repugnă să scriu articole cum este acesta. N-am învăţat niciodată să scriu şi nici n-am citit nimic asupra acestui subiect. Am studiat chimia, nu literatura.

Deci, evident, nu constitui deloc o autoritate în materie. Nu pretind că ştiu să scriu şi nici nu încurajez adepţii să mă ia drept model. De fapt, cred că aş fi un foarte prost exemplu, iar cei care ar merge pe drumul meu ar provoca o catastrofă.

Încă o dată vă spun, dacă fac aşa cum fac, este pentru că nu ştiu să fac altcumva.

În româneşte de Cristian UNTEANU

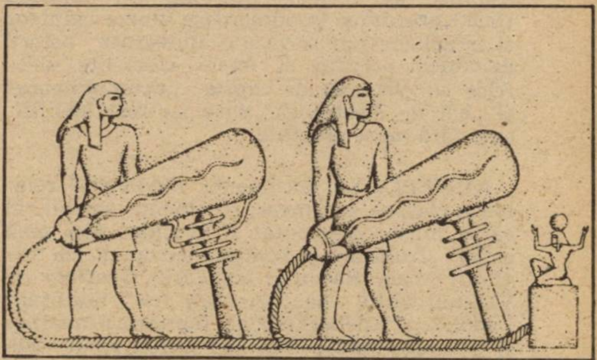
DAN APOSTOL

ÎNCĂ ENIGME...

„FULGERE PRIN TIMP“

ÎN TEMPLUL zeiţei Hathor din Dendera (Egipt) există o frescă înfăţişînd doi oameni care poartă obiecte asemănătoare unor uriaşe becuri electrice cu filament, conectate prin cabluri groase la o cutie cubică (foto 1). Cînd a fost descoperită pictura, savanţii au declarat că nu pot identifica aceste obiecte, considerate ca aparţinînd cultului zeiţei Hathor. În ultimii ani însă, dovezile în sprijinul ipotezei că egiptenii cunoşteau electricitatea s-au înmulţit considerabil. Astfel, în serialele de televiziune consacrate istoriei folosirii metalelor pe planeta noastră, cercetătorii britanici James Burke şi Michael Charton au prezentat cîteva instalaţii descoperite în Orientul Mijlociu (Egipt, Israel, Irak) şi care serveau probabil ca „băi de electroliză“, precum şi numeroase obiecte metalice realizate prin acest procedeu. Papirusuri din timpul dinastiei a douăsprezecea (Regatul Mijlociu) şi numeroase referiri ale unor istorici antici, printre care şi Herodot, afirmă că marii preoţi egipteni reuşeau adesea — în timpul unor ceremonii religioase sau atunci cînd poporul se răscula — să producă un fel de efecte speciale, adevărate spectacole de sunet şi lumină, care îi înspăimîntau pe credincioşi. După cum se relatează, statuile zeilor erau luminate de fulgere orbitoare care ţîşneau din tavan sau anumite obiecte metalice ascunse în socluri, iar în unele temple ofrandele erau carbonizate de trăsnete ivite din senin. În sfîrşit, electricitatea folosită ca sursă de lumină ar explica una dintre cele mai remarcabile enigme ale piramidelor egiptene. După cum se ştie, în coridoarele, camerele tezaurelor şi sălile mortuare din interiorul multor piramide, tavanele şi pereţii sînt acoperiţi cu picturi şi hieroglife. Însă nu s-a descoperit nici o urmă de fum de la torţe, opaiţe cu grăsime sau alte mijloace de iluminat antice

Frescă din templul zeiţei Hathor (Dendera, Egipt)

şi problema modului în care a fost obţinută lumina nu a putut fi soluţionată. În anii '60 a cunoscut o mare vogă ipoteza conform căreia coridoarele erau luminate cu ajutorul unui sistem de oglinzi de bronz ce reflectau înăuntru razele soarelui. Neexistînd nici o menţiune documentară despre existenţa unui astfel de sistem — la egipteni ca şi la istoricii antici europeni — s-a presupus că procedeul constituia un secret al preoţilor şi faraonilor. Deşi astfel de informaţii ar fi trebuit să fie descoperite în arhivele secrete din temple şi palate, destui egiptologi au preferat să considere că ele s-au pierdut, iar soluţia oferită trebuie acceptată ca singura veridică. După 1981 însă, numeroşi cercetători britanici, francezi şi egipteni au combătut această ipoteză, demonstrînd experimental nu numai că oglinzile de bronz nu erau capabile să reflecte o lumină destul de intensă pentru a pătrunde în locurile unde se găsesc picturile, dar sistemul coridoarelor este atît de complex şi atît de întortochiat încît nici măcar oglinzile de oţel cromat, folosite în timpul demonstraţiilor practice, nu au putut permite explorarea interiorului piramidelor fără surse portabile de lumină.

Fapt remarcabil, nici în peşterile din Franţa şi Spania, unde oamenii de Cro-Mag-

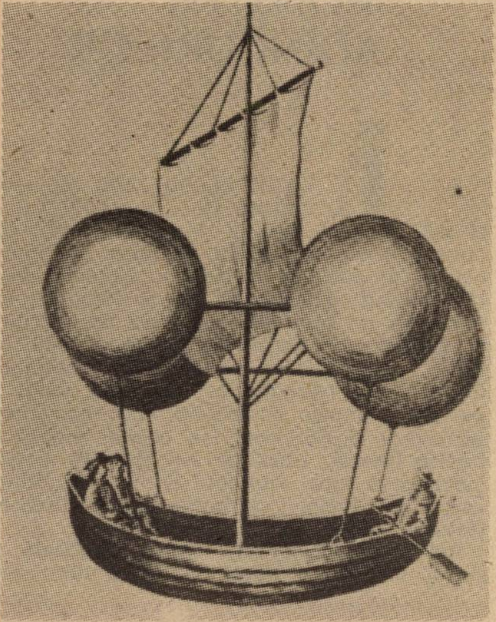
non au creat acum aproape 30.000 de ani frescele considerate astăzi — alături de cele din Tassili — cele mai frumoase opere de artă ale preistoriei, nu au fost descoperite urme de fum provenit de la arderea unor materii organice sau anorganice. Or, ar fi greu de presupus că oamenii din Magdalenian și Aurignacian cunoșteau altă sursă de lumină decît cea provenită din combustie. În peștera de la Lascaux (Franța) au fost însă descoperite cîteva obiecte ciudate, asemănătoare unor lămpi, dar al căror principiu de funcționare n-a putut fi înțeles încă. Nu sînt opaițe cu grăsime animală sau ulei vegetal, nici felinare cu luminări așa cum se foloseau în Evul Mediu ; se aseamănă mai curînd unor primitive proiectoare cu arc electric, dar sînt atît de deteriorate de timp, încît nu se mai pot reconstitui cu exactitate. În schimb, la Muzeul Național din Bagdad (Irak) precum și în numeroase muzee egiptene și israeliene pot fi văzute adevărate baterii galvanice, precum și unele elemente electrice cu electrozi de cupru, „acumulatoare" și „băi de electroliză" care au fost identificate fără mare greutate.

NUMEROASE documente medievale relatează despre fenomene și obiecte stranii, al căror mister n-a putut fi elucidat nici pînă astăzi. Cronicari și învățați europeni (ca englezul Roger Bacon și francezul Geoffroy de Villehardouin) sau orientali (ca bizantinii Laonikos Chalchochodylas, Ioannes Kinnamos și Georgios Akropolites sau arabii Abul Feda și Abul Faragius) descriu cu evidentă uimire minunatele „lămpi fără moarte" pe care niște ființe venite din cer le dăruiseră unor cetăți, eroi sau înțelepți din Europa, Asia și Africa. Aceste surse de lumină erau făcute dintr-un material necunoscut („nici piatră, nici sticlă, nici metal, ci asemenea tuturor acestor materii moarte la un loc", după cum scria Abul Feda) și aveau de obicei formă de sferă. Marile globuri se aprindeau singure și nu foloseau drept combustibil cărbunele, lemnul, uleiul, petrolul sau lemnul îmbibat în rășină. Ele nu aveau în interior ceva care să ardă și să se consume, nu produceau fum sau miros și dădeau o lumină și o căldură foarte puternice, părînd a funcționa asemeni becurilor electrice. Cronicile susțin că, atinse în timp ce funcționau, sferele declanșau explozii atît de violente încît puteau distruge cetăți întregi.

Mențiuni asemănătoare se întîlnesc și în arhivele secrete ale Cavalerilor Templieri (printre altele în **„Botezul focului"**, statutul secret întocmit de magistrul Roncelinus și păstrat parțial într-un pergament din 1240, aflat astăzi la Vatican) : în campaniile lor din Orientul Mijlociu și bazinul mediteranean, aceștia întîlniseră orașe care posedau sfere metalice foarte mari, furnizoare de lumină și căldură. În jurul obiectelor respective se manifestau însă fenomene care astăzi ar putea fi asimilate radioactivității. În insula Cipru, cîteva fortărețe și palate din Famagusta și Nicosia au fost distruse prin explozia accidentală sau voită a unor astfel de sfere, după cum consemnau nu numai cronicile Ordinului, dar și cancelarul Ciprului, Philippe de Mezières, și învățatul Guillaume de Machaut în secolul al XIV-lea. Cînd Templierii au cucerit o cetate de pe coasta siriană, în secolul al XII-lea, și au descoperit „un glob care lumina fără încetare", Marele Maestru a poruncit ca obiectul să fie aruncat în mare căci, fără îndoială, „era o lucrătură diavolească". Rezultatul „experienței" (o furtună pornită din senin și moartea tuturor peștilor din zonă) nu a făcut decît să întărească presupunerea cucernicului războinic, care, deși ironizat de propriii săi cavaleri, a trecut la o metodică dezinfectare a locurilor, folosind în acest scop... apă sfințită !

Învățați din perioada renascentistă (ca englezul William Gilbert sau germanii Konrad Peutinger și Johannes Jäger) amintesc și ei despre lămpile care ardeau zi și noapte, găsite în cripte și cavouri subpămîntene din Anglia și Germania. Din nefericire, astfel de vestigii neprețuite erau repede distruse, fie de autoritățile religioase, care le considerau „necurate" pentru că nu aveau un combustibil identificabil, fie în cursul nesfîrșitelor războaie ce bîntuiau nefericita Europă.

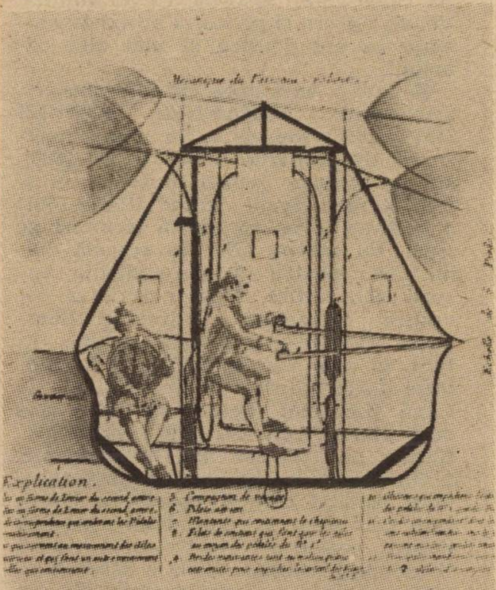
ÎN America de Sud, conquistadorii ajunși în orașul botezat de ei Gran Marco, situat la izvoarele Paraguayului (Matto Grosso) au găsit, în mijlocul fortificațiilor, un stîlp înalt de opt metri, în vîrful căruia se afla o „lună mare", luminînd toată cetatea și alungînd întunericul pe o distanță de sute de metri în jurul ei. În incendiul care a urmat jefuirii orașului, ciudatul obiect a dispărut, nemaifiind găsit printre ruine, după cum consemna cronicarul Barco Centenerra. Soldații lui Orellana, trimis de Pizarro în căutarea legendarului Eldorado, au întîlnit un fluviu măreț, pe ale cărui maluri, printre numeroasele populații indiene, trăia și un trib de femei albe, atît de războinice, încît spaniolii au preferat să le evite după primele ciocniri. Indienii din selvă, care se temeau mai mult de aceste arcașe neîntrecute decît de soldații îmbrăcați în fier și înarmați cu arme de foc, le-au povestit conquistadorilor că misterioasele luptătoare veneau din orașe bogate în aur, puternic fortificate și luminate de „sori mai mici" care răsăreau noaptea pe bastioane, făcînd imposibil un atac prin surprindere. Spaniolii au botezat fluviul pe care îl descoperiseră **Amazon**, în amintirea femeilor războinice descrise de Homer, și au pornit în căutarea misterioaselor orașe ale aurului. Nu s-au întors decît prea puțini, fără a fi găsit nimic. Mai tîrziu, portughezii și mulți alți exploratori europeni vor auzi aceleași legende. Mult timp s-a crezut că misterioșii albi ai pădurilor amazoniene nu trăiesc decît în fantezia populară, la fel ca și orașele secrete. De-abia în secolul nostru a fost des-

În 1670 Francesco Lana a propus să se utilizeze forța ascensională a vidului obținut în niște sfere confecționate din foaie de cupru

Un zbor al baronului Münchausen, eroul lui Rudolf Erich Raspe (sfîrșitul secolului al XVIII-lea).

Mașina cu aripi batante a lui J. P. Blanchard a fost experimentată între 1781 și 1783. Apoi a fost atașată unui balon, cu speranța de a-l putea dirija

La 21 noiembrie 1783 primii aeronauți, Pilâtre de Rosier și marchizul d'Arlandes, s-au înălțat cu un balon plin cu aer cald și au plutit 25 de minute

coperit în Peru, Machu-Pichu, oraş sacru al incaşilor, locuit numai de femei şi căruia spaniolii nici nu i-au bănuit existenţa. Tot în ultimele decenii au fost semnalate contacte sporadice cu două triburi de indieni albi şi blonzi din Matto Grosso **(acurinis şi pixuma)**, la care luptă atît bărbaţii, cît şi femeile.

Dar Eldorado şi globurile sale luminoase nu au fost găsite, deşi continuă să facă victime şi în secolul XX. Una dintre cele mai ilustre, colonelul Fawcett, exploratorul despre care se spunea că are ciudata capacitate de a reuşi imposibilul, îi scria unui prieten, cu puţin înainte de tragicul său sfîrşit (1927), că misterioasele oraşe pierdute în junglă, despre care i se povestiseră atîtea şi spre care se îndrepta în ultima sa expediţie, erau luminate cu sfere strălucitoare ce nu se încălzeau niciodată. „Oamenii aceia au o sursă de lumină rece, necunoscută nouă [...]. Sînt descendenţii unei mari civilizaţii dispărute şi au păstrat probabil unele din vechile descoperiri şi realizări ale strămoşilor lor". (Fragmente reproduse de revista **„Nature"** în 1929).

DOVEZI privind existenţa unor mijloace de iluminat mai puţin obişnuite au fost descoperite şi în insulele Oceanului Pacific. Astfel, scriitorul şi exploratorul australian Ian Idriss care, înaintea primului război mondial a trăit cîţiva ani printre băştinaşii din strîmtoarea Torres, povesteşte în cartea sa **„The drums of the Meri" („Tobele Merilor")** despre aşa-numitele **buia**, un fel de „sceptre cu puteri magice" ale căpeteniilor Merilor. Fiecare dintre cele trei **buia** ale tribului care-l găzduia era compusă din mai multe pietre ovale — de structură necunoscută exploratorului — introduse într-o trestie groasă de bambus. La anumite ceremonii, cînd căpeteniile îndreptau aceste obiecte spre cer, din vîrful lor ţîşnea — în special înaintea furtunilor — o lumină orbitoare, albastră-verzuie, un adevărat fulger, de o intensitate superioară oricărui „blitz" fotografic.

În 1963, la Pretoria (Republica Sud-Africană), în cadrul unei conferinţe consacrate iluminării oraşelor, cercetătorul C. S. Downyx i-a uluit pe participanţi, afirmînd că edilii marilor metropole ar trebui să viziteze un sat aflat la poalele muntelui Wilhelmina, în junga Noii Guinee. Aşezarea, ai cărei locuitori trăiau la nivelul paleoliticului timpuriu, era prevăzută cu mai mulţi stîlpi înalţi, pe care fuseseră aşezate mari bile de piatră. La căderea nopţii, sferele începeau să lumineze singure, strălucind foarte puternic, albe, asemeni tuburilor de neon. Fotografiile şi mărturiile exploratorilor, pe care se baza comunicarea făcută, au fost reluate pe larg de ziarele **„Times"** (Anglia) şi **„New York Times"** (S.U.A.) în acelaşi an, dovedind că la baza legendelor despre „electricitatea primitivă" stă o realitate enigmatică pe care oamenii de ştiinţă nu au reuşit s-o descifreze nici pînă astăzi.

MONŞTRII ADÎNCURILOR

ÎN VARA anului 1849, căpitanul de marină Hope a văzut, într-o zi senină, cînd oceanul părea de cleştar, un animal uriaş, deplasîndu-se încet pe fundul nisipos al golfului California. Ciudata creatură, avînd aproximativ 20 m lungime, semăna cu un crocodil, dar avea un gît lung şi înotătoare în formă de lopată în locul labelor obişnuite, cu gheare, ale reptilelor. Capul era triunghiular, cu fălci lungi şi puternice, labele anterioare erau mai lungi decît cele posterioare, iar coada, groasă şi turtită lateral. După ce s-a tîrît pe nisipul auriu cîtva timp, ajungînd la ape mai adînci, animalul a început să înoate în felul broaştei ţestoase, adică lopătînd pe laterală.

Relatarea căpitanului Hope (publicată în ziarul britanic **„Times"** în iunie 1850) este

PLURALITATEA LUMILOR

● În 1612, în faţa înaltului tribunal ecleziastic, **GALILEO GALILEI** rosteşte amarele cuvinte : „Sînt de acord să consider falsă şi damnabilă concepţia celor care socotesc că pe Jupiter, Venus, Saturn şi pe Lună ar exista animale ca ale noastre şi mai ales oameni."

● Într-o scrisoarea către Bernegger, astronomul **JOHANNES KEPLER** (1571—1630) spunea : „Nu numai nefericitul de Giordano Bruno (1548—1600), ars pe cărbuni încinşi la Roma, ci şi iubitul meu Tycho Brahe (1541—1601) a susţinut ideea că există locuitori pe stele. Eu însumi ader la această opinie". Dar, pentru a înşela vigilenţa cenzurii ecleziastice, Kepler scrie o povestire fantastică, intitulată **Somnium** (Visul) şi publicată postum, în 1634, în care este descrisă o altă călătorie de la Pămînt (numit Volva) la Lună (Levania). Pentru că între cele două sfere cereşti nu există atmosferă, Kepler nu apelează nici la aripi, nici la animale, ci la ajutorul supranatural al unor demoni care îl poartă pe Duracoto prin aer, anesteziat cu o anume licoare, pentru a-l feri de şocul vitezei şi de aerul rarefiat. Luna e descrisă în termenii celor mai noi cuceriri ale astronomiei epocii, la care Kepler adaugă forme bizare de viaţă : „orice se naşte sau se mişcă pe Lună atinge forme monstruoase".

extrem de interesantă, el fiind probabil primul om care a reuşit să vadă un „crocodil de mare". Unii zoologi au încercat să explice publicului că, în mod sigur, căpitanul se înşelase, luînd o banală broască ţestoasă pieloasă drept crocodil. Dar **Luthul**, campionul broaştelor ţestoase marine pieloase, nu atinge decît cel mult 2,5 m lungime, iar forma oval aplatizată a trupului său, oricît ar fi părut de alungită (deformată) sub apă, nu putea da naştere la asemenea confuzii. Capul broaştelor ţestoase marine este aproape rotund, avînd un bot cornos ca un cioc arcuit, iar coada lor este scurtă şi relativ subţire. Se poate cu greu presupune că un marinar experimentat ar fi luat o broască ţestoasă drept crocodil, cu atît mai mult cu cît ştia că nici o specie de şopîrlă de pe Terra nu atinge asemenea dimensiuni.

Un animal asemănător a fost „vînat" printr-o întîmplare de submarinul german U-28 în primul război mondial. Iată ce consemna căpitanul Forstner în jurnalul de bord: „La 30 iulie 1915 submarinul nostru **U-28** a torpilat în Atlanticul de Nord vaporul britanic **Iberia**. Vasul, lung de circa 180 m, s-a dus repede la fund, cu pupa înainte. Adîncimea atingea în acele locuri cîteva mii de metri. La 25 de secunde după scufundare, nava a explodat la o adîncime pe care am apreciat-o la aproximativ 1 000 m. Puţin după aceea, din valuri a ţîşnit o coloană de apă conţinînd sfărîmăturile vaporului şi, printre ele, un animal marin uriaş.

U-28 staţiona la suprafaţă şi pe puntea de comandă eram şase oameni: eu, doi dintre ofiţerii de gardă, şeful mecanicilor, secundul şi timonierul. Am privit uluiţi ciudăţenia, dar n-am avut timp să o fotografiem, căci după 10—15 secunde a căzut înapoi, făcîndu-se nevăzută sub apă. Animalul, lung de peste 20 m., semăna cu un crocodil gigantic, avînd patru labe înotătoare puternice şi un cap lung, ascuţit". (**„Der Krieg zur See 1914—1918"**, Berlin, Kriegsmarine Archiv., Mittler, 1928).

Un crocodil în Atlanticul de Nord? Avînd asemenea dimensiuni? „Fusese desigur un rechin mare, un peşte spadă sau o orca (balena ucigaşă — n.a.)", au explicat naturaliştii germani. „Îmbătat de victorie, echipajul a avut halucinaţii", au adăugat zoologii americani (revista **„Nature"**, septembrie 1922).

Nici una dintre ipoteze nu rezistă însă unei analize logice:

1) rechinii albaştri, peştii spadă şi orcile au o formă total diferită de cea a unei şopîrle şi nu ating decît jumătate din lungimea animalului vînat de **U-28**;

2) o halucinaţie colectivă este ultimul lucru de care poate fi suspectat echipajul unui submarin, ce nu ar supravieţui unui fenomen de acest gen. Submersibilele sînt nave pretenţioase şi sensibile: orice manevră greşită le poate distruge cu o iuţeală fatală pentru cei de la bord şi nici un om serios nu poate admite viziunea unui submarin condus de ofiţeri cărora li se năzăresc crocodili sau şerpi marini în plin război mondial;

3) este puţin probabil ca un căpitan din Kriegsmarine să fi scris o minciună sfruntată în jurnalul de bord al navei sale, cu riscul de a ajunge într-un batalion de marş, unde avea toate şansele să înceteze de a mai exista după o săptămînă de front. De altfel, fără pedanta minuţiozitate germană este mai mult ca sigur că incidentul ar fi fost trecut sub tăcere.

Dar atunci CE erau oare cei doi monştri zăriţi în 1849 şi 1915? Acum aproape 160 milioane de ani, în mezozoic, trăiau în oceanele planetei noastre uriaşii Tylozauri (**Tylosaurus**). Semănau cu nişte crocodili obişnuiţi, dar atingeau 20 m lungime, aveau labe înotătoare ca ale broaştei ţestoase, iar de-a lungul şirei spinării, pînă în vîrful cozii, li se întindea o creastă dinţată ca a tritonului. Colecţia de colţi de pe fălcile lor ar face crocodilul cu creste (cel mai mare de pe Terra) să apară prin comparaţie ca un pui lipsit de apărare.

Ar fi posibil ca această specie sau una asemănătoare să supravieţuiască pînă astăzi în adîncurile oceanului? Desigur, faptul este neobişnuit, dar nu improbabil.

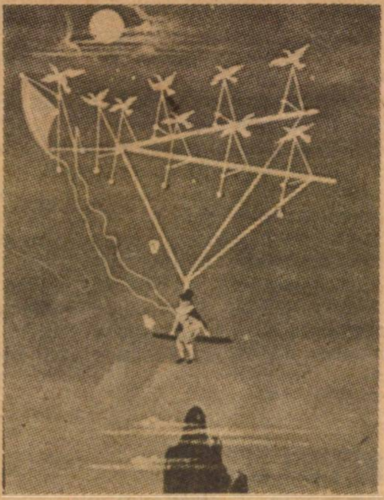
Povestea faimoşilor celacanţi (**Latimeria chalumnae**) consideraţi dispăruţi acum 70 milioane de ani şi „redescoperiţi" în 1938 este prea cunoscută pentru a mai insista asupra ei. Pînă astăzi au fost pescuiţi sau capturaţi vii aproape 50 de celacanţi, după ce între 1938 şi 1954 majoritatea oamenilor de ştiinţă refuzaseră să admită ca veridică descoperirea ihtiologului J.L.B. Smith şi a etnografei Courtenay-Latimer. De altfel, au existat zoologi care nu au fost dispuşi să se deplaseze nici măcar pentru a vedea primele exemplare vii de celacanţi, prinse în 1954, afirmînd că, în mod sigur, era vorbă de o farsă...

INTRUŞI PE CERUL TERREI

„UN OBIECT ZBURĂTOR NEIDENTIFICAT se poate defini ca o observaţie vizuală sau radar, în spaţiul cosmic, în atmosferă, la suprafaţa uscatului sau a mării, care a fost satisfăcător descrisă şi rămîne inexplicabilă prin mijloace convenţionale, chiar şi după ce a fost examinată de către persoane competente". Această definiţie dată de astronomul dr. J. Allan Hynek în 1967 este considerată de revista franceză **„Le Gepan" („Note D'Information"**, nr. 2/2 aprilie 1981) drept cea mai precisă care se poate aplica fenomenului O.Z.N. Revista **„Le Gepan"**, o prestigioasă publicaţie de specialitate, este editată de G.E.P.A.N. (Groupe D'Etudes des Phénomènes Aérospatiaux Non

PLURALITATEA LUMILOR

● În vreme ce în Europa continentală — şi catolică — Biserica îi persecută pe cei ce susţin ideea pluralităţii lumilor, în Anglia, episcopul **FRANCIS GODWIN** publică în 1638 o foarte populară scriere intitulată **The Man in the Moon or a Discourse of Voyage Thither** (Omul pe Lună sau Discurs despre o călătorie acolo). Cartea este semnată de Domingo Gonsales, chiar personajul ei principal. Acesta, la întoarcerea din Indiile de Est, cade bolnav şi e debarcat pe Insula Sf. Elena. Pentru a scăpa din nedorita captivitate, dresează 25 de gîşte sălbatice să ridice în aer un fel de scaun. Nu apucă să folosească atelajul decît experimental, cînd o corabie îl găseşte şi îl duce cu gîşte cu tot în Insulele Canare. Aici însă localnicii i se arată atît de ostili,

încît evadează cu ajutorul gîştelor care urcă vertiginos în văzduh şi, după 11 zile, ajunge pe Lună, bun prilej pentru a o descrie. Ea „seamănă cu Pămîntul" şi e acoperită în bună parte de o mare foarte întinsă. „Copacii sînt de trei ori mai înalţi decît ai noştri şi cu coroana de cinci ori mai întinsă şi mai rămuroasă". Există şi ierburi şi animale şi păsări, numai că total diferite de speciile de pe Pămînt. Locuitorii inteligenţi ai Lunii sînt „foarte deosebiţi ; de două ori mai înalţi decît oamenii, au o culoare imposibil de descris". Deşi petrece momente plăcute şi instructive, dorul lui de Spania natală şi instinctul de a migra al gîştelor îl urcă iarăşi în atelajul zburător şi aterizează în China după nici nouă zile. Faptul că drumul înapoi este mai scurt se datorează atracţiei gravitaţionale a Terrei.

Identifiés) organism al CNES (Centre National D'Etudes Spatiales).

În cele ce urmează vor fi expuse trei cazuri care se pot încadra în această definiţie.

LA 13 MAI 1967, operatorii de la două staţii radar ale aeroportului din Colorado Springs (Statul Colorado—S.U.A.) au semnalat alarmaţi că un impuls, echivalent celui al unui avion mare, apăruse pe ecranele lor, imediat în urma celui emis de un avion comercial identificat, care se pregătea să aterizeze. Apelurile radio ale turnului de control către aeronava necunoscută au rămas fără răspuns. Echipajul avionului comercial şi controlorii de zbor de la sol nu puteau zări obiectul din cauza vizibilităţii foarte reduse. După cîteva minute de emoţie în aşteptarea unei coliziuni, operatorii au constatat că aeronava străină a trecut pe lîngă avionul comercial american şi, mărindu-şi viteza la peste 200 de noduri, a ieşit din cîmpul de observaţie radar al staţiilor aeroportului.

Analizînd acest caz în mod foarte sumar, **„Raportul Condon"** (**„Condon Report"**, pag. 310—316) conchidea că fusese vorba de un efect de reflexie pe ecranele radarelor, datorat condiţiilor meteorologice proaste. Dar Roy Craig (doctor în Ştiinţe fizico-chimice) şi Gordon Thayer (fizician), care au colaborat la realizarea „Raportului Condon", au dezvăluit faptul că această explicaţie era nefondată şi lipsită de orice argumente ştiinţifice. În articolul său, „UFO Encounter no 2: Sample Case Selected by the UFO Subcommittee of the A.I.A.A.", apărut în revista **„Aeronautics and Astronautics"** (vol. 9, nr. 9, pag. 60—64), Gordon Thayer aprecia afirmaţia comisiei Condon ca fiind „în contradicţie cu declaraţiile martorilor, cu înregistrările meteorologice şi cu fenomenele fizice cunoscute". Precizînd că la una dintre staţii fusese prezent chiar ofiţerul instructor al tuturor operatorilor de pe aeroport şi că aparatele fuseseră recent verificate, Craig sesiza şi o altă tentativă de disimulare, consemnînd-o pentru studiul lui P. A. Sturrock (**„Evaluation of the Condon Report on the Colorado UFO Project"**, S.U.I.P.R. Report no. 599) publicat în octombrie 1974 de Institutul de Cercetări în Domeniul Plasmei al Universităţii Standford din California (S.U.A.) şi reluat de revista **„Le Gepan"** (**„Note D'Information"**, nr. 4/29, septembrie 1981) : „Concluzia care sugerează un efect de reflexie se încheie cu menţiunea «vezi Secţiunea III a Raportului, capitolul 6». Or, capitolul 6 al secţiunii III nu conţine nimic referitor la acest caz, fiind consacrat observaţiilor vizuale făcute de astronauţii americani". În final, cazul Colorado Springs a rămas inexplicabil şi este considerat atît de cercetătorii francezi de la G.E.P.A.N. cît şi de cei americani de la C.U.F.O.S. ca fiind printre cele mai interesante observaţii O.Z.N.

LA 18 OCTOMBRIE 1973, în apropierea oraşului Mansfield (statul Ohio—S.U.A.), cei patru membri ai echipajului unui elicopter aparţinînd U. S. Army au văzut o lumină

roşie strălucitoare, care se apropia cu mare viteză de aeronava lor. Temîndu-se de o coliziune, comandantul elicopterului a intrat în picaj, coborînd la altitudinea de 1700 picioare (510 m) într-un unghi de 20° şi avînd o viteză de coborîre de 2000 picioare pe minut (600 m/min). Cel puţin aşa arătau aparatele de bord în momentul începerii picajului. Obiectul zburător necunoscut a însoţit aparatul american cîteva clipe, după care a proiectat spre carlinga acestuia o lumină de culoare verde-smarald, deosebit de intensă. După alte cîteva secunde, O.Z.N.-ul a virat pe neaşteptate, dispărînd în depărtare. Cînd piloţii şi-au verificat instrumentele de bord din nou, au fost uluiţi să vadă că se aflau la altitudine de 3500 picioare (1050 m) şi continuau să urce, cu o viteză ascensională de 1000 picioare pe minut (300 m/min). Echipamentul radio era defect şi operatorul nu a putut stabili legătura cu solul pînă la aterizare.

În volumul **„UFO's Explained“** (New York, Random House, 1974), Philip Klass, unul dintre cei mai acerbi critici ai fenomenului O.Z.N., afirma (la pag. 333—347) că :

1) echipajul văzuse un meteorit ;

2) temîndu-se că elicopterul s-ar putea zdrobi de sol dacă va continua picajul, pilotul a tras în mod reflex de manşă şi aparatul a început să urce ;

3) legătura radio cu solul nu s-a putut restabili, fie pentru că operatorul din turnul aeroportului nu a răspuns apelurilor, fie datorită faptului că, emoţionat, operatorul de bord nu s-a oprit la fiecare frecvenţă un timp suficient pentru a stabili un contact.

Însă, după cum consemna studiul G.E.P.A.N. (**„Note D'Information“**, nr. 2/2 aprilie 1981) „explicaţiile“ lui Klass erau cel puţin puerile din următoarele motive :

1) un meteorit nu îşi schimbă culoarea de la roşu la verde şi apoi iar la roşu în mai puţin de un minut ; nu execută picaje sau viraje pentru a însoţi aparatele militare şi nu îşi poate mări brusc viteza ;

2) un elicopter nu poate ieşi din picaj în unghi drept şi cu o promptitudine de o secundă, aparatul răspunzînd relativ lent comenzilor manşei şi fiind periculos solicitat la astfel de manevre, iar viteza sa nepermiţîndu-i o ascensiune de cîteva sute de metri în mai puţin de 10 secunde ;

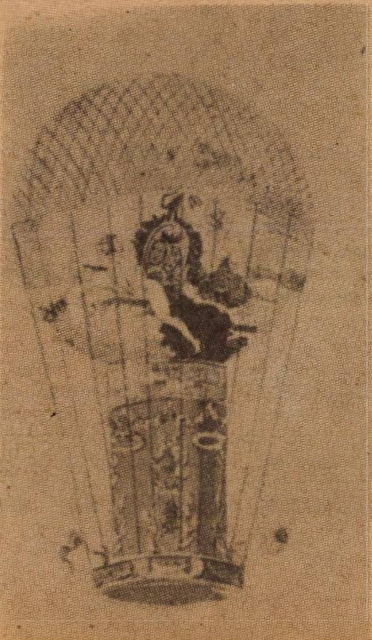
3) staţia radio de bord a rămas defectă şi după aterizare, iar staţia de la sol a încercat zadarnic să ia legătura cu elicopterul timp de aproape 30 minute, cît acesta s-a aflat în misiune.

La aceste constatări se adaugă cea a dr-ului Hynek care, cercetînd raportul întocmit de comandantul de bord, a fost impresionat de detaliile tehnice prezentate cu multă minuţiozitate (atît cele ale zborului elicopterului cît şi cele perceptibile la aparatul necunoscut) concluzionînd că membrii echipajului nu intraseră în panică, făcîndu-şi observaţiile cu multă competenţă şi sînge rece.

PLURALITATEA LUMILOR

● Şi eroul lui **SAVINIEN DE CYRANO DE BERGERAC** (om de spirit, dramaturg, prozator, filosof, satiric şi spadasin celebru) încearcă să zboare în spaţiu în **Voyage dans la Lune** (Călătorie în Lună ; 1649) şi **Histoire des États et Empires du Soleil** (Istoria statelor şi imperiilor Soarelui ; 1652). Pornind de la ideea că Luna este „o lume ca a noastră, căreia lumea noastră îi slujeşte drept Lună“, eroul imaginează cele mai incredibile mijloace de locomoţie cosmică : întîi îşi leagă de-a lungul corpului o mulţime de sticle pline cu rouă. Cînd soarele le încălzeşte, roua se evaporă şi ele sînt brusc atrase în sus „ca norii cei groşi“. Din păcate aterizează în Canada. Aici încearcă să se înalţe spre Lună de pe vîrful unei stînci cu ajutorul unei „maşini zburătoare“, dar cade în vale. Apoi îi ataşează o serie de pocnitori care, cu fiece explozie, îi dau un impuls vertical suplimentar. Ajunge pe Lună abia datorită măduvei de bou cu care se mînjise tot, iar Luna, se ştie, „absoarbe grăsimea din măduva animalelor“. Drumul înapoi îl face... sub formă de spirit. Nemulţumit însă de voiajul spre Lună, imaginează o maşinărie şi mai sofisticată, cu care să zboare în Soare: o cutie plină de găuri în care se află un icosaedru de cristal.

Acest balon cu hidrogen a pricinuit în 1785 moartea primului aeronaut, Pilâtre de Rosier, luînd foc la o tentativă de traversare a Canalului Minecii.

De altfel, cu numai trei zile înainte, în noaptea de 15 octombrie 1973, John Gilligan (guvernatorul statului Ohio) şi soţia sa se aflau în maşină, îndreptîndu-se spre orăşelul Ann Arbor (Michigan—S.U.A.) şi au putut observa mai bine de 30 minute „un obiect de formă cilindrică, verticală şi de culoare chihlimbarie, care evolua pe cerul senin". Guvernatorul Gilligan a afirmat că nu a putut identifica obiectul zburător, dar era sigur că nu văzuse o pasăre sau un avion (cotidianul **„The Washington Post"** din 18 octombrie 1973).

Philip Klass susţinea (de acord cu US Air Force) că familia Gilligan văzuse „planeta Marte, care era în poziţia sa cea mai apropiată şi mai strălucitoare [...] şi se găsea pe cer la E-SE, în apropierea direcţiei în care se afla O.Z.N.-ul raportat de Gilligan" („UFO's Explained", pag. 288).

Dar specialiştii G.E.P.A.N. observau că planeta Marte nu se deplasează vizibil în 30 de minute şi nu are formă cilindrică verticală, iar mărimea sa aparentă nu atinge nici o zecime din cea a obiectului văzut de guvernator. Studiul din **„Le Gepan"** (nr. 2/1981) menţiona şi un fapt grăitor : nu este prea obişnuit ca un om politic american să facă declaraţii sau rapoarte despre O.Z.N.-uri, acţiunile de acest gen aducîndu-i o publicitate defavorabilă, de care se folosesc din plin adversarii săi, precum şi pierderea unui considerabil număr de voturi. „Este probabil că guvernatorul Gilligan a văzut ceva care l-a impresionat puternic, de vreme ce nu s-a temut să-şi facă raportul public" conchidea şi ziarul **„The Washington Post"**.

ÎN NOPŢILE dintre 17 şi 31 martie 1983, sute de martori din orăşelul Westchester County (statul New York—S.U.A.) şi împrejurimile sale, au raportat un obiect în formă de bumerang care zbura silenţios şi proiecta fascicule de lumină spre sol.

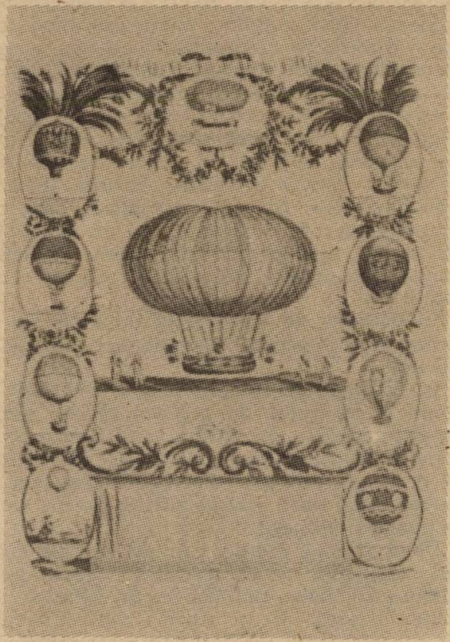
Primul care a semnalat această apariţie a fost meteorologul Bill Hele care, la 17 martie, traversa aleea principală a Parcului Naţional Taconic din Westchester. El a văzut un obiect în formă de V, cu şase lumini prismatice pe aripi. Obiectul zbura la aproximativ 300 m înălţime şi părea foarte mare. După 2—3 minute s-a pierdut în zbor silenţios spre nord, fără să lase vreo urmă.

Aşa a început, după cum consemna revista **„Omni"** în septembrie 1983, „cea mai spectaculoasă apariţie de O.Z.N.-uri din istoria statului New York şi, poate, a teritoriului nord-american".

La cîteva zile de la prima apariţie, ştirile, rapoartele şi declaraţiile martorilor au „invadat" ziarele şi posturile de radio locale. Specialiştii US Air Force au declarat că, probabil, era vorba de meteoriţi. Dar, întrucît meteoriţii nu zboară în formaţie timp de 15 nopţi la rînd, ipoteza a căzut de la sine. Valul crescînd de rapoarte a alertat Centrul de Studii O.Z.N. (C.U.F.O.S.) din Evanston (statul Illinois — S.U.A.) condus de dr. J. Allen Hynek. O echipă de specialişti, printre care dr. Hynek, cercetătorul George Lesnik şi prof. Phil Imbrogno (colaboratorul C.U.F.O.S. din Westchester) a început o vastă anchetă, investigînd martorii şi autorităţile şi folosind pentru controlul şi compararea datelor un computer de tip Aplle II (unul dintre cele mai perfecţionate calculatoare transportabile, disponibile în S.U.A.). Cercetătorii C.U.F.O.S. au avut de analizat sute de declaraţii, chiar după triajul iniţial, în cursul căruia fuseseră eliminate cele trimise de persoane care nu prezentau garanţii de credibilitate. Au rămas însă rapoarte semnate de poliţişti, doctori, directori de corporaţii, avocaţi, infirmiere, gospodine, studenţi... Pînă şi un grup de grevişti de la compania feroviară Metro-North au declarat că au fost uluiţi să vadă obiectul luminos zburînd deasupra pichetelor din orăşelul Brewster.

Existau şi unele contradicţii bizare : apariţii aproape simultane în oraşe aflate la mile depărtare păreau să indice prezenţa mai multor obiecte similare sau a unei viteze de deplasare incredibile. Situaţia s-a complicat cînd, o lună după rapoartele iniţiale din Westchester, cinci oraşele din statul Connecticut au semnalat apariţii similare. De data aceasta însă, martorii declarau că auziseră zgomote de motoare, iar luminile de pe laturile obiectului în formă de V se mişcau uneori independent una de alta, ceea ce indica faptul că o formaţie de avioane mici încercase să mimeze obiectul văzut la Westchester. Scopul acestei simulări a reieşit clar cînd reprezentantul local al Administraţiei Aviaţiei Federale (F.A.A.) a declarat că „aşa-numitele apariţii O.Z.N. au fost opera unui grup de piloţi de înaltă clasă, specializaţi în zboruri de noapte, care au decolat de pe micul aeroport Stormville din oraşul Dutchess County, statul New York". Într-o conferinţă de presă, echipa C.U.F.O.S. a răspuns că nu încăpea nici o îndoială asupra adevărului acestei declaraţii, dacă ea se referea la evenimentele din aprilie 1983 din statul Connecticut. Dacă afirmaţia F.A.A. se extindea însă asupra apariţiilor de la Westchester (din martie 1983), devenea o simplă încercare de a induce în eroare opinia publică, pentru că, aşa cum spunea prof. Imbrogno : „Avioanele nu pot zbura silenţios, coti în unghi drept sau proiecta fascicule atît de intense de lumină asupra solului".

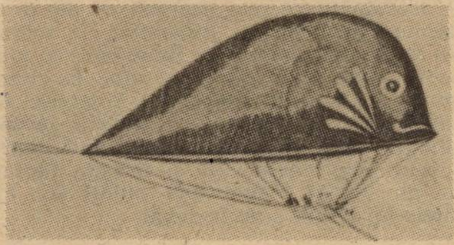
Dr. Hynek a insistat asupra ciudăţeniei cazului, cu atît mai mult cu cît obiectul a apărut numeroase nopţi la rînd, survolînd o zonă dens populată şi fiind văzut de numeroşi martori, de toate condiţiile sociale şi de cele mai diverse grade de instruire. Posibilitatea unei halucinaţii colective fiind exclusă datorită repetării apariţiilor, iar încercările de a asimila O.Z.N.-ul unor fenomene atmosferice, fizice sau astronomice cunoscute eşuînd, cazul Westchester rămîne în continuare inexplicabil.

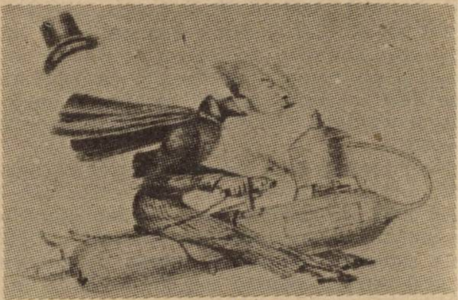
Un almanah din 1785 prezintă primele baloane şi, în centru, aerostatul cu hidrogen al lui Charles Robert

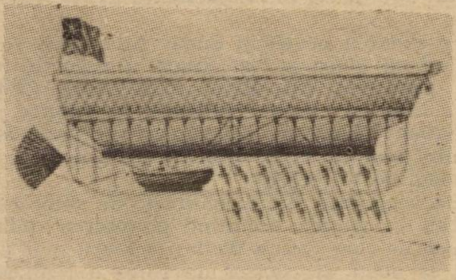
In 1798 a urcat cu balonul, la Paris, un cavalerist. Exhibiţiile aeronautice intrau în vogă

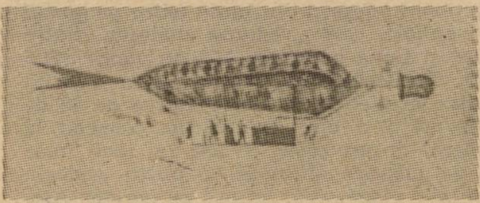
Dirijabil pisciform construit la Londra în 1815 de doi armurieri elveţieni, Egg şi Pauly

În 1841 Charles Golightly a imaginat o maşină zburătoare propulsată de o rachetă cu aburi. Se pare că nu a construit-o niciodată, dar ideea a stîrnit mare vîlvă... satirică.

Proiect englez din 1835 pentru o „corabie aeriană" trasă de vulturi, şoimi şi porumbei

Acest dirijabil — expres Paris—Londra, datorat lui Cornu Ainé utiliza un reactor cu vapori

RADU PRODAN

OAMENII DE PE LUNĂ, VĂZUŢI ÎN 1835

GOANA după senzaţional, obsesia extratereştrilor şi concurenţa dintre ziare pentru atragerea cititorilor s-au întîlnit acum 150 de ani şi au adus în prim-planul publicităţii americane una dintre cele mai incredibile păcăleli reportericeşti — pentru că nimeni nu s-a îndoit de autenticitatea celor relatate. Autorul păcălelii, R. A. Locke, ar fi fost încîntat să afle că şi după decenii foştii lui cititori erau convinşi de seriozitatea articolelor sale şi nu acceptau să creadă că totul nu fusese decît o farsă menită să umple buzunarele patronului ziarului. Dar despre ce a fost vorba ?

Într-un limbaj doct, spiritual, alert şi competent, Locke prezenta în numerele 615—619 din 1835 ale ziarului new-yorkez „Sun" o *„senzaţională descoperire astronomică"*. Deşi marele astronom Herschel, trimis de guvern în Sudul Africii pentru cercetări, nu a întocmit încă un raport oficial — scria „Sun" —, reporterul nostru a reuşit să obţină notiţele colaboratorului său apropiat, savantul Grant. Şi iată conţinutul notiţelor, presărat cu „comentariile" lui Locke :

Herschel a reuşit să construiască cel mai perfecţionat telescop din lume (ştire pe gustul americanilor), care „reducea distanţa dintre Pămînt şi Lună la numai 100 de yarzi" (91,5 metri). Telescopul era realizat prin iscusita îmbinare a unei lentile care mărea de 42 de mii de ori şi a unui microscop, conectat la un aparat de proiecţie, în aşa fel încît imaginea în mişcare obţinută se putea proiecta direct pe o pînză albă, întinsă pe perete. (Aici trebuie să remarcăm fantezia lui Locke care şi-a imaginat ceva asemănător cinematografului cu mult înainte ca oricine altcineva să se fi gîndit la el.)

Luna a început să fie observată în seara zilei de 10 ianuarie 1835. Din primul moment s-au proiectat pe pînză imagini incredibile : munţi de bazalt, văi, păduri şi poieniţe smălţuite cu flori. Aşadar, Luna era înconjurată de o atmosferă comparabilă cu cea terestră ! Privitorii uluiţi au fost cuprinşi de emoţie : pe satelitul Pămîntului, considerat pînă atunci inadecvat vieţii, mort, trebuiau să existe şi vieţuitoare ! În continuare s-au văzut munţi de ametist, sclipind în focuri violete şi, în sfîrşit, o turmă de bivoli paşnici. Împrejur zburdau nişte animale drăgălaşe, cam ca şi caprele noastre, doar că aveau un singur corn în frunte, cam ca licornii noştri. Herschel a botezat regiunea respectivă „Valea Licornului".

În noaptea de 11 spre 12 ianuarie nu s-au putut face observaţi astronomice din pricina norilor.

În noaptea următoare însă a fost din nou senin şi pe pînză au început să se perinde imaginile selenare : într-o vale înconjurată de stînci abrupte păşteau, ca în Arcadia, sute de oi grase şi miţoase. Privitorii erau tot mai surescitaţi ; dacă există turmă de oi, trebuie să apară şi ciobanii !

După puţină vreme, într-adevăr, pe creştetul munţilor s-au profilat cîteva siluete umane, selenare, primite cu un oftat de asistenţa terestră. Şi, în uluirea ajunsă la paroxism, seleniţii şi-au desfăcut nişte aripi enorme şi au plutit încet spre valea înţesată de mioare. Aici au putut fi studiaţi mai îndeaproape. Întraripaţii nu erau deosebit de arătoşi ; depăşind cu puţin un metru înălţime, aveau trupul acoperit de o blană roşcată şi feţe asemănătoare mai degrabă cu ale urangutanilor, decît cu ale oamenilor. În schimb erau fascinante aripile de liliac care le creşteau în spate şi le ajungeau pînă la glezne. Herschel i-a botezat *Vespertilio-homines*, „oamenii-liliac". O vreme s-au învîrtit încoace şi încolo, s-au îmbăiat în iaz lăsînd impresia celor mai nevinovate şi fericite făpturi. Apoi au zburat înapoi spre munţi şi... aici notiţele lui Grant s-au încheiat.

RELATAREA a avut un succes remarcabil ; ziarul fiind epuizat, s-au tipărit broşuri separate cuprinzînd seria de articole din „Sun". Americanii erau fascinaţi de gloria de a fi putut dovedi cei dintîi existenţa extratereştrilor.

În zadar a protestat Edgar Allan Poe, susţinînd că ideea a fost furată din povestirea sa, *Călătoria lui Hans Pfaal spre Lună*, care începuse să fie publicată în foileton de „Southern Literary Messenger" cu trei săptămîni înainte, şi că totul nu e decît o farsă. Nimeni nu l-a crezut.

Un secol mai tîrziu, milioane de americani intrau în panică ascultînd adaptarea radiofonică pe care Orson Welles (celebru mai tîrziu ca actor şi regizor de film) o realizase după romanul *Războiul lumilor* de H. G. Wells.

CELE mai multe cazuri de OZN-uri au fost semnalate deasupra continentului nord-american.

BILL BROWN

RAŢELE STELARE

ÎNDATĂ CE ZĂRI bătrîna fermă, nasul iscoditor al lui Ward Rafferty, de as al reportajului, adulmecă o cacialma. Nici tu îmbulzeală de ţărani mînaţi de curiozitate, nici tu ambulanţă.

Lăsă maşina presei pe alee, sub un alun, şi rămase un moment nemişcat, atent la cele mai neînsemnate detalii, cu acea putere de observaţie celebră, ce făcuse din el reporterul numărul unu al ziarului *Times.*

Ferma Alsop era o clădire cu două etaje, odată cafenie, acum spălăcită de ploi, cu ferestrele încadrate de un firicel de vopsea crem. În faţă se întindea o pajişte cotropită de buruieni, iar în spate se zăreau şura, coteţul, gardul cîrpit cu bucăţi de placaj şi nişte capete de burlan.

Bariera de la intrare spînzura pe o singură balama, dar o puteai deschide ridicînd-o. Rafferty sări peste ea lejer şi urcă pe verandă cu ochii la treptele ruinate.

D-l Alsop îi ieşi în întîmpinare :

— Bună ziua.

Rafferty dădu un bobîrnac pălăriei pe ceafă, cum obişnuia să facă înainte de a anunţa : „Sînt Rafferty, de la *Times !*" Majoritatea oamenilor îi citiseră articolele şi-i era drag să tragă cu ochiul la expresia lor cînd pronunţa cuvintele magice.

— Rafferty ?, se miră blajin d-l Alsop. Şi Rafferty fu silit să admită că nu citea *Times.*

— Sînt reporter, reluă Rafferty. Ni s-a telefonat că pe-aici pe undeva s-a prăbuşit un avion.

D-l Alsop reflectă apoi dădu din cap:

— În nici un caz!

Rafferty pricepuse de la cea dintîi privire că d-l Alsop nu se remarca printr-un spirit excesiv de vivace, aşa că-i dă u timp de gîndire, etichetîndu-l în sine : „Yankeu greu de cap". D-l Alsop reînnoi grav răspunsul : „Nuuuuuuuuuuuuu".

Uşa de plasă — contra muştelor — scîrţîi şi-şi făcu apariţia şi d-na Alsop. D-l Alsop fiind în continuare cufundat într-un abis de reflecţii, Rafferty, care o evaluă ca ceva mai sprintenă la minte decît soţul ei, îi repetă micul discurs. Iar ea emise un „Nuuuuuuuuuuuuu" cu exact aceeaşi intonaţie ca soţul ei.

Rafferty se răsuci, cu mîna pe balustradă, gata să coboare.

— Evident, un banc ! E foarte frecvent ! Un necunoscut a telefonat la ziar că un aeroplan, cu o trenă de flăcări, s-a prăbuşit direct pe pajiştea de-aici, azi-dimineaţă.

Figura d-nei Alsop se lumină :

— Ohhhhhhhh ! Daaaaaaa ! Dar n-a fost un accident. Şi-apoi, nici nu-i avion. Vreau să zic că n-are aripi.

Rafferty încremeni pe prima treaptă cu un picior în aer.

— Ce spuneţi ? A ajuns aici un avion ? Fără aripi ?

— Ei, da, încuviinţă d-l Alsop. Acu' e acolo, în şură. E al tipilor care izbesc fierul cu un ciocan.

„I-auzi, i-auzi, gîndi Rafferty, s-ar zice că tot e ceva !"

— Oh, făcu, înţeleg ; un elicopter.

D-na Alsop schiţă un gest negativ, deosebit de expresiv :

— Nu, nu cred că e un... cum zici. N-are foraibăre din alea deasupra. Dar n-ai decît să mergi în şură să-l vezi. Condu-l tu, Alfred ! Spune-i să calce pe nisip, că-i noroi.

— Hai, vino, spuse d-l Alsop binedispus foc. Nu mă supăr să mă uit iar la maşinăria aia.

Rafferty ocoli casa pe urmele d-lui Alsop. „Am văzut, îşi spunea, destui tipi bizari : am văzut ţicniţi şi zurlii, scrîntiţi şi imbecili, dar perechea Alsop e pe culmile îndobitocirii !"

— Asta da, an bun pentru puii de găină !, pălăvrăgea d-l Alsop. Numai rasă a-ntîia ! Minorca. Am adus cocoşi tineri şi uite ce coteţ fain am ! Crezi că găinile prosperă pe-o stea, d-le Rafferty ?

Rafferty ridică involuntar ochii spre cer şi instantaneu alunecă în mocirlă.

— Pe o ce ?

— Pe o stea, am zis.

D-l Alsop ajunsese la uşa şurei şi se căznea s-o tragă.

— A-nţepenit !, constată. Rafferty o împinse cu umărul şi uşa lunecă pe galeţi. De cum se deschise de-o palmă, Rafferty aruncă o privire înăuntru şi avu convingerea că are articolul în buzunar.

Obiectul aşezat în interior aducea a balon gigantic, de plastic, umflat doar pe jumătate, încît vîrful semăna a cupolă, iar baza, turtită, se odihnea pe paiele risipite pe jos. Era taman pe măsura uşii. Evident, reprezenta ideea unui ins abracadabrant despre un aparat de zburat în spaţiile interstelare. Un titlu îi traversă mintea (de cules cu *Bodoni 36)* : „Un fermier de la noi construieşte o fuzee ca să meargă în Lună".

— D-le Alsop, întrebă plin de speranţe, doar n-ai construit singur chestia asta, nu ?

D-l Alsop pufni în rîs :

— O, nu, n-am meşterit-o eu. N-aş şti să meşteresc asemenea maşinărie, înţelegi ? Au făcut-o nişte prieteni de-ai noştri, ei au şi venit cu ea. Auzi colo ! Eu nici măcar nu ştiu să-i dau drumul!

Rafferty îi scrută intens chipul cumsecade şi se convinse că era de-a dreptul sincer.

— Prietenii ăştia, începu prudent, cine sînt... de fapt ?

— Ei, o să ţi se pară caraghios, dar nu-s prea dumirit nici eu. Nu discută normal, ca noi, ba chiar nu discută deloc. Tot ce-am putut stoarce de la ei e că se numesc ca atunci cînd loveşti fierul cu un ciocan.

PE Rafferty îl străfulgeră ideea de a da un tur obiectului necunoscut, şi se apropie treptat de el. Deodată se pocni de un obstacol invizibil, zbieră : „Au!" şi-şi fricţionă energic glezna.

— Vai, am uitat să-ţi spun : au pus o chestie care nu dă voie să te apropii, un soi de zid nevăzut. Ca să împiedice puştii să...

— Şi prietenii ăştia unde sînt acum?

— Unde sînt ? În casă, unde să fie? Hai să-i vezi, dacă vrei. Deşi mi-e teamă să nu iasă rău.

— Hai să-i vedem, murmură Rafferty şi se-ndreptă spre casă de-a curmezişul mocirlei din curte.

— Prima oară au venit acu'... ia să vedem... vreo şase ani, perora d-l Alsop. Voiau ouă. Se gîndiseră să crească găini de-ale noastre acolo sus, unde au casa. Trei ani le-au trebuit să se întoarcă la ei. Şi ouăle s-au stricat pe drum, normal ! Atunci ce-au făcut tipii ăştia? Hai-napoi ! Şi s-au întors. Da' de data asta taica Alsop le-a făcut o mini-clocitoare ca să-şi crească puii pe drumul spre casă.

Rîse iarăşi, bonom :

— Parcă-mi văd mini-clocitoarea în cer, colcăind de puişori pufoşi !

Rafferty intră primul pe uşa din spate, direct în bucătărie. D-l Alsop îl opri înainte să pătrundă în casă.

— Stai să vezi, d-le Rafferty. Nevastă-mea ştie mai bine decît mine să dis-

cute cu ei. Aşa că întreab-o pe ea ce vrei să afli. Doamna şi cu nevastă-mea nu se-nţeleg rău deloc.

— O.K., zise Rafferty. Îl împinse uşor pe d-l Alsop în faţă, spunîndu-şi că o să le facă jocul şi o să fie luat drept idiot.

D-na Alsop şedea în fotoliu, lîngă o sobă mobilă. Rafferty îi zări pe cei doi oaspeţi aşezaţi alături, pe canapea. Îi văzu agitîndu-şi cu gingăşie prelungile antene flexibile, le văzu feţele albastru-levănţică, la fel de puţin expresive ca obiectele de sticlă, le văzu ochii rotunzi ce păreau pictaţi.

Se agăţă de clanţă şi holbă şi el doi ochi rotunzi.

D-na Alsop se-ntoarse. radioasă :

— Iată, d-le Rafferty, persoanele care au venit să ne vadă în acel faimos avion.

Ridică un deget şi cele două „persoane" înclinară antenele în direcţia ei.

— El e d-l Rafferty, urmă d-na Alsop. Scrie la ziar. A vrut să vă vadă aeroplanul.

Rafferty izbuti să schiţeze un gest cu capul ; oaspeţii îşi răsuciră antenele şi se înclinară politicos. Femeia se scărpină pe coaste cu una din gheare.

În creierul lui Rafferty se învîrtejea obsesiv : „Nu eşti idiot, Rafferty, nu eşti idiot şi ăştia nu-şi bat joc de tine. Cineva e pe punctul de a da o lovitură publicistică, o lovitură subtilă, o lovitură fenomenală... Cineva chemat ca să i se facă un banc. Şi tu... sau eşti nebun sau beat sau visezi..."

Cu toate acestea se strădui să-şi păstreze tonul firesc :

— Cum spuneaţi că-i cheamă ?

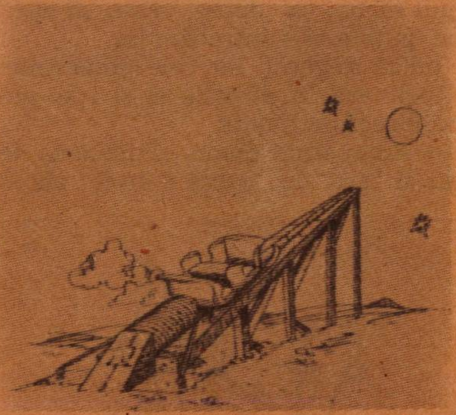
— Nu prea se ştie. Vezi, ei nu se pricep decît să ne facă ceva în cap, ca nişte desene. Îndreaptă spre tine coarnele astea caraghioase care se mişcă şi pur şi simplu gîndesc. Dar te fac şi pe tine să gîndeşti. Şi gîndeşti acelaşi lucru ca ei. Prima oară i-am întrebat cum îi cheamă şi i-am lăsat să gîndească. Tot ce-am văzut a fost o imagine, ca un bărbat care bate fierul pe o nicovală. Aşa încît cred că-i cheamă cumva în genul Bărbatul-care-bate-fierul. Seamănă a nume de piele-roşie.

PLURALITATEA LUMILOR

● **JOHN WILKINS**, în **The Discovery of a New World** (Descoperirea unei lumi noi ; 1638), aplică procedee patentate în antichitate : aripi fixate de trup (ca Dedal) sau îmblînzirea păsării Rok (cam ca Sindbad-marinarul).

● În 1686 **BERNARD DE FONTENELLE** publică la Paris o carte de popularizare a astronomiei, intitulată **Entretiens sur la pluralité des mondes** (Discurs asupra pluralităţii lumilor). Lucrarea are un succes ameţitor în întreaga Europă. Autorul consideră că „fiecare planetă cunoscută e locuită de propria rasă de fiinţe inteligente" şi prezintă detalii asupra înfăţişării, obiceiurilor şi civilizaţiei acestora.

● **DAVID RUSSEN**, în **Iter Lunare** (Drum spre Lună ; 1703), introduce ideea

folosirii unui arc-catapultă care să propulseze omul în spaţiu de pe vîrful unui munte foarte înalt.

● După doar doi ani (1705), **DANIEL DEFOE** imaginează, în **The Consolidator**, o maşinărie în formă de car, fixată pe spatele a două „obiecte" alungite, înzestrate cu aripi largi de 50 de yarzi (45,5 metri), alcătuite din pene atît de compacte, încît nu lasă aerul să le străbată. „Obiectele" sînt făcute din „pămînt lunar" (care suportă temperaturile înalte) şi sînt propulsate de o flacără continuă, din cavităţile posterioare, care imprimă aripilor o mişcare ascendentă regulată. The Consolidator este maşina de zburat cea mai apropiată de rachetă din toate cele imaginate pînă acum.

Rafferty îi examină malițios pe cei ce bat fierul și pe d-na Alsop.

— Crezi, zise cu un aer inocent, că ar vrea să vorbească și cu mine... sau *să gîndească* cu mine ?

D-na Alsop se foi stînjenită :

— Nici nu doresc altceva, d-le Rafferty. Numai că... uite, e greu, cel puțin la început. Greu pentru matale, adică.

— N-are importanță, am să încerc, declară Rafferty. Scoase o țigară și o aprinse. Rămase cu chibritul între degete pînă se fripse.

— Aruncă-l în găleata cu cărbuni, îl sfătui d-l Alsop.

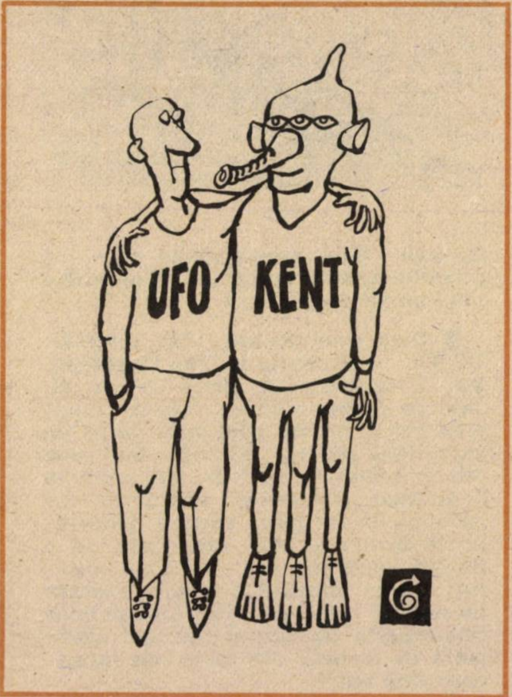
Docil, Rafferty azvîrli chibritul în găleată.

— Întreabă... mașinile astea... mă rog, oamenii ăștia... în fine... De unde vin ?

— Nu-i o întrebare ușoară, explică d-na Alsop, mereu surîzătoare. I-am întrebat deja și n-a ieșit mare scofală în capul meu... ca desen, vreau să zic. În fine, putem să-i întrebăm iar.

Ridică degetul, iar cele două antene se înclinară în direcția ei și i se pironiră direct pe frunte.

— Acest tînăr domn, articulă ea deslușit și tare, de parcă s-ar fi adresat unor surzi, ar vrea să știe de unde veniți voi doi.

Și îi administră un cot reporterului :

— Ridică-ți degetul, să-ți răspundă !

Rafferty se simți complet imbecil, dar ridică degetul. Femeia al cărei bărbat bătea fierul își îndoi antena și i-o puse între ochi. Involuntar, el se propti de ușorul ușii. Deodată avu senzația că i se transformă creierul în cauciuc, că cineva i-l sucește, i-l frămîntă, i-l bate pînă își piede forma dintotdeauna, apoi i-l remodelează altfel, într-un chip inedit. Terorizat, simți că orbește. Zbura prin spațiu, printr-un imens vid alb. Stele, meteoriți se prelingeau cu viteză în jur. După aceea o stea gigant, cu sclipiri intense i se întipări în minte și... dispăru. Creierul lui Rafferty fu eliberat. Își dădu seama că tremura, agățat de clanță. Țigara ardea singură pe parchet. D-l Alsop se aplecă s-o ridice.

— Uite-ți țigara. Ei ? Ți-au răspuns? Rafferty era palid.

— D-le Alsop ! D-nă Alsop ! E adevărat ! Creaturile astea chiar vin de-acolo... din infinit !

— Fără îndoială, își dădu cu părerea d-l Alsop. Vin de departe.

— Dar... Pricepeți ce-nseamnă asta ? Simți că vocea îi deraiază și făcu un efort să-și păstreze calmul.

— Pricepeți că e cel mai senzațional lucru din istoria Universului ? Realizați că e... da, desigur... e cea mai formidabilă afacere ! Și mi se întîmplă tocmai mie, Rafferty !...

Încercase din răsputeri să se stăpînească ; urlă :

— Telefonul ! Unde vă e telefonul ?

— Telefonul ? N-avem telefon. E unul, de exemplu, la stația de benzină. Dar ei au de gînd să plece imediat. Rămîi să-i vezi cum decolează. Ouăle, clocitoarea, boabele, totul e deja îmbarcat în mașinăria lor.

— Nu !, zbieră Rafferty sufocat. Nu pot să plece *imediat !* Ascultați-mă, trebuie să telefonez, îmi trebuie un fotograf !

D-na Alsop zîmbi molcom :

— D-le Rafferty, am încercat și noi să-i reținem la cină, dar trebuie să plece la o anumită oră. Cum s-ar zice, trebuie să profite de maree.

— E vorba despre Lună, explică doct d-l Alsop. Plecarea e în funcție de Lună, care trebuie să se găsească într-un anume loc.

Oaspeții din infinit ședeau discreți cu ghearele încrucișate pe ceea ce le slujea drept genunchi, cu antenele frumos rulate pentru a arăta că nu-și permit să citească gîndurile altora.

Rafferty plimbă o privire angoasată în încăpere, căutînd telefonul despre care știa că nu există. Joe Pegley, la secretariatul redacției ! Să ia legătura cu Joe Pegley, cu orice preț. Ba nu ! Nu, Joe Pegley i-ar spune pur și simplu : „Ești criță, bătrîne !"

„Bine, dar e cea mai formidabilă afacere din lume și tu stai înțepenit acolo, tu stai înțe..."

Asemenea vorbe se învîrteau în capul lui Rafferty, care izbucni :

— Alsop, fii atent ! Ai un aparat de fotografiat ? Nu contează marca ! Îmi trebuie un aparat de fotografiat !

— Un aparat de fotografiat ?, repetă d-l Alsop plin de solicitudine. Asta da, un aparat de fotografiat am. Și-ncă unul bun. O cutiuță doar, dar face poze grozave. Stai puțin să-ți arăt ce poze am făcut găinilor.

— Nu, nu, nu ! Nu vreau să văd poze cu găini ! Vreau *aparatul !*

D-l Alsop se îndreptă spre salon și Rafferty îl văzu cotrobăind neconvins pe sub dulap.

— D-nă Alsop !, răcni Rafferty. Trebuie să le pun o grămadă de întrebări!

— Pune-le, pune-le, făcu d-na Alsop binedispusă. Nu-i deranjează.

Dar ce poți întreba niște ființe venite de la capătul universului stelar ? Are numele lor. Bun. Știe ce au venit să caute pe Pămînt : ouă de găină. Știe de unde vin...

Din fundul salonului răsună plîngăreț glasul d-lui Alsop :

— Ethel ! N-ai văzut aparatul de fotografiat ?

D-na Alsop suspină :

— Nu ! Nu l-am văzut. Doar știi că l-ai pus bine.

— Singurul necaz, observă d-l Alsop căutînd în continuare, e că n-are film.

Deodată oaspeții dir infinit își întoarseră preț de-o secundă unul spre

PLURALITATEA LUMILOR

● În 1730 eroul lui **SAMUEL BRUNT** din opera satirică **A Voyage to Cacklogallinia** (O călătorie spre Cacklogallinia), ajuns în țara păsărilor, pleacă spre Lună într-un fel de lectică aerodinamică trasă de păsări, pentru a aduce aur pe Pămînt. Călătoria durează peste 30 de zile, iar scopul expediției nu e atins ; deși umbre pașnice, locuitorii Lunii nu permit să li se ia aurul.

● În 1751 — **RALPH MORRIS** descrie în romanul **A Narrative of the Life and Astonishing Adventures of John Daniel** (Povestea vieții și uimitoarelor aventuri ale lui John Daniel) cum eroul și fiul său, naufragiați pe o insulă pustie, construiesc din resturi de corabie un aparat cu aripi de pînză, întinse pe rame de metal și mișcate cu ajutorul unor pompe. Aparatul lor e atît de eficient, încît nu ajung într-o țară civilizată, ci, bineînțeles, pe Lună.

● În 1752 pentru prima oară Pămîntul e, dacă nu vizitat, măcar observat de extratereștri, în **Micromégas** al lui **VOLTAIRE.** Giganticul locuitor din Sirius, exilat din pricina ideilor lui eretice (că ar exista viață și pe alți aștri), explorează universul călare pe comete pînă ajunge la Saturn — o planetă neînsemnată față de Sirius, ai cărei locuitori trăiesc numai 1500 de ani! Împreună cu noul lui prieten, secretarul Marii Academii saturniene, zboară prin sistemul solar și descoperă uluiți că pînă și Pămîntul e locuit de ființe raționale.

● **EMANUEL SWEDENBORG** călătorește în cosmos — în **Earth In Our Solar System and Earth In the Starry Heavens** (Pămîntul în sistemul nostru solar și Pămîntul în cerul înstelat ; 1758) — numai cu sufletul, ocazie fericită să se convingă că în jurul miriadelor de stele sînt „zeci de mii de Pămînturi, toate pline de locuitori".

● Al doilea extraterestru venit pe Pămînt — de data aceasta de pe Mercur —, Ormisais, își deapănă viața la urechile unui oriental, Nadir, în lucrarea lui **LOUIS GUILLAUME DE LA FOLIE : Le philosophe sans prétention** (Filosoful fără pretenții ; 1775). Mercurianul a sosit aici întîmplător, experimentînd „carul zburător electric" al lui Scintilla, mare inventator de pe Mercur.

celălalt antenele apoi, după ce aparent se puseră de acord, se ridicară şi plutiră de-a curmezişul camerei cu viteză de licurici. Se deplasaseră atît de repede, încît Rafferty abia îi văzu. Trecură brusc pragul şi se îndreptară spre şură. Tot ce mai reuşi să articuleze, consternat, a fost :

— Doamne dumnezeule ! Sînt jumate insecte !

Şi totuşi se năpusti după ei, galopînd prin mocirlă spre şură şi urlă :

— Staţi ! Staţi aşa !

Însă n-ajunsese nici la jumătatea drumului cînd balonul lucios de plastic se strecură afară. Se auzi un şuierat uşor şi dispăru în norii joşi.

Rafferty fu constrîns să-şi satisfacă avida curiozitate cu un cerc pîrlit, pe pămînt, şi un abur subţiratic ce se înălţa din mocirlă. Se aşeză istovit, cu senzaţia dureroasă de gaură, de vid, la nivelul epigastrului şi, în minte, cu ideea că cea mai senzaţională afacere din lume i-a scăpat printre degete şi s-a topit în aer. Nici tu fotografii, nici tu dovezi, nici tu articol... Neant... Recapitulă abătut elementele pe care le adunase : „D-na şi d-l Bărbatul-care-bate fierul..."

Îşi dădu brusc seama ce-nsemna asta. Smith *, fir-ar să fie ! Smith, bărbatul-care-bate-fierul-pe-o-nicovală. Smith, evident !

„D-na şi d-l Smith au revenit duminică la ferma lui Alfred Aslop. Apoi s-au întors la domiciliul lor din sistemul Alpha Centauri cu două coşniţe de ouă pentru clocit..."

SE ridică încet şi-şi scutură capul. Rămase nemişcat, cu picioarele în mocirlă, şi, deodată, miji ochii. Se putu astfel constata că faimosul creier al lui Rafferty funcţiona : creierul lui Rafferty de unde ţîşnea „manuscrisul".

Se avîntă spre casă şi năvăli pe uşa din spate.

— Alsop !, zbieră ca din gură de şarpe. Alsop ! Tipii ăştia ţi-au plătit ouăle ?

D-l Alsop se căţărase pe-un scaun în faţa dulapului în care d-na Alsop rînduia porţelanurile. Îşi căuta în continuare aparatul de fotografiat.

— Ei, da... într-un fel... au plătit.

— Arată-mi banii lor, îl imploră Rafferty.

— A, păi nu mi-au dat bani. Ei nici n-au bani, pricepi cum vine treaba ? Dar cînd au venit prima oară, acu' şase ani, ne-au adus ouă din părţile lor, să facem schimb.

— Şase ani !, gemu Rafferty. Apoi tresări: Ouă? Ce fel de ouă?

D-l Alsop cotcodăci a rîs:

— Ştiu eu? Ne-au zis că sînt ouă de raţe stelare. Aveau formă de stea, în orice caz, ouăle alea. În sfîrşit, le-am pus sub o cloşcă. Îţi închipui ce-au mai sîcîit-o colţurile lor pe sărmana cloşcă! Era o chestie !

D-l Alsop coborî legănat de pe scaun:

— Între noi fie zis, raţele stelare nu-s mare scofală. Seamănă puţin cu un hipopotam micuţ şi-n acelaşi timp şi cu o rîndunică. Numai că au şase labe. Au trăit doar două din ele. Le-am mîncat de sărbători.

Creierul lui Rafferty lucra pe brînci, căutînd disperat un indiciu, un capăt de dovadă care să-l convingă pe redactorul-şef... Care să convingă lumea...

Se aplecă deasupra fermierului şi şopti cu voce cavernoasă:

— D-le Alsop... Nu ştii, din întîmplare, unde sînt *scheletele* raţelor ălora stelare ?

D-l Alsop rămase perplex :

— Sche... A, vrei să zici oasele ? Le-a mîncat cîinele. Să tot fie cinci ani de-atunci. Da, din păcate, şi cîinele a murit. Însă ştiu, de pildă, unde sînt oasele cîinelui...

Rafferty îşi luă pălăria ca în transă.

— Mulţumesc, d-le Alsop, rosti absent. Mulţumesc mult.

Ieşi pe verandă şi-şi puse pălăria. O împinse pe ceafă. Ridică ochii spre cer. Fixă norii pînă simţi că ameţeşte, de parcă s-ar fi scufundat ca un sfredel în masa lor inconsistentă...

D-l Alsop deschise uşa. Cu mîneca ştergea de praf un mic obiect pătrat.

— Ăsta-i, d-le Rafferty, zise. Aparatul de fotografiat... l-am găsit !

În româneşte de Liana MIHAILOVICI

* *Smith (= fierar) este în ţările anglo-saxone un nume la fel de răspîndit ca Popescu sau Ionescu la noi.*

GUY DE MAUPASSANT

OMUL DIN MARTE

LUCRAM în birou, cînd servitorul anunţă :

— Vrea să vă vorbească cineva, domnule.

— Pofteşte-l înăuntru.

Un omuleţ intră şi salută cu aerul unui biet profesoraş cu ochelari, al cărui trup firav plutea în hainele prea largi.

— Vă cer scuze, mii de scuze pentru deranj, bîigui.

— Luaţi loc.

Se aşeză şi începu :

— Trebuia neapărat să văd pe cineva şi numai dumneavoasră... În sfîrşit... Ceea ce vă voi spune e atît de straniu, încît vă rog să mă credeţi pe cuvînt că nu sînt nebun, tocmai pentru că îmi dau seama de ciudăţenia mărturisirii mele.

— Vă ascult.

— Nu, domnule, nu sînt nebun, dar am aerul rătăcit al celor care au meditat mai mult decît ceilalţi şi au depăşit puţin (oh, atît de puţin !) limitele gîndirii obişnuite. Pe lumea asta nimeni nu se gîndeşte decît la treburile lui, la averea, plăcerile, viaţa lui, adică. [...] Dar cine gîndeşte cu adevărat ? Nimeni ! Oh, scuzaţi-mă ! Revin la subiectul meu.

Sînt aici de cinci ani. Dumneavoastră nu mă cunoaşteţi, eu însă vă cunosc prea bine... N-am fost niciodată pe plaja dumneavoastră sau la cazinoul unde vă petreceţi atîta timp. Eu îmi petrec vremea pe faleze, sînt îndrăgostit de falezele de la Étretat. Nu ştiu altele mai frumoase, mai aducătoare de sănătate. De sănătate spirituală, vreau să spun. Un zid măreţ de stîncă pe care se aşterne, între cer şi ape, o întindere de iarbă proaspătă, la marginea uscatului, dominînd oceanul ! Cele mai minunate zile le-am trăit lungit în plin soare, visînd la o sută de metri deasupra valurilor. Mă înţelegeţi ?

— Sigur.

— Atunci pot să vă pun o întrebare ?

— Vă rog.

— Credeţi că celelalte planete sînt locuite ?

Nu am ezitat :

— Desigur, sînt convins.

Îl cuprinse o bucurie neobişnuită, se ridică, se aşeză şi abia se stăpîni să nu mă strîngă în braţe.

— Ah ! Ah, ce noroc ! Ce fericire ! Cum m-am putut îndoi de dumneavoastră ? Un om care nu crede în pluralitatea lumilor locuite nu poate fi inteligent. Trebuie să fii un cretin, o brută ca să-ţi închipui că miliardele de universuri înstelate strălucesc şi se rotesc numai spre a-l distra pe om — această gîză stupidă —, ca să nu pricepi că pămîntul e doar pulbere invizibilă în pulberea lumilor, că sistemul nostru solar se reduce la cîteva molecule de viaţă siderală ce se vor spulbera curînd. Priviţi Calea Lactee, acel fluviu de stele, şi gîndiţi-vă că nu e decît o pată pe întinderea infinită ! Reflectaţi la aceasta numai zece minute şi veţi înţelege că nu ştim nimic, nu pricepem nimic... Nu cunoaştem decît o părticică infinitezimală şi nimic dincolo de ea, dar ne închipuim şi afirmăm atîtea ! Ha, ha, ha ! Dacă ni s-ar dezvălui dintr-o dată marele mister al vieţii extraterestre... ce uimire !

În continuare, straniul vizitator îi face gazdei sale o expunere bogată despre planetele sistemului nostru solar şi în special despre Marte.

ÎMI ARUNCA cifrele cu asemenea siguranţă, cu atîta încredere de comerciant care cunoaşte valoarea numărului, încît nu m-am putut abţine să nu pufnesc în rîs şi îmi veni să-l întreb cît cîntăresc pe Marte zahărul şi untul.

— Rîdeţi, domnule, clătină el capul. Mă luaţi drept idiot după ce m-aţi considerat nebun ! Dar cifrele pe care vi le citez sînt cele pe care le veţi găsi în toate tratatele de astronomie. Diametrul lui Marte este aproape jumătate din cel terestru ; suprafaţa sa reprezintă 26% din cea a globului nostru. Volumul său e de 6 ori şi jumătate mai mic decît al Pămîntului, iar viteza celor doi sateliţi ai săi arată că are o greutate de 10 ori mai mică. Or, intensitatea greutăţii depinzînd de masă şi volum, adică de greutatea şi de distanţa dintre suprafaţă şi centru, rezultă în mod indiscutabil că pe această planetă există o stare de imponderabilitate ce face viaţa cu totul diferită, reglează — inexplicabil pentru noi — acţiunile mecanice şi face să predomine speciile înaripate. Da, domnule, fiinţa de pe Marte poartă aripi.

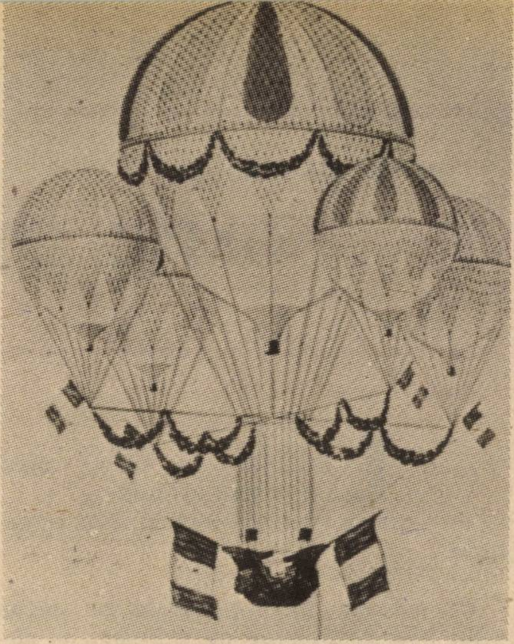
Ea zboară de la un continent la altu se plimbă, asemenea unui duh, în jurul universului său de care, însă, o leagă atmosfera pe care nu o poate depăşi, cu toate că...

În sfîrşit, închipuiţi-vă planeta aceasta acoperită de plante, arbori şi animale, ale căror forme nici nu le bănuim, şi locuită de făpturi înaripate, aşa cum au fost descrişi îngerii ! Eu le văd zburînd deasupra cîmpiilor şi oraşelor în văzduhul auriu de acolo. Fiindcă s-a crezut cîndva că atmosfera de pe Marte e roşie, după cum a noastră e albastră, dar ea e galbenă, domnule, de un galben auriu minunat.

Vă mai miraţi atunci că astfel de făpturi au putut săpa canale largi de 100 de km ? Şi, pe urmă, gîndiţi-vă numai la ceea ce a realizat ştiinţa la noi de un secol încoace... doar un secol... şi vă veţi da seama că marţienii ne sînt probabil superiori...

Tăcu brusc, plecă ochii, apoi murmură cu voce joasă :

— Mă veţi lua drept nebun... dacă vă voi spune că... era să-i văd... chiar

În 1850 pe Hipodromul din Paris s-a înălţat Eugène Godard cu cinci baloane

eu... seara trecută... Ştiţi poate că ne aflăm în anotimpul stelelor căzătoare. Mai ales în noaptea de 18 către 19 se văd asemenea stele ; probabil în acest moment planeta noastră străbate resturile unei comete.

ŞEDEAM pe stînca Mane-Porte, acel enorm picior de faleză care înaintează în mare, şi priveam ploaia de mici universuri de deasupra mea. E un spectacol mult mai vesel şi mai încîntător decît focurile de artificii. Deodată am zărit deasupra mea, în imediata apropiere, un glob luminos, transparent, înconjurat de aripi uriaşe şi fremătătoare sau cel puţin aşa mi-au părut în penumbrele nopţii. Sălta asemeni unei păsări rănite, se rotea ca un titirez scoţînd un vuiet misterios şi părea lipsit de suflare, muribund, pierdut. A trecut pe dinaintea mea. Aducea cu o enormă sferă de cristal, plină de fiinţe îngrozite, abia vizibile, care se agitau ca echipajul unei nave în pierzanie ce nu mai poate fi stăpînită şi se rostogoleşte din val în val. Şi globul acesta straniu. descriind o imensă curbă, s-a prăbuşit departe în mare, de unde a răzbătut zgomotul cumplitei sale căderi, asemeni unei lovituri de tun.

De altfel, toţi oamenii din regiune au auzit bubuitura extraordinară, dar au

luat-o drept tunet. Eu singur am văzut... Dacă ar fi căzut pe uscat, lîngă mine, i-am fi cunoscut pe marțieni. Să nu spuneți nici un cuvînt, domnule, gîndiți-vă, gîndiți-vă multă vreme, și povestiți întîmplarea aceasta într-o bună zi, dacă veți voi. Da, am văzut... prima navă aeriană, prima navă astrală lansată în infinit de ființe gînditoare... Numai dacă nu cumva am asistat doar la sfîrșitul unei stele căzătoare atrase de Pămînt. Fiindcă trebuie să știți că planetele vînează universurile rătăcitoare ale spațiului, așa cum îi urmărim noi pe vagabonzi. Pămîntul, care este ușor și lipsit de putere, nu poate opri din calea lor decît pe mărunții trecători ai imensității.

Se ridicase exaltat și delira deschizînd brațele spre a imita mersul aștrilor :

— Cometele care bîntuie la granițele marii nebuloase din care ne-am născut, cometele, păsări libere și luminoase, vin către soare din adîncurile infinitului. Vin către astrul strălucitor, tîrînd în urma lor o imensă coadă luminoasă ; și vin cu o repeziciune atît de mare în cursa lor nebună, încît nu pot atinge soarele ; după ce trec pe lîngă el, sînt aruncate din nou în spațiu de însăși viteza căderii lor.

Dacă totuși, de-a lungul călătoriilor lor extraordinare, trec prin preajma vreunei planete puternice și dacă, deviate din calea lor, simt influența irezistibilă a acesteia, rămîn atunci captivele noului stăpîn. Parabola lor nemăsurată se transformă într-o curbă închisă și astfel putem calcula întoarcerea cometelor periodice. Jupiter are opt sclave, Saturn numai una, Neptun tot una plus o armată de stele căzătoare... Atunci... Atunci... am văzut doar cum Pămîntul a oprit din zborul său un mic univers rătăcitor...

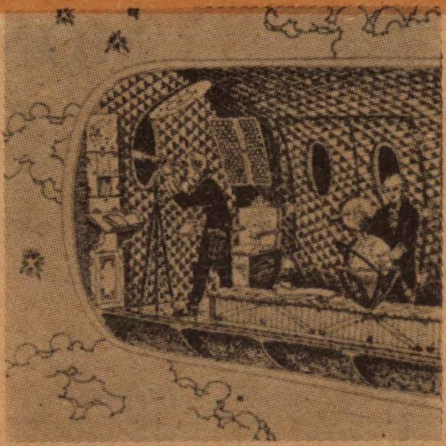
La revedere, domnul meu, nu-mi spuneți nimic, reflectați și povestiți toate acestea într-o zi, dacă veți considera că merită...

Așa am și făcut. Fiindcă smintitul acesta mi-a părut mai puțin stupid decît un simplu rentier.

10 octombrie 1889

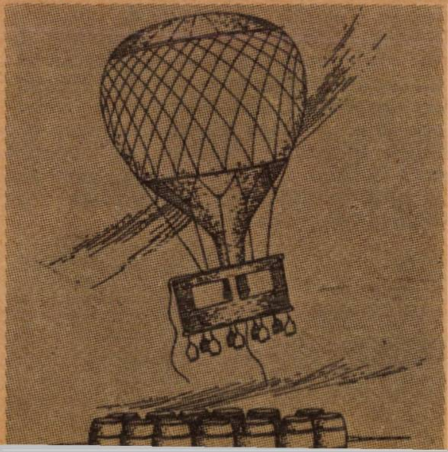
În românește de Andrei NICULESCU

PLURALITATEA LUMILOR

● În 1827, **JOSEPH ATTERLAY** (pe numele adevărat George Tucker) publică **A Voyage to the Moon with Some Account of the Manners and Customs, Science and Philosophy of the People of Morosofia and Other Lunarians** (O călătorie spre Lună, însoțită de o relatare despre moravurile și obiceiurile, știința și filosofia locuitorilor din Morosofia și ale altor lunarieni). Autorul descrie mașina zburătoare ca pe „un vas de cupru în formă de cub, cu colțurile rotunjite. În partea superioară are o deschizătură — suficient de largă pentru a ne strecura înăuntru — care se închide cu două panouri glisante". Deplasarea se face pe baza unui metal antigravitațional numit „lunarium".

● În 1835 **EDGAR ALLAN POE** începe publicarea în serial a nuvelei privind extraordinara călătorie aeriană a baronului **Hans Pfaall** care, copleșit de datorii pe pămînt, se decide să-l părăsească cu ajutorul unui balon confecționat din pînză cauciucată. După 17 zile de ascensiune cu o viteză amețitoare, de o mie de mile pe zi, balonul se sparge și Hans Pfaal se prăbușește pe Lună, drept în mijlocul unui oraș plin de omuleți extrem de urîți.

GÉRARD KLEIN

MONSTRUL

GÉRARD KLEIN • Este considerat personalitatea numărul unu a anticipației franceze contemporane. Născut în 1937, a devenit expert al UNESCO în probleme de viitorologie și, din 1975. redactor al editurii pariziene Robert Laffont. Printre volumele care i-au adus celebritatea amintim : *Le gambit des étoiles* (Gambitul stelelor) și culegerea *Les perles du temps* (Perlele timpului), ambele apărute în 1958, *Le temps n'a pas d'odeur* (Timpul n-are miros ; 1963), care i-a adus premiul *Jules Verne*, volumul de proză scurtă *Un chant de pierre* (Un cîntec de piatră ; 1966), *Les seigneurs de la guerre* (Seniorii războiului ; 1971), *La loi de Talion* (Legea Talionului ; 1973) — culegere din care face parte și nuvela *Réhabilitation* (Reabilitare), încununată cu premiul *„Apollo“* — și *Histoires comme si* (Istorii ca și cum ; 1975), tot o culegere de proză scurtă. Coordonatele majore ale universului său sînt : timpul, nemurirea, destinul omenirii.

Din 1975, împreună cu Jacques Gaimard și D. Joakimidis, a început să editeze prestigioasa și populara serie de antologii s.f. *Histoires de...* (Povestiri despre...), apărute în colecția „Livre de Poche“. Dintre aceste antologii menționăm : *Histoires d'extraterrestres* (Povestiri despre extratereștri), *Histoires de cosmonautes* (Povestiri despre cosmonauți), *Histoires de robots* (Povestiri despre roboți), *Histoires de mutants* (Povestiri despre mutanți), *Histoires de fins du monde* (Povestiri despre sfîrșitul lumii), *Histoires de Planètes* (Povesiirt despre planete), *Histoires de voyages dans le temps* (Povestiri despre călătorii în timp), *Histoires de voyages dans l'espace* (Povestiri despre călătorii în spațiu),„ *Histoires d'immortels* (Povestiri despre nemuritori).

NOAPTEA își așternuse vălurile sale de umbră cufundînd, încetul cu încetul, orașul în întuneric. Obloanele metalice coborîseră deasupra vitrinelor ca niște pleoape. Pe asfaltul prăfuit al străzilor se auzeau pașii celor grăbiți să se întoarcă acasă. Atunci se răspîndi vestea prin oraș, împrăștiindu-se în toate părțile, stîrnind spaima oamenilor și făcînd să zbîrnîie firele telefonice.

„Repetăm că nu există nici un pericol“, spunea difuzorul lui Marion, care sta în bucătărie, cu mîinile pe genunchi, privind prin fereastră iarba proaspăt tunsă, gardul alb al grădinii și strada.

„Rugăm doar pe locuitorii din cartierele situate în preajma parcului să nu-și părăsească locuințele spre a nu stînjeni acțiunea specialiștilor. Ființa apărută dintr-altă lume nu-i deloc ostilă oamenilor. Ziua pe care o trăim azi e una istorică, deoarece noi putem primi o ființă dintr-o altă planetă născută, după părerea eminentului profesor care se află lîngă mine în acest moment, sub lumina altui soare“.

Marion se ridică și deschise fereastra. Aspiră aerul încărcat de mireasma ierbii și-și ațintí privirea pe locul întunecos și îndepărtat care se detașa de falezele înalte ale imobilelor orașului, întinzîndu-se între casele de cărămidă și peluze. Pe fațada fiecăreia din aceste case strălucea o fereastră solitară, iar în spatele fiecăreia din aceste ferestre, sau aproape, Marion putea distinge umbra cuiva care aștepta. Iar umbrele sprijinite de barele ferestrelor dispăreau una cîte una, în timp ce pași omenești răsunau pe stradă, chei alunecau în broaștele bine unse iar ușile trîntite se închideau

acum, cînd se înnoptase de-a binelea.

„N-o să i se întîmple nimic“, își spuse Marion, gîndindu-se la Bernard, care trebuia să treacă prin parc, dacă se înapoia, ca de obicei, pe drumul cel mai scurt și mai liniștit. Ea aruncă o privire în oglindă, trecîndu-și ușor mîna peste părul ei negru. Era micuță de statură, rotunjoară și foarte calmă.

„N-o să i se întîmple nimic“, își spuse Marion privind spre parc, între fațadele înalte și luminate ale clădirilor, detașate din masa compactă și întunecată a copacilor care nu se puteau zări decît în treacăt, atunci cînd lumina de la farurile mașinilor se abătea asupra lor. „Sînt sigură că a luat-o pe alt drum“, dar, fără să vrea, și-l închipui pe Bernard mergînd pe aleile presărate cu nisip cu pași nepăsători, între umbrele tiselor bătrîne și tremurul ușor al plopilor, sub lumina difuză a lunii, evitînd grilajele de fier ale peluzelor, ținînd un ziar în mînă și fluierînd poate sau fumînd dintr-o pipă pe jumătate stinsă, cu alura ușor insolentă, ca și cum ar fi trebuit să înfrunte întreaga lume. Și un clește mare, negru, se agita în tufiș, sau o tentaculă lungă se învolbura într-o groapă, gata să plesnească în aer ca șfichiul unui bici și să înșface, și ea le vedea, cu ochii închiși, și-i venea să țipe de spaimă, dar nu scoase nici un sunet, deoarece totul nu era decît o iluzie, în care cuvintele de îmbărbătare ale postului de radio o făceau să creadă.

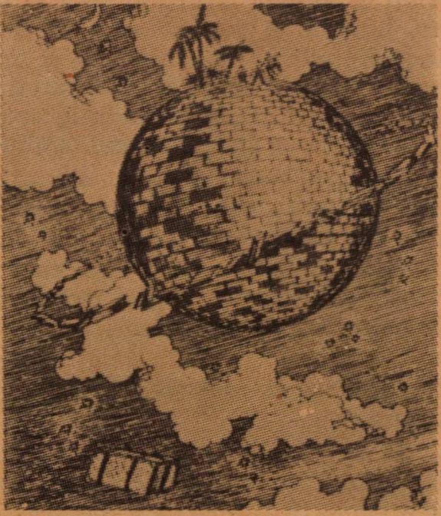
„S-au luat toate măsurile de precauție necesare. Intrările din parc sînt supravegheate. Ultimii oameni care se plimbau pe alei au fost escortați individual pînă la porțile parcului. Vă rugăm doar să evitați orice zgomot și mai ales orice lumină în apropierea parcului, astfel încît să nu-l speriem pe oaspetele nostru apărut din altă lume. Contactul cu această ființă din altă planetă n-a fost încă efectuat. Nimeni nu poate spune ce formă are, nici cîți ochi are. Dar noi ne aflăm chiar la intrarea parcului și vă vom ține la curent cu desfășurarea evenimentelor. Lîngă mine se află profesorul Hermant de la Institutul de cercetări spațiale, care vă va comunica rezultatul primelor sale observații. Domnule profesor, vă trec microfonul...“

PLURALITATEA LUMILOR

● În 1863 **ACHILE EYRAND** descrie în **Voyage à Venus** (Călătorie spre Venus) o navă spațială cu reacție...

● **JULES VERNE** în **De la Terre à la Lune** (De la Pămînt la Lună; 1865) rămîne prizonier ideii de proiectil catapultat.

● În 1869, **EDWARD EVERETT HALE** lansează ideea unui satelit artificial al Pămîntului — viitor popas pentru navigatorii spațiali — în **The Brick Moon** (Luna de cărămidă). Satelitul, plasat pe o orbită circumpolară, are un

Satelitul artificial al lui Edward Everett Hale, pe care locuiesc 37 de oameni și spre care pămîntenii aruncă diferite obiecte, inclusiv cărți. Unele nu ajung la Luna de cărămidă și se înscriu pe orbită în jurul ei

diametru de 61 metri și poate fi văzut de la o distanță de 6.500 km. Pe el locuiesc 37 de oameni, mulțumiți de clima tropicală și vegetația abundentă, care semnalizează cu pămîntenii în codul Morse prin salturi mai înalte sau mai joase.

● Sfîrșitul secolului al XIX-lea este marcat de lucrările de popularizare a științei și de ficțiunile astronomului **CAMILLE FLAMMARION** care, în **Terres du ciel** (Pămînturi în cer) prezintă locuitorii fiecărei planete-surori. Tot acum, odată cu acumularea descoperirilor și cunoștințelor despre Marte, interesul oamenilor se deplasează spre „planeta roșie“, mai ales că se acreditase deja ideea că Luna e un teritoriu lipsit de viață.

MARION se gîndi la făptura aceea solitară, venită din spaţiu, tupilată într-un colţ al parcului, lungită pe pămîntul umed, tremurînd de frig, privind cerul printr-o spărtură a tufişului şi stelele acelea noi şi necunoscute, percepînd în trepidaţia solului paşii oamenilor care o încercuiau, duduitul motoarelor şi vuietul înfundat al oraşului. „Ce aş face în locul ei ?“ se întrebă Marion, şi ea ştiu că totul se va aranja, deoarece vocea postului de radio era gravă şi calmă, ca aceea a unui predicator, ale cărui cuvinte, rostite duminică din amvon, abia dacă străbat tăcerea. Ea înţelese că oamenii vor înainta spre acea făptură tremurînd în lumina farurilor, care va aştepta, liniştită şi încrezătoare, ca ei să întindă mîinile şi să vorbească şi apoi se va îndrepta spre ei, cu oarecare teamă în suflet şi, tot auzindu-le vocile enigmatice, le va prinde deodată mîinile.

„Aparatele noastre abia au atins imensele spaţii care ne înconjoară“, spunea vocea profesorului.

„Gîndiţi-vă că, tocmai în clipa cînd vă vorbesc, noi plutim prin întinderile cosmice, printre stele şi nori de hidrogen...“

Tăcu o clipă şi, reluîndu-şi respiraţia, continuă :

„...Ni se poate întîmpla orice de cealaltă parte a acestei porţi a misterului care e vidul. Şi iată că ea a fost trecută de o fiinţă venită din altă lume. Acum o oră şi patruzeci şi şapte de minute, o navă spaţială a aterizat liniştită în parcul acestui oraş. Detectorii noştri au înregistrat-o cu o oră şi jumătate înainte, pe cînd ea străbătea straturile superioare ale atmosferei. Se pare că nava e de proporţii mici. E încă prea devreme spre a emite supoziţii în ce priveşte sursa de energie care o propulsează. Distinsul meu coleg, profesorul Li, consideră că nava ar putea fi acţionată datorită unui efect de asimetrie spaţială, dar cercetările întreprinse în această direcţie...“

— Domnule profesor, întrerupe vocea comentatorului, s-a emis ipoteza că n-ar fi vorba de o navă, ci doar de o făptură capabilă să se deplaseze printre stele. Ce credeţi despre această idee ?

Otto Lilienthal şi planorul său biplan. A făcut peste 2.000 de zboruri, începînd din 1890, mai ales cu planorul monoplan, lansîndu-se de pe coline şi case, pînă în 1896, cînd a murit încercînd un biplan

— Ei bine, nu putem emite încă o opinie definitivă. Nimeni n-a văzut pînă acum vehicolul şi noi nu ştim decît că pare capabil să-şi dirijeze şi să-şi încetinească treptat căderea. Nu ştim nici măcar dacă în el se află într-adevăr o fiinţă vie. S-ar putea să nu fie vorba decît de o maşină, un fel de robot, dacă vreţi. Dar el conţine în orice caz un mesaj de cel mai mare interes ştiinţific. Acesta e cel mai important eveniment ştiinţific de la descoperirea focului de către îndepărtaţii noştri strămoşi. Ştim de acum înainte că nu mai sîntem singuri în imensitatea înstelată. Ca să răspund la întrebarea dumitale, în mod sincer, eu nu cred că o fiinţă vie, în sensul în care înţelegem noi, poate rezista singură în condiţiile spaţiului, ale lipsei de atmosferă, căldurii, gravitaţiei, radiaţiilor distrugătoare.

— Domnule profesor, credeţi că există cel mai mic pericol ?

— Sincer vorbind, nu. Această fiinţă n-a manifestat nici o intenţie ostilă. S-a

mărginit doar să rămînă ascunsă într-un colţ al parcului. Sînt încîntat de promptitudinea cu care s-au luat precauţiunile necesare, dar nu cred că vor servi la ceva. Mai degrabă sînt îngrijorat de reacţiile pe care le pot avea oamenii în faţa unei făpturi absolut stranii. De aceea cer fiecăruia să-şi păstreze calmul, orice s-ar întîmpla. Autorităţile ştiinţifice stăpînesc acum situaţia. Nu se va putea întîmpla nimic neplăcut."

MARION luă o ţigară dintr-o cutie şi o aprinse cu stîngăcie. Era un gest pe care nu-l mai făcuse de multă vreme, poate de cînd împlinise cincisprezece ani. Aspiră fumul şi tuşi. Degetele îi tremurau. Scutură puţin scrumul, care căzu pe rochie.

„Ce o să mîncăm astă-seară ?" se întrebă ea, dojenindu-se pentru nervozitatea ei. Dar n-avu curajul să scoată o tigaie dintr-un dulap, nici să deschidă frigiderul.

Stinse lumina, apoi se întoarse la fereastră, trăgînd din ţigară ca o fetiţă, încercînd s-audă zgomotul unor paşi pe stradă. Dar nu se auzeau decît glasurile din locuinţele liniştite, o arie de muzică înăbuşită ca bîzîitul albinelor într-un stup şi zumzetul cuvintelor în difuzor.

— Stai liniştită, îşi spuse ea cu glas tare, mişcîndu-şi buzele. Mii de oameni au trecut prin parc şi nu li s-a întîmplat nimic. N-o să i se întîmple nici lui.

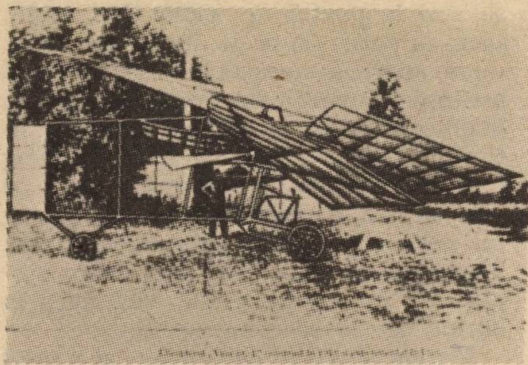
Orologiul băut ora opt. „Poate că aş putea telefona la birou", se gîndi Marion. „S-ar putea să-l fi reţinut acolo pînă la miezul nopţii". Dar, cum n-aveau telefon, ar fi trebuit să se îmbrace, să coboare în întunericul de afară şi să alerge în frig, să intre într-o cafenea plină de oameni curioşi, să ridice receptorul telefonului şi să cheme, cu un glas schimbat, metalic, mototolindu-şi nervos batista din buzunar. Asta ar fi trebuit să facă. Asta ar fi făcut o femeie independentă şi curajoasă. „Ea însă nu era", se gîndea acum Marion ruşinată, „nici independentă, nici curajoasă. Ea nu ştia decît să aştepte şi să privească oraşul scînteietor cu ochi străbătuţi de coşmar".

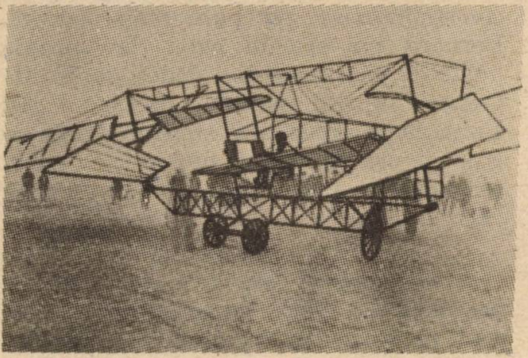
— Vă mulţumesc, domnule profesor, se auzi la postul de radio. Ne aflăm acum la patru sute de metri de locul unde apariţia această neaşteptată stă ascunsă. Oamenii din brigăzile speciale înaintează încet, examinînd fiecare centimetru pătrat al terenului. Nu disting încă nimic, a, ba da, o formă neagră, ce pare sferică, de cealaltă parte a bazinului, ceva mai înaltă poate decît un om. Mesagerul stelelor este deci acum singur, dar nu vă fie teamă, veţi avea în curînd ocazia să-l cunoaşteţi.

Marion lăsă să-i cadă ţigara şi o privi consumîndu-se pe pardoseala curată. Bernard nu era în parc. Se apropia poate cu paşi mari sau dădea poate tîrcoale grilajului parcului, încercînd să-l zărească pe vizitatorul stelelor. Peste un sfert de oră va fi aici, zîmbind, cu părul scînteind de picăturile microscopice ale ceţii.

APOI, aceeaşi impresie de teamă o cuprinse iar. „Dar de ce nu înaintează mai repede", se îngrijoră ea, gîndindu-se la oamenii care lucrau în întuneric, măsurînd, cîntărind, analizînd, mergînd fără zgomot în beznă ca nişte cîrtiţe ziua în amiaza mare, de ce nu înaintează mai repede dacă nu există nici un pericol ?" Şi îi trecu prin minte că în spatele ecranului calm al difuzorului se ascunde ceva. Se gîndi deodată că ei tremurau poate vorbind, că mîinile lor se strîngeau poate convulsiv pe microfon, în timp ce afectau că sînt siguri pe ei, că feţele lor erau îngrozitor de palide în ciuda luminii roşii a lanternelor. Îşi spuse că ei nu ştiau mai mult decît ea despre fiinţa aceea nevăzută, coborîtă din atmosfera de dincolo de Pămînt. Şi se gîndi că ei n-o să întreprindă nimic pentru Bernard, că doar ea putea face un gest, cu toate că nu ştia care, poate să alerge înaintea lui şi, aruncîndu-se la gîtul lui, să-l strîngă la piept, poate să-l ducă departe de acea fiinţă oribilă a stelelor, sau poate pur şi simplu să plîngă pe un scaun din bucătărie şi să aştepte, nemişcată, ca o siluetă decupată în hîrtie neagră.

NU era în stare să se gîndească la altceva. Nu mai voia să audă vocea care ieşea din radio, dar nu îndrăznea să-l

Elicopterul „Vuia nr. 1" construit în 1918 și experimentat în 1920

închidă, de teamă să nu fie și mai singură. Luă o revistă și o deschise la întîmplare, dar ei nu-i plăcuse niciodată cu adevărat să citească și acum ar fi fost silită să silabisească, literă de literă, atît îi erau de încețoșați ochii și, oricum, cuvintele nu mai aveau în momentul acela nici un sens pentru ea. Încercă să privească imaginile, dar le vedea ca printr-o picătură de apă sau printr-o prismă, transparente, ciudat de dislocate și sfărîmate parcă în niște linii imposibile.

Apoi auzi un pas, se sculă și, alergînd la ușă, o deschise, se aplecă în întunericul de afară, spre iarba jilavă și crepusculară, ascultă, dar pasul slăbi deodată, se opri, se îndepărtă și apoi nu se mai auzi deloc.

Se înapoie în bucătărie și zumzetul radioului i se păru insuportabil. Îl încetini, își lipi urechea de difuzor și, în timp ce părul i se răsfirase pe umeri, ascultă vocea aceea slabă, ca bîzîitul unei musculițe.

„Atenție, spuse glasul de la radio, s-a produs ceva. Cred că făptura e pe cale să se miște. Specialiștii sînt poate la cel mult două sute de metri de ea. Aud un fel de strigăt. Făptura din altă lume vrea poate să vorbească... strigă... vocea pare aproape omenească... așa cum ar fi o răsuflare lungă... am să vă fac s-o auziți".

Marion își turti urechea de aparat, părul răspîndindu-i-se pe față. Se auziră mai multe declicuri, un murumur înfundat, un șuierat ascuțit, urmat de o tăcere, după care, din difuzor, se auzi un glas profund, ca respirația adîncă a unui om adormit.

— *Ma*-ri-*On*, spunea vocea, din fundul aparatului, ascuns într-un colț întunecos al parcului.

Era vocea lui Bernard.

EA se sculă brusc, scaunul alunecă și căzu, stîrnind un mare zogomt.

— *Ma*-ri-*On*, murmura vocea străină și cunoscută, imperceptibilă. Dar ea n-o mai asculta, alerga pe stradă, lăsînd în urmă ușa larg deschisă și spaima ce o stăpînise tot timpul. Alergă de-a lungul a două grădini, apoi se opri o clipă, gîfîind, tremurînd de frig. Jur împrejur era întuneric beznă. Obloanele de la ferestrele caselor erau închise, lăsînd să se filtreze doar o dîră ușoară de lumină. Felinarele erau stinse. Alerga prin mijlocul drumului, acolo unde nu risca să se poticnească de vreo piatră sau să cadă în vreo băltoacă.

În cartierele pe care le străbătea domnea o liniște neobișnuită, întreruptă din cînd în cînd de cîte un lătrat îndepărtat sau de huruitul stins al unui tren. Se încrucișă cu un bărbat care mergea cîntînd, negru ca o statuie cioplită într-un bloc de antracit. Voi să-l oprească și să-l roage s-o însoțească, dar, apropiindu-se, văzu că-i beat și se întoarse brusc.

Avea impresia că s-a pierdut într-un oraș ostil, cu toate că nu era casă pe care să n-o cunoască și criticase de o sută de ori, plimbîndu-se ziua cu Bernard, perdelele de la fiecare din acele ferestre. Alergă printre clădirile mari, întocmai ca printre zidurile de copaci care mărginesc poteca unei păduri. Era sigură că aude în spatele ei respirația unui animal feroce. Trecu printr-o piață

pustie, un luminiş de ciment, pe care noaptea o acoperea cu o prelată străpunsă cu vîrfuri de ace în locul stelelor. Ajunse la marginea parcului şi începu să alerge de-a lungul grilajului, numărînd barele.

Tocurile loveau asfaltul cu zgomotul unui ciocan căzînd pe clapele unui xilofon. Teama o făcea să simtă cum broboane de sudoare îngheţată îi alunecă de-a lungul şirei spinării, ca o armată de furnici. Îşi reţinu răsuflarea. Luna aşternea în faţa ei o umbră uşoară, impalpabilă.

Se întoarse, făcînd să-i fîlfîie rochia. În spatele ei nu se afla nimic altceva decît şirul zidurilor nocturne, fără relief, nici nuanţe, asemeni unor straturi de lavă mistuind orice lumină şi orice culoare, transformînd noaptea într-un abis iar marginea trotuarului într-o frînghie rigidă pe care ea alergase, uşoară şi stăpînită de-o frică fantastică şi de frig. Era singură în bezna de afară.

O mînă i se aşeză pe braţ şi o făcu să se întoarcă brusc. Ţipă. Mîna îi dădu drumul şi ea se trase înapoi pînă la zidul parcului, sprijinindu-şi umerii de barele grilajului, punîndu-şi mîinile în faţă, ca spre a se apăra.

— Iertaţi-mă, doamnă, spuse agentul cu un glas gros şi tremurat, dar nespus de liniştitor. Toată lumea a fost îndemnată să nu-şi părăsească locuinţele. N-aţi ascultat emisiunea radiofonică ?

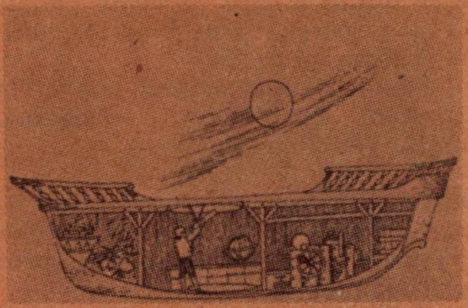
— Ba da, şopti Marion, cu multă greutate, fără să se mişte, fără să respire, fără să-şi deslipească aproape buzele.

— Vreţi să vă însoţesc pînă acasă ? Nu există nici un pericol aici, dar... şovăi el. În întuneric faţa îi era palidă. Un tic nervos făcea să-i tresară mereu obrajii... Un om a fost prins adineauri, aşa că ar fi mai bine...

— Bernard, spuse Marion, cu degetele răşchirate şi apăsate pe cutele rochiei.

— A fost un lucru destul de neplăcut, murmură agentul. Aşa că ar fi mai bine să veniţi cu mine. Acum, fiinţa aceea a început să strige. Să ne grăbim, doamnă ! Trebuie să-mi termin rondul. Sper că nu locuiţi prea departe. Trebuie să-mi fac neapărat rondul... E un rond cu totul neobişnuit. Şi, ştiţi, eu nu sînt deloc deprins să merg singur. Dar astă-seară ducem lipsă de oameni.

PLURALITATEA LUMILOR

● În 1880, **PERCY GREG** descrie în romanul **Across the Zodiac** (Traversînd Zodiacul) un misterios dispozitiv antigravitaţional, numit „apergy", care propulsează nava spaţială a eroului, asemănătoare cu o veche corabie olandeză. Marte îi pare un Pămînt mai bătrîn care adăposteşte fiinţe mai inteligente şi mai avansate decît pămîntenii. Peisajul marţian e feeric : mări cenuşiu-argintii, lumină portocalie, cer verde-palid, poalele munţilor acoperite de frunziş galben şi roşcat.

ÎŞI stinse ţigara, pe jumătate fumată, cu vîrful încălţămintei, şi foiţa se rupse, tutunul împrăştiindu-se pe jos.

— Soţul meu, spuse Marion.

— Haideţi, veniţi cu mine. Soţul dumneavoastră vă aşteaptă acasă.

— Nu, spuse Marion, clătinînd din cap, şi părul i se răspîndi pe faţă ca o plasă cu ochiuri mărunte. E în parc. L-am auzit.

— Nu-i nimeni în parc. Ticul nervos reapăru şi-i strîmbă faţa. Marion văzu că maxilarul îi tremură uşor. Mîna stîngă mîngîia centironul de piele, iar dreapta atinse uşor tocul revolverului. Îi era mai frică decît ei.

— N-auzi ? strigă ea. Nu înţelegi ? Se repezi spre el şi îi luă braţul. Ar fi dorit să-i zgîrie faţa aceea lividă, tot

atît de albă pe cît erau de întunecate fațadele caselor din oraș.

— Soțul meu e acolo și mă cheamă. I-am auzit vocea la radio. De ce nu mă lași în pace?

Fără să-și dea seama, lacrimile începură să-i alunece pe față.

— O, lasă-mă să mă duc, gemu ea.

El se legănă o clipă pe vîrful pantofilor lui negri și atît de bine lustruiți, încît străluceau.

— Poate, spuse el, ezitînd, poate. Nu știu. Apoi, mai blînd: Iertați-mă, doamnă. Veniți cu mine.

MERSERĂ de-a lungul grilajului. Ea alerga înaintea lui în vîrful picioarelor și la fiecare patru sau cinci pași se oprea ca să-l aștepte.

— Grăbește-te, îi spuse ea, pentru Dumnezeu, grăbește-te!

— Nu faceți prea mult zgomot, doamnă, făptura aceea nu-i prea departe și se pare că are auzul bun. O să ne audă curînd.

— Știu, spuse ea, e glasul soțului meu.

El o privi țintă, tăcut.

— L-a devorat, mai spuse ea. Știu. Am văzut-o. Are dinți mari, ascuțiți și toți de oțel. I-am auzit trosnind. E îngrozitor.

Deodată nu se mai putut reține: izbucni iar într-un plîns zbuciumat, cu sughițuri, care îi zgîlțîi umerii.

— Liniștiți-vă, vă rog! Nu vi se poate întîmpla nimic.

— Nu, admise ea, nu. Acum nu.

Dar, în timp ce alerga, hohotele de plîns îi înăbușeau glasul iar lacrimile îi întunecau vederea. Alunecă și unul din pantofi zbură în aer. Și-l descălță pe celălalt cu un gest pripit al piciorului, continuînd să alerge în ciorapi.

Auzi deodată vocea monstrului și văzu mișcîndu-se buzele lui Bernard. Era un sunet prelung și liniștit, deloc înfricoșător, dar atît de slab, încît ar fi vrut să-l strîngă în mînă spre a-l apăra de vînt.

Văzu oamenii îmbrăcați în costume bleumarin care păzeau intrarea parcului. Așteptă, nemișcată, ascultînd întrebările și răspunsurile pe care le schimbau între ei în șoaptă, cu buzele strînse. Intră în parc. Văzu pînza din fire metalice pe care o împletiseră, înconjurînd făptura aceea străină care vorbea cu glasul lui Bernard. Simți umezeala ierbii sub picioare.

— Cine ești? șopti o voce.

— Am venit pentru... începu ea, dar asculta vocea îndepărtată.

— *Ma*-ri-*On*. *Ma*-ri-*On*.

— N-o auzi? spuse ea.

— E o oră de cînd o tot aud, spuse agentul.

Își plimbă fascicolul de lumină al lanternei sale asupra lui Marion. Butonii uniformei și dinții străluceau. Mustața scurtă dădea impresia că zîmbește mereu, dar ochii, acum, păreau disperați.

— Rostește sunete ca noi, cei de aici, cuvinte de-ale noastre, ale pămîntenilor, pe care le-a găsit în nenorocitul ăla de om pe care l-a înhățat. Cuvinte fără șir, cuvinte fără rost. La început, am crezut că-i un om care strigă. Apoi am înțeles că gura nici unui om nu poate avea vocea asta.

— E vocea lui Bernard, spuse ea. Bernard e soțul meu. Se împlinește peste o lună un an de cînd m-am măritat cu el.

— Cine sînteți dumneavoastră? Cum vă cheamă?

Ea se prăvăli pe iarbă și-și prinse capul în mîini, ca să nu mai audă vocea.

— Marion, repeta vocea, insistent. Nu putea fi vocea unui om, era prea pătrunzătoare. Părea că vine din fundul unui puț sau din fundul unui cuptor. Se strecura pe suprafața solului și părea că iese din pămînt, ca șuieratul unui șarpe alunecînd prin iarba umedă.

— S-ar crede că așteaptă pe cineva, spuse agentul care se așeză lîngă ea: Spuneți-mi cum vă cheamă.

— Pe mine mă strigă, spuse ea, trebuie să mă duc acolo.

— Nu vă mișcați! Cum vă cheamă? Ce căutați aici, în rochia asta, pe noaptea asta friguroasă?

— Marion, șopti ea, Marion Laharje. Asta-i numele meu.

Se gîndi la numele ei, bula aceea atît de fragilă, dispărută în clipa cînd i s-a trecut verigheta pe deget, și că acum nu-i mai rămînea altceva de făcut decît

să alerge spre un parc învăluit în beznă.

— Soţul meu a fost... — ea ezită, apoi se hotărî — devorat de făptura aceea şi mă cheamă, iar eu trebuie să mă duc acolo.

— Staţi liniştită, spuse agentul. Sub mustăcioara care-i tremura, buzele i se mişcau monoton.

— Nimeni n-a fost devorat. Şi, chiar dacă ar fi fost, de unde puteţi fi sigură că-i vorba de soţul dumneavoastră ?

Dar glasul îi tremura, se fisura ca un perete gata să se prăbuşească, iar pe ea începu s-o chinuie nesiguranţa şi s-o cuprindă teama şi mila împletite cu mînia.

— Nu minţi ! spuse Marion. Îi recunosc glasul şi chiar dumneata mi-ai spus că un om care trebuia să treacă prin parc, dar nu s-a întors acasă, a fost omorît şi am auzit adineauri glasul, la radio, cum mă striga. Un milion de persoane au auzit glasul ăsta. Nu poţi să spui că nu-i aşa.

— Nu, spuse el, vă cred. Glasul se stinse în timp ce abia vorbea, cu respiraţia tăiată, silabele părînd că dănţuiesc şi ies cu greu de pe buze.

— N-am putut face nimic. Am închis prea tîrziu porţile. Am văzut făptura aceea sau ce o fi fost ea ieşind de pe o alee şi, într-o clipită, era deasupra lui, îl acoperise complet. Totul s-a petrecut atît de repede, că nici n-am putut să ne dăm seama. Vă cer iertare ! Dacă v-aş putea ajuta...

Apoi glasul se înăspri.

— O să-l omorîm. Ştiu că soţul dumneavoastră nu se va mai întoarce totuşi, dar am ţinut să vă spun. Nu vrem să ne asumăm riscuri suplimentare. Priviţi !

Tuburile lungi ale aruncătoarelor de flăcări luceau ca nişte limbi pe iarbă. Erau aşezate pe peluză, de cealaltă parte a reţelei strălucitoare a firelor electrice. Şi, lîngă fiecare din ele, un om părea că doarme, dar o tresărire îi străbătea din cînd în cînd spatele, iar capul se clătina, în timp ce privirea se străduia să pătrundă printre ierburile înalte şi frunzele tufişurilor, spre a-şi da seama ce se ascunde în regiunea aceea duşmănoasă şi plină de curse ce se întindea înaintea lui.

PLURALITATEA LUMILOR

● În **Auf zwei Planeten** (Pe două planete ; 1897) a lui **KURD LASSEWITZ**, de pe Marte porneşte o expediţie spaţială spre Pămînt — firesc, din moment ce marţienii sînt mai evoluaţi decît pămîntenii — şi îşi plasează baza la Polul Nord.

● În 1898 apare **War of the Worlds** (Războiul lumilor) al lui **H.G. WELLS**, în care invadatorii marţieni, plecaţi de pe planeta lor care se răceşte, îi înving pe oameni, dar în final sînt ei înşişi învinşi de... microbii tereştri. Marţienii lui Wells arată îngrozitor; au ochi enormi, cioc şi tentacule şi se hrănesc cu sînge de om. Acum se sfîrşeşte epoca extratereştrilor antropomorfi...

● În 1909 astronomul american **PERCIVAL LOWELL** popularizează în **Mars as the Abode of Life** (Marte — sălaş al vieţii) ideea unei planete locuite de o rasă mult mai civilizată decît cea a pămîntenilor şi angajată într-o luptă eroică pentru supravieţuire în mediu secetos ; canalele văzute pe Marte servesc tocmai acestei ultime irigări a planetei muribunde.

PE MĂSURĂ ce observaţiile astronomice au demonstrat că nu există viaţă pe celelalte planete din sistemul nostru solar, autorii de literatură ştiinţifico-fantastică şi-au purtat eroii în zone tot mai îndepărtate ale universului în căutarea vieţii ; biologia a dovedit că apariţia vieţii este un fenomen natural căruia îi este însă necesar un complex de condiţii fizice. Şi nu e de crezut că Pămîntul ar fi unica planetă care a întrunit în mod fericit toate aceste condiţii şi nici că formele de viaţă cunoscute de noi pînă acum ar fi unice.

Aici se deschide vastul teritoriu al imaginaţiei despre necunoscutul univers...

Grupaj de I. NICOLAE

— Nu, spuse Marion cu glas tare. Nu vă atingeţi de făptura aceea ! Sînt sigură că-i Bernard.

Omul clătină din cap.

— E mort, doamnă. Doar am văzut cum s-au petrecut lucrurile. Poate că monstrul repetă la nesfîrşit ultimul lui cuvînt, în mod mecanic. Soţul dumneavoastră a murit, gîndindu-se la dumneavoastră. Profesorul o să vă explice toate astea mai bine decît mine.

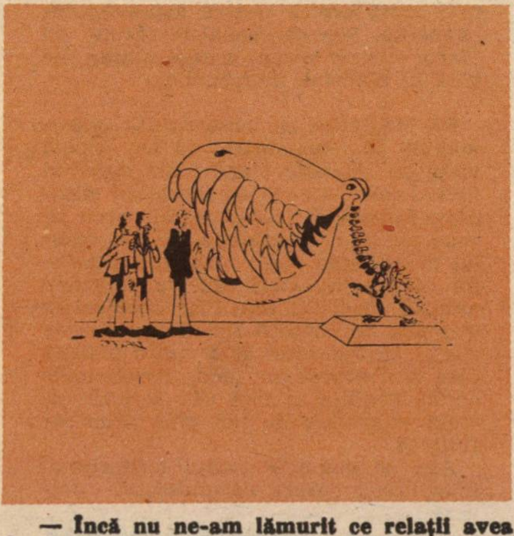
— Profesorul ! exclamă Marion. L-am auzit. Spunea că nu există nici un pericol, că trebuie să stăm liniştiţi, că ştie ce are de făcut şi că-i un mare eveniment şi...

— El e ca şi noi. A urlat cînd monstrul l-a atacat pe soţul dumneavoastră. A spus că nu mai înţelege nimic. Zicea că a aşteptat toată viaţa lui pe prietenul coborît din stele. Spunea că ar fi preferat să-l fi devorat pe el decît să vadă ce-a văzut.

— A tăcut, spuse Marion cu amărăciune. Spunea că totul se desfăşoară bine. Spunea că nu trebuie să ne speriem, deşi ştia că Bernard...

— A procedat cum a crezut că-i mai bine. Acum, spune că trebuie să izgonim vermina asta de pe suprafaţa Pămîntului şi s-o trimitem în iad. Pregăteşte acum un gaz.

— Marion, chemă cu blîndeţe glasul fără buze, glasul fără dinţi de fildeş,

— Încă nu ne-am lămurit ce relaţii avea cu celelalte animale.

nici limbă de carne, ce se auzea venind de dincolo de tuburile strălucitoare de aramă.

— Vreau să-i vorbesc, spuse ea, după ce se aşternu din nou tăcerea. Sînt sigură că-i Bernard şi că o să mă înţeleagă.

— Fie. Şi noi am încercat s-o facem, însă n-am reuşit. Nu ne-a răspuns nimic.

Ea strînse microfonul între degete, ca o piatră curios lustruită de mare.

— Bernard, şopti ea, Bernard, sînt aici.

Glasul ţîşni din difuzor ca apa unui izvor, ciudat de alterată. El se repercută printre arbori, se fărîmiţă între frunze, se prelinse de-a lungul tulpinilor ca şi seva, se strecură printre firele de iarbă. Inundă peluza, umplu aleile, tulbură suprafaţa bazinului cu o undă uşoară.

— Bernard, m-auzi ? Vreau să te ajut.

Iar glasul răspunse :

— Marion. Te aştept. Te-am aşteptat atîta vreme. Marion.

— Uite-mă, Bernard, spuse ea, am venit, şi glasul ei era slab şi proaspăt, plutea deasupra grămezilor de nisip părăsite ziua de găleţelele copiilor, aluneca între leagăne, manej, bascule, între inelele şi trapezele agăţate de un portic.

— Mă cheamă. Trebuie să mă duc la el, zise ea.

— E o cursă, rostiră mai multe glasuri în spatele ei. Rămîneţi aici. Nu există nici un om acolo.

— Ce importanţă are ? E glasul lui Bernard.

— Uitaţi-vă, spuse cineva.

Un far se aprinse aşa cum se deschide un ochi şi străpunse ca o bară tangibilă de lumină aerul negru. Şi ea văzu o masă de întunecime clocotitoare, spumoasă, formată din băşici mari, care spărgeau suprafaţa unei sfere de cărbune vîscos şi moale. Era un burete viu de catran, care aspira şi absorbea.

— Un scuipat al spaţiului, spuse vocea solemnă a profesorului, în spatele ei.

— Vin, Bernard, zise Marion, şi, lăsînd să-i cadă microfonul din mînă, se repezi înainte. Evită mîinile care în-

cercau s-o reţină şi începu să alerge pe aleea presărată cu nisip. Sări pe deasupra pînzei de păianjen a plasei metalice şi trecu printre ţevile strălucitoare ale aruncătoarelor de flăcări.

— E o cursă! strigă o voce gravă îndărătul ei. Întoarceţi-vă. Monstrul a asimilat unele din cunoştinţele soţului dumneavoastră şi le foloseşte acum ca momeală. Întoarceţi-vă! Glasul nu-i omenesc. Monstrul n-are chip.

Dar nimeni n-o urmă. Cînd întoarse capul, îi văzu pe oameni ridicîndu-se şi luîndu-şi aruncătoarele de flăcări, o priveau îngroziţi, ochii şi dinţii lor strălucind cu acelaşi luciu metalic ca şi butonii uniformelor lor.

Înconjură bazinul. Picioarele loveau cu un zgomot suplu şi înăbuşit pardoseala de ciment, apoi regăsiră contactul mîngîietor şi răcoros al ierbii.

Se întreba, în timp ce alerga, ce se va întîmpla cu ea, dar îşi spuse că Bernard ştia asta, că o ştiuse întotdeauna şi că era bine aşa. Îl auzea de cealaltă parte a acelei porţi negre pe care glasul lui o depăşea atît de greu. Era tocmai pe punctul de a-l ajunge.

O amintire îi trecu brusc prin minte. O frază citită, o frază auzită cîndva, undeva. Era ceva cam în felul ăsta: oamenii nu sînt decît nişte învelişuri goale, uneori reci şi pustii ca şi casele părăsite, uneori locuite, vizitate de fiinţe, al căror nume e viaţa, gelozia, bucuria, teama, speranţa şi atîtea altele. Atunci se termină solitudinea. Şi ea începu să se gîndească, în timp ce continua să alerge gîfîind şi să privească feţele palide şi contractate ale soldaţilor care se micşorau cu fiece pas, că făptura aceea coborîtă din stele străbătuse spaţiul şi căutase o nouă lume fiindcă se simţise inutilă între ai lui, pentru că nici una din acele fiinţe insesizabile nu voise s-o viziteze.

Ea tremură şi rîse.

„Ce impresie îţi poate face să fii mîncat?" se întreba ea.

Încercă să-şi închipuie o îngheţată topindu-se între buze, alunecînd răcoroasă pe gîtlej şi ajungînd apoi în căldura stomacului ei.

— Bernard! strigă ea. Am venit.

Îi auzi pe oameni urlînd în spatele ei.

— Şi acum ascultaţi partea bestială a ştirilor

— Marion, spuse monstrul cu glasul lui Bernard, ţi-a trebuit atît de mult timp.

Ea închise ochii şi se repezi înainte. Simţi frigul strecurîndu-i-se sub piele. Simţi că se transformă. Corpul i se dizolva, degetele se destrămau, ea se împrăştia în acea mare sferă jilavă şi călduţă.

— Bernard, spuse ea, ei ne caută ca să ne omoare.

— Ştiu, răspunse glasul foarte apropiat acum şi liniştitor.

— Nu putem face nimic să fugim?

— Numai el poate hotărî asta, spuse Bernard. Nu ştiu exact ce vrea să facă. Poate să se înapoieze în spaţiu? Ascultă.

Şi, cuibăriţi unul într-altul, înlăuntrul unei caverne de piele, avînd în jurul lor toţi acei copaci, toate acele ierburi ciudate şi lumina aceea ostilă, explorînd ca un scalpel pasta aceea palpitîndă de catran, auziră apropiindu-se paşii precişi, tiptili ai ucigaşilor, cu degetele crispate pe aruncătoarele lor de flăcări, cu feţele acoperite de mască, gata să împrăştie o ceaţă mortală şi cenuşie, înconjurîndu-i. O creangă ruptă, un fîşîit uşor, o înjurătură înăbuşită, un declic.

În româneşte de Paul B. MARIAN

WALTER KUBILIUS

DINCOLO

WALTER KUBILIUS • S-a născut în 1918 în S.U.A. A debutat în 1941 cu povestirea *„Trail's End"* (Capătul potecii). A continuat să publice cu mari intermitenţe povestiri în revistele de gen americane, dovedind inventivitate şi siguranţă în conturarea situaţiilor şi personajelor — în general oameni obişnuiţi a căror viaţă e tulburată de intervenţia brutală sau perfidă a unor extratereştri. Nu a publicat încă nici un volum.

JIM CARRINGTON se bălăcea în undele singurului rîu din Hillsboro, la cîţiva metri de Zid, şi îi tot ademenea pe tovarăşii lui de joacă. Nici unul nu ştia să înoate, aşa încît atunci cînd vru să-i dea brînci lui Jack Barker, acesta se crispă, cuprins de o spaimă puternică.

— Adunătură de fricoşi !, urlă Jim. Zări un păstrăv punctat şi sări în apă să-l prindă. Se lovi de pietrele de pe fundul rîului şi, în vreme ce urca la suprafaţă, lovi cu palma baza Zidului. *Atinsese cu palma baza Zidului !* Nu mai rămăsese decît un pic şi, dacă ar fi avut chef, ar fi putut trece înot pe dedesubt şi ar fi pătruns în Exteriorul interzis.

— Ştii că n-ai voie să te apropii de Zid, observă Barker. Radiaţiile pot să te omoare.

— Pe dracu !, azvîrli Jim, căţărîndu-se pe malul aşternut cu iarbă. Dac-ar fi radiaţii... să nu mai vorbim!... Cît pe-aci să spună că, dacă ar fi fost într-adevăr radiaţii atomice în Exterior, apele ar fi trebuit să fie otrăvite şi peştii contaminaţi, aşadar toxici. Şi totuşi el bea din apa aceasta şi mînca din acest peşte de cînd se ştia. Alţi peşti în afară de cei veniţi din Exteriorul interzis nu existau. Deci : toate manualele greşeau.

Se îmbrăcă în viteză, îşi adună cărţile de şcoală şi alergă împreună cu ceilalţi pînă la Hillsboro. Tata era la volanul tractorului, ca de obicei, cu ochiul său de fermier fixat asupra acelui soare ca o bucată de hîrtie aprinsă, lipită de Zid. Soarele se afla la 150 de milioane de km distanţă, afirmau cărţile, dar pentru Jim păruse dintotdeauna că făcea parte din alcătuirea Zidului.

— Te-ai distrat bine ?, întrebă tata. Punea invariabil aceeaşi întrebare, în acelaşi fel, exact ca mama, care păstra mîncarea caldă în acelaşi chip.

— Ei, destul, răspunse Jim. Sper că Barker o să-şi rupă gîtul într-o bună zi. Mă calcă pe nervi.

Îşi puse cărţile în şură şi îndeplini stoic cele cîteva corvezi ce-i reveneau, ca de pildă hrănitul porcilor, găinilor, vacilor şi cailor.

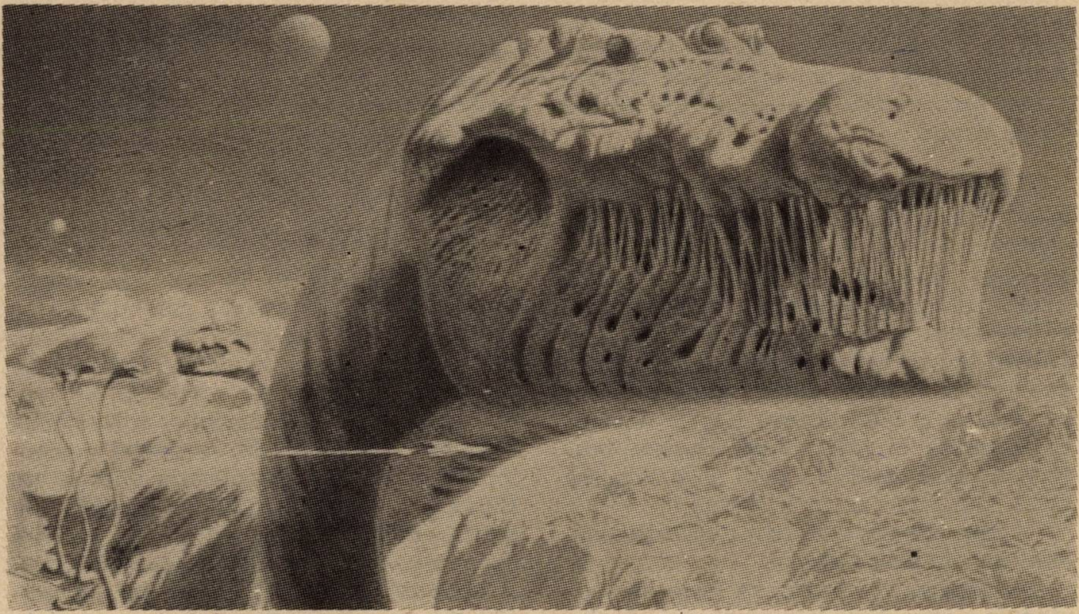
— Tată, se interesă cînd acesta se întoarse de la cîmp, de ce ţinem cai, dacă nu-i folosim ? Mai bine i-ai vinde.

Tata reflectă o vreme.

— Nu ştiu exact, dar noi, fermierii, am avut dintotdeauna cai. Te supără ?

— Nu, tată.

BĂTRÎNUL doctor Barnes, singurul medic din Hillsboro, sosi a doua zi în amurg la fermă şi îl consultă pe Jim cu meticulozitate. Îi ascultă inima, îi luă probe de sînge şi transpiraţie, le studie sub un microscop portativ şi apoi făcu nişte însemnări într-o uriaşă carte cu

Robert Holdstock şi Malcom Edwards : Carnivor gigantic de pe Delta III, Orion.

coperţi negre, pe care scria numele lui Jim.

— Sănătate excelentă, zise Doc Barnes, împachetînd instrumentele în cele trei sacoşe. La fel de solid ca programul electoral al lui Robinson. Şi n-ai nimio care să nu se vindece cu o friptură.

Jim se îmbrăca.

— De ce mă consultaţi aşa des ?

Doc Barnes îl privi uimit :

— Bine, dar medicina a devenit o afacere socială de cînd cu alegerea lui Robinson. E lege. Încă n-ai învăţat asta la şcoală ?

— Ba da. Dar de ce nu-l examinaţi niciodată pe tata ? Şi el e cetăţean şi totuşi nu vă ocupaţi decît de mine.

O expresie fugară de nesiguranţă străfulgeră ochii medicului, care reluă cu acelaşi glas moale şi vesel :

— Ei, mă ocup şi de el. Însă n-ai fost niciodată acasă cînd i-am consultat pe părinţii tăi. Oricum, bine că mi-ai amintit. E cazul să le fac un examen fizic complex. Avem nevoie lunar de cîte unul, ştii, nu ?

— Bineînţeles, confirmă Jim. Cînd medicul intră în camera tatălui, băiatului îi veni o idee. Era o indiscreţie, în oarecare măsură, dar de mult ghicise ceva nefiresc în prietenia lui Barnes. Nu era ceva pe care să poată pune degetul. Avea Jim vreo boală secretă din pricina căreia medicul să-i poarte de grijă într-atît ? Pierdea două sau trei ore cu examinarea lui lunară. În ritmul acesta putea consulta maximum cinci persoane pe zi, deci 150 pe lună. 150 pe lună ! Hillsboro avea vreo 10 000 de locuitori şi Doc Barnes era unicul medic despre care auzise vorbindu-se vreodată.

Urcă pe furiş în pod şi mişcă din loc o mică bibliotecă ce ascundea o crăpătură în podea. Aplecîndu-se, izbuti să distingă interiorul camerei de dedesubt şi să audă discuţia.

— Băiatul m-a întrebat de ce nu vă consult, rostea Barnes cu voce incoloră, monotonă. O să rămînem aici o vreme ca să-i facem pe plac.

Şi rămaseră aşezaţi în fotolii ca nişte statui de piatră... mama, tata şi Doc Barnes.

Jim coborî tiptil pînă pe verandă şi aşteptă cuminte să iasă din casă Doc Barnes.

— Mi-aţi consultat părinţii ?

— Desigur ! I-am supus celui mai atent examen. Fii liniştit, fiule, nu su-

feră de nimic. Îl bătu uşor pe umăr şi urcă la volan, îndreptîndu-se spre oraş. Jim îl urmări cu privirea. Doc Barnes nu se opri în faţa nici unei alte ferme de pe drum.

— UITE ziarul de azi, fiule, îi spuse tata întinzîndu-i un exemplar din „Hillsboro Daily Chronicle". Nimic nou pe plan mondial, iar preşedintele Robinson şi vicepreşedintele Koshbino îşi petrecuseră ziua comunicînd rapoarte anoste asupra programului de redresare economică. Citirea ştirilor locale îl izbi pe Jim ca şi cum cineva i-ar fi azvîrlit o cărămidă în faţă : Jack Barker murise. Căzuse dintr-un pom şi-şi rupsese gîtul. Lui Jim i se făcu greaţă.

— Am vîndut azi caii, anunţă tata. Am luat un preţ bunicel.

— Groaznic !, murmură Jim, dar cuvintele aveau gust de cenuşă. I se învîrtea capul. Nu mai izbuti să-şi concentreze privirea asupra literelor din ziar şi nedesluşita bănuială care-l rodea de mult se limpezise într-o fracţiune de secundă. Ştia că Jack Barker nu înota niciodată şi, mai mult, nu se căţăra niciodată în copaci ; amintirea că-i dorise moartea îi dădea senzaţia că e un ucigaş. Ca un mîrîit ivit dintr-un abis volburos, vocea tatălui său se făcu auzită :

— Şi la şcoală cum merge ?

— Oribil, răspunse Jim, simţind cum tensiunea interioară slăbea în timp ce i se întăreau bănuielile. Din cauza celorlalţi băieţi, care... Nu ştiu cum să-ţi explic ; ori ştiu prea multe, ori nimic. Cred că mai degrabă aş învăţa singur, la bibliotecă.

Odată exteriorizată, furia i se potoli şi curînd uită întîmplarea. Îşi îndeplini sarcinile la fermă şi-şi petrecu timpul liber înotînd în rîu, într-un loc unde malurile se apropiau de zid. Nu se bălăci de-a lungul Zidului şi nu încercă să treacă pe dedesubt pentru a ajunge în Exteriorul în care aburii otrăviţi şi gazele toxice jupuiau pămîntul şi făceau ca o gură de aer să echivaleze cu o condamnare la moarte. Şi totuşi apa era limpede şi bună...

După cîteva zile tata îi dădu o scrisoare de la Biroul instrucţiunii din Hillsboro. Era un comunicat succint : datorită creşterii contribuţiilor la programul naţional de redresare, Hillsboro se vedea obligat să reducă subvenţiile acordate instruirii publice. În consecinţă şcoala se închidea, iar elevii care doreau să-şi continue studiile puteau beneficia de aceleaşi avantaje ca adulţii la Biblioteca municipală, unde va avea plăcerea să-i primească Miss Wilson.

Era un privilegiu la care Jim visase dintotdeauna. Adeseori privirile înfometate i se umpluseră de spectacolul nesfîrşitelor şiruri de rafturi îngreunate de straturi groase de colb, ca şi cum toate cunoştinţele terestre ar fi fost adunate aici şi apoi uitate. În paginile acestor cărţi va găsi explicaţia morţii lui Barker, a minciunilor lui Barnes şi poate explicaţia misterului Zidului şi a ceea ce se afla cu adevărat dincolo.

Miss Wilson, bibliotecara şefă a secţiei pentru adulţi, era o femeie cu faţa îngustă şi albă cu un surîs mecanic, în genul celui arborat de Doc Barnes. Şedea cocoţată pe un taburet înalt în dosul biroului de la intrare.

— Ce-ai vrea să citeşti ? Am aici un excelent tratat de istorie naturală care ţi-ar plăcea.. sau preferi un roman pentru adulţi ? Iată o splendidă...

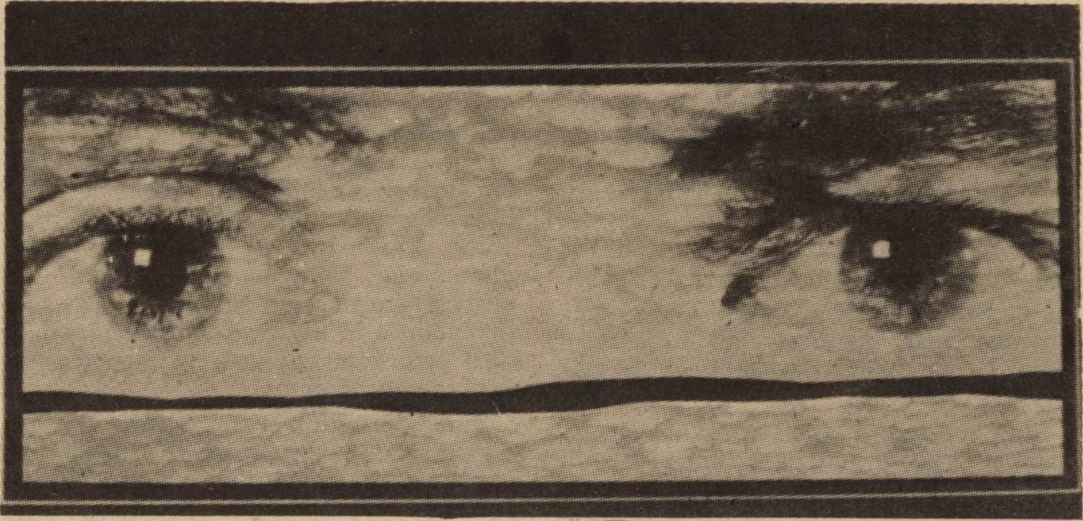
— Dacă nu vă deranjează, aş vrea să arunc o privire.

— ...istorie despre viaţa la ţară şi despre un tînăr care a inventat un mijloc de a dubla randamentul culturilor.

— Pot să intru ?, întrebă Jim, exasperat de discursul debitat monoton de buzele lui Miss Wilson. Aceasta se întrerupse brusc, privind prin el ca şi cum ar fi ascultat pe altcineva, apoi surîse :

— Sigur ! Poţi lua ce cărţi vrei. Ştii să utilizezi catalogul ?

— Da, da, se grăbi Jim intrînd iute în biblioteca pustie. Lungile rafturi cu cărţi înghesuite se întindeau cît vedeai cu ochii în uriaşa sală boltită. Mirosul de mucegai şi vechime degajat de legăturile în pînză şi piele îi gîdilau nările. Cercetă cîteva titluri, trase cărţile din raft şi suflă praful de pe muche înainte de a le răsfoi. Beletristica, ce ocupa mai mult de jumătate din etajere, nu-l interesa. Se plimbă prin secţia ştiinţifică şi mai ales în dreptul numerelor 900, unde se găseau cărţile de istorie. Spre deosebire

Ochi deasupra ta. (Colaj. In : **Omni,** 1983)

de romane, aproape neatinse, aici văzu pe rafturi mari spaţii în care metalul lucea gol acolo unde dintr-o singură mişcare fusese luat cîte un braţ de volume. Pe coperţile prăfuite ale unor cărţi se zăreau stranii zgîrieturi, ca şi cum mîini bizar alcătuite le-ar fi atins, apoi le-ar fi pus la loc. „Poate lucrările referitoare la Zid au fost clasificate separat", reflectă Jim. Se duse la nenumăratele sertare ale catalogului din mijlocul sălii şi-l trase pe cel cu eticheta Wo-Zy. Nu figurau cărţi anume despre Zid şi foarte puţine cu informaţii asupra acestui subiect. Mai multe cuprindeau cuvîntul *Exterior*, dar nici una nu vorbea despre ceea ce se înţelegea la Hillsboro prin *Exterior*. Îşi zise că exista poate un alt termen, necunoscut, pentru a desemna „Zidul" şi începu să scotocească sub rubricile „Ecran", „Plafon", „Barieră", „Baricadă" şi aşa mai departe — toate cuvintele care îi veniră în minte sau pe care le găsi în dicţionare. Catalogul părea bine ţinut la zi, atît de bine, încît mai multe fişe fuseseră smulse — lucru dovedit de bucăţelele de carton rupte, rămase pe fundul sertarelor. Dar nimic despre Zid, nicăieri.

Contrariat, fu nevoit să se mulţumească cu cîteva cărţi de istorie pe care le duse la Miss Wilson să le înregistreze. Aceasta citi titlurile, zîmbi şi notă pe fişă data restituirii.

— Ai găsit ce căutai ?

— Nu, răspunse iritat, strecurîndu-şi cărţile sub braţ. N-am găsit nimic despre Zid.

Zîmbetul lui Miss Wilson îngheţă :

— Despre Zid ?

— Da, strigă el furios în faţa acestei noi tentative de a-i ascunde adevărul. Zidul, Plafonul, Bolta, numiţi-l cum vreţi, chestia aia care împrejmuieşte Hillsboro. De ce nimeni nu-l pomeneşte? Nici măcar n-aş fi ştiut că există dacă n-aş fi înotat în apropierea lui. Nu e nici o lucrare despre el în toată biblioteca !

Miss Wilson îşi recăpătase calmul :

— Bineînţeles că există, rosti împăciuitoare, de parcă s-ar fi adresat unui copil îndărătnic. Ai consultat catalogul ?

— Da, şi nu sînt fişe la cuvîntul ăsta.

— Precis te înşeli. Am să te ajut eu să cauţi săptămîna viitoare, cînd aduci cărţile înapoi.

— De acord, făcu Jim, deşi era convins că şi atunci se va găsi o scuză. Intuia o ciudată conspiraţie. Ce era de ascuns ?

— TATĂ, întrebă cînd, după ce-şi terminase corvoada de fiece seară, se instalară pe verandă să asculte greierii şi să privească norii ce se rostogoleau în faţa lunii. De fapt ce e Zidul ?

Tata lăsă ziarul şi privi gînditor spre orizont, unde Zidul transparent se în-

funda în pămînt dincolo de linia colinelor :

— Era deja acolo mult înainte de a te naşte. E un... mijloc de apărare împotriva Exteriorului, dacă-mi amintesc bine.

— Ce e Exteriorul ?, nu-l slăbi Jim, calm.

Tata începu să citească ziarul pentru a-i demonstra că nu are chef de vorbă.

— Ei ! Toată lumea ştie ! Gaze otrăvitoare, raze gamma, chestii de felul ăsta. Ne-ar ucide pe toţi dacă ar pătrunde înăuntru.

Jim se gîndi la apa limpede şi proaspătă şi la peştii buni care veneau pe sub Zid. I-ar fi plăcut să-l întrebe pe tatăl lui despre asta, însă ziarul se aşezase între ei ca o barieră.

Nu mai era lumină pentru citit, aşa că Jim contemplă cîmpia pînă la Bolta prin care se vedeau stelele. În Exterior părea să domnească pacea şi mulţumirea, iar nu moartea şi oroarea la care făcuse aluzie tatăl său. Cînd acesta plecă de pe verandă, Jim îi luă locul sub lampă şi începu să răsfoiască cărţile de istorie. Cele mai multe erau vechi, pînă la 1970. Cum nu erau menţionate nici Zidul, nici războaiele atomice care au făcut Zidul indispensabil, Jim conchise că Zidul fusese construit între 1970 şi 1975, anul naşterii sale.

Luă altă carte, „Istoria Naţiunilor Unite“, publicată în 1992. Nu apăruse decît de un an şi totuşi lăsa impresia de vetust, cu paginile pătate şi şifonate. Cercetă cu atenţie foaia de titlu şi descifră minusculele litere care-i făcură inima să bată : „Ediţia a noua“, spuneau acestea. „Revăzută şi corectată de autor, ianuarie 2039“.

E o impresie falsă, se strădui Jim să se stăpînească, *pentru că nu sîntem decît în 1993*. Căută totuşi cu înfrigurare ultimele pagini şi citi :

„F.M. Robinson, preşedinte într-o perioadă de pace durabilă graţie activităţii Naţiunilor Unite, a murit în 2001, cînd racheta care-l transporta s-a sfărîmat la aterizare. Koshbino a preluat funcţia de preşedinte pînă la expirarea mandatului, în 2002 ; în anul următor a fost ales Ghafa Benjamin.

În decursul administraţiei Ghafa Benjamin, Comisia planetară a continuat eforturile în vederea construirii unei nave extra-galactice, dar fără rezultat pînă în 2038.

Eliminarea progresivă a comunităţilor agricole, începută în timpul lui Robinson, a continuat şi sub noua administraţie. Fabricarea pe cale artificială a alimentelor, prin recuperarea şi refolosirea deşeurilor industriale, a provocat o revoluţie în obişnuinţele sociale, mai ales prin frecventele şi dezastruoasele deplasări economice...“

Jim Carrington puse cartea alături, năucit de această expunere istorică încărcată de evenimente ce urmau să se întîmple. Preşedintele Robinson încă trăia, doar îi văzuse adeseori la televizor figura liniştită şi demnă. Cît despre faptul că fabricarea artificială a alimentelor a răvăşit economia ţării, la Hillsboro nu exista nici cel mai mic semn ! Tata îşi lucra pămîntul cu tractorul şi trimitea grîu, ovăz şi secară în oraş, unde se înmagazinau în silozuri, fără îndoială în vederea expedierii ulterioare spre alte oraşe înconjurate de cîte un Zid. Dacă era posibil să manufacturezi hrana, atunci era inutil să o scoţi din pămînt. Dacă era imposibil să o fabrici, atunci toată această lucrare de istorie nu era decît o mistificare, o farsă.

Citi paginile în diagonală, căutînd vreo explicaţie raţională. Cu cît citea mai mult, cu atît mai mult se zăpăcea. Nu se pomenea despre nici o conflagraţie atomică mondială în 1970 şi nu era nici cel mai mic indiciu că existau oraşe închise în spatele unui Zid, nici măcar că s-ar fi avut în vedere o asemenea soluţie.

Jim auzi scrîşnetul pietrişului pe alee, înălţă capul şi văzu oprindu-se maşina cea veche a lui Barnes. Medicul îi făcu semn cu mîna, apoi urcă treptele verandei gîfîind.

— Bună seara. Mi-am zis să trec să vă văd.

— Tata şi mama sînt în salon, dacă vreţi să vorbiţi cu ei.

Doc Barnes oftă, se lăsă să cadă în balansoar şi-şi şterse fruntea cu o batistă mototolită.

— Nu-i nimic important. Treceam pe-aici și m-am hotărît să mă destind un pic. Privi împrejur și zări lîngă Jim, pe jos, cărțile. Citești mult, fiule ?

— Da, confirmă acesta circumspect. Ceva cărți de istorie.

— Mie niciodată nu mi-a plăcut istoria. Am avut mereu impresia că științele fizice sînt mult mai interesante. Ce-i mai pasionant decît să studiezi o insectă la microscop ? Treci să mă vezi la laborator și am să-ți destăinui cîteva lucruri pasionante despre cercetarea științifică.

Doc Barnes continua să pălăvrăgească și Jim simți cum încet-încet i se risipesc și prudența și neîncrederea. Abia dacă înțelegea jumătate din cuvintele folosite de medic pentru a-i explica structura atomilor sau modul de a măsura viteza moleculelor.

— Istoria e total lipsită de semnificație și în ea n-ai să afli niciodată adevărul. Studiază științele, unde totul se poate cîntări și măsura ! E unicul drum către adevăr.

— Ce e Zidul ?, azvîrli deodată Jim.

— Materie degenerată, răspunse medicul fără să ezite. Un amestec de nuclee dezgolite și electroni liberi. În mod normal, un asemena gaz electronic ar trebui să se risipească dacă n-ar fi straturile de materie transparentă care să îl mențină în limitele fixate. Zidul e deci total impenetrabil la orice, în afară de lumina inofensivă a soarelui și stelelor. Îl putem atinge fără teamă. A fost construit în 1975, în timpul războiului mondial care a făcut ca o mare parte a pămîntului să devină periculoasă prin radioactivitate.

— Dacă e așa, interveni Jim, știind că a sosit momentul decisiv, de ce nu e menționat Zidul și nici măcar războiul în cartea asta de istorie ?

Cu un gest de triumf, o deschise și i-o întinse medicului. Nu-i era clar în ce consta conspirația, dar era sigur că Doc Barnes făcea parte din ea. Zidul era un element foarte însemnat în viața lor și cu toate acestea nu apărea nicăieri în Biblioteca ce ar fi trebuit să cuprindă suma cunoștințelor umanității. Fața lui Doc Barnes se înăspri și se crispă pe măsură ce citea paginile vîrîte sub ochi de Jim. Răsfoi cartea privind anii indicați în susul paginilor : 1970, 1980, 1990, 2000, 2035. Nu era doar istoria trecutului, ci și a viitorului, însă nicăieri nu apărea o cît de mică aluzie la Zid.

— În ce an sîntem ? întrebă Jim. În sfîrșit, avea prilejul să atace misterul vieții lui. Cine era ? Ce era ? Din copilărie nu-și amintea decît de tata, mama și ferma din Hillsboro, dar, crescînd, începuse să descopere tot felul de contradicții. Cele mai vagi dorințe ale sale păreau să se metamorfozeze automat în legi. De pildă, Doc Barnes părea că trăiește doar pentru a se ocupa de el și că tot orașul se unise într-o conspirație urmărind să-i ascundă anumite lucruri. Poate își închipuia toate astea... dar întîmplările deveniseră prea frecvente ! Cartea era prima bază serioasă a bănuielilor lui. Demonstra nu numai că nu fusese un război atomic și, deci, nu era nevoie de Zid, dar și că data actuală era o mistificare.

— În ce an sîntem ?, insistă.

— În 1993, bineînțeles, răspunse Doc Barnes stingherit.

— Atunci ce-i cu cartea asta ?, se repezi violent. E posibil să prevezi viitorul ?

— Sigur că nu, viitorul e închis pentru noi. Cît privește cartea asta, îmi pare rău că te-a întors pe dos, pentru că nu este, evident, decît o farsă. A fost, fără îndoială, publicată ca teză universitară în domeniul istoriei ipotetice. În unele universități e un obicei ; candidatul e supus unei probe pentru a se verifica dacă a asimilat cum se cuvine diferitele teorii privitoare la istoria socială. Unele facultăți consideră că factorii economici și antropologici sînt determinanți în desfășurarea istoriei. De fapt, ți-ar plăcea să mergi la universitate într-un an sau doi ? Am niște prieteni la Harvard, care te-ar primi...

Jim smulse cartea din mîinile lui Barnes :

— Nu-mi spuneți adevărul !, se mînie. Nu e o teză filosofică și nici o încercare de mistificare. E pur și simplu un manual, dar unul venit din viitor și care nu pomenește nici războiul atomic, nici Zidul din jurul orașului Hillsboro sau al oricărei alte localități. De ce nică-

ieri nu e pomenit Zidul ? M-am uitat pe toate cărţile de istorie de la bibliotecă şi n-am descoperit nimic despre Zid. De ce ?

— Haide, haide, zise Doc Barnes, scotocind în trusă. Sigur te înşeli. Cînd ai să te întorci la bibliotecă, roagă un bibliotecar să te ajute.

Jim se uită la mîna medicului, care ieşea din sacul negru ; între arătător şi degetul mijlociu, sprijinit de degetul mare, strîngea corpul transparent al unei seringi.

— Ce vreţi să faceţi ?, se alarmă Jim.

— Nimic grav, îl asigură Barnes. Vitamine. Ca să-ţi crească pofta de mîncare.

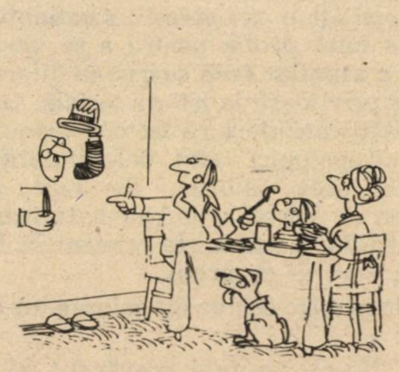
— Am poftă de mîncare, protestă Jim şi se ridică încet, dîndu-se înapoi spre peretele verandei. Doc Barnes se ridică şi el şi se apropie.

— Nu-ţi fie teamă, n-o să-ţi facă nici cel mai mic rău.

Jim se aruncă pe sub braţul ridicat ameninţător şi sări peste cărţi. Dar nu destul de iute ; braţul lui Barnes căzu şi acul îi pătrunse în umăr.

— Tată ! Mamă !, strigă Jim. Apoi totul se făcu negru...

A DOUA zi se trezi în zori să mănînce împreună cu tatăl său şi se întrebă dacă întîmplările din seara trecută nu fuseseră un vis.

— Institutul de Cercetări Fizice ? Al doilea bloc pe dreapta !

— Doc Barnes a trecut pe-aici aseară.

— Da ?, se miră tata. Nu l-am auzit.

— Am vorbit o grămadă, continuă nesigur Jim. Cred... cred că am leşinat.

— Citeşti prea mult. Mie mi s-a părut că erai bine cînd te-ai dus să te culci.

Jim mestecă în tăcere. Luă de pe verandă patru cărţi — a cincea lipsea — şi se duse la Bibliotecă. În locul lui Miss Wilson, la biroul de înscrieri şedea un tînăr cu faţa rotundă, îmbrăcat în gri. Trase spre el cărţile şi puse ştampila pe fişa de abonat al lui Jim.

— Nu mai e aici, îi răspunse la întrebare. Biroul a transferat-o la altă bibliotecă. Pentru incompetenţă, dacă am înţeles eu bine ! De fapt, o serie de cărţi nu erau la locul lor pe rafturi şi nici nu figurau în catalog.

Jim îşi luă fişa şi cercetă coloana „restituiri".

— Mai am o carte.

Bibliotecarul scutură capul.

— Pesemne te înşeli. Ai adus toate cărţile trecute pe fişă. Ce titlu avea ?

— „Istoria Naţiunilor Unite".

Tînărul consultă o listă aflată în faţa lui :

— Îmi pare rău, nu văd titlul acesta. Ştii cumva cînd a apărut ?

Jim îşi muşcă buza :

— În 2038.

Bibliotecarul surîse :

— Glumeşti, nu ?

Pricepînd că nu slujeşte la nimic continuarea discuţiei, Jim intră în sală. N-o să regăsească niciodată cartea aceea, era sigur, fiindcă o luase Doc Barnes. Injecţia cu „vitamine" nu fusese decît un sedativ care-i permisese medicului să pună mîna pe ea în linişte, lăsîndu-i impresia că totul n-a fost decît un vis. Noul bibliotecar făcea şi el parte din conspiraţia care se urzea în jurul lui, la fel ca Miss Wilson. Dacă aflase ceva din discuţia cu Doc Barnes, atunci asta era că nu trebuia să aibă încredere în nimeni. Toţi bărbaţii şi toate femeile din Hillsboro, inclusiv propriii părinţi, făceau parte dintr-o misterioasă ligă ce îl împiedica să afle adevărul... oricare ar fi fost acesta.

Se apropie de sertarele catalogului, hotărît să caute pentru ultima oară o carte cu referinţe despre Zid sau războ-

iul atomic din pricina căruia devenise necesară construirea lui. Observaţia întîmplătoare a noului bibliotecar despre incompetenţa lui Miss Wilson îl pregătise pentru surprize. Într-adevăr ; o treime din sertarul Wo-Zy era ticsit cu fişele unor cărţi referitoare la Zid.

Se duse să cerceteze secţia „Istorie" şi spaţiile mai înainte goale erau acum pline de cărţi noi, cu coperţi strălucitoare, tipărite pe hîrtie satinată. Pe toate foile de titlu scria : „Copyright 1993". Pe cărţile astea nu era praf. Înainte de a deschide una singură, avu certitudinea că nu cuprindeau decît genul de lămuriri pe care *era de dorit* să le accepte. Citi :

„În 1970, după începerea dezastruosului război atomic intercontinental, care a depopulat lumea, s-a trecut la construirea oraşelor împrejmuite cu Ziduri. Mulţumită Zidului, impenetrabil la atacuri sau radiaţii atomice, civilizaţia a fost în măsură să supravieţuiască. Astăzi, în 1993, mai există doar cîteva oraşe împrejmuite de Ziduri, în care omul continuă lupta pentru conservare pe o planetă bîntuită fără încetare de furtuni atomice, ai căror vapori otrăvitori sînt stăviliţi numai de Zid."

Jim medită la apa limpede şi proaspătă care curgea pe sub Zid şi puse cartea la loc. Doar prima carte spusese adevărul. N-a fost război atomic şi Zidul nu a fost construit pentru a împiedica vaporii toxici să pătrundă, ci *pentru a-l închide pe el în Hillsboro.*

De ce ? Nu putea întreba pe nimeni, căci toţi făceau parte din acea conspiraţie nedefinită şi tainică, impersonală. Care le era scopul ? Cine era Jim Carrington, de ce se depuneau atîtea eforturi de a-l menţine în ignoranţă ? Adunase destule indicii din acea carte pentru a le pretinde o explicaţie, dar Doc Barnes i-o luase. Foarte bine. În acest caz va găsi dovezi în plus şi, cînd îi va pune în faţa minciunilor lor, vor fi siliţi să recunoască adevărul.

CHIAR în aceeaşi seară Doc Barnes veni iar în vizită.

— Sînt în trecere, zise medicul, instalîndu-se în balansoar. Nu te-am văzut de mult. Merge bine totul ?

Jim aprobă din cap.

— Ciudat. V-am visat azi-noapte.

Doc Barnes îşi făcea vînt.

— Visele nu prea au semnificaţie. În locul tău nu m-aş mai gîndi.

— Doc, reluă Jim cu voce înceată, dacă v-aş pune o întrebare serioasă, mi-aţi răspunde cinstit ? Ştiţi că nu e vorba despre un simplu vis şi o ştiu şi eu.

Medicul continuă să-şi facă vînt, rămînînd cu ochii fixaţi dincolo de cîmpie, unde licăreau stelele prin Zidul invizibil.

— Să auzim, rosti fără să se întoarcă spre a-l privi în faţă.

— Spuneţi-mi, sînt eu... sînt *diferit de toţi ceilalţi ?*

Aurora boreală părea o draperie tremurătoare ale cărei culori lucioase spînzurau deasupra oraşului. Medicul şi băiatul o contemplau.

— De ce mă întrebi ?

— Pentru că am impresia asta.

Doc Barnes căzu pe gînduri şi, cu o neaşteptată nuanţă de regret în glas, întrebă :

— Nu eşti fericit aici ?

Jim scutură capul, neîndrăznind să scoată o vorbă.

— Atunci ce dorinţe te macină ?

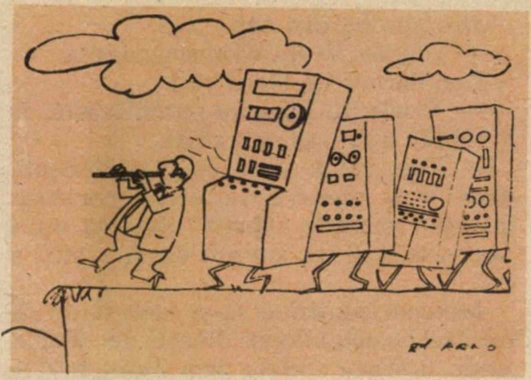
Jim îi arătă aurora boreală, ale cărei culori vii păreau să-şi unduiască faldurile între orizont şi bolta nicicînd percepută, dar permanent simţită a Zidului.

— Vreau să merg în Exterior, rosti el, formulînd dintr-o dată ceea ce îl chinuise atîţia ani. Vreau să văd ce e dincolo de Zid.

Pe chipul lui Doc Barnes se întipări o expresie de mîhnire, de parcă ar fi ştiut ce era dincolo, însă nu ar fi putut să exteriorizeze această cunoaştere. Nu era ceva care să inspire groază sau oroare — cum ar fi făcut-o o lume îmbîcsită de otrăvuri atomice —, ci un lucru trist, dezolant.

— Îmi pare rău, zise Barnes. Nu mai rămăsese nimic de adăugat ; Jim ghicise în tonul medicului refuzul la cererea sa de a părăsi Hillsboro.

— Foarte bine, spuse Jim, cu toate că nu avea de gînd să se resemneze în faţa refuzului celuilalt de a-i destăinui ade-

vărul. Înțelese că, dacă va fi să descopere vreodată motivul acestui secret, acestei înșelătorii, îl va descoperi numai în Exterior... dincolo de Zid.

După ce Doc Barnes plecă și el se duse la culcare, în minte i se înfiripă un plan. Casa lor se înălța la marginea orașului, doar la cîțiva kilometri de Zid. Aurora boreală dispăruse și luna era acoperită de nori. Ar ajunge la Zid în cîteva ceasuri...

Se strecură din așternut, se îmbrăcă iute și se cățără pe pervazul ferestrei, pășind apoi prudent pe acoperișul verandei. Sări pe pămîntul afînat și se îndreptă spre rîu. În ciuda întunericului, merse repede și după trei ore sosi în locul unde rîul intra pe sub Zid.

Se opri un moment să calculeze riscurile, apoi se aruncă în apă. Își ținu respirația cînd alunecă de-a lungul substanței Zidului, asemănătoare sticlei, pipăind cu degetele să-i găsească marginea. O atinse, se prinse temeinic și-și făcu vînt pe dedesubt, luptînd împotriva curentului puternic. Ceva îi plesni obrazul și, îngrozit, zvîrli cu piciorul spre umbra nedeslușită, însă își dădu seama că trebuie să fi fost un pește. Cu puțin aer în piept, începu să urce spre suprafață. Dacă Doc Barnes și manualele aveau dreptate, va muri la cea dintîi inspirație, imediat ce va țîșni din apă, și peste cîteva zile îi vor descoperi trupul descompus în albia rîului.

Continuă să urce și, îndată ce capul străpunse suprafața apei, plămînii i se umplură de aer curat, proaspăt. Gîfîind, se odihni lipit de Zid cu spatele, ținînd piept curentului descendent, care amenința să-l ducă înapoi în Hillsboro. Nu distingea nimic în beznă. După ce își trase sufletul, își făcu vînt departe de Zid și înotă spre locul unde bănuia că se afla malul. Se agăță de el cu mîini ostenite și se tîrî afară din apă. Se lungi în iarba umedă.

În timp ce respira adînc așteptînd să i se potolească bătăile inimii, știu că a trecut cu bine primul obstacol din calea cunoașterii adevărului. Exteriorul nu era ucigător. Aerul mirosea a proaspăt și nicăieri în jur nu zărea vulcani atomici, care, se zicea, împroșcau Zidul cu emanații toxice. N-avea instrumente de măsurat radiațiile, dar din moment ce nu existau aburi otrăvitori — ca dovadă că el încă trăia — putea presupune că toată povestea asta fusese inventată și că aici nu era nici cea mai neînsemnată radiație primejdioasă.

Era prea întuneric pentru a distinge măcar o umbră în zare. Cîteva raze de lună străpunseră norii și, preț de o clipă, avu impresia că vede un șir de bolți imense în depărtare. Luna se ascunse iarăși și rămase lungit în beznă. Pipăind Zidul cu degetele, înaintă precaut și-și dădu seama că se afla pe un soi de pantă care se ondula urcînd de-a lungul Zidului. În loc de trepte, simți sub picioare o serie de scobituri adînci prin care pășea cu greu. Descoperi lîngă Zid, la înălțimea ochilor, o rampă care probabil slujea drept ghid. O folosi pentru a urca panta.

CÎND luna străpunse iarăși norii, încremeni uluit să vadă întregul Hillsboro întins la picioarele lui ca o imensă dioramă. Distingea limpede fiece stradă, fiece casă și pădauricea unde se jucase în copilărie.

Drumul pe care pășea urca tot mai sus, mereu lipit de Zid, și Jim realiză că, dacă vedea orașul prin Zid, vederea nu era posibilă decît din această direcție. De atîtea ori înlemnise în fața aceleiași porțiuni a Zidului, scrutîndu-l fără a zări nimic decît o vagă translucicitate despre care toți îl asigurau că e ceață.

De la acea înălțime Hillsboro nu semăna nici cu New York, nici cu Moscova, cu nici unul dintre orașele cu adevărat mari ale Pămîntului, pe care le văzuse fotografiate în cele mai vechi

cărţi de istorie. Hillsboro avea un pic din toate ; atunci înţelese cine era el şi de ce avea atîta însemnătate.

Acest adevăr deveni evident cînd ajunse aproape la un sfert din înălţimea pantei şi atinse cu mîna prima din cele trei protuberanţe de sub rampa-ghid.

În aceeaşi clipă, un gînd clar şi desluşit i se formulă în minte :

— *Specia : umană.*

Se uită în jur, crezînd că vorbise cineva. Atinse iar prima manetă. Şi de astă dată gîndul îi răsună în creier : *Specia : umană.*

Pricepu că era vorba despre un fel de comunicare telepatică.

Habitat : A treia planetă, Soare. Regiune agricolă în zona temperată a emisferei nordice.

A treia manetă :

Remarcă particulară : Trăsătura notabilă a acestui spectacol unic e prezenţa reală a unui Om viu, cu sînge cald, care respiră oxigen, printre roboţii-imitaţie. De-a lungul secolelor, Muzeul a depus eforturi să păstreze exemplare vii, dar toate experienţele au eşuat. Cînd a Treia Planetă a fost populată de colonişti veniţi din..., a devenit tot mai dificil să se procure specimene umane. Se crede că Jim Carrington — cum se numeşte specimenul uman pe care îl vedeţi aici — este ultimul din specia lui, micul său trib preferînd să moară mai degrabă decît să se supună dresajului savanţilor din... Jim Carrington a fost adus la... şi această machetă a fost construită de directorii Muzeului. E completă şi are roboţi care reproduc exact toate tipurile umane cunoscute. Grija extraordinară, dovedită cu prilejul reconstituirii, e atestată prin faptul că în chiar acest moment Jim Carrington nu cunoaşte situaţia reală. Macheta pe care o vedeţi este a unei comunităţi terestre tipice, aşa cum a existat acum 200 de ani.

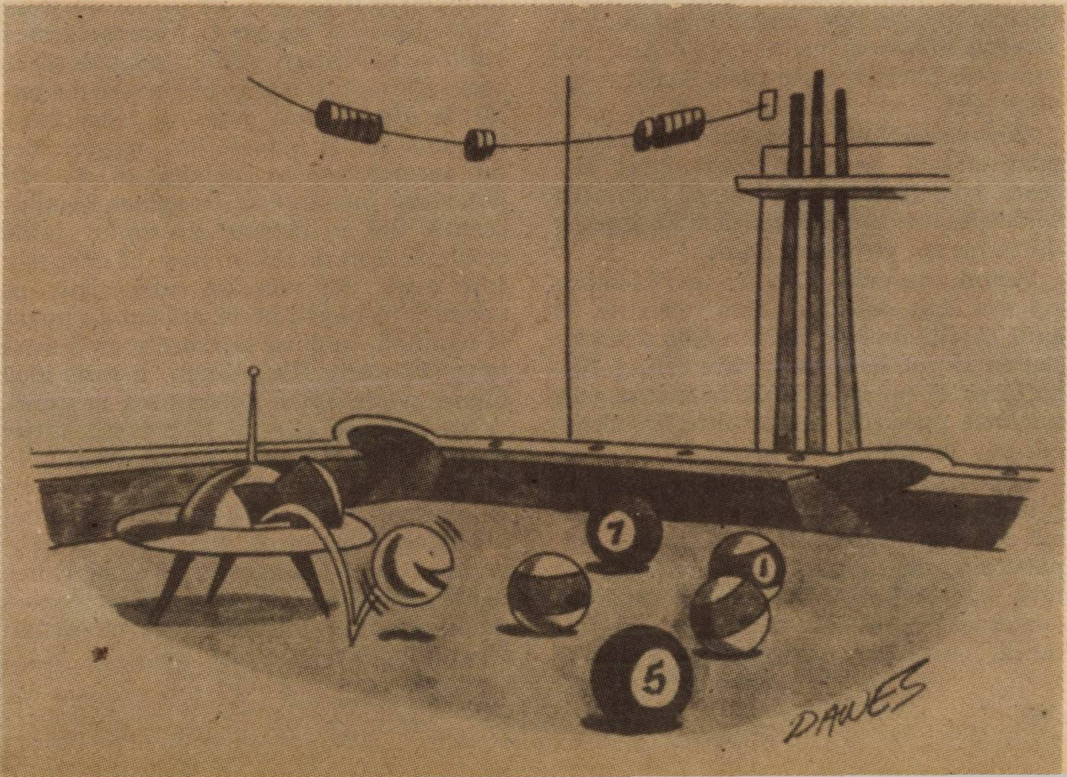
Jim Carrington ştia în sfîrşit cine e. Auzi un fîşîit ca o lunecare pe rampă, se întoarse şi se pomeni în faţa gardianului acestei „Grădini zoologice în habitat natural".

Însă chiar înainte de a distinge făptura venită din altă lume, un ultim şi ascuns gînd-mesaj i se întipări în minte:

Atenţie ! Nu hrăniţi şi nu păstraţi specimenele care au evadat. Predaţi-le imediat sălilor de disecţie.

În româneşte de Lucian HANU

— Fiinţele inteligente de pe Pămînt !

LUCIAN IONICĂ

PRINTRE ALTE DIMINEŢI

MI-E BINE. Mai întîi simt că mi-e bine, un bine nesfîrşit, fără de cauză. Nimic nu există în afara lui, ca la începuturi de lume. Nu-mi pot aminti de altceva, nici măcar de vreun cuvînt.

Apoi, acest bine primordial se întrupează încet, încet într-o căldură plăcută ce mă-nconjoară matern, relevîndu-mi ideea de ocrotire. Nu există nici o ameninţare, nu-mi este teamă, sînt în siguranţă — de-ar ţine aşa o veşnicie !

Mă aflu într-un loc fără de nimeni, stau întins şi simt că plutesc uşor. E ca vara, cînd mă-ntorc pe spate şi, închizînd ochii, mă las dus de rîul curgînd într-o doară, toropit şi el de căldura fără de oprelişti a cîmpiei prăfuite. Verdele e stins, pierdut, doar albastrul cerului ce mai biruie. Mă cufund, nasul îmi rămîne afară, ca un aisberg. Apa mă întoarce, mă răsuceşte fără chef într-un dans lent.

Ceva se-ntîmplă, căldura se scurge prin orificii nevăzute, dezvelindu-mă. N-aş vrea încă să mă trezesc ! O lume se desprinde, se depărtează şi nu înţeleg de ce nu mă pot însoţi cu ea...

Acum ştiu unde sînt : coapsa Mărioarei s-a lipit de mine. Este fierbinte. O simt ca altădată ; o fierbinţeală plăcută, dar în alt fel, îmi primeneşte trupul. Răsuflarea ei mi se aşterne în auz şi asta mă face puternic, important... Doamne, cît pot încă s-o mai iubesc !

Lucrurile din jurul nostru încep să prindă formă şi substanţă : mîna care stă cu palma lipită de cutele cearşafului, pătura ce mă acoperă moale, cu o greutate neînsemnată, tic-tac-ul ceasului deşteptător şi lumina aceea glacială, iritantă, care mi se strecoară cu uşurinţă prin pleoapele închise — o recunosc de îndată.

Aş vrea, ar vrea personajul să mai doarmă, dar s-a trezit şi nu mai e nimic de făcut. Îşi aminteşte visul şi nu înţelege mare lucru din el, se bucură totuşi că nu l-a uitat : va avea ce să-i povestească soţiei ; îi place să asculte cum, duminica la micul dejun (numai duminica, pentru că în restul săptămînii nu au timp, se grăbesc să nu întîrzie la serviciu), ea îi desface cu abilitate şi tandreţe ghemele încîlcite în timpul nopţii.

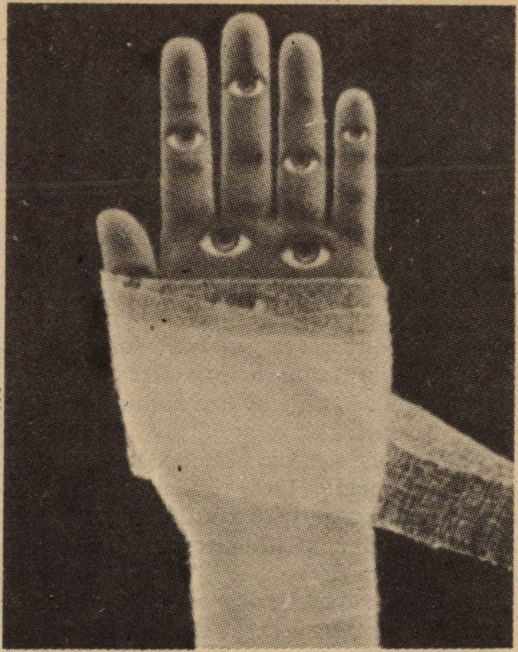
Se întoarce încet, mă întorc încet, doar-doar voi scăpa de strălucirea aceea fosforescentă. Un ochi regăseşte liniştea întunericului ascunzîndu-se în moliciunea pernei. Peste celălalt ochi nu-mi rămîne decît să pun, ca din întîmplare mîna. Sper să nu-mi fi fost remarcată stratagema. Întredeschid pleoapele şi, cu precauţie, arunc o privire printre degete. Mi se oferă două zone de observare, într-una uşa şi o parte din oglindă, neinteresantă, iar în cealaltă, ei da, aici pot vedea nestînjenit *imaginea* luminiscentă. Stă în dreptul geamului avînd creştetul lipit de tavan. Bine că draperia este trasă, dar nici aşa nu-i sigur că vecinii din blocul de vizavi nu au intrat la bănuieli, în două săptămîni ar fi avut timp suficient. Dar, nimeni n-a zis încă nimic, poate avem noroc pînă la urmă.

Nu pare să ştie că îl privesc, altfel n-ar sta aşa. Capul şi-l ţine proptit în piept, lăsînd impresia că moţăie răpus de oboseală. Ştiu, nu-i decît o aparenţă, înşelătoare ca orice aparenţă. E suficient să fac o mişcare ca el să-şi ridice deîndată bărbia şi să mă privească atent, apoi să-şi noteze ceva în carnet. Ce-o fi avînd atîta de notat ?! Ia să

facem o micuță încercare ! Îmi string picioarele, apoi le întind brusc. Mărioara nu se trezește, doar își schimbă poziția și se întoarce cu fața spre mine. El a tresărit, așa cum mă așteptam, și ne cercetează plin de o curiozitate atît de proaspătă, atît de sinceră, fir-ar să fie, de parcă ne-ar vedea acum pentru prima oară, mai că-mi vine să-l cred !

Doamne, ce spaimă am mai tras cînd l-am descoperit în casă. Am deschis ușa și l-am văzut în sufragerie. Am avut impresia că era chiar un om, din moment ce arăta ca toți oamenii, și că venise să fure sau cam așa ceva, dar oricine știe că un hoț nu stă pe scaun suspendat în aer, la un metru și mai bine, atingînd tavanul cu tărtăcuța lui cam lunguiață și roșcată, bălăbănindu-și picioarele ca un puști așezat într-un leagăn și nu radiază lumină asemeni ecranului unui televizor. Să găsești în casă un astfel de străin... Ei, o băgasem pe mînecă urît de tot atunci, în primele zile ! Nu știu, zău, ce-am fi făcut pînă la urmă dacă n-ar fi fost atît de plăcut la înfățișare, dacă n-ar fi avut un chip atît de nevinovat și o privire plină de blîndețe.

Blînd, blînd, dar uite că nici pînă azi n-am avut curajul să-l întrebăm ceva, așa, măcar cine sau ce ești, din ce fel de lume ai venit, ce dorești de la noi, oameni în pragul pensiei, de ce nu te duci la alții mai tineri, ai putea vedea și copii, ar fi, oricum, mai interesant. „De ce nu-i zici nimic ? Zi-i, gata, dom'le, m-am săturat, mi-a ajuns pînă peste cap, du-te de-acuma ! Ce treabă ai cu noi ? Zi-i ceva, bărbate, că ești bărbat, ce dracu, nu sta ca mutu, că ne-ar rîde și copiii ăi mici de-ar ști !" Astfel mă ceartă Mărioara, nu cu gînd rău, cînd ieșim din casă și scăpăm un timp de *omul* nostru și răsuflăm ușurați că nu ne mai urmărește nimeni. *El* rămîne acasă și ne așteaptă răbdător. Lucrurile le găsim neclintite, am pus și niște semne, dar *el* nu umblă la nimic, stă și ne așteaptă. Știe probabil că ne vom întoarce, în altă pare n-avem unde să mergem. Nu putem apela la rude sau la prieteni, ce motiv să invocăm pentru a le cere găzduire, doar nu le poți spune adevărul ! Nici în concediu nu putem

DON BRAUTIGAM : **Schimbul de noapte. Hotarele închipuirii** (Colaj. În **Omni**, 1981)

pleca, tocmai ne-am întors de la băi, iar pînă la anul mai este. Ne întoarcem, deci, în fiecare zi acasă cu speranța să nu-l mai găsim ; poate se va duce așa cum a și venit.

Continui să mă uit la el printre degete. Și-a părăsit locul și acum se îndreaptă către mine punînd în mișcare umbrele din încăpere. Înaintează cu atenție, de parcă s-ar feri să ne tulbure somnul. De cînd o fi devenit așa de grijuliu ? ! Închid imediat ochiul, pînă nu prinde de veste. Îmi controlez și respirația ca nu cumva să mă trădeze, aștept. Nu știu ce face, nu-mi pot da seama. Aerul nu se clintește la trecerea lui, nu e nici cald, nu e nici rece. E doar o imagine, de încerci să o atingi sau, mai mult, de te încumeți să o străbați, se întunecă puțin iar pe chipul său se vede o nemăsurată tulburare. Mai ales ochii, privirea...

Stau cu ochii închiși și aștept în continuare. Stă cu pleoapele strînse și așteaptă temător. Împotriva voinței sale inima îi bate cu putere. Ființa extraordinară, luminiscentă, s-a apropiat mult de eroul nostru și-l cercetează cu vădit interes. Nimic n-ar vrea să-i scape, privește chiar și printre degetele ușor răsfirate, acoperind destul de convingător

o parte a feței. Probabil că a descoperit ceva din moment ce-și îndreaptă hotărît spatele și scrie ținînd carnetul foarte aproape de ochi.

Bărbatul culcat continuă a se preface că doarme. După un timp chiar adoarme și începe să sforăie încetinel. S-a întors liniștit cu fața în sus, mîna nu-l mai camuflează. Prin somn, nevastă-sa îl scutură cu un gest reflex și el se trezește din nou. Ființa extraordinară s-a îndepărtat deja și și-a reluat locul de lîngă fereastră.

Mă trezește mîna Mărioarei, probabil că am sforăit. Iată, cu necunoscutul acesta pare a se fi obișnuit, doarme netulburată, dar cu sforăitul meu, nu. Îmi aduc aminte de ce s-a întîmplat înainte de a ațipi, repet figura cu mîna dusă la ochi. Mi se pare destul de ingenioasă și mă-ntreb de ce n-am folosit-o pînă acum. Voi putea astfel să-l cercetez și altă dată în mod discret, fără să mă observe, pe cel ce ne umilește printr-o continuă și de neînțeles supraveghere în apartamentul nostru. Ar fi mica și neînsemnata mea răzbunare.

(FRAGMENT din relatarea ulterioară a bărbatului. „Mă obseda acest timp viitor, în care mă gîndeam că va trebui să depun mărturie și să spun tot, așa cum a fost, fără a încerca să modific faptele spre binele meu. Repetam în gînd, stînd în tramvai sau pe stradă, ce aveam să povestesc, dar fiecare zi îmi prilejuia o nouă înțelegere a lucrurilor și o luam de la capăt. M-am întrebat dacă nu eram cumva vreun nehotărît, ori, cine știe, poate mai rău..."

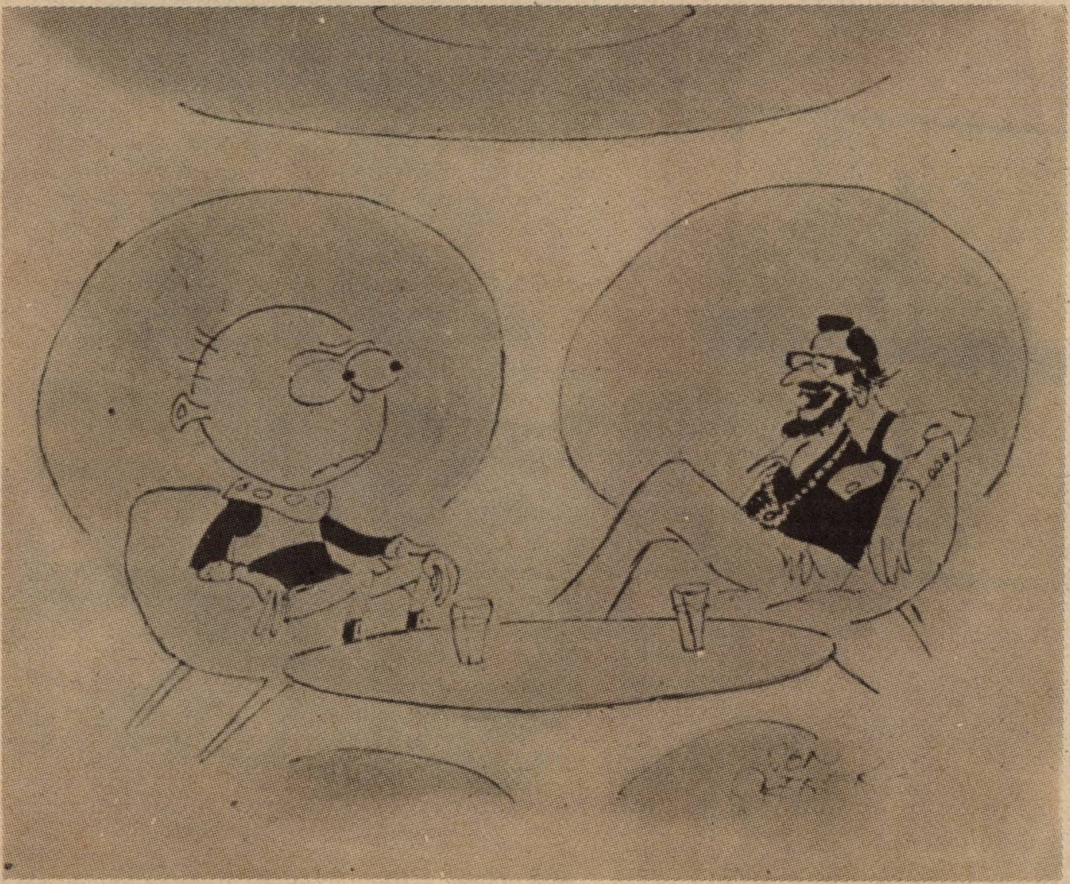
„La început i-am acordat toată atenția ce i se cuvenea, l-am înconjurat cu cea mai mare afecțiune, ne-am purtat mai atent decît cu un musafir. Nu mai mîncam în bucătărie, ci în camera de zi, devenită astfel sufragerie, puneam cea mai bună față de masă, pînă s-a pătat iremediabil, paharele de cristal, farfuriile cele fine, din serviciul primit cadou la nunta noastră și rămas ca prin minune intact — azi nu se mai fac asemenea lucruri. El s-a mulțumit să ne observe..."

„Într-o zi ne-am convins că era doar o imagine. Lucrul acesta s-a petrecut în felul următor : mă pregăteam să citesc ziarele, tocmai le scosesem din geantă și le așezasem pe genunchi. *El* și-a părăsit locul unde stătea de obicei, în dreptul geamului, și a dat să se apropie de mine. Din neatenție, probabil, a trecut printr-un scaun ce-i era în drum și printr-un colț al mesei. Urmele se mai văd și acum : în locurile atinse luciul mobilei a dispărut, iar fața de masă s-a îngălbenit puțin. Apoi, asemenea treceri prin obiecte au devenit tot mai frecvente. A învățat să le facă din ce în ce mai bine și nu mai lăsa urme. Cred că îi și plăcea, avea o preferință deosebită pentru cartonul presat al ușilor..."

„Ne urmărea cu insistență, chiar și în cele mai intime momente, nu mai spun cît de jenant era. Ne-am fi revoltat, dar ce puteam face? E adevărat, am încercat să-l ignorăm, să nu-i dăm nici o atenție, doar doar va pleca. Apoi, am trecut în extrema cealaltă și am devenit oarecum bizari, extravaganți... Mă tulbură și acum cît de bine m-am potrivit și în asta cu Mărioara... Toate au mers ca de la sine, de parcă totdeauna ar fi fost astfel...")

AȘTEPT un picuț, cît ai număra pînă la zece, și întredeschid prudent pleoapele. Ca să-l văd în întregime mișc puțin un deget. El mă privește țintă, semn că m-a descoperit. Ce să fac ? Să renunț să mă întorc și să-mi trag pătura peste ochi, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic ? Un alt gînd mi s-a ivit, ademenitor ca un risc. Aș vrea să mai cumpănesc dacă-i bine sau nu, dar ideea de a mă înfrunta cu *musafirul* nostru ciudat, măcar în priviri, a devenit o adevărată dorință. S-ar putea, în sfîrșit, să se supere, chiar să se înfurie și cine știe ce-o să se mai întîmple, dar nu-mi pasă. Îmi adun tot curajul, toată forța, îmi dau hotărît mîna la o parte și-l fixez în albul ochilor. Cine va pleca primul privirea, va pierde ! El... sau eu voi fi cel care...?

Ochii îi sînt ca întotdeauna (ca întotdeauna ? !), citesc în ei aceeași și aceeași blîndețe amestecată cu o bunăvoință monotonă, plină de înțelegere, peste care se aprinde din cînd în cînd cîte o luminiță de curiozitate. Deși ne urmă-

S-ar putea să te umfle rîsul dacă îți mărturisesc că scriu literatură s.f. !

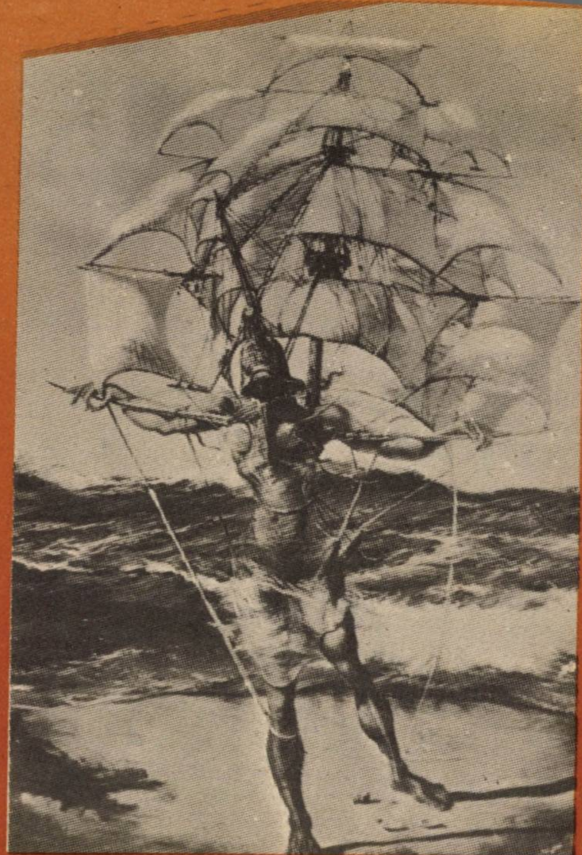
rește clipă de clipă, am sentimentul paradoxal că nu ne ia totuși în seamă. De ce n-o fi răspuns în nici un fel gesturilor de bunăvoință, nici chiar atunci cînd i-am pus și lui o farfurie și l-am îmbiat să stea cu noi la masă ? E adevărat, știam că nu avea cum să mănînce, dar, firesc ar fi fost să dea un cît de mic semn că a înțeles intenția noastră — s-a mulțumit însă să noteze ceva în afurisitul ăla de carnet maroniu.

Ochii au început să mă doară, îi simt grei și reci ca două pietre ovale de rîu. El pare de neclintit. Primul semn al izbînzii ar veni în clipa în care aș începe să-l simt ; un fior, o tulburare uscată, o îndoială, o speranță banală, o amintire zglobie... Să am totuși vreo șansă ? Poate am avut-o și ea a trecut ? De-aș mai rezista puțin, acum ochii mă ustură... Poate va înțelege cît de mult înseamnă pentru mine această înfruntare și va ceda... Încă puțin, doar încă puțin... aș vrea să mai rezist, dar simt că nu mai pot, îmi pare nespus de rău... O, blajinul nostru vizitator, va trebui să mă-nclin, înfrîngerea-i pe-aproape, am pierdut... Dar am încercat...

Chipul lui pașnic a rămas imobil. Nu se bucură, nu triumfă. Oare a înțeles ce s-a întîmplat ? A înțeles ce-am vrut ? Ciudat, nici eu nu mă simt înfrînt, dimpotrivă, mă simt împăcat și liniștit, de parcă aș fi împlinit o datorie.

Aș vrea să-l pot atinge, să-l mîngîi ; să am o certitudine. Nu înțeleg de unde vine această dorință. Cobor din pat și mă apropii de el ; nu pare să mă ia în seamă, nu se ferește. Mîna mea întîlnește cu surprindere moliciunea mătăsoasă a părului ; și hainele sale există, le pipăi stofa cu buricele degetelor, îi ating fața, e caldă — mai adevărat decît atît nu se poate.

SALVADOR DALI : **Corabia.** (1942—1943)

LUMI PARALELE

FĂRĂ încetare, omul asediază Necunoscutul, împingîndu-i tot mai departe limitele. Dar există şi un alt fel de Necunoscut care, de astă dată, asediază el ființa umană ; e prezența impalpabilă şi informă, ghicită în universul cel mai familiar, mai banal, teama difuză, fără nume şi obiect, care înfioară omul la ideea că există simultan în două lumi dintre care e capabil să perceapă doar una. Cealaltă se supune unor legi misterioase şi incontrolabile, asemeni coşmarului.

Existența lumilor paralele constituie o coordonată fundamentală a fantasticului, ba chiar condiția lui de a fi ; dar dacă o „făptură" din „cealaltă lume" poate uneori năvăli în universul real, într-o formă mai mult sau mai puțin concretă (vampiri, oameni-lupi, monstruoase animale hibride, fantome, părți ale trupului uman, obiecte malefice care se însuflețesc brusc, indivizi cu personalitate dublă de care sînt sau nu conştienți etc.), alteori „intrusul" este o prezență invizibilă şi neidentificabilă ce amenință să surpe realitatea, să o transforme în haos sub privirile îngrozite şi neputincioase ale omului, paralizat de spaima de a nu şti cu cine (sau cu ce) să lupte. Ai crede că acea prezență este emanată chiar de victima ei ; coşmarul s-a „obiectivat" şi este trăit în stare de veghe!?...

RAY BRADBURY

CHEPENGUL

RAY BRADBURY ● S-a născut în 1920 în Wankegan, statul Illinois (SUA), iar în 1934 s-a mutat cu familia la Los Angeles. În 1939 a editat propriul fanzin (revistă s.f. de amatori), intitulat *Futura Fantasia*, iar în 1941 a debutat cu povestirea *Pendulum* (Pendulul), scrisă în colaborare cu Henry Hasse. Doi ani mai tîrziu își conturase stilul — poetic, evocativ, voit simbolic, cu puternică tentă nostalgică, dar și cu înclinație spre macabru în proze care îmbină fantasticul și s.f.-ul. A scris puține romane (cel mai cunoscut fiind *Fahrenheit 451*, apărut în 1953), distingîndu-se ca maestru al genului scurt. Dintre culegerile care i-au adus faima amintim : *The Golden Apples of the Sun* (Merele de aur ale soarelui ; 1953), *The October Country* (Țara lui octombrie ; 1955 — povestiri macabre, plasate într-o țară unde e mereu toamnă), *A Medicine for Melancholy* (Un leac pentru melancolie ; 1959), *Sing the Body Electric* (Cînt corpul electric ; 1969) ; *Dinosaur Tales* (Poveștile dinozaurului ; 1983). Ultima sa carte, romanul polițist cu tentă fantastică *Death Is a Lonely Business* (Moartea e o afacere de unul singur ; 1985), s-a bucurat de elogiile unanime ale criticii literare. Figurează în peste 800 de antologii de proză scurtă.

ZECE ANI a locuit Clara Peck în casa aceea veche pînă să facă strania descoperire : la jumătatea scărilor către etajul doi, pe palier, în tavan... chepengul !

— Ia te uită !

Rămasă pe trepte, îl cercetă încercînd să se dumirească și să înfrunte adevărul.

— Nu se poate ! Să fi fost atît de oarbă ?... Doamne, e un *pod* în casa mea !

Urcase și coborîse scările de mii de ori în mii de zile și *nu-l văzuse* niciodată.

— Nebună bătrînă ce sînt !

Și se răsuci pe vîrfuri, uitînd de ce urcase.

Înainte de prînz nimeri iarăși sub chepeng ; îl privi fix ca un copil înalt, subțiratic, emotiv, cu obraz palid și ochi peste măsură de strălucitori și rotunzi.

— Și acum, că am descoperit drăcia asta, ce-am *să fac* acolo ? Cămară, poate. Ei...

Și plecă, nedeslușit tulburată, cu senzația că mintea îi alunecă într-o zonă de umbră.

— Dă-o-ncolo de treabă, Clara Peck, își zise în timp ce făcea curat în salon. Ai abia 57 de ani, nu te-ai senilizat încă !

Și totuși de ce nu îl *observase ?*

De vină era liniștea din casă, precis. Acoperișul nu se stricase niciodată, așa că nici apa nu picurase din tavan, vîntul nu clintise bîrnele înalte și nu avea nici șoareci. Dacă ploaia ar fi susurat ori bîrnele ar fi mormăit ori șoarecii s-ar fi zbenguit în pod, atunci și-ar fi ridicat privirea și ar fi văzut chepengul.

Dar casa rămăsese tăcută, iar ea — oarbă.

— Fleacuri !, se răsti, la cină. Spălă vasele, citi pînă la zece și se duse la culcare devreme.

În acea noapte auzi primele bătăi ușoare, un fel de Morse, și cele dintîi zgîrieturi deasupra, de parcă cineva scrijelea pe partea cealaltă, nevăzută, fața ca o lună palidă a tavanului pleșuv.

Aproape adormită, buzele ei îngînară : „Un șoarece ?“.

Și apoi o cotropi somnul.

COBORÎND să-şi pregătească micul dejun, îşi aţinti spre chepeng ochii de fetiţă şi-şi simţi degetele numai piele şi os crispîndu-se pe scara pliantă.

— La dracu !, bolborosi. De ce atîta osteneală să te uiţi într-un pod gol ? Săptămîna viitoare, poate.

Cam după trei zile chepengul dispăru. Asta era ; uitase să-l privească. Deşi, tot aşa de bine, poate că nici nu fusese acolo.

Dar în miezul celei de-a treia nopţi auzi zgomote de şoarece sau cine-ştie-ce-altceva lunecînd de la un capăt la altul pe tavanul dormitorului precum stafiile lăptoase ce ating suprafaţa ascunsă a lunii.

De la acest gînd bizar sări în imaginaţie la puful de păpădie ori pur şi simplu la firele de praf scuturate de pe un pervaz al podului.

Hotărî să adoarmă, însă numai hotărîrea nu-i fu de ajuns. Întinsă în pat, scruta tavanul cu o asemenea intensitate, încît trăi sentimentul că ar fi putut să sfredelească mortarul cu privirile, ca razele x, şi să vadă ce se mişcă dincolo de el.

Un circ de purici ? Un trib de şoareci-nomazi în exod de la vreo casă din vecini ? Nu demult cîteva case au fost înfăşurate în pînze ca nişte corturi de circ masive şi întunecate, iar oamenii de la deparazitare şi-au aruncat înăuntru bombele ucigaşe, lăsînd viaţa secretă din acele locuri să sucombe.

Cînd colo, viaţa secretă şi-o fi împachetat blăniţa şi-a şters-o. Podul Clarei Peck, cu masă gratuită, devenise noul lor cămin. Şi totuşi...

În timp ce ochii îi pironeau tavanul, sunetele reîncepură. În forme stranii se urzeau pe suprafaţa largă a tavanului ; unghii ascuţite cotrobăiau scurmînd ici şi colo, în colţurile încăperii închise de deasupra.

Clara Peck îşi ţinu respiraţia.

Urzeala zgomotelor creştea. În tîrcoale moi prinseră a se înmănunchea deasupra şi dincolo de uşa dormitorului. Ca şi cum creaturi în filigran, orice vor fi fost, săpau sus încă o uşă secretă, cu gînd să iasă afară. Încet, Clara Peck se ridică şi tot atît de încet puse un picior pe podea, dorind din suflet să nu scîrţîie. Încet, întredeschise uşa. Cercetă holul invadat de lumina glacială a lunii pline ce se revărsa pe fereastra palierului spre a-i arăta...

Chepengul.

Imediat, ca ademenite de căldura trupului ei, zgomotele vagi ale inefabilelor picioare fantomatice de sus se adunară în grabă, agitate, chiar la rama chepengului.

„Doamne !, se înfioră Clara Peck. Mă aud. Vor ca eu să..."

Chepengul vibra uşor sub legănarea greutăţii minuscule a ce-vor-fi-fiind cele ce foşgăiau deasupră-i.

Şi tot mai multe şi mai multe picioare invizibile de păianjen sau de rozătoare sau poate cîrlionţii zbîrliţi ai vechilor ziare îngălbenite foşneau atingînd rama de lemn.

Mai tare, şi mai tare.

Clara începu să ţipe : Zît !

Atunci sună telefonul.

— Oh !, icni Clara Peck.

O tonă de sînge i se prăvăli prin oase, mai să-i zdrobească degetele de la picioare.

— Oh !

Alergă să apuce receptorul, se-mpiedică şi-l înhăţă :

— Cine-i ?, strigă.

— Clara ! Sînt Emma Crowley. Ce *se întîmplă ?*

— Doamne !, ţipă Clara. M-ai speriat ca dracu ! Emma, de ce dai telefon aşa tîrziu ?

În tăcerea lungă ce urmă femeia de la celălalt capăt al oraşului îşi veni în fire.

— E o prostie, n-am putut să dorm. Am avut o presimţire...

— Emma...

— Nu, lasă-mă să termin ! M-am gîndit deodată : Cu Clara se-ntîmplă ceva sau Clarei i-e rău sau...

Clara Peck se prăbuşi pe marginea patului, îmbrîncită de greutatea vocii Emmei. Cu pleoapele închise, dădu din cap.

— Clara, zise Emma de la o mie de mile depărtare, eşti... *bine ?*

— Bine, răspunse în fine Clara.

— Nu eşti bolnavă ? Nu ţi-a luat foc casa ?

— Nu, nu. Nu.

— Slavă Domnului ! Proastă mai sînt ! Mă ierţi ?

— Te-am iertat.

— Bine, atunci... noapte bună.

Şi Emma Crowley închise telefonul.

Clara Peck rămase uitîndu-se la receptor, ascultînd tonul care spunea că cineva a plecat şi într-un tîrziu îl puse la loc în furcă, pe pipăite. Se întoarse să privească chepengul.

Era linişte. Doar umbra frunzelor pîlpîia şi tremura în chenarul de lemn al ferestrei.

Clara clipi spre tavan :

— Te crezi isteţ, da ?

Pînă în zori nu s-au mai auzit nici foşgăieli, nici murmure sau dansuri şoriceşti.

ZGOMOTELE au revenit după trei nopţi, şi mai intense.

— Nu-s *şoareci*, îşi zise Clara Peck. *Şobolani* zdraveni, nu ?

Drept răspuns, tavanul execută fără muzică un balet vijelios, întortocheat. Straniul dans nu se potoli pînă la apusul lunii.

Abia cînd prinse să se întrezărească o geană de lumină, în casă se aşternu liniştea, întreruptă doar de respiraţia Clarei Peck, care parcă acum înviase.

Către sfîrşitul săptămînii urzeala zgomotelor deveni mai geometrică. Răsunau în toate camerele de sus : în cea de lucru, în vechiul dormitor şi în biblioteca unde vreun locatar de altădată răsfoise cîndva paginile şi rătăcise cu privirea asupra mării de castani.

Într-a zecea noapte, cînd zgomotele o ajungeau ca o darabană îndrăcită cu sincopări îngrozitoare, pe la trei dimineaţa, toată numai ochi, Clara Peck îşi năpusti mîna asudată spre telefon şi formă numărul Emmei Crowley.

— Clara ! Ştiam c-ai să mă suni !

— E trei dimineaţa ! Nu te miri ?

— Nu, stăteam aici culcată şi mă gîndeam la tine. Aş fi vrut şi eu să te sun, dar aş fi părut nebună. Ceva *nu* e în ordine, aşa-i ?

— Emma, răspunde-mi : dacă o casă are un pod gol de ani de zile şi deodată podul e *plin*, cum vine chestia asta ?

— N-am ştiut că *ai* pod...

— Cine a ştiut ? Ascultă, ce s-a auzit

RENÉ MAGRITTE : **Răspunsul neaşteptat**

la început ca nişte şoareci, după aia ca nişte şobolani, se aude acum ca o droaie de pisici care se fugăresc. Ce să fac ?

— Telefonul Echipei de deparazitare Ratzaway de pe Main Street e... Aşteaptă. Uite : Main-77799. Eşti *sigură* că e ceva în pod ?

— Toată echipa aia împieliţată de atletism a liceului.

— Cine a mai locuit în casa ta, Clara ?

— Cine... ?

— Vreau să spun că... la tine mereu a fost curat, nu-i aşa ?, şi acuma, uite, e *infestat*. A... *murit* cineva vreodată acolo ?

— Să moară ?

— Normal ! Dacă a murit cineva acolo, poate nu ai *cîtuşi de puţin* şoareci!

— Vrei să spui... stafii ?

— Nu crezi în...

— Stafii sau aşa-zişi prieteni care vor să mă bage în sperieţi ? Să nu mai suni, Emma !

— *Tu* m-ai sunat !

— Închide, Emma !

Emma Crowley închise.

La trei şi un sfert, în răcoarea dimineţii, Clara Peck se furişă în hol, rămase o clipă pe gînduri, apoi privi provocator spre tavan :

— Stafii ?

Balamalele chepengului, învăluite în beznă, scînciră uşor.

Clara Peck se întoarse încet în cameră şi, atentă la orice mişcare, se vîrî în pat.

Se trezi brusc la patru douăzeci, cînd o rafală de vînt scutură casa.

Ar putea fi ceva afară, pe hol ?

Se încordă cu urechile ciulite.

Ca-n şoaptă, aproape neauzit chepengul din tavan se tîngui.

Şi se deschise larg.

„*Imposibil* !", înlemni Clara.

Chepengul se trînti, iarăşi se ridică şi iar se trînti, bufnind sec.

„Ba da !"

„Mă duc să mă conving."

„Nu !"

Sări din pat, încuie uşa şi se aruncă înapoi în aşternut.

— Alo, Ratzaway !, îşi auzi vocea înfundată cerînd la telefon, cu pătura în cap.

Coborînd scările la şase dimineaţa, îşi pironi privirile înainte, dinadins ca să nu zărească acel înfiorător tavan.

La jumătatea scărilor aruncă totuşi o ocheadă şi o pufni rîsul.

— Caraghioaso !, se burzului.

Căci chepengul nu era deschis.

— Ratzaway ?, întrebă la telefon pe la şapte şi jumătate într-o sclipitoare dimineaţă.

SE APROPIA prînzul cînd camioneta Echipei Ratzaway frînă în dreptul casei Clarei Peck. Din stilul în care d-l Timmons, tînărul „inspector", tîndălea cu dispreţ insolent pe aleea dinspre stradă, Clara pricepu că ştia totul despre şoareci, termite, fete bătrîne şi zgomote bizare auzite în miez de noapte. Unduindu-se, el azvîrli lumii o privire cu acea rafinată superioritate masculină a toreadorului din arenă ori a cufundarului abia ţîşnit în văzduh ori a craiului care-şi aprinde ţigara cu spatele la biata creatură lungită în pat. Apăsînd butonul soneriei, părea mesagerul divinităţii. Cînd Clara Peck deschise, fu cît pe-aci să-i trîntească uşa în nas, într-atît ochii lui o dezbrăcară de rochie, de carne, de gînduri. O învălui cu un zîmbet de alcoolic ; era beat criţă. Exista o singură soluţie :

— Nu sta, se răsti Clara. Fă ceva !

Se răsuci apoi pe călcîie şi se depărtă de figura lui năucită, întorcîndu-se doar cît să constate dacă a obţinut efectul dorit. Foarte puţine femei i se adresaseră vreodată în halul ăsta ! D-l Timmons studie uşa, după care, curios, păşi înăuntru.

— Aici sus, indică ea şi defilă prin hol spre palierul unde pregătise scara pliantă.

— Aici e podul, arătă cu mîna. Vezi dacă dai de capăt afurisitelor ălora de zgomote. Şi să nu mă încarci la socoteală cînd termini ! Să te ştergi pe picioare după ce cobori ! Eu mă duc după cumpărături. Pot să am încredere că n-ai să furi nimic cît lipsesc ?

Îl urmărea cum se clatină la fiecare respiraţie, mai să cadă ; din faţa ca sfecla ochii o străfulgerară. Însă, pînă să apuce să zică ceva, ea coborîse scările şi-şi îmbrăca pardesiul.

— Ştii cum se aud în casă şoarecii dintr-un pod ?, îl întrebă peste umăr.

— Al dracului să fiu dacă nu ştiu, cucoană.

— Vorbeşte frumos !... Dar la şobolani te pricepi ? S-ar putea să fie şobolani sau chiar ceva şi mai mare. Ce poate fi mai mare într-un pod ?

— Aveţi ceva ratoni prin jur ?

— Şi cum să intre acolo ?

— Pe mine mă întrebaţi ? Nu vă cunoaşteţi propria casă ? Credeam că...

Aici însă se opriră amîndoi.

Pentru că de sus se auzi un zgomot. Întîi un soi de gîfîit, apoi nişte bufnituri înfundate ca ale unei inimi uriaşe. Ceva se mişcă în pod.

Timmons se uită la chepeng şi se răţoi : Hei !

Mulţumită, Clara Peck încuviinţă din cap, îşi puse mănuşile şi îşi aranjă pălăria, pîndind.

— Seamănă a..., tărăgănă vorbele d-l Timmons.

— Da ?

— A locuit aici vreodată un căpitan de marină ?

Zgomotul se auzi iar, şi mai clar. Întreaga casă părea că geme purtată de valuri, în timp ce o mare greutate se legăna deasupra.

— Seamănă a... încărcătură... Timmons închise ochii şi ascultă. Încărcătura de pe o corabie ; alunecă în cală cînd corabia îşi schimbă cursul... Izbucni în hohote şi deschise ochii.

— Doamne dumnezeule !, bolborosi Clara străduindu-se să-şi imagineze cum vine asta.

— Pe de altă parte, reluă d-l Timmons şi zîmbi mînzeşte spre tavan, aveţi sus vreo seră sau ceva de genul ăsta ? Seamănă cu zgomotul făcut de plante cînd cresc sau poate cu zgomotul mucegaiului, cît un coteţ, care se umflă de nu-l mai poţi opri. Am auzit de-un tip care cultiva mucegai în pivniţă. Era...

Uşa de plasă de la intrare se trînti.

Clara Peck, de afară, privi fioros către bancurile lui nesărate :

— Mă-ntorc într-o oră. La treabă !

Rîsul bărbatului o urmări de-a lungul aleii. O singură dată nu se mai stăpîni şi se-ntoarse. Afurisitul stătea în capul scării uitîndu-se în sus. Apoi dădu din umeri a lehamite şi...

Se căţără pe scara pliantă cu gesturile unui marinar.

CÎND Clara Peck se întoarse, după un ceas, mărşăluind ca la paradă, camioneta Ratzaway încă mai stătea la curba din dreptul casei ei.

— Drace ! Credeam c-a terminat deja. Năstruşnic om ! Pesemne se fîţîie prin-năuntru şi-njură...

Se opri să asculte.

Linişte.

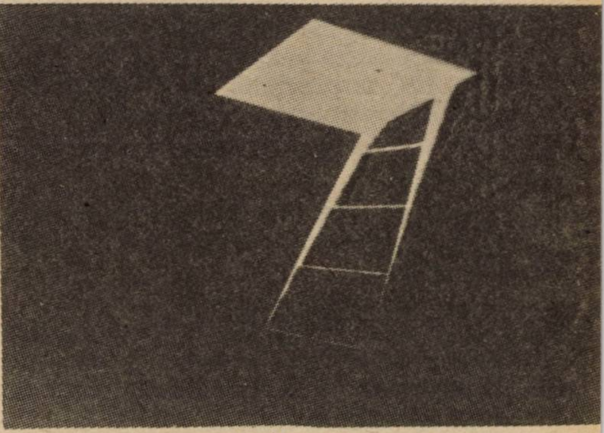
— Ciudat, murmură.

— D-le Timmons, strigă.

Şi, dîndu-şi seama că încă era la vreo douăzeci de paşi de uşa deschisă, se apropie să strige prin uşa de plasă.

— E cineva *acasă ?*

Păşi într-o linişte ca aceea de demult, dinainte ca şoarecii să se fi metamorfozat în şobolani iar şobolanii în acele creaturi şi mai mari, şi mai neguroase, care se zbînţuiau în pod. O linişte atît de densă, încît, dacă ai fi respirat-o, te-ar fi asfixiat.

JUDITH HOOPER : **Noaptea**

În capul scărilor şovăi neîncrezătoare, cu plasa strînsă la piept ca un copil mort.

— D-le Timmons... ?

Dar casa încremenise.

Scara pliantă încă aştepta pe palier.

Însă chepengul era închis.

„Drace ! E clar că nu e sus ! Nu s-ar fi închis înăuntru. Pur şi simplu a şters-o, nemernicul !"

Se-ntoarse şi privi lung camioneta părăsită în scînteietoarea lumină a amiezii.

„S-a stricat probabil. S-o fi dus după ajutor."

Descărcă cele cumpărate în bucătărie şi, pentru întîia oară după ani de zile, neştiind de ce, aprinse o ţigară, o fumă, aprinse alta şi-şi încropi un prînz fistichiu, izbind farfuriile şi uitînd în funcţiune deschizătorul electric pentru conserve.

Casa o asculta fără să-i răspundă.

Pe la două, liniştea îi dădea tîrcoale ca un nor.

— Ratzaway, rosti după ce formase numărul de telefon.

Proprietarul companiei de deparazitare sosi cu motocicleta într-o jumătate de oră să ia camioneta abandonată. Dădu un bobîrnac şepcii în semn de salut şi intră să tăifăsuiască un pic cu Clara Peck, cercetînd între timp încăperile pustii şi cîntărind liniştea.

— Nici o supărare, coniță. Charlie s-a mai cherchelit în ultima vreme. O să-și arate el nasul mîine, să-l concediez... Ce treabă avea aici ? Privirea îi fugi spre scara pliantă.

— Oh, se precipită Clara Peck, venise să controleze... în general...

— Am să vin eu mîine, hotărî proprietarul.

În vreme ce se îndepărta în amiază, Clara Peck urca scările încet, iscodind chepengul.

— *Nici el* nu te-a văzut.

Nici o bîrnă nu tresări, nici un șoarece nu se zbengui în pod.

Încremeni ca o statuie ; prin ușa din față, rămasă deschisă, razele soarelui lunecau, coborînd imperceptibil spre apus.

„De ce ?, se mira. De ce l-am mințit?"

„Ei bine, pentru un singur motiv ; chepengul e închis, nu ? Și nu știu de ce, dar vreau ca nimeni să nu se mai urce vreodată aici. Nu-i caraghios ? Nu-i *straniu ?*"

Mîncă de seară devreme, trăgînd cu urechea.

Spălă vasele atent.

Se urcă în pat la ora zece, însă în vechiul dormitor al servitoarei, de la parter, nefolosit de ani de zile. Nu-și explica de ce alesese camera de la parter; pur și simplu o făcuse și acum zăcea lungită, cu urechile ciulite și pulsul palpitîndu-i în gît și în tîmple.

Împietrită ca o statuie tombală învelită în lințoliu, aștepta.

În miez de noapte o pală de vînt înfioră desenul frunzelor de pe pătură. Ochii i se deschiseră brusc, așa cum plesnesc mugurii.

Bîrnele casei tremurau.

Săltă capul.

Ceva șoptea aproape neauzit în pod. Se sculă.

Sunetul se înteți, era mai greoi, asemeni unui animal uriaș dar inform, care se tăvălea în bezna podului. Puse tălpile pe podea și încremeni cu ochii la ele. Zgomotul reveni, de și mai sus, ici o zdupăială forfotitoare ca a picioarelor de iepuri, colo ca ticăitul înfundat al unei inimi enorme.

Ieși în holul de la parter și înlemni scăldată în lumina lunii, rece și pură ca zorii de zi, revărsată prin geamuri.

Cu mîna încleștată de balustradă urcă pe furiș. Ajunsă pe palier, atinse scara pliantă și ridică privirea.

Pleoapele i se închiseră o clipă. Inima-i zvîcni și imediat înghețǎ. Fiindcă sub ochii ei, extrem de încet, chepengul se ridică. Se deschisese să-i arate un pătrat jinduitor de bezną, ca un puț de mină vertical, nesfîrșit.

— M-am săturat !, țipă Clara Peck și se repezi jos în bucătărie, de unde veni ca o vijelie cu un ciocan și cuie și urcă în salturi.

— Nu mai cred nimic din toate astea!, țipă. Nu mai cred, auzi ? Potolește-te !

În vîrful scării pliante fu nevoită să întindă o mînă în întunericul compact, astfel încît și capul pătrunse pe jumătate înăuntru.

— *Acum !*, strigă.

În aceeași clipă, cînd capul împungea bezna și degetele orbecăiau să găsească marginea chepengului, se întîmplă un lucru senzațional. Ca și cum ceva i-ar fi apucat capul, ca și cum ea ar fi fost dopul smuls dintr-o sticlă, întregul trup, brațele, picioarele drepte îi fură supte în pod.

Dispăru precum batista unui iluzionist. Fu absorbită în sus ca o marionetă cu sforile înșfăcate de o forță nevăzută. Atît de rapidă a fost mișcarea, încît papucii n-au apucat să cadă de pe stinghiile scării pliante.

După asta nu s-a auzit nici un geamăt, nici un strigăt. Numai lunga respirație a tăcerii, preț de vreo zece secunde. Apoi, fără o cauză aparentă, chepengul se trînti cu un sunet înfundat.

UN an mai tîrziu, o altă familie a cumpărat casa cea liniștită și s-a mutat în ea.

Descoperind chepengul, copiii s-au cățărat chiuind să deschidă larg lucarnele podului ca să intre vîntul fierbinte de vară și să-i răscolească toate cotloanele.

După aceea, cu țipete și chicoteli, au coborît la o gustare strașnică : sandvișuri cu șuncă și supă.

În românește de D. RODINA

LINO ALDANI

UN TREN NUMIT EVAZIUNE

LINO ALDANI • Este socotit de critica italiană printre cei mai buni scriitori s.f. din ţara sa. Născut la San Cipriano Po (Pavia) în 1926, a devenit profesor de filosofie şi matematică şi a debutat în literatură în 1960. După doi ani a publicat un substanţial eseu de istorie literară, intitulat *La Fantascienza* (Literatura ştiinţifico-fantastică), iar în 1963 a întemeiat împreună cu Massimo Lo Jacomo revista „Futuro" (Viitor), dedicată integral anticipaţiei italiene.
Din 1968 s-a întors în localitatea natală şi s-a dedicat exclusiv scrisului. Volumele sale mai importante sînt : culegerile de proză scurtă *Quarta dimensione* (A patra dimensiune ; 1963) şi *Buonanotte, Sofia* (Noapte bună, Sofia ; 1964) şi romanele : *Quando le radici* (Cînd rădăcinile ; 1976) şi *Eclessi 2000* (Eclipsă 2000 ; 1979).

UNUL DIN LUCRURILE care-l enervau cumplit pe René Lafitte era zbîrnîitul telefonului cînd îşi făcea siesta de după-amiază. Iar în momentul acela, fără îndoială, telefonul suna. René îşi reproşă că nu luase receptorul din furcă înainte de a se întinde în pat ; ori să fi acoperit aparatul cu o pernă grea.

Rămase să-şi privească degetele mari de la picioare, care se agitau caraghios prin ciorapi. Trebuia să se hotărască. Aruncă pe noptieră cartea şi se ridică să răspundă. Era şeful.

— Bine, zise Lafitte. Vin imediat. Da, imediat. Doar mă îmbrac şi vin.

Puse din nou receptorul în furcă şi înjură fără nici o reţinere. Apoi, pufăind zgomotos, îşi trase pantofii şi dădu fuga la baie să-şi învioreze gîtul transpirat.

Se îmbrăcă în cîteva clipe.

„Uşurel, îşi zise, cine mă pune să alerg aşa ?" Îşi aprinse o ţigară şi se privi în oglindă. Apoi privirea îi alunecă spre noptieră, unde pusese cartea. O luă, răsfoi în grabă filele, cu o senzaţie de oboseală, de deprimare. În cele din urmă o închise furios. Titlul era destul de sugestiv : *Universuri paralele*, tratînd foarte limpede despre posibila existenţă a unor lumi aflate pe alte planuri dimensionale.

Nu-i venea să iasă pe căldura aceea, dar comisarul Laforgue nu era omul dispus să respecte somnul sau siesta subalternilor săi.

Trebuia să plece şi gata. Chiar şi numai pentru a da de urma vreunui mucos fugit de acasă ori a veşnicei bogătaşe adultere, dispărută cu amantul. Cel puţin acestea erau sarcinile pe care i le încredinţa şeful. René Lafitte se specializase în arta de a găsi.

Pînza de păianjen a vieţii îi apăru în toată dezgustătoarea şi inacceptabila ei realitate. Se văzu din nou întins pe pat, cu cartea în mînă, imaginîndu-şi concentrat lumi perfecte şi intangibile. Un fel de evadare, de acord, dar fără nimic copilăresc sau egocentric. Apoi a zbîrnîit telefonul : o trezire bruscă şi dureroasă, o revenire rapidă la realitatea cenuşie şi banală de zi cu zi.

Strivi ţigara în ceşcuţa de cafea şi ieşi.

Afară, simţi parcă o lovitură puternică în ceafă : albeaţa îngrozitoare şi orbitoare a zidurilor bătute de soare îi tortura pupilele, aerul încins se ridica deasupra asfaltului, mişcîndu-se într-un haotic furnicar de vibraţii moleculare. Îşi simţea cămaşa lipită de spate şi de piept, cravata îi strîngea gîtul ca un

laţ. Toată îmbrăcămintea îi părea o menghină, un fel de corset metalic. Mai ales ciorapii. Şi-i simţea deja uzi leoarcă şi mototoliţi sub tălpile picioarelor umflate.

Mergea şi înjura. „Să mă facă să ies pe căldura asta, să mă smulgă din pat la două după-amiază..." Dorinţa de a face o baie în mare îl asaltă pe neaşteptate şi cu violenţă. Să înoate în larg, asta ar fi vrut. O scufundare în spuma apei, mîngîierea prelungă şi ezitantă a valurilor legănătoare, iar apoi... beţia aerului sărat, pe cînd stai întins în barca pneumatică.

Intră într-un bar. Colţul era răcoros, în penumbră, iar berea de la gheaţă. „Doar mă îmbrac şi vin", îi spusese comisarului Laforgue. „N-are decît să crape !" murmură ca pentru sine. Bău jumătate din bere dintr-o suflare, iar restul îl sorbi pe îndelete, înghiţind puţin cîte puţin, fumînd şi căscînd.

Ajunse la birou cu o întîrziere de trei sferturi de oră faţă de timpul prevăzut. Laforgue îşi pierduse răbdarea.

— Şezi, îl pofti cu o voce aproape aspră.

— Ei, cui i-a venit rîndul să dispară? întrebă Lafitte, aşezîndu-se.

Comisarul îşi vîrî creionul în ureche şi începu să-l răsucească de parcă ar fi fost mînerul unei rîşniţe de măcinat cafea.

— De data asta e vorba de ceva important, spuse.

— Un ministru ?

— Nu, nu.

— Atunci un miliardar.

— Nu, Lafitte. E vorba de un tren.

— Un... ce ?

— Un tren ! scandă Laforgue, arătîndu-şi dinţii de aur.

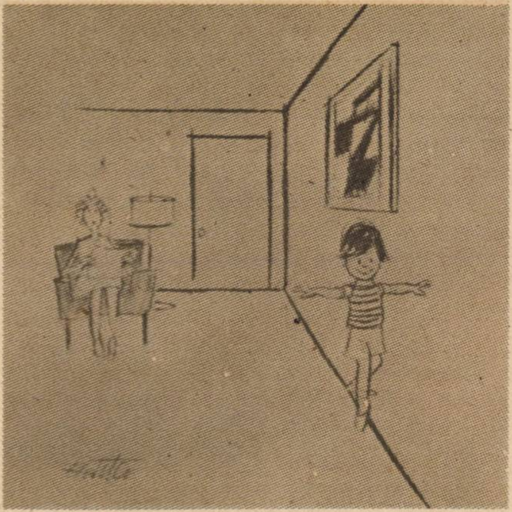
Lafitte holbă ochii.

— Ascultă, şefule. Înainte de a urca, am intrat într-un bar şi am băut o bere. Una singură.

— În regulă, Lafitte, nu eşti beat. Numai că trenul 102, plecat din Orléans azi-dimineaţă la 7,15 cu destinaţia Nantes, a dispărut.

Lafitte începu să rîdă.

— Termină ! porunci Laforgue cu un glas răguşit. Îţi spun că a dispărut. Cel puţin aici, la Nantes, n-a ajuns.

— S-o fi oprit pe traseu.

— Nici vorbă. Calea ferată e liberă.

— Şefule, zise Lafitte, controlîndu-şi vocea. Nu dezlegăm şarade, nu-i aşa ? Spui că trenul n-a ajuns aici, la Nantes. Pe de altă parte, susţii că pe traseu nu s-a oprit. Există o singură explicaţie : trenul acela n-a mai plecat din Orléans.

Roger Laforgue îşi descheie cămaşa şi îşi şterse gîtul cu batista.

— Nici vorbă, repetă. A plecat la 7,15 ca în toate dimineţile. La 9,30 s-a oprit în Tours, a lăsat acolo două vagoane şi a pornit spre Angers la 10,50 fix. A fost văzut trecînd prin faţa cantonului de la kilometrul 137, pe lîngă St. Georges, apoi a dispărut.

Lafitte nu spuse nimic. Aprinse o ţigară cu gesturi încete, studiate, şi aşteptă ca şeful să continue.

— Aici a dispărut, între kilometrul 137 şi 140. Cantonierul de la 140 spune că nu l-a văzut trecînd. Prin urmare, cercetările trebuie făcute de-a lungul celor trei kilometri de cale ferată...

— Cercetări ? Vorbeşti despre un tren de parcă ar fi o cutie de chibrituri. Îţi dai seama ? N-o să mă trimiţi să caut un tren prin tufişuri ori pe sub traversele şinelor !

— De acord, Lafitte. Cazul e aberant şi ţine de noi numai în sensul unei prime investigaţii. Ai să faci o constatare la faţa locului, apoi vom redacta raportul obişnuit. Bătaia de cap e pentru cei de la Ministerul de Interne,

PAUL DELVAUX : **Umbrele**

sau pentru Inspectoratul Căilor Ferate. Pe noi ne privește doar pînă la un punct.

DUPĂ o jumătate de oră, însoțit de sergentul Close, René Lafitte pleca în direcția St. Georges la bordul unei mașini de mare viteză.

Close se lamentă :

— De ce nu au de gînd să facă cercetările cei din Angers ? Mi se pare că St. Georges e în departamentul Maine-et-Loire... Ce legătură avem noi, de lîngă Atlantic !...

— Trenul era așteptat la Nantes, explică Lafitte. Și, din păcate, primele cercetări trebuie să le facem noi.

Drumul se desfășura albăstrui, în lungul Loirei, printre culturi bogate de viță-de-vie și porumb. Soarele ardea necruțător, geamurile mașinii erau coborîte, iar aerul încins intra înăuntru sporindu-le mai degrabă indispoziția în loc să-i răcorească.

— Domnule locotenent, horcăi Close descheindu-și cămașa la gît, de ce nu coborîm să bem ceva ?

Se opriră la răspîntia din Ancenis, sub un umbrar.

— Era un tren de persoane ? întrebă Close, afundîndu-și mustățile în spuma de bere.

— În parte. Trenul 102 avea doar două vagoane de călători. Restul era marfar.

— Ce transporta ?

— Nimic important. Șeful mi-a dat toate amănuntele : un vagon de țigări străine, biblioteca unui marchiz care pleacă în vilegiatură pe Belle-Île și piersici, zece vagoane de piersici.

— Și a dispărut ! făcu Close, vizibil neîncrezător. La naiba, pare o poveste de groază, ba chiar un roman științifico-fantastic...

Close nu citise niciodată asemenea cărți. Era un gen pe care nu-l prețuia deloc, însă știa că Lafitte se dădea în vînt după el. Ca să se pună bine cu șeful lui, Close se prefăcea că-l interesează și aducea vorba ori de cîte ori se ivea ocazia. Numai că întotdeauna se dovedea inoportun și o făcea cu atîta incompetență, încît îl enerva pe Lafitte în loc să-i facă plăcere.

— Dar dacă l-au dezintegrat marțienii ?

Lafitte îl fulgeră cu o privire lungă și piezișă. Close înțelese imediat că spusese o prostie.

— Lăsînd deoparte gluma, continuă el, străduindu-se s-o dreagă, dumneavoastră ce credeți, domnule locotenent?

— Ascultă, Close, nu ştiu mai mult decît tine. Şi acum să mergem acolo. Lăsăm maşina la canton şi facem o plimbărică de trei kilometri pe calea ferată. Apoi mai bem o bere şi ne întoarcem. Ce-ai vrea să facem? Dacă trenul nu-i, nu-i! O să scriem în raport că linia e liberă, şi pentru noi afacerea s-a încheiat.

Cantonierul de la 137 era un bătrînel uscăţiv, ca o scoabă, cu favoriţi cărunţi pînă la mijlocul obrajilor. Îl chema Jean Duguerre şi se jură pe toţi sfinţii că văzuse trenul trecînd la timp, ca de obicei.

Urcară din nou în maşină. Peste trei minute erau la kilometrul 140. Găinile se împrăştiară bătînd din aripi la intrarea maşinii în curte. Le ieşi înainte o femeie scundă, cu părul de culoarea cînepei.

— Paul! strigă ea. A venit poliţia!

Paul Delorme, cantonierul, era bun de gură.

— Pe aici n-a trecut! dădu asigurări înainte de a fi întrebat.

Sub şopron era o masă ţărănească, avînd picioarele înfipte în pămînt. Lafitte se aşeză, ştergîndu-şi sudoarea. Paul se întoarse spre soţie:

— Trimite-o pe Claudine să aducă de băut pentru domni.

— Claudine nu-i aici, răspunse femeia. A luat bicicleta acum o oră şi s-a dus la plimbare.

— Pe căldura asta? Fiică-mea a înnebunit!

Femeia dădu din umeri şi se îndepărtă, ca să se întoarcă în scurtă vreme cu o cană plină de vin rece.

— Sînt în pragul pensiei, zise Paul Delorme. Treizeci şi nouă de ani de serviciu. O grămadă, nu-i aşa? Ei bine, nu mi s-a mai întîmplat niciodată una ca asta.

Lafitte i-o tăie scurt.

— Cantonierul de la 137 susţine că a văzut trenul trecînd la ora obişnuită.

— Ştiu, făcu Paul trăgîndu-se de ureche. Dacă vreţi să aflaţi una bună, v-o spun eu: am auzit zgomotul, clar, nu putea fi confundat. Iar apoi, linişte. Mi-am zis: s-o fi oprit, cineva o fi tras semnalul de alarmă şi trenul s-a oprit. A trecut o jumătate de oră: nimic. Atunci m-am hotărît să ies, căci la barieră patru sau cinci şoferi apăsau pe claxoane ca nebunii. Ei, trece sau nu trece? m-a întrebat unul din ei, un înfumurat. Altul s-a luat de mine, de parcă eu aş fi fost şeful căilor ferate. În sfîrşit, a fost zarvă mare, urlau cu toţii să ridic bariera. Am luat bicicleta fetei şi am dat o fugă pînă la celălalt canton, la Jean Duguerre. Nici urmă de tren! Ce puteam face? Mă întorc înapoi şi găsesc un şir de maşini care te înspăimînta...

— Spune-mi, îl întrerupse Lafitte, nu se putea întîmpla ca trenul să fi trecut şi dumneata să nu fi băgat de seamă?

Paul înălţă capul, indignat.

— Ascultă, spuse. În dimineaţa asta Jean şi cu mine am telefonat la Angers ca să vedem cum facem. S-au pus pe rîs. Ştii ce mi-au spus? Să-mi cumpăr alţi ochelari. A trebuit să spun da, domnule, pentru că şefilor aşa le spui, chiar şi atunci cînd te insultă. Dar de voi, poliţaii, puţin îmi pasă. Nu vă permit să vă închipuiţi asemenea lucruri! Un tren nu-i o muscă, nu-mi putea trece neobservat pe sub nas. Şi mai erau şi şoferii... Au văzut şi ei că trenul n-a trecut.

Lafitte îşi apucă rădăcina nasului, pufnind nemulţumit.

— Să mergem, Close, zise şi se ridică. Povestea asta cu trenul dispărut pare o glumă bună.

Urcară iarăşi în maşină.

— Ce facem? întrebă şoferul după vreo doi kilometri. Ne întoarcem acasă?

Lafitte înjură.

— Cum îl văd pe şef, îi şi spun vreo două! declară el. Să mă smulgă din pat pentru o tîmpenie ca asta...

— Domnule locotenent, insistă Close. N-ar fi mai bine să aruncăm o privire?

— Unde s-o aruncăm?

— Păi... În lungul căii ferate, aşa, din conştiinţă.

Lafitte opri maşina şi se sprijini de volan, pufnind:

— Tu crezi în povestea asta cu trenul?

— Nu, spuse Close. Cineva a urzit scenariul ăsta ca să se distreze pe seama poliţiei.

— Exact, conveni Lafitte. Nu există altă explicație. Oricum, hai să aruncăm o privire, așa, din conștiință.

Coborîră panta și traversară șinele. De-a lungul căii ferate era o potecă mărginită de o fîșie semănată cu porumb des. Dincolo de fîșie se întindeau, cît vedeai cu ochii, vii și pomi fructiferi.

O vreme merseră pe potecă. Soarele era încă sus, plantele și pietrele păreau scufundate într-o atmosferă somnolentă.

— Gata ! exclamă Lafitte, oprindu-se la umbra unui salcîm. Începem să fim caraghioși.

Se așezară pe o grămadă de balustre albe din beton armat și își aprinseră țigările. Dincolo de îngrăditură, la vreo treizeci de metri, un țăran și un cal care trăgea grapa.

— Încercăm ? întrebă Close.

— Încearcă.

Close fluieră. Țăranul întoarse capul, iar Close îi făcu semn. Omul veni în fugă, tîrîndu-și picioarele prin pămîntul moale. Era cam tembel, fără îndoială. Stătea acolo, nemișcat, cu mîinile sprijinite de îngrăditură, cu ochii mijiți și gura băloasă.

— Erai pe aici azi-dimineață ?

— Eram, eram ! răspunse țăranul și se puse pe rîs.

— Lasă-l în pace, zise Lafitte. Pierzi vremea degeaba.

— Umblați după tren, nu-i așa ?

Lafitte sări în picioare și se repezi la îngrăditură.

— Tu ce știi despre tren ? L-ai văzut cumva trecînd ?

— A pierit chiar cînd trecea pe-aci, prin fața mea.

Close și Lafitte se priviră o clipă, deconcertați.

— Așa-i trebuie, chiar așa ! bombănea țăranul. Nu pot să sufăr mașinile, motoarele... Niște drăcovenii. Vedeți cîmpul ăsta ? Nici urmă de tractor ! Cu mîna mea îl sap.

Își strînse pumnul și își îndoi brațul, să i se vadă mușchii.

— Vorbește-ne despre tren, spuse Lafitte.

— A pierit, repetă țăranul, rînjind. Și bine a făcut ! Întîi a pierit locomotiva, uite-așa ! și făcu un gest de parcă ar fi pălmuit aerul. După aceea primul vagon, apoi al doilea... A pierit tot, vagon după vagon.

— Cum adică a pierit ?

— Cum v-am spus. Trenul mergea și aerul înghițea vagoanele unul după altul.

— Hm ! bombăni Close.

— Acu' am treabă, zise prostănacul. Și se îndepărtă în fugă, tîrîndu-și picioarele.

Close și Lafitte își continuară mersul pe potecă. La vreo sută de metri mai încolo, calea ferată o cotea spre stînga. Văzură bicicleta imediat după curbă. Era proptită de un tufiș, înclinată la patruzeci și cinci de grade. O bicicletă de damă.

— Trebuie să fie bicicleta fetei lui Paul Delorme, cantonierul, spuse Close. Pariez pe o bere că fetișcana e cu vreun flăcău pe aici pe undeva.

Lîngă bicicletă gardul era distrus, parcă lovit de niște pietroaie. O spărtură, iar dincolo de ea piersicii încărcați cu fructe galbene, coapte.

Close dădu la o parte porumbul zdrobit și trecu dincolo.

— Close, strigă Lafite venind lîngă îngrăditură. Unde ești, Close ?

Tăcere. Mireasmă pătrunzătoare de fructe, de iarbă strivită. Zumzet de insecte în zăpușala năucitoare de iulie.

— Close ! chemă din nou Lafitte.

CLOSE DISPĂRUSE. Lafitte simți cum în clipa aceea se condensau toate absurditățile zilei. Înțelese că explicația se afla acolo, imediat după îngrăditura prin care trecuse Close și care... Simți un gol în stomac pe cînd trecea și el, un vuiet în timpane ca atunci cînd o sută de clopote sună toate odată, o zguduitură în tot corpul, violentă și copleșitoare.

Close era acolo, pe brînci. Dar calea ferată nu mai era. Nu era nici îngrăditura, nici pomii fructiferi. Cîmpia netedă și însorită din St. Georges dispăruse. Jur împrejur, peisajul avea o frumusețe primordială și sălbatică. Piscuri foarte înalte, chei abrupte și adînci, despicînd pereții de stîncă albăstruie, povîrnișuri care-ți tăiau respirația. Jos, în vale, se întindea cîmpia verde și rodi-

toare, cu lungi pete de verdeață mai întunecată.

— Dumnezeule! exclamă Close, ridicîndu-se. Unde ne aflăm, domnule locotenent?

Lafitte privea năuc în jur, fără să poată scoate o vorbă. Se aflau pe o fîşie de pămînt stîncos, compactă şi netedă, largă abia de cîțiva metri, însă foarte lungă, un fel de limbă de lavă gri-argintie, înconjurați de stînci ascuțite şi sticloase, aproape translucide. Mai ales cerul îți inspira groază: roşu-sîngeriu de la un orizont la altul, presărat cu puncte scăpărătoare şi multicolore, ca nişte pînze ale pictorilor moderniști.

Înaintară cîțiva paşi, dînd ocol unui enorm bloc de piatră.

— Priveşte! strigă Close.

Dincolo de cîmpia verde se zărea un oraş de o frumusețe nemaivăzută. Unele clădiri păreau din sticlă, erau strălucitoare, cu linii arhitectonice foarte îndrăznețe; altele aveau opalescența ambrei ori a perlei. Erau palate de un roşu-rubiniu, turnuri de culoarea malahitului şi cupole, cupole enorme de cobalt, de smarald viu, de peruzea; şi jasp, şi porfir; şi pereți ciclopici din safir, ocru violent, tonalități aproape muzicale. O imagine de vis, înspăimîntătoare şi odihnitoare în acelaşi timp.

În centrul oraşului se înălța o construcție extrem de înaltă, cilindrică, avînd o largă platformă deasupra. De-a lungul pereților netezi se desfăşura o spirală de geamuri portocalii. Părea un şurub, un şurub gigantic şi superb. Cerul era brăzdat de săgeți argintii, rapide şi silențioase. Din cînd în cînd cobora pe platformă cîte o navă, altele se desprindeau şi urcau în mare viteză, pierzîndu-se curînd în roiul din înălțimi.

Era o linişte vătuită, aproape palpabilă.

Un rîs strident, de femeie, rupse pe neaşteptate tăcerea. O găsiră pe fată după o stîncă albăstruie, stînd aşezată pe marginea prăpastiei. Privea înainte şi rîdea, rîdea în prostie, pradă unei necontrolate crize de isterie.

Lafitte se lăsă în genunchi lîngă ea. Fata nu părea să-şi fi dat seama de prezența lor, continua să rîdă privind în gol, cu o expresie de absolută inconştiență.

Lafitte îi trase o palmă. Fata încetă să rîdă şi se uită la el.

— Te cheamă Claudine, nu-i aşa?

Claudine aruncă în jur priviri îngrozite.

— Cum ai ajuns aici? întrebă Lafitte.

Claudine nu putea să explice. Mergea cu bicicleta pe lîngă calea ferată, văzuse o ramură cu piersici coapte, atîrnînd dincolo de îngrăditură, şi se oprise.

— M-am sprijinit de îngrăditură, zise, şi am întins mîna. Apoi nu ştiu, gardul a făcut *pîrr* şi am căzut în livadă. Cînd m-am ridicat, eram aici, în locul ăsta înfiorător, pe care nu l-am mai văzut niciodată...

Între timp Close, mergînd de-a buşilea, ajunse pe buza prăpastiei. Privi în jos, apoi îi făcu semn lui Lafitte.

— Trenul, spuse. Uite-l acolo, jos.

Văzu şi Lafitte trenul, la vreo două sute de metri sub ei, strivit, cu vagoanele răsucite de parcă ar fi fost din staniol. „Ce dezastru!" gîndi, acoperindu-şi ochii. „Au murit cu toții pe loc."

— Unde sîntem, domnule locotenent? smiorcăi Close.

Repetă întrebarea de nenumărate ori. Claudine plîngea acum înăbuşit, pe cînd Lafitte îşi strîngea nervos bărbia între degete, fără să scoată un cuvînt. Trecură cîteva minute. Apoi Lafitte vorbi:

— Chiar în aceste zile citeam o carte, o carte ciudată şi fascinantă despre universurile paralele, care există în acelaşi timp cu al nostru. Ascultați aici, o să spuneți că am înnebunit, dar nu-i decît o singură explicație...

— Unde sîntem, domnule locotenent? continua Close, de data asta îngrozit de-a binelea.

— Nu ştiu, spuse Lafitte cît se poate de calm. Poate în viitor, ori poate într-un trecut din cale-afară de îndepărtat. Sau poate nimic din toate acestea. După datele experienței, există un singur univers, cel în care ne-am născut şi am crescut, cel cunoscut de noi toți. Dar cine spune că nu mai sînt şi altele? Mii, milioane de alte universuri! Cel pe care îl vedeți în jur ar putea fi unul din atîtea altele posibile.

PAUL DELVAUX : **Tren de seară**

— Şi cum am ajuns aici ? De ce nu mai există calea ferată, îngrăditura, cîmpia şi toate celelalte ?

— Nu ştiu, Close. Lasă-mă să mă gîndesc. S-o fi întîmplat vreun accident, ceva neobişnuit, ceva ce se întîmplă foarte rar. Cartea vorbea de nişte distorsiuni posibile în continuitatea spaţio-temporală. Între lumea asta şi a noastră s-a deschis o spărtură, trenul a trecut prin spărtura aceea şi a ajuns... acolo jos. Apoi calea de comunicare s-a mutat pe potecă, în apropierea gardului. Noi trei am trecut prin ea şi...

— Ce tot vorbiţi, domnule locotenent!

— Pur şi simplu încerc să găsesc o explicaţie. Cum explici tu faptul că trenul e acolo ?

Close ridică din umeri.

— Vreau să mă întorc înapoi, zise.

— Şi eu, spuse fata. Dacă am ajuns aici trecînd printr-o spărtură, ar trebui să ne putem şi întoarce...

— De ce nu ? observă Lafitte. Trebuie doar să găsim spărtura. Nu-i ceva ce se vede.

— O s-o găsim, dădu Close asigurări. Cu braţele întinse, începu să umble prin jur, urmînd un drum în spirală. Claudine îl ajuta să caute. Lafitte rămase însă aşezat, cu umerii sprijiniţi de stîncă. Se uita la cei doi care se mişcau cînd bîjbîind, cînd cu braţele ţepene şi întinse, ca nişte somnambuli. Îi veni să rîdă. Aruncă o privire în fundul văii, unde oraşul strălucea într-un incendiu de culori halucinante, apoi, captivat, rămase să urmărească evoluţiile aparatelor care săgetau sclipind în lumina orbitoare a cerului.

Deodată, Claudine călcă greşit şi se prăvăli într-o surpătură. Lafitte apăru pe margine şi văzu corpul fetei, nemişcat, întins într-un cotlon. Doar o clipă îi trebui pînă să ajungă acolo. În lunga ei alunecare, Claudine se lovise la cap şi zăcea fără cunoştinţă.

— Hei, Close ! strigă. Coboară şi ajută-mă.

— Nu mă bateţi la cap, domnule locotenent, bombăni Close. Eu am altă treabă !

Lafitte o luă pe fată în spinare şi urcă chinuit. Ajunse sus gîfîind, cu mîna dreaptă şi genunchii juliţi.

Close îşi ieşise din minţi. Rătăcea ca un nebun în stînga şi-n dreapta, căutarea lui nu mai avea nimic metodic. Ocupat cum era s-o îngrijească pe fată, Lafitte nu-l învrednicea nici măcar cu o privire.

— Uite-o! strigă deodată Close, cu vocea de nerecunoscut. Veniţi, domnule locotenent, e aici !

Lafitte abia îşi ridică ochii. Îl văzu pe Close din spate, dispărînd şi reapărînd apoi, întors cu faţa, în intervalul unei singure secunde.

— E aici, domnule locotenent. Am văzut calea ferată, şi viile, şi îngrăditura !

Lafitte privea fix pletele blonde ale fetei. Glasul lui Close i se părea obositor, insuportabil.

— Priviţi ! strigă Close. Acum spărtura se vede.

Într-adevăr. Pe sol se ivise un semicerc subţire, verzui, nu mai larg de patru metri ; abia se distingea. Ba chiar erau momente cînd nu se observa deloc, dispărea şi reapărea ca o imagine neîncadrată perfect în obiectiv.

— Cerule ! exclamă Close. Trecerea se micşorează !

Close nu se înşela, haloul verzui se restrîngea mereu. Începu să strige din toate puterile :

— Repede, domnule locotenent ! Să plecăm odată, mai înainte ca spărtura să se închidă de tot.

Lafitte zîmbea. Ţinea capul Claudinei pe genunchi şi din cînd în cînd arunca o privire spre orizont. Vocea lui Close părea că ajunge la el din depărtări imense.

— Veniţi încoace, repeta el mereu. Grăbiţi-vă pînă nu-i prea tîrziu...

— Nu vin, Close.

— Aţi înnebunit ?

— Da, Close, am înnebunit. Prefer să rămîn aici.

Close îl privi speriat.

— M-am săturat de viaţa stupidă pe care am dus-o pînă acum. Am stricat un chintal de pantofi tot urmărind pe unii şi pe alţii. M-am săturat de Nantes, de putoarea sardelelor şi a peştelui uscat. M-am săturat de şef, de toţi, chiar şi de tine, Close, de vorbăria ta prostească... Cineva a scris că lumea noastră e cea mai bună dintre toate lumile posibile. Eu nu cred asta, Close. Cea pe care o vezi în jurul nostru e, fără îndoială, mai frumoasă şi mai bună...

— Mai bună ? De unde ştiţi ? Poate că-i plină de monştri, neprimitoare şi imposibilă.

Arătă spre oraşul de dincolo de pădurile din vale.

— Au să vă ucidă imediat ce cădeţi în mîinile lor...

— Se poate, dar eu sînt de altă părere. Cine a construit un oraş atît de frumos şi de armonios nu poate fi mînat de instincte rele... Rămîn, Close. Iar fata rămîne cu mine !

— Dar fata nu vrea. Vrea să se întoarcă acasă. N-o poţi obliga.

— Va rămîne aici, spuse Lafitte. Am s-o reţin lîngă mine. Şi în mod sigur n-o să fii tu cel care mă împiedică.

— Nebunule ! îl ocărî Close. Nebun şi orb ce eşti !

Îi întoarse spatele.

— Adio, zise şi dispăru.

Dacă ar mai fi zăbovit o clipă, Close n-ar fi reuşit să treacă dincolo. Lafitte văzu calea de comunicaţie micşorîndu-se rapid, semicercul adunîndu-se într-o palidă flăcăruie verde care se stinse brusc, cu un pocnet sec, asemănător cu o bătaie din palme.

Lafitte suspină. Adînc. Se gîndi la viaţa ce-l aştepta, la necunoscutul aflat în faţă, gata să-l nimicească ori să-l înalţe, şi simţi un lung fior de emoţie străbătîndu-i corpul.

Îi mîngîie Claudinei părul. Fata îşi reveni, se uită în jur şi tresări cînd se văzu în braţele bărbatului.

— Vino, spuse Lafitte. Să coborîm. Ai vrut o piersică, de asta eşti aici, nu-i aşa ?

Claudine încuviinţă.

— Atunci haide, repetă Lafitte. E un tren plin cu piersici, acolo, jos.

În româneşte de Doina OPRIŢĂ

HARLAN ELLISON

SALVATORII

HARLAN ELLISON ● Este unul dintre cei mai interesanţi scriitori de s.f. contemporani. S-a născut în 1934 în Ohio, unde şi-a început şi studiile universitare, abandonate după 18 luni. A debutat în 1965 cu povestirea *Glowworm* (Licuriciul) şi a continuat cu romane ce nu aparţin genului s.f. Din 1962 se stabileşte la Los Angeles şi colaborează la scenariile mai multor seriale t.v., unele încununate cu premii. Tot acum publică o serie de culegeri de proză scurtă s.f., din care alcătuieşte în 1971 o selecţie cu titlul *Alone Against Tomorrow : Stories of Alienation in Speculative Fiction* (Singur împotriva zilei de mîine : proză speculativă despre alienare). Multora dintre aceste povestiri, precum şi din cele publicate ulterior, li s-au decernat premii.

Specifică pentru H. Ellison este parabola violentă despre ipocrizia organizată, neîncrederea şi alienarea care afectează fiinţa umană a acestui sfîrşit de veac, dar şi refuzul omului de a se supune.

Tot o selecţie din cele mai impresionante povestiri ale sale cuprinde şi volumul *Deathbird Stories : A Pantheon of Modern Gods* (Povestirile Păsării morţii : un panteon al zeilor modeni ; 1975). Mai amintim culegerile : *Strange Wine* (Vin straniu ; 1978), *All the Lies That Are My Life* (Toate minciunile care fac viaţa mea ; 1980) şi *Stalking the Nightmare* (Pîndind coşmarul ; 1982).

LA 18 METRI desupra suprafeţei mătăsoase a Atlanticului de nord, în dreptul balustradei din faţă a punţii principale a vasului „Titanic" se desfăcu, în întunericul nopţii, o fantă unduioasă. Prin ea se învolbură o scînteietoare ceaţă portocalie, cu mişcări circulare, iar cei trei membri ai Comandoului Timpului păşiră din ea direct pe puntea luxosului transatlantic.

Încă înainte de a ieşi complet la iveală din falia temporală, sergentul Ratliff începuse să se vaite :

— De ce eu ? Iar eu ! Numai pe mine pică beleaua ! De ce dracu' nici unul din voi, deştepţilor, nu se oferă voluntar niciodată ? Măcar o singură dată ! De ce numai eu să mă bag în spanac ?

Era 11.27 seara, pe 4 aprilie 1912. Fanta absorbi ceaţa portocalie, ieşirea din falia temporală pieri, şi patrula sosită din viitorul îndepărtat rămase în beznă.

„Titanicul" înainta pe ape de un calm angelic. Şeful comandoului din acel mileniu, „Ciomăgarul" Alec de la Ree, scotoci în cartuşieră şi scoase un ciot scîrbos de ţigară, pe care îl umezi şi-l îndesă în colţul stîng al gurii.

— Fiindcă, scumpul meu Ratlips *, zise el făcîndu-l pe Ratliff să scrîşnească la auzul poreclei pe care o ura de moarte, ştii foarte bine că, din toată echipa, tu ai cel mai mare coeficient de distribuţie a probabilităţii.

Cuvintele „coeficient", „distribuţie" şi „probabilitate" se stîlciseră în jurul mucului de ţigară. Şi-l aprinse cu un chibrit de bucătărie din lemn, de-a dreptul endemic pentru anul fenomenologic în care se desfăşura acest raid.

— Unde nu e norocu' ăla să încropim o patrulă fără tine, cioflingarule ! Sergent, încearcă să vîri în creieru-ăla de bibilică ce-ţi zic : sîntem aici ca să facem un serviciu umanităţii ! Pe *tine* te-au ales ecuaţiile lui Bernoulli, amice,

* Ratlips = buze de şobolan

— Pe ăsta trebuia să-l lăsăm să treacă nu pe noi. Tu eşti cel ce-o să rămînă la coadă, în vreme ce noi o să ne întoarcem prin falia temporală. În fond, pentru asta eşti plătit, nu ?

Al treilea membru al Comandoului Timpului, caporalul Cicero, era de aceeaşi părere, iritat de faptul că Ratliff iar făcea o criză Sturm und Drang :

— Băi, fii atent, că ne cam calci pe nervi !

— Biiine !, zise Ratliff. Las' că fac eu o plîngere cînd ne-om întoarce la Chronobază.

— Pînă una-alta, hai să punem la punct chestiunea asta din Feno Flux, să mai salvăm o dată viitorul şi să ne întoarcem acasă, rosti Alec de la Ree. Pe urmă n-ai decît să schelălăi cît ai chef !

Îşi privi unghia de la degetul mare, unde putea citi în cifre purpurii ora subiectivă a acestui an din Feno Flux. Tocmai traversau Marile Banchize.

— E unsprezece patruzeci, ora lor. Scrută întunericul de dincolo de provă.

— Uite-l !

Un gigantic morman de gheaţă se ivi ameninţător la 15 metri deasupra mării netede.

— Mişcaţi-vă rapid !, şuieră de la Ree. Comandoul se grăbi să-şi îndeplinească misiunea. În mai puţin de două minute erau înapoi lîngă balustrada provei.

— Aţi pregătit totul ?, întrebă de la Ree. Ţigara i se stinsese ; îi ieşise sufletul de atîta alergătură. Ratliff şi Cicero încuviinţară că totul era gata. De la Ree zîmbi :

— În 30 de secunde viitorul o să fie aranjat, omenirea o să fie în siguranţă încă o mie de ani, iar noi o să ne odihnim încă o bucată de vreme.

Deschise fereastra care dădea spre falia temporală, îi dădu brînci lui Cicero în ceaţa portocalie ce pulsa şi făcu un pas spre intrare :

— Da' să ştii că tot nu-mi place chestia asta, răbufni Ratliff. Dacă rămîn prins în Flux ?

Aprinzîndu-şi ţigara, de la Ree îi aruncă o privire de dispreţ. Apoi îi suflă un nor de fum toxic în nas şi-i zise :

— Mă doare-n cot, Ratlips ! Tu salvează omenirea, că om trăi şi-om vedea la Chronobază !

Cu un picior în ceaţă se întoarse şi adăugă :

— Şi ai grijă să nu cari după tine vreo decadă, auzi ce-ţi spun ?

Şi se făcu nevăzut.

În acel moment, pe cînd înainta cu 22 de mile pe oră, marele transatlantic prinse să se încline spre pupa babord. Primul ofiţer urlă la timonier că un iceberg plutea în derivă spre prova vasului. Timonierul reacţionă prompt. Vasul lunecă încet spre ape sigure.

Aşa că Ratliff asigură viitorul omenirii, declanşînd cartuşele în timp ce sărea în ceaţa portocalie din falia temporală, şi scufundă „Titanicul".

Şi medită idiot : Desigur, există şi alt mod, mai simplu, de a cîştiga o pîine. Dintr-o chestie ca asta poţi *s-o păţeşti !*

În româneşte de Vladimir RODINA

GHEORGHE PĂUN

DISPARIŢIA UNUI VÎNZĂTOR DE LOZURI

ERA ÎNALT şi voinic, măsliniu, purta o şapcă portocalie, cu cozoroc transparent, şi îi lipsea degetul mare de la mîna dreaptă. „L-am prins în roata betonierei, uite-aşa mi l-a apucat între dinţi şi mi l-a sfărîmat. Oho, ce-am mai ţipat... mamă, mamă !..." povestea el oricui se întîmpla să-l întrebe cum şi-a pierdut degetul. „He, he, ce credeai, că la lozuri mi-am rupt degetul, he, he, eu am lucrat pe schele toată viaţa... Uite, şi muzeul din faţă este construit de mine... dar nu aici mi-am lăsat degetul, în altă parte..."

O chestie curioasă muzeul ăsta. Lucrase la el, ştia cum arată, ştia că are o singură intrare. O singură ieşire deci. Şi ştia şi cît e de mare. Cel mult două sute de vizitatori ar fi încăput în el şi aceia călcîndu-se pe picioare totuşi. Cel mult două sute. Iar azi intraseră pe puţin trei sute de oameni. Nu-i numărase de la început, cîteva ore nu remarcase ce se întîmplă aici, abia mai tîrziu a început să tragă pentru fiecare nou vizitator cîte o linie, cu pixul, pe masa pe care îşi întinsese lozurile. Cu mîna stîngă, învăţase să ţină pixul cu mîna stîngă. La fiecare grup de zece linii, trăgea o acoladă. Douăzeci şi şase de acolade pînă acum. Şi nu începuse numărătoarea de dimineaţă. Intraseră cel puţin trei sute de oameni în muzeu. Şi nu mai ieşise nici unul !...

Vînzătorul de lozuri şi-i imagina pe toţi, lipiţi unul de altul, înghesuiţi ca într-un tramvai în cele trei săli ale muzeului, intraţi să privească tablourile de pe pereţi şi privind, ce ?, şi făcînd, ce ?, aşa de mulţi la un loc, într-un muzeu de artă... În care numai arareori se găseau mai mult de zece vizitatori deodată. Doar cînd erau aduşi elevi, cu clasa, doar atunci sălile erau ceva mai pline.

Iar acum, atîta lume înăuntru... Şi tot mai intră cîte unul. E-adevărat că s-a făcut mare tam-tam cu expoziţia pictorului acela sud-american, „vrăjitorul culorilor"era numit, fuseseră lipite afişe în tot oraşul, dar asta nu însemna ca tot oraşul să vină la expoziţie...

Încă patru inşi ! Repede, patru liniuţe ! O nouă acoladă. Pînă cînd aşa ? Trei săli, trei cămăruţe, le ştia foarte bine, atîta era muzeul de artă. Plus birouri şi depozite, dar acolo publicul nu avea acces. Şi o singură intrare. O singură ieşire deci.

Îşi scoase şapca cea portocalie şi se scărpină alene în cap. Ar fi intrat, desigur, înăuntru, să se dumirească, dar nu-şi făcuse planul şi, dacă-l prindeau că şi-a părăsit măsuţa, că „a închis" pe ziua aceea, s-ar fi zis că de-aia nu şi-a făcut planul. „Lozul, ia lozul !" mormăi el nesigur, amintindu-şi de plan, dar perechea care intra tocmai atunci în muzeu îl întrerupse. Trase încă două linii cu pixul.

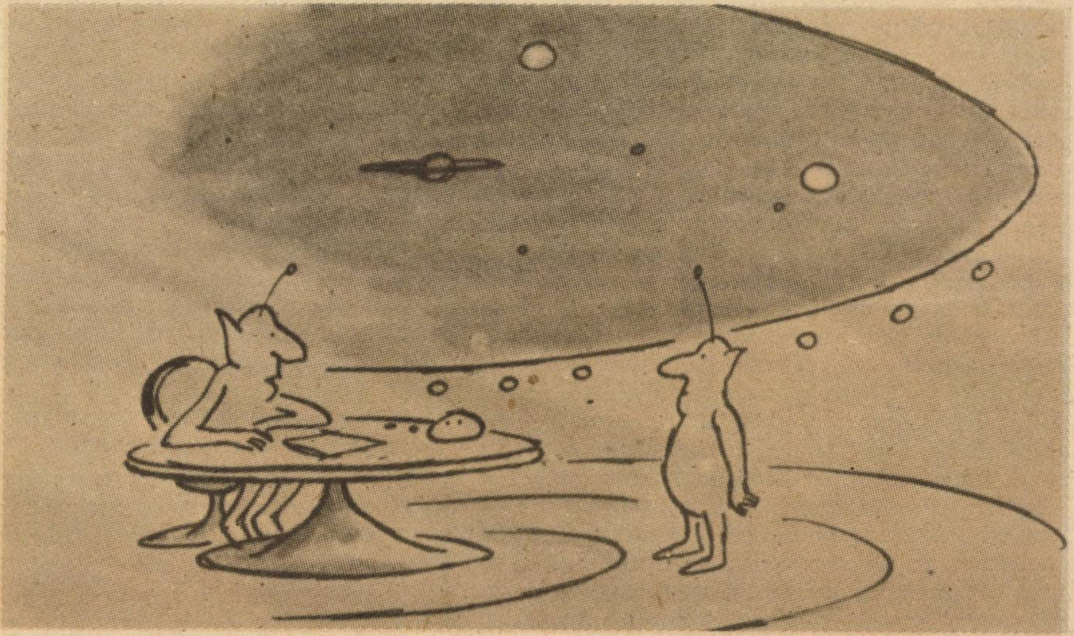
Se scărpină din nou în cap şi luă hotărîrea cea mai înţeleaptă. Puse şapca peste lozuri, semn că era pe aproape şi se ridică. Va intra în muzeu, va arunca o privire înăuntru şi va ieşi în cel mult un minut. N-o să umble nimeni la lozuri în vremea asta şi nici vreun eventual control n-o să-i poată imputa că „a închis". Era pe aproape, eee ! chiar acolo era, dar nu l-au observat ! Gata, hotărîrea odată luată, traversă repede strada şi porni să urce treptele muzeului. Se opri la jumătatea lor, se întoarse la măsuţă, chicoti, trase încă o linie, chicoti din nou şi reveni pe treptele muzeului. Aruncă o privire spre trotua-

rul de unde plecase, spre lozuri, şi intră.

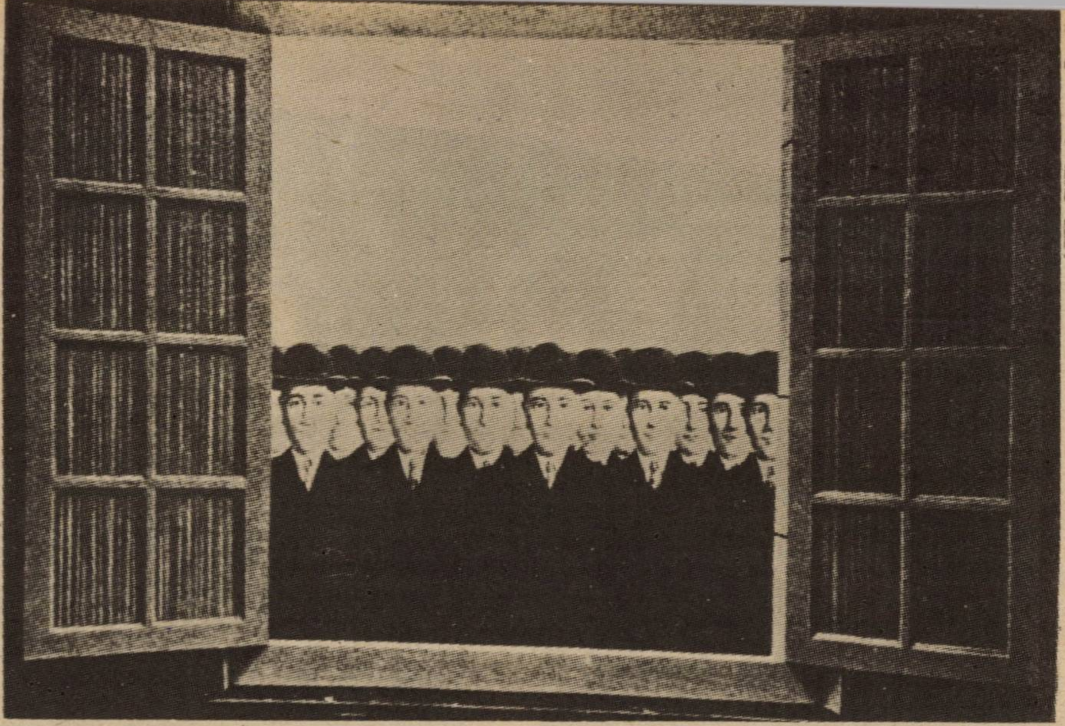
RĂCOARE, linişte, lumină egală. Ca în orice muzeu. Zece-douăzeci de vizitatori în fiecare încăpere. Atît. Zece-douăzeci în fiecare ! Mai făcu un tur prin săli. Acelaşi rezultat. Ei, fir-ar să fie ! Se simţea confuz, ameţit, nu mai înţelegea nimic. Se întoarse spre ieşire, mirat, încruntat, bodogănind de unul singur. Avusese halucinaţii, ce i se întîmplase ? Numărase sute de vizitatori, iar aici... În prag făcu loc să intre unui grup de trei bărbaţi. Aveau serviete şi vorbeau tare. Încă trei ! Zăbovi lîngă uşă, pentru a vedea ce se mai întîmplă. Mai ales că se zărea de acolo şi măsuţa cu lozuri. Se întîmpla că din cînd în cînd mai intra cîte un vizitator, cîte doi. Dar nu ieşea nici unul. Toţi dispăreau în cele trei săli ale muzeului. Mai ales în direcţia sălii din spate. Or fi făcut între timp o altă ieşire pe acolo ? Hm, nu auzise de aşa ceva. O întrebă pe vînzătoarea de bilete. „Nu", răspunse ea fără ton şi vînzătorului de lozuri i se păru că ea nici n-a înţeles ce-o întrebase, parcă dormea, rupea bilete, primea bani, dădea restul cu gesturi iuţi, precise, dar fără să-şi privească mîinile, ochii întredeschişi abia dacă se mişcau din cînd în cînd.

Porni şi el spre sala din spate.

Nimic deosebit. Douăzeci şi opt de vizitatori. Împrăştiaţi prin sală, în faţa tablourilor. Opt priveau o pînză lată, luminoasă, singura de mărimea aceea, restul, în grupuri de cîte cel mult trei-patru, şuşoteau în faţa celorlalte tablouri. Nici o ieşire, nici o uşă. Toate ferestrele închise. Iar dinspre sala numărul 2 mai soseau şi alţi vizitatori. Îi numără din nou. Tot douăzeci şi opt ! Deşi mai intraseră cîţiva ! Cel puţin doi tineri ţinîndu-se de mijloc, o liceană în uniformă şi un domn cu ochelari rotunzi şi baston. Aha, şi tinerii şi liceana şi domnul cu ochelari se aflau în faţa tabloului cel mare. Se apropie de ei. „Mulţime admirînd un tablou" scria pe ramă. Iar pe pînză, o masă compactă de oameni, greu de evaluat numărul lor. Stăteau în faţa unui perete pe care se zărea marginea de sus a unui tablou. Ei şi ? ! Vînzătorul de lozuri îi dădu ocol, ciocnindu-se de bastonul domnului cu ochelari, de servietele celor trei bărbaţi care vorbeau tare cînd intraseră. Un tablou în care mai mulţi oameni, chiar foarte mulţi, admirau un tablou, aşezat pe perete, într-o expoziţie, un

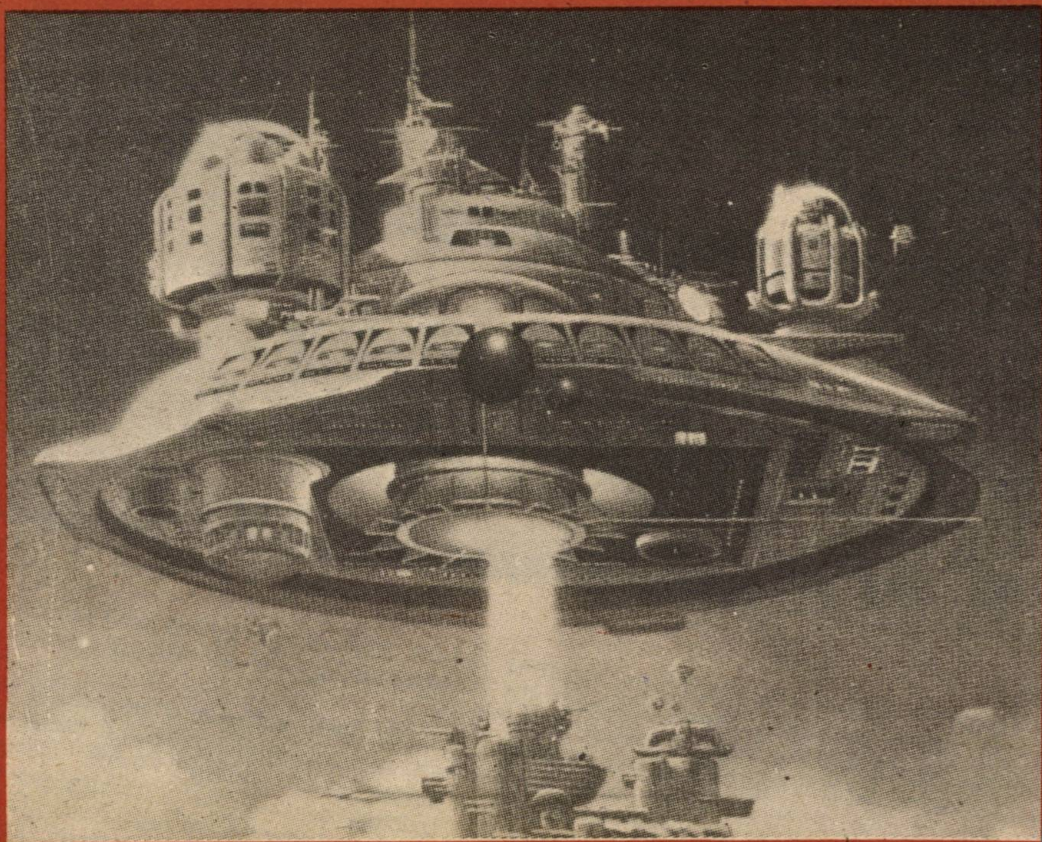
Klork, vreau să te îndrepţi spre planeta Pămînt şi să bîzîi puţin cu farfuria zburătoare deasupra ălora din Texas, Michigan şi Massachusetts.

WALLI F. LEFF : Gînd

tablou... Se dădu mai aproape, simţind că are o revelaţie. Sigur, tabloul din tablou reprezenta aceeaşi scenă. Nu i se vedea decît marginea de sus, dar era clar că este vorba tot despre o mulţime admirînd un tablou. Distinse detalii din tabloul real repetate în cel pe care-l priveau oamenii pictaţi de pictorul sud-american, vrăjitorul culorilor, în centrul tabloului real. Oho, tot mai multe detalii se distingeau dacă erai atent. Printr-un ciudat efect de perspectivă, mulţimea din tabloul din tablou se zărea oarecum de sus şi se vedea că ea este aceeaşi cu mulţimea din primul tablou. Privit de aproape, şi tabloul privit de privitorii din tabloul din primul tablou îşi releva unele detalii. Teribilă minuţiozitatea pictorului sud-american ! Lucrase cu lupa probabil, cu microscopul. Al treilea tablou reprezenta tot o mulţime de admiratori ai unui tablou, un tablou mare, cît jumătate din peretele unei expoziţii, şi un grup compact, de mulţi, greu de evaluat cîţi, oameni care priveau spre acel tablou şi în care se vedea un tablou admirat de o mulţime de oameni, care, dacă oamenii dintr-un tablou ar avea şi gînduri, se minunau tocmai atunci de minuţiozitatea pictorului sud-american, care în tabloul din tablou figurase detalii din primul tablou, detalii care se regăseau apoi şi în tabloul din...

CEI DOI golănaşi dăduseră de cîteva ori ocol mesei cu lozuri, îşi făcuseră cu ochiul şi se îndepărtaseră. Reveniră, trecură dintr-o parte în alta prin faţa ei şi se îndepărtară din nou. „Gata ?“ „Gata !“ decise cel mai înalt. Porniră agale spre colţul străzii, se întoarseră fluierînd şi, din cîteva mişcări, îşi umplură buzunarele, mai făcură cîţiva paşi fluierînd, apoi o rupseră la fugă. După un sfert de oră, ascunşi în spatele gării şi siguri că nu i-a urmărit nimeni, începură evaluarea prăzii. „Asta zic şi eu lovitură !“ „Ha, ha, ne-am îmbogăţit.“ „Trebuia să le luăm pe toate.“ „N-au mai rămas multe.“ „Mai trage o dată !“ „Şi la mine la fel.“ „Ha, ha, hai să mai tragem !“ „De unde ? ha, ha...“ „De la mine... şi eu de la tine.“ „Ia te uită ! Tot *mai trage o dată !*“ „Zău ? ! Arată-mi ! Băftosule ! Hai, mai trage !“ „Pe ăsta... nu, pe ăsta.“ „Ei ?“ „Priveşte !“ „M-m-ai trage... Ce-ai făcut, mi l-ai dat tot pe primul ?...“ „Nu, uite-l pe primul !“ „Ei, fir-ar să fie ! Hai să mai încercăm !“ „Tot aşa ?“ „Tot.“ „Mai trage...“ „Încă unul...“ „Ne-am pricopsit... Mai trage... şi încă o dată... mai trage... mai ...“

LIZA MITCHELL : **O.Z.N.**

COSMOSUL ACCESIBIL

VISUL de a putea călători spre alte corpuri cerești s-a „concretizat" de-a lungul timpului în numeroase texte, unele amintite în capitolele anterioare. Odată cu conturarea rezolvărilor tehnice (relativ recente) ale problemelor zborului cosmic, o vastă zonă a literaturii de anticipație științifică a fost invadată de această temă. Povestiri, romane, benzi desenate, filme au exploatat farmecul, aventura, insolitul explorării unor spații îndepărtate. De altfel, tema este deseori confundată cu însuși fenomenul S.F.

Cele cîteva texte care urmează, deși subsumabile acestui capitol, au totuși sensuri mai complexe.

STANISLAW LEM

TESTUL

STANISLAW LEM ● Scriitor, critic literar, medic şi matematician, St. Lem s-a născut în Polonia în 1921 şi a debutat în 1948 cu povestiri s.f. remarcabile prin imaginaţie şi originalitate a ideilor, dar mai puţin realizate artistic. În scurtă vreme însă şi-a conturat formula stilistică, odată cu descoperirea temelor predilecte : ameninţarea militarizării şi distrugerii globului terestru, căutarea identităţii umane şi dragostea faţă de oameni, acestea fiind uneori prezentate sub înfăţişarea pamfletului împins pînă la grotesc. Dintre cărţile sale trebuie amintite : *Eden* (1959), *Solaris* (1961), *Neînvinsul* (1964), *Ciberiada* (1965), *Povestiri despre pilotul Pirx* (1968), *Jurnale astrale* (1971), *Măreţia închipuită* (1973, an în care i s-a decernat *Premiul de Stat* pentru întreaga creaţie), *Repetiţie* (1979), *Golem 14* (1981) şi *Provocarea* (1983).

Un loc aparte în opera sa îl ocupă cibernetica şi informatica, dilemele ştiinţei ultramoderne şi ereziile cosmogonice străvechi. Virtuozitatea stilistică uluitoare, inventivitatea lingvistică pe măsura conţinutului de idei — care fac aproape imposibilă traducerea fidelă în alte limbi — sînt încă două aspecte care, adăugate umanismului angajat, luminos, al creaţiei sale, îl definesc ca pe unul dintre cei mai semnificativi scriitori de s.f. şi o voce distinsă a literaturii universale contemporane.

CADET Pirx !

Vocea drastică a lui Bullpen îl dezmetici brusc. Tocmai visa că în buzunarul de ceas al vechilor lui pantaloni de civil, vîrîţi în fundul dulapului, avea o monedă aţîţătoare de două coroane. O monedă de argint lucioasă, zornăitoare, de care uitase cu desăvîrşire. Exact cît îi trebuia pentru un bilet la film, plus o jumătate de coroană pe care putea să o risipească la automate. Vai ! Dar dacă automatul ar înnebuni şi i-ar vărsa toate monezile în braţe ? Pirx începuse deja să se clatine sub povara nemaiauzitului noroc, cînd bang ! Bullpen îl trezi la realitate :

— Cadet Pirx, ce ai face dacă, în timpul patrulei, te-ai întîlni cu o navă de pe o planetă străină ?

Pirx căscă gura ; arăta ca ultimul om cu vreo idee despre ce se face cînd te întîlneşti cu o fiinţă venită din altă lume.

— M-aş apropia..., începu aproape pierit.

Clasa împietrise aşteptînd cu sufletul la gură un deznodămînt comic.

— Foarte bine, încuviinţă părinteşte Bullpen. Şi pe urmă ?

— M-aş opri, se avîntă Pirx simţind că se înnămoleşte într-o zonă care îi depăşeşte cu mult competenţa. Disperat îşi căzni creierul să regăsească în memorie paragraful optim din Manualul Spaţial, dar parcă nu l-ar fi citit niciodată. Îşi plecă sfios privirile, la timp ca să observe că Smiga încerca să-i sufle mişcîndu-şi buzele ca peştii. Descifră cu coada ochiului cuvintele şi le repetă automat, cu voce tare :

— Le-aş spune cum mă cheamă.

Clasa izbucni în hohote de rîs. Bullpen se strădui fără succes să se abţină, dar îşi recăpătă iute mina serioasă :

— Cadet Pirx, mîine te prezinţi la mine cu manualul de navigaţie. Cadet Boerst !

Pirx se aşeză ca şi cum masa lui ar fi fost din sticlă încinsă. Nu se supă-

rase pe Smiga ; aşa era individul, pus mereu pe şotii. Dar nici nu izbuti să priceapă o iotă din ce turuia Boerst, care tocmai se chinuia să deseneze o diagramă în timp ce Bullpen se prefăcea că n-a auzit în viaţa lui de computere. Regulamentul şcolar permitea folosirea computerelor, dar Bullpen era împotrivă : „Computerul e şi el om, zicea. Poate şi el să clacheze."

Pirx studia posibilităţile de cheltuire a celor două coroane, cînd sună clopoţelul şi clasa se goli, dar fără ţipete, îmbrînceli şi tropăieli de şcolari. Oh, nu ! Ei nu mai erau de mult copii !

Jumătate dintre ei se repeziră în direcţia bufetului ; deşi la acea oră nu se mai servea mîncare, beneficiau de alte atracţii demne de toată atenţia. De pildă, noua ospătăriţă... Pirx porni de-a lungul vitrinelor cu globuri stelare şi, cu fiece pas, speranţele de a găsi moneda în buzunarul pantalonilor se anemiau. În capul scărilor era deja convins că totul fusese o simplă închipuire.

Boerst, Smiga şi Payartz tîndăleau pe culoar.

— Mîine te-aşteaptă un test a-ntîia !, îi azvîrli Boerst.

— Mare brînză, replică Pirx indiferent. Pe el nu-l ducea nimeni de nas.

— Nu crezi ? Citeşte singur, zise Boerst şi bătu cu degetul în sticla avizierului.

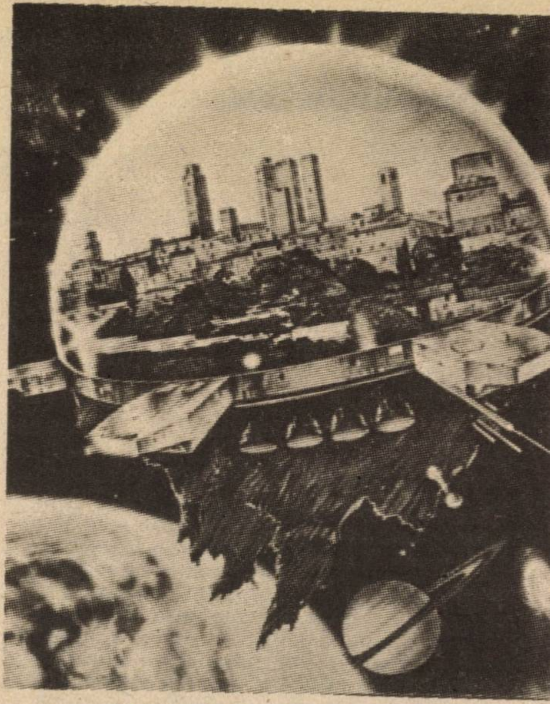
Pirx întoarse capul fără să se poată stăpîni ; pe tabel figurau trei nume. În frunte, cît o vîlvătaie : Cadet Pirx ! O clipă, mintea i se înceţoşă. Apoi auzi din depărtare o voce, şi fu uimit să constate că-i aparţinea :

— V-am zis eu : mare brînză !

Îi părăsi şi apucă pe cărarea încadrată de flori închipuind o rachetă. Orb la „piciorul-cocoşului", se izbi de Bullpen, care se strecura din institut pe o uşă lăturalnică. Încremeniţi nas în nas, Pirx îl salută.

— A, tu erai, îi veni lui Bullpen inima la loc. Mîine zbori, aşa-i ? Atunci... noroc la lansare ! Poate, cine ştie, ai baftă să... hm... să te întîlneşti cu niscaiva extratereştri.

Ajuns în cameră, Pirx începu să se frămînte : să deschidă sau nu dulapul ? Ştia exact unde erau pantalonii. Se

Oraş al viitorului : „oraşul satelit". (Din revista „Epoca". Milano, 1982)

lăsă pe vine, închise ochii şi pipăi buzunarul ; era gol.

ÎNCOTOŞMĂNAT în costumul neermetizat, Pirx se proţăpise pe pasarela de metal chiar sub acoperişul hangarului şi, pentru că mîinile îi erau ocupate, se căznea să se sprijine cu cotul de frînghia ce ţinea loc de balustradă. Într-o mînă strîngea manualul de navigaţie, iar în cealaltă mototolise fiţuica împrumutată de la Smiga. Se zicea că toţi din şcoală au zburat o dată, dar era un mister cum de reuşiseră să se întoarcă nevătămaţi, mai ales că, imediat după terminarea testului de zbor, cadeţii erau transferaţi undeva în Nord, la o bază unde se apucau să tocească pentru absolvire.

Aşa că Pirx stătea pe pasarelă şi aştepta să apară ofiţerul superior şi cei doi instructori. „De ce-or fi întîrziind ?" Lansarea era programată pentru ora 19.40 şi deja era 19.27. Deodată, din întunericul hangarului se auziră paşi. Noii veniţi se puseseră la şapte ace : uniforma completă. Deşi negonflat, costumul spaţial al lui Pirx părea la fel de graţios ca douăzeci de costume

de fotbal american unele peste altele, ca să nu mai vorbim de intercom şi de aparatul radio care îi atîrnau de-o parte şi de alta a inelului de deconectare din jurul gîtului, de tubul respirator care-i spînzura lîngă grumaz şi de tubul cu oxigen de rezervă, legat atît de strîns la spate, încît îi ciupea pielea la orice mişcare.

Şi iarăşi pasarela se ondulă sub paşii cuiva care venea din spate. Era Boerst! Purta acelaşi tip de costum spaţial, îl salută pe Pirx cu mănuşa uriaşă, extrem de băţos, şi încremeni aşa, ca şi cînd murea de poftă să-i ardă una. Cînd cei trei „oficiali" porniră, Pirx îl întrebă dezorientat:

— Tu ce cauţi aici? Nu figurai pe listă.

— S-a îmbolnăvit Brendan. Îi ţin eu locul.

Pirx intră în panică; Boerst nu numai că era cel mai strălucit cadet din program (lucru pe care Pirx l-ar fi putut trece cu vederea, ba chiar ar fi fost dispus să-l respecte pentru geniul lui matematic) şi că părinţii lui erau suficient de sus-puşi pentru ca el să *nu* viseze la o monedă de două coroane, dar era şi un excelent gimnast, un săritor clasa întîi, un dansator grozav şi, cel mai enervant, arătos din cap pînă-n picioare. *Foarte* arătos, de fapt, ceea ce nu se putea spune despre Pirx.

În şir indian, defilară pe lîngă rachetele parcate una lîngă alta şi intrară în fascicolul vertical de lumină pătruns în hangar printr-o deschizătură a acoperişului de 200 metri pătraţi. Doi uriaşi ca nişte conuri — Pirx îi asocia mereu cu nişte uriaşi —, fiecare de 48 metri înălţime şi 11 metri diametru (prima treaptă de lansare) moţăiau alături pe o grămadă de deflectoare de jet, din beton.

Trapele erau deschise şi pasarelele montate pentru urcarea la bord a piloţilor. Cam pe la mijlocul pasarelei se afla un trepied de plumb cu un steguleţ roşu în vîrf. Cunoştea procedura. Întrebare: „Pilot, eşti gata să-ţi îndeplineşti misiunea?". Răspuns: „Da, să trăiţi!". Şi apoi, pentru prima oară în viaţa lui, urma să dea la o parte steguleţul flexibil. Şi deodată îl străbătu un fior rece: se văzu în timpul ceremoniei de urcare la bord împiedicîndu-se zdravăn de balustradă şi căzînd ca un bleg. S-a mai întîmplat şi altora asemenea accident, nu vedea de ce nu i s-ar fi întîmplat şi lui. Uneori avea senzaţia că s-a născut păgubos, deşi instructorii săi erau de altă părere. Pentru ei Pirx era pur şi simplu un cretin şi un împiedicat ca oricare altul şi nu era capabil să se concentreze ca lumea tocmai cînd era nevoie. Nimic mai mult.

Cu coada ochiului observă că Boerst se postase la un pas de pasarelă şi luase poziţia de drepţi, cu braţele lipite de pungile de cauciuc umflate ale costumului. „Haina aia aiurită parcă e special croită pe măsura lui", medită Pirx cu amărăciune, „iar pe mine stă ca o adunătură de mingi de fotbal!". Cum naiba se făcea că echipamentul lui Boerst părea neumflat, în timp ce al lui avea gîlci peste tot?

Abia dacă prinse din zbor cîteva vorbe din ce i se spunea lui Boerst care, ţeapăn ca un par, detona răspunsurile atît de rapid, încît Pirx realiză că el nu mai avea nici o şansă. Cînd îi veni rîndul, nu începuse bine să vorbească ofiţerul, că îl străfulgeră un gînd: trebuiau să fie *trei* piloţi. Ce s-a întîmplat cu al treilea? Absolut întîmplător înregistră ultimele cuvinte ale ofiţerului şi apucă să bălmăjească la timp un neconvingător: „Cadet Pirx e gata pentru lansare."

— Mda... văd..., mormăi ofiţerul superior. Şi... te declari apt atît din punct de vedere fizic, cît şi mintal... ahm... în limitele capacităţilor tale?

Ofiţerul se dădea în vînt după întrebările de rutină dantelate.

Pirx se declară apt.

— Atunci te numesc pilot pe durata zborului, debită transpus ofiţerul formula sacră. Şi continuă: Misiunea — lansare verticală la jumătate din puterea treptei. Ascensiune către elipsa B-68. Corecţie pentru înscriere pe orbita stabilă cu o perioadă orbitală de 4 ore şi 26 minute. Urmează întîlnirea cu navetele spaţiale de tip JO-2. Zonă probabilă de contact radar: sector 3, satelitul PAL, cu posibilă deviere de 6 arc-secunde. Stabiliţi legătura radio

pentru coordonarea manevrei. Manevra : ieşire din orbită la 60 grade, 24 minute latitudine nordică şi 115 grade, 3 minute, 11 secunde longitudine estică. Acceleraţie iniţială : 2,2 g. Acceleraţie finală : zero. Fără să pierdeţi legătura radio, escortaţi cele două navete JO-2 în triformaţie spre Lună, începeţi inserţia lunară pentru o traiectorie orbitală ecuatorială — cum ar fi LUNA PELENG —, verificaţi înscrierea pe orbită a celor două nave pilotate, apoi ieşiţi cu acceleraţie din orbită pe direcţia aleasă de voi şi reveniţi la orbita staţionară din raza satelitului PAL. Acolo aşteptaţi noi instrucţiuni !

— Pilot Pirx, eşti gata de lansare ?

— Gata !, se zborşi Pirx, care avea o singură dorinţă pe lume : să intre în cabina de comandă şi să-şi desfacă fermoarul de la costum sau cel puţin inelul de la gît.

Ofiţerul superior se dădu un pas înapoi :

— Urcaţi în rachete !, urlă cu o voce magnifică, o voce care acoperi, asemeni unui clopot de catedrală, zgomotul din hangar.

În sfîrşit, Pirx decise să ia taurul de coarne ; înşfăcă fanionul roşu, se împiedică de balustradă, îşi regăsi echilibrul în ultima clipă şi mărşălui de-a lungul pasarelei cu entuziasmul unuia trezit din morţi. Cînd ajunse la jumătatea drumului, natural că Boerst, chipeş ca o minge de fotbal, se şi urcase în racheta lui.

Pirx vîrî picioarele înăuntru, se propti în harnaşamentul de metal, alunecă în viteză pe jgheabul flexibil fără să se atingă de trepte — „Treptele sînt pentru idioţi", era una din maximele lui Bullpen — şi începu a zăvorî cabina. În clipa cînd închise chepengul exterior, luminile interioare se aprinseră automat. Apoi urcă scăriţa acoperită cu un material aspru şi ajunse la scaunul pilotului.

„De ce naiba e nevoie să bagi pilotul într-o băşică de sticlă cu diametrul de trei metri, cînd rachetele astea cu un singur loc sînt şi aşa destul de înghesuite ?" Deşi transparentă, bineînţeles că „băşica" nu era din sticlă, ci dintr-un fel de plexiglas asemănător ca textură şi elasticitate cu un cauciuc foarte dur. Scaunul se afla chiar în centrul camerei de control. Datorită formei conice a cabinei, pilotul din „scaunul de dentist" (umor spaţial !) se putea roti pentru a urmări tot panoul de instrumente prin pereţii transparenţi ai băşicii, adică toate cadranele, ecranele video, computerele, astrograful şi — cel mai sfînt lucru — traiectometrul.

Imediat ce se aşeză în poziţia normală (înclinat pe spate), Pirx realiză că era imposibil să se aplece în faţă şi să conecteze toate cablurile, tuburile şi firele care îi atîrnau din costum la mufele ataşate de scaun. De cîte ori se apleca, costumul i se strîngea la burtă şi-l ciupea, aşa încît nu e de mirare că încurcă cablul radio cu cel de încălzire. Din fericire, cablurile erau împletite diferit, dar, pînă să descopere greşeala, se făcu lac de sudoare. În timp ce aerul comprimat, declanşat automat, îi umfla fîsîind costumul, se lăsă pe spate, oftă din rărunchi şi se apucă să-şi lege pulpele şi umerii cu curele. Cea dreaptă se

RICO : **Mona Lisa.** (Colaj)

închise cum trebuie, cea stîngă însă își demonstra personalitatea. Din cauza afurisitului de inel izolator din jurul gîtului îi venea foarte greu să se întoarcă și bîjbîi disperat cu mîna după cîrligul chingii. Atunci desluși în cască niște voci înăbușite.

— Pilot Boerst, de la bordul navei AMU-18 ! Decolează cînd numărătoarea inversă automată ajunge la zero. Atenție ! Ești gata ?

— Pilot Boerst se află la bordul navei AMU-18 și este gata de lansare cînd numărătoarea inversă automată va ajunge la zero, răspunse cadetul ca din pușcă.

„Al naibii cîrlig !" După îndelungate și istovitoare eforturi, cîrligul se prinse unde îi era locul și Pirx se relaxă în scaunul curbat și moale, amețit de parcă tocmai s-ar fi întors dintr-o expediție spațială.

— Minus 23...22...21...

Asculta în căști numărătoarea bălmăjită pe un ton mecanic.

— Zero !, urlă vocea. Instantaneu se auzi un huruit înfundat și prelung, i se zgudui scaunul și licăriri de lumină șerpuiră pe lîngă carcasa de plexiglas sub care ședea tihnit, contemplînd cu duioșie panoul din tavan plin de felurite afișaje : astrograful, instrumentul de măsură a răcirii aerului, rachetele propulsoare din prima fază, ejecțiile de susținere, instrumentele de măsură a contaminării izotopice a fluxului de neutroni, ca să nu mai vorbim despre alte vreo 18 aparate de măsură construite special pentru a controla cum funcționează racheta propulsoare. Treptat vibrațiile scăzură, perdeaua sonoră de deasupra capului slăbi în intensitate, iar larma se potoli ca o furtună ce se îndepărtează alene, lăsînd în urmă-i o liniște nefirească, mormîntală.

Brusc auzi un sîsîit și un bîzîit atît de neașteptate, încît abia apucă să intre în panică. Coordonatorul electronic declanșase niște ecrane, pînă atunci somnolente, care erau deconectate prin telecomandă pentru a proteja lentilele camerei de luat vederi de eventualele stricăciuni provocate de explozia atomică a unei lansări din apropiere.

„NU-s chiar așa rele comenzile astea automate !", constată satisfăcut Pirx. Străbătea feerice plaiuri de visare cînd, brusc, părul i se ridică măciucă sub cupola căștii : „Isuse Cristoase ! Urmez eu. E rîndul meu !"

— Pilot Pirx, de la bordul navei AMU-27 ! Vocea care îi bubui în urechi îi confirmă justețea presentimentului. Decolează cînd numărătoarea inversă ajunge la zero. Atenție ! Ești gata, pilot ?

„Stați un pic !", ar fi vrut să strige. În loc de asta răcni :

— Pilot Boerst... ăăă... Pilot Pirx, de la bordul navei AMU-27, gata de... uf... lansare pe numărătoarea automată.

Îi scăpase „pilot Boerst" fiindcă încă îi mai răsuna în minte vocea senzațională a colegului. „Tîmpitule !", își mușcă buzele după ce se așternu liniștea. Apoi numărătoarea inversă automată — de ce toate vocile astea imprimate parcă ar fi de subofițer ? — începu să latre : „Minus 16... 15... 14..."

O sudoare rece îi cotropi pielea ; uitase ceva esențial, o chestie de viață și de moarte.

— ... 6 ... 5 ... 4

Înșfăcă cu degetele transpirate maneta. „Oare toți transpiră în halul ăsta ?" „Probabil !", își răspunse în lipsă de interlocutor, o fracțiune de secundă înainte de a auzi căștile hămăind : „Zero !"

Trase instinctiv maneta stîngă înapoi pînă la poziția de mijloc. Urmă o explozie înfricoșătoare, iar pieptul și capul îi fură turtite de o presă flexibilă de cauciuc. „Racheta propulsoare !" izbuti să articuleze înainte ca privirile să i se încețoșeze. Dar nu pentru multă vreme ; încet-încet imaginea deveni mai clară, deși presiunea necruțătoare îi stîlcea fiecare centimetru pătrat de trup. Ecranele video din față erau inundate de un torent de lapte. „Probabil trec prin nori". Se aranjă mai confortabil, apăsînd brațul scaunului ca să-i ridice spătarul, și paraliză :

„Fițuica ! Unde e fițuica ?" Asta era detaliul acela îngrozitor pe care nu și-l amintise la timp. Cotrobăi cu privirea în toată cabina, fără să mai ia în seamă miriadul de aparate care pulsau fre-

netic în jur. Fiţuica alunecase sub scaun. S-ar fi aplecat, dar curelele îl pironiseră pe spate. Fără a pierde o clipă, cu sentimentul că s-a cocoţat în vîrful unui turn în toiul prăbuşirii, scoase din buzunarul de la şold manualul de navigaţie, îl deschise şi smulse planul de zbor din copertă. „Unde dracu' e orbita 68 ? Asta trebuie să fie !" Controlă traiectoria şi făcu un tonou. Spre marea lui surprindere, lucrurile merseră bine.

În ciuda senzaţiei vagi de pierdere a greutăţii, nu observă că ieşise din gravitaţie. Ecranul din faţă se acoperi de stele ca nişte bulinuţe pe fondul negru al vidului. La fel şi ecranele laterale. Dar ecranul de bord... aaa ! Îl umpluse un Pămînt gigantic. Pirx îşi lipi de el privirile ca nişte ventuze ; zbura la o altitudine de 700 km la perigeu şi 2.400 km la apogeu. „Ei, aia de colo doar n-o fi Groenlanda ? !" N-apucă să verifice, căci deja plutea deasupra Canadei de nord. Polul era învelit de irizările zăpezii, oceanul se distingea rotund şi neted, negru-violet ca fonta, se zăreau doar cîţiva nori ca nişte stropi vîscoşi împroşcaţi ici şi colo.

Aruncă o privire spre ceas ; zbura de fix 17 minute. Era timpul să intercepteze semnalul radio PAL şi să urmărească cu toată atenţia ecranele radar cînd va trece prin zona de contact a satelitului. „Ia stai, cum zicea că le cheamă pe navetele alea ? RO ?... Nu... JO ! Şi... ce numere aveau ?" Deschise intercomul agăţat pe piept. Întîi auzi scrîşnete şi păcănituri — interferenţe cosmice ! „Ce sistem folosea PAL ? Ah, da — Morse !" Ascultă concentrat, cu ochii înfipţi în ecrane, urmărind cum Pămîntul se rotea greoi sub el, iar stelele lunecau pe lîngă navă. Dar nici urmă de PAL.

Atunci auzi un bîzîit.

„Asta să fie ?", se miră, însă imediat respinse ideea. „Eşti nebun ? Sateliţii nu bîzîie !... Păi atunci ce să fie ? Nimic !... Sau să fi fost totuşi ceva ?" Înlemni : „Vreo defecţiune periculoasă ?"

În aceeaşi clipă descoperi ce era ; o matahală de muscă, una din brutele alea verzui-negre, inventate special

— Alo, centrul de control ! Am descoperit misterul craterelor !

să-ţi facă viaţa amară, o muscă enervantă, agasantă, idioată şi, pe deasupra, şi şmecheră, care se infiltrase în mod miraculos — cum altfel ? — în cabina de comandă a navei şi acum zumzăia binedispusă în spaţiul din afara băşicii. Din cînd în cînd ricoşa în aparatele luminoase, ca un cocoloş zbîrnîitor. Cum dădea tîrcoale computerului, bîzîitul ei se auzea în căşti ca un avion cu patru motoare, fiindcă pe stativul superior era montat un microfon suplimentar, pentru cazul în care nu putea fi folosit laringofonul. Unul dintre numeroasele sisteme suplimentare de pe navă !

Bzzz... Se dădu înapoi îngrozit. Musca se plimba aferată în preajma microfonului. Apoi nimic, linişte de moarte ; se oprise să-şi pigulească aripile. „Fire-ai tu să fii !"

În sfîrşit prinse în căşti un piu-piu slab : punct-punct-punct... linie... punct-punct... linie-linie... punct-punct-punct... linie.

„O.K., Pirx, cască bine ochii şi urechile !" Ridică puţin scaunul, gata să cuprindă dintr-o privire toate ecranele video, controlă raza fosforescentă a radarului şi aşteptă. Deşi pe ecranul radar nu apărea nimic, auzi o voce distinctă :

— A-7 Terraluna. A-7 Terraluna, sector 3, traiectoria 113. Aici PAL PELENG. Cer indicaţii. Terminat.

„Of, cum o să-mi mai aud acuma JO-urile ?"

Bîzîitul din căşti încetă brusc. În clipa următoare o umbră uriaşă i se aşternu pe faţă, ca şi cum un liliac gi-

gantic ar fi aterizat pe o lampă atîrnată în tavan. Era musca. Se tîra pe peretele transparent și spiona interiorul bășicii. Piuiturile se succedau cu frecvență sporită și curînd Pirx desluși cilindrul de aluminiu, lung de 8 metri, dotat cu un sferoid de observație, care zbura deasupra navei lui la o distanță de circa 400 de metri, poate chiar mai mult, și treptat îl ajunse din urmă.

— PAL PELENG către A-7 Terraluna. 180, 14 ; 106, 6. Deviație liniară în creștere. Terminat.

— Albatros-4 Aresterra către PAL Central, PAL Central. Cobor pentru realimentare, sector 2. Cobor pentru realimentare, sector 2. Merg pe rezervă. Terminat.

— A-7 Terraluna către PAL PELENG, către PAL PELENG...

Restul nu se mai auzi din pricina bîzîitului. Apoi — liniște.

— Centrala către Albastros-4 Aresterra. Cvadrantul de realimentare 7, Centrala Omega, cvadrantul de realimentare 7. Terminat.

„Ar fi în stare să-și aleagă tocmai locul ăsta de întîlnire", se zbîrli Pirx. Deja înota în transpirația din celebrele izmene absorbante. „În felul ăsta n-o să mai aud nimic !"

Musca descria cercuri frenetice pe consola computerului, de parcă voia să-și prindă umbra.

— Albatros-4 Aresterra, Albatros-4 Aresterra către PAL Central. Mă apropii de cvadrantul 7. Cer să fiu dirijat prin radio.

Paraziții radio se diminuară pînă ce fură complet înghițiți de bîzîit. Dar nu înainte ca Pirx să prindă următorul mesaj :

— JO-2 Terraluna, JO-2 Terraluna către AMU-27, AMU-27. Terminat.

„Pe cine or fi chemînd ?", medită Pirx și instantaneu sări în sus cu chingi cu tot. „AMU", încercă să spună, însă din gîtlejul uscat de emoție nu răzbătu nici un sunet. Căștile bîzîiau : musca. Închise ochii.

— AMU-27 către JO-2 Terraluna. Poziția cvadrant 4, poziția cvadrant 4, sector PAL. Aprind luminile de navigație. Terminat.

Aprinse luminile — două roșii laterale, două verzi în vîrf și una albastră în coadă — și așteptă. Nici un sunet. Doar bîzîitul muștei.

— JO-2 Terraluna, JO-2 Terraluna către... bzz-bzz... zum-zum...

„Vorbește cu mine ?"

— AMU-27 către JO-2 Terraluna. Poziția cvadrant 4, perimetru sector PAL. Toate luminile de navigație sînt aprinse. Terminat.

Ambele JO-2 începură să transmită concomitent, așa că Pirx deschise selectorul, dar în zadar ; erau prea multe interferențe. Bîzîitul muștei, firește !

„Mai bine m-aș spînzura !" Nu îi trecu prin minte că remediul acesta ieșea din discuție cîtă vreme lipsea gravitația. Chiar atunci observă pe ecranul radar cele două navete. Îl urmăreau pe traiectorii paralele la nici 9 km distanță, ceea ce era împotriva regulamentului. El, conducînd nava-pilot, trebuia să le comande respectarea distanței prevăzute, de 14 km. În timp ce verifica poziția semnalelor pe ecranul radar, vechea lui cunoștință, musca, ateriză pe unul din ele. Într-un acces de mînie, Pirx azvîrli după ea cu manualul de navigație, însă peretele de plexiglas îl devie ; în loc să cadă, sări în tavan și, din cauza gravitației zero, rămase fluturînd prin aer. Fără să se lase impresionată de violență, musca își continua drumul de-a curmezișul ecranului.

— AMU-27 Terraluna către JO-2, repet JO-2. V-am reperat. V-ați înghesuit. Corectați cursul paralel cu 0,01. Pregătiți-vă să executați manevra. Terminat.

DISTANȚA dintre semnale începu să se lărgească, dar orice comunicație era temporar întreruptă ; bîzdîgania se fîțîia zgomotos în jurul microfonului computerului. Pirx nu mai avea proiectile — manualul plutea fîlfîindu-și vioi paginile.

— PAL central către AMU-27 Terraluna. Abandonează cvadrantul exterior, abandonează cvadrantul exterior. Mă înscriu pe o traiectorie transsolară. Terminat.

„Ăsta e în stare să strice totul !", clocoti de furie Pirx. „Ce-mi pasă mie

de transsolarul lui ? Oricine ştie că navele spaţiale care zboară în formaţie au prioritate." Drept replică, se apucă să zbiere, prilej cu care se descărcă în oarecare măsură de nervii cauzaţi de odioasa insectă :

— AMU-27 Terraluna către PAL Central. Negativ. Nu abandonez cvadrantul exterior, lua-v-ar dracu' cu transsolarul vostru cu tot, zburăm în triformaţie. AMU-27, JO-2, repet JO-2, comandantul escadronului e AMU-27 Terraluna. Terminat.

„Nu era nevoie să zic «lua-v-ar dracu' cu transsolarul vostru cu tot»", gîndi uşurat. „Chestia asta o să mă coste cîteva puncte. Of, ducă-se dracului toţi ! Pentru musca asta ar fi în stare să mă bage şi-n puşcărie !"

Numai lui putea să i se întîmple asemenea dandana. O muscă ! Îi şi vedea pe Smiga şi Boerst tăvălindu-se de rîs. Era prima dată de la lansare cînd se surprinse cu gîndul la Boerst. Dar n-avea timp acum de despicat firul în patru, căci PAL rămînea tot mai mult în urmă. Zburau în formaţia asta de 5 minute bune.

— AMU-27 către JO-2 Terraluna. E ora 20 şi 7 minute. Inserţia pe orbita parabolică Terraluna să înceapă la ora 20 şi 10 minute. Cursul : 111...

Şi citi datele referitoare la curs de pe planul de zbor pe care, printr-o mişcare acrobatică, reuşise să-l recupereze de deasupra capului. Cele două JO îi răspunseră. PAL chiar dispăru de pe ecran, deşi încă i se mai auzeau semnalele, din ce în ce mai slabe. Sau se auzea de fapt musca ?...

O fracţiune de secundă, bîzdîgania păru să se dedubleze. Pirx se frecă la ochi ; era exact cum bănuise : în loc de o muscă, zburau două. De unde a apărut cealaltă ?

„Acuma chiar că am făcut-o de oaie !", reflectă absolut calm. Se simţea înseninat la gîndul că nimic nu mai avea importanţă, o muscă treacă-meargă, dar două... Oricum era un om sfîrşit...

Se întrerupse din meditaţii cînd îi căzu privirea pe ceas : 20 şi 10, ora la care el singur programase manevra şi

— Trebuie să prezentaţi şi o adeverinţă că sînteţi bidimensional.

nici măcar nu se atinsese de pupitrul de comandă.

Corvoada zilnică a exerciţiilor de pregătire dădea roade excelente întrucît, fără să ezite, înşfăcă ambele manete de control, o apăsă întîi pe cea stîngă, apoi pe cea dreaptă, cu ochii ţintă la traiectometru. Motorul răspunse cu un răget care se potoli treptat pînă ajunse un sfîrîit de pisică în extaz. Au ! Ceva îi ateriză pe frunte, exact sub vizor. Manualul de navigaţie ! Îi bloca vederea şi totuşi nu-l putea da la o parte fără să lase din mînă maneta. Căştile înviaseră şi ele şi zbîrnîiau în timp ce muştele încinseseră o idilă straşnică pe computer. „Măcar dac-aş fi avut un pistol !", icni simţind cum manualul îi strivea nasul pe măsura creşterii acceleraţiei. Disperat, îşi scutură capul ca lovit de streche. Trebuia cu orice preţ să vadă traiectometrul. ca să nu urle. Deodată cartea căzu pe jos cu zgomot. Nici nu era de mirare ! La 4 g cîntărea probabil vreo 3 kile ! Încetini imediat pînă la nivelul cerut de manevră şi, la 2 g, fixă manetele. Se uită la cuplul bîzîitor ; muştele nu păreau cîtuşi de puţin afectate de acceleraţie. Dimpotrivă, parcă zburau într-al nouălea cer.

Verifică poziţia navetelor şi iarăşi gîndul îi zbură la Boerst : ce aplomb de veritabil star ! Ce fălci senzaţionale ! Ce nas drept, ce ochi cenuşii ca oţelul !... Ehehe !... „Pariez pe ce vrei că nici n-a avut nevoie de fiţuică. Deşi, dacă mă gîndesc bine, nici eu n-am avut nevoie de ea pînă acum !"

Ajustă reductorul automat la acceleraţia zero după 83 de minute. conform

instrucţiunilor, dar în aceeaşi clipă observă ceva care îi răci sloi transpiraţia din pomenitele izmene absorbante : deasupra tabloului de comandă se deschisese un panou ! Nu îi ajunse atît, ci începu să şi coboare uşor, aproape imperceptibil. Nu l-au închis ca lumea, raţionă Pirx, şi toate vibraţiile din timpul manevrelor — adevărul e că nu se purtase tocmai blajin cu nava ! — slăbiseră şi mai mult presiunea încuietorilor. Cum acceleraţia nu scădea sub 1,7 g, panoul continua să coboare, ca tras de un fir nevăzut. În fine, se desprinse cu totul, alunecă în spaţiul din afara peretelui de plexiglas şi înţepeni pe bord, expunînd un set de patru fire de cupru racordate la înaltă tensiune şi nişte siguranţe, toate prinse pe spatele lui.

„În fond de ce să mă alarmez ? S-a desprins un panou electric. Mare brînză ! O navă se descurcă şi fără prăpăditul ăsta de panou, nu ?"

MAI rămăseseră 27 de minute de zbor accelerat, cînd îl străfulgeră ideea că, în momentul în care motoarele se vor opri, panoul îşi va pierde complet greutatea. „Ar putea strica ceva ?"

Eh, ia să vedem ce-or mai fi făcînd muştele ? Le urmări cum zumzăiau, bîzîiau în cercuri şi se fugăreau sprinţare. Cînd se vîrîră în spatele panoului de siguranţă, le pierdu din privire şi se întoarse la ale lui. Citi pe radarscop indicaţiile referitoare la cele două JO. Îşi urmau cursul normal. Suprafaţa Lunii deja se contura atît de mare pe ecranul frontal, încît acoperise jumătate din el. Îşi aminti cum, în timpul unor exerciţii selenografice din craterul Tycho, Boerst, cu ajutorul unui teodolit portabil... „Fir-ar să fie, individul e un profesionist sadea !" Căută din ochi Staţia de control Luna de pe versantul Archimedes. Era camuflată atît de iscusit printre stînci, încît n-ai fi ghicit-o de la mare înălţime dacă n-ar fi fost suprafaţa netedă a pistei de aselenizare cu luminile ei de poziţie. Dar asta cînd zona era în întuneric, nu ca acum, în plin soare !

„Ce chestie ! Nici un bîzîit !" Mai bine nu s-ar fi uitat în jur, pentru că îl trecură fiori de groază ; una din muşte îşi sclivisea aripile pe spatele panoului căzut, iar cealaltă o căuta cu devoţiune. La cîţiva milimetri lucea cuprul neizolat. Toate cele patru cabluri le erau la îndemînă, groase ca nişte creioane, şi toate cu o tensiune de 1.000 de volţi şi o zonă de contact de 7 milimetri. Din pură întîmplare ştia că erau 7. Odată, la un exerciţiu, rupseseră tot sistemul de circuite şi, pentru că nu fusese capabil să calculeze precis zona de contact, instructorul îi trăsese o săpuneală zdravănă.

A doua muscă se plictisi să o curteze în van pe cealaltă şi se aventură de-a lungul unui fir. O faptă cu totul nevinovată, cu condiţia să nu-i treacă prin cap, tam-nesam, să sară pe alt fir şi, judecînd după felul cum zumzăia gata de atac la capătul terminalului, exact asta intenţiona. Ca şi cînd n-ar fi avut la dispoziţie ditamai cabina ! „Eeei, ce se întîmplă dacă îşi pune picioarele din faţă pe un fir şi cele din spate pe altul ? În cel mai rău caz — un scurtcircuit. Şi ce dacă ?... Totuşi... o muscă ! O fi musca aşa de lungă să-i reuşească chestia asta ? Chiar dacă e, mare lucru nu se întîmplă : o explozie micuţă, întrerupătorul de circuit ar tăia curentul, musca s-ar electrocuta, pe urmă circuitul s-ar restabili şi... adio muscă !" Hipnotizat, Pirx îşi pironi privirea pe cutia de înaltă tensiune, nutrind în ascuns speranţa că musca se va gîndi de două ori înainte de a trece la fapte. Un scurtcircuit nu era un lucru grav, o pană minoră, dar cine ştie ce altceva se mai putea întîmpla ?...

Doar 8 minute de reducere treptată a acceleraţiei pînă la aselenizare. Era cu ochii pe cadran cînd izbucni o flamă cît toate zilele. Apoi se stinseră luminile, dar numai o fracţiune de secundă. „Musca !", conchise Pirx, aşteptînd cu sufletul la gură ca întrerupătorul de circuit să bage din nou curent. Aşa se şi întîmplă.

Luminile se aprinseră, ceva mai slabe şi portocaliu-maro, pînă cînd circuitul explodă a doua oară. Pană de curent totală. Apoi iar se aprinseră. Şi iar se stinseră. Şi iar se aprinseră. Şi tot aşa, cu luminile pîlpîind la jumătatea amperajului. Ce s-a întîmplat ?

Pe durata intervalului scurt de lumină, forţîndu-şi ochii în toate felurile,

Pirx reuşi să localizeze problema. Bîzdîgania se lipise de două fire vecine. Era acum doar un trupuşor argintiu, carbonizat, care însă se juca de-a conductorul.

Numai 4 minute pînă la oprirea motoarelor. Măcar scăpase de o povară — reductorul era programat să oprească automat motorul. Deodată un fior de gheaţă îi încrîncenă şira spinării. Cum să funcţioneze automatul cînd curentul fusese întrerupt ?

O clipă uită pur şi simplu dacă firele se aflau pe acelaşi circuit sau nu, dacă acestea erau principalele cabluri ale reţelei de curent a rachetei. Bineînţeles că erau ! Şi atunci cum rămînea cu reactorul? Eh, probabil că reactorul avea o reţea de curent personală...

Reactorul da, nu şi întrerupătorul automat. Ştia, pentru că el însuşi îl fixase. Perfect, atunci misiunea lui era pur şi simplu de a opri curentul. Sau mai bine să stea liniştit şi să vadă dacă se descurcă şi fără el.

Specialiştii se gîndiseră la toate — la toate în afară de cazul în care o muscă îţi intră în cabină, un panou ticsit de fire neizolate cade de la locul lui şi totul se sfîrşeşte cu o tîmpenie de scurtcircuit. Trebuia să facă ceva. Dar ce ?

Simplu ! Să declanşeze întrerupătorul principal, aflat pe duşumea, în spatele scaunului. Asta ar scoate din funcţiune toate circuitele principale şi ar bloca sistemul de siguranţă. Pe urmă n-ar mai avea probleme. „Hm, nu-s rău echipate găleţile astea !"

Se întrebă dacă Boerst ar fi acţionat tot atît de rapid. Pesemne ! Dacă nu chiar şi mai rapid... Doamne, doar două minute ! „Nu mai am timp pentru manevră !" Uitase cu desăvîrşire de ceilalţi.

— AMU-27, conducătorul escadronului Terraluna, către JO-2, repet JO-2. Raportez scurtcircuit în cabina de comandă. Amîn manevra de inserţie lunară şi mă înscriu pe o orbită ecuatorială temporară... ăăă... pe timp nedefinit. Executaţi manevra conform timpului dinainte stabilit ! Terminat.

— JO-2, repet JO-2 către conducătorul escadronului Terraluna. Începem manevra comună de inserţie lunară pentru înscrierea pe o orbită ecuatorială temporară. Mai ai 19 minute pînă la aselenizare. Succes. Succes. Terminat.

Pirx însă nu mai auzise nimic pentru că deconectase cablul radio, tubul de aer şi încă un mic cablu (chingile le desfăcuse mai înainte). Abia se ridică de pe scaun, cînd întrerupătorul declanşă o lumină strident rubinie, dar imediat cabina reintră în obscuritatea portocaliu-maro. Încercarea de a opri motorul

— Şi, în fond, ce plănuieşti să faci cu aiureala asta de modul intergalactic pentru călătorii în timp şi dezintegrare moleculară ?

dăduse greş. Becul roşu continua să-l fixeze din întuneric, parcă implorîndu-l. Se auzi un bîzîit. Musca ? Nu, semnalul de avertizare. Reductorul automat nu mai era bun de nimic. Străduindu-se să-şi păstreze echilibrul, Pirx sări în dosul scaunului.

Întrerupătorul principal se afla într-o casetă fixată în podea. Caseta era încuiată, natural ! Uf ! Încercă să smulgă capacul ; nimic. Cheia ! Unde era cheia ?

N-avea cheie ! Încercă din nou să forţeze capacul. Doar n-o fi lipit ! Iar nimic.

Sări în picioare şi privi buimac ecranul frontal, unde apăruse o lună gigantică, albă ca zăpada. Se vedeau pînă şi craterele cu umbrele lor zimţate care se tîrau pe suprafaţa aproape fosforescentă. Altimetrul radarului piuia din ce în ce mai slab. „De cînd o fi funcţio-

nînd ?“ Minuscule cifre verzi străluceau în întuneric : 21.000 km altitudine.

NAVA zbura pe o traiectorie perfect dreaptă şi prindea viteză. Acceleraţia reziduală ajunsese la 0,2 g, iar atracţia gravitaţională a Lunii sporea. Ce să facă ? Ce să facă ? Se repezi cu forţe noi la casetă. Şi îi trase un şut. Încuietoarea de metal rînji fără să se clintească.

„Doamne, cum am putut să fiu aşa prost ?!“ Trebuia să găsească o cale să ajungă în partea cealaltă a băşicii. Şi exista o asemenea cale ! Chiar lîngă ieşire, acolo unde băşica se îngusta ca un tunel terminat cu un dop de aer, se afla o manetă specială, vopsită în roşu emailat, strălucitor, sub o placă pe care scria NUMAI PENTRU SISTEMELE DE CONTROL ÎN CAZ DE URGENŢĂ. Dacă răsucea maneta, ridica coconul de plexiglas la un metru de podea. Ajuns de partea cealaltă, trebuia doar să despartă cu puţin izolator firele, între care se prinsese musca.

În doi timpi şi trei mişcări înşfăcă maneta.

„Idiotule !“, se gratulă şi o smuci de îi pîrîi încheietura umărului. Strălucind de ulei, maneta se roti pînă la refuz, dar băşica nu se urni nici măcar cu un milimetru. Consternat, Pirx îşi plimbă privirea de la băşica de plexiglas la ecranele video care scînteiau în razele lunii şi la lumina care îi pîlpîia deasupra capului... Se mai opinti o dată în manetă, deşi nu mergea mai mult de atît. Nimic !

Cheia ! Cheia de la casetă ! Se trînti şi-ncepu să mişune pe sub scaun. Nimic decît fiţuica !

Se aprinseră luminile, întrerupătorul intră în funcţiune. Acum, că luminile păliseră iar, strălucirea ştearsă a Lunii scălda totul într-un alb dezolant, scheletic.

„S-a terminat !“ Oare să declanşeze racheta de evacuare şi să iasă afară ca un ghem în scaunul capsulat ? Nu, n-ar merge ; fără presiune atmosferică nu s-ar deschide paraşuta. Mai bine să strige „Ajutor !“, dar cine să audă cît e de nenorocit ? Era singur-cuc. Ce să facă ?... Şi totuşi *trebuia* să existe o modalitate de ieşire !

Se tîrî de-a buşilea pînă la maneta de urgenţă şi o smuci atît de brutal, încît aproape îşi smulse braţul din încheietură. Era cît pe-aci să urle de disperare. Totul era o tîmpenie... O tîmpenie sinistră... Unde era cheia? Şi de ce nu mergea maneta de urgenţă ? Altimetrul ! Îşi aruncă ochii spre bord : 9.500 km. Vîrful Timocharis, striat ca un fierăstrău, ieşea în relief pe fundalul luminos al Lunii. Îşi imagină cum o să găurească nava roca poroasă. Un bubuit îngrozitor, o explozie orbitoare şi...

În clipirea beculeţelor, privirea disperată îi căzu pe cele patru fire de cupru. Grăuntele negru care lega cablurile — tot ce mai rămăsese din musca incinerată ! — se vedea de la distanţă. Lungindu-şi gîtul şi braţul ca un portar de fotbal gata de un plonjon salvator, Pirx fandă înainte folosindu-şi toată greutatea. Izbitura îl năuci fără folos, căci ricoşă din peretele de plexiglas ca un balon lunguieţ şi greoi şi căzu grămadă pe podea. Carcasa băşicii nici măcar nu vibră. Încercă să se ridice, gîfîind, cu gura năclăită de sînge şi să se mai opintească o dată în peretele de plexiglas.

În acel moment privi întîmplător în jos.

Controlul manual suplimentar ! Printr-un impuls total, provoca o acceleraţie rapidă de pînă la 10 g. Acţionare mecanică directă, în caz de urgenţă.

Dar — îşi dădu seama brusc — cu cît e mai mare acceleraţia, cu atît mai rapidă va fi coborîrea pe suprafaţa Lunii. Sau nu ? Nu, pentru că ar acţiona în sens invers şi ar avea efect de frînare. Însă n-ar fi reacţia prea scurtă ca să mai poată frîna ? Frîna trebuia să fie continuă. Aşa că ne-am lămurit şi cu asta. Sau nu ?

Făcu un salt spre maneta de control suplimentar, o apucă în timp ce se prăbuşea şi o trase cît îl ţinură puterile. Fără scaunul bombat care să-i atenueze cît de cît izbitura, ar fi jurat că şi-a rupt toate oasele cînd s-a pocnit de podea. Mai smuci o dată maneta şi căzu iarăşi. De data asta ateriză în cap şi, de n-ar fi fost căptuşeala de burete a caschetei, şi-ar fi făcut ţăndări ţeasta.

Panoul izolator începu să fiarbă, pîlpîirea se opri pe neaşteptate şi o lumină

electrică blîndă inundă cabina. Cele două şocuri provocate de accelerarea succesivă, acţionată prin controlul manual, dizlocaseră aşchia de carbon dintre cabluri şi eliminaseră astfel definitiv scurtcircuitul. Cu gust sărat de sînge în gură, Pirx plonjă în direcţia scaunului şi fireşte că, în loc să aterizeze în el, zbură peste spătar şi dădu cu capul de tavan.

Exact cînd îşi lua avînt să mai sară o dată, întrerupătorul deja activat topi şi ultima picătură de gravitaţie. În virtutea inerţiei, nava se avînta drept spre ruinele stîncoase ale lui Timocharis.

Altimetrul arăta 1.800 km pînă la suprafaţa Lunii. Va izbuti să frîneze la timp ? Imposibil ! În orice caz, nu la 45 km pe secundă. Va trebui să iasă din picaj printr-o întoarcere abruptă. N-avea altă şansă.

Declanşînd rachetele ajutătoare, Pirx acceleră la 2... 3... 4 g. Nu îndeajuns ! Nu cît trebuia ! Faţa Lunii, strălucitoare ca mercurul pe ecranul video şi deja o prezenţă ultra-cunoscută şi teribilă, prinse să tremure şi să descrească încet-încet, iar scaunul bombat gemu sub presiunea trupului său. Nava descrise un arc strîns deasupra Lunii. Maneta de control era trasă la maximum. Presat în spătarul de burete, cu costumul necuplat la compresor, Pirx simţea cum aerul îi era supt din plămîni şi coastele i se frîngeau lent înăuntrul pieptului. În faţa ochilor îi jucau pete cenuşii printre care zărea cu greu altimetrul radarului, care rîşnea seturi de cifre : 990... 900... 840... 760...

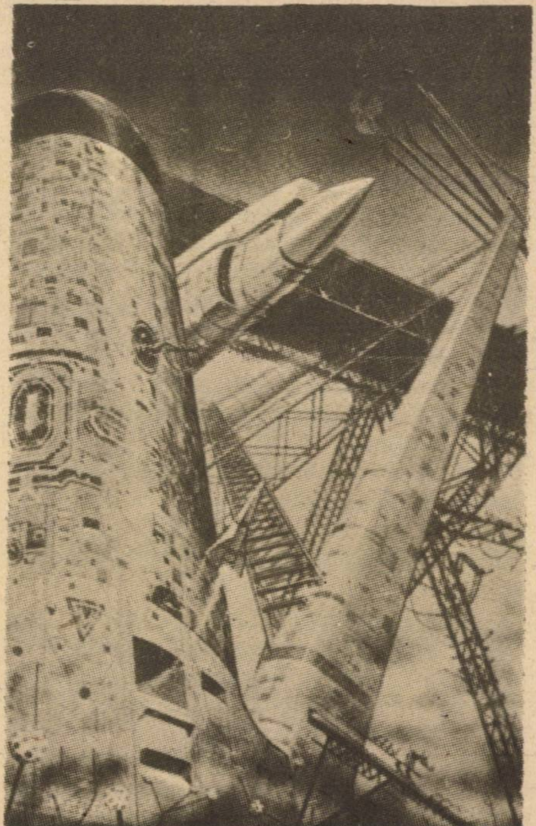
Privirea i se întunecă — cei 5 g îşi demonstrau din plin eficienţa — dar încă rămase conştient. Zăcînd pe jumătate orb, cu degetele încleştate de manete, simţi cum perna din cauciuc ca buretele pîrîia sub presiunea forţei g. Într-un fel, nu se putea împăca cu gîndul că era pierdut. Incapabil să-şi mişte buzele, orb, număra încet în gînd : 21... 22... 23... 24...

Cînd ajunse la 50 realiză că impactul ar fi trebuit să se petreacă deja. Oricum, rămase cu mîinile înţepenite pe manete. Începuse să se dumirească şi să-şi distingă senzaţiile : sufocarea, vuietul din timpane, gîtul inundat de sînge, paloarea roşietic-negricioasă din ochi. Îşi atinsese limita fizică.

Degetele slăbiră strînsoarea şi maneta alunecă la loc singură. Nu vedea nimic, nu auzea nimic. Treptat, întunericul se dizolvă spre cenuşiu, iar respiraţia se înlesni. Încercă să deschidă ochii şi constată stupefiat că îi ţinuse tot timpul deschişi — pleoapele uscate îl frigeau.

Se aşeză mai bine în scaun. Gravimetrul arăta 2 g ; pe ecranul frontal — doar beznă presărată cu stele. Nici urmă de Lună. Unde-o fi ?

Era la locul ei, dedesubt. Pirx ieşise din picajul mortal şi se lansase într-o croazieră fără ţel. Oare cît de aproape trecuse de suprafaţa Lunii ? Probabil că altimetrul înregistrase distanţa exactă, dar nu avea chef să se uite la afişaj. Atunci se opri semnalul de alarmă. „Doamne sfinte, ăsta a funcţionat tot timpul ! Ce să zic, m-a ajutat o grămadă ! De ce nu atîrnă un clopot de biserică de tavan ? Dacă tot te trimit

COLIN HAY : **Oraşele de mîine**

la groapă, măcar să fie cu pompă şi cu tot fastul!" Se mai auzi un bîzîit, de astă dată mult mai slab. Cealaltă muscă! Nu se poate! Nu murise, bruta! Nu murise şi se mai şi zbenguia pe tavanul băşicii. Deodată simţi un gust groaznic, ceva asemănător cu cînepa... Fireşte, centura de siguranţă! O rosese tot timpul...

O legă şi apucă manetele de control; trebuia să cîrmească nava înapoi pe orbita trasată iniţial. Cele două JO-2 nu se zăreau şi nu era de mirare. Oricum, era de datoria lui să-şi ducă la capăt misiunea şi să raporteze la Centrul de Navigaţie Luna. Sau să raporteze întîi defecţiunea la Centrul de Control Luna? Habar n-avea! Mai bine să tacă din gură?! Aş! Cum ar aseleniza, s-ar descoperi sîngele care, acum observase, împroşcase tot tavanul. În plus, s-a înregistrat la bord toată povestea: cum întrerupătorul de circuit a luat-o razna, cum s-a stricat maneta de urgenţă... ,,Măi, băiete, ne dau ăştia nişte maşini! De ce nu ne-or lansa direct în coşciuge!"

O.K., să zicem că ar raporta. Dar cui? În clipa aceea îi veni o idee nemaipomenită; se apleca, îşi desfăcu chinga de la umăr şi începu să bîjbîie după fiţuică. În fond, de ce nu? Pica la ţanc!

ÎNSĂ chiar atunci auzi un scîrţîit în spate, ca şi cum s-ar fi deschis o uşă.

O uşă? În spate? Nu exista nici o uşă în spatele lui! Dar să fi vrut şi nu se putea întoarce din cauza chingilor. Un fulger de lumină traversă ecranele, stelele dispărură şi auzi vocea moale, îmblînzită a ofiţerului superior:

— Cadet Pirx!

Încercă să se scoale şi fireşte că nu reuşi aşa, prins în chingi, şi căzu la loc pe scaun, convins că are halucinaţii. Ca din senin, ofiţerul superior apăru în intervalul care separa carcasa de plexiglas de restul cabinei. Se postă în faţa lui, dichisit ca la paradă în uniforma cenuşie, îl fixă duios cu ochi cenuşii şi-i zîmbi pastel. Pirx era complet zăpăcit.

Bila străvezie începu să se ridice, Pirx îşi desfăcu chingile ca sub anestezie şi se ridică. Ecranele muriseră.

— Ai acţionat corect, Pirx. Foarte corect.

Pirx încă era confuz. Apoi, în poziţie de drepţi în faţa ofiţerului superior, făcu un lucru cu desăvîrşire interzis: întoarse capul cît îi permitea inelul de la gît. Şi rămase perplex; tunelul de acces dispăruse, aşa că racheta părea ruptă în două. În semiumbra înserării se distingeau pasarela, unde aştepta un grup de oameni, balustrada, grinzile din tavan... Pirx se uită la ofiţer năuc.

— Hai, băiete!, rosti cald ofiţerul superior şi-i strînse mîna entuziast. Te felicit în numele Comandamentului de Zbor şi... hm... dă-mi voie să-ţi cer scuze personal! Da, aşa e... cinstit. Acum haide! Te speli la mine acasă.

Pirx îl urmă spre ieşire călcînd rigid şi tremurat ca o marionetă. Prin fanta din tavanul hangarului fîşîia briza. Amîndouă navele erau parcate exact în acelaşi loc ca înainte de lansare. De botul lor erau prinse nişte cabluri lungi şi groase care atîrnau veştejite. Nu fuseseră acolo la început.

Instructorul, aflat pe pasarelă, făcu o remarcă, pe care Pirx se strădui s-o desluşească prin caschetă.

— Ce?, îl luă gura pe dinainte.

— Aerul! Scoate aerul din costum!, zbieră instructorul.

Apăsă valva şi aerul începu să şuiere. De pe pasarelă îi văzu pe cei doi bărbaţi îmbrăcaţi în smoking care aşteptau în spatele balustradei. Nava lui părea să aibă ciocul fracturat.

Întîi fusese doar apatic, apoi uluit şi acum deziluzia se transforma într-o mînie incandescentă, o mînie pură şi nedisimulată.

Tocmai atunci deschiseră trapa celeilalte nave. Ofiţerul superior stătea pe pasarelă ascultînd ce îi spuneau oamenii în halate albe.

Se auzi o bufnitură înfundată şi din cabină apăru clătinîndu-se o matahală cocîrjată, în uniformă maronie, cu capul fără caschetă, bălăbănindu-se ca o floare cu tija ruptă şi cu faţa schimonosită de un urlet mut...

Lui Pirx i se muiară genunchii.

In româneşte de Vl. RODINA

RICHARD COWPER

BEA-MĂ, FRANCESCA!

RICHARD COWPER • Pseudonimul lui John Colin Middleton Murry Jr. S-a născut în Anglia, în 1926, şi a studiat limba şi literatura engleză şi pedagogia la Oxford şi la University of Leicester. În perioada în care a fost profesor a publicat cinci romane caracterizate printr-o deosebită vigoare realistă. Apoi a adoptat pseudonimul Richard Cowper şi a debutat în s.f. cu romanul *Breakthrough* (Străpungerea ; 1967), neconvenţional pentru genul s.f., construit pe tema percepţiei extrasenzoriale. I-au urmat, printre cele mai semnificative, romanele : *Clone* (Clon ; 1972), *Kuldesak* (1972), *The Twilight of Briareus* (Amurgul lui Briareus ; 1974), *The Road to Corlay* (Drumul spre Corlay ; 1979), *A Tapestry of Time* (O tapiserie a timpului ; 1982). Dintre culegerile de proză scurtă amintim : *The Custodians* (Custozii ; 1976), *Out Where the Big Ships Go* (Acolo unde se duc marile corăbii ; 1980) şi *The Tithonian Factor* (Factorul Tithonius ; 1984).

A EXISTAT o vreme, observă doctorul Sukano, cînd singurul lucru pe care nici un astronaut nu trebuia să-l poarte cu sine dincolo de ionosferă era tocmai cel care îi dădea dreptul să se afle acolo. Cîţi dintre voi ştiu care era acel lucru ?

Seminarul de istorie al anului IV arboră o expresie colectivă de îngîndurare. În cele din urmă, Amanda Oxley fu cea care rosti întrebător :

— Umanitatea sa, domnule ?

— Foarte bine, Amanda. Şi cum ai defini tu această noţiune ?

— Nu cred că se poate, domnule. Adică... vreau să spun, altfel decît ca fiind un amestec al însuşirilor care ne fac umani.

— Ca îndrăzneala ? forţa morală ? inteligenţa ? cruzimea ? setea de putere ? sugeră blajin Sukano.

Clasa rîse respectuos.

Amanda roşi, dar nu se dădu bătută.

— Păi, generozitatea, bunăoară, răspunse. Şi bunătatea, şi... şi blîndeţea caracterului.

— Corect, spuse doctorul Sukano, subliniindu-şi aprobarea cu o înclinare a capului. Într-un cuvînt, „sensibilitatea". Acum deschideţi cu toţii manualul Lucas & Trench, la pagina 24.

Filele foşniră şi privirile elevilor poposiră asupra planşei cu reproduceri după copertele mai multor reviste populare de science fiction de prin anii 1930—1950.

— A găsit toată lumea pagina ?

Clasa încuviinţă.

— Bun. Aşa cum probabil v-aţi dat seama, aceste curioase producţii ale culturii populare din secolul 20 au multe aspecte comune cu gravurile medievale din *Demonologia* lui Trossach, pe care le-am văzut data trecută. Din punct de vedere tehnic sînt mai sofisticate, dar nu şi neapărat mai convingătoare. În esenţă, ele sînt reprezentări simbolice ale fanteziilor puerile legate de putere — de unde caracterul lor predominant sexual. Observaţi aspectul evident falic al navelor spaţiale din figurile 4 şi 6, anatomia grosolan deformată a tuturor siluetelor feminine, musculatura la fel de exagerată a bărbaţilor, grotescul invariabil al extratereştrilor.

Îi lăsă, o bucată de vreme, să studieze cu interes ilustraţiile.

— Acum puneţi un semn şi treceţi la pagina 32 — cele două ilustraţii intitulate „Misiunile Cygnus". Priviţi-o cu

atenţie pe cea din stînga, „Cygnus I, 1993". Calitatea reproducerii e destul de slabă, dar veţi desluşi totuşi ce vreau să vă arăt. Cîţi oameni sînt în fotografie ? Cincisprezece, nu ? În final, doar şase au fost selecţionaţi. Toţi, exemplare fizice excelente. Toţi, de sex masculin. Toţi, albi. Toţi, căsătoriţi. Majoritatea cu doi şi mai mulţi copii. Şi toţi, dar absolut toţi, ieşiţi din aceeaşi matriţă care-a servit la plăsmuirea arhetipurilor virile fantastice de pe copertele revistelor dinainte. Sînt sigur că vă e limpede tuturor la ce mă refer.

Clasa privi cînd o pagină, cînd cealaltă şi încuviinţă.

— În fond, continuă Sukano, este vorba de un stereotip militar desuet, modernizat spre a corespunde progresului exploziv al tehnologiei. Fiecare perioadă istorică a avut cîte un ideal pentru bărbat şi femeie ; ironia este însă că, pe la sfîrşitul secolului 20, acest ideal devenise atît de rupt de realitatea obişnuită, încît era, efectiv, de nerecunoscut. Ca specie, suferearn de o asemenea pierdere colectivă a identităţii, cum noi, occidentalii, nu mai cunoscuserăm de la jaful vizigot al Romei, în anul 410 era noastră. Nu-i extraordinar faptul că tocmai în această lamentabilă condiţie — în acest vid psihologic şi spiritual — a ales omenirea să se avînte cu viteza luminii spre stele ?

Cineva ridică mîna.

— Domnule, de ce n-au fost incluse femei în echipajele Cygnus ?

— În primul rînd pentru că, la vremea aceea, Programul spaţial civil era o extensiune a Programului spaţial militar, iar războiul, după cum bine ştiţi, era o preocupare esenţialmente masculină. În plus, sumele enorme necesare finanţării proiectelor astronautice nu se puteau obţine decît din bugetele alocate Apărării naţionale. Administrarea acestor fonduri se afla, aşa cum se aflase dintotdeauna, în mod ferm în mîna militarilor. Ultimele fortăreţe ale hegemoniei masculine din lumea occidentală erau Pentagonul şi echivalentele sale europene. La stabilirea echipajelor pentru cele două misiuni Cygnus, autorităţile s-au străduit să aleagă oameni cît mai apropiaţi de acel ideal despre care aveau convingerea că sălăşluieşte în ele însele. Prima misiune era alcătuită din şase ofiţeri impecabili din punct de vedere al pigmentaţiei, patriotismului, curajului probat, pregătirii tehnice, superiorităţii fizice şi stabilităţii psihologice. În ceea ce priveşte imaginaţia, aceasta strălucea doar prin absenţă. Într-un cuvînt, primii noştri ambasadori în spaţiu erau o mînă de mezomorfi albi de sex masculin, cum nu se poate mai nereprezentativi, în ansamblu, pentru întreaga rasă umană, deşi la vremea respectivă, fireşte, părerea era exact opusă. Cei cincisprezece membri ai celei de-a doua misiuni — Cygnus II, lansată în 1998 în scopul consolidării echipajului Cygnus I — corespundea aceluiaşi model de bază. Totuşi, copleşitoarea povară financiară a montării acestor expediţii de anvergură impusese selecţionarea unui echipaj cu un caracter mai internaţional. În locul uniformului *corps d'élite* complet alb / nord-american / anglo-saxon / protestant, din care era alcătuit Cygnus I, Cygnus II manifesta o discretă influenţă transformatoare, prin prezenţa a cinci membri aparţinînd altor rase şi altor naţiuni. În linii mari, numărul şi naţionalităţile acestor membri erau direct proporţionale cu participarea financiară a guvernelor lor. E inutil să mai precizez că modelul uman fundamental rămăsese, în cea mai mare parte, cel dinainte. O singură privire la ilustraţia din dreapta este edificatoare. La pagina 33 avem un tabel cu biografiile sumare ale membrilor echipajului Cygnus II. Aş vrea să vă atrag puţin atenţia asupra ultimei rubrici — cea intitulată „Preocupări". Aţi găsit-o ?

Elevii încuviinţară.

— Merită să aruncăm o privire asupra acestei rubrici, fiindcă ar trebui să ne spună cîte ceva despre ei. Hai să urmărim cu degetul lista şi să vedem ce găsim ! Golf şi zbor ; fotbal şi tir ; şah şi radioamatorism ; baseball şi vînătoare ; golf şi deltaplanism ; tenis şi pescuit ; fotbal şi pescuit subacvatic ; muzică şi artă ; vînătoare şi electronică ; baseball şi călărie ; tir şi fotbal ; golf şi Go ; deltaplanism şi hochei ; judo şi aeromodelism ; în fine, tenis şi golf. Ia să ve-

RALLE : **Chip de femeie**

dem, din ceea ce cunoaşteţi despre divertismentele sociale din secolul 20 şi parametrii misiunii Cygnus, vi se par vreunele dintre aceste preocupări „suspecte“ în cadrul termenilor voştri de referinţă ?

— Muzica şi arta, domnule ? se auzиră mai multe voci.

— Exact. Sar în ochi, nu-i aşa ? O lipsă clară de agresivitate competitivă. Dar poate că asta-i doar înţelepciunea ce decurge dintr-o înţelegere ulterioară. Oricum, este interesant de remarcat că Peter Mahler s-a alăturat echipajului abia în ceasul al doisprezecelea. Era rezerva unui oarecare căpitan Hans Rabel, căruia i s-a descoperit inopinat un murmur cardiac şi care a trebuit să fie înlocuit în ultima clipă. Dar, de fapt, nu calităţile sau carenţele psihologice ale lui Mahler ne interesează pe noi astăzi — decît, poate, doar ca o fascinantă notă de subsol la tema pe care o veţi studia pentru săptămîna următoare. Vă atrag atenţia asupra lui şi asupra celorlalţi membri ai echipajului Cygnus II deoarece consider că este extrem de important să nu pierdem din vedere perspectiva istorică atunci cînd studiem lucrări din această perioadă. În definitiv, abisul care ne desparte de începutul secolului 21 nu poate fi traversat decît cu preţul unui intens efort de imaginaţie istorică. Ceea ce nouă ne pare azi ciudat, sau chiar de neînţeles, nu a fost cîtuşi de puţin ciudat sau de neînţeles pentru strămoşii noştri. Iată, cuvîntul „xenofobie“, de pildă. Ştie cineva ce însemna ? Da ?

— Teamă morbidă de străini, domnule ?

— Foarte bine, Roger. Exact aceasta-i era definiţia.

Se auziră murmure neîncrezătoare.

— Oh, este perfect adevărat, îi asigură Sukano zîmbind. Ba mai mult : nu numai că era un cuvînt uzual în limba engleză dar, sub o formă sau alta, exista în vocabularul oricărei limbi de pe Pămînt. Deşi, bineînţeles, nu eram conştienţi de acest lucru la vremea aceea, noi, oamenii, posedam dubioasa distincţie de a fi evoluat ca rasa cea mai fricoasă din întregul nostru sector al ga-

laxiei. Ne era frică de aproape orice. Ajunseserăm chiar să elaborăm teorii psihologice complicate, menite să ne justifice frica şi s-o prezinte ca pe un avantaj în ascensiunea noastră pe scara evoluţiei. Frica, susţineam noi, este vitală pentru supravieţuirea speciei.

La auzul acestor cuvinte toată clasa erupse într-un enorm hohot de rîs. Doctorul Sukano rîse şi el, iar cînd hazul elevilor se potoli, continuă :

— Cred că veţi înţelege de ce mă îndoiesc că astăzi i-ar fi cu putinţă chiar şi celui mai talentat istoric să izbutească mai mult decît o identificare pur simbolică cu protagonistul *Raportului Mahler*. Miezul problemei însă este că, dacă nu încercăm să facem măcar acest lucru, nu putem nicidecum spera să înţelegem pe deplin adevărata sa însemnătate ca document istoric. Iată de ce trebuie să depuneţi cu toţii acest efort. Poate că ar mai trebui să precizez faptul că singura porţiune a *Raportului* care a fost într-adevăr *scrisă* de Mahler este sfîrşitul. Restul a fost înregistrat sonor.

Sukano aruncă o privire spre clepsidra cu apă, apoi îşi plimbă surîzător ochii prin clasă.

— Aveţi întrebări ?

Elevul care ştiuse definiţia cuvîntului „xenofobie" ridică mîna.

— Domnule, cît din *Raport* este acceptat ca *fapt real ?*

O clipă, doctorul Sukano păru pe punctul de a da răspuns întrebării, apoi, în mod evident, îşi schimbă gîndul.

— Ei bine, rosti el, acesta va fi punctul de plecare al discuţiei noastre de săptămîna viitoare. Voi fi încîntat să vă ascult părerile.

RAPORTUL MAHLER

IATĂ-NE în sfîrşit singuri, Francesca. Acum o oră, Corbin şi Tollard s-au întors la navă. Probabil că-n clipa asta prelucrează datele şi fac rămăşaguri cu ei înşişi în privinţa numărului de colonişti pe care acest ţinut se va lăsa convins să-i suporte. Un milion ? Două milioane ? Hip-hip-ura pentru *Lebensraum !* Trebuie să mărturisesc totuşi c-am simţit ceva foarte apropiat de o fărîmă de invidie în timp ce priveam decolarea crabului lor. Dar de îndată ce praful s-a aşezat şi ecourile au murit în depărtare, s-a înstăpînit iar impresia aceea de linişte desăvîrşită, învăluindu-mă dinspre coline şi păduri ca un flux răcoros şi invizibil. Frumuseţea fără seamăn a acestor locuri te-ar face să-ţi pierzi răsuflarea. Gîndul că unii nu văd aici decît potenţial pentru o nouă colonie mă deprimă pînă în adîncul sufletului.

Ştiam că ar fi trebuit să mă pun imediat pe treabă (orice bun astronaut întîi lucrează şi-apoi se distrează — sau, mai bine, nu se distrează niciodată!) dar, după ce-am verificat, de formă, dacă radioul funcţionează cum trebuie, am întors spatele taberei, m-am îndreptat încet spre ruine, am dibuit un locşor umbrit chiar lîngă treptele canalului şi m-am aşezat.

Ai încercat vreodată să nu te gîndeşti la nimic, Francesca ? Vreau să spun, la *absolut* nimic. Să te laşi doar *să fii.* E incredibil de greu. Şi-i de o sută de ori *mai* greu cînd o condiţionare de-o viaţă strigă la tine că exact asta n-ar trebui să faci, că îţi neglijezi datoria. Datoria ! Doamne, tot mai silă mi-e de cuvîntul ăsta ! Nu că m-ar deranja faptul în sine. La urma urmelor, ce altceva am făcut în ultimii doi ani decît să-nvăţ să accept compromisuri, să-nchei tîrguri cu conştiinţa, să-mi scurtcircuitez supraeul ? Acum însă nu voiam decît un singur lucru: să uit pur şi simplu de tot ce-avea o legătură, oricît de neînsemnată, cu Misiunea. Dar *tot.* Să uit de raţionamente ; să scap de iritanta necesitate a scotocirii după fapte şi motive ; să mă las în voia simţurilor animalice elementare ; să devin un pur receptacul de impresii ; să fiu.

N-am putut. Şi-atunci mi-a dat în gînd că în capetele noastre, ale tuturor, roboteşte, independentă, o întreagă birocraţie microcosmică. Cu cît ne relaxăm mai conştient, cu atît mai mult se agită diferitele servicii, fiecare dintre ele codificînd frenetic, clasificînd, prelucrînd, interpretînd şi, mai ales, *neliniştindu-se.* Toate-s într-o continuă stare apropiată de panică. Şi încă pentru *ce fel* de motive ! Ai să mă crezi, Francesca,

dac-o să-ți spun c-am descoperit pînă și-un mic compartiment care-mi calcula de zor *ratele de ipotecare?!* Eu mă aflam aici, la nu știu cîți ani lumină dincolo de Eridanus, și-un prăpădit de circuit minuscul din cortexul meu își făcea de lucru la Stuttgart, tîrguindu-se cu Schnelling în biroul lui de la Global & Providential !

Atunci am încercat altă cale. Am coborît treptele de piatră sub strălucirea soarelui, m-am întins pe spate și mi-am lăsat degetele mîinii drepte să se bălăcească neobservate în apa rece și verde. Și-am zis cu voce tare : „Foarte bine, ticăloșilor, să văd cum o rezolvați pe-asta !“

Abia apucaseră cuvintele să-și ia zborul de pe buzele mele, că un semnal de alarmă începu să urle către toate sistemele trupului : *„Aligatori ! Piranha ! Țipari electrici !“* — avertismente traduse, evident, în tot felul de echivalente asyliene care, așa cum bine știm, nu există. Degeaba ! Atît de superbă era condiționarea mintală a astronautului Mahler, încît sări ca ars, își smulse mîna din apă și se uită îngrozit să vadă dacă degetele nu-i fuseseră cumva retezate de vreun răpitor feroce.

Apoi — și asta chiar *era* curată nebunie, Francesca — întreprinzătorul nostru astronaut se trînti pe burtă, luă apă în căușul mîinilor *și bău !* Făcu treaba asta de trei sau patru ori, după care își propti bărbia în mîini și, printre picăturile care șiroiau, își privi chipul oglindit în apă. Și el și reflecția rînjiră și-și spuseră într-un glas : „Nu-ți mai pasă nici cît negru sub unghie, așa-i ?“

CINE dă nume planetelor ? Tu știi, Francesca ? De fapt, mai exact, cine i-a dat nume Asyliei ? E un nume frumos — al naibii de mult mai frumos decît „C.I. 22 (NG 2132/3)“, adică numele sub care a figurat inițial în rapoarte, fiind cea de-a douăzeci și doua lume cu potențial locuibil descoperită de astronava „Cygnus I“ în cursul investigării celei de-a treia planete din sistemul asociat stelei de magnitudinea patru, care poartă numărul 2132 în *National Geographic Star Catalogue*. Dar cum de-a născocit cineva Asylia din toată bălmăjeala asta ? Pun pariu că n-a făcut-o calculatorul navei. Poate că membrii echipajului au propus, pe rînd, nume. Dacă-i așa, mă-ntreb cui i-a trecut prin cap Asylia.

SALUT ! Iartă-mă că te-am neglijat. A trebuit să revin la normal : treaba înainte de toate. Mi-am petrecut ultimele două zile trudind supus la inscripții. Am ajuns cam pe la jumătatea celui de-al doilea soclu. Și tristul adevăr este că și-acum aș fi continuat să trag cadru după cadru, numai că-s prea mulți nori. Cele mai multe dintre plăcile neacoperite sînt atît de deteriorate de intemperii, încît am nevoie de tot ajutorul pe care mi-l pot oferi razele oblice ale soarelui pentru a scoate în evidență relieful desenului. Din cît pot distinge, există cel puțin trei scrieri diferite pe care, pentru propria comoditate, le-am numit „superioară“, „mediană“ și „inferioară“. Pînă în clipa de față toate încercările mele de a le afla, chiar și cu vagă aproximație, vîrsta istorică s-au soldat cu rezultate absurde. Indicațiile dezintegrării radioactive pe care le-am obținut la diferite bucăți de mortar denotă o perioadă cuprinsă între 0,9 milioane și 10 000 ! Fiecare măsurare pe care o fac pare să indice o altă cifră. Ce concluzie să trag, cînd *aceeași probă de material* mi-a dat de două ori rezultate a căror diferență era de aproximativ *un sfert de milion de ani* ? E ca și cum materia și-ar spune : „Ei, ia să vedem, de data asta ce-i oferim doctorului Mahler ? O mie ? O juma' de milion ?“ Totu-i o aiureală și aproape c-am renunțat să mai urmăresc imprimantele. Dar ce-i mai straniu e că-s destul de sigur că mașina funcționează perfect în parametrii prestabiliți. Ai zice că încearcă să-mi spună ceva într-un limbaj pe care nu pot nici măcar *să încep* a-l înțelege. I-am raportat și lui Dieterling, dar a minimalizat totul, spunînd că-i vorba de un „deranjament“. Tipic.

Cînd nu eram ocupat cu inscripțiile, m-am învîrtit prin împrejurimi, încercînd să compar vederile aeriene ale așezării cu unele observații la fața locului. Sînt aproape sigur că am identificat ci-

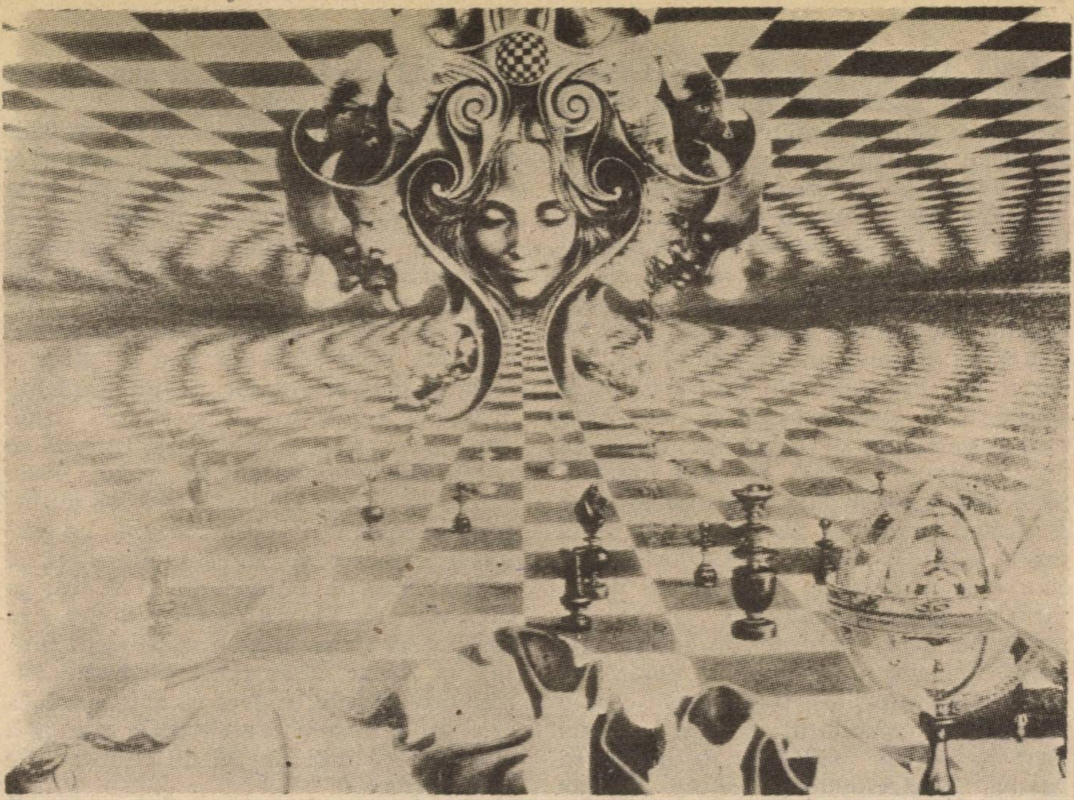
tadela principală și două din comunele-sateliți — dacă asta sînt. Zona dintre templu și poalele dealurilor ar putea da de lucru unei întregi expediții arheologice vreme de-un secol. Și tocmai zona aceasta a ales-o Tollard drept „prim șantier urban"! Cred că nivelurile de ocupare se întind pe mai multe milenii. Există un loc unde cursul de apă care alimentează canalul a tăiat maluri abrupte și-n timp ce scormoneam prundișul, ieri seară, am dat peste un mic aribal din calcedonie — am impresia că materialul este o varietate de crisopraz. Poate că nu-i deloc un aribal, dar mie așa-mi pare. Are fundul plat, vreo optsprezece centimetri înălțime, gîtul strîmt și două toarte mititele la mijloc. E ornat cu incizii extrem de fine, iar modelul decorativ are la bază familiarul motiv al șopîrlei. Nu i-am găsit nici un defect. Din pură curiozitate am făcut o datare pe un mic eșantion din cenușa pe care-o conține și rezultatul a fost — ghici cît ? — — *1,8 milioane de ani !* În Africa, australopitecul abia-și tîrăște pașii prin savanele pleistocenului, iar aici un geniu necunoscut creează tipul de artefact sublim pentru care muzeele noastre naționale s-ar bate să se amaneteze pe viață. Și-am să-ți mai spun ceva : am o bănuială că, dac-aș fi destul de tîmpit să mai fac o datare, astăzi, n-ar fi deloc exclus să-mi rezulte o dată în jurul săptămînii trecute.

ÎN afară de rarele păsări, unicul semn de viață animală rămîn geckoșii. Aleargă de colo pînă colo printre ruine, părînd a nu se teme de absolut nimic. În ceea ce mă privește, singura problemă este curiozitatea lor incorigibilă. Abia apuc să-mi instalez echipamentul pe o porțiune de soclu, că vreo cinci-șase răsar ca din pămînt, dau năvală drept spre locul în care lucrez și încep să se agite, cu ochii la mine, de parc-ar vrea să spună : „Așa-i bine ? Sau doriți să mă dau mai la stînga ? Ajunge să-mi spuneți." Am încercat să-i îndepărtez, dar pînă mă întorceam la aparatele mele se și reînființau în locul de unde-i luasem. Ei sau, poate, amicii lor. Din cauza asta nu pot să avansez decît cu vreo doi metri pe oră și cele mai multe clișee au pe undeva cîte-un gecko sau doi.

Abia ieri mi-am dat seama că am trăit tot timpul cu impresia falsă că *sînt* geckoși. Date fiind circumstanțele, greșeala a fost firească pentru că, judecînd după aspectul lor exterior, exact asta sînt — șopîrle mici cu pernițe adezive pe degete — dar cred că similitudinea sfîrșește aici. Iată cum s-au petrecut lucrurile. Mă pregăteam să trec la placa a treia de la al doilea soclu, cînd obișnuita asistență a început să se adune. Cerul era plin de nori zdrențuiți și trebuia să profit de momentele în care lăsau să treacă puțină lumină. Geckoșii au înțeles imediat cum stătea treaba. La prima licărire a soarelui se și aliniaseră în cadru, plini de importanță și fuduli ca niște afaceriști la un banchet oficial. Am început să zbier la ei și să-mi agit brațele și, brusc, s-au făcut nevăzuți. Nimic mai simplu, numai că zbierasem la ei și-mi agitasem brațele două zile de-a rîndul, fără nici un fel de rezultat. Ce se-ntîmplase ?

Abia după ce mi-am terminat lucrul, fără ca ei să-și mai fi făcut apariția, am ajuns să mă gîndesc la asta. Și, firește, am înțeles numaidecît. Fusesem *furios* pe ei — *sincer furios* — pentru prima oară ! Atît de furios, încît la un moment dat cochetasem cu ideea să iau pistolul cu gaze și să le fac de petrecanie. Nu aș fi fost niciodată capabil de una ca asta, bineînțeles, dar de gîndit *o gîndisem.* De cum mi-am adus aminte, m-am simțit groaznic — ca un troglodit. Sentimentul copleșitor de rușine, de scîrbă de mine însumi părea cu totul exagerat față de păcatul comis — dacă păcat se numea. Spun „părea", dar în adîncul sufletului meu știam că nu era așa. Ba dimpotrivă. Păcatul meu nu era atît că mă făcusem vinovat de comiterea unei trivialități, *cît că nici măcar nu fusesem conștient de lucrul acesta !*

Să spun că m-am simțit umilit ar fi cea mai modestă afirmație pe care-am făcut-o vreodată. Dar cine m-ar fi putut înțelege ? Din perspectiva Misiunii, comportamentul meu fusese nu numai reținut, ci și perfect normal — ba chiar natural. Aici era buba. Eu, Peter Mahler, astronaut, *crème de la crème,* produsul

JEAN-PIERRE ALAUX : **Alcătuirile minţii**

a cinci mii de ani de cultură terestră, dovedisem că nu eram cu mult mai presus decît un barbar antropoid. Şi totuşi (cu posibila şi întotdeauna onorabila excepţie a lui Igo Umati) sînt sigur că eram singurul din toată Misiunea care ar fi putut *începe* să înţeleagă acest lucru. Brusc, am avut o viziune stupefiantă : eu, încercînd să explic ce simţeam — ce *ştiam* — lui Tollard sau lui Talbot, chiar şi lui Dieterling ; în clipa următoare mi-am dorit să găsesc o văgăună în care să mă ascund şi să aştept trîmbiţa Judecăţii de Apoi.

Reacţie exagerată ? Nu cred, Francesca... Următoarele trei ore mi le-am petrecut străduindu-mă să găsesc o cale de a le da de-nţeles că măcar sînt conştient de ceea ce am făcut. Problema este că, aşa cum văd eu lucrurile, reacţia lor s-a datorat recepţionării unei emisii emoţionale generate la nivelul subconştientului. Şi-n cazul acesta cum să le transmit un mesaj în care să spun : „Întoarceţi-vă ! V-am iertat“ sau, mai degrabă : „Vă rog, întoarceţi-vă şi încercaţi să *mă* iertaţi !“ ? Dacă ei operează la acest gen de nivel fundamental, ce şanse am să fiu *vreodată* în stare să-i conving ? Oamenii, mai ales astronauţii, nu ştiu să se *simtă* umili. Doar nu sîntem noi „stăpîni pe soarta noastră“, „comandanţii sufletelor noastre“, „conchistadorii“, coborînd din ceruri cu mărgelele noastre de sticlă, cu bombele noastre şi cu apa noastră de foc ca să-i convingem sau să-i constrîngem pe înapoiaţii băştinaşi, să ne-nsuşim lumile lor şi să răspîndim comorile sacre ale divinei noastre *Technokultur* pe tot cuprinsul galaxiei ? Cînd te gîndeşti că ăsta e rahatul cu care-am fost crescuţi de cînd ne ştim, Francesca, nu e de presupus că subconştientul nostru, individual şi colectiv, pute de trăsneşte ?

POATE că am interpretat totul greşit, Francesca. Aşa sper. Fapt este că azi-dimineaţă am ieşit să-ncep lucrul la al patrulea soclu şi-au apărut din nou, cu toţii, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Mi-am instalat aparatele, le-am reglat, apoi m-am dus în faţa plăcilor, m-am aşezat pe vine şi-am spus : „Uite

ce-i, prieteni. Îmi pare rău. Sînt într-adevăr ruşinat, profund ruşinat pentru cele petrecute ieri. Dar mi-a fost învăţătură de minte, înţelegeţi ? Bun. Acum ascultaţi cu atenţie ! *Trebuie* să fotografiez aceste socluri — soclurile *voastre*. Asta-i misiunea mea, n-am ce face. Fotografiile vor fi codificate şi transmise prin unde tahionice la mine acasă, iar într-o zi o grămadă de oameni deştepţi se vor pune pe treabă ca să încerce să le descifreze şi să le citească. Dar pentru asta trebuie să fac fotografii fără voi şi prietenii voştri zîmbind în prim-plan." Am întins degetul şi am delimitat porţiunea în care voiam să lucrez. „Tot ce vă rog, *vă rog*, este să staţi cuminţi dincolo de linia asta pînă termin, bine ? Pe urmă puteţi să vă adunaţi cu toţii şi-o să facem o poză în grup — da, inclusiv cu mine în mijlocul vostru, dacă vă face plăcere. Dar acum fiţi înţelegători şi lăsaţi-mă să termin cu inscripţiile ! De acord ?"

Stăteam aşa şi mă uitam la ei şi ei la mine şi dintr-o dată toată scena mi s-a părut atît de sublim dementă, încît am izbucnit în rîs — un rîs sănătos, din rărunchi. Dumnezeu ştie de ce, poate că, pur şi simplu, din afecţiune pentru ei. Ce-i sigur însă este că nu era nimic *conştient*. Am rîs ţinîndu-mă cu mîinile de burtă, am rîs pînă mi-au dat lacrimile. Într-un tîrziu m-am întors clătinîndu-mă la aparat, mi-am şters ochii şi am privit prin vizor. Cînd colo, ce să vezi ? Pe fiecare decimetru pătrat de soclu era cîte-o şopîrlă ! Se aliniaseră în şiruri, ca nişte husari la paradă. Cred că erau vreo două sute. Se uitau drept la mine şi zîmbeau. De fapt asta-i înfăţişarea lor întotdeauna. Am făcut vreo şase fotografii, apoi am spus : „Gata. V-ajunge." Şi, cînd mi-am aruncat din nou privirea, nu mai era nici picior de gecko pe porţiunea de soclu pe care o delimitasem. Exact în clipa aceea s-a ascuns şi soarele. Fireşte, nu era vina lor. Dar eu ce să mai cred ?

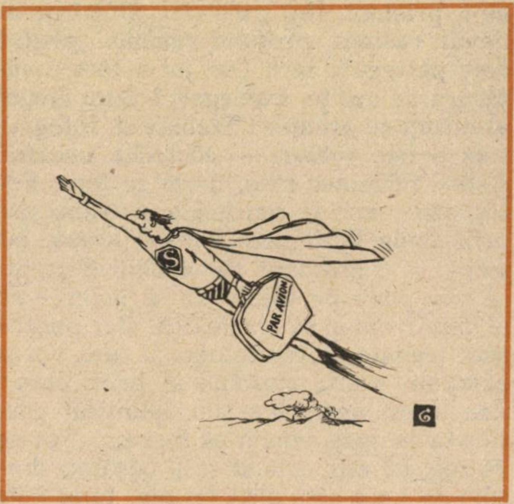
TEORIA la modă este că civilizaţia asyliană a fost un fel de echivalent al culturii Maya de la noi şi care, nu se ştie cum, ori a pierit, ori a fost nimicită, lăsînd în urma ei doar cîteva ruine şi rămăşiţele unei limbi indescifrabile, ca să ne scoată nouă peri albi. Iată cum încearcă o civilizaţie să înţeleagă altă civilizaţie, din propria perspectivă. Progresul trebuie să ducă, întotdeauna, la o mai mare complexitate socială. Orice altceva înseamnă, *ipso facto*, degenerare. Oare aşa să fie, Francesca ? Aş vrea să pot crede lucrul acesta. De fapt, o părticică din mine îl şi crede. Aşa am fost învăţat. Parcă-l aud pe bătrînul Bruder !...

— *Prostii, Mahler ! Progresul este... ach,* progres ! *Şi ştim cu toţii ce înseamnă, nu-i aşa ?*
— *Da, domnule profesor. Progresul este mersul înainte către perfecţiunea supremă. La Homo sapiens se manifestă prin imboldul de a domina.*
— *Întocmai. Foarte bine, Mahler. Şi cum se manifestă această dominaţie ?*
— *Prin exercitarea unei puteri cvasi-dumnezeieşti, domnule profesor. Puterea asupra forţelor naturii şi asupra vieţii speciilor inferioare. Werner Bertholtz a definit fenomenul ca fiind „creşterea capacităţii unei societăţi de a inspira veneraţie adversarilor ei."*
— *Excelent, băiete !*
— *Dar, domnule profesor, n-ar fi cu putinţă ca o societate să atingă un înalt grad de dezvoltare a culturii, rămînînd totuşi, în toate celelalte privinţe, ca să zicem aşa, primitivă ?*
— *Nu, Mahler, acest lucru* nu este *cu putinţă. Şi ştii de ce ? Pentru că astfel ar fi vulnerabilă la orice atac din partea duşmanilor ei.*
— *Să presupunem că n-ar avea nici un duşman, domnule profesor.*
— *Aşa ceva nu se poate, Mahler.*
— *De ce, domnule profesor ?*
— *Mahler, ori eşti un geniu, ori eşti prost şi, evident, geniu nu eşti. Dacă o societate n-ar avea duşmani, nu numai că ar înceta să mai fie o societate dar,*

după toate probabilitățile, nici n-ar ajunge să devină societate. Iar în cazul, cu totul improbabil, că ar ajunge, s-ar prăbuși, s-ar dezintegra, ar pieri. În mod inevitabil. Frica, Mahler, este mortarul care unește cărămizile civilizației. Notează lucrul acesta, băiete, și încredințează-l memoriei.

O lume care nu cunoaște frica, Francesca. Se poate concepe așa ceva ? Profesorul Bruder era încredințat că nu. Dar profesorul Bruder nu-i aici, pe Asylia. E drept, nu-s nici asylienii. Ce s-o fi întîmplat cu ei ? Cum erau ? Știau să danseze, să cînte, să plîngă, să rîdă, să iubească ? Dac-aș fi întîlnit vreunul, ne-am fi recunoscut ? Dar de ce continui să mă gîndesc la ei în termeni *umani* ? Dieterling ar zice că asta se întîmplă pentru că noi, ca ființe umane, nu putem judeca decît din punct de vedere al propriei experiențe umane, orice altceva fiindu-ne, literalmente, inimaginabil. Înțeleg argumentul, firește, dar ce s-ar întîmpla dacă am aborda problema din cu totul al unghi ? Bunăoară, dacă am înlocui pe „gîndesc" cu „simt". Care ar fi rezultatul ? În ceea ce mă privește, în nici un caz nu mi-am *gîndit* sentimentele față de geckoși, ci le-am *simțit*. Și, după toate aparențele, ei au recepționat mesajul. Atunci de ce nu pot răspunde în același fel? Sau am putut ? Să fi fost oare acea subită revărsare de afecțiune *pentru* ei o transmisie *de la ei* ? Știi, Francesca, am sentimentul straniu că dau tîrcoale unui concept atît de vast, și totuși atît de simplu, încît, efectiv, nu pot *îndrăzni* să mă gîndesc la el.

ASCULTĂ asta, Francesca ! Materia neînsuflețită progresează și devine materie însuflețită ; materia însuflețită progresează și dobîndește conștiință ; conștiința devine, în cele din urmă, conștiință de sine. *Ecce Homo ! Cogito, ergo sum !* Acestea sînt treptele pe care le vedem urcînd spre civilizație. Dar după aceea ? Ah, ce se întîmplă după aceea, Francesca ? Să nu mai urmeze nimic altceva decît un nesfîrșit proces de perfecționare și acumulare ? Știm că purtăm încă în noi rămășițele fiecăreia dintre etapele laborioase ale ascensiunii. Fetusul uman este o istorie vie a drumului nostru. Sîntem un conglomerat a tot ceea ce am fost : pe de o parte, atomi, molecule, elemente ; dar pe de alta, ce ? Ceva, o însușire nebuloasă care înaintează, pas cu pas, deopotrivă cu dezvoltarea complexității fizice ; ceva ce noi am hotărît să numim rațiune — aptitudinea de a gîndi, de a obiectiva. Asta, spunem noi, e ceea ce ne-a adus aici, printre stele. Dar ia să presupunem că la fiecare treaptă ar exista și alte căi de progres — chiar și o cale a lipsei de logică — sau a intuiției — sau a *a*prehensiunii, ca antonim al *com*prehensiunii. Și să mai presupunem că la un moment dat — să zicem, atunci cînd materia însuflețită dobîndește conștiință — creaturile astfel ivite percep că există și alte căi ascendente și, în loc de-a o alege pe cea pe care am apucat noi, decid să urmeze alta. Care ar fi rezultatul ? Ar deveni, cu timpul, inteligența lor rațională la fel de rudimentară, din punctul *nostru* de vedere, pe cît ar fi intuiția noastră dintr-*al lor* ? Și, presupunînd că se va fi întîmplat *într-adevăr* așa ceva, în ce se vor fi transformat de-atunci acele ființe, urmînd calea firească a evoluției lor ? Probabil în ceva cu totul de neconceput pentru o minte rațională umană. Cum altcumva am putea interpreta noi fenomenul, decît ca un regres progresiv ?

— negarea finală a evoluţiei ! *Sau poate aşa ne-ar vedea ei pe noi ?*

ÎN după-amiaza asta mi-am terminat lucrul la ultimul soclu şi am hotărît să folosesc filmul rămas ca să fac nişte poze cu aribalul. Aveam nevoie de un fundal neutru, nereflectant şi am ajuns la concluzia că treptele canalului erau cum nu se poate mai nimerite. M-am întors în tabără, am luat vasul şi tocmai mă îndreptam cu el spre locul ales, cînd mi-am dat seama deodată că mergeam într-o direcţie greşită. Am dat vina pe neatenţie — eram preocupat de unghiurile aparatului şi de problema gradării stereoscopice — şi am făcut cale întoarsă, călcîndu-mi propriile urme.

Nu cred c-am apucat să fac trei sau patru paşi înainte de a mă copleşi dintr-o dată convingerea că eram pe cale să comit o mare greşeală. Era ceva pur instinctiv — un fel de mesaj subliminal care părea captat de mintea mea conştientă sub forma unei serii rapide de postulate succesive : că nu alesesem bine locul, că lumina era necorespunzătoare, că ar trebui să mă gîndesc la ultraviolet şi infraroşu. Pe de altă parte, nu ştiu de ce, dar aveam impresia că toate astea nu erau, de fapt, decît un fel de traducere destinată intelectului meu, fiindcă aşa putea fi înţeleasă instantaneu. Mesajul de bază, clar ca lumina zilei, era : „NU FĂ ASTA."

M-am uitat la aribal. Razele soarelui păreau să-i confere o luminescenţă interioară. Mi s-a părut că sclipea ca ochii unui tigru — o sclipire verde, rece, misterioasă. În clipa aceea am înţeles cît se poate de limpede că nici o stereografie, oricît de iscusită, n-ar fi fost altceva decît o parodie mohorîtă a realităţii. Ceea ce ţineam în mînă era o operă de artă de chintesenţă : perfectă, completă, unică — o afirmaţie a unui adevăr etern. Şi atunci am devenit conştient de existenţa unei profunde *dicotomii* în mine însumi : vedeam aribalul prin prisma esteticii umane, dar în acelaşi timp *simţeam despre el* aşa cum, poate, ar fi simţit un asylian : de parcă obiectul ar fi avut viaţă — chiar conştiinţă proprie că era, în esenţa lui, ceva incomensurabil mai însemnat decît un artefact de o covîrşitoare frumuseţe.

L-am pus uşor pe nisip; m-am aşezat cu picioarele încrucişate în faţa lui şi am început să-l contemplu. Eram încredinţat că purta un mesaj pentru mine. Numai de-aş fi reuşit în vreun fel să-mi înăbuş sinele uman raţional, aşa încît să pot auzi ce avea de spus. Pentru asta era necesar să activez în fiinţa mea simţuri — moduri de percepţie — pe care raţiunea îmi spunea că nu le posed. Dar eu ştiam că *trebuie* să încerc. Înţelegi, nu-i aşa, Francesca ? Da, sigur că înţelegi. Dar tare mă tem că eşti singura persoană care va înţelege vreodată.

Cît timp am stat acolo ? Două ore ? Trei ? Îmi dădeam vag seama că undeva, în spate, soarele asfinţea după coline ; că norii, deasupra mea, luau culoarea rubinului ; că umbra mea se tîra pe nisip, spre aribal. În timp ce se apropia pe furiş, am observat o schimbare subtilă, deşi în momentul acela nu puteam să apreciez dacă modificarea afecta urna însăşi sau percepţia mea. Ceea ce percepeam eu era că, deşi peisajul din jur se întuneca, aribalul devenea, neîndoios, mai strălucitor — extraordinara impresie de luminescenţă interioară, asemănătoare unui ochi de felină, era tot mai pronunţată, pe măsură ce se înstăpînea întunericul. Urna strălucea ca un smarald straniu şi tulbure, în timp ce în adîncurile ei umbre de fum păreau să unduiască încolo şi-ncoace aidoma unor curenţi subacvatici. Efectul era atît de hipnotic, încît am simţit — cum să-ţi explic ? — că un fir, un filament invizibil prinde a se depăna din adîncul fiinţei mele întinzîndu-se către urnă — sau fiind *atras* de aceasta — iar vreme de-o clipă am fost conştient că ocupam, în spaţiul fizic, un punct situat undeva între propriul meu corp inert şi aribal. Exact în momentul acela am auzit piuitul autoritar al semnalului radio. Vraja s-a spulberat. Mi-am dezdoit picioarele amorţite, m-am ridicat clătinîndu-mă şi m-am urnit cu paşi de om beat către tabără. Înainte de a mă depărta, am observat cu uimire că o mulţime de geckoşi părăsiseră adăpostul ruinelor şi se adunaseră într-un semicerc larg pe nisipul din spa-

tele meu. Toţi, fără excepţie, păreau să privească fascinaţi urna strălucitoare.

APELUL era de la Dieterling, îngrijorat că nu-l chemasem pentru raportul de seară. Am invocat ce scuze am putut şi i-am spus că terminasem lucrul la socluri. De aribal n-am pomenit nimic. Mi-a spus că vor veni să mă ia mîine pe la amiază şi că mai are o sarcină măruntă pentru mine la ziguratul de pe podişul central. Dacă n-aş fi fost atît de dezorientat, aş fi pledat să mai rămîn o vreme unde eram ; cînd mi-a dat în gînd să o fac, era deja prea tîrziu.

În timp ce mă întorceam la aribal, răsăreau Theope şi Leucus, lunile gemene ale Asyliei. O urzeală fină şi argintie de nori joşi sau de ceaţă se aşternuse ca un voal de borangic peste umerii colinelor nordice şi lunile păreau două globuri strălucitoare de sticlă colorată, urcînd în tăcere spre constelaţiile nefamiliare şi licărul ghemotoacelor de praf cosmic. Priveliştea era dureros de magică. Vorbesc serios, Francesca. O simţeam ca pe o durere fizică în adîncul trupului... un sentiment de pierdere şi de tristeţe atît de sfîşietor, încît nu văd cum aş putea măcar începe să-l descriu. Doar dacă tu poţi înţelege la ce mă refer atunci cînd spun că mă simţeam stînd afară şi privind înăuntru : că între mine şi acel peisaj de Arcadie sub vraja lunii se căsca un abis — o barieră invizibilă, intangibilă, asemeni celei menite să separe veşnic vederea inocenţei de ochiul experienţei.

Apoi am trecut de creasta dealului şi am dat cu ochii de aribal. Era tot acolo, tot strălucitor, tot în mijlocul semicercului format de straniul său grup de spectatori care-l priveau nemişcaţi. Păşind cu băgare de seamă, am trecut printre ei şi m-am aşezat din nou în faţa lui. Poate că mai era o speranţă.

O bucată de vreme nu s-a întîmplat nimic, apoi, nu ştiu exact cum, mi-am dat seama că *se întîmplase* ceva, că *se întîmpla*. Dar totul era în mine. Cum, cum să încerc să-ţi explic ? Poate... spunîndu-ţi că mi se părea că o carapace puternică, strîmtă, în care fusesem închis, începe să crape, să slăbească strînsoarea. Încearcă să-ţi imaginezi o crisalidă în primele stadii ale transformării ei în insectă. Imaginează-ţi această crisalidă intelectual conştientă de transformarea pe care se pomeneşte trăind-o — înţelegînd vag că face parte dintr-un misterios, dar ireversibil proces de devenire, de transformare, de elaborare într-o nouă entitate, care-ar putea fi cu totul inimaginabilă în termenii crisalidei. În mare, cam asta simţeam.

Singurul lucru de care sînt sigur este că ceea ce se petrecea cu mine era direct legat de aribal — sau, mai degrabă, *prin* aribal. Dar atîta tot. Aribalul era conexiunea — conducta intelectuală, dacă vrei — prin care puteam trece. Era, pentru mine, spărtura din bariera percepţiei. Nu mai eram afară. *Nu exista „afară“ !* Eram parte din tot şi tot era parte din mine. Apoi... coaja căzu şi înţelegerea erupse în mine ca o cascadă înspumată a revelaţiei. Mi-am aruncat privirea în jos ; am văzut trupul meu, stînd pe nisip ; am văzut umbra mea dublă, proiectată de lumina lunilor ; şi am auzit o voce spunînd : *Bun venit !*

Spun „am auzit“, Francesca, fiindcă sub forma aceasta a fost prezentat conştiinţei mele salutul. Sînt absolut sigur că nici un sunet, aşa cum îl înţelegem noi, nu a fost pronunţat.

Să fi fost geckoşii ?

Gîndul meu nerostit provocă un fel de abur uşor fosforescent în aerul răcoros al nopţii — aproape, la propriu, fantoma unui zîmbet.

Nu avem entitate fizică în sensul vostru. Cea pe care am avut-o am pierdut-o (lepădat-o ? depăşit-o ?) demult, cînd am intrat în — un gol prelungit — *comunitatea (republica ?) metapsihicului. Vino !*

Privesc în jos. La şaisprezece mii de kilometri sub mine, secera de safir a Asyliei stă suspendată în întunericul interstelar. Cygnus e un punct argintiu pe fundalul infinitului. *Vino !*

Strălucire nimicitoare. Imensitate clocotitoare. Vîrtejuri gigantice de materie rudimentară. Flux. Energie nucleară devenind căldură şi lumină. Fotosfera orbitoare a soarelui Asyliei. *Vino !*

Linişte. Departe, sclipitor, un medalion înclinat. O nebuloasă spirală. În centrul ei, o vîltoare de beznă stigiană. *O nornă. Vino !*

Negru de catifea, discret brodat cu stele îndepărtate, despre care știu că nu sînt ele însele stele, ci roiuri cuprinzînd, fiecare, miriade de stele. Simt, în imensitatea de neînchipuit, un freamăt. Vibrația unui arc de energie pură. *Norna. Vino !*

Un model : o armonică vizuală : o infinit de complexă țesătură dintr-un filigran divin, mereu schimbătoare, veșnic statornică, total incognoscibilă. *Paradoxul Suprem. Cunoaște-te pe Tine Însuți ! Vino !*

Canalul. Theope și Leucus strălucind ca niște felinare sferice în apa aproape nemișcată. Privesc în jos. Chipul nu mi se oglindește. Ce sînt eu ?

Ce anume dorești să fii ?

Un căutător al adevărului.

Nu există adevăr. Nu există decît căutarea lui.

Atunci, cum să-l căutăm ?

Slăviți viața. Învățați să simțiți.

Ne puteți ajuta ?

Da. Dacă dorința e sinceră.

Așadar ne cunoașteți.

Vă cunoaștem.

Cine sîntem ?

Sînteți ceea ce am fi putut deveni noi. Sînteți cei care știu, dar nu înțeleg. Curînd vă veți distruge. Se întîmplă.

E prea tîrziu ?

Vom vedea. Rămas bun.

În jurul meu, deșertul ce se răcorește e plin de șoapte. Aribalul a devenit o lacrimă de argint încremenită în lumina lunilor. Nu mai strălucește. Geckoșii au dispărut. Doar inima mea rămîne plină de bucurie, revărsîndu-se. Bea-mă, Francesca !

ELEVII seminarului de istorie al anului IV intrară în clasă, se înclinară spre doctorul Sukano, se descălțară și se așezară în liniște. Pe măsuța joasă din fața lui, Sukano plasase un vas larg de ceramică. În vas erau presărate cîteva flori albe de vișin. Prin fereastra deschisă, lumina după-amiezii cădea pieziș deasupra vasului și apa răsfrîngea imaginea cerului de aprilie, cu petalele de nea ca niște nori răzleți.

Vreme de vreo trei minute, poate chiar cinci, clasa șezu pur și simplu, pe pernele răspîndite în semicerc. Elevii nu dădură nici un semn de stingherealā sau de plictiseală. În cele din urmă, Sukano se înclină, mai întîi către vasul cu flori, apoi către clasă. Zîmbi.

— Dacă-mi amintesc bine, săptămîna trecută am încheiat ședința cu un semn de întrebare. Vrea cineva să fie atît de amabil și să-mi reîmprospăteze memoria ?

Cîțiva elevi îi aruncară priviri furișe lui Roger Tate. Acesta dădu din cap.

— Da, domnule. Eu am întrebat cît din *Raportul Mahler* e acceptat ca fapt real.

— Așa-i, Roger. Iar eu v-am propus să pornim de aici discuția noastră de astăzi. Ei ? Ce părere aveți ?

— Păi, sigur că-i adevărat, spuse Amanda Oxley. Adică... știm cu toții că *așa s-a întîmplat.*

— Da, dar *de unde* știm ? replică Roger. Poate că Mahler a inventat totul. Poate că, de fapt, n-a făcut nimic din tot ce spune. Poate că *nimeni* n-a făcut nimic. Noi nu putem *să știm,* nu ? Vreau să spun... Mahler *nu s-a mai întors,* nu-i așa ? Nu s-au întors nici unii.

Se adresase doctorului Sukano, care se mulțumi să arboreze zîmbetul său enigmatic și își plimbă privirile împrejur, dînd de înțeles că aștepta și alte păreri.

O fată blondă, cu o expresie înflăcărată și ușor tulburată, spuse :

— Mărturisesc că pe mine mă nedumerește Francesca. Eu simt că nu a existat. Cred că, poate, și-a imaginat-o Mahler.

— Iar eu cred că cineva și l-a imaginat pe Mahler, mormăi Roger.

— Poate că și pe tine te imaginează cineva, sugeră o voce anonimă.

— Se prea poate, răspunse netulburat Roger.

— După conspectele mele, interveni alt elev, *Raportul* a fost recepționat simultan la Melbourne, în insula Hokkaido, la Houston și la Irkutsk, în noaptea de 4 spre 5 august 2032. A fost prima comunicare cosmică primită de la Cygnus II, după o tăcere de peste trei ani. A ajuns întocmai cum am citit-o și a fost ultimul contact direct cu Misiunea.

— Da, și mai e ceva, spuse Roger. Ce s-a întîmplat cu toate acele fotografii pe

RALLE : Chip de femeie

care, chipurile, le-a făcut Mahler ? Cum de n-am recepţionat decît *Raportul ?* Ce s-a întîmplat cu celelalte materiale ? De pe Pămînt au plecat cincisprezece specialişti antrenaţi, a căror misiune era să exploreze cosmosul, să cartografieze, să măsoare, să testeze, să preleveze eşantioane, să analizeze... şi tot ce ne-a parvenit e asta.

— Deci recunoşti că *ne-a parvenit* ceva, îl interpelă Amanda.

— Bun, bun, Amanda. Recunosc. Ne-a parvenit.

— Adică n-a fost ticluit la Moscova sau Washington ?

— Nu. Dar putea să fie.

Fata blondă, al cărei nume era Frauke Andersen, întrebă :

— A *existat* Francesca, domnule profesor ?

— În sensul la care se referă Roger, nu, n-a existat, răspunse doctorul Sukano. Acest lucru a fost stabilit fără tăgadă. Francesca era fiica nou-născută pe care Mahler o lăsase pe Pămînt. A murit la opt luni după trecerea lui Cygnus II în regim de hiperpropulsie. Dar ea *a existat,* fireşte, în sensul lui Mahler. Francesca a fost conducta lui de comunicare. Fără ea nu ar fi existat *Raportul.* Adresîndu-se ei, Mahler îşi vorbeşte lui însuşi şi ne vorbeşte nouă.

— Dar Asylia ?

— NG 2132/3 există în mod sigur. Ruinele templului despre care vorbeşte Mahler au fost fotografiate pentru prima dată de un satelit de recunoaştere lansat de Cygnus I, în 1997.

Un elev etiopian, Ebu Makoa, spuse :

— Analiza lui Mahler referitoare la un progres al evoluţiei avînd drept apogeu ceea ce el a numit „negarea finală“ trebuie să fi părut, la vremea respectivă, dementă. Cum a reacţionat omenirea ?

— Omenirea a fost indusă în eroare şi, în acelaşi timp, profund şocată, răspunse doctorul Sukano. De fapt, timp de mai multe săptămîni acel pasaj din *Raport* — dimpreună cu alte cîteva — a fost cenzurat. Din fericire, în ciuda unor intense presiuni politice, textul integral a fost dat la iveală de profesorul Ko, la Tokyo, în septembrie 2032, şi de Somers, la Melbourne, o săptămînă mai tîrziu.

— Dar de ce se temeau ceilalţi ?

— De necunoscut. De incognoscibil. De dovada existenţei unei inteligenţe

extraterestre a cărei superioritate era, în raport cu a lor, nemărginită. Dar, mai ales, se temeau pur şi simplu. Aşa cum Mahler însuşi arată, erau condiţionaţi să conceapă o specie nepămînteană doar în termenii negativi umani ai agresivităţii, exploatării şi dominaţiei. Dacă acest raport trebuia luat drept bun, *Homo sapiens* era, conform felului lor de-a gîndi, o specie sortită pieirii. În plus, o serie de factori materiali păreau să demonstreze autenticitatea *Raportului* — în special calitatea ireproşabilă a recepţiei. Profesorul Ko n-a fost singurul care a atras atenţia asupra faptului că impresionanta complexitate a transmisiei constituia dovada aproape incontestabilă a unei stăpîniri desăvîrşite a tehnicilor de comunicaţie cosmică — tehnici de o inimaginabilă superioritate în comparaţie cu cele de care dispunea echipajul lui Cygnus II. Foarte curînd, lumea ştiinţifică s-a împărţit în două tabere : pro-Mahler şi anti-Mahler. Adversarii respingeau întregul *Raport* ca pe o farsă bine pusă la punct ; partizanii îl acceptau ca atare. Este interesant de remarcat că argumentele invocate de ambele tabere aveau o curioasă asemănare cu cele expuse în cursul polemicii Huxley/Wilberforce care a urmat publicării cărţii lui Darwin, *Originea speciilor*. Cu deosebirea, fireşte, că de data aceasta punctul de vedere „ortodox“ era la fel de aprig anti-Mahler pe cît de aprig fusese anti-Darwin în 1860.

Şi doctorul Sukano începu un strălucit şi concis rezumat al feluritelor argumente ce făcuseră, pe vremea aceea, obiectul unei atît de aprinse controverse. Elevii îl ascultau respectuoşi şi atenţi, dar ascultau aşa cum colegii lor din secolul 20 ar fi ascultat o relatare despre ciorovăielile dogmatice dintre calvinişti şi catolici pe timpul Reformei. Totul era atît de îndepărtat şi ireal ; de fapt, abia inteligibil.

După ce-şi încheie expunerea, Sukano îi întrebă dacă mai aveau de ridicat vreo problemă. N-aveau nici una. Doctorul dădu din cap.

— Înainte de a ne lua rămas bun de la *Raport*, spuse el, aş vrea să vă pun o întrebare. În ce moment credeţi voi că ne-a acceptat Mahler ?

Ştiau cu toţii care era sensul întrebării şi cunoşteau cu toţii răspunsul.

— Da, Amanda ?

— Cînd a băut apă din canal, domnule.

Sukano încuviinţă şi zîmbi.

— Întocmai. Momentul în care, în mod simbolic, Mahler şi-a depăşit frica de moarte. De aici a decurs totul. Ceea ce face destul de elegant legătura cu subiectul nostru de săptămîna viitoare: *Fiinţa şi Nefiinţa* de Walter Hagendorf. Cred că vă va face tuturor plăcere.

Clepsidra de apă emise un singur dangăt răsunător.

Sukano îşi înălţă ochii. Apoi, întinzînd mîna în spatele lui, scoase dintr-o nişă o cutiuţă sculptată, din lemn. Examină eticheta prinsă cu fir de argint.

— Frauke Andersen, citi el.

Frauke se ridică de pe pernă, păşi în faţă, îngenunche, îşi duse la buze vîrfurile împreunate ale degetelor şi-şi înclină capul mic, blond.

Sukano îi întinse cutia şi se înclină la rîndul lui.

— La mulţi ani, Frauke, rosti el.

Aşa cum era datina, fata dezlegă firul, deschise cutia şi scoase micul aribal din calcedonie. Îl contemplă o clipă, apoi îl ridică în văzul întregii clase.

— La mulţi ani, Frauke, îi urară colegii într-un glas. La mulţi ani !

Apoi, conduşi cu solemnitate de Frauke, copiii ieşiră unul după altul, lăsîndu-l pe doctorul Sukano singur cu gîndurile lui şi cu propriul aribal în care pluteau flori de vişin.

În româneşte de Ion Doru BRANA

RUXANDRA ANDRIAN

ARCONAX

ERAM de o săptămîna pe planeta Berenice, un cochet paradis finanţat de bătrînul Bozo. A fost gîndit la început ca refugiu estetic şi recreativ pentru familia Bozo, dar ulterior chiar bătrînul l-a introdus în reţeaua parcurilor Sectorului cosmic 3 Alpha, probabil pentru a nu-şi dezminţi faima de om întreprinzător care scoate parale chiar şi din piatră seacă. Mai ales că atunci nu era vorba deloc de piatră seacă, ci de cîteva terase de grădini suprapuse, aranjate pur şi simplu năucitor, în combinaţii de copaci, trepte de nisip, tufişuri, flori, alei cu pietriş, bolţi de verdeaţă şi alte fleacuri de-astea de „arhitectură verde“ (cum spunea un comentator TV) care, aşa cum erau puse împreună, îţi tăiau respiraţia.

— Cum, Lidy, tu ai dichisit toate ? o întrebam pe micuţa Bozo, o puştancă de vreo şaisprezece ani care mă invitase la o vizită gratuită a grădinilor, în amintirea vremurilor cînd o purtam în cîrcă pe plaja albastră de pe planeta Teba. Pe atunci tocmai îl cunoscusem pe tatăl ei şi, din prietenie pentru el, le organizasem o vacanţă cu cele mai excentrice distracţii şi mai trăsnite aventuri pe care cred că le-au trăit ei doi vreodată.

Ne sprijineam de balustrada de lemn cioplit a unui balcon foarte lung şi pardosit cu piatră albă. Lidy îmi explica aranjamentul grădinilor, şi anume în două tonuri fundamentale ale grădinăritului clasic terrian : englez, secolul al XVIII-lea, şi chinez, dinastia Ming. Îmi împuiase capul pînă atunci cu explicaţii la tot pasul despre amestec de stiluri, nume de plante, estetica depărtării şi estetica detaliului, tehnica ajustării formelor vegetale, a măturării cărărilor, mă rog, îmi spusese suficient de multe lucruri inteligente ca să regret că nu aveam nimic la mine pentru fono-înregistrare. O bandă imprimată cu explicaţii date de un ghid atît de competent şi de negăsit pentru majoritatea reporterilor şi curioşilor, s-ar fi vîndut foarte bine.

— Fetiţo, spusei într-un tîrziu, întrerupîndu-i ciripitul nesfîrşit, lasă astea, că nu mai intră nimic în capul meu burduşit cu alte preocupări şi gînduri, care nu prea s-ar acomoda cu asemenea cunoştinţe nostime şi florale. Uite, îţi spun sincer, eu nu ştiu să-ţi apreciez cum se cuvine ce-ai făcut aici. Pot doar să-ţi spun că-mi place şi că, plimbîndu-mă printre invenţiile tale, mă simt bine şi fericit.

Lidy se îmbujoră şi rîse veselă.

— Trebuie să fie ceva grozav, o mare realizare, grădinile astea ale tale, aşa intersectate şi suprapuse, pentru că altfel n-ar ieşi parale atît de multe şi nici nu s-ar înghesui cu laudele atîţia specialişti în artă cîţi am auzit numai eu vorbind despre tine.

— Mulţumesc, Denelo, eşti un mare prieten, are dreptate tata, îmi zise Lidy făcînd gropiţe în obraji.

Era naivă într-ale vieţii dacă aprecia un prieten după laudele pe care i le aducea într-o după-amiază lipsită de griji. Bătrînul Bozo, da, avea el motivele lui, temeinice, să-i zică fetei că-i sînt bun prieten ! Ehe, n-am trăit noi multe păţanii împreună, adică n-am mîncat mult timp din aceeaşi farfurie, cum s-ar zice, dar atît cît a fost ne-a ajuns să ne amintim cu emoţie şi bucurie de fiecare dată cînd ne-om întîlni.

— Cînd apare şi Gonzi? mă întrebă ea.

— Trebuie să pice zilele astea.

Coborîsem treptele albe şi mărunte ale unei scări largi, alături de un păun indiferent ce-şi tîra coada strînsă într-un smoc de pene pestriţe. Toată această faună şi floră de provenienţă voit terriană mă înduioşa. Lidy nu strecurase nici un element floral de pe o altă planetă pe micul lor asteroid climatizat.

Scara se termina pe plaja de pietriş ce contura un lac. În timp ce-l traversam pe unul dintre podurile graţioase ca nişte picioare uriaşe de lăcustă, construit din piatră de Arconax, verde şi cu aspect marmorat, îmi veni singura idee estetică din toată ziua. N-am păstrat-o în mine pentru că voiam să-i fac Lidyei bucuria de a o smulge din interminabilul monolog. (Ştiam din proprie experienţă a întîlnirilor cu oamenii artişti că dialogul le satisface orgoliul peste măsură, chiar dacă partenerul de conversaţie este un guguman — poate chiar cu atît mai mult!)

— Am observat că fauna este numai ornamentală, am spus. Păuni, fazani, păsărele cîntătoare, şi cam atît...

— Bineînţeles, doar nu e grădina zoologică.

— Da, dar toate păsările tale sînt pentru uscat. Lebedele sînt pe lac, spusei arătîndu-i-le cu degetul. Dar în lac?

— Cum adică în lac?

— Da, un peşte de exemplu, sau chiar un delfin terrian...

— Aaa...

Lidy rămase pe gînduri.

— Ce adîncime are lacul?

— Doi metri.

Îmi veneau iniţiativele „artistice" ca pe roate.

— Am fost de cîteva ori pe planeta Arconax. Acolo am văzut un soi de peşte uriaş care înoată cu dorsala afară din apă, aşa că, îţi dai seama, se oferă mereu privirilor, e comercial cum s-ar zice.

— Cum arată?

I l-am descris. Era tocmai bun pentru acel cadru oriental. Avea solzi galben-verzui, groşi şi rotunzi ca nişte bube, cu mustăţi şi cu tot felul de ţepi, iar aripa dorsală era zdrenţuită şi răsfirată, deci foarte de efect.

La început Lidy îmi respinse propunerea. Spuse că peştele, după descrierea mea, semăna cu un monstru legendar chinez din nu ştiu ce album video. Pînă la urmă îşi manifestă dorinţa de a-l obţine neapărat, pentru că nu va crea dizarmonie, ci, din contră, armonia stilurilor va fi mai pregnantă prin contrast cu un element neterrian, iar peştele în sine va fi ca o picanterie.

— Imediat cum vine Gonzi, plecăm să-ţi aducem un exemplar. Bineînţeles, numai dacă e şi tatăl tău de acord.

Puştanca a înţeles repede că bătrînul trebuie să suporte toate cheltuielile.

De-abia spre seară Lidy s-a săturat să mă pisălogească cu multiplele ei cunoştinţe horticolo-estetice şi m-am putut retrage în camera mea. Aici aveam la îndemînă o jucărie foarte interesantă, un videoproiector, greu de obţinut de pe piaţă pentru uzul particular pentru că are destinaţia strictă a navelor de cercetare cosmică sau a instalaţiilor izolate unde singurătatea ocupanţilor este apăsătoare.

Mi-am pus metacercul pe frunte cu electrozii în dreptul tîmplelor şi m-am concentrat la redarea cît mai fidelă a amintirilor mele de ordin sentimental. Urmăream, cu satisfacţia unui creator, cum imaginile derulate de obicei pe ecranul proiecţiilor mintale se transmiteau, prin bioelectronii alergînd prin conductori, pe ecranul din faţa mea. Revedeam momentele cînd roşcata Yona, marea mea iubire (cu cît mă depărtez mai mult în timp de această amintire, cu atît filmul despre ea se apropie de o versiune ideală) m-a părăsit, adînc jignită de convingerea ei că nu a reprezentat pentru mine decît o banală experienţă, ca toate dinaintea ei şi toate care bănuia că vor urma.

— Ce faci, bătrîne, la ce visezi? am auzit eu un glas în spate.

— Gonzi, amice! am exclamat, repezindu-mă să-l îmbrăţişez. Ne-am strîns ca doi urşi în braţe. Avea pe el un costum de o culoare metalizată, din fibre de sticlă, un sac de călătorie în mîna dreaptă şi harnaşamentul de zbor atîrnînd pe umărul său stîng.

— Ai o formă fizică excelentă, i-am spus. (Nu ne văzusem de vreo două luni)

— Am cunoscut un tip care inventase un joc sportiv. M-am antrenat puternic și l-am ajutat să și-l impună undeva prin Centaur.

— Și ?

— Am lucrat cam dezinteresat. Am trăit bine, dar nimic în plus. A fost distracție mare. Tu ? Cu ce te-ai ocupat ?

— Am fost acasă.

— Pe Terra ?

— Da.

— Cum mai e pe-acolo ?

— Romantism, bătrîne. Chestii vechi. Totul are importanță, fiecare gest, fiecare mobilă, dar totul este praf. Înțelegi ?

— Îmi dau lacrimile, rînji Gonzi. Ce-ai făcut pe-acolo ?

— Mi-am cîștigat gradul doi în funcția de psiho-cercetător al civilizațiilor inter-galactice.

— Îmi pare bine pentru tine. Dar spune-mi și mie pe ce bază, că de cînd te știu eu, adică de vreo douăzeci de ani, numai la funcția de vagabond ai aspirat!

— Pe baza rapoartelor pe care le trimiteam după fiecare aventură. Mă ajuta un stilist, care-mi cizela exprimările. Eh, nu știu dacă mă pricep eu la chestiile alea spuse în școlile lor înalte, dar le trimiteam niște observații psihologice atît de ciudate, cum n-au citit ei nicăieri, că le era halcă de ros la cursurile și în cărțile lor pe un an întreg.

— Parcă mi-amintesc că ai patima asta a scrisorilor, făcu Gonzi indiferent. Și ? fu rîndul lui să mă întrebe.

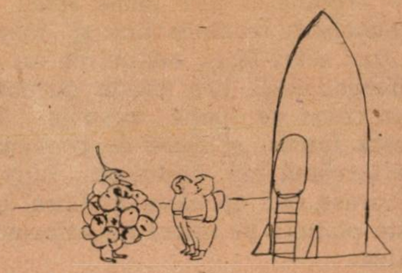
— O leafă mignonă depusă lunar la o bancă din Baalbek. Și un post sigur cînd mă pensionez din vagabondaj.

— Va să zică peste vreo treizeci de ani te văd înțolit cu togă neagră și cu coif roșu pe cap ? rîse bunul meu amic.

— Cam așa ceva, rîsei și eu.

— Eh, și acum ce planuri ai ?

I-am povestit despre familia Bozo și despre ideea de a face împreună o călătorie pînă pe Arconax, planeta tuturor ciudățeniilor și a tuturor posibilităților. Gonzi rîse de acest aranjament care, ca toate afacerile pornite de mine, pă-

— Bun venit pe Planeta Strugurilor !

rea poetic și fără avantaje materiale mari, ci nesigur și chiar improbabil.

— Facem pe voiajorii comerciali, nu-i așa ? spuse el.

Afacerile construite minuțios, riscante, pendulînd spectaculos între diferitele legi universale sau planetoidale, la care se putea exclama „Mamă, ce bombă o să fie !“ sau „Bătrîne, cade pleașca !“, erau invariabil pornite din vreo idee de-a lui Gonzi. El avea alt termometru al aventurii, imaginația lui bătea din aripi într-un cer mai furtunos.

— Mi-a spus fiică-mea că vrea nu știu ce animal ! atacă în sfîrșit bătrînul Bozo miezul problemei pentru care ne invitase seara următoare în biblioteca lui.

— Este o idee pe care eu mi-am permis să i-o dau, pentru că remarcasem că lacul era lipsit de simbolul vieții ! am conferențiat eu cu aplomb ca să-i arăt că, chiar dacă nu părea așa, noi ne ofeream serviciile și dintr-un considerent pur estetic și dezinteresat, nu numai dintr-un meschin calcul practic.

Bătrînul Bozo îmi zîmbi politicos și vădit ironic, ne cunoștea el bine pe amîndoi, dar am înțeles în același timp că era dispus să facă această toană Lidyei și deci să ne înlesnească și nouă contactul cu acea lume în care matrapazlîcurile sînt ca peștele în apă.

Restul serii ni l-am petrecut printre rafturile vastei sale biblioteci. Avea o cameră cu toți pereții ocupați cu microprocesoare, benzi fono-video, casete și alte soiuri de imprimări. Bozo nu era un

savant. Ocupa funcţia de preşedinte al unei reţele industriale. Era întreprinzător, penibil de corect în faţa legilor, vigilent cu îndeplinirea la termen a obligaţiilor de serviciu, în timpul liber coordonînd activităţile a două cămine de copii şi ale unei instalaţii simulatoare de zbor pentru tinerii cosmonauţi învăţăcei din acea zonă galactică.

Am băut rotopo cu gheaţă şi am admirat apusul stelei Aida într-o intensă strălucire verde, urmat de apusul mai modest, complementar, în picături roşii risipite pe cer, al micuţei Retta. Ne simţeam copleşiţi de o stare euforică. Eram numai noi trei, buni prieteni, totul părea să fie bine, ne aştepta o călătorie promiţătoare la care visam cu ochii deschişi, peisajul era aproape ireal de frumos, adică trăiam acele rare momente de combinaţie a împrejurărilor cu senzaţiile cărora unii le spun fericire.

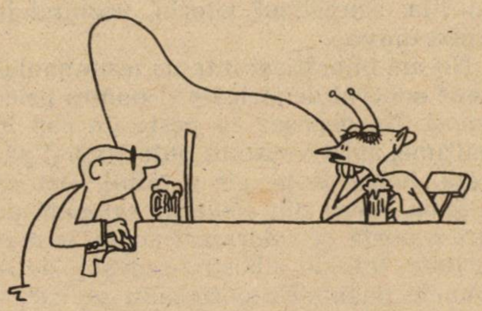
NAVA personală a lui Gonzi rămăsese în cosmoparkingul de pe Berenice, în urma aranjamentului cu un membru al poliţiei galactice de a nu plăti taxa de parcare.

Călătoria pînă pe Arconax am făcut-o cu o splendidă navetă rapidă, ultima modă, pentru opt persoane. Instalaţia de congelare funcţiona foarte bine, nu ne-a dat nici un efect secundar — vreo durere de cap sau de ficat — ba din contră, în primele momente am fost pradă unei senzaţii de adîncă mulţumire, evident artificială. Ne-a lăsat în oraşul-port Alexandria.

— Bagajele dumneavoastră, domnilor ! strigă grijuliu androidul de serviciu de la înmînarea bagajelor, văzîndu-ne ieşind din instalaţiile de revenire şi control metabolic, complet nepăsători la banda de bagaje.

— N-avem, băiete, mulţumesc ! spuse Gonzi înghiţind în sec de mai multe ori, neacomodat încă cu dispozitivul de adaptare la atmosfera planetei şi care îi zgîria căile respiratorii.

Dacă reuşim să concepem vreo afacere, vom avea parale şi de haine, cu care am putea umple nenumărate geamantane, dar dacă afacerea nu reuşeşte, bagajele n-ar face decît să ne stînjenească în cazul unei retrageri pripite.

— Cîntă-mi „Melancolie", Jedi

Am colindat prin mai multe baruri încercînd cît mai puţine licori pentru că nu voiam decît să ne familiarizăm cu atmosfera oraşului.

Planeta Arconax e plasată pe o orbită destul de apropiată de o stea zisă Danaia, de aceea avea o complexă instalaţie cosmică de protecţie contra roiurilor de particule ce ar fi bombardat-o fără milă. Peisajul era preponderent nisipos şi uscat, dar colorat de o floră destul de interesantă. Copacii specifici erau cu trunchiurile subţiri, contorsionate aproape spiralat, noduroase, terminate cu ramuri roşcate şi frunze sîngerii. Mă mai plimbasem pe aici o singură dată într-o excursie pe care o oferisem Yonei. (A fost singura persoană căreia am simţit nevoia să-i fac astfel de daruri.)

Lumina zilei era deosebit de strălucitoare, aşa încît era obligatorie purtarea unor lentile puternic reflectorizante. Străzile şi faţadele clădirilor erau de asemenea orbitor de albe şi această puternică presiune vizuală de alb strident contribuia la impresia că ne topeam de căldură. Oraşul era populat de o diversitate fantastică de naţii, de la stranii arconacşi, băştinaşii planetei — bipezi avînd capetele ca nişte ciupercuţe şi mîinile slabe, terminate cu degete lungi şi moi — pînă la binecunoscuţii azurieni.

Deodată, după un colţ de stradă, m-am lovit de o veche cunoştinţă, de pe vremea cînd ne dădeam examenele de

bacalaureat pe un cosmodrom de pe Venus.

— Salut, copii ! se auzi glasul nazal al lui Ilia, simpaticul xilozin, vorbind în limba univo.

Ne-am îmbrățișat într-un acompaniament adecvat de strigăte și pumni prietenoși. Ne depășea cu peste un cap în înălțime, avea o statură puternică și pătrată. Solzii de pe gît și mîini, atît cît puteam vedea din eleganta salopetă pe care o purta, se coloraseră acum, la maturitate, într-un albastru-cenușiu, de la suavele nuanțe de portocaliu pe care i le știam din adolescență. M-am gîndit ce mult trebuie să ne fi schimbat și noi doi, de la puștii slăbănogi și cu bretonul în ochi de acum douăzeci de ani.

— Cu ce treburi, Ilia ?

— Locuiesc aici de un an. Am o nevastă.

Ne arătă, cu degetele sale unite printr-o membrană subțire, o casă albă, identică celor din jurul ei.

— Nu e prea uscat aici pentru tine ? îl întrebai.

Xilozinii sînt amfibieni, preponderent acvatici, chiar dacă pot rezista fără strop de apă două săptămîni.

— Ah, nu, planeta are rețele freatice foarte complexe, scoarța Arconaxului seamănă cu o imensă insulă. E foarte comodă din punctul ăsta de vedere. Să veniți pe la noi !

— E-n regulă, Ilia, vom veni mîine sau poimîine, promise Gonzi, cu toate că nouă numai la vizite nu ne era capul.

Ne-am strîns mîinile, ne-am bătut cu simpatie pe umăr și ne-am despărțit.

La marele Muzeu al faunei ne-am lămurit în privința mediului acvatic al planetei. Nu numai apele freatice formau o complexă și deasă rețea subterană, dar planeta avea și două oceane, împrospătate de la ploile deosebit de abundente în anumite perioade ale anului. Animalele expuse mi-au lăsat amintirea unor cactuși umblători, toate țepoase sau cu carapace, colorate în nuanțe de pămînt uscat, de la alb la cărămiziu. Am găsit repede și uriașul pește pe care-l căutam. Solzii rotunzi, galbeni și verzi, îi acopereau tot corpul ca sute de ochi bulbucați. Aripile și, mai ales, dorsala erau prelungite cu solzi lungi și subțiri. L-am privit îndelung. Am avut apoi o interminabilă discuție, înregistrată, despre îngrijirea lui, cu veterinarul acelui sector al acvariilor, un student terrian în practică. Apoi, în fața acvariilor de selecționare, am tratat cumpărarea unui exemplar.

Imaginea peștelui mult-rîvnit am transmis-o familiei Bozo într-o scurtă videogramă, alături de știrea că s-au făcut primele demersuri pentru achiziționarea lui. Răspunsul ni l-a transmis un android de la poșta planetei Berenice într-o convorbire ecranată, menționînd suma în bonuri verzi pentru serviciile noastre și codul pe care va fi depusă la banca din Alexandria.

Nu l-am acuzat pe Bozo nici măcar o clipă de zgîrcenie, pentru că un serviciu de felul celui pe care i l-am făcut noi era foarte simplu. Dar am simțit deodată imboldul de a găsi o sursă rapidă de venituri, măcar pentru plăcerea de a lucra din nou împreună.

A doua zi i-am făcut o vizită lui Ilia. Pe marginea scurtei alei de la stradă, la ușa casei lor erau aliniate cîteva statuete cioplite în frumoasa piatră verde de Arconax reprezentînd animale ciudate, originare de pe Xilozis, cu piei cutate și solzoase. La baza lor erau montate celulele de identificare ale vizitatorilor. Ușa casei s-a deschis printr-o glisare tăcută.

— Bine ați venit ! auzirăm glasul lui Ilia dintr-un difuzor mascat nu știu unde. Voi veni imediat acasă. Faceți-vă comozi !

Pereții și mobila erau realizate dintr-un material albăstrui, ușor translucid, dînd impresia, deosebit de reconfortantă pentru un xilozin, că se află în mediu acvatic. Colțurile casei erau ornate cu vase mari, transparente, în care se unduiau grațios plante oceanice.

— Scuzați-mă că nu v-am întîmpinat, probleme de serviciu..., spuse Ilia imediat după ce dădu mîna cu noi. Veniți după mine !

Îl urmarăm într-o cameră uriașă, ocupată în întregime de un bazin adînc de vreo zece metri.

— Lucrezi în oraș ? îl întrebă Gonzi.

— Da, într-un birou de coordonarea transportului comercial, la Centrul de

zbor. Pe ecranul video de-acolo, care e anexat la instalația de-acasă, v-am văzut venind.

După ce se dezbrăcă, se aruncă în bazin cu o mișcare prelungă. Ne făcu semn de sub apă să intrăm și noi. Gonzi nu stătu mult pe gînduri. L-am și văzut dezbrăcat la slip, sărind în apă vesel și stîngaci. Ce puteam face ? Am dat și eu hainele jos și am încercat apa cu piciorul, în hohotele de rîs ale celorlalți doi. Curînd am început să-mi exersez puținele mele cunoștințe de înot subacvatic. Apa avea o culoare verde pal, plăcută, aleasă cu grija și bunul gust ale unuia pentru care apa era prima sa natură.

Făceam chiar și conversație — Ilia vorbea sub apă printr-o tehnică asemănătoare vechilor ventriloci, iar noi doi cu capul deasupra apei. O xilozină se apropie de marginea bazinului cu mișcări pe care, după gustul lor, am știut să le apreciez drept grațioase. Își sprijini brațele solzoase de balustradă și ne salută pe toți în univo, adăugînd cîteva cuvinte amabile. Era Asia, soția lui Ilia. Eu i-am făcut complimente pentru frumusețea și tinerețea ei (avea mulți solzi încă aurii), spre bucuria nemascată a lui Ilia.

După un timp, în care ne privi tăcută cum ne hîrjoneam sub apă, ea începu să vorbească exclusiv cu soțul ei, pe limba lor. Acesta o asculta cu atenție și ne privea din cînd în cînd, deci era clar care era subiectul discuției. Tocmai începusem să ne simțim stînjeniți, intrigați, de această situație prelungită, cînd Ilia se învrednici să ni se adreseze, în univo :

— Arconacșilor le e frică de apă, au o inhibiție cu rădăcini religioase. Tocmai de aceea sînt foarte amatori de spectacole cu umanoizi care pot înota. Nevastă-mea și cu mine am scos deja mulți bani din numere sportive de acest gen. Dar au început să se plictisească de noi. Asia spunea că am putea organiza, în trei, un spectacol subacvatic. Ce părere aveți ?

Eu tăceam. Gonzi puse o întrebare firească :

— Ies parale multe ? Adică merită efortul ?

— Foarte multe. De ordinul milioanelor.

Eram perplecși. Părea incredibil. Ilia ne văzu uluiala și rîse.

— Vin foarte mulți spectatori, ne lămuri Asia. Fiecare aruncă cît vrea într-un șănțuleț înconjurînd acvariul.

— Dar stai puțin ! spusei eu nelămurit. Dacă afacerea este atît de grasă și durează de atîta timp, pînă acum ar fi trebuit să mișune hoarde de profesioniști subacvatici, care să se bată între ei ca să ocupe piața. Cine mai are nevoie de niște amatori ca noi ?

— E perfect adevărat ce spui. Chiar există echipe profesioniste cu numere de senzație, dar toți sînt xilozini sau parteci, deci amfibieni, pentru care totul este un fleac. Arconacșii sînt foarte inteligenți, și-au rafinat gustul pentru distracții de acest fel. Terrieni înotători ar fi ceva inedit și mult mai palpitant, pentru că sînteți bipezi de uscat, asemeni lor. S-ar observa efortul de a înota sub apă.

— Mai ales că terrieni înotînd n-au mai văzut de foarte mult timp, adăugă Asia zîmbind. (Xilozinii au buzele subțiri și întinse pe o gură exagerat de largă.)

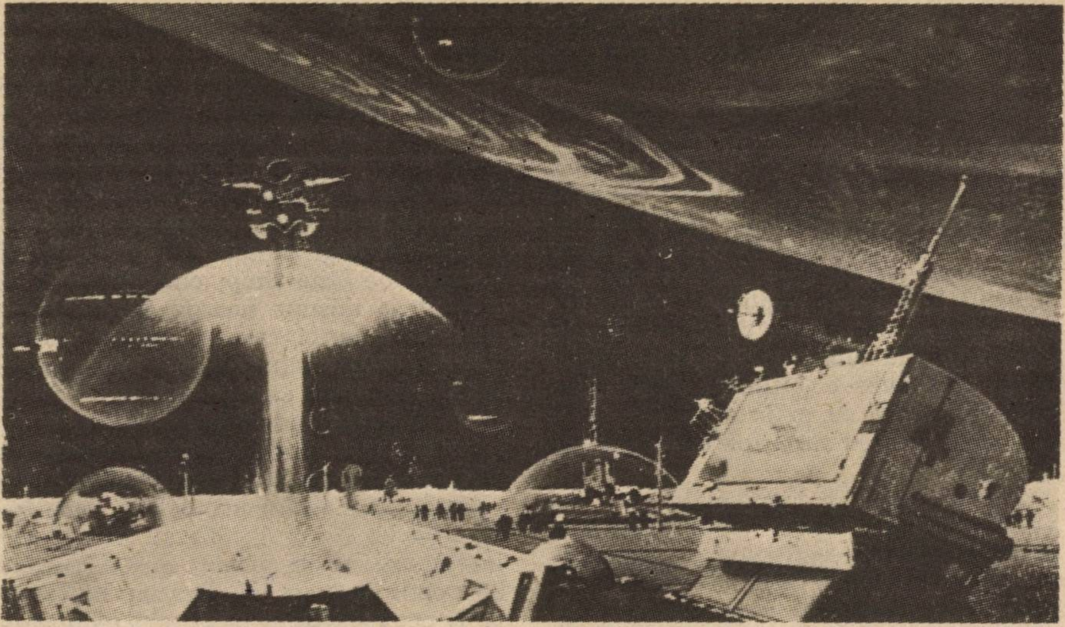
— S-a făcut, a spus Gonzi.

— S-a făcut, am adăugat.

După mai multe zile de antrenament intens conform unor tehnici impuse de Ilia, ne-am dat seama că ne puteam gîndi la un număr închegat, care să dureze, fără mari eforturi fizice, cam treizeci de minute în unități de timp pămîntene.

Ilia luă legătura cu președintele Asociației organizării distracțiilor. Acesta veni să ne cunoască. Se recomandă Htchu. Era un tip de vreo cincizeci de ani care, cînd vorbea, își legăna mereu capul-ciupercă. Contractul se încheie imediat. Actul nu prevedea alte obligații ale celor două părți decît ca noi să ne facem numărul, iar el să ne aranjeze acvariul, să facă publicitate și să ia o sumă fixă, de cîteva mii, din cîștig.

Ilia a conceput un număr deosebit de simplu. A avut ideea să intrăm în bazin din două direcții opuse, el dintr-o parte și noi doi din cealaltă, ca să fie evidentă diferența de specii. Apoi trebuia să fa-

ROBERT McCALL : **Viziune asupra viitorului**

cem cîteva figuri şi salturi. Nimic periculos. Totul părea atît de simplu, încît eu eram neîncrezător în rezultatul fabulos scontat de Ilia. Pînă şi Asia a spus, după ce ne-a văzut la repetiţii, că am putea face ceva mai dificil.

— Lasă că ştiu eu mai bine. O să vedeţi..., a spus Ilia zîmbind ciudat.

Între timp, bătrînul Bozo era impacientat că nu ne întorceam cu peştele. Îl îngrijora şi că stăteam pe Arconax pe banii lui. Gonzi i-a transmis că aveam o afacere pe roate. Bozo nu păru prea mulţumit de explicaţie. Ne sugeră să trimitem peştele prin altcineva.

— Nu se poate, doar sîntem prieteni, a refuzat Gonzi. Cînd terminam treburile noastre, ne întoarcem şi vom bea împreună un rotopo. Dacă o să fim la ananghie, ce pretext vrei să avem ca să părăsim în grabă Arconax, dacă nu transportul peştelui ? Şi unde să ne ascundem dacă nu pe Berenice ? Nu eşti tu Bozo ? Vechiul prieten Bozo ?

Aşa-i plăcea lui Gonzi, să-şi fiarbă cunoştinţele în suc propriu cum îi simţea că dădeau semne de egoism.

Veni şi ziua spectacolului. Ne pregătisem conştiincios pînă în ultima clipă. Ilia spunea să fim într-o formă fizică de trei ori mai bună decît cea necesară efectuării figurilor, ca mişcările să pară fireşti, asemeni unui balet.

— În seara asta vom fi şi noi nişte peşti într-un acvariu, spuse Gonzi.

Bazinul în care trebuia să ne arătăm talentele era de dimensiuni impresionante, iar amfiteatrul care-l înconjura avea o capacitate de cîteva zeci de mii de locuri. Htchu ne-a asigurat că va fi arhiplin. În timp ce ne bălăceam în acvariu pentru a ne acomoda cu el ne-am dat seama că, pereţii fiind de sticlă, vom vedea continuu sutele de mii de perechi de ochi fixaţi pe noi.

— Gonzi, încep să simt că am trac ! am spus.

Era caraghios, trecusem prin situaţii într-adevăr periculoase şi în care riscul era real, şi fusesem de piatră. Probabil fiindcă atunci nu răspundeam pentru precizia faptelor mele decît faţă de un ţel personal, în timp ce acum toată lumea aceasta aştepta spectacolul, iar scopul meu devenise să nu le înşel speranţa de distracţie.

Ne înconjurau o mulţime de camere minuscule de filmat, fixate de pereţii transparenţi, de fundul acvariului, atîrnate deasupra apei şi conectate la ecrane exterioare.

— Succes ! ne-am spus şi ne-am despărţit.

Gonzi şi cu mine am pătruns într-un culoar îngust în care Htchu ne închise pînă în momentul intrării în scenă. Ilia era blocat într-un culoar asemănător în partea opusă a acvariului. Eram echipaţi cu nişte elemente de protecţie pe bust, la coate şi la genunchi dintr-un material metalizat, pe care Ilia a insistat să le purtăm, ca fiind de efect.

Printr-o mică ferăstruică puteam privi primii arconacşi care-şi căutau locurile în amfiteatru. Îşi mişcau cu încetineală corpul gelatinos, dînd impresia că erau gata să cadă la fiecare pas. Cutia craniană era de forma unei pălării de ciupercă acoperită cu o piele groasă şi umedă.

Apoi coridorul în care ne aflam se umplu cu apă, lăsînd doar o fantă pentru respiraţie. Ne simţeam din ce în ce mai acvatici. Un obscur sentiment de nesiguranţă mi se strecură în suflet. Poate tocmai pentru că stătusem atît de mult timp departe de uscat, care este totuşi imprimat în genele noastre, încă de la strămoşii premergători ai speciei, ca simbolul elementar al siguranţei existenţiale. Mi-am alungat repede gîndurile despre legile mitice ale ordonării psihologice individuale, doar nu intenţionam să-mi scriu atunci primul capitol al tezei de doctorat !

Deodată uşa glisă rapid, deschizîndu-se. Am ţîşnit afară cu o viteză incredibilă pentru potenţialul meu fizic mediocru, probabil pentru că izolarea în acel culoar pînă la umplerea amfiteatrului ne dăduse un fel de claustrofobie.

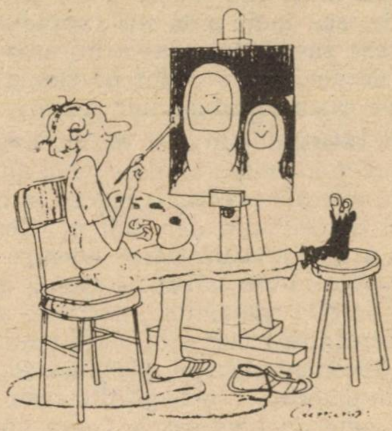
Ne îndreptam spre Ilia umăr lîngă umăr. El se apropia de noi la fel de îndîrjit. Era ceva ciudat în atitudinea lui. Ne privea cu ochii larg deschişi şi nu zîmbea deloc. Mîna dreaptă era puţin îndoită din cot şi cu palma sprijinită de şold, în tipica poziţie de aşteptare la luptele xi-fu. Oare Gonzi a recunoscut-o ? Am întors scurt capul spre el şi ne-am citit în ochi acea nelinişte dinaintea confruntării cu adversarul. Nu am avut timp să caut un răspuns la schimbarea de atitudine a lui Ilia faţă de noi.

În dreptul nostru a frînat cu o mişcare dibace, răstignindu-şi braţele contra înaintării şi împingînd puternic picioarele înainte. M-a izbit cu stîngul în ficat. Am icnit şi m-am ridicat. Acvariul era mult mai adînc decît bazinul lui Ilia, aşa încît pînă sus tîmplele începuseră să-mi zvîcnească dureros din lipsă de aer. L-am văzut pe Gonzi parîndu-i calea amfibianului agresiv.

Am răsuflat adînc şi m-am avîntat spre cei doi. Înotau unul în jurul altuia, Ilia cu mişcări precise şi mereu în atac, Gonzi dezordonat, dar îndîrjit. Corpurile li se învălmăşiră într-o ciocnire violentă. Apoi l-am văzut pe Gonzi prins între braţele xilozinului, degetele acestuia căutîndu-i beregata. Faţa amicului meu devenise stacojie, pierduse tot aerul din plămîni, venele gîtului erau umflate, gata să plesnească. L-am apucat pe Ilia de laba piciorului, dar mă lovi năprasnic în plex printr-o piruetă dibace. Am încercat să-l lovesc în ceafă, pentru că, întîmplător, ajunsesem în spatele lui, însă lovitura a fost prea slabă. M-am grăbit să respir. Spectatorii erau în delir. Înţelesesem deja că jocul era pe viaţă şi pe moarte. Arconacşii se ridicaseră în picioare şi scoteau strigăte scurte şi ascuţite. Contractul era semnat, eram prinşi în capcană, nu mai puteam ieşi din acvariu decît învingători.

Gonzi ocolea acvariul într-un înot disperat, încercînd să-l scoată pe Ilia din ritm. Xilozinul mă observă prea tîrziu, cum am ţîşnit direct de pe fundul bazinului. L-am lovit cu capul sub umărul drept. Dezechilibrat, mai primi o lovitură de la Gonzi. Şansele noastre creşteau luptînd la suprafaţă, pentru că puteam respira în voie.

Ilia era puternic ca un taur şi poseda tehnica desăvîrşită xi-fu de lupte subacvatice. Din trei lovituri dibace ne îndepărtă ameţiţi. O durere îngrozitoare, în urma unei lovituri la baza gîtului, mă împiedica să iau aer. Gonzi încerca să reziste unei lupte corp la corp undeva pe fundul acvariului. M-am îndreptat spre ei. L-am izbit de mai multe ori cu picioarele, cu toată puterea, pe masivul nostru adversar. Gemeam şi începeam să înghit apă. Gonzi, moale ca o cîrpă, urca lent la suprafaţă. Îi atîrna o mînă din umăr. Probabil era ruptă.

L-am privit pe Ilia, care se lăsase uşor pe o parte. Părea leşinat.

Ambele glezne îmi zvîcneau şi durerea îmi paraliza orice altă mişcare. Cred că mi-am pierdut cîteva momente cunoştinţa, plutind pe spate cu ochii închişi.

CÎND m-am uitat în jur, primul pe care l-am văzut a fost Ilia. Se apropia uşor de mine. Am zvîcnit spre el.

— Stai ! Stai ! strigă el. Vrei să ne omorîm unul pe altul ?

L-am lovit cît am putut de tare cu pumnul peste faţă.

— N-ai cîştigat destul ? bolborosi el în univo, legănîndu-se dezechilibrat.

— Tu ai vrut să ne omori, împuţitule ! am strigat eu deasupra apei.

— Doar n-ai crezut că o să cîştigi atîta numai cu jocurile alea de copii ? îmi spunea Ilia cu greutate.

Gemeam de durerea care-mi sfîrteca gleznele şi înjuram cît mai pitoresc. Gonzi, care se apropiase cu repeziciune, îi trînti şi el doi pumni lui Ilia.

— Stai, se pare că e o şmecherie la mijloc, am îngăimat suflînd greu.

— Ştiu că este, îmi răspunse Gonzi obosit. Dar dacă ştiam de la început, nu-mi mai rupeam braţul.

Pluteam cu faţa în sus, răsuflînd ca nişte cimpoaie. De-abia atunci am sesizat teancurile de bonuri verzi care pluteau pe apă, pentru că şanţul ce înconjura acvariul era de mult plin. Spectatorii chiţăiau toţi, cu entuziasm. Făceau un vacarm de nesuportat, pe care, însă, pînă cu două minute înainte nu-l auzisem deloc. Erau în picioare, aplaudînd lipicios cu palmele lor gelatinoase şi legănîndu-şi capetele.

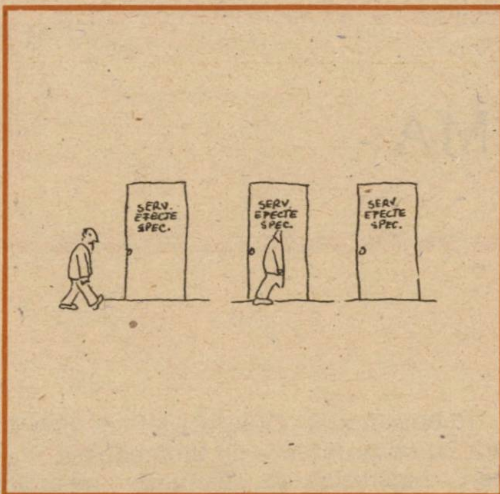
Am făcut un semn vag de „la revedere", la care publicul răspunse printr-un chiot prelung, paroxistic, şi ne-am scufundat prin coridoarele pline cu apă. În culise ne aşteptau nişte arconacşi, care ne-au tras afară. Erau îmbrăcaţi în alb şi se purtau foarte delicat cu noi. Am căzut într-un somn vecin cu leşinul.

Cînd m-am trezit eram curat, bandajat, îmbrăcat, iar Asia era aplecată deasupra mea. Cu glasul ei subţirel şi nazal mi-a turuit toate neplăcerile corporale ale celorlalţi doi eroi. Mi-a spus că vom fi transportaţi la spital. Ne aflam încă în culise, în nişte cămăruţe care nu erau decît cabinele de schimb ale artiştilor şi nu locuri potrivite pentru odihnă şi tămăduire.

La a doua trezire am recunoscut luminile, muzica, sticlăria, parfumurile şi moleşeala patului specifice numai unei camere de spital. Am zăcut în acel mediu plăcut aproape o săptămînă.

Htchu venea deseori să ne vadă. Ne compătimea pe fiecare în parte, împreunîndu-şi mîinile moi deasupra burţii şi tremurînd uşor din cap şi din bărbia dublă. Toate teancurile verzi le-a strîns el, personal, cu respectul celui care a cunoscut nişte mari artişti. A strîns chiar şi bancnotele care pluteau pe apă, tot el personal, ignorînd stoic inevitabilii stropi care-i încrîncenaseră pielea pe el. A depus totul într-o bancă terriană din Zürich, minus suma pe care i-o datoram prin contract. Imediat mi-am transferat paralele pe codul personal, folosind terminalul din cameră, şi l-am liniştit pe Bozo în legătură cu soarta noastră.

— N-aş spune că m-aţi supărat, dar vă avertizez că Lidy e nervoasă, iar eu, ca părinte, nu pot suporta starea ei un timp prea lung fără să iau anumite mă-

suri, îmi răspunse el tăios, după care întrerupse convorbirea.

Nu m-am neliniştit nici un pic, îl cunoşteam eu bine, era impulsiv şi atît. Şi dacă mă înşelam în privinţa aceasta, atunci încă nu mă cunoştea el bine pe mine.

La sfîrşitul săptămînii am părăsit ceva mai întremaţi acel paradisiac aşezămînt, dar purtînd încă urmele gloriosului spectacol : eu şchiopătam, Gonzi îşi ţinea mîna dreaptă blocată în buzunarul salopetei, Ilia nu prea putea vorbi pentru că avea maxilarul inferior cam înţepenit. Asia ne pregăti un tort gustos, din plante marine carnivore de provenienţă băştinaşă.

Şase ore după festin, Gonzi şi cu mine descindeam din naveta pe ruta Arconax-Berenice, urmaţi de doi androizi şi de o instalaţie completă de transport şi manipulare a acvariului în care înota peştele Lidyei.

Bozo ne-a întîmpinat cu energomobilul său, un vehicul ultima modă importat de pe Pluto, de forma unei languste, dar atît de încăpător, încît am intrat cu toţii fără probleme, inclusiv bagajele, acvariul şi androizii. Lidy ne aştepta pe traseu, cu o macara. I-a pus pe androizi pe liber cu transportorul lor cu tot.

— N-am eu nevoie de şenilele alea care să-mi distrugă aleile !

Ne-am simţit iarăşi tulburaţi de culorile verzi ale grădinilor, pentru că ne aduceau aminte atît de puternic de pădurile Terrei şi erau într-un contrast atît de evident cu peisajul nisipos de pe Arconax.

ÎN fiecare dimineaţă ne plimbam pe marginea lacului în care înota minunatul peşte. În restul zilei consultam cataloage peste cataloage, luam legătura cu grupări de aviaţie sau cu indivizi dubioşi, pentru că ne hotărîsem să vindem micuţa navă a lui Gonzi şi să ne procurăm o navă adevărată, puternică. O săptămînă inteagă ne-am pierdut astfel timpul în mod plăcut, fără să ne grăbim să părăsim asteroidul paradisiac Berenice.

— Se pare că nimic nu vă îndeamnă la drum, ne acostă Bozo. Planurile voastre de viitor cred că nu ar avea nimic de suferit dacă le-aţi amîna cu încă vreo două săptămîni...

— Ce ai în gînd, amice ? întrebă Gonzi suspicios.

— Vă propun o afacere frumoasă. În colaborare cu Ilia, prietenul vostru devotat...

Involuntar am făcut amîndoi un pas înapoi, urmat de o piruetă de orientare în teren pentru un eventual sprint. Era deja prea tîrziu. Androizi de ordine ne urmăreau orice mişcare de la o distanţă, încă, respectuoasă. Eram prinşi în capcană.

— Un singur contract, fii atent, Bozo bătrîne ! spuse Gonzi. Altfel rupem relaţiile diplomatice.

— Bine, bine, ne răspunse conciliant, afişînd o stînjeneală de circumstanţă. Va fi un spectacol grandios, ne încurajă el. Impresarul şi persoana cea mai apropiată de voi va fi Htchu, cu care v-aţi înţeles aşa de bine. De restul mă ocup personal. Mii de xilozini vă vor aclama... vă vor răsplăti...

LEWIS SHINER

MOLIMA

LEWIS SHINER ● Este un foarte tînăr scriitor, din cea mai recentă promoţie a „ultimului val" s.f. american, remarcat datorită talentului şi imaginaţiei sale ieşite din comun. A debutat în 1984 în revista *Isaac Asimov S. F. Magazine* cu povestiri pline de umor.
Singurul lui roman, pînă în prezent, *Frontiera* (1984), a candidat la premiile *Nebula* şi *Philip K. Dick*.

TRÎMBIŢETELE lor răsunau în toată nava. Nici în cabina de comandă Robinson nu reuşea să scape de behăiturile şi gîlgîiturile nazale care le ţineau loc de rîs. Pentru a suta oară se aşeză în scaunul căpitanului, cu căştile pe urechi, ascultînd încordat în aşteptarea vreunui răspuns la apelul său de ajutor.

Cînd, în cele din urmă, îşi scoase căştile, computerul spuse :

— Aş prefera să laşi totul în seama mea. Dacă e cineva prin preajmă, o să prind de veste cu mult înaintea ta.

— De vreme ce eşti aşa de isteţ, zise Robinson, de ce nu-i vindeci *pe ei* ?

Arătă cu degetul mare peste umăr, către scară.

— Ştii că nu-i treaba mea să mă amestec. Şi-n afară de asta, nu vor să-i ajut.

— Bineînţeles că nu vor să-i ajuţi ! izbucni Robinson. Sînt bolnavi ! Nu-şi dau seama ce... ho, ducă-se dracului !

— Cu ostilitatea nu rezolvi nimic.

— Ia scuteşte-mă, bine ? De ce nu poţi fi ceva mai puţin uman din cînd în cînd ?

— Ştii foarte bine de ce, răspunse computerul.

Robinson ştia. Computerul era prevăzut cu stimulatoare de biofeedback care-i îngăduiau să efectueze adaptări gradate la mediul emoţional al navei. În ceea ce-l privea însă, Robinson mai degrabă s-ar fi lipsit de asemenea îmbunătăţire.

Coborî în cală să hrănească echipajul. Rezervele de legume crude ale navei erau pe sfîrşite şi Robinson nu ştia cum se va descurca din clipa în care aveau să se isprăvească. Membrii echipajului nu puteau mînca nimic altceva şi fără hrană proaspătă aveau să moară de foame.

Poate că-i mai bine aşa, gîndi Robinson.

De cum deschise trapa calei îl izbi mirosul. Îşi aminti prea tîrziu să respire pe gură şi duhoarea de blană udă îi rămase pe papilele gustative.

— Renunţă, Robinson, spuse căpitanul în timp ce Robinson împingea printre zăbrele un sac cu morcovi. E o bătălie pierdută. Ai rămas singur.

Căpitanul, ca toţi ceilalţi, era acoperit cu blană verde, crescută în smocuri mici, pătrate, ce semănau cu solzii. Impresia aceasta, şi coada lungă, groasă, le dădea tuturor, de la gît în jos, un aspect de reptilă. Feţele erau aproape umane, cu piele galbenă lucioasă şi ochi obosiţi, dar gurile imense, în formă de pîlnie, stricau iluzia.

Încercarea căpitanului de a-şi păstra seriozitatea se poticni şi acesta începu să chicotească. Chicotelile se amplificară apoi izbucniră într-un sunet prelung, răsunător, de trompetă.

— Dar dacă, bolborosi căpitanul printre hohote behăitoare şi chicote as-

cuţite, tu eşti cel nebun ? Dacă noi sîntem normali şi *tu* te-ai îmbolnăvit şi ne-ai închis pe toţi din greşeală ? Ce zici de asta ?

Trîmbiţă din nou şi se repezi din fundul cuştii, chircindu-şi necontrolat picioarele şi izbindu-se de zăbrele.

Ceilalţi cinci se molipsiră imediat şi începură să sară de colo-colo, trîmbiţîndu-şi zgomotos hazul. Cele trei cuşti zdrăngăneau pe podeaua metalică. Robinson îşi astupă urechile cu mîinile.

Nu mai suport, gîndi el. Aruncă celelalte legume în apropierea cuştilor şi fugi din cală.

Sus, în cabina sa, se trînti pe cuşetă şi-şi îngropă capul sub pernă.

Începea să-şi piardă simţul realităţii. La început avusese un sentiment aproape religios de recunoştinţă, cînd molima îl ocolise. Dar acum se întreba de n-ar fi fost mai uşor dacă l-ar fi lovit şi pe el.

PRIMUL simptom fusese rîsul necontrolat. Doi dintre ei coborîseră pe a patra planetă a stelei lui Barnard şi cînd reveniseră la bordul navei virusul începuse deja să lucreze. Ziua următoare şi-o petrecuseră silind computerul să le spună toate glumele pe care le ştia. Părăsiseră camera de carantină rîzînd în hohote.

În ziua a doua începuseră să le crească peri verzi şi toată lumea, în afară de Robinson, găsise că întîmplarea avea haz.

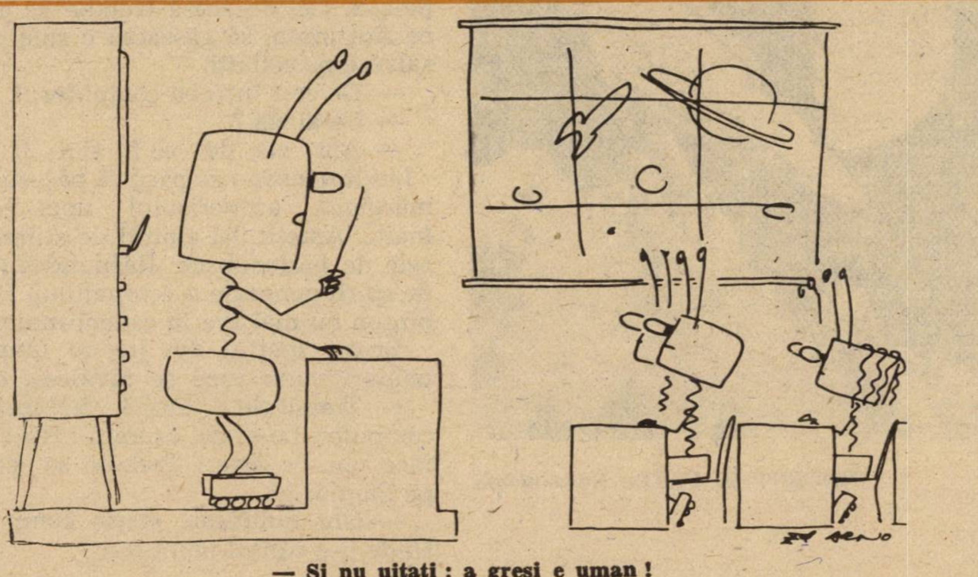
Computerul medical nu fusese de prea mult folos. Declarase clar, în engleză, că o specie de virus le modifică ADN-ul. Era asemănător cu virusul cancerului, dar nu la fel de uşor de distrus, şi le reconstruia trupurile, de la picioare în sus.

Sau, mai degrabă, de la cap în jos, fiindcă începea cu creierul.

În acele trei zile dintîi Robinson se cuibărise în cabina lui şi nu contenise să-şi examineze pielea, pînă ce începuse să aibă halucinaţii că-şi schimbă culoarea. Îşi spusese bancuri şi aşteptase să vadă dacă nu devine isteric. În ziua a patra se încredinţase că nu va lua boala şi începuse să-şi facă griji pentru navă.

Din fericire pentru Robinson, membrii echipajului fuseseră fără apărare în momentul în care îi apucaseră accesele de rîs. În cîteva minute putuse să-i ducă pe toţi jos, îmbrîncindu-i pe coridoare ca pe nişte uriaşe mingi de baschet verzi, şi-i închisese în cuştile pentru specimene.

Nu va mai coborî la ei, îşi făgădui. Cuştile erau controlate de computer ; să descopere el cu ce să-i hrănească.

— **Şi nu uitaţi : a greşi e uman !**

— E-n regulă, Robinson, spuse computerul. Recepţionez ceva.

Robinson sări din pat.

— Cine ? Cine-s ? Ne pot ajuta ?

— E un crucişător al Federaţiei. Ce-ar fi să urci pînă-n cabina de comandă şi să vorbeşti chiar tu cu ei.

Robinson se năpusti spre puntea superioară, în timp ce pereţii navei răsunau de chiuituri şi schelălăituri.

— Alo, alo, ţipă în radio. Ajutor, ajutor, S.O.S. !

— Calmaţi-vă, rosti o voce. Vă cunoaştem poziţia şi-n aproximativ douăzeci de ore vă ajungem.

— Nu vă daţi seama despre ce-i vorba ! E o epidemie ! Ştiu că pare o nebunie, dar tot echipajul s-a... schimbat. Aveţi grijă ! Nu urcaţi la bord !

— Liniştiţi-vă, spuse vocea. Sîntem la curent. Nu sînteţi primii. Totu-i în regulă.

— Mulţumesc, zise Robinson. Mulţumesc. Dumnezeule, eram atît de...

— Trebuie să întrerupem acum, spuse vocea.

VINCENT DI FATE : **Nava-mamă**

— Dar nu puteţi să... vreau să zic, eram atît de...

— Ne vedem peste douăzeci de ore.

Apoi, chiar înainte ca radioul să amuţească, lui Robinson i se păru că aude un cor de trîmbiţe.

DOUĂZECI de ore mai tîrziu, Robinson simţi fascicolul de tractare al crucişătorului Federaţiei conectîndu-se la nava sa. Groaza îl cuprinse ca o transă.

— Ştii, spuse computerul, nava aia e plină de şopîrle.

— Da.

— Vrei să iau vreo măsură ?

Pulsul lui Robinson crescu.

— Ce vrei să spui ?

— Dacă, ăăă, mă rog, să zicem că unul dintre jeturile noastre stabilizatoare ar fi declanşat în momentul ăsta, nava lor s-ar preface în praf cosmic.

— Poţi... poţi face asta ?

— Sînt programat să protejez nava, nu ?

— Atunci fă-o ! Pentru numele lui Dumnezeu, fă-o !

Tot ce simţi fu o uşoară acceleraţie, dar pe ecranul din faţă se văzu un soare pierind în beznă.

— Ascultă, spuse Robinson. Trebuie să ne întoarcem pe Pămînt. Nu putem şti pînă unde s-a răspîndit pacostea asta. Poate că-s ultima fiinţă umană rămasă pe-aici. Cei de-acasă trebuie să afle de ce sînt imun, să găsească o cale ca să-i salveze pe ceilalţi.

— De ce ? întrebă computerul.

— Ce-ai zis ?

— Am zis, de ce ? Cui îi pasă ?

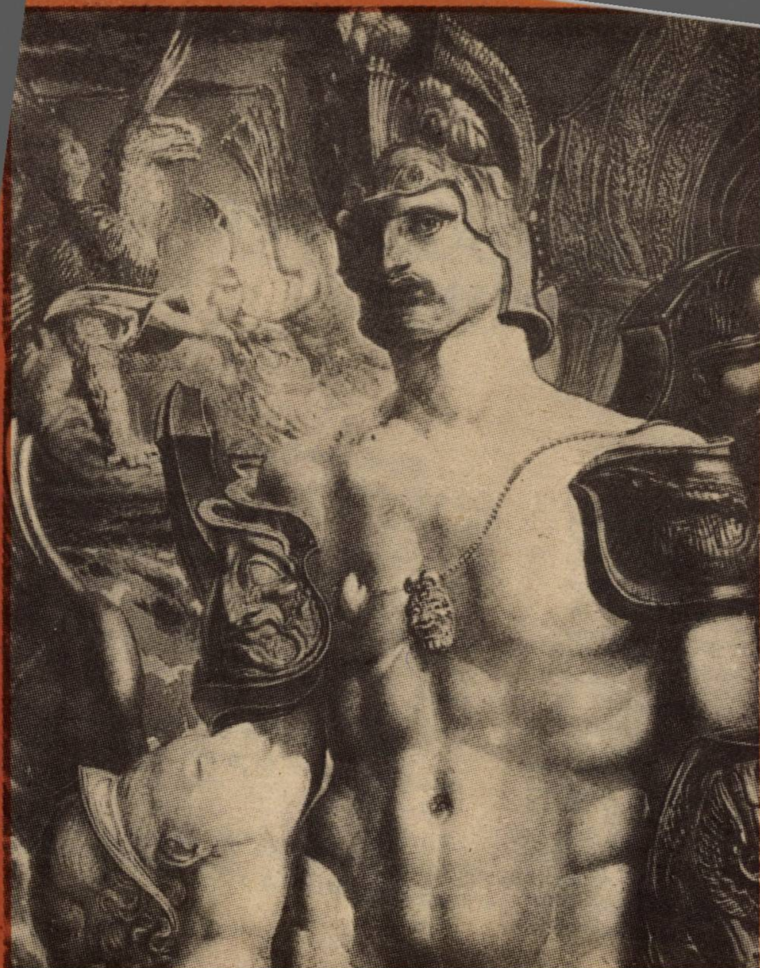
Lui Robinson i se păru că păşeşte peste marginea acoperişului unei clădiri înalte. Ameţit, îşi aminti de stimulatoarele de biofeedback. Răspundeau stării de spirit generale a echipajului. Iar Robinson nu mai era în cadrul majorităţii.

Brusc, spaţiul din jur se umplu de trupuri verzi care se tăvăleau de rîs.

— Tîmpitule ! strigă Robinson la computer. Le-ai dai drumul ! Nu-mi poţi face una ca asta ! Trebuie să mă duci pe Pămînt !

— Oh, Robinson, spuse computerul. Unde ţi-e simţul umorului ?

În româneşte de Ion Doru BRANA

ERNST FUCHS : **Armata din 1990**

SPECTRUL ZEULUI MARTE

VIZIUNEA în genere optimistă asupra viitorului este, din 1945 încoace, tot mai des tulburată de spectrul unui război nuclear devastator. Catastrofa de la Hiroşima şi Nagasaki, acumularea aberantă a arsenalelor atomice, „războiul stelelor" ce ameninţă să devină realitate au strămutat atenţia tot mai multor creatori de literatură de anticipaţie spre un posibil conflict distrugător în chiar sînul civilizaţiei noastre.

Impactul pe care acest gen de literatură îl are asupra cititorilor este puternic ; în culorile şi tensiunea textului, omul raţional descoperă ameninţarea de a fi nimicit de către forţele iraţionale zămislite de el însuşi. Astfel, această literatură îşi dovedeşte esenţa mobilizatoare, ea constituind — în planul imaginarului şi în limbaj propriu — un avertisment, un strigăt de alarmă pentru salvarea viitorului vieţii şi a planetei.

ROBERT SHECKLEY

LUMEA PE CARE ŢI-O DOREŞTE INIMA

ROBERT SHECKLEY ● S-a născut în 1928 la New York, unde a şi urmat cursurile universitare. În 1952 a debutat cu *Final Examination* (Examinare finală), care a atras atenţia criticii literare datorită stilului suplu, spiritual şi ironic. Primele scrieri sînt proze scurte cuprinse în culegerile : *Untouched by Human Hands* (Neatins de mîinile omului ; 1954), *Citizen in Space* (Cetăţean în spaţiu ; 1955), *Pilgrimage to Earth* (Pelerinaj spre Pămînt ; 1957), *Shards of Space* (Fărîme de spaţiu ; 1962). Şi-a dovedit însă talentul şi în proza de respiraţie amplă, publicînd o serie de romane remarcabile, printre care : *Dimension of Miracles* (Dimensiunea miracolelor ; 1968), *Options* (Opţiuni ; 1975), *Crompton Divided* (Crompton dezbinat ; 1978).

Deşi mai puţin prolific în anii din urmă, ultima sa carte, culegerea *Is THAT What People Do?* (ASTA fac oamenii ?), apărută în 1984, îi ilustrează elocvent vocaţia pentru satira socială caustică, incisivă.

În 1973 povestirea *A Suppliant in Space* (Un petiţionar în spaţiu) a fost încununată cu prestigiosul premiu s.f. *Jupiter* conferit de Universitatea din Illinois.

DL. WAYNE trecu de mormanele de moloz cenuşiu ce-i veneau pînă la umăr, şi — iată-l la Magazinul Lumilor. Arăta exact aşa cum i-l descriseseră prietenii : o baracă mică făcută din scînduri, părţi de maşini, o bucată de tablă zincată şi cîteva rînduri de cărămizi sfărîmate, totul spoit cu o vopsea albastră spălăcită.

Dl. Wayne privi înapoi de-a lungul potecii tăiate prin moloz, să se asigure că nu fusese urmărit. Îşi îndesă mai bine pachetul sub braţ : apoi, puţin speriat de propria-i îndrăzneală, deschise uşa şi se strecură înăuntru.

— Bună dimineaţa, zise proprietarul. Corespundea şi el exact descrierii : un bătrîn înalt, cu privirea vicleană, cu ochi înguşti şi colţurile gurii lăsate în jos. Îl chema Tompkins. Şedea într-un balansoar vechi, pe a cărui spetează stătea cocoţat un papagal albastru cu verde. Mai era încă un scaun în încăpere, şi o masă. Pe masă — o seringă ruginită.

— Am auzit de prăvălia dumneavoastră de la nişte prieteni, spuse dl. Wayne.

— Atunci ştii preţul, spuse Tompkins. Ai adus ?

— Da, spuse dl. Wayne, arătînd pachetul. Dar aş vrea să întreb ceva mai întîi...

— Toţi vor să întrebe ceva, zise Tompkins către papagal, care clipi din ochi. Dă-i drumul, întreabă !

— Vreau să ştiu ce se întîmplă de fapt.

Tompkins oftă :

— Uite ce se-ntîmplă. Îmi plăteşti taxa. Îţi fac o iniecţie care te scoate din funcţie. Apoi, cu nişte chestii pe care le am eu în spatele magazinului, îţi eliberez mintea.

Tompkins zîmbea în timp ce spunea toate acestea, iar enigmaticul său papagal părea să zîmbească şi el.

— Ce se întîmplă după aceea ? întrebă dl. Wayne.

— Mintea ta, liberă de trup, va putea să aleagă între nenumăratele lumi virtuale de care Pămîntul se leapădă în fiecare secundă a existenţei sale.

Rînjind, Tompkins încetă să se mai legene în balansoar şi începu să dea semne de însufleţire.

— Da, prietene, deşi poate nu te-ai gîndit niciodată, din momentul în care Pămîntul ăsta zdrobit s-a născut din

pîntecele de foc al Soarelui, a renunţat la lumile sale alternat-probabile. Lumi fără sfîrşit, emanînd din evenimente mari şi mici : fiecare Alexandru şi fiecare amoebă creînd lumi, aşa cum undele se propagă pe faţa lacului, indiferent cît de mare ori de mică e piatra pe care-o arunci. Oare nu aruncă fiecare lucru o umbră ? Vezi tu, prietene, Pămîntul însuşi are patru dimensiuni ; drept urmare, aruncă umbre tridimensionale, proiecţii materiale palpabile ale ipostazelor succesive prin care trece clipă de clipă în devenirea sa. Milioane, miliarde de Pămînturi ! O infinitate de Pămînturi ! Şi mintea ta, eliberată graţie mie, va putea să aleagă oricare din aceste lumi, şi să trăiască o vreme în ea.

Stingherit, dl. Wayne îşi dădea seama că Tompkins vorbea ca un circar, promiţînd minunăţii care pur şi simplu nu pot exista. Dar, îşi aminti dl. Wayne, i se întîmplaseră doar şi lui unele lucruri în viaţă, pe care niciodată nu le-ar fi crezut posibile. Niciodată! Aşa că, poate, minunile de care vorbeşte Tompkins vor fi şi ele posibile.

Dl. Wayne zise :

— Mi-au spus prietenii că...

— Că sînt un escroc clasa-ntîi ? întrebă Tompkins.

— Unii asta or fi vrut să dea de înţeles, spuse dl. Wayne precaut. Dar eu încerc să judec cu mintea mea. Au mai zis că...

— Ştiu eu ce-au mai zis prietenii ăştia, cu mintea lor murdară. Ţi-au vorbit de satisfacerea dorinţelor. Despre asta vrei s-auzi ?

— Da, zise dl. Wayne. Mi-au spus că orice îmi doresc... orice vreau...

— Exact, spuse Tompkins. Nici nu poate fi altfel. Ai de ales între o infinitate de lumi. Mintea ta alege, dar e ghidată numai de dorinţă. Dorinţa ta cea mai adîncă este singurul lucru care contează. Dacă ai nutrit vreodată gîndul secret de a ucide...

— O, nu, niciodată, niciodată ! strigă dl. Wayne.

— ... atunci vei merge într-o lume unde *poţi* ucide, unde te poţi tăvăli în sînge, unde poţi să-i întreci pe Sade sau pe Cezar, sau pe cine ţi-o fi idolul. Ori, vrei cumva putere ? Atunci vei alege o lume în care tu vei fi Dumnezeu, de fapt şi de drept. Sau poate un moloh însetat de sînge, sau poate un preaînţelept Buddha.

— Mă-ndoiesc că eu...

— Mai sînt şi alte dorinţe, spuse Tompkins. Cerul şi iadul. Desfrîul. Orgii, beţie, amor, glorie — tot ce vrei.

— Nemaipomenit ! zise dl. Wayne.

— Da, aprobă Tompkins. Desigur, lista mea nu epuizează toate posibilităţile, toate combinaţiile şi permutările de dorinţe. În fond, ţi-ai putea dori o viaţă simplă, domoală, pastorală, pe vreo insulă din Mările Sudului, printre băştinaşi edenici.

— Asta mi s-ar potrivi mai bine, spuse dl. Wayne puţin ruşinat.

— Dar cine ştie ? întrebă Tompkins. Nici chiar tu singur nu poţi să-ţi cunoşti adevăratele dorinţe. Te-ar putea duce chiar şi la moarte.

— Se întîmplă des? întrebă dl. Wayne neliniştit.

— Din cînd în cînd.

BILL LONGCORE : **Jucîndu-te cu Utopia**

— N-aş vrea să mor, spuse dl. Wayne.

— Greu ajungi să ţi se-ntîmple aşa ceva, zise Tompkins, privind la pachetul din mîinile domnului Wayne.

— Dacă aşa spuneţi... Dar cum să ştiu eu că totul se petrece aievea? Taxa dumneavoastră e foarte mare, practic e tot ce am. Şi, după cîte îmi dau seama, îmi daţi un drog care mă face *să visez*. Tot avutul meu, şi-n schimb — o doză de heroină şi-o droaie de cuvinte frumoase !

Tompkins surîse liniştitor :

— Experienţa n-are nimic de-a face cu drogurile. Şi nici cu senzaţia de vis.

— Dacă e *adevărată*, spuse dl. Wayne uşor iritat, de ce nu pot să rămîn în lumea dorinţei mele pentru totdeauna?

— La asta lucrez acum, spuse Tompkins. Iată de ce e taxa aşa de ridicată : ca să am materiale, să pot experimenta. Încerc să găsesc un mijloc de a face trecerea definitivă. Pînă acum n-am reuşit să slăbesc firul care-l leagă pe om de propriul său Pămînt — şi care-l trage înapoi. Nici chiar cele mai sacre mistere n-au putut rupe acest fir, în afară doar de moarte. Dar am eu speranţele mele.

— Ar fi ceva într-adevăr măreţ să reuşiţi, zise dl. Wayne politicos.

— Da, ar fi ! strigă Tompkins, într-un brusc acces de pasiune. Căci atunci prăvălia asta prăpădită s-ar transforma într-o trapă de evadare ! Şi totul ar fi pe gratis, pe gratis pentru toată lumea ! Fiecare s-ar duce pe Pămîntul dorinţelor sale, Pămîntul care i se potriveşte, lăsînd locul *ăsta* blestemat pradă viermilor şi şobolanilor...

Tompkins se întrerupse la mijlocul frazei şi reluă cu un calm glacial :

— Dar mă tem că prea-mi dau drumul la gură. Nu pot încă să ofer o evadare definitivă de pe Pămînt : nu una care să fie altceva decît moartea. Poate că nu voi putea niciodată. Deocamdată tot ce pot să-ţi ofer este o vacanţă, o schimbare, gustul unei alte lumi şi o privire asupra propriilor tale dorinţe. Îmi ştii taxa. Am să ţi-o înapoiez dacă experienţa nu te va mulţumi.

— Asta-i frumos din partea dumneavoastră, spuse dl. Wayne cu deplină seriozitate. Dar mai e celălalt aspect despre care mi-au vorbit prietenii. Cei zece ani din viaţă.

— Aici nu se poate face nimic, zise Tompkins, nu pot fi înapoiaţi. Experienţa mea provoacă o suprasolicitare colosală a sistemului nervos, şi viaţa este scurtată în consecinţă. Este unul dintre motivele pentru care aşa-zisul nostru guvern a declarat ilegale experienţele mele.

— Da, dar n-au strîns şurubul prea tare, spuse dl. Wayne.

— Nu. Oficial, experienţele sînt considerate o escrocherie periculoasă. Dar oficialii sînt şi ei oameni, nu ? Le-ar plăcea şi lor, ca la toată lumea, să părăsească Pămîntul ăsta.

— Preţul, medită dl. Wayne, strîngîndu-şi la piept pachetul. Şi zece ani din viaţă ! Pentru satisfacerea dorinţelor mele ascunse... Zău, trebuie să mă mai gîndesc.

— Gîndeşte-te, zise Tompkins indiferent.

TOT drumul spre casă, dl. Wayne se gîndi. Cînd trenul ajunse la Port Washington, în Long Island, încă se mai gîndea. Şi în timp ce-şi conducea maşina de la gară spre casă, se gîndea tot la faţa bătrînă şi vicleană a lui Tompkins, la lumile posibile şi la împlinirea dorinţelor.

Dar, cînd păşi pragul casei, trebui să lase afară toate aceste gînduri. Janet, soţia sa, îl aştepta ca să vorbească *el* răspicat cu servitoarea, care băuse din nou. Fiul său, Tommy, avea nevoie de ajutor pentru o barcă ce urma să fie lansată la apă chiar mîine. Iar fetiţa voia să-i povestească despre ce-a făcut la grădiniţă.

Dl. Wayne vorbi frumos dar ferm cu servitoarea. Îl ajută pe Tommy să mai dea un strat de bronz pe fundul bărcii şi ascultă aventurile lui Peggy pe terenul de joacă.

Mai tîrziu, după ce copiii se culcară iar el şi cu Janet rămaseră singuri în salon, ea-l întrebă dacă i s-a întîmplat ceva rău.

— Ceva rău ?

— Am impresia că te frămîntă ceva, spuse Janet. Ai avut o zi rea la birou ?

— Eh, treburile obişnuite...

Desigur că nu-i va spune lui Janet, şi nici altcuiva, că-şi luase o zi liberă ca să se ducă la Tompkins şi la prăvălia lui trăsnită. Nici nu va vorbi vreodată despre dreptul fiecărui om de a-şi împlini, odată-n viaţă, cele mai ascunse dorinţe. Janet, cu judecata ei sănătoasă, n-ar înţelege asta niciodată.

Urmară apoi, la birou, zile extrem de agitate. Pe Wall Street domnea o uşoară panică privitoare la evenimentele din Orientul Mijlociu, cu consecinţe asupra acţiunilor la bursă. Dl. Wayne se puse pe treabă. Încercă să nu se mai gîndească la împlinirea dorinţelor cu preţul întregii sale averi şi cu zece ani din viaţă pierduţi pentru totdeauna. Era o tîmpenie! Bătrînul Tompkins trebuie să fie nebun!

La sfîrşit de săptămînă, mergea cu Tommy, cu barca în larg. Bătrîna lor barcă se ţinea încă foarte bine, nu lua apă deloc. Tommy îşi dorea o nouă pereche de pînze, dar dl. Wayne se opuse categoric. Poate la anul, dacă piaţa va fi mai bună. Deocamdată trebuie să se descurce cu ce are.

În cîte-o seară, după ce adormeau copiii, el şi cu Janet ieşeau cu barca în larg. Peste apele Atlanticului, în Long Island Sound, se lăsau liniştea şi răcoarea. Barca aluneca tăcută pe lîngă clipitul luminos al balizelor, spre luna rotundă şi galbenă.

— *Ştiu* că ai ceva pe suflet, zise Janet.

— Dragă, te rog!

— Îmi ascunzi ceva?

— Nimic!

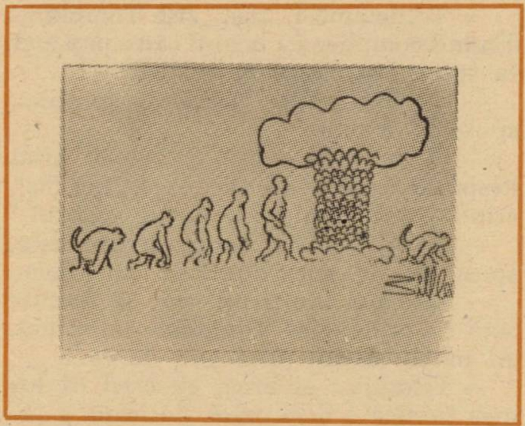
— Eşti sigur? Eşti absolut sigur?

— Absolut sigur.

— Atunci cuprinde-mă pe după umeri. Aşa...

Şi barca luneca în voia ei o vreme, dusă de curent.

Dorinţă şi împlinire... Dar veni toamna şi barca trebui pusă la adăpost. Cursurile la bursă se stabilizară, dar Peggy se îmbolnăvi de pojar. Tommy voia să ştie ce diferenţă este între bombele obişnuite, bombele atomice, bombele cu hidrogen, bombele cu cobalt şi toate celelalte feluri de bombe de care erau pline ziarele. Dl. Wayne îl lămuri

cum se pricepu. Şi servitoarea plecă pe neaşteptate.

Cu dorinţele secrete totul era în regulă. Poate că ar fi dorit să ucidă pe cineva, sau să trăiască pe vreo insulă în Mările Sudului. Dar avea responsabilităţi pe care nu le putea neglija. Avea doi copii de crescut şi o soţie mai bună decît merita.

Poate mai încolo, pe la Crăciun...

Dar în toiul iernii izbucni un incendiu în camera de oaspeţi din cauza unor fire de curent greşit instalate. Pompierii stinseră vîlvătaia fără pagube prea mari, şi nimeni nu păţi nimic. Pentru un timp orice gînd la Tompkins îi ieşi din cap. Întîi trebuia reparat dormitorul, căci dl. Wayne era foarte mîndru de vechea şi eleganta lui casă.

Afacerile îşi continuau cursul lor frenetic şi nesigur din cauza situaţiei internaţionale. Rachetele intercontinentale, bombele atomice... Dl. Wayne petrecea zile lungi la birou, şi uneori şi serile. Tommy se îmbolnăvi de oreion. Trebuiseră schimbate ţiglele unei părţi din acoperiş. Şi pe urmă veni primăvara şi, odată cu ea, vremea să lanseze din nou barca la apă.

Trecuse un an, şi timp să se gîndească la dorinţele secrete nu prea avusese. Poate la anul. Între timp...

— Ei! zise Tompkins. Te simţi bine?

— Da, foarte bine, zise dl. Wayne. Se ridică de pe scaun şi se frecă la frunte.

— Vrei să-ţi dau taxa înapoi? întrebă Tompkins.

— Nu. Sînt foarte mulţumit de experienţă.

— Totdeauna-i așa, zise Tompkins, trăgînd complice cu ochiul către papagal. Ia spune, tu cu ce te-ai distrat ?

— O lume din trecutul apropiat, spuse dl. Wayne.

— O mulțime-s așa. Și ce-ai aflat despre dorințele tale ascunse? Ce-a fost, crimă ? Sau insula din Mările Sudului ?

— N-aș vrea să discut despre asta, spuse dl. Wayne politicos, dar ferm.

— Cei mai mulți nu vor să discute asta cu mine, zise Tompkins îmbufnat. Al naibii să fiu dacă știu de ce.

— Fiindcă... ei bine, eu cred că lumea tainică a dorințelor fiecăruia e într-un fel sacră. Fără nici o supărare... credeți că ați putea-o face să dureze ? Lumea pe care și-o alege fiecare, vreau să spun ?

Bătrînul strînse din umeri :

— Încerc. Dacă voi reuși, ai să afli. Toată lumea va afla.

— Da, așa cred și eu.

Dl. Wayne desfăcu pachetul și puse conținutul pe masă. Pachetul conținea o pereche de cizme cazone, un cuțit, două colace de sîrmă de cupru și trei cutii mici de conserve de carne.

Ochii lui Tompkins sclipiră un moment :

— Foarte bine, spuse. Mulțumesc.

— La revedere, spuse dl. Wayne. *Eu* vă mulțumesc.

DL. WAYNE ieși din prăvălie și o luă grăbit pe poteca tăiată prin moloz. Dincolo de ea, cît vedea cu ochii, se așterneau cîmpuri întinse de moloz, cenușiu și cafeniu și negru. Întinse de jur-împrejur, pînă la limita fiecărui orizont, aceste cîmpuri se formaseră din rămășițele contorsionate ale orașelor, din rămășițele carbonizate ale copacilor și din acea cenușă albă și fină care fusese cîndva carne și os omenesc.

— Eh, își spuse dl. Wayne, cel puțin să nu zicem că n-am arătat ce putem.

Acel an din trecut îl costase tot avutul lui, plus zece ani aruncați de bună voie pe apa sîmbetei. Să fi fost vis ? Chiar și-așa, și tot a meritat ! Dar acum trebuia să lase deoparte orice gînd la Janet și la copii. Era ceva definitiv încheiat, doar dacă Tompkins n-avea să-și pună la punct experiențele. Acum trebuia să se gîndească la propria-i supraviețuire.

Cu ajutorul micului contor Geiger de la mînă își găsi o cărare dezactivată printre mormanele de moloz. Numai de-ar ajunge înapoi în adăpost înainte de lăsarea întunericului, înainte de-a ieși șobolanii... Și dacă nu se grăbește, mai pierde și rația de cartofi pentru seară.

În românește de Ioana PĂRĂU

MARCEL CHIRNOAGĂ : **Privire ; Labirint**

C.J. CHERRYH

CASANDRA

CAROLŶN JANICE CHERRYH ● Născută în S.U.A. în 1942, C. J. Cherryh e licenţiată în limbi clasice. A debutat cu romanul *Gates of Ivrel* (Porţi spre Ivrel ; 1976), o „heroic fantasy" peste obişnuita calitate mediocră a altora. Aceeaşi înclinaţie pentru aventuri romantice, cu personaje iscusit creionate şi situaţii conflictuale plauzibile caracterizează şi al doilea roman, s.f., intitulat *Brothers of Earth* (Fraţi ai Pămîntului ; 1976), încununat cu premiul *John W. Campbell 1976* pentru „cel mai promiţător talent".

Dintre cele 23 de romane publicate pînă în 1986 mai amintim : trilogia *The Faden Sun* (Soarele veştejit ; 1978—1980), *Sunfall* (Apusul ; 1981), *Downbelow Station* (Gara din străfunduri ; 1981), răsplătit cu premiul *Hugo*, *Merchanter's Luck* (Norocul negustorului ; 1982), *Voyages in Night* (Călătorii în noapte ; 1984) şi *Cuckoo's Egg* (Oul de cuc ; 1985).

În 1986 a publicat un volum de proză scurtă : *Visible Light* (Lumină vizibilă).

Povestirii *Cassandra* i s-a decernat premiul *Hugo 1979*.

INCENDIILE

NU mai putea să le îndure. Alis căută pe dibuite uşa odăii. Uşa era întreagă, solidă. Prin flăcări, simţi metalul rece al clanţei... De partea cealaltă, printre norii de fum, desluşi scara-fantomă. Începu să coboare, luptînd să-şi convingă simţurile că treptele nu se vor prăbuşi sub greutatea ei.

Alis nebuna. Nu se grăbea. Focurile ardeau liniştit. Le traversă, coborî treptele ireale ce duceau spre sol, spre pămînt tare. Nu putea să suporte ascensorul, spaţiul acela închis cu podeaua-fantomă ce nu contenea să coboare — jos, tot mai jos... Ajunse în sfîrşit la parter, evitînd cu grijă să privească flăcările roşii care nu dogoreau.

O stafie îi dădu bună dimineaţa... moş Willis, o umbră transparentă în faţa perdelei de flăcări. Alis clipi, îi răspunse la salut, trecu pe lîngă el. Îl observă cum clătina din cap privind în urma ei. Deschise poarta şi ieşi. Era amiază, oră de vîrf ; maşinile treceau în viteză, nepăsătoare, ignorînd flăcările, carcasele aprinse, mormanele de moloz.

Clădirea se prăbuşi — o cascadă de cărămizi negre prăvălindu-se de-a valma, un infern peste coroanele verzi ale copacilor-fantome. Moş Willis zbură prin aer, cu trupul arzînd, căzu zvîrcolindu-se, transformîndu-se într-un ghemotoc de carne înnegrită, şi muri, ca de fiecare dată. Alis nu mai plîngea de mult ; abia dacă tresărea. Fără să ia în seamă ororile ce se revărsau în jurul ei, îşi croi drum prin molozul lipsit de consistenţă, printre stafiile grăbite ce-şi vedeau impasibile de treburile lor.

Cafeneaua Kingsley era la locul ei, întreagă sau, oricum, mai întreagă decît restul. Un refugiu pentru după-amiază, posibilitatea de a se simţi în siguranţă. Împinse uşa, auzi clinchetul unui clopoţel dispărut. Clienţi fantomatici înălţară capetele, o priviră, şuşotiră.

ALIS NEBUNA

ŞOAPTELE o intimidau. Evitîndu-le privirile, prezenţa, se strecură într-un separeu din colţ, unde nu mai erau decît urmele focului.

RĂZBOI, proclamau cu litere de-o şchioapă titlurile ziarelor expuse lîngă tejghea. Se înfioră, apoi îşi ridică ochii spre chipul ca de spectru al lui Sam Kingsley.

— O cafea, spuse ea. Un sandviş cu şuncă.

Întotdeauna la fel. Nici măcar să comande altceva nu era-n stare. Alis nebuna. Dar, datorită bolii, îşi putea duce zilele. De cînd îi dăduseră drumul din spital, în fiecare lună sosea un cec. O dată pe săptămînă trebuia să se prezinte la clinică, la medicii care începuseră şi ei să se estompeze, ca toţi ceilalţi. În jurul lor, clădirea ardea. Trombe de fum umpleau sălile albastre, antiseptice. Săptămîna trecută, un bolnav o luase la fugă... arzînd...

Sunetul cristalin al porţelanului. Sam puse cafeaua pe masă, apoi reveni cu sandvişul. Alis se aplecă deasupra mesei şi începu să mănînce... Un sandviş transparent într-o farfurie pe jumătate spartă, o ceaşcă crăpată, înnegrită de foc, cu toarta transparentă. Mîncă ; era îndeajuns de flămîndă ca să treacă peste grozăviile care deveniseră un lucru obişnuit. Nici scenele cele mai înspăimîntătoare nu mai aveau puterea s-o impresioneze ; le văzuse de sute de ori!... Cînd treceau umbrele, nu mai plîngea. Vorbea cu stafiile, le atingea, înghiţea mîncarea ce avea totuşi darul de a-i potoli foamea. Purta acelaşi jerseu negru prea larg, aceeaşi bluză albastră şi aceiaşi pantaloni gri, tociţi, pentru că erau singurele haine ce păreau să-şi fi păstrat consistenţa. Noaptea, le spăla şi le usca, iar a doua zi dimineaţa le îmbrăca. Pe celelalte le lăsa neatinse, în dulap. Numai acestea rămăseseră întregi, solide.

Medicilor nu le povestea nimic despre toate astea. Timpul petrecut prin spitale o învăţase să se ferească de confidenţe. Ştia ce trebuie să spună. Se mulţumea să zîmbească fantomelor întrezărite, să le completeze supusă graficele şi fişele, stînd în mijlocul ruinelor care continuau să ardă mocnit. În sala de aşteptare zăcea un cadavru carbonizat. Dar ea nu se clintise şi-i adresase doctorului un surîs blajin.

Îi dădeau medicamente. Medicamentele o împiedicau să viseze, o scăpau de urletul sirenelor, de zgomotele paşilor înnebuniţi, noaptea, în camera ei. Îi îngăduiau să doarmă în patul-fantomă, sus, deasupra ruinelor, în ciuda vuietului incendiilor şi-a glasurilor care ţipau. Nu vorbea niciodată de lucrurile acestea. Anii de spital o învăţaseră bine lecţia. Nu se plîngea decît de coşmaruri sau de insomnie şi-atunci îi dădeau mai multe pilule roşii.

RĂZBOI, trîmbiţau titlurile.

Ceaşca vibra şi zăngănea pe farfurioară. O ridică. Înghiţi ultima bucăţică de pîine şi dădu pe gît cafeaua rămasă. Se strădui să nu privească prin vitrina spartă carcasele de metal răsucite care fumegau în stradă. Rămase pe loc, ca de obicei, şi tot ca de obicei Sam veni să-i umple din nou ceaşca, pe care avea s-o bea cît mai încet, ca să ţină cît mai mult înainte de a fi nevoită să comande alta. O duse spre buze, savurînd contactul degetelor cu toarta de porţelan, stăpînindu-şi tremurul mîinii.

Clinchetul îndepărtat al clopoţelului. Un om închise uşa, se aşeză la tejghea.

Un om întreg, solid, netransparent. Rămase cu ochii la el, buimacă. Inima începu să-i bată nebuneşte. Omul comandă o cafea, coborî de pe scaun ca să cumpere un ziar, se întoarse la loc. Începu să citească în timp ce i se răcea cafeaua. Alis nu-i vedea decît spatele — o haină de piele maro, uzată, părul castaniu care-i depăşea puţin gulerul. În cele din urmă omul luă cafeaua, o bău dintr-o înghiţitură, aruncă pe tejghea o monedă şi lăsă ziarul pe taburet, cu titlurile de pe prima pagină întoarse cu faţa în jos.

Un chip tînăr, o făptură în carne şi oase printre fantome. Indiferent, omul trecu pe lîngă ele, se îndreptă spre uşă.

Alis sări brusc de la locul ei.

— Hei ! o strigă Sam.

În vreme ce clopoţelul îşi făcea auzit clinchetul, scotoci înfrigurată în portmoneu şi trînti pe tejghea o bancnotă, fără să-i pese că era o hîrtie de cinci dolari. Simţi groază şi un gust de cocleală în gură ; omul plecase. Ieşi în goană din cafenea, ocoli fără să se gîndească dărîmăturile, îi zări silueta pe punctul de a se pierde printre stafii.

Începu să alerge, îmbrîncind umbrele, sfidînd flăcările. O ploaie de moloz se prăvăli peste ea. Deşi nu simţise nimic, scoase un ţipăt şi continuă să fugă.

ALBRECHT DÜRER : **Cei patru cavaleri ai apocalipsei (1497—1498).**

Împrejur, stafiile se întoarseră și-o priviră nedumerite. Se întoarse *și el.* Alis se repezi într-un suflet, apoi se opri, descumpănită, văzînd că el o privea asemenea tuturor celorlalți : lung, cu stupoare...

— Ce e ? întrebă el.

Pleoapele ei se zbătură neputincioase — nu, n-o vedea altfel decît ceilalți. Nu izbuti să-i răspundă. Iritat, omul îi întoarse spatele și-și văzu de drum. Se luă după el. Lacrimile îi inundară obrajii ; începu să răsufle icnit, cu gura deschisă. Oamenii se întorceau după ea. Bărbatul băgă de seamă că-l urmărea și grăbi pasul, printre dărîmături, printre incendii. Un zid dădu să se prăbușească și ea nu-și putu înăbuși țipătul.

Omul se răsuci brusc. În spatele lui se înălță un nor de praf și funingine. Chipul său exprima uimire și furie. O privea aidoma celorlalți. Cîteva mame își îndepărtară scandalizate copiii. O ceată de adolescenți obraznici începură să facă haz.

— Așteaptă-mă, spuse ea.

Bărbatul deschise gura, cu intenția vădită de a-i arunca o insultă. Alis se cutremură, își simți lacrimile reci în

suflarea fără dogoare a incendiilor. Pe fața necunoscutului mînia se preschimbă într-o mască de milă jenată. Omul vîrî mîna în buzunar, scoase în grabă cîteva monezi și i le întinse. Ea scutură cu furie din cap, încercînd să pună stavilă lacrimilor. Își înălță ochii și se înfioră la vederea altei clădiri ce se prăbușea în flăcări.

— Ce este? o întrebă el. Ce-i cu dumneata?

— Te rog, rosti ea.

Omul se uită la fantomele care-i priveau, apoi își reluă încet mersul. Ea merse cu el, străduindu-se din răsputeri să nu plîngă la vederea distrugerilor, a siluetelor străvezii care mișunau printre ruinele clădirilor arse, a cadavrelor contorsionate ce zăceau în mijlocul străzii și peste care treceau mașinile.

— Cum te cheamă? întrebă el.

Îi spuse. Continuară să meargă. Din cînd în cînd, bărbatul îi arunca priviri încruntate, cu coada ochiului. Avea o față tînără, dar ridată, cu o cicatrice subțire în colțul gurii. Părea mai vîrstnic decît ea. O stînjeneau privirile lui iscoditoare, dar se sili să nu reacționeze — să suporte orice îi putea asigura această unică prezență reală. Încălcîndu-și toate principiile, îl luă de braț, își încleștă degetele în pielea uzată a hainei lui. Bărbatul nu o respinse.

După o vreme, el își strecură brațul și-o prinse de talie. Își urmară plimbarea lipiți unul de altul, ca doi îndrăgostiți.

RĂZBOI, urlau titlurile ziarelor.

La colțul magazinului de menaj Tenn, omul dădu să intre pe una din străzile lăturalnice. Priveliștea o făcu pe Alis să se poticnească. El simți, se opri, se întoarse spre ea, cu spatele la incendiu.

— Nu pe-aici, se rugă ea.

— Dar pe unde?

Ea ridică din umeri dezorientată, arătă către strada principală, în direcție opusă.

El îi făcu pe plac, apoi începu să-i vorbească de parcă s-ar fi adresat unui copil. Milă. Unii o tratau *și* așa. Își dădu seama că-i era milă de ea, dar acceptă și asta.

Îl chema Jim. Sosise în oraș abia ieri, cu autostopul. Căuta de lucru. Nu cunoștea pe nimeni aici. Ea îi ascultă în tăcere pălăvrăgeala stîngace, citind printre vorbe. Cînd termină, îl privi fix și-i observă expresia crispată.

— Nu sînt nebună, îi spuse.

Era o minciună, după cum știa toată lumea din Sudbury. Dar el n-avea de unde să știe, pentru că nu cunoștea pe nimeni. Chipul lui era real și solid, iar cînd cădea pe gînduri, cicatricea din colțul gurii îi dădea un aer de duritate; în alte împrejurări i-ar fi fost frică de el. Acum însă nu-i era frică decît de un singur lucru: să nu-l vadă pierzîndu-se printre stafii.

— Războiu-i de vină, spuse el brusc.

Ea dădu din cap, încercînd să se uite la el, să nu vadă flăcările. Degetele lui îi atinseră cu blîndețe brațul.

— Războiu-i de vină, repetă el. E o nebunie generală. Am înnebunit cu toții.

Apoi o cuprinse pe după umeri și porni cu ea în cealaltă parte, spre parc. Frunzișul verde se legăna deasupra scheletelor negre ale trunchiurilor. Se plimbară pe malul lacului și, pentru prima oară de foarte multă vreme, Alis simți că trăiește, că se află în prezența unei ființe întregi și adevărate.

Cumpărară porumb și, așezîndu-se pe iarba de la marginea apei, aruncară boabe lebedelor-fantome. Spectre de trecători erau puține aici, doar cît să dea locului un aer de viață iluzorie — bătrîni, mai ales, care-și tîrau anevoie pașii, văzîndu-și nestingheriți de plimbarea lor zilnică, în ciuda titlurilor din ziare.

— Îi vezi? se încumetă în cele din urmă Alis să întrebe. Vezi ce șterși și cenușii sînt?

El nu înțelese, nu realiză sensul cuvintelor ei, se mulțumi să ridice din umeri. Prudentă, ea se feri să se aventureze mai departe pe terenul acesta periculos. Se ridică și privi îndelung orizontul unde vîntul spulbera trîmbele de fum.

— Cinăm undeva? întrebă el.

Ea se întoarse, căci se așteptase să-l audă spunînd asta și reuși să schițeze un zîmbet timid, deznădăjduit.

— Da, răspunse.
Ştia ce-i va cere în schimb, dar dorea acest lucru şi de aceea-i fu silă de ea însăşi, silă şi teamă că el o va părăsi, deseară sau, poate, mîine. Nu ştia nimic despre bărbaţi. Nu ştia ce-ar fi putut spune sau ce-ar fi putut face pentru a-l împiedica s-o părăsească, nu ştia decît că el va pleca, negreşit, în clipa în care îşi va da seama că nu-i întreagă la minte.
Nici măcar părinţii ei nu fuseseră în stare să o suporte — la spital, nu veniseră s-o vadă decît la-nceput de tot, apoi doar cînd erau în vacanţă, apoi deloc. Nu mai ştia unde locuiau.
Îşi amintea de băiatul din vecini, care se înecase. Le spusese c-o să se-nece. Le-o spusese plîngînd în hohote. Tot oraşul zisese că ea l-a împins în apă.
Alis nebuna.
Fantasme, declaraseră medicii. Nu-i periculoasă.
Îi dăduseră drumul. Existau şcoli speciale, şcoli de stat.
Şi din cînd în cînd... spitale.
Sedative.
Pilulele roşii! Le uitase acasă. Palmele îi asudară instantaneu. Uitase pilulele care o făceau să doarmă, pilulele care alungau visele. Strînse cu putere din buze, luptînd contra panicii; nu, nu va avea nevoie de ele — cît timp nu era singură, nu va avea nevoie de ele. Îl prinse de braţ pe Jim şi, cu un straniu sentiment de securitate, urcă alături de el treptele ce duceau în stradă.
Se opri brusc.
Incendiile se stinseseră.
Peste ruinele hîde, cu găuri în loc de ferestre, se înălţau clădiri-fantome. Printre mormanele de moloz se mişcau năluci abia desluşite. Jim o trase, dar picioarele nu vrură să-i dea ascultare; se poticni iar şi Jim o privi mirat şi-o cuprinse cu braţul.
— Tremuri, observă el. Ţi-e frig?
Ea făcu „nu“ cu capul, se strădui să zîmbească. Incendiile se stinseseră. Încercă să considere faptul ca pe-o schimbare de bun augur. Coşmarul luase sfîrşit. Îşi ridică ochii spre chipul real al bărbatului de lîngă ea, îl văzu sincer îngrijorat şi zîmbetul ei se transformă aproape într-un rîs vesel.
— Mi-e foame, spuse ea.
Intrară la Graben şi se eternizară la una din mese. Nu erau deloc „genul casei“, el cu haina lui ponosită, ea în jerseul care îi atîrna la coate şi-n spate; clienţii-fantome erau bine îmbrăcaţi şi le aruncară priviri dispreţuitoare, iar chelnerul îi instală într-un colţ de lîngă uşă, ca să fie cît mai puţin vizibili. Pe mesele imateriale se vedeau farfurii ciobite şi cristaluri crăpate; prin gaura din tavan, stelele scînteiau rece deasupra candelabrelor sparte.
O ruină. O ruină îngheţată, tăcută.
Alis îşi roti calmă privirea. Se putea trăi şi printre ruine, de vreme ce nu mai erau incendiile.
Iar în surîsul lui Jim nu mai desluşea nici o urmă de milă, ci doar o disperare aprigă, surdă, pe care ea o înţelegea atît de bine. Jim, Jim care cheltuia mai mult decît îşi putea permite, aducînd-o la Graben, un loc în care ea nu sperase să pună vreodată piciorul, Jim care-i spunea, fără să fie prea original, că-i frumoasă. I-o spuseseră şi-alţii. Îi fu puţintel ciudă că era atît de banal, tocmai el, cel în care hotărîse să aibă încredere. Zîmbi trist cînd el rosti complimentul, apoi se încruntă, apoi, temîndu-se să nu-l jignească tristeţea ei, zîmbi iarăşi.
Alis nebuna. Dacă nu va avea grijă, Jim îşi va da seama şi-o va părăsi chiar în seara asta. Încercă să pară voioasă, făcu un efort să rîdă.
Şi în aceeaşi clipă muzica din restaurant amuţi şi la celelalte mese toate zgomotele încetară şi difuzorul începu să lanseze un apel stupid.
În adăposturi... în adăposturi... în adăposturi.
Ţipete, scaune răsturnate.
Alis se lăsă moale în scaun, simţi mîna lui Jim, rece, osoasă, trăgînd mîna ei, îi văzu chipul speriat, buzele articulînd numele ei în timp ce o cuprindea în braţe şi o trăgea după el, silind-o să fugă.
Şi atunci înţelese.
— Nu! strigă, trăgîndu-l de braţ.
Trupuri abia întrezărite îi împingeau din toate părţile către uşă, către distrugere.

— Nu ! ţipă ea din nou, insistent.

El cedă siguranţei subite din glasul ei şi-o prinse de mînă şi începu să fugă cu ea contra puhoiului mulţimii. În timp ce sirenele răspîndeau nebunia în noapte, fugiră împreună, pe căi văzute numai de ea, printre ruine.

La Kingsley. Mese abandonate cu mîncarea încă pe ele, uşi întredeschise, scaune răsturnate. Mai departe, în spate, în bucătărie, apoi jos, şi mai jos, în pivniţa rece, cufundată în beznă, departe de flăcări.

Nimeni nu veni după ei. Într-un tîrziu, pămîntul se cutremură din străfunduri, adînc, atît de adînc şi departe, încît zgomotul nu ajunse pînă la ei. Sirenele amuţiră pentru totdeauna.

Zăcură în întuneric, încleştaţi unul de altul, tremurînd, ascultînd ceasuri în şir mugetul incendiilor care făceau prăpăd deasupra lor. Din cînd în cînd fumul pătrundea pînă la ei şi-atunci le dădeau lacrimile şi-i ustura nasul. În mai multe rînduri auziră tunetul zidurilor care se prăbuşeau făcînd să vibreze subsolul, cînd mai departe, cînd mai aproape, dar adăpostul lor rămase intact.

Şi dimineaţa, cu mirosul incendiilor plutind încă în aer, se tîrîră afară, la lumina posomorîtă a zilei.

Ruinele erau tăcute, încremenite. Clădirile-fantome redeveniseră solide, dar nu mai erau clădiri, ci doar nişte cochilii sparte. Stafiile dispăruseră. Cele mai stranii însă erau incendiile, unele reale, altele nu, flăcări jucînd deasupra cărămizilor negre şi reci, stingîndu-se încet, în tăcere.

Jim înjură cu glas înfundat, înjură iarăşi şi iarăşi, apoi începu să plîngă.

Cînd Alis îşi ridică privirea spre el, ochii ei erau uscaţi, căci îşi plătise de mult tributul de lacrimi. Şi ascultă ce-i spunea : că trebuie să facă provizii, că trebuie să plece din oraş — amîndoi.

— Bine, rosti ea.

Apoi îşi încleştă dintr-o dată buzele şi închise ochii : chipul lui Jim începuse să... Cînd redeschise ochii văzu acelaşi lucru : o transparenţă subită, ca şi cum sîngele ar fi încetat brusc să-i mai curgă prin vene. Alis începu să tremure. El o scutură, privind-o cu ochi deznădăjduiţi.

— Ce este ? strigă. Ce nu-i în regulă ?

Nu putea, nu voia să-i spună. Îşi aminti iar de băiatul care se înecase, de celelalte stafii. Cu o smucitură, se smulse din mîinile lui şi o luă la fugă printre dărîmăturile care în dimineaţa aceasta erau solide, reale.

— Alis ! urlă el în timp ce fugea după ea.

— Nu ! strigă ea deodată.

Se întoarse, dădu cu ochii de zidul instabil, văzu cascada de cărămizi. Făcu un salt înapoi, se opri, incapabilă să-şi continue goana. Întinse braţele ca să-l avertizeze, să-l facă să se oprească — braţele ei solide, reale.

Cărămizile se prăvăliră, vuind. Un nor gros de praf acoperi totul.

Rămase nemişcată, cu braţele atîrnînd moi. Apoi îşi şterse praful şi funinginea de pe faţă, se întoarse şi plecă mai departe, cu paşi înceţi, mergînd prin mijlocul străzilor moarte.

Deasupra se adunau nori grei de ploaie.

Îşi văzu liniştită de drum, privind picăturile care cădeau pe asfaltul crăpat şi pe care încă nu le simţea.

După cîteva clipe începu să plouă. Ruinele deveniră reci, îngheţate.

Se plimbă pe malul lacului mort, printre copacii arşi. În ruinele restaurantului Graben găsi un şirag de diamante şi-şi făcu un colier.

A doua zi, cînd un jefuitor o alungă de lîngă provizia de alimente, zîmbi. Omul arăta ca o stafie şi ea, rîzînd din locul unde se căţărase şi unde el nu cuteza să se urce, îi spuse cum arăta.

Iar mai tîrziu, după ce spusele i se adeveriră, se întoarse la ascunzătoare şi-şi făcu sălaş printre ruinele pustii, care nu mai ascundeau nici o ameninţare şi nici un coşmar, cu şiragul ei de diamante şi de zile viitoare ce aveau să fie, toate, ca astăzi.

Se putea trăi şi printre ruine, de vreme ce nu mai erau incendiile.

Iar stafiile se făcuseră nevăzute ; aparţineau trecutului.

În româneşte de Ion Doru BRANA

TSUTSUI YASUTAKA

NOAPTE CU MONŞTRI

TSUTSUI YASUTAKA ● S-a născut la Osaka (Japonia) în 1934 şi a absolvit Facultatea de Psihologie din acelaşi oraş. În 1967 a debutat cu volumul de proză scurtă *Întreprindere de stat pentru turism în Vietnam*, căruia i-au urmat alte culegeri : *Bonseh din Africa, Opt scene de familie, Marele elan* şi *Imagini ale unei persoane vulgare.*

Trăsătura dominantă a scrierilor sale este satira corozivă, ingenioasă, plină de vervă la adresa unor tare ale societăţii contemporane.

Schiţa „Noapte cu monştri" face parte din volumul *Viitorul zgomotos* (1972) şi a fost tradusă în româneşte după versiunea originală.

ERA două dimineaţa.

Era frig în sala de aşteptare a gării de provincie.

În jurul unui hibachi *) cu rama de lemn şi căptuşit cu tinichea, fără urmă de foc în el, se aflau patru bănci.

Patru becuri de 40 W, fără abajur, atîrnate de tavanul înalt, împrăştiau o lumină care făcea atmosfera şi mai sinistră.

Pe bănci stăteau doi bărbaţi. Faţă în faţă, nu scoseseră totuşi nici un cuvînt. Privirile li se întîlneau din cînd în cînd, dar şi le fereau repede, stingheriţi.

După un timp, bărbatul slab îşi aprinse o ţigară. Celălalt, mai corpolent, se aplecă spre el :

— Îmi daţi voie...

Slabul îi întinse ţigara, ţinînd-o între degete. Prin faţa gării se scurse un marfar.

O pală de vînt răbufni dinspre peron.

Cei doi îşi ridicară gulerele pardesielor.

— Pînă unde... ? întrebă grasul cu falsă indiferenţă. Urmă un răstimp de tăcere.

— Pînă la a treia, unde schimb trenul.

Vocea slabului sună spart. Tăcu şi privi spre celălalt.

— De la poliţie, nu ?

— Îhî... Grasul suflă pe gură un nor de fum, care-i ascunse faţa.

— Da' de ce... ?

— O să te lămureşti. Imediat.

— Aha...

Grasul se învălui iar în fumul ţigării. Îşi dădea bine seama de neliniştea celuilalt.

— În misiune ?

— Mda. Inspectorul îşi aruncă ţigara cu un gest de renunţare. Urmărim un nebun, spărgător şi asasin !

— Şi o să vină aici ?

— Mda, o să vină.

Din nou li se întîlniră privirile, de astă dată fără să şi le mai ferească.

— E un tip foarte periculos. Inteligent şi violent. Dar, dacă-l văd, îl recunosc imediat.

— Spuneţi că... ?, întrebă slabul cu un licăr de interes în ochi. Are ceva particular ?

— Ba bine că nu ! Şi în ochii inspectorului apăru o licărire de interes. Are trei mîini. Şi la fiecare are şase degete.

— Oho ! Atunci îl poţi recunoaşte uşor !

— Îhî. Cu şase degete la o mînă întîlneşti la tot pasul, dar cu o a treia mînă pe piept, mult mai rar.

— Vasăzică aşa... Oricum, faţă de anchetele de altădată — nu ? — acum e mult mai simplu, doar diferenţele dintre indivizi au ajuns atît de mari...

— Aşa e. După experimentul bombei cu hidrogen de acum cincizeci de ani, datorită influenţei radiaţiilor asupra genelor din cromozomi, japonezii şi-au schimbat mai toţi înfăţişarea. Ceea ce s-a dovedit însă avantajos numai în cazul anchetelor criminale !

— Bine, dar... Slabul îşi întinse cele trei mîini către inspector. Şi eu am trei mîini, uite, cu cîte şase degete...

— Ohoo ! Ca să vezi, ca să vezi... Totuşi, nebunul ăla mai are încă ceva aparte. Pe scurt, n-are decît un singur ochi, spuse inspectorul, privind cu un aer sever ochiul din fruntea slabului.

— Vrei să spui că eu sînt nebunul ?

— Chiar aşa !

Slabul îşi înfundă capul între umeri.

— Am citit prin ziare, se pare că martorii oculari susţin că nebunul avea trei mîini. Dar nu s-ar putea, întîmplător, să aibă patru şi să-şi ţină una ascunsă ?

— Adică ?

— Adică, uite !...

Un nasture din faţă, de la pantalonii nebunului, se desfăcu brusc şi încă o mînă apăru la lumină. Strîngea în ea un pistol.

— Mai aveam, deci, o mînă aici, sub buric. Regret ! Ai fost imprudent.

— Asta era, aşadar. Eh..., mă dau bătut. Jos pălăria !

Şi brusc, pălăria de fetru moale a inspectorului zbură cît colo. În creştetul capului acesta mai avea o mînă, iar în ea strîngea un pistol.

„Ah !" făcu uimit nebunul. Fără să-i dea timp să tragă, inspectorul îi trînti arma la pămînt. Lovind cu al treilea picior pistolul căzut, îl trimise departe şi apoi scoase din buzunar un şir de cătuşe ca un lanţ, zornăitoare, în care prinse cele patru mîini ale nebunului şi le legă de una din mîinile sale. Cu un aer satisfăcut, deschise larg cele trei guri din obraji şi din mijlocul frunţii şi izbucni într-un hohot puternic de rîs.

În pustietatea gării de provincie, hohotul se prelungi pînă cînd următorul tren de marfă îşi sfîrşi trecerea.

În româneşte de Flavius FLOREA

* *Vas de lemn, metal sau de ceramică în care se pun cărbuni aprinşi şi care serveşte la încălzit.*

CRISTIAN TUDOR POPESCU

PLUTONIA

ÎNCET, foarte încet, Adam se trezea. Se formase în el un reflex la granița dintre voluntar și involuntar, toate celulele lui cerebrale se împotriveau cu tenacitate trezirii și, chiar și după ce era perfect conștient, rămînea multă vreme cu pleoapele strînse, ca și cum ar fi vrut să păcălească un supraveghetor atent al profunzimii somnului său.

Ca deobicei, se trezea mai obosit decît se culcase ; adesea adormea foarte greu, îi era teamă să-și piardă cunoștința, îi era teamă să nu mai fie, și îi era teamă și de vise. Așa se scurgeau nopțile lui, între spaima de a adormi și spaima de a se trezi, întretăiate de spaima din vis. Uneori creierul și ochii chinuiți cedau pe neașteptate și atunci adormea pe unde se găsea, cîte douăzeci de ore în șir.

Lumina cenușiu-lăptoasă a zorilor umplea dormitorul, materializa mobilierul somptuos, imensele oglinzi venețiene, sfeșnicele de aur, cele două blănuri de urs polar, pe care le descoperise în magazinul acela de pe strada trei (ea țipase de bucurie cînd le văzuse). Rembrandt-ul (sau cam așa ceva) puțin sfîșiat într-un colț și cu rama crăpată, atîrnat deasupra patului princiar. Cu toate abundența de suprafețe reflectante, lumina săracă nu izbutea să stîrnească vreo scînteiere, totul lucea stins, potolit.

Se sculă cu grijă, ca să n-o trezească, și se duse la fereastră. Ca și ieri, ca și alaltăieri, ningea constant, cu aceiași fulgi mari de culoarea penelor de porumbei, norii joși, vineții și imobili, alcătuind un strat compact, dens și apăsător, ca o placă de fontă. În depărtare se zărea orașul.

Ascultă o vreme liniștea. Nu se auzea decît respirația ei, apoi i se auzi și vocea, răgușită și nesigură :

— Vino lîngă mine ! Mi-e frig.

Era frig într-adevăr. În șemineu nu mai erau decît cenușa și niște tăciuni aproape stinși.

— Mai bine fac focul, răspunse Adam.

Se duse în hol, luă toporul și intră în sufragerie.

— Scrinul chinezesc să-l lași, strigă ea din dormitor. Cu restul fă ce vrei, și-așa mi-e greață de ele.

Adam puse ochii pe un armoar de nuc frumos încrustat, pentru că nu era prea mare și n-avea nici metal prea mult pe el. Smulse mai întîi ușile din balamale și le crăpă cu lovituri dibace. Apoi sfărîmă și restul.

„O să ajungă vreo două zile". Intră în dormitor cu lemnele în brațe.

Șemineul era bine construit, ca de altfel întreaga casă, așa că încăperea se încălzi repede.

— Chibriturile sînt pe terminate, mormăi în timp ce se îmbrăca. Trebuie să mă duc să mai aduc.

Se sculă și ea, își puse capotul albastru de mătase și coborîră la bucătărie. Adam mai aduse niște așchii, făcu focul în chiuveta de marmură, care fusese odată albă, și atîrnă oala cu apă de pironul gros bătut în perete.

— Nu prea mai sînt nici conserve, spuse femeia trîntind ușa frigiderului. Vezi, poate de data asta găsești ceva mai acătării, că de fasole cu carne m-am săturat.

— Bine, bine. De la o vreme-ncoace nu-ți mai convine nimic.

Pînă deunăzi îi conveneau chiar prea multe. Îl pusese să care de prin toate

vilele mai bine păstrate zeci de lucruri — mobile, haine, covoare, aurărie, tablouri, televizoare, videofoane, un frigider enorm — cuprinsă parcă de un delir al acumulării.

În serile cînd el se întorcea din oraş, îl aştepta în toalete fastuoase.

Erau totuşi seri frumoase şi liniştite. Stăteau amîndoi la masa lungă, cu sfeşnicele aprinse, mîncau conserve şi beau vin scump. Atunci descoperise că o iubeşte. Nu bănuise că s-ar putea întîmpla şi una ca asta în ziua în care o găsise rătăcind pe strada 15 în zdrenţe, plină de arsuri şi de răni, mergînd năucită ca un automat. Mai tîrziu, lumînările se terminaseră şi el n-a mai căutat altele, pentru că tot cam atunci se sfîrşise şi dragostea lor.

O apucaseră isteriile. Liniştea desăvîrşită o înnebunea. Cînd rămînea singură, începea să strige şi să spargă lucrurile. Din milă, Adam căutase cu îndîrjire şi găsise pînă la urmă, în ruinele unor clădiri impozante, un aparat încă în stare de funcţionare care putea emite un flux neîntrerupt de bip-uri. Cînd o apucau năbădăile, Adam dădea drumul la aparat şi ieşea din cameră spunîndu-i : „Ascultă ştirile, draga mea, şi ai să te linişteşti". Într-adevăr, ţîrîitul monoton al contorului Geiger avea un ciudat efect liniştitor asupra ei ; asta pînă cînd s-a consumat bateria.

Apa din oală dădu în clocot. Adam luă un castron de aur masiv şi vru să-l umple cu apă fierbinte.

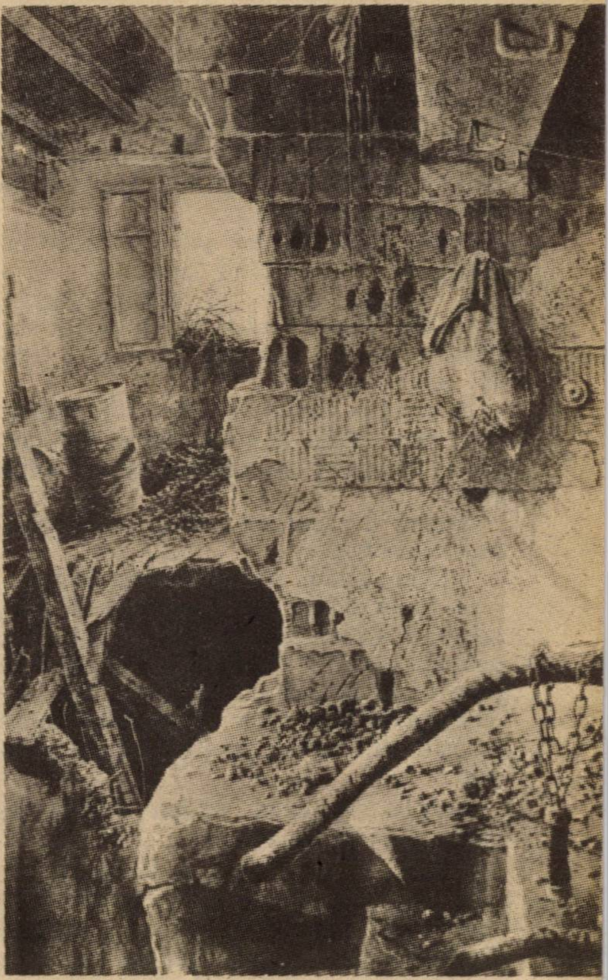
— Apa e pentru ceai, nu pentru bărbierit, zbieră ea deodată şi începu să plîngă cu sughiţuri.

Adam îşi văzu de treabă, scenele acestea făceau parte din peisaj.

După un timp ea se potoli şi-i spuse cu un ton aproape normal să mai aducă apă, voia să spele nişte lucruri după-amiază.

Era răcoare afară.

Dincolo de rîu, lîngă drumul spre oraş, se zăreau o mulţime de automobile de toate tipurile, unele într-o stare de plîns, altele arătînd destul de bine. De cînd se plictisise să golească rezervoarele tuturor maşinilor pe care le găsea intacte, Adam venea întotdeauna din oraş cu una la remorcă pentru drumul

JEAN MARIE POUMEYROL : **Finalul ştirilor despre lume. II.**

următor. Nu reuşise să găsească un depozit de benzină neatins.

Umplu găleţile şi se întoarse. Ea se potolise de-a binelea, acum trebăluia liniştită. Mîncară fasole cu carne şi băură ceai. Apoi el se ridică şi îşi luă rucsacul aruncat într-un colţ.

— Mă duc în oraş, să văd ce găsesc.

— Vezi, poate dai şi de nişte ţigări. Şi nişte reviste... îi mai strigă ea din uşă.

SE întoarse seara, tîrziu, cît pe-aci să fie prins de furtună. În afară de tăcere, cel mai mare pericol era furtuna. În atmosfera intens ionizată fulgerele umpleau parcă tot cerul, iar trăsnetele se ţineau lanţ. Un om, alergînd pe cîmpie, n-ar fi apucat să parcurgă 20 de metri înainte de a fi carbonizat.

Avusese o zi bună. Adusese compot de ananas, sardele şi carne de porc conservată. Chibrituri, ţigări şi reviste luase de la tutungeria de pe bulevard, pe jumătate cufundată în sol, de unde se aproviziona de obicei.

După masă stătură pînă seara tîrziu întinşi în pat, fumînd tăcuţi.

— Adam, spuse ea într-un tîrziu, iartă-mă, poate sînt nebună, poate e o prostie ceea ce spun, dar... n-ar fi bine să... avem un copil ?

El tăcu o vreme, trăgînd din ţigară.

— Nu, spuse. E cu adevărat cea mai mare tîmpenie pe care ai spus-o pînă acum.

Şocată de asprimea tonului, se ghemui ca de frig.

— Dar, Adam, sîntem atît de singuri...

— Şi ce dracu vrei ? explodă el, n-ajunge că sîntem doi în rahatul ăsta, nu, doamna se simte singură, în trei i se pare mai interesant. Da' pe el l-ai întrebat dacă vrea să se nască într-o lume ca asta, din nişte părinţi ca mine şi ca tine ?

Aruncă ţigara şi scuipă scîrbit pe blana albă de lîngă pat.

— Uneori mă întreb ce l-o fi apucat pe bunul Dumnezeu de ne-a ales tocmai pe noi : nu sîntem nici cei mai buni dintre oameni, ca să primim viaţa ca pe o favoare divină, nici cei mai răi, ca să fim pedepsiţi să mişunăm în gunoiul ăsta. Am fost şi sîntem nişte nimicuri. Un ratat şi o isterică...

Ea aşteptă cu răbdare să treacă valul de furie.

— Totuşi, Adam, gîndeşte-te, poate şi el va moşteni imunitatea noastră, poate noi doi sîntem destinaţi să fim întemeitorii unei specii noi, care să ia totul de la capăt...

— I-auzi ! Ar mai lipsi să te cheme Eva, ca totul să fie perfect, da ? Dar un monstru mititel, care să crească mare, nu te-ai gîndit c-ai putea să feţi, deşteapto ? Ai habar în ce baie de radiaţie ţi se lăfăie ovarele ? De altfel vorbin ca să n-adormim, la ora asta sîntem amîndoi mai sterpi decît nişte pari din gard.

Ea începu să plîngă molcom, cu capul în pernă.

— Măcar spune-mi că ai vrea să ai un copil cu mine, scînci printre suspine.

Adam îşi aprinse o nouă ţigară, suflînd cu voluptate fumul spre tavan. Scîndurile din cămin ardeau pocnind molcom.

Deodată ea se ridică în capul oaselor cu o expresie de zile mari întipărită pe faţă.

— Adam, în lumea asta eu nu mai pot... nu mai vreau să trăiesc, zise transfigurată.

— Draga mea, ai la dispoziţie o mulţime de moduri elegante de a trage cortina. N-o să fiu eu cel care să te împiedice. În ce mă priveşte, nu mă înnebuneam cine ştie ce nici după cealaltă lume, aşa că schimbările nu m-au afectat prea mult, ba, dimpotrivă, aici cel puţin e cu-adevărat linişte.

Vocea lui rece şi lemnoasă o îngheţa.

— Adam, noi nu îmbătrînim, oare... sîntem nemuritori ?

— Aşa s-ar părea, cel puţin cît avem ce mînca. Moşul cu barba lungă şi albă s-o fi gîndit să ne facă şi pustiul ăsta de bine. Nu-i nimic... stăm şi aşteptăm, timp avem, slavă Domnului.

— Ce mai aşteptăm, Adam ?

— Nu se ştie niciodată, poate vin nişte extratereştri şi ne capturează pentru vreo grădină zoologică. Sîntem la urma urmei nişte exemplare rarissime. Ce rarissime, unice !

Tăcură îndelung.

— Crezi că sîntem într-adevăr singurii ? Auzi !... spuse ea brusc, ce-ar fi să plecăm, să căutăm pe tot continentul, poate mai sînt şi alţii ?

— Ar trebui să te duc cu mine în oraş într-o zi, ca să-ţi piară cheful de voiajuri. Şi ştii că n-avem benzină...

Tăcu.

— Poate, dacă într-o zi descopăr vreun depozit intact... Dar n-are nici un sens, fetiţo, încearcă să pricepi că sîntem singuri, singurei... Toată lumea e a noastră, mai spuse el, întorcîndu-şi brusc faţa către fereastră.

Într-un tîrziu adormiră. În noaptea aceea Adam visă marea.

LUMEA DE MÎINE

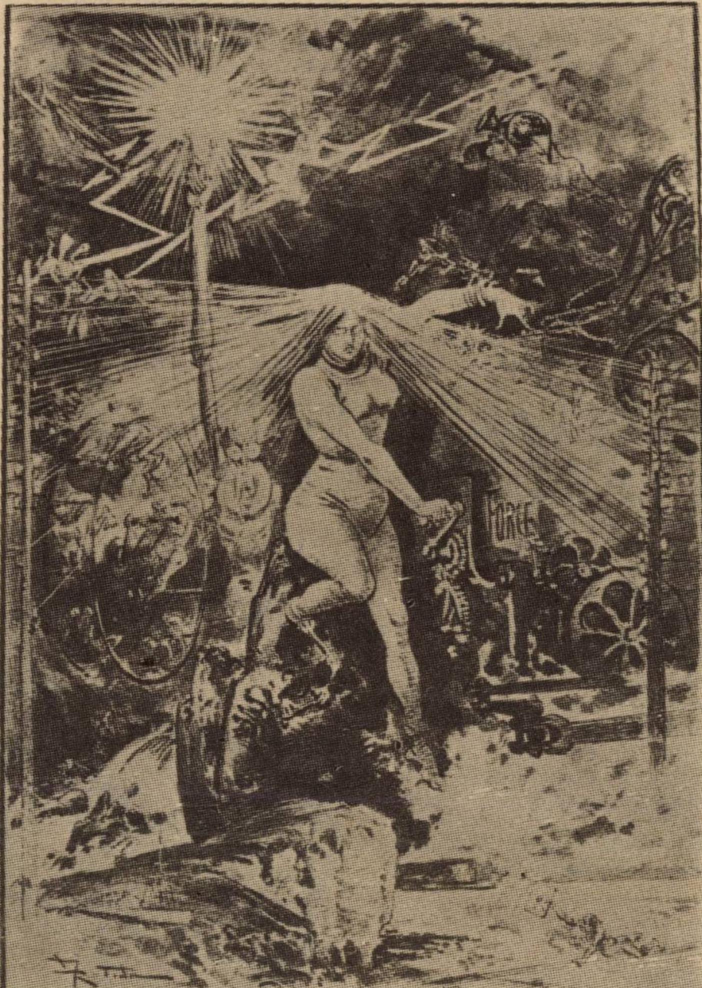
Viziuni de ieri

SECOLUL 20 VĂZUT ACUM 100 DE ANI

■ Fermecătoarele „previziuni" ale ultimelor decenii din secolul trecut despre realizările tehnice viitoare şi consecinţele lor sociale. Deci, cum îşi imaginau bunicii şi străbunicii noştri lumea de la jumătatea secolului nostru ?

REPORTER AL VISĂRILOR

Marile minuni ştiinţifice şi tehnice ale secolului trecut au exaltat imaginaţia locuitorilor de pe toate continentele, făcîndu-i să se avînte în previziuni din ce în ce mai fantastice. Un scriitor francez — A. Robida — a publicat în 1883 o carte „de anticipaţie", destinată cu precădere nouă, celor din secolul XX. Cartea se intitulează *LE VINGTIÈME SIÈCLE*, are 40 pagini şi peste cincizeci de desene explicative. Este cartea pe care am putea-o numi : *CE VISAU BUNICII NOŞTRI.* Bineînţeles că în paginile interesantului volum Robida n-a consemnat, reportericeşte, numai visurile contemporanilor săi, ci, cu precădere, previziunile sale proprii, axate, din punct de vedere ştiinţific şi tehnic, pe minunea minunilor : *ELECTRICITATEA* — marea „sclavă" a omenirii, cum o denumeşte în explicaţia desenului pe care-l reproducem. Cîtă utopie şi cît realism au fost în visurile bunicilor noştri ? Le vom analiza pe rînd.

Marea „sclavă" a omenirii : ELECTRICITATEA, văzută de A. Robida.

AERONEFUL-OMNIBUS

Anticipînd epoca marilor împliniri din toate domeniile de activitate, Robida își începe cartea astfel : „Era în luna septembrie 1952...". Deci dorința lui a fost să arate contemporanilor tot ce va fi nou și uimitor la jumătatea secolului în care trăim noi acum.

Trei dintre eroii lui Robida vin de la Londra la Paris, călătorind cu un *aeronef-omnibus* (îl vedem în desenul de mai sus), care va ateriza, la cerere, chiar pe acoperișul înaltului imobil locuit de rudele lor. Ar fi putut veni cu *tubul* și la gară i-ar fi întîmpinat amabilele rude, care au la dispoziție un *aerocab personal*. Deci trebuie să înțelegem că toată circulația din Paris se face numai aerian, cu puzderia de aeronefuri și aerocaburi aflate zi și noapte în activitate. Un aeronef poate transporta pasageri și bagaje în greutate totală de 2 000 de kg. Aerocabul e mai mic, avînd capacitatea automobilelor noastre de astăzi. Și unul și celălalt zboară, în mod obișnuit, la înălțimea de 250 de metri. Despre automobil nu se vorbește. Este socotit, deocamdată, o invenție fără viitor.

„TUBUL"

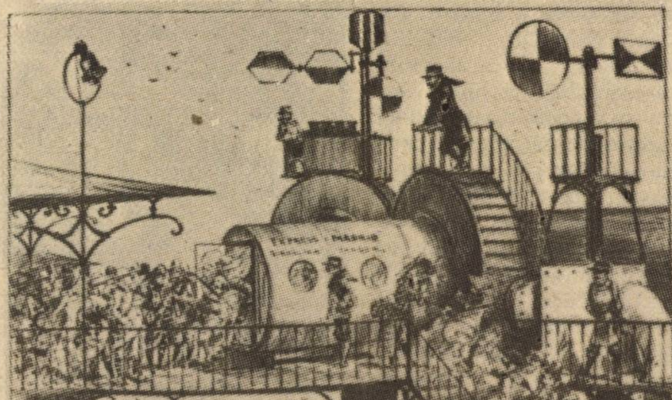
Trenuri nu mai există ; au dispărut de mult. Ultima locomotivă franceză a fost depusă la Muzeul Tehnic din Paris, în anul 1915. Transporturile pe distanțe mari — între orașe, între țări și între continente — se fac, acum, în 1952, cu *Tubul*. I se spune așa pentru că este vorba chiar de un fel de tub. O conductă de oțel, cu diametrul de aproape 5 metri, străbate distanțele, pe sub pămînt, peste văi și ape, pe sub mări și oceane. Și prin acest Tub circulă vagoanele-cilindri, în care încap pînă la 20 de pasageri. Aceste ciudate vagoane alunecă prin interiorul *Tubului* cu viteze uimitoare, astfel că între Paris și Londra, bunăoară, nu fac mai mult de 40 de minute. În desen vedem pasageri intrînd într-un vagon-cilindru care pleacă spre Madrid—Gibraltar—Tanger și mai departe în Africa. Scena se petrece în principala gară a *Tubului*, din Paris — marea și aglomerata gară Montmartre, de unde pleacă, la fiecare 2 minute, un cilindru „atras de puterea magnetică, electrică și pneumatică".

Robida ne asigură că în anul 1952 cele mai lungi tuburi leagă Parisul de New York, de centrul Africii și de Pekin.

TELEFONUL-JURNAL

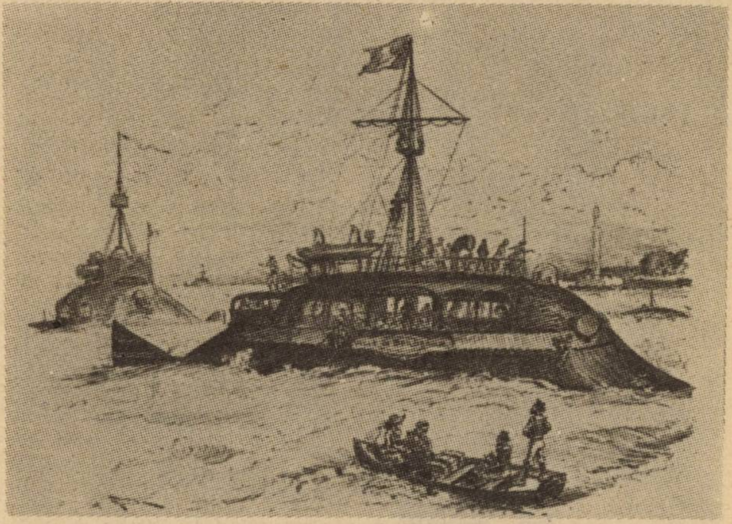
În anul 1883, cînd a apărut cartea lui Robida, telefonul era destul de cunoscut și folosit ; dar numai de la abonat la abonat și prin intermediul centralelor. În 1952 năzdrăvana mașinărie era mult evoluată. Se introdusese telefonul-jurnal. Abonatul pe care-l vedem în desen ascultă ce se petrece la o manifestație sportivă de la Chicago. Mai tîrziu — la ora pe care o știe mai dinainte — va apăsa pe alt buton și va auzi cuvîntările ținute la o întrunire de la San Francisco.

Reamintim că primele transmisiuni de radio-jurnal au fost făcute în anul 1923, la Paris, cînd francezul Edmond Dehorter a vorbit ascultătorilor, „de la fața locului", despre meciul de box

Radiojurnalul la domiciliu (visat în anul 1883).

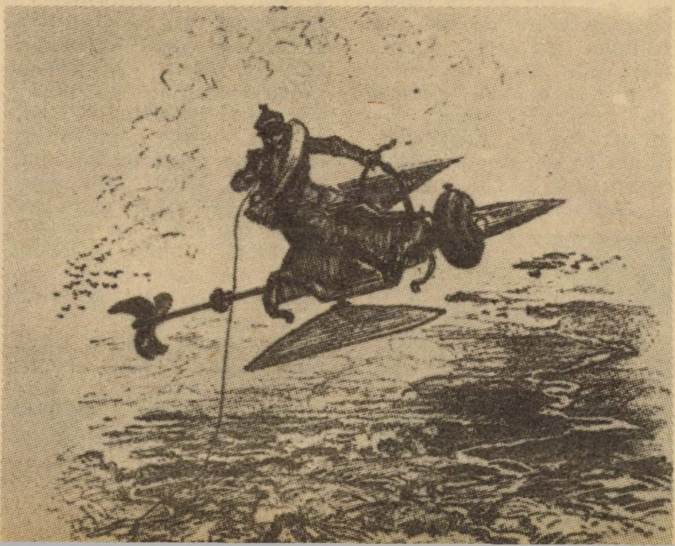

dintre Carpentier și Nilles, și apoi despre meciul de fotbal dintre echipele din Bordeaux și Toulouse. Amatorii au ascultat atunci la aparatele de radio — puține cîte erau — dar nu erau legați de emițător prin fire.

Începuturile radiofoniei le găsim în anul 1896, cînd fizicianul italian Guglielmo Marconi a obținut primul brevet pentru sistemul de telecomunicații fără fir pe baza utilizării undelor electromagnetice. Posturi de emisiuni publice au apărut în America și Europa după 1920, iar în România la 1 noiembrie 1928. „Atenție — Radio București!" a spus atunci, pentru prima dată, crainica micului post instalat în vechiul imobil din actuala stradă a Nuferilor. „Putința" acestui post era de 0,15 kw.

ELICOPTERUL

În secolul trecut n-a existat nici avionul, nici elicopterul. Dar bravii noștri bunici și le-au imaginat. Cum arăta elicopterul văzut de desenatorul Robida ? Iată-l în imaginea de jos. Are un „scaun" pe care stă zburătorul, două aripioare care-i păstrează echilibrul și o elice, ca de vapor, care-i asigură mișcarea. Un „model" destul de bun pentru acel an 1883, cînd și l-a imaginat Robida. Înțelegem însă că această mașină de zburat nu prea era folosită (în 1952), întrucît avea numai un singur loc.

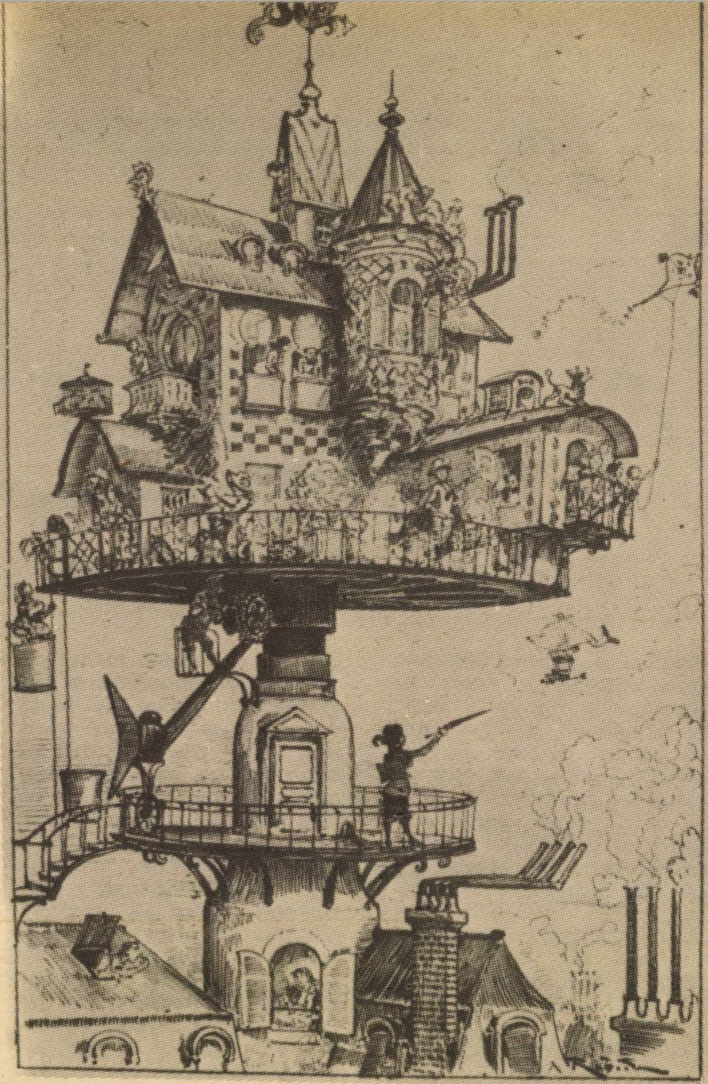

VAPORUL-SUBMARIN

Multe naufragii au fost înregistrate în secolul trecut. Cu toate progresele tehnice de specialitate, vapoarele nu erau destul de trainice încît să poată înfrunta, fără primejdii, marile furtuni. Iată de ce bunicii noștri au visat un vapor-submarin invulnerabil. Plutea, ca toate vapoarele, la suprafața apei; dar, cînd venea furtuna, se ascundea în adîncuri și-și continua cursa în liniște și siguranță. Și, cînd a apărut, atunci, în 1952, cf. cărții lui Robida, călătorii n-aveau altă dorință decît să vină furtuna, pentru că, în liniștea din adîncuri a apelor, aveau de văzut frumoasele spectacole oferite de puzderia de viețuitoare care se îmbulzeau la ferestrele navei, bucuroase și ele, parcă, de noutatea pe care o vedeau. Un astfel de vapor-submarin și-a terminat cursa și iată-l apropiindu-se de cheu, pentru acostare.

ARHITECTURA

A apărut o arhitectură nouă, spectaculoasă. La New York se clădesc imobile înalte de pînă la 300 de metri. În mai multe orașe au început să apară casele „rotative" — (vezi desenul din pagina 240, sus). Întregul imobil este înălțat pe un pivot gros de oțel, care se rotește la comandă. Dacă locatarul lucrează la birou și este prea cald, atunci apasă pe un buton și casa se rotește, fațada întorcîndu-se către Nord, unde nu se vede soarele ; iar seara, o altă apăsare pe buton întoarce casa spre frumosul apus de soare.

O astfel de casă a fost construită, într-adevăr, acum zece ani, în California — dar nu s-au găsit imitatori, deci este „singură pe lume".

La Paris a fost construit (în 1952) şi un Hotel Internaţional „aerian". Este susţinut în aer, deasupra Arcului de Triumf, cu ajutorul a patru baloane mari, ancorate. Hotelul are o grădină, o sală de dans, ruletă, şi, ne asigură „reporterul", „nu poate face faţă avalanşei de clienţi care vin în fiecare zi ca să petreacă acolo, la 150 de metri deasupra Parisului".

O CURSĂ DE BALOANE

Bunicii noştri şi-au imaginat şi o întrecere aeriană cu baloanele (aeronefurile şi aerocaburile). La această întrecere au luat parte 14 nave zburătoare. Iată deci cea mai apropiată împlinire a visurilor. De ce ? Pentru că după trecerea a numai cinci ani — la 21 octombrie 1888 — a avut loc, la Paris, prima întrecere de baloane din lume. Au luat startul atunci, din faţa Muzeului Luvru, opt baloane sferice, care urmau să aterizeze cît mai aproape de oraşul Corbeil (la 35 de km distanţă). Premiul întîi a fost cîştigat de balonul care avea ca

echipaj pe francezul Godard şi pe românul Alexandru Ciurcu. Era acelaşi Ciurcu despre care ştim că inventase, în anul 1886, un motor ce urma să fie adaptat pentru propulsarea baloanelor

MODA

S-au întrebat bunicii şi cum va fi moda în secolul viitor. Şi desenatorul Robida le arată, în cartea sa, cîteva „noutăţi" din anul 1952. Femeile mai tinere vor purta rochii-pantaloni, iar unii bărbaţi se vor mîndri cu haine lungi şi pantaloni scurţi care-i arată parcă ar fi îmbrăcaţi cu rochii strînse pe talie.

În 1952 femeile purtau, într-adevăr, pantaloni, ca bărbaţii, dar cît au trebuit să lupte pentru a obţine acest „drept" ! Primele femei îmbrăcate cu pantaloni au apărut la Paris, în vara anului 1911 — şi a fost mare scandal public. Tot atunci, la Berlin, proprietarul unui restaurant a fost dat în judecată, pentru că şi-a îmbrăcat chelneriţele cu pantaloni. (Şi în Bucureşti a fost o „protestaţie publică" pe această temă. Un croitor a vrut să lanseze moda respectivă. A îmbrăcat trei tinere cu pantaloni şi le-a trimis să se plimbe pe Calea Victoriei. Cum au fost huiduite şi alungate bietele fete ne-o spun ziarele timpului, care publică şi o „scenă" desenată de un martor ocular). Pentru „judecarea" problemei, Academia Franceză a ţinut o şedinţă specială, la 11 august 1911, şi profesorul Débove a făcut o comunicare cu referire la această modă ajunsă scandal public. Concluzia înaltului for cultural : „Rochia-pantalon corespunde configuraţiei anatomice a femeii, deci opoziţia care se face de către pretinşii moralişti nu are nici un temei". Totuşi moda n-a prins nici după acest verdict. A trebuit să mai treacă două decenii pentru ca să se ajungă la reuşita urmărită. Două femei celebre, Marlene Dietrich şi aviatoarea Amelia Earhardt (care a zburat peste Atlan-

tic, singură, la bordul unui avion) au îmbrăcat, atît în timpul activității lor profesionale, cît și pe stradă, pantaloni bărbătești, deci ceva mai mult decît „scandaloasele" rochii-pantaloni. Aceasta era în anul 1932 și de atunci femeile cu pantaloni n-au mai fost privite cu dispreț și huiduite. Robida n-a îndrăznit să meargă atît de departe — s-a mulțumit să vadă femeile din 1952 numai cu rochii-pantaloni.

PEDEPSE PENTRU CELIBATARI

Lupta femeilor pentru emancipare a dus și la corectarea comportării nesociale a unor bărbați. Celibatul este interzis. Orice bărbat identificat a fi necăsătorit, este — cf. lui Robida — condamnat la închisoare, fără termen. Condamnatul stă în celulă pînă cînd declară că este de acord să urmeze cursurile de reeducare necesare și să se căsătorească. În acest caz, pocăitul este scos din închisoare și dus într-una din numeroasele colonii organizate special pentru respectiva „școlarizare". După trecerea cîtorva săptămîni, celibatarul se poate căsători, fie cu una dintre „profesoare", fie cu oricare altă femeie. Și în felul acesta este amnistiat.

TERORISMUL

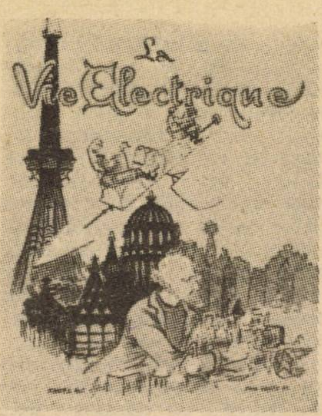
Terorismul, atît de răspîndit în zilele noastre, a fost prevăzut de visătorii din trecut. Robida ne semnalează cîteva zeci de cazuri „certe". În 1882 s-a introdus iluminatul electric, deci visătorul avea motive temeinice să ne arate cum era Parisul noaptea, în 1952. Faruri puternice instalate pe marile monumente și pe acoperișurile imobilelor înalte, luminau văzduhul de deasupra întregului oraș, facilitînd astfel circulația aeronefurilor și a aerocaburilor, care nu conteneau să zboare toată noaptea, printre ele aflîndu-se și cîteva ale poliției, care interveneau de cîte ori răufăcătorii atacau, în zbor, cîte un aerocab, spre a jefui călătorii. Au fost înregistrate totuși cîteva cazuri cu epilog tragic ; fapte mărunte totuși, dacă luăm în considerație ce ne mai spune scriitorul. În luna august 1920, nihiliștii au aruncat în aer Marea Delfinilor. Cum ? Au folosit un exploziv necunoscut care era așa de puternic încît fiecare încărcătură în parte a aruncat în aer suprafețe de pămînt mai mari de 1 kilometru pătrat. Și cum au fost, probabil, sute de încărcături, de jur împrejurul mării, totul s-a spulberat, creîndu-se o prăpastie adîncă de mai multe sute de metri, care a despărțit Europa de Asia. Amănunte nu se cunosc, deoarece în marea catastrofă au murit și toți nihiliștii. Un alt fapt grav. În India o ceată de briganzi au tăiat Tubul internațional (Paris — Pekin), omorînd 118 călători din vagoanele-cilindri care veneau din două în două minute, și capturînd 250 de călători scăpați teferi — pentru care cer sume considerabile spre a-i elibera...

AL DOILEA VAL

Cartea *Le Vingtième Siècle*, a lui Robida, apărută în 1883, a stîrnit primul val

Grup de educatoare pentru celibatari

euforic din imaginația bunicilor noștri, făcîndu-i să sară alți pași de giganți spre viitor. Așa fiind, se pregătea al doilea val, care avea să vină în ultimul deceniu al secolului — între 1891—1900. Tema viitorologiei a fost preluată mai întîi de revistele științifice franțuzești : *„La Science Illustrée“*, *„La Vie Scientifique“*, *„Tour du Monde“* și altele. La prima dintre aceste reviste a colaborat, cu asiduitate, și Robida, care și-a republicat apoi articolele în volumul *La Vie Electrique*, apărut în anul 1894. În acest deceniu tehnica mondială își adăugase numai două capitole importante : cinematograful și fotografia interiorului corpului omenesc — Razele X. Dar bunicii noștri nu erau mulțumiți ; deci au început din nou să viseze minunății pentru deceniile următoare. Le vom cerceta pe rînd, reproducînd ce găsim mai uimitor în noua carte a lui Robida și in revistele arătate. Acțiunile și aspectele descrise in *La Vie Electrique* sînt datate cert : luna decembrie 1955.

CICLONUL DIN 1955

Cei care au prevăzut, în secolul trecut, marile progrese de peste decenii ale științei și tehnicii, au judecat corect — nu mai spunem că au visat — și riscurile catastrofale care pot să se ivească prin simplele greșeli de manevrare a aparatelor electrice. Iată ce scrie o revistă din 1895, despre „o întîmplare care a avut loc la 12 decembrie 1955“ : „Era o zi de iarnă, dar întinsa rețea electrică europeană, bine dirijată de specialiști, menținea pe tot teritoriul Europei o temperatură de plus 30 de grade — ca primăvara“. Dar, la ora 11, o manevră greșită, făcută la una dintre centralele de captare și transformare a climei, a declanșat cel mai mare dezastru cunoscut pînă atunci. A început să ningă peste tot. O furtună violentă a devastat marile orașe. S-au prăbușit sute de aeronave și alte centrale electrice au fost scoase din funcțiune, deteriorîndu-se. Omul a pierdut atunci controlul

atmosferei și ciclonul a durat mai multe zile. Cînd instalațiile defectate au putut fi reparate, s-a dat ordinul mult așteptat : „Dezgheț“. Și, în două zile și două nopți primăvara a fost readusă în Europa. Dar pagubele au fost imense și cutezătorii au învățat o lecție necesară pentru viitor.

TELEFONOSCOPUL

Banalul telefon, intrat in folosință publică din anul 1876, a mai făcut un pas înainte, devenind *Telefonoscop*. Deschizi aparatul, apeși pe butonul respectiv și începi conversația cu prietenul aflat la sute de kilometri distanță ; vorbești, îl vezi și te vede. În felul

Spionaj prin Telefonoscop

acesta telefonoscopul a intrat și în slujba artei, pentru că poți urmări orice spectacol, de oriunde. Te afli la Paris. Citești în ziar că în ziua aceea se dă, în premieră, la Berlin, un anumit spectacol. La ora respectivă deschizi telefonoscopul, apeși pe un anumit buton și vezi spectacolul „în mărime naturală“ — așa cum ni-l arată desenul alăturat. Iată deci că vizionarii de acum o sută de ani au „ghicit“ apariția televiziunii. Diferențele ? Telefonoscopul transmitea imaginile prin cabluri — televiziunea o face prin eter.

Televiziunea a apărut în lume după trei decenii de la această „înștiințare“ pe care ne-o fac revistele din 1895. Prima demonstrație a făcut-o americanul Francis Jenkins, în luna iulie 1925, reușind să transmită la cîteva sute de metri distanță imaginea unei mori de vînt în miniatură. Primul serviciu public de televiziune a fost inaugurat la 30 septembrie 1929, la Londra.

SAHARA ȘI ITALIA

Revista pariziană „Tour du Monde“ publică, în aprilie 1895, această „fotografie“, care reprezintă Sfinxul egiptean înconjurat de vegetație ; deci nisipul a dispărut, pentru că — visează redactorul respectiv — cu ajutorul electricității, care aduce ploaia la comandă și numai în cantitatea strict necesară, s-a transformat întreaga Sahară într-un vast teritoriu agricol.

Visul acesta a rămas total neîndeplinit. Pînă în zilele noastre nu s-a putut realiza nimic pentru schimbarea climei — şi a pămîntului — din Sahara.

Bunicii din vremea lui Robida avuseseră alt mare vis, oarecum similar : transformarea Italiei, din Alpi şi pînă la Capul Passaro, într-un imens Parc European. În acest scop se prevedea, pentru anul 1952, constituirea unei mari societăţi care să cumpere tot teritoriul italian, să mute locuitorii în alte ţări, prin despăgubiri onorabile, şi să facă în locul satelor şi oraşelor mii de grădini cu flori şi copaci. O utopie amestecată printre atît de multe previziuni realizabile.

BICICLIŞTII ŞI TANCUL

Calul a fost „maşina" numărul unu în toate războaiele din secolele trecute. În primul război mondial a fost „retrogradat", fiind scos de pe linia de atac. Tancul a apărut mai întîi în armata franceză, la 16 aprilie 1917, cînd fabricile de armament au livrat primele 132 de astfel de automobile blindate, prevăzute cu tunuri şi cu mitraliere. Cu douăzeci de ani mai înainte, visătorii le-au „văzut". În desen ni se arată un astfel de monstru, însoţind o companie de biciclişti, care au părăsit caii şi au pornit la atac pe velocipede modernizate, trainice — dar care nu aveau încă binecuvîntatele cauciucuri, deci cam zdrăngăneau şi zdruncinau. În 1895 bicicleta era totuşi socotită un progres pentru armată, iar tancul — o „armă supremă", mai ceva decît tunul, fiind el însuşi un tun mişcător, care putea alerga după inamicul izgonit.

RĂZBOIUL MIASMATIC

Gazele toxice au apărut în „zestrea" unităţilor militare după 1914 şi au fost folosite în primul război mondial. Un război cu gaze a fost prevăzut de bunicii noştri. L-au numit război „miasmatic". Împotriva unui inamic imaginar au fost organizate unităţi de artilerie care erau dotate cu obuze cu microbi şi cu rachete cu miasme otrăvitoare. Cînd inamicul invadator era anunţat la frontieră, Artileria Miasmatică intra în acţiune în maximum 80 de minute. Se apropia de inamic, tunurile electrice aruncau obuzele cu microbi, iar rachetele cu miasme erau lansate din aeronefe în taberele duşmanilor. În acelaşi timp, cu instalaţii speciale erau create perdele groase de fum, în-

Fabricarea torpilelor cu microbi

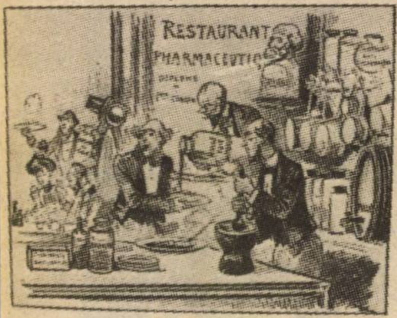
Artileria miasmatică

tre taberele combatante, astfel că Artileria Miasmatică nu putea fi periclitată de propriile sale arme. După 24 de ore de la acest atac de apărare, toţi ostaşii inamici erau scoşi din luptă ; unii fiind ucişi de miasmele otrăvitoare, iar alţii imobilizaţi de bolile contractate după exploziile obuzelor.

HRANA DE TOATE ZILELE

Cum va fi bucătăria anului 1955 ? La această întrebare — tot prin Robida — bătrînii au răspuns încrezători. Imobilele viitorului nu vor mai avea spaţii rezervate preparării mîncărurilor. Nimeni nu va mai face mîncare acasă. „Comozii“ se vor abona la restaurantele de specialitate, vor comanda prin telefonoscop tot ce doresc (şi ce li se arată pe ecran), apoi, în următoarele douăzeci de minute, vor primi comanda prin conducta care-i leagă de restaurant. Cei mai mulţi dintre consumatori se vor duce însă la Restaurantele Farmaceutice, unde vor găsi hrană preparată după prescripţiile medicale : conserve depurative, ulei de ficat de morun, fosfat special pentru redresarea fizică, carne curăţată de toţi compuşii nefolositori. Cu cîteva linguriţe din orice produs alimentar farmaceutic, se asigură organismului uman o hrană mai substanţială decît o masă copioasă luată acasă. Şi, ceva mai mult. După o cură de cîteva zile cu astfel de produse, clienţii renunţă şi la ele, mulţumindu-se numai cu cîteva pastile concentrate, pe care le înghit ca pe nişte medicamente şi... se declară sătui.

Nava lui Robida pornind spre Lună

MEDICAMENTUL UNIVERSAL

Cei care au „văzut“ ce va fi în anul 1955 ne anunţă descoperirea unui medicament universal sau, cum a fost denumit : „Medicamentul Naţional“. Ministerele de Igienă de pretutindeni au înfiinţat în toate centrele populate dispensare unde fiecare amator se supune unei injecţii cu acest medicament — şi în felul acesta scapă se orice boală şi nici nu mai are perspectiva să se îmbolnăvească, „Medicamentul Naţional“ fiind microbicid, depurativ, tonic şi reconstituant. Folosirea lui este obligatorie.

Să ne reamintim : în anul 1921 a fost introdus vaccinul B.C.S. ; în 1928 s-a descoperit penicilina, iar în 1944, streptomicina — după care au apărut alte antibiotice, toate putînd fi socotite ca făcînd parte din familia Medicamentului prevăzut încă din 1895.

DE LA PĂMÎNT LA LUNĂ

Cel mai realist dintre scriitorii care s-au ocupat de ştiinţa şi tehnica viitorului în secolul trecut, a fost francezul Jules Verne. Reamintim o singură „absurditate“ a sa (cum a fost socotită de contemporani), volumul *De la Pămînt la Lună*, apărut în anul 1865. Ceea ce a surprins pe cititorii săi, făcîndu-i să-l socotească pe genialul Verne drept absurd, au fost calculele, pretinse a

fi exacte, ale zborului spre Lună. Aşa le-au socotit şi părinţii noştri, şi noi, un timp, pînă cînd o astfel de călătorie a fost realizată şi am putut compara unele dintre calcule. Sînt destule care apar juste. Cîteva exemple : Jules Verne şi-a imaginat o navă spaţială în greutate de 5 347 kg, lungă de 3,65 metri, zburînd cu viteza de 40 000 de km pe oră. Nava cosmică „Apollo-11, care a zburat spre Lună în anul 1969, dîndu-i posibilitatea americanului Neil Amstrong să fie primul pămîntean care a pus piciorul pe Lună (la 20 iulie 1969, ora 21,07), avea: 5 621 kg., 3,65 metri lungime şi a zburat cu viteza de 38 988 km pe oră.

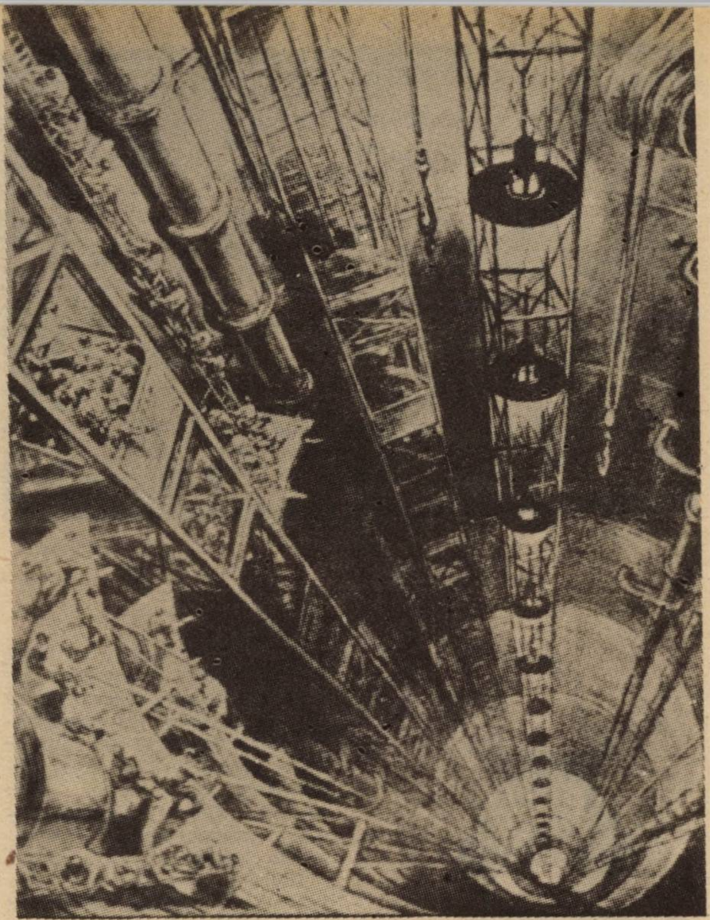
Robida nu putea trece peste previziunea lui Jules Verne ; deci a scris şi el despre o călătorie a omului din deceniile următoare, de la Pămînt pînă la Lună şi înapoi. Dar, amintindu-şi de „ruşinea" suportată de predecesorul său, a fost mai prudent şi a ocolit calculele ce puteau fi ironizate. S-a aventurat totuşi şi ne-a lăsat o „fotografie" a navei pe care o visa el că va zbura în anul 1955.

Jules Verne a murit în 1905, iar Robida în 1926. Nici unul dintre ei n-a putut să-şi vadă cu ochii acest vis.

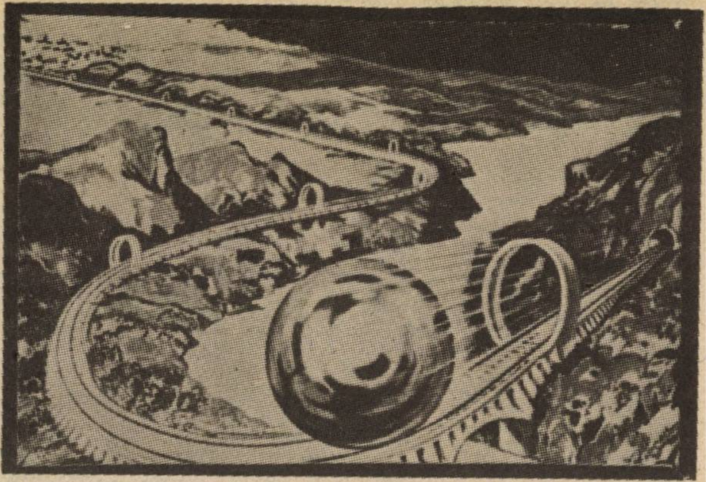
Să mai reamintim că primul om care s-a avîntat într-un zbor spre Cosmos a fost fizicianul Auguste Piccard, călătorind, împreună cu inginerul Kiper, în nacela unui balon special construit şi denumit „Stratostat". Măreţul balon (30 de metri în diametru) s-a ridicat atunci pînă la înălţimea de 15 781 de metri. 15 ore de zbor (dus-întors). Din „vîrful" atins şi pînă la Lună ar mai fi rămas de „mers" numai... 368 000 de km.

PREVIZIUNI „NEGATIVE", PREVIZIUNI NEGLIJATE

S-au făcut previziuni şi după anul 1901. Unele raţionale, altele inutile. Două exemple „negative". Savantul francez Camille Flammarion (1842—1925), care a publicat numeroase cărţi de popularizare a ştiinţei, scrie în revista *„Je Sais Tout"*, din anul 1909 : „Ştiinţa vrea să perforeze Pămîntul, ca să se cunoască mai bine interiorul planetei noastre. Se va fora un puţ, spre centrul Pămîntului, cu diametrul de 200—300 de metri, pînă la cele mai mari adîncimi posibile...". Ce este „negativ" în această previziune ? Diametrul puţului. La ce urma să folosească această lărgime ? De reţinut că la vremea aceea forajul cel mai adînc se făcuse în Silezia — un puţ adînc de 2003 metri şi cu diametrul de numai 1,50 metri. În zilele noastre forajele nu au diametre mai mari de 2 metri şi au ajuns la adîncimi de peste 11 000 de metri. Cu mijloacele tehnice moderne un astfel de puţ se forează în doi, trei ani. În cîte sute de ani s-ar fi forat puţul lui Flammarion, larg de 200 de metri şi adînc pînă la centrul Pămîntului ?

Puţul lui Flammarion

O altă previziune „negativă". În aceeaşi revistă *„Je Sais Tout"*, din anul 1934, visătorii sînt anunţaţi că savantul englez H. K. Whitehorn a terminat proiectul unui tren fără locomotivă şi fără vagoane. Iată amănunte : călătorii iau loc într-o sferă metalică, cu diametrul de aproape 4 metri. Această sferă are în interiorul ei alte două sfere. Prima sferă, din exterior, se învîrteşte în raport cu viteza de deplasare ce i s-a fixat. A doua sferă, se învîrteşte mai puţin, iar a treia, în interiorul căreia se află 8—10 călători, stă nemişcată, izolată de un strat gros de ulei. „Trenul" acesta nu are nici un motor, nici un mecanism. Propulsia este asigurată prin crearea, de-a lungul căii de circulaţie, a unui cîmp electric, impulsionat din loc în loc de „inele" încărcate tot cu electricitate. Frînarea trenului-sferă se face prin crearea unui cu-

Trenul sferă

rent electric contrar celui folosit pentru avansare. Se înțelege deci că fiecare sferă are în interior un conducător care folosește aparate de mare precizie pentru a determina secunda în care trebuie făcută frînarea — din interiorul sferei neputîndu-se vedea nimic în afară.

Întrebarea pusă de contemporani : la ce va folosi un astfel de tren, care se deplasează cu 1000 de km pe oră, dar nu poate transporta decît 8—10 călători ? Vor trebui 100 de sfere ca să transporte călătorii unui tren obișnuit.

DINTRE previziunile neglijate două sînt de mare importanță ; automobilul și avionul. În 1895 automobilul funcționa cu petrol ; trecuse deci examenul suprem. Nimeni nu vorbește însă de viitorul lui. În anul 1909 circulau în întreaga lume cîteva mii de automobile modernizate, unele fiind acționate electric. *„Je Sais Tout"* ne spune numai că acest vehicul va ajunge, poate, să circula cu 100 de km pe oră, pe căile publice.

Tot în 1909 avionul devenise o notorietate. Trecuse și peste Canalul Mînecii. Dar în volumul *„L'Homme s'envole"*, scriitorul Forge Sazerac scrie : „Avionul nu poate zbura cu viteză mai mare de 100 de km pe oră ; dar se va ajunge, probabil, la recordul ca într-o singură zi să zboare de la Paris la Londra și înapoi... în timp ce dirijabilele vor atinge viteze de pînă la 3000 de km pe oră". Se credea deci, în continuare, în viitorul strălucit al dirijabilelor.

Avioanele de azi zboară cu viteze nevisate de nimeni — unele depășind viteza sunetului. Iar automobilul a devenit principalul vehicul de transport, în întreaga lume circulînd, permanent, milioane de exemplare. În același timp însă automobilul a devenit și primul asasin din lume, numărul morților trecuți în contul său fiind de peste 50 000 în fiecare an. Stăpîn pe transportul de călători rămîne, în continuare, avionul, care face cele mai puține victime, raportate la numărul zborurilor și la numărul călătorilor, în toată lumea.

Savanții secolului XX

SAVANȚII DIN SECOLUL XX

Configurația omului din secolul XX va fi, în general, aceeași ca a strămoșilor săi — ne spun vizionarii lui Robida. Dar savanții vor avea cu totul altă înfățișare. Copiii precoci se vor deosebi de ceilalți mai întîi prin forma capului — care va fi mare, cuprinzător pentru creierul lor evoluat în dimensiuni. Apoi, la maturitate, foștii copii pasionați de învățătură chiar de la vîrsta de trei, patru ani, vor rămîne cu craniul fie înalt, fie rotund — așa cum îi vedem în desen. Deci, pentru un creier mare, un craniu adecvat.

„Omul secolului XX, care a creat atîta știință și tehnică, apoi a supus natura, nu mai este insecta umilă, timidă, fără apărare, cu capul plecat sub jug. Rolurile s-au inversat. Savantul este stăpînul naturii și realizator al tuturor bunurilor" — își încheie previziunile bravii noștri bunici (adică Robida prin cartea lui) și nu greșesc, nici nu exagerează.

Un documentar de

Ion MUNTEANU

ALBERT DUCROCQ

JULES VERNE, PRECURSORUL

RECITITE acum, cea mai mare parte dintre operele ştiinţifice publicate în secolul trecut au un caracter desuet. Teoriile propuse atunci, limbajul folosit apar ca depăşite complet ; instrumentele de laborator au un aspect arhaic, la limita grotescului.

Dar Jules Verne rămîne mereu tînăr ! La o distanţă de un secol de la apariţie, lucrările sale bat recordurile de vînzare în toată lumea, depăşite fiind doar de cele ale lui Shakespeare şi Lenin. Popularitatea operei sale este astăzi mai mare ca oricînd şi nu numai în rîndul tineretului.

Secretul său ? În primul rînd de a fi fost un adevărat romancier în stare nu numai să-şi fascineze cititorul prin descrierile în care poezia se întîlneşte cu fantasticul, ci să-l şi captiveze prin desfăşurarea unei intrigi plină de aventurile neaşteptate caracteristice unui roman poliţist sau de acţiune.

Jules Verne este unul dintre maeştrii artei suspansului pe care-l prelungeşte adeseori de-a lungul mai multor volume : atunci cînd ai terminat de citit *Douăzeci de mii de leghe sub mări* tot nu ştii cine este misteriosul căpitan Nemo, a cărui identitate nu va fi dezvăluită decît în *Insula misterioasă*.

Deznodămîntul poartă adesea cu sine un mesaj ştiinţific. Aici apare o altă faţetă a marelui talent al scriitorului : a ştiut să fie şi un excelent pedagog, cel care mai întîi amuză şi miră, pentru ca mai apoi să intereseze şi să pasioneze.

Este un maestru în expunerea sub o formă atrăgătoare a unor noţiuni care, transmise într-un mod mai convenţional, ar fi rămas de domeniul abstractului. Aşa se întîmplă cu diferenţa de o zi în numărătoarea zilelor, atunci cînd se efectuează ocolul Pămîntului. Descoperirea nu îi aparţine lui Jules Verne. Oamenii din echipajul lui Magellan au fost foarte uimiţi să ajungă la Sanlucar sîmbătă 6 septembrie 1522, în timp ce, după jurnalul lor de bord, ziua aceea ar fi trebuit să fie vineri 5 septembrie: pierduseră o zi călătorind către Vest.

Întregul roman scris de Jules Verne, *Ocolul pămîntului în 80 de zile,* se bazează pe acest decalaj la care eroul principal, Phileas Fogg, nici măcar nu se gîndise. El credea că pierduse pariul fiind întîrziat chiar în Anglia, foarte aproape de ţel. Dar deodată, citind ziarul, îşi dă seama că, mergînd spre Est, cîştigase o zi : cele cîteva minute pe care le pierduse cînd îşi reglase ceasul după noile fuse orare îl făcuseră să cîştige 24 de ore.

În alte cazuri, soluţionarea enigmei este imaginată pur şi simplu de scriitor, care se comportă asemeni unui inventator cu calităţi uimitoare. Astfel, exploratorii din *Călătorie în ţara blănurilor* ar fi trebuit să observe o eclipsă totală de Soare. Or, aceasta nu este decît parţială ! Trebuie să deducem de aici că s-a strecurat o greşeală în calculul efemeridelor ? Nu, e imposibil, dat fiind gradul de precizie cu care este cunoscută mişcarea Lunii. Singura explicaţie posibilă este că exploratorii nu erau acolo unde credeau că se găsesc, pentru că insula lor devenise plutitoare...

Cu această întîmplare, Jules Verne a imaginat nimic altceva decît sextantul spaţial, care a fost testat de Thomas Mattingly şi Henry Hartsfield în cursul verii anului 1982, în timpul celei de-a patra misiuni a navetei spaţiale „*Colum-*

bia" ; este un instrument al cărui principiu constă — pentru a şti unde te afli — în a ţine cont de poziţia Lunii în raport cu stelele.

Aceste viziuni profetice sînt cu atît mai uimitoare, cu cît Jules Verne nu era un savant. Studiile sale erau de notar. Această absenţă totală de formaţie ştiinţifică i-a fost totuşi, paradoxal, extrem de folositoare în măsura în care i-a permis să aibă un limbaj accesibil profanului pe care voia să-l iniţieze în teme ştiinţifice aşa cum, la rîndul său, învăţase şi el, adică punînd întrebări savanţilor din lumea pe care o frecventa.

IATĂ, unul dintre aceştia, matematician, a calculat, la cererea scriitorului, „viteza de eliberare", adică viteza pe care trebuie s-o aibă un corp pentru a scăpa de puterea de atracţie a Pămîntului — 11,2 Km/sec. Astăzi, misiunile spaţiale ne-au obişnuit cu această valoare. Or, Jules Verne este cel care a făcut-o pentru prima oară cunoscută publicului în cele două cărţi ale sale — *De la Pămînt la Lună* şi *Înconjurul Lunii* fiind construite pe baza acestei date ştiinţifice.

Dar chiar totul să fie riguros exact la Jules Verne ? Nu, nici pe departe. Este uimitor că, pentru a atinge această viteză de 11,2 km/sec, Jules Verne nu s-a gîndit deloc la rachete : le cunoştea proprietăţile, dar nu le acorda decît un rol secundar în operaţiunea de frînare a obuzului lunar. Fără îndoială, în sec. XIX se credea mai ales în viitorul ce stă în faţa artileriei şi racheta era considerată un vestigiu al trecutului.

Pe de altă parte, este uimitor că Jules Verne n-a imaginat, pornind de la legile balisticii, starea de imponderabilitate care va exista la bordul navei pe toată durata zborului. A imaginat doar un punct, în apropierea Lunii, unde atracţia celor două astre se neutralizează, astfel că pasagerii şi lucrurile lor înoată claie peste grămadă în cabina obzului lunar, situaţie materializată printr-un desen celebru în epocă.

Unii vor spune că romanele lui Jules Verne se bazează pe o adevărată erezie ştiinţifică : este vorba despre *Călătorie spre centrul Pămîntului.* În centru Planetei noastre există într-adevăr nişte presiuni atît de mari, încît materia — sub forma pe care o cunoaştem noi la suprafaţă — nu poate exista, deci un om nu poate ajunge acolo.

Dar nimic nu ne opreşte să ne imaginăm că o altă planetă a sistemului nostru solar adăposteşte înlăuntrul său un imens „ocean" analog celui pe care Jules Verne l-a închipuit a fi în centrul Pămîntului. Aşa s-ar putea întîmpla în cazul planetei Encelade, un satelit al planetei Saturn, căreia, poate, într-o bună zi, un om va fi acela care îi va explora străfundurile...

Căci nimeni nu se îndoieşte că aventura umană abia începe şi că ne va duce foarte departe. Că a înţeles acest lucru, acesta a fost poate cel mai mare dintre meritele lui Jules Verne : în afară de pedagog, în afară de romancier, Jules Verne — şi aceasta este cauza preţuirii imense ce i se acordă — a fost mai întîi de toate o fiinţă ce avea încredere în om, prevăzîndu-i fantasticul viitor prin prisma mijloacelor oferite de tehnică.

MESAJUL esenţial al operei sale — mesaj pe care îl înţelegem la justa sa valoare în epoca electronicii şi roboţilor — este această convingere că omul dispune, prin ştiinţă, de puterea de a reorganiza natura după bunul său plac, că este singurul creator al propriului său viitor, un viitor cu perspective extraordinare.

Unii ar vrea să descrie o lume de mîine în care omul va fi dominat de maşini, redus la starea de robot. Ştim că asta e absurd. Roboţii nu sînt decît purtătorii propriei noastre voinţe. Noi sîntem cei care iau hotărîrile. Ale noastre sînt gîndurile, iniţiativa. Realitatea este mai simplă : acum cîteva decenii, omul trebuia să consacre mult timp unor activităţi materiale sau intelectuale non-creatoare. Iată că i se oferă astăzi din ce în ce mai mult timp pentru gîndire şi decizie.

Iar imensa onoare ce îi revine lui Jules Verne este de a fi anunţat deja acest lucru — într-o operă magistrală — încă de acum o sută de ani...

În româneşte de Cristian UNTEANU

ROBERT GREENE

FRATELE BACON ŞI FRATELE BUNGAY

Actul IV, scena 1

Intră fratele Bacon, desfăcînd perdelele. Are în mînă un baston alb şi o carte, o lampă pe care o aprinde şi „Capul de alamă". E urmat de ucenicul său Miles, înarmat.

BACON : Miles, unde eşti ?

MILES : Aici sînt, stăpîne.

BACON : Ce te-a făcut să întîrzii atît de mult ?

MILES : Păi, dar ce credeţi, stăpîne, că paza Capului de alamă nu cere oarecari măsuri de prevedere ? Vă rog să mă credeţi, stăpîne, că m-am înarmat astfel încît chiar dacă ar veni toţi dracii dumneavoastră, nu mă voi teme cîtuşi de puţin de ei.

BACON : Miles, tu ştii prea bine că m-am cufundat în iad şi am căutat bolţile cele mai întunecate ale diavolilor, că prin vrăjile mele l-am făcut pe marele Belfegor să-şi părăsească ascunzătoarea şi să îngenunche în cămăruţa mea ; Luna cu trei înfăţişări şi-a ascuns faţa argintie, tremurînd pe continentul ei concav cînd a început Bacon să citească din cartea lui magică. După şapte ani de frămîntare a farmecelor necromantice, de aplecare neabătută asupra principiilor întunecate ale Hecatei, am făurit un nemaivăzut Cap de alamă care prin forţele vrăjite ale împieliţatului va rosti aforisme ciudate şi necunoscute pînă acum — şi am înconjurat frumoasa Anglie cu un zid de alamă. Fratele Bungay şi cu mine stăm

DIN CULISELE CERCETĂRII ŞTIINŢIFICE

■ Istoria descoperirilor ştiinţifice, a invenţiilor, precum şi impunerea lor în conştiinţa publică nu este tocmai o feerie. Numeroase au fost cazurile cînd tocmai savanţii, colegi ai inventatorilor şi minţile cele mai luminate ale timpului, de la care se aştepta maxima receptivitate, au avut momente de orbire greu de justificat în faţa posterităţii. Atît doar că invenţiile folositoare umanităţii au fost „brevetate" de o altă instanţă : Istoria.

La 11 martie 1878, fizicianul Du Moncel a prezentat Academiei de ştiinţe a Franţei fonograful, noua invenţie a lui Edison. Adunarea ilustră a încremenit cînd mica maşină a prins grai şi a redat cuvintele prezentatorului ei. Deodată, în liniştea care s-a aşternut, academicianul de Bouillaud s-a repezit la Du Moncel, i-a sărit de gît cu nedescrisă furie şi a început să urle : „Mizerabile, un ventriloc să ne păcălească ? !". După o jumătate de an, la o nouă şedinţă a Academiei, de Bouillaud şi-a menţinut — de data asta calm — punctul de vedere : „Nu este posibil ca un amărît de metal să înlocuiască nobilele organe ale graiului omenesc."

— Ei, cam asta ar fi cu bricheta-laser...

În 1781, Blanchard a prezentat lumii nava sa zburătoare şi dirijabilă. Entuziasmul marelui public nu cunoştea margini, aproape toţi şi vedeau cerul Parisului înţesat de stoluri de oameni. Dar marele astronom Lalande s-a grăbit să tempereze însufleţirea excesivă a concetăţenilor săi : „Din orice punct de vedere am cercetat problema — scria el în mai 1782 în „Journal de Paris" — este absolut imposibil ca

la pîndă de şaizeci de zile în cap şi acum duhul vieţii noastre cerşeşte puţină odihnă ; dacă ar mai fi în viaţă Argus şi ar avea cei o sută de ochi ai lui şi tot n-ar putea să păzească mai îndelung noaptea lui Phobetor, fratele lui Morfeu. Acum, Miles, de tine atîrnă fericirea Fratelui Bacon : cinstea şi faima întregii sale vieţi atîrnă de paza acestui Cap de alamă ; aşadar te conjur în numele nemuritorului Tată Atotţiitorul, care ţine în mîna lui sufletele oamenilor, să stai tu de veghe astă noapte ; căci înainte ca Luceafărul de dimineaţă să-şi trimită licărul razei spre miazănoapte, Capul va vorbi ; atunci, Miles, jură-mi pe viaţa ta că mă vei trezi ; căci atunci prin artă magică mă voi strădui să-mi desăvîrşesc cu strălucire truda de şapte ani. Dacă măcar o clipă ţi se vor închide ochii de paznic, atunci adio glorie şi faimă pentru Bacon ! Trage perdelele, Miles : acum, pe viaţa ta, fii treaz şi... *(Bacon adoarme).*

MILES : Aşa, aşa ! Ştiam eu că îndată o să le adormi cu atîta trăncăneală, şi nici nu e de mirare, căci dacă Bungay a vegheat zi de zi iar el, Bacon, noapte de noapte, au trecut de şase ori cîte zece zile de acest fel. Aceasta este Noaptea Nopţilor şi cade în sarcina mea şi cu asta basta. Acum, să mă aibă în pază Cel de Sus, ce minunat e Capul ăsta ! Şi ce nas are ! Tot vorbeşte stăpînul meu de *nas autem glorificare ;* dar iată un nas care juri că ar putea fi numit *nas autem populare,* după poporul din parohie. Ei bine, mi-am luat toate armele trebuincioase ; acuma, stăpîne, mă voi aşeza la postul meu şi mă voi dovedi la fel de bun ca orice paznic, trezindu-mă într-o clipă de s-o întîmpla să moţăi. M-am gîndit, Bunule domn Cap, să te trezesc din acest memento al dumitale *(Se aşează şi se loveşte în Cap)...* Pe patimile lui Iisus, cît pe-aci să-mi sparg ţeasta ! Haide, Miles, fă-ţi datoria ! Ia-ţi halebarda în mînă ; i-auzi, vin nişte duhuri de-ale stăpînului tău. *(Se aude un zgomot mare. Capul începe să vorbească)*

CAPUL : Este timp.

MILES : Este timp. Phii, domnule Cap de alamă, ce nas fantastic ai şi cum răspunzi dumneata numai în silabe : „Este timp" ! Oare asta e toată isteţimea stăpînului meu, să-şi piardă şapte ani de învăţătură şi trudă numai pentru „este timp" ? Vai, domnule, dar poate ne rostiţi şi cuvîntări mai bune cîndva : lă-

DIN CULISELE CERCETĂRII ŞTIINŢIFICE

omul să se ridice în aer şi să plutească. Pentru aceasta ar fi nevoie de aripi uriaşe, mişcate cu o viteză de trei picioare pe secundă. Numai un nebun poate crede că aşa ceva s-ar putea realiza vreodată."

După 13 luni, fraţii Montgolfier au lansat primul aerostat...

La 11 iulie 1783, Jouffroy, inventatorul navei cu abur, a făcut primul drum cu vaporul său pe Saône şi a înaintat un referat guvernului, care la rîndul lui l-a înaintat Academiei de Ştiinţe. Răspuns : „Experienţa nu dovedeşte nimic, cazul nu e demn de interes."

Cînd, în sfîrşit, prima locomotivă a pornit şi a dovedit că roţile trenului nu patinează în gol pe şine, Colegiul Medical Regal al Bavariei a decretat că acela care se va urca în tren va suferi o comoţie cerebrală din pricina vitezei excesive, iar cel care îl va privi trecînd va ameţi. „Din acest motiv, dacă statul va îngădui această experienţă primejdioasă, este necesar să se construiască de-a lungul terasamentului un gard de scînduri de înălţimea trenului."

Plictisită de comerţul cu meteoriţi, care cădeau în toată Europa şi iute erau valorificaţi de negustorii de obiecte rare, Academia de Ştiinţe a Franţei l-a însărcinat pe chimistul Lavoisier să studieze componenţa ciudatelor pietre şi să-i prezinte un raport detaliat. Pe baza acestui raport, Academia a decretat că este imposibil de crezut că din cer (senin) pot cădea pietre şi că ele provin pesemne din vreo erupţie vulcanică necunoscută.

Cînd a prezentat confraţilor într-ale ştiinţei invenţia sa (becul cu gaz), Lebon a fost prompt adus la realitate : „o lampă fără fitil nu poate să ardă !"

Colegii lui Galvani de la Universitatea din Bologna, cînd au aflat de descoperirea sa, curentul electric, i-au pus pe cap o tichie de bufon, l-au batjocorit şi l-au poreclit „maestrul de dans al broaştelor."

Cînd Jenner, descoperitorul vaccinului împotriva

sați că eu am să vă veghez mai îndeaproape decît ați fost păzit vreodată și am să mă joc cu dumneavoastră ca privighetoarea cu rîma ; am să-mi pun un spin în dreptul inimii ca să mă trezească. Ei, Miles, acum odihnește-te aici... O, Dumnezeule, era să mă omor ! *(Se aude un zgomot puternic).* Trezește-te Miles ; i-auzi cum huruie ăștia !

CAPUL : Era timp.

MILES : Ehehei, frate Bacon, nu ți-ai irosit de pomană cei șapte ani de trudă și învățătură, dacă ți-ai făcut Capul de alamă să rostească măcar cîte două vorbe deodată : „Era timp". Da, da, pe cuvîntul meu, era un timp cînd stăpînul meu era înțelept, dar asta s-a întîmplat înainte de a se apuca să-și facă acest Cap de alamă. Ei bine, o să zaci pînă o să te doară fundul, dacă n-o să învețe Capul dumitale să vorbească mai cu miez. Lasă, că eu voi sta de pază și mă voi plimba în sus și-n jos și voi fi peripatetician și filosof ca Aristotel *(Se aude un zgomot puternic)* Cum, iarăși zgomote ? Pune mîna pe pistoale, Miles. *(Capul vorbește și scoate fulgere ; apoi se ivește o mînă care sfărîmă Capul cu un ciocan).*

CAPUL : A fost timp.

MILES : Stăpîne ! Stăpîne ! Scoală-te că s-a stîrnit un iad întreg ! Capul dumitale a început să vorbească și au scăpărat fulgere și trăsnete, încît aș putea jura că tot Oxfordul a pus mîna pe arme ! Scoală-te din pat și pune mîna pe o halebardă ; a venit ziua de apoi !

BACON : Vin, Miles. O, ce frumos ai stat de veghe ! Bacon o să te așeze în cea mai iubitoare tainiță a inimii lui. Cînd a vorbit Capul ?

MILES : Cînd a vorbit Capul ! Nu mi-ați zis că o să rostească principii filosofice ciudate ? Ei bine, stăpîne, el nu rostește decît două cuvinte odată.

BACON : Cum, ticălosule, a vorbit de multe ori ?

MILES : De multe ori ! Păi, într-un fel da — de trei ori. Dar cu totul n-a rostit decît șapte cuvinte.

BACON : Ca de pildă ?

MILES : Păi, cum să vă zic, stăpîne ? Prima dată a zis : „Este timp" de parcă ar fi vorbit însuși Fabius Cunctator Maximus ; apoi a zis : „Era timp", iar a treia oară, tunînd și fulgerînd de parcă ar fi fost turbat a zis : „A fost timp".

BACON : Chiar că a fost și acum a trecut ! Ah, ticălosule ! A trecut timpul!

DIN CULISELE CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

vărsatului de vînt, a explicat că împotriva flagelului trebuie să te aperi cu vaccinul extras de la vacile infestate de aceeași boală, o rafală de articole batjocoritoare și pamflete s-a năpustit asupra savantului. Un doctor, Mosley, se întreba patetic : „Dacă injectăm în om umori animale, cine știe ce consecințe vom suporta peste cîțiva ani ? Ce efect va avea asupra caracterului uman influența patrupedelor ?" Coperta broșurii doctorului Rowley prezenta un băiat cu cap de vițel, iar doctorul Smyth a prezentat publicului dezorientat cazul „autentic" al unui copil vaccinat cu ser de la o vacă și care, imediat după injecție, a început să umble în patru labe, mugea ca o vacă și împungea ca un taur.

DAR aceste cîteva cazuri nu sînt caracteristice pentru lumea oamenilor de știință. De cele mai multe ori, invențiile au fost primite cu entuziasm și colegii s-au străduit să le pună în aplicare cît mai grabnic. E adevărat însă că, uneori, din prea mult zel științific, au căzut victime unor farse.

Sir John Hill (1716—1775), care a asaltat în zadar Royal Society of Science din Londra, fără a obține primirea în rîndurile ei, a pus la cale o farsă menită să discrediteze public acest for. El a trimis o scrisoare, ca din partea unui medic din provincie, în care relata despre vindecarea miraculoasă cu soluție de smoală (în epocă se vorbea mult despre virtuțile tămăduitoare ale smoalei !). Un marinar și-a rupt piciorul. Medicul i-a aranjat părțile rupte, le-a uns cu smoală și le-a bandajat. După cîteva zile, s-au sudat impecabil.

Scrisoarea a stîrnit mari discuții : adepții smoalei găseau în cazul prezentat o dovadă în plus a teoriei lor, scepticii susțineau că probabil piciorul nu a fost complet rupt. În toiul dezbaterilor, s-a primit o nouă scrisoare de la „medicul din provincie" : „În scrisoarea mea anterioară am omis să vă precizez că piciorul rupt al marinarului era... de lemn."

Viața mea, faima mea, strălucirea mea — toate au fost și au trecut ! Oh, Bacon, Bacon, turnurile nădejdilor tale sînt acum dărîmate ! Toate strădaniile și toată învățătura ta de atîta amar de vreme zac în noroi ! Capul tău de alamă zace sfărîmat din pricina unui mocofan care a rămas de pază dar n-a fost treaz tocmai cînd și-a rostit Capul vorbele de mare însemnătate... Ce-a spus mai întîi Capul ?

MILES : Chiar așa stăpîne : „Este timp."

BACON : Prăpăditule, dacă atunci ți-ai fi chemat stăpînul, dacă ai fi fost cu adevărat treaz și l-ai fi trezit pe călugărul adormit, Capul de alamă ar fi spus vorbe înțelepte și Anglia s-ar fi înconjurat cu un zid de alamă ; dar trufașul Asmenoth, căpetenia de la miazănoapte, și Demogorgon, stăpînul ursitoarelor, nu vor ca un muritor să izbutească toate acestea. Iadul însuși a tremurat de vrăjile mele de care ascultau pînă și adîncurile, împielițații se încruntau văzînd un om că se dovedește mai puternic decît ei ; Bacon s-ar putea lăuda cu fapte mai mari decît ale oricărui alt om ; dar acum faptele lui vitejești au ajuns la capăt, un capăt i s-a pus și renumelui european al lui Bacon ; și întrucît gloria mea a luat sfîrșit, ticălosule, la un sfîrșit rău am să te trimit și pe tine. Piei nenorocitule din ochii lui Bacon ! Hoinar nepricopsit, du-te și rătăcește prin lume și n-ai decît să mori ca un cîine de pripas.

MILES : Cum adică, stăpîne, nu mai îmi dați voie să vă slujesc ?

BACON : Să mă slujești, ticălosule ? Fie ca toată ciuma cumplită și toate relele lumii să se abată asupra ta cu un blestem de moarte !

MILES : Nu face nimic, căci pot să vă răspund și eu cu vechea zicală : „Cu cît e vulpea mai blestemată, cu atît mai bine e-ndopată !" Domnul să vă aibă în pază, stăpîne ; nu-mi iau decît o carte în mînă, o togă cu mîneci largi în spinare și o tocă de oxfordian drept coroană — și să văd dacă voi mai avea nevoie să-mi facă cineva reclamă. *(Iese)*

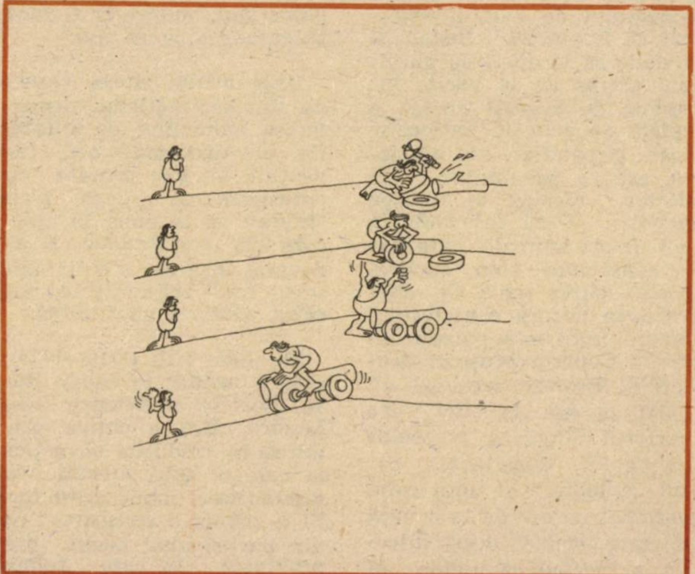
BACON : Să te-nsoțească la tot pasul vreun diavol sau strigoi pînă cînd va obosi împreună cu tine ; îndreaptă-te repede spre iad, căci Bacon nu va mai cunoaște nici o zi fericită dacă și-a pierdut faima și cinstea cu Capul lui. *(Iese)*

În românește de Andrei BANTAȘ

DIN CULISELE CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

La celebrul naturalist francez Bory de Saint-Vincent (1780—1846) s-a prezentat într-o zi un bătrîn care i-a vîndut cîteva exemplare dintr-o specie de animale nemaiîntîlnite, un fel de șobolani cu coadă scurtă și cu trompă. Aceștia erau „șobolanii cu trompă din Sahara", i-a spus bătrînul. Entuziasmat, savantul a cumpărat pe loc un mascul și o femelă care a dat naștere unei noi generații de guzgani. Însă nici unul dintre urmași nu avea trompă. Așa s-a aflat că bătrînul fusese om de serviciu într-o sală de disecție și-și folosise în mod creator cunoștințele tăind cozile șobolanilor și transplantîndu-le pe vîrful nasului lor.

Dan DELEANU

WILLIAM MORRIS

VEŞTI DE NICĂIERI

● O figură remarcabilă şi reprezentativă a reacţiei estetice şi democratice la urîţenia vieţii din ultimele decenii ale secolului XIX a fost WILLIAM MORRIS (1834—1896), legat iniţial de mişcarea pre-rafaeliţilor şi ulterior de cea socialistă, dar şi de mai toţi literaţii şi artiştii timpului. Morris a fost personalitatea cea mai complexă a Angliei în secolul XIX — şi poate chiar din toate timpurile: poet şi militant democrat şi socialist, a compus, pe lîngă poezii lirice, şi marşuri şi imnuri proletare; pictor, grafician şi decorator, dar şi meşteşugar, a ilustrat şi a tipărit singur, în tipografia sa manuală, cărţi de mare valoare ca artă grafică ; muzician, orator, eseist şi prozator, a ilustrat toate genurile literare, inclusiv basmele şi legendele (lucrări remarcabile sînt cele despre regele Matei Corvin — „Lecţia unui rege“, ca şi viziunea mai amplă asupra lui John Bull, unul din capii răscoalei ţărăneşti din 1383). Ca luptător pentru înnoirea lumii, era preocupat în mod deosebit de aspectul culturalizării maselor. Ca atare, scrie **Veşti de nicăieri** (1891), cea de a treia „utopie pozitivă“ din literatura engleză — după cea propriu-zisă a lui Thomas Morus din 1515—1516 şi **Noua Atlantidă** a lui Francis Bacon, 1561—1626 (celelalte mergînd mai ales pe linia satirică Swift-Butler-Huxley).

Morris propune viziunea unei Londre şi a unei Anglii cu o arhitectură simplă, peisagistă şi cu un ambient natural sănătos, propice unei vieţi a întregii populaţii desfăşurată agreabil pentru că e împărţită armonios între muncă, odihnă şi relaxare (**loisir** cum spun arhitecţii moderni).

EI BINE, m-am trezit şi am constatat că dormisem foarte agitat şi-mi aruncasem aşternutul la o parte ; nici nu era de mirare, căci soarele strălucea fierbinte şi ziua era călduroasă. M-am sculat repede, m-am spălat şi m-am îmbrăcat în grabă, dar nu aveam mintea prea limpede şi nu mă trezisem pe de-a-ntregul, ca şi cum aş mai fi avut încă poftă de somn şi n-aş fi putut scutura uşor povara toropelii. Adevărul este că nici nu m-am uitat în jur şi am socotit că sînt tot acasă la mine, dar n-am zăbovit să mă conving.

Odată îmbrăcat mi s-a părut atît de cald, încît n-am ştiut cum să ies mai repede din cameră şi din casă ; cea dintîi senzaţie a fost o delicioasă uşurare pe care mi-o aducea aerul proaspăt şi briza plăcută ; cea de a doua, în timp ce încercam să-mi adun minţile, era o uimire nemăsurată : căci cu o seară înainte, cînd mă culcasem, era iarnă, iar acum, judecînd după copacii de pe malurile Tamisei, era vară — o dimineaţă frumoasă şi însorită, de la începutul lui iunie, parcă. Şi totuşi Tamisa era acolo şi scînteia în soare, aproape de ora fluxului ; aseară o văzusem licărind sub razele îngheţate ale lunii.

Încă nu-mi alungasem sentimentul acela de apăsare şi oriunde voi fi fost nu prea eram conştient în ce loc mă aflam ; nu e deci de mirare că eram încă nedumerit, deşi recunoşteam înfăţişarea familiară a Tamisei. În general, eram ameţit şi nu mă recunoşteam nici pe mine ; amintindu-mi că oamenii adeseori închiriază o barcă şi, mergînd pînă în mijlocul apei, fac o baie, m-am gîndit că nu mi-ar strica nici mie să mă răcoresc. „Parcă e cam devreme“ mi-am

zis în sinea mea, „dar nădăjduiesc să găsesc vreun luntraş la debarcaderul Biffin." Dar nu m-am mai dus pînă la Biffin, pentru că am observat treptele unui debarcader chiar în faţa casei : de fapt chiar acolo unde îşi prinsese luntrea vecinul, deşi nu mai prea cunoşteam locul sau nu înţelegeam ce s-a schimbat. Am coborît treptele şi deodată am văzut că sînt multe bărci legate la mal şi printre ele era una destul de solidă şi cu fundul plat, probabil tocmai pentru amatorii de scăldat ; iar barcagiul aştepta sprijinit în vîsle. Auzindu-mi paşii, a întors capul spre mine şi mi-a urat bun venit cu atîta veselie, de parcă tocmai pe mine m-ar fi aşteptat. Aşadar am sărit în barcă şi el s-a desprins de la ţărm în timp ce eu mă dezbrăcam ca să pot plonja în apă. Pe măsură ce înaintam, mă uitam în apele fluviului şi deodată mi-a scăpat din gură o exclamaţie :

— Vai, dar ce limpede e apa în dimineaţa asta !

— Serios ? N-am observat, mi-a răspuns vîslaşul. Ştiţi, fluxul totdeauna o îngroaşă puţin.

— Hm, eu am văzut-o tulbure chiar şi la ora de cumpănă dintre flux şi reflux.

Nu mi-a mai răspuns nimic, dar pe faţă părea să-i stăruie o nedumerire de pe urma vorbelor mele. Cînd s-a oprit puţin în loc ca să se aşeze mai bine pe curentul fluxului, întrucît eram gata dezbrăcat, am sărit în apă fără altă vorbă. Bineînţeles că, de îndată ce am ieşit iar la suprafaţă, am înotat aşa ca să mă prindă fluxul şi lucrul cel mai firesc a fost să caut din ochi podul ca să mă orientez. Dar atît de uimit am fost de ceea ce am văzut, încît am uitat să mai dau din mîini şi apa m-a supt la fund. Cînd am revenit deasupra apei m-am grăbit să ajung la barcă, căci trebuia neapărat să-i pun nişte întrebări luntraşului, atît de uluitoare era priveliştea pe care o prinsesem de pe luciul valurilor, după ce-mi frecasem ochii ca să alung apa din ei ; între timp eram doar destul de treaz şi cu capul limpede, îmi alungasem din trup toropeala şi ameţeala.

Luntraşul îmi lăsă în jos scăriţa şi-mi întinse mîna ca să mă ajute să urc în barcă. Între timp luntrea era purtată iute de flux în sus, înspre Chiswick ; el puse însă iar mîna pe vîsle şi o întoarse, după care comentă :

— Cam scurt ţi-a fost înotul, vecine ; dar poate că ţi se pare apa rece în dimineaţa asta, fiindcă înţeleg că eşti venit de la drum lung. Să te las îndată la mal sau ai vrea să mergem pînă la Putney înainte de gustarea de dimineaţă ?

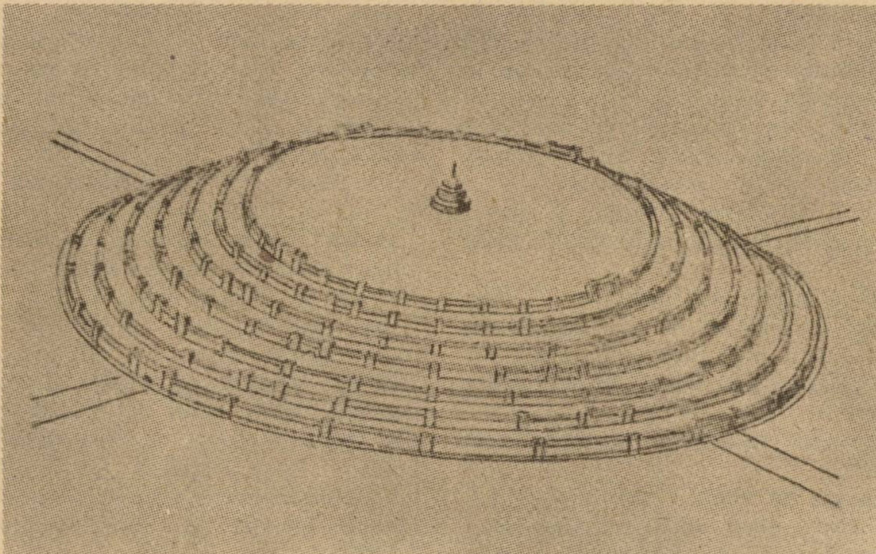
Vorbea atît de prietenos cu mine şi cu un accent atît de frumos, la care nu mă prea puteam aştepta din partea unui barcagiu din mahalalele Londrei, încît m-am holbat la el în timp ce-i răspundeam :

— Vă rog să mai ţineţi barca în loc o vreme, că vreau să mă uit puţin împrejur.

— Cum vrei. E la fel de frumos şi pe aici cum e şi la ţară, la Barn Elms. Dimineaţa e destul de frumos peste tot. Îmi pare bine că te-ai sculat dis de dimineaţă. Nu e încă decît cinci.

DACĂ mă uluia priveliştea malurilor Tamisei, nu mai puţin mă uluia barcagiul meu, acum cînd avusesem răgaz să mă uit la el şi să-l văd cu capul şi ochii limpezi :

Era un tînăr frumos, cu o expresie deosebit de plăcută şi prietenoasă în priviri — o expresie care constituia pentru mine o noutate în momentul acela, deşi curînd m-am obişnuit cu ea. Avea părul negru şi pielea ca mura, era bine clădit şi voinic, şi în mod evident deprins să-şi pună la treabă muşchii, în schimb nu avea în el nimic aspru sau vulgar — dimpotrivă, era cum nu se poate mai curăţel. Îmbrăcămintea lui nu semăna cu nici un fel de salopetă sau haine de lucru pe care le văzusem în vremea noastră, ci ar fi putut perfect să fie costumaţia pentru un tablou al vieţii din secolul XIV : era dintr-o stofă albastru închis, simplă dar cu o textură rafinată şi de o curăţenie imaculată. Purta o curea lată de piele maro şi am observat că paftaua era de oţel de Damasc, cu o lucrătură deosebit de frumoasă. În două vorbe, părea să fie un tînăr gentleman de mare rafinament, care făcea pe barcagiul ca să se amuze.

Neuropolis — planul urbanistic. Din John Harvey **de James M. Galloway (1897).**

Am rămas cu convingerea că acesta trebuie să fi fost adevărul.

Simţeam că trebuie să fac puţină conversaţie cu el ; aşadar am arătat cu degetul către malul dinspre Surrey unde observam nişte schele uşoare înaintînd spre ţărm şi cu nişte scripeţi în partea dinspre mal. L-am întrebat :

— Ce fac ăştia cu chestiile alea ? Dacă aş fi fost pe rîul Tay, aş fi zis că le folosesc pentru a trage la mal năvoadele cu somoni ; dar aici... în Tamisa nu pot trăi somoni, nu ?

— Păi, mi-a răspuns el zîmbind, bineînţeles că la asta slujesc. Unde sînt somoni, trebuie să fie şi năvoade, fie pe rîul Tay fie pe Tamisa ; dar fireşte că nu sînt folosite tot timpul, pentru că n-avem nevoie de somon chiar în fiecare zi.

Tocmai voiam să mai întreb o dată dacă sîntem chiar pe Tamisa, dar am tăcut, în uimirea mea, şi mi-am întors ochii miraţi către răsărit, să mă mai uit o dată la pod şi apoi la malul londonez al fluviului ; şi am găsit destule lucruri de care să mă minunez. Căci, deşi era un pod care traversa Tamisa, şi se aflau case pe maluri, îmi dădeam seama că totul se schimbase cu desăvîrşire faţă de seara trecută ! Dispăruseră fabricile de săpun cu coşurile lor care vărsau fum rău mirositor ; atelierele murdare nu se mai vedeau ; topitoria de plumb nu-ţi mai scotea ochii cu vaporii ei otrăviţi ; şi dinspre şantierele navale Thorneycroft nu se mai auzeau loviturile necontenite de baros, zgomotul infernal al nituirii.

Şi pe urmă podul ! Poate că visasem vreodată un asemenea pod, dar nu-i văzusem seamănul decît cine ştie, poate într-un vechi manuscris cu anluminuri măiestre ; căci nici măcar Ponte Vecchio din Florenţa nu putea rivaliza nici pe departe cu el : era făcut din arcade de piatră, splendide în soliditatea lor, dar tot atît de graţioase pe cît erau de vîrtoase ; de asemenea, destul de înalte ca să permită circulaţia nestînjenită pe fluviu. Deasupra parapetului se vedeau mici clădiri ciudate, fanteziste, presupun că erau dughene sau magazine, dar foarte frumos împodobite cu zugrăveli

şi cu turnuleţe şi cu cîte o morişcă de vînt aurită. Construcţia de piatră era puţin afectată de vreme, dar nu purta semnele murdăriei şi funinginii cu care mă deprinsesem la orice clădire din Londra, mai veche de un an. Pe scurt, pentru mine podul era o minune.

Barcagiul îmi observă uluirea şi spuse, ca şi cum ar fi răspuns la propriile mele gînduri :

— Da, e frumuşel podul, nu ? Nici acelea din amonte, mult mai mici decît acesta, nu sînt mai puţin elegante, iar cele din aval sînt la fel de maiestuoase şi solemne.

M-am trezit întrebînd aproape fără voia mea :

— Dar cît de vechi e podul ăsta ?

— A, nu e prea vechi ; a fost construit, sau în orice caz inaugurat, în anul 2003. Pînă atunci nu era aici decît un pod cam urît, de lemn.

DATA rostită de barcagiu îmi închise gura de parcă mi-ar fi pecetluit buzele cu un lacăt ; era evident că se întîmplase ceva inexplicabil şi că, dacă aş mai fi rostit ceva, aş fi putut să fiu angrenat într-un joc al întrebărilor curioase şi al răspunsurilor false. Aşadar mi-am dat osteneala să par nepăsător şi să-mi las privirile să rătăcească alene pe malurile rîului, cam pînă pe la locul unde se aflaseră săpunăriile. Ambele maluri aveau şiruri de căsuţe foarte drăguţe, scunde şi nu prea mari, puţin depărtate de rîu ; majoritatea erau clădite din cărămidă roşie şi aveau acoperişuri de olane şi un aer foarte, foarte confortabil ; păreau, ca să zic aşa, vii şi animate de activitatea locatarilor. În faţa lor era o grădină continuă, pînă la marginea apei, în care florile se răsfăţau acum ca o vegetaţie luxuriantă şi trimiteau peste valurile şi vîltoarea fluviului propriile lor valuri delicioase de miresme de vară. Îndărătul caselor vedeam înălţîndu-se copaci voinici, mai ales platani, care mai în jos, pe rîu, spre Putney, se îndeseau atît de mult, de parcă ar fi alcătuit o dumbravă alături de un lac.

Am murmurat mai mult în sinea mea :

— Ei, îmi pare bine că n-au înălţat construcţii şi peste ulmii de la Barn Elms.

Am roşit de stupiditatea propriilor mele vorbe încă de cum le-am rostit, şi însoţitorul meu m-a privit cu un uşor zîmbet pe care bănuiesc că l-am înţeles : aşadar, ca să-mi ascund fîstîceala, i-am spus repede :

— Acum, vă rog, duceţi-mă repede la mal, că vreau să-mi iau micul dejun!

A încuviinţat din cap, cu o manevră abilă a întors luntrea şi foarte curînd am reajuns la debarcader. A sărit pe mal şi eu l-am urmat ; bineînţeles că nu m-am mirat să-l văd că aşteaptă ca pentru epilogul inevitabil al oricărui serviciu adus unui alt cetăţean. Aşadar am dus mîna la buzunarul de la vestă şi l-am întrebat ,,Cît ?", deşi oarecum cu senzaţia stînjenitoare că poate încerc să-i ofer bani unui om de foarte bună condiţie.

M-a privit nedumerit şi mi-a repetat întrebarea :

,,Cît ? Nu prea înţeleg ce mă întrebi. Te referi la flux ? Da, se apropie ora cînd se opreşte."

Roşind, am început să mă bîlbîi :

— Vă rog să nu vă supăraţi dacă vă întreb ; nu vreau să vă jignesc, dar cît trebuie să vă plătesc ? După cum vedeţi, nu sînt de prin părţile astea şi nu vă cunosc obiceiurile... şi nici monezile.

Drept care am scos din buzunar un pumn de gologani, aşa cum faci de obicei prin ţări străine. Întîmplător am văzut că argintul se cam oxidase între timp şi căpătase culoarea unei plite curăţate de curînd.

Omul tot nedumerit părea, deşi deloc ofensat ; s-a uitat cu oarecare curiozitate la monezi. În gîndul meu mi-am spus : ,,Ei, la urma urmei, e totuşi barcagiu şi chibzuieşte la ce preţ să se arunce. Pare un om atît de drăguţ, încît sînt sigur că n-are rost să mă zgîrcesc să-i dau un ban în plus. Dar, apropo, mă întreb dacă nu l-aş putea angaja drept călăuză pe vreo două zile, de vreme ce e atît de inteligent."

Tocmai atunci noua mea cunoştinţă mi-a răspuns cu un aer gînditor :

— Cred că înţeleg ce vrei să spui. După părerea dumitale ţi-am făcut un serviciu şi ca atare te simţi obligat să-mi dai ceva, ceva ce n-aş da eu unui vecin, dacă n-ar fi făcut ceva deosebit pentru

mine. Am mai auzit eu oarecum de lucruri dintr-astea. Dar, te rog să nu te superi că ţi-o spun, mie mi se pare un obicei supărător şi aşa, neobişnuit. Nici nu prea ştim noi cum să-l tratăm. Şi, vezi dumneata, transportul ăsta cu barca, faptul că ofer unuia sau altuia prilejul de a se scălda, asta e treaba mea, pe care aş face-o pentru oricine ; a primi daruri pentru munca pe care o fac ar fi un lucru foarte ciudat. Şi pe urmă, dacă mi-ar da o persoană ceva, apoi s-ar putea să-mi mai dea şi alta, şi-apoi alta ; şi nădăjduiesc că n-o să ţi se pară necuviincios dacă o să-ţi spun că n-aş şti unde să mai depozitez atîtea suveniruri, semne de prietenie.

Şi rîse, şi rîse, cum nu se poate mai vesel, ca şi cum ideea de a fi plătit pentru munca lui ar fi fost o glumă cum nu se poate mai amuzantă. Mărturisesc că începusem să mă cam tem să nu fie vreun nebun, deşi părea destul de zdravăn şi la minte, nu numai la trup ; mă bucuram oarecum la gîndul că sînt bun înotător, devreme ce eram atît de aproape de o apă repede şi adîncă. Dar el continuă cu totul altfel decît ar fi vorbit un nebun :

— Cît despre monezile dumitale, sînt ele ciudate, dar nu sînt foarte vechi ; toate par să fie de pe vremea Reginei Victoria ; ai putea să le donezi vreunui muzeu mai slab înzestrat. Al nostru are dintr-astea cîte vrei, şi altele mai vechi, din belşug ; multe din ele sînt frumoase, dar astea din secolul XIX sînt groaznic de urîte, nu ? Avem o monedă cu Edward III, arătîndu-l pe rege într-o corabie cu mici leoparzi şi crini care decorează copastia, lucrătură foarte delicată. Vezi dumneata — adăugă el cu un zîmbet puţin superior — mie-mi place grozav să lucrez aurul şi alte metale ; paftaua asta chiar eu am făcut-o, cînd eram mai tînăr.

Fireşte că mi-a fost puţin ruşine de el din pricina îndoielii pe care o avusesem cu privire la sănătatea lui mintală. Aşadar se întrerupse brusc şi-mi zise pe un ton mai blînd :

— Dar văd că te cam plictisesc, aşa că-ţi cer iertare. Ca să vorbim pe şleau, se vede că eşti într-adevăr străin de părţile astea şi probabil că vii dintr-o ţară care nu seamănă deloc cu Anglia. Dar e limpede şi că nu ţi-ar strica să te hrăneşti pe rupte cu informaţii despre ţara noastră, deşi cel mai bine ar fi s-o absorbi încetul cu încetul. Mai mult decît atît, ţi-aş fi recunoscător pentru amabilitate dacă m-ai accepta să-ţi fiu călăuză în lumea noastră nouă, întrucît pe mine m-ai nimerit mai întîi. Deşi ar fi doar o simplă amabilitate din partea dumitale, căci ai putea găsi oricînd o călăuză, dacă nu chiar una mai bună.

Fără doar şi poate nimic din felul lui de a vorbi nu avea iz de balamuc şi pe urmă mi s-a părut că mă pot descotorosi oricînd de el dacă se dovedea că e cu adevărat nebun. Drept care i-am răspuns :

— E o propunere foarte amabilă, dar mi-e greu s-o accept dacă nu... (tocmai dădeam să spun : „dacă nu mă lăsaţi să vă plătesc cum trebuie". Dar, temîndu-mă să nu stîrnesc iarăşi vorbe nesăbuite, am refăcut propoziţia) : Mă tem să nu vă răpesc din timpul de muncă — sau de distracţie.

— A, nu-ţi face probleme în privinţa asta, fiindcă abia o să am prilejul de a-i face un serviciu unui prieten care vrea să-mi ia slujba asta de aici. E ţesător în Yorkshire şi s-a cam istovit cu ţesătoria şi cu matematica, lucrînd tot timpul numai în casă, înţelegi. Şi, întrucît mi-e bun prieten, în mod firesc a venit la mine să-i fac rost de o slujbă în aer liber. Dacă crezi că mă suporţi uşor, te rog ia-mă drept călăuză... Şi imediat adăugă : E adevărat că le-am făgăduit unor prieteni buni să merg în sus pe Tamisa, la cositul fînului ; dar n-o să aibă nevoie de noi decît peste vreo săptămînă ; ai putea merge şi dumneata cu mine, ca să cunoşti nişte oameni foarte drăguţi şi ai avea şi prilejul să-ţi faci însemnări despre felul nostru de viaţă în comitatul Oxford. Cred că nimic nu poate fi mai potrivit dacă doreşti să cunoşti ţara.

În româneşte de Andrei BANTAŞ

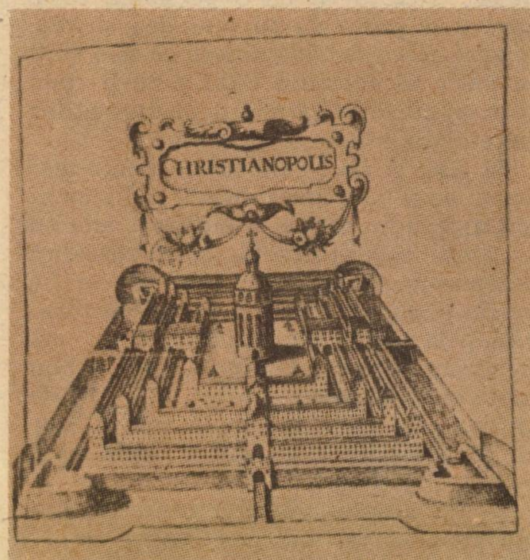
HORIA ARAMĂ

ARHITECTURI UTOPICE

CINE încearcă să surprindă în cîteva trăsături caracteristice anticipația științifică nu poate lăsa deoparte vocația ei constructivă. De la inventarea unor mijloace tehnice ale viitorului — cum au fost, la vremea lor, submarinul, avionul, nava-gigantică și racheta interastrală — pînă la imaginarea nenumăratelor ,,lumi stranii" — orașe submarine, planete artificiale, imperii galactice —, literatura fantastico-științifică a îmbogățit fără încetare panoplia realizărilor materiale obținute de om cu visurile sale materializate în cărți.

Poet înainte de toate, autorul de romane anticipative este în plus inginer și geolog, medic și explorator, arheolog și detectiv. El este, de asemenea, arhitect și urbanist.

Cel mai direct putem să exprimăm acest adevăr amintindu-ne două titluri bine cunoscute cititorilor : *Etajul 500* de Karoly Sandor și *Casa cu 1 000 de etaje* de Jan Weiss. Desigur, ele pot fi socotite simple reflexe ale gigantismului american în fantezia unor autori care au trăit departe de umbra zgîrie-norilor. Dacă ar fi așa, de ce oare ar mai fi creat însă omenirea în urmă cu milenii mitul turnului care urcă pînă la cer ? Expresie a nevoii omului dintotdeauna de a-și depăși condiția, tentația de a înfrînge gravitația prin construcții temerare, ca și tentația zborului, vine din cele mai vechi anotimpuri ale umanității. Gigantismul piramidelor, al Farului din Alexandria și al Colosului din Rodos răspunde aceleiași însetări, ca și turnurile uimitoare ale unor construcții medievale, iar ambiția japonezilor din zilele noastre de a clădi zgîrie-nori pe un sol bîntuit de seisme nu reprezintă decît o altă manifestare a omului care desfide orice limitare.

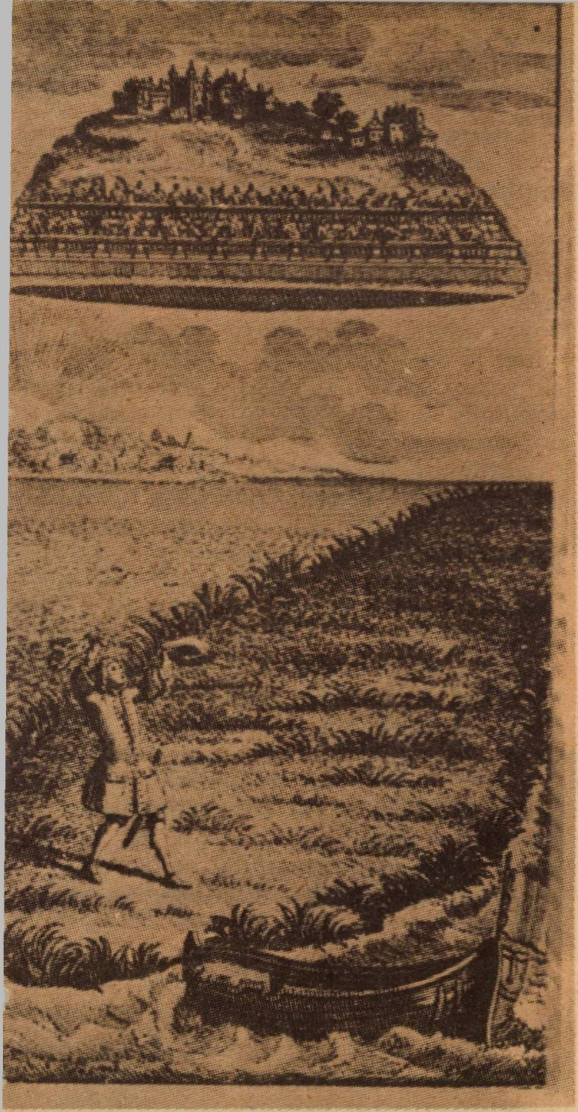

Christianopolis, așa cum il vedea Valentin Andreae

Ca să vedem cum se traduce sentimentul acesta în romanele de anticipație, să răsfoim împreună cărțile amintite și alte cîteva.

CASA CU 1 000 DE ETAJE apare la numai zece ani de la înălțarea primului zgîrie-nori. Jan Weiss rămîne însă imun la stilul bombastic al reportajelor americane, pe care îl și parodiază de altfel. Casa cu 1 000 de etaje este un alt Labirint prin care oamenii rătăcesc zadarnic în căutarea fericirii, hăituiți de noul minotaur al goanei după putere.

Autorul *Etajului 500* valorifică interesul public pentru marea cursă a înălțimilor din anii '30 pentru a scrie romanul, aș zice realist, al edificării cu orice preț a unei opere aflate la limi-

Laputa lui Swift în zbor

tele posibilităților fizice, materiale și intelectuale ale omului. Este un roman de aventuri în care anticipativ este țelul, iar fantastic efortul eroic de a-l traduce în viață — adică în ficțiune, se înțelege.

În aceiași ani, francezul Marcel Aymé ținea să demonstreze că și anticipația se poate scrie cu spirit. Zgîrie-norul său din nuvela intitulată *Pastorală* are numai 50 de etaje, dar în el trăiește un sat întreg. Originalitatea — și umorul — derivă din faptul că modernul edificiu continuă să fie un sat, iar locuitorii lui sînt sătenii francezi dintotdeauna, cu hazul și cu metehnele lor.

În mod ciudat, orașele gigantice au apărut înaintea zgîrie-norilor. În romanul lui Wells, *Cînd se va trezi cel care doarme*, apărut în ultimul an al veacului trecut, Londra este un mamut urbanistic, un conglomerat de clădiri suprapuse și căi de circulație aeriene.

Wells își scrie cartea sub impresia revoluției pe care o producea pe tărîmul arhitecturii penetrarea în construcții a oțelului. Noua tehnică permitea deschiderea unor arcuri imense și astfel imaginarea unor spații acoperite, lungi de sute de metri. Londra anilor 2190 este o aglomerare de mari edificii legate între ele într-o țesătură fără sfîrșit. Folosind fiecare centimetru de spațiu, Londra lui Wells a devenit un monolit imens, ridicîndu-se brusc din cîmpia înconjurătoare la o înălțime de 100 de metri și care a înecat edificiile istorice ale capitalei britanice. Printre giganții arhitecturali circulă străzi rulante cu mai multe benzi de viteză. Deasupra trec, pe viaducte a căror temeritate îți taie respirația, trenurile, pe verticală urcă ascensoarele, iar jeturile mobile, căzînd liber de-a lungul unor cabluri care pornesc din punctele cele mai înalte ale clădirilor, îl conduc pe londonezul grăbit spre orice punct al orașului. De altfel, pe acoperișul acestei Londre comasate se află aeroporturile și centralele eoliene.

Imaginația lui Wells merge și mai departe în cartea *O istorie a vremurilor care va să vină*. Aici inepuizabilul autor găzduiește întreaga populație a Marii Britanii în cinci monoliți citadini de dimensiuni corespunzătoare.

În materie de gigantism îl depășesc numai cubanezul Angel Arango, atunci cînd imaginează o serie de New Yorkuri suprapuse care se susțin cu ajutorul antigravitației, și francezii Ernest Pérochon și Gabriel de Lautrec, primul înconjurînd planeta cu o imensă plasă de locuințe înșirate de-a lungul meridianelor și paralelelor, al doilea născocind planeta-metropolă — și aceasta încă în 1922.

Dar gigantismul, deși stimulează atît de specific imaginația scriitorului de anticipație, nu o și epuizează. Proiectînd edificiile și orașele viitorului, numeroși autori le văd monumentale, dar aerate, pline de lumină și verdeață. Clădirile orașului Minerva din antici-

paţia lui Paul Adam *Scrisori din Malaysia* sînt masive, dar nu sfidează cerul. Ceea ce frapează sînt faţadele şi cupolele de faianţă colorată, galeriile stradale decorate cu porticuri şi fîntîni arteziene. Bostonul de la începutul mileniului viitor descris de Edward Bellamy în *Retrospectivă 2000* are bulevarde largi, clădiri înconjurate de verdeaţă, pieţe vaste şi parcuri. Într-un stil apropiat vede Alexandru Macedonski Piaţa Victoriei în scrierea sa intitulată *Vraja Lunei.* De o parte — un imens palat alb ca argintul şi decorat în stil românesc. Clădirile care conturează restul pieţei au brîuri de piatră „meşteşugit dăltuită în chenare şi în rîuri ca cele ale străbunului port al ţăranului nostru". În centru, o horă de statui de marmoră albă înconjură o coloană impunătoare.

Dimensiunea umană regăsită a oraşului formează o constantă complementară gigantismului, pe care o putem urmări de-a lungul unui şir nesfîrşit de scrieri anticipative, de la William Morris şi Jules Verne, cu al său Franceville, încoace.

În romanul *Pe lespedea albă* de Anatole France, Parisul însuşi a renunţat la fluviile de piatră ale marilor bulevarde în favoarea căsuţelor de cărămidă aparentă risipite în verdeaţă.

Arhitectura utopică nu se mărgineşte însă la extrapolarea, prin avîntul fanteziei ştiinţifice, a celor mai temerare culmi atinse de omul constructor. Ea nu se mulţumeşte cu temelia tradiţională a solului, clădindu-şi viziunile în mediile cele mai insolite.

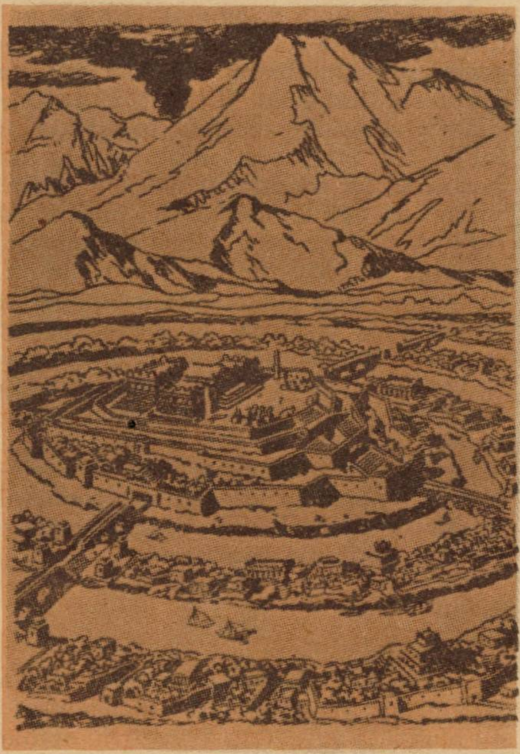
II

CĂLĂTORUL care, poposind în Parisul zilelor noastre, ţine să viziteze vechiul cartier al Halelor, are surpriza de a descoperi în locul acestora o grădină. Sub culorile ei se ascunde una din cele mai uimitoare construcţii ale tuturor timpurilor. O piramidă de opt etaje, construită cu vîrful în jos, adăposteşte principalul centru comercial şi de tranzit al metropolei, un imens punct de întîlnire subteran al căilor de comunicaţie. Fraţi mai mici ai gigantului au şi apărut în Piaţa Etoile din acelaşi Paris, ca şi la Osaka şi Tokio.

Extrem de modernă ca realizare, soluţia expansiunii oraşelor în subteran împlineşte, curînd, cinci veacuri. În anii 1487—1490, Leonardo da Vinci schiţa planurile unui oraş de concepţie nouă. Prevăzînd că îndrăzneala viziunii sale îl va şoca pe ducele Milanului Lodovico Sforza, Leonardo îşi prepară totodată şi argumentele în favoarea ideilor sale. Capitala ducatului este suprapopulată, scrie marele artist. Pentru a o descongestiona, s-ar putea construi în apropiere zece oraşe a cîte 10 000 de case fiecare, în care populaţia să nu depăşească 30 000 de locuitori. Circulaţia liberă a luminii şi aerului ar fi asigurată de lărgimea corespunzătoare a căilor de comunicaţie. Iar liniştea şi estetica străzilor ar fi obţinute prin... mutarea în subteran a multor activităţi. Oraşului de sus, elegant, calm, înflorit, i-ar corespunde un alt oraş, subteran. Pe străzile boltite ale acestuia vor trece vehicolele cu provizii şi hamalii cu poverile lor, tot aici desfăşurîndu-se şi circulaţia necesară, dar puţin arătoasă a personalului şi furnizorilor, aducţiunea apei şi scurgerea deşeurilor.

Schiţă de Leonardo da Vinci pentru oraşul său etajat

Capitala Atlantidei, reconstruită după Platon

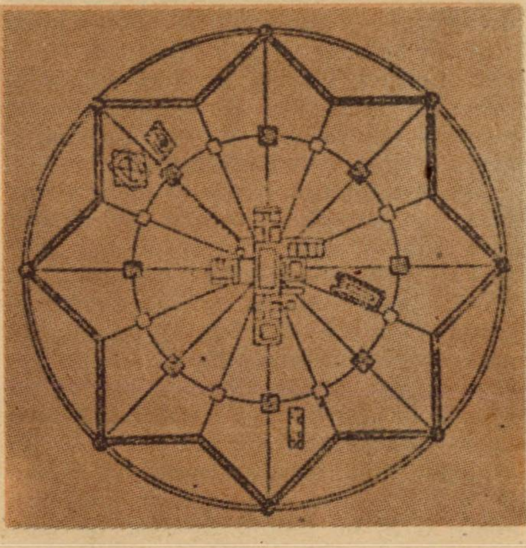
Tema orașului subteran proliferează în literatură nu în siajul proiectelor lui Leonardo, ci ca un ecou al romanului publicat de Ludvig Holberg în 1741 : *Călătoria subpămînteană a lui Niels Klim.* Autorul danez imaginează un Pămînt gol pe dinăuntru, în spațiul căruia evoluează alte corpuri cerești. Nouă ani mai tîrziu Robert Paltock își publica la Londra volumul intitulat *Viața și aventurile lui Peter Wilkins,* în care apare descrierea unei stranii populații de oameni zburători, care locuiesc într-o peșteră gigantică. Ei își sapă în stîncă monumentale clădiri avînd fațadele ornate cu statui. În totul, o imagine identică celei pe care ne-o oferă antica localitate Petra din Iordania, cu misterioasele sale palate săpate în stîncă. Deosebirea constă în faptul că metropola imaginată de Robert Paltock se ramifică sub pămînt.

Apărut în 1871, romanul lui Bulwer-Lytton *Rasa care va veni* descrie o civilizație subterană superioară omului. Vril-yașii ridică edificii luxoase, încrustate cu metale prețioase și pietre scumpe, luminate *a giorno,* ca și arterele de circulație, în mari cavități ale Terrei. Stăpîni pe o energie inepuizabilă, vril-yașii își permit să-și scalde orașul în verdeață. Fiecare balcon e o cascadă de flori, terasele sînt grădini, de-a lungul balcoanelor vegetația e pusă în valoare de sclipirea fîntînilor arteziene și de coloritul păsărilor.

Orașele paralele supra- și subterane reapar la Wells în *Mașina timpului.* Dacă la lumina zilei se răsfață pavilioanele grațioase în care vegetează într-o dulce trîndăvie sărmanii *eloi,* subteranul vibrează de activitatea secretă a *morlocilor.* Aceștia se ascund în vizuine subpămîntene, ieșind numai noaptea. În subsol se află uzinele de preparare a sinistrei lor hrane.

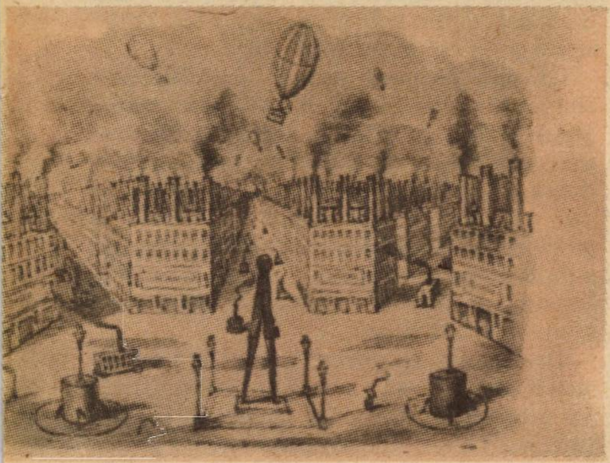
În *Mașina se oprește,* nuvela lui Edward M. Forster, scrisă în 1912, traiul în subteran apare ca o consecință a hipercivilizației. Mecanizarea totală și absolută, care interzice orice mișcare sau exercițiu fizic oamenilor, adăpostindu-i în elegante galerii subterane, îi face inapți să mai respire aerul pur, neprelucrat.

Originală și semnificativă apare lumea intraterestră din romanul lui Joseph O'Neill *Țara de sub Anglia,* publicat în 1935. În subteranele Londrei supraviețuiesc urmașii romanilor care

Planul Sforzindei, propus de Filarete (1400—1464)

au ocupat sudul insulei în secolul întîi al erei noastre. Din toată civilizaţia romană nu s-au păstrat decît spiritul cazon, disciplina de tip militar dusă la ultimele consecinţe într-o lume în care personalitatea, viaţa particulară, ba chiar şi limba s-au pierdut.

Parisul viitorului în Lumea aşa cum va fi **de Emil Souvestre** (1873)

În acelaşi an 1935 apărea la Bucureşti cartea lui Felix Aderca, *Oraşele înecate*. În paginile ei, sub ameninţarea îngheţului, omenirea s-a refugiat departe de lumina soarelui în declin, în cîteva imense oraşe submarine.

Imaginate ca nişte gigantice figuri geometrice — cuburi, piramide şi sfere de cristal —, metropolele suboceanice sînt specializate. Cap-Verde va fi cetatea energiei, Ceylan produce bunurile necesare umanităţii. Hawai adăposteşte capitala ştiinţifică a Terrei. Mariana e centrul minier şi metalurgic.

Oraşe subterane apar şi în alte numeroase scrieri de anticipaţie. Astfel este oraşul oamenilor-şerpi din *Lamékis*, romanul datorat cavalerului de Mouhy, sau Atalanta, oraşul înghiţit în urma unor convulsii ale Terrei, dar în care viaţa continuă, după cum ne încredinţează Louis-Claude de Saint Martin în scrierea sa *Crocodilul*. Ajunşi la 40 de kilometri sub pămînt, eroii lui Maurice Champagne descoperă oraşul primilor oameni. Refugiul în subteran apare şi în *Le Fulgur* de Paul de Sermont, şi în *Fragmentul de istorie viitoare* al lui Gabriel Tarde.

Impresionantă şi generatoare de meditaţie profund actuală este cetatea strategică subpămînteană din romanul lui Mordecai Roshwald, *Ultimatum*. În cele şapte niveluri ale acesteia, înzestrate cu tot ce are civilizaţia mai avansat, urmează să fie conservaţi 500 de oameni vreme de 500 de ani, astfel încît ei să supravieţuiască unui cataclism atomic. Ascunşi la 1 350 de metri sub pămînt, cei 500 de aleşi pot rezista independent de lumea de la suprafaţă. De aici ei pot şi riposta partidei adverse cu mijloacele războiului nuclear. Cînd însă catastrofa se dezlănţuie, izolarea subterană se dovedeşte iluzorie. Apele freatice radioactive anulează speranţele de supravieţuire ale obtuzilor strategi din romanul lui Mordecai Roshwald. Singura soluţie poate fi evitarea confruntării atomice.

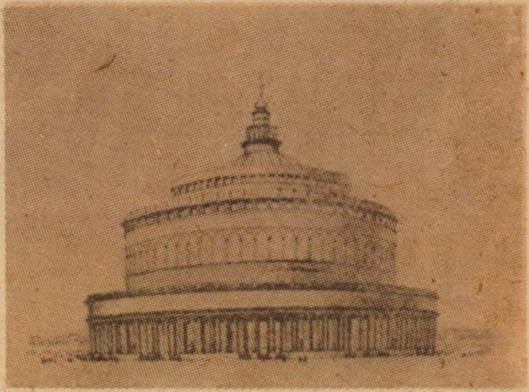
III

DESIGUR imaginaţia constructivă a scriitorilor de anticipaţie se manifestă nu numai la suprafaţa Terrei, nu numai în subteran, ci şi în alte insolite medii. În anul 3000, pămîntenii lui Franz Werfel din *Lumea celor care nu s-au născut* (1945) mai ştiau de cetăţile din vechime care se înălţau pînă în stratosferă.

Trecem peste oraşele plutitoare ale lui Jules Verne şi Macedonski, amintind numai în treacăt Laputa zburătoare a lui Swift, ca să facem un pas înapoi spre Cyrano de Bergerac. Pe Lună, unde ajunge personajul-povestitor, există oraşe sedentare şi oraşe mobile. Gazda explică principiul cetăţii călătoare: „Arhitectul prevede ca fiecare palat să fie construit, cum vezi, dintr-un lemn foarte uşor; dedesubtul lui montează patru roţi; în grosimea unui perete aşază zece foale mari, ale căror ţevi străbat, în linie dreaptă, ultimul cat, de la un capăt la celălalt, astfel încît atunci cînd vrem să mutăm oraşele în altă parte (pentru că le schimbăm locul în fiecare anotimp), fiecare dintre noi înalţă într-o parte a locuinţei sale pînze mari în dreptul foalelor şi dă drumul unui resort care le acţionează pe acestea din urmă; în mai puţin de opt zile, datorită suflului continuu al acestor monştri producători

Parisul în secolul al XXV-lea, după Camille Flammarion.

Cetatea Soarelui, așa cum o vedea Campanella în utopia cu același titlu (1623) : edificiul central

de vînt, orașele sînt deplasate, dacă vrem, la peste o sută de leghe.

Cît despre acelea pe care le numim sedentare, casele lor seamănă cu turnurile voastre, doar că sînt din lemn și străbătute, prin mijloc, din beci și pînă la acoperiș, de un șurub gros și puternic, ca să le putem înălța și coborî după voie. Dedesubtul lor este săpată o cavitate la fel de adîncă pe cît este clădirea de înaltă, și totul este astfel conceput încît, îndată ce gerurile încep să pătrundă cerul, locuitorii să-și poată coborî casele în pămînt, unde se află la adăpost de intemperii. Dar cînd dulcile adieri ale primăverii îmblînzesc văzduhul, ele urcă iar la suprafață, cu ajutorul șurubului despre care ți-am vorbit". *(Statele Lunii / Statele Soarelui,* în traducerea lui Ion Hobana, Minerva, 1980, pp. 81—82).

Primul oraș adăpostit în întregime sub un dom pare a fi Parisul din *L'Humanisphère* de Déjacque (1858), construcție pe coloane de fontă, sub care înfloresc un soi de falanstere asimetrice. Un veac mai tîrziu, *L'île sous cloche* (1946) a lui Xavier de Langlais propune o utopie severă, dar și hazlie, sub un simbolic, dar concret, clopot de cristal. De atunci domul a invadat romanele extraterestre (un ultim exemplu: *Luminile Capricornului* de Ion Biberi, Ed. Eminescu, 1983) și chiar Pămîntul, de cînd Buckminster Fuller a inventat domul geodezic.

Dar aceste domuri pot avea forme diverse. În *The night land* de Hodgson (1912) Soarele a murit, iar omenirea s-a retras în două piramide metalice.

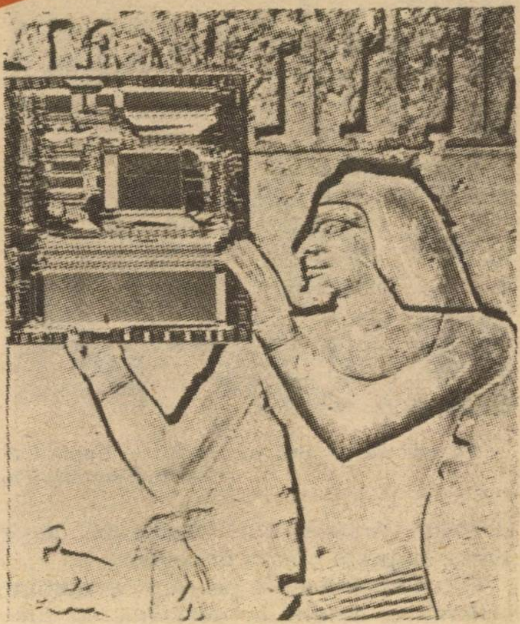
Există însă și utopii literare a căror miză o formează literatura sau chiar metafizica, și nu tezismul utopic. Pentru că nu mai putem aminti decît una, să ne oprim la Italo Calvino și ale sale *Orașe invizibile* (1972 ; Ed. Univers, 1979). Nimic mai potrivit pentru a încheia capitolul arhitectural și urbanistic decît această scriere care își afișează neverosimilitatea — cine poate crede poveștile lui Marco Polo ? — și care leagă, ideal pentru finalul acesta, un trecut de mit cu și mai miticul utopism visător. Inventarul orașelor imposibile este o nouă Șeherazadă, pe care autorul are înțelepciunea să o încheie în mai puțin de o sută de pagini. Este și un ghid al infernului, scrie Calvino în ultima dintre aceste pagini. El știe ce spune, deoarece „atlasul Marelui Han conține și hărțile pămînturilor făgăduite, vizitate în gînd, dar încă nedescoperite sau întemeiate : Noua Atlantidă, Utopia, Cetatea Soarelui, Oceana, Tamoe, Armonia, New-Lanark, Icaria sau Enoh, Babilon, Yahoo, Butua, Brave New World" (pp. 96—97).

LUMEA DE MÎINE

Viziuni contemporane

EDMOND NICOLAU

MEMORABILELE ÎNTÎLNIRI

ROLAND BIRKE : **Piramide și microprocesoare.** (Colaj)

ÎNCEPUTURILE ni se întipăresc în memorie cu mult mai multă putere ca evenimentele curente, repetabile : prima întîlnire, debutul rămîn înscrise în memorie altfel decît evenimentele ulterioare, poate chiar mai pline de satisfacții. Astfel țin și eu minte întîlnirile mele cu oameni inteligenți și cu mașini inteligente — aș spune din ce în ce mai inteligente.

Întîmplarea a făcut ca numai cu cîteva zile în urmă să particip la o întîlnire în care s-a discutat mult despre raporturile dintre inteligența umană și cea a mașinii. Inițial trebuia să fim patru : un filosof (F), un matematician (M), un logician (L) și un cibernetician (C) — eu. Dar M nu a putut participa, astfel încît am rămas numai trei în arenă. Iar L s-a mulțumit la un rol de spectator, dar un spectator a cărui mimică trăda o vie participare la discuție.

DESIGUR, pentru ca o discuție să fie calmă, e necesar ca participanții să aibă informații apropiate ca extindere și profunzime, și, în plus, să trateze lucrurile fără patimă **(sine ira et studio).** Dar e oare ușor de realizat așa ceva într-o discuție în care pregătirile partenerilor sînt atît de diferite, în care filosoful, mai bogat în experiență de viață și în ani, totuși nu are informația realităților contemporane și încearcă să raporteze totul la interpretarea — vai, adesea prea proprie — dată textelor vechi de mii de ani ? Iar C are ca model realizările uimitoare ale științei și tehnicii contemporane, pregătirea lui filosofică axîndu-se pe știință și pe gîndirea modernă — curios, fără a nu frecventa, totuși critic, pe clasici ? (Era, și el, absolventul unei facultăți de filosofie.)

F — Dv. reduceți inteligența la adaptarea cognitivă a individului, la capacitatea lui de a rezolva probleme...

C — E definiția dată de psihologi.

F — Dar intuiția ?

C — Pentru mine e o judecată rapidă, euristică de cele mai multe ori.

F — Prea reduceți totul la 0 și 1 — afirmația fiind îndreptată și contra lui L, care zîmbea.

C — O să povestesc prima mea întîlnire cu problema, cu exact 20 de ani în urmă. Participam la un mic curs consacrat cosmonauticii. Ca un test preliminar, am fost întrebat :

— Care e satelitul natural al Pămîntului?

Și am răspuns : Luna. La care mi s-a dat următoarea replică :

— Dv. sau nu ştiţi, sau vă prefaceţi că nu ştiţi. Să trecem mai departe !

F — deveni oarecum interesat şi uită să tragă din pipă.

C — Ceea ce e interesant este că dialogul îl purtam cu un calculator.

F — Programat, desigur.

C — Programat ca să susţină acest curs de iniţiere în cosmonautică. Dar la fel de bine putea fi programat pentru orice.

F — Dar creativitatea scapă maşinii.

C — Să nu uităm că, în urmă cu cîţiva ani, doi matematicieni ajutaţi de un puternic calculator au reuşit să rezolve celebra problemă a colorării hărţilor, extrem de uşor de formulat, dar pe care cei mai mari matematicieni nu au putut-o rezolva timp de un secol. Iar ulterior au fost rezolvate, tot cu maşina, alte probleme dificile, de teoria grupurilor finite spre exemplu.

F — Toate sînt în domeniul matematicii...

ÎMI veni în minte o altă scenă, la care participasem, tot cu două decenii în urmă. La un calculator era cuplat un ploter-dispozitiv care trasează grafice. Programul permitea generarea, în serie, a unor desene colorate gen Paul Klee — diferite între ele. Îmi veni în minte şi o discuţie cu Cik Damadian, care afirma că l-ar interesa să urmărească, cu calculatorul, evoluţia în timp a stilului lui Hocusai, spre a extrapola în timp, dincolo de limita pe care biologicul o impusese. Dar am replicat că şi animalele pot face mici creaţii.

F — Dv. nu faceţi diferenţa dintre om şi animal ?

C — E o diferenţă cantitativă : capacitatea informaţională este diferită, evident, mult în avantajul omului, ceea ce şi explică superioritatea sa. (Aş fi putut să mă refer şi la textul cunoscut din **Dialectica naturii** în care Engels afirmă că doar dialectica ne face superiori animalelor, care au şi ele logică în comportament — dar m-am abţinut.)

F — a rămas de neclintit pe poziţiile sale, neacceptînd nici măcar ideea că maşinile actuale simulează multe din activităţile intelectuale. Parcursese — cel puţin fragmentar — ultimul meu volum, **Ingineria cunoaşterii** — (Albatros, 1985) şi se ridica — după părerea mea cu vigoare, dar fără argumente — împotriva celor care atribuie inteligenţă maşinii, materiei suficient organizate.

C — Nu mă simt deloc jignit considerîndu-mă un animal, desigur, la capătul unei linii evolutive. Pentru mine gîndirea este rezultatul educaţiei, suprapuse unui fond genetic. O pot modifica numai în anumite limite — şi nu trebuie să îi acordăm prea multă importanţă.

F — Ah ! Saussure ! Ce calamitate cu structuralismul său ! Diferenţa dintre formă şi conţinut...

C — Azi maşinile înţeleg comenzi vocale — şi noi la Politehnica din Bucureşti avem astfel de maşini. Chiar în această lună ing. Dan Mânduţianu şi-a susţinut teza de doctorat cu un limbaj pentru roboţi inteligenţi, care ştiu, de exemplu, să aranjeze cum vrem noi diferite corpuri — cuburi, să spunem.

Filosoful accepta greu argumentele. Privind poate în propria sa desfăşurare intelectuală, se referi la esenţa omului.

C — Nu pot crede că omul diferă de tot ce există pe Terra doar fiindcă divinitatea i-a suflat în nări. Mi-e mai uşor să cred că sîntem rezultatul evoluţiei, al unei evoluţii la care factorilor genetici li s-au adăugat influenţele atît de importante ale vieţii şi muncii în colectivitate.

Iar astăzi inteligenţa artificială este o realitate pe care o consider deosebit de importantă pentru întreaga viaţă umană — incluzînd aici atît sfera producţiei materiale, cît şi sfera gîndirii abstracte. O metaforă poate mă va ajuta să îmi exprim mai bine gîndul.

Atracţia corpurilor uşoare de către corpurile electrizate se cunoştea de pe vremea lui Thales din Milet. Dar numai după ce Gilbert a reuşit să producă electricitate în cantităţi mari s-a dezvoltat şi studiul fenomelor electrice. La fel, azi, datorită maşinilor care simulează activitatea intelectuală — şi chiar pe cea psihică — în general putem avea o înţelegere de altă natură a întregii psihologii, în special a celei legate de viaţa intelectuală. Maşinile recunosc forme grafice sau sonore, înţeleg comenzi verbale sau optice, pot fi programate pentru a preda cursuri de logică matematică, sau de limbi exotice (personal am participat la o demonstraţie de esperanto), traduc dintr-o limbă în alta, rezolvă singure probleme şi pot pune probleme.

Mi-am amintit de o vizită la un centru de calcul destinat reeducării handicapaţilor. Acolo am întîlnit un nevăzător care devenise programator şi analist de sisteme datorită reeducării lui cu ajutorul acestor maşini cibernetice : calculatoare şi maşini specializate — în speţă o maşină de citit pentru nevăzători. Nu era vorba de interpretat literele în relief ale alfabetului Braille, ci de un mic dispozitiv — cît un casetofon portabil — la care, printr-un cordon, era ataşat ceva, ca un mic creion. Persoana în cauză introducea vîrful degetului arătător într-o deschidere a aparatului şi cu „creionul“ respectiv explora textul de citit — tipărit normal. „Creionul“ era un sistem optico-electronic ce transforma zonele întunecate şi luminoase în semnale electrice ce comandau un set de ace care, la rîndul lor, vibrau sub vîrful degetului introdus în aparat. Şi astfel omul devenea capabil — în cîteva luni — să citească orice text, în orice limbă pe care o cunoştea. În acelaşi centru am jucat diferite jocuri în compania calculatorului — care, desigur, m-a bătut regulat — în parte şi datorită neatenţiei mele. Dar lucrurile au evoluat.

C — Maestre jucaţi şah ? Iată, aici am un mic calculator personal, dacă vreţi putem încerca o partidă.

Faţa logicianului se ilumină :

— Daţi-mi şi mie o oră de calculator !

C — Cu plăcere. Dar să revenim la problema noastră. Calculatorul poate vorbi — şi aceasta relativ uşor.

F — Limba are şi ea o evoluţie. Homer nu cunoştea articolul definit, dar peste trei secole el a apărut.

C — Există automatisme în limbaj, anumite reguli bine studiate. Iar limbile au o evoluţie firească. Fiecare domeniu nou cere cuvinte noi.

F — Filosofia utilizează numai limbajul obişnuit.

C — Filosofia nu poate utiliza numai limbajul obişnuit, pentru că e vorba de domenii noi. Europenii, atunci cînd au descoperit America, nu au putut să se reducă la limba spaniolă, ci au fost obligaţi să asimileze cuvinte noi. La fel, noile descoperiri din sfera gîndirii, a cugetării, ne conduc la utilizarea unor termeni noi.

F — se opri puţin şi îşi scutură pipa, pe care apoi o curăţă cu un chibrit ars.

F — Descoperirile ne accelerează.

C — E o metaforă !

F — Cum ? Cînd eşti îndrăgostit eşti accelerat !

C — Iată un exemplu de utilizare abuzivă a unui termen. Acceleraţia se defineşte precis în fizică, mai exact în mecanică. Aici poate fi vorba, cel mult, de o exprimare metaforică. E.T.A. Hoffmann spunea „eşti căzut în cristal" — pentru aceeaşi stare. Calculatorul progresează tocmai pentru că lucrează după reguli date — pe care le respectă.

F — Trebuie să punem o stavilă maşinii !

C — Dar cărţile pe care le citiţi sînt tipărite cu maşina ; aţi venit la Bucureşti cu...

F — Cu trenul.

C — Deci tot cu o maşină.

F — Nu înţeleg de ce unii oameni întrebuinţează stilouri complicate spre a scrie. Poţi scrie o carte bună cu un creion obişnuit, pe care îl ascuţi din cînd în cînd.

C — Dar nu putem renunţa la maşini. Toată activitatea noastră se bazează pe maşini şi chiar şi Dv. aveţi audienţa pe care o aveţi datorită maşinilor, prin care gîndul Dv. ajunge la atîţia şi atîţia cititori. De ce să ne oprim în a utiliza maşinile cibernetice, care nu poluează mediul, care ne ajută atît de mult chiar în a ne înţelege propria noastră fiinţă ? Am îndrăznit să vorbesc de o antropologie computerologică şi chiar de o lingvistică computerologică, plecînd de la realităţi. Desigur, e metaforic, dar aceste metafore ne ajută mult în a înţelege anumite lucruri — în speţă propria noastră fiinţă. Sunetul e un fenomen fizic, care poate fi studiat precis cu metode fizice. Iar sensul purtat de cuvintele rostite poate fi descifrat de maşini cibernetice. Începuturile sînt vechi — să le căutăm la analizorii acustici ai lui Helmholtz. Desigur, lucrurile au evoluat. Încă cu un sfert de secol în urmă iniţiam astfel de cercetări la Institutul Politehnic din Bucureşti, pentru ca azi să se realizeze curent — şi la noi în ţară — dispozitive care „vorbesc" sau „înţeleg" vorbirea. Iar aşa cum au arătat alte cercetări, vorbirea ascultă şi ea de legi precise — desigur, definite în sens statistic — atît în ceea ce priveşte emiterea cuvintelor, cît şi a fonemelor — ultimele legi fiind descoperite de ciberneticieni români, în speţă de cel ce semnează aceste rînduri. Iar traducerile automate sînt o dovadă că şi sensurile pot fi explicate maşinilor cibernetice. Gîndul ne duce la primele experienţe de traducere automată efectuate la Timişoara de E. Nistor, sub îndrumarea lui Gr. C. Moisil — tot cu 25 de ani în urmă : cibernetica are începuturi vechi la noi în ţară. Nu a prevăzut oare Şt. Odobleja, cu jumătate de secol în urmă, că se va ajunge la gîndul sintetic ? Azi avem sisteme **expert** — sisteme de calcul cărora li se dau date şi reguli de inferenţă şi care trag concluzii mai repede şi adesea mai corect ca un expert uman — dovadă, găsirea unor zăcăminte de petrol care scăpaseră specialiştilor. Descartes găsea în vorbirea umană o dovadă a existenţei sufletului — entitate nematerială — în timp ce noi facem materia nevie să vorbească. Nu dovedeşte aceasta teza fundamentală a filosofiei?

Sîntem la un început de drum : la fel după cum ciocanul de silex marchează o etapă esenţială în istoria omenirii — apoi focul alta — computerul deschide noua eră a prelucrării informaţiei (ciocanul modifica forma substanţei, iar focul însemna controlul energiei). Toate mijloacele informaţionale sînt neutre faţă de valorile vehiculate — depinde de noi, oamenii, cum le utilizăm. Şi, să sperăm că le vom utiliza, ca şi pînă acum, numai în scopuri generoase. Oamenii de abia învaţă să gîndească asistaţi de calculator, dar orizonturile care se deschid sînt grandioase. Să nu uităm că toate realizările majore ale epocii noastre — cucerirea cosmosului, operaţiile pe cord deschis, obţinerea unor imagini clare de la formaţii substanţiale, la limitele Universului vizibil, sinteze chimice calculate — toate se bazează pe această nouă maşină. Greşelile — dacă există — sînt ale utilizatorului, deci ale omului şi nu ale maşinii, care e dincolo de bine şi de rău. Să învăţăm deci lecţia computerului.

Maestrul se ridică :

— Cred că trebuie să luăm vacanţă !

L şi C înclinară aprobativ din cap şi se despărţiră cu formulele de politeţe uzuale.

A doua zi C întrebă, oarecum intrigat, dacă nu cumva maestrul s-a supărat de tonul discuţiei.

L — Nicidecum ! Probabil că în această discuţie a rodat un nou text.

Îl aşteptăm, dar computerologia merge pe drumul ei larg deschis, plin de adevărate minuni.

ALEXANDRU ANDRIEŞ

ARHITECTURA FAŢĂ ÎN FAŢĂ CU COSMOSUL

După primul zbor al unui om în spaţiul cosmic (Gagarin/Vostok/1961)
După primii paşi pe lună (Armstrong şi Collins/Apollo/1969)
După zborurile navetei spaţiale (anii '80)...

IATĂ că se deschide o nouă fază a zborurilor în cosmos, cu o nouă generaţie de cosmonauţi : specialişti în diverse domenii de activitate, nu doar piloţi tradiţionali.

Ansamblul navetă/spacelab (laborator de cercetări spaţiale) este o adevărată staţie orbitală cu o autonomie de funcţionare de 7 pînă la 10 zile, reunind condiţiile necesare pentru experimentarea unor variate discipline ştiinţifice — astronomie, fizică solară, fizica plasmei cosmice, ştiinţe legate de observarea din cosmos a pămîntului, tehnologie şi noi materiale de construcţie.

Aşa apare pe planşeta arhitectului o nouă şi incitantă temă de studiu :

Construcţiile pentru spaţiul cosmic.

CHARLES BONESTELL : **Staţie spaţială**

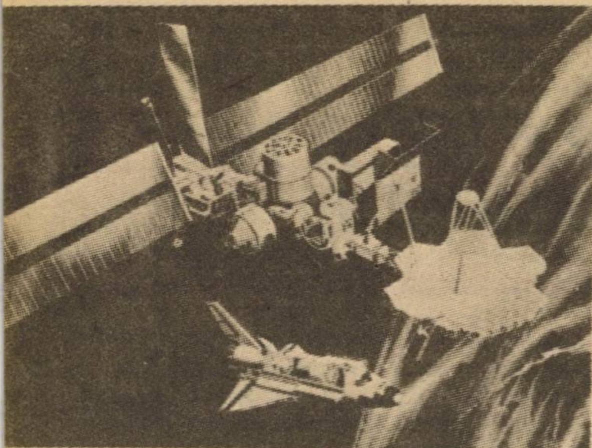
De la idee — la faptă

E ADEVĂRAT, întotdeauna un arhitect bun devansează timpul fizic în care îşi desfăşoară activitatea; evident, între desenele sale şi materializarea lor există un interval de cîţiva ani care, neluat în seamă în timpul proiectării, face ca o clădire nouă să se nască deja perimată.

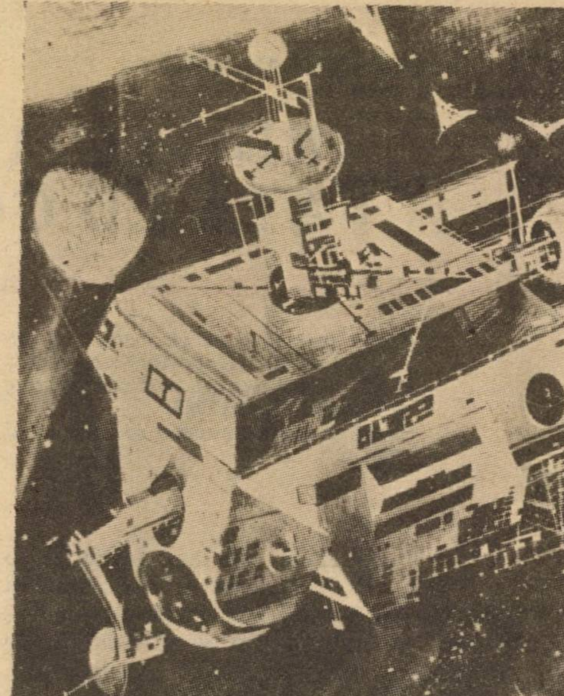
Iată însă că de data asta intervalul nu se mai măsoară în cîţiva ani de zile, iar tema principală a căpătat contururile sigure ale necesităţii — se pare că toţi specialiştii au căzut de acord în această privinţă — e vorba de realizarea unei mari infrastructuri orbitale permanente, în vecinătatea Pămîntului, pe o orbită (300—580 km faţă de suprafaţa planetei).

Această infrastructură va trebui să răspundă necesităţilor şi condiţiilor rezultate din amplasarea ei în spaţiul cosmic — o exploatare raţională a resurselor cosmosului situîndu-se bineînţeles pe primul plan. Ea va fi constituită din sateliţi automaţi (de comunicaţii şi de observare), din platforme automate deservite de vehicole (automate sau pilotate de om) şi dintr-o staţie orbitală în care oamenii vor trăi şi vor munci în schimburi, pe perioade de trei pînă la şase luni.

Sigur, există exemple deja realizate: aşa-numitele „staţii spaţiale din generaţia întîi" — respectiv staţiile „Saliut"

Proiecte de stații cosmice

VINCENT DI FATE : Satelit

(URSS) și „Skylab" (SUA) — ambele funcționînd ca niște laboratoare spațiale folosind drept sursă de energie energia solară și permițînd desfășurarea activităților de cercetare atît în spații interioare special amenajate în acest scop, cît și în spațiul cosmic propriu-zis.

Ele constituie baza de pornire a studiului pentru stațiile spațiale de generația a doua, prevăzute a fi operaționale pînă la sfîrșitul secolului — un termen destul de scurt, care aproape că bate la ușă.

Stațiile orbitale din generația a doua

CE ACTIVITĂȚI vor putea avea loc într-o astfel de stație cosmică — iată o listă alcătuită de specialiști și care cuprinde, printre altele :

— cercetări științifice (legate de Pămînt, spațiu cosmic, materiale noi)

— producere industrială a anumitor materiale, aliaje, cristale, produse farmaceutice, fibre optice etc. — de o calitate net superioară variantelor lor similare produse pe Pămînt

— observator astronomic (Pămînt, cer, Soare etc.)

— punct de popas în transporturile cosmice (și, mai tîrziu, bază de plecare în explorarea și colonizarea spațiului cosmic, bază pentru Lună, pentru Marte, pentru călătorii interplanetare etc.)

Ea va avea în dotare hangare și ateliere de montaj, care vor permite asamblarea sau construirea structurilor de mari dimensiuni (antene, platforme solare) și este prevăzut a fi realizată — în configurația ei de bază — în jurul anului 1995, pentru o durată de folosință de la 20 la 30 de ani (din momentul amplasării pe orbită).

Arhitectură și configurație

IDEEA principală în realizarea unei astfel de stații orbitale este flexibilitatea și posibilitatea de continuă adaptare la cerințele rezultate dintr-o rapidă și neîntreruptă evoluție tehnologică — fără însă a afecta sistemul existent. Așa apar în prim plan conceptele de standardizare și de „transparență tehnologică" — puncte de bază și cerințe obiective de temă.

Pe de altă parte, o astfel de stație trebuie să ofere siguranță și să fie ușor de întreținut, cu o minimă intervenție umană.

Încet, încet se conturează ideea de sistem alcătuit din elemente ce pot fi locuite de om sau nu : stația spațială propriu-zisă, platforme automate, vehicule spațiale, sateliți de comunicații, centre de control, de informații, de tratament, navete spațiale etc.

Elementul structural principal va fi o grindă spaţială, pe care vor putea fi fixate diversele elemente constitutive ale staţiei orbitale. Această grindă va putea fi adusă pe bucăţi şi apoi asamblată în cosmos sau pliată şi apoi depliată (proiect deja realizat de un colectiv de cercetători din Los Angeles) sau chiar produsă direct în spaţiul cosmic printr-un procedeu tehnic în curs de definitivare.

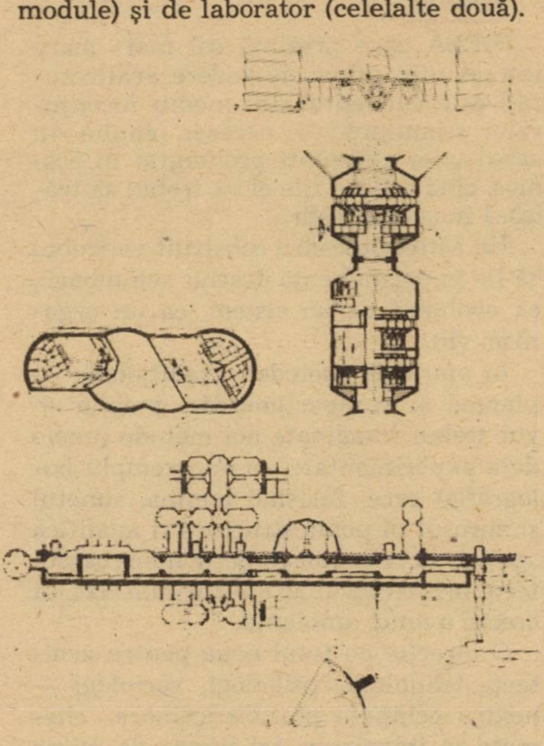
De această grindă vor fi fixate perpendicular panouri solare capabile să producă 75 KW, asociate cu baterii destinate să acumuleze energie în perioada de „zi orbitală“ pentru buna funcţionare a staţiei în perioada de „eclipsă orbitală“.

O extremitate a grinzii, cu echipamentele astrofizice, va fi orientată spre zenit, cealaltă (conţinînd module presurizate) va fi orientată spre nadir.

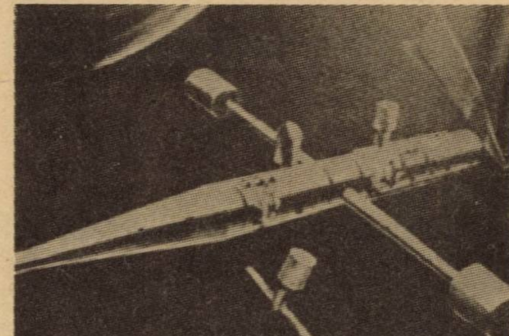
Arhitectura spaţială de interior

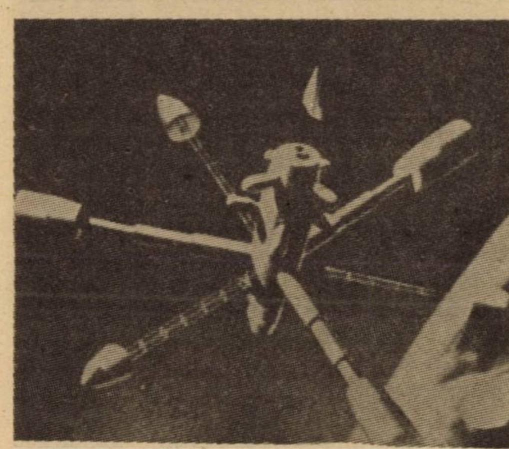
MODULELE presurizate — patru la număr — vor fi aşezate „în careu“. Ele vor adăposti funcţiunile de locuire (două module) şi de laborator (celelalte două). În unghi cu ele, un al cincilea modul — aşa-numitul „modul logistic“ — va conţine toate bunurile consumabile necesare vieţii în spaţiul cosmic (hrană, echipament, aer, combustibil, materiale necesare experienţelor) şi, după perioada de 90 de zile de funcţionare, va fi schimbat odată cu cele două module presurizate ce servesc drept laborator cosmic şi cu celelalte două module-dormitor (efectuîndu-se aşa-numitul „schimb standard“), care vor fi transportate de naveta spaţială.

Arhitectura interioară a modulelor (cilindri de 4,10 m diametru interior pe 12 m lungime) permite utilizarea lor în oricare din cele trei variante funcţionale (locuire/laborator/modul logistic) şi în orice poziţie — respectiv, orizontal sau vertical — cu o mare capacitate de depozitare şi de racordare a echipamentului tehnologic. De asemenea, trebuie avută în vedere realizarea unei ambi-

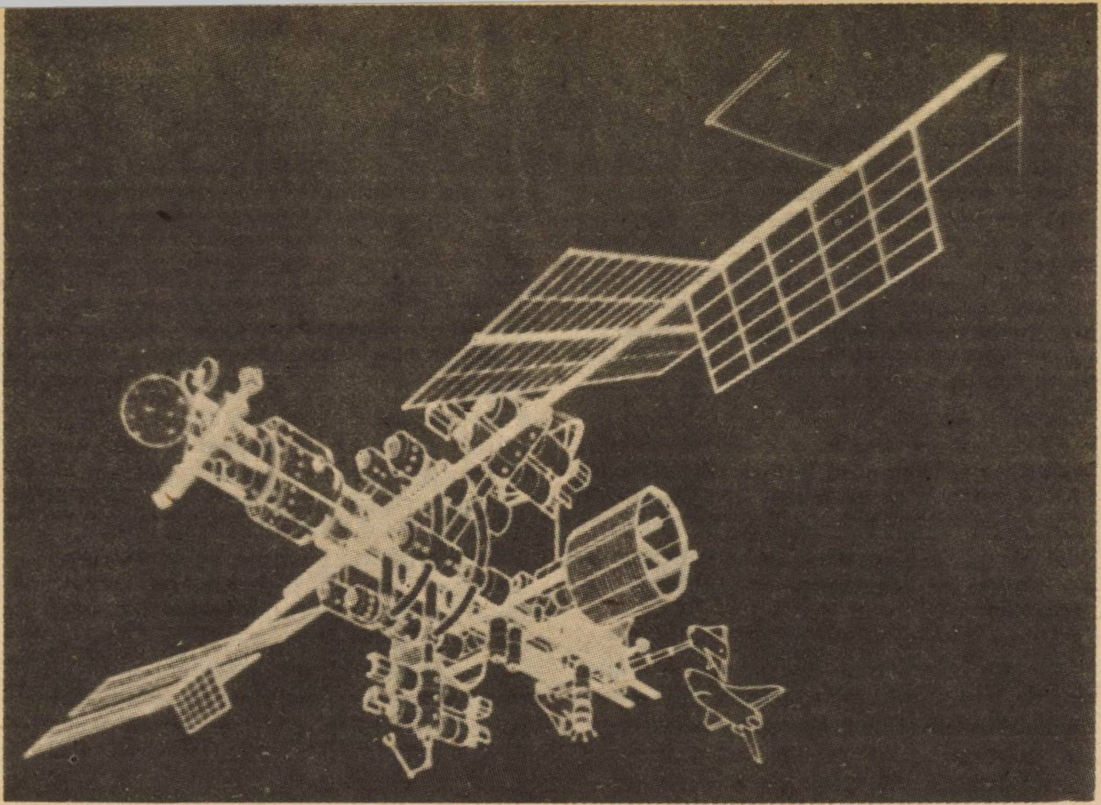

Secţiune printr-o staţie orbitală

Proiecte de staţii cosmice

Un rol deosebit îl vor juca desigur panourile solare

anțe confortabile pentru echipajul care va trebui să lucreze și să locuiască aici timp de trei luni de zile.

Materiale

MATERIALELE care vor intra în componența interioarelor modulelor se pot încadra în trei grupe: metalice, plastice și compozite. Bineînțeles, modulul propriu-zis este realizat dintr-un aliaj de aluminiu, magneziu și litiu, mai ușor și mai rezistent decît aluminiul pur. Va urma un strat de izolare termică, care în doar cîțiva centimetri va crea o pavăză suficient de puternică împotriva temperaturii din spațiul cosmic (care poate atinge zero absolut — respectiv — 273°C).

Pentru interioare sînt la momentul actual în studiu cîteva materiale noi, pentru calitățile lor avantajoase în cosmos (în special greutate mică și rezistență) — carbon epoxidric, fire de carbon într-o matrice tot din carbon, fibre de siliciu acoperite cu aluminiu, teflon și celule fotovoltaice (inițial studiate pentru producerea energiei necesare funcționării sateliților).

Viitorul

IDEEA care prezintă cel mai mare interes (din punct de vedere arhitectural) este conceptul de „mediu înconjurător stimulant“ — necesar omului în cazul unei activități prelungite în cosmos, cînd ani de zile el va trebui să trăiască în același cadru.

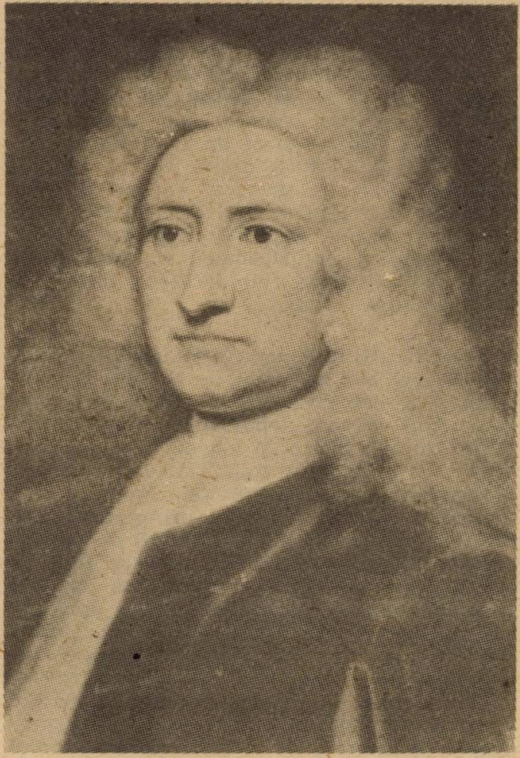
Un astfel de cadru construit va trebui să fie în permanență deschis schimbării, să evolueze ca un sistem, ca un organism viu.

În afară de metodele tradiționale — planșee și compartimentări mobile — vor trebui imaginate noi metode (unele deja experimentate, ca de exemplu holografia) care, folosind lumina, sunetul și mirosul să poată structura și modifica spațiul, să reînnoiască permanent caracterul arhitectural al unui volum dat, să creeze o nouă ambianță.

O direcție cu totul nouă pentru arhitecți, tehnologi, psihologi, sociologi — pentru echipele pluridisciplinare, chemate să imagineze azi lumea de mîine a omului.

U. VĂLUREANU

VIZITATORUL PERIODIC, COMETA HALLEY

● Astronomul englez Edmond Halley (1656—1742) a calculat traseul mai multor comete şi a anunţat cu precizie întoarcerile repetate ale cometei care îi poartă numele şi pe care a observat-o în 1682.

CEA MAI veche mărturie despre trecerea cometei datează din anul 240 înaintea erei noastre şi aparţine astronomilor chinezi. Un manuscris din acea vreme descria pe larg cometa pe care o numea „stea-mătură". Această descriere apare în numeroasele observaţii ale savanţilor chinezi. Cu două excepţii, astronomii chinezi au înregistrat în cronicile lor toate apropierile cometei între anii 240 î.e.n. şi 1910, fără să ştie însă că e vorba de unul şi acelaşi astru cu coadă. Într-una din notele lor scrise, cometa este prezentată şi ca un „roi de flăcări"...

Mult timp, cometa a înspăimîntat. Într-un manuscris coreean din 1066, cronicarul scria: „Oamenii au fost panicaţi şi întristaţi profund". Apropierea din acel an a făcut obiectul unor observaţii scrise în mai multe regiuni ale planetei şi despre ea au rămas cele mai multe relatări. Ea a fost imortalizată şi pe o tapiserie din Bayeaux consacrată cuceririi Angliei de către Wilhelm Cuceritorul. În cartea sa **„Cometele"**, Carl Sagan povesteşte că în 1910 apropierea cometei Halley a stîrnit spaimă în multe regiuni din America, oamenii ascunzîndu-se în spatele uşilor pentru a evita asfixierea de către coada astrului...

Printre oamenii de ştiinţă pe care cometa i-a fascinat în mod deosebit în decursul timpului s-a numărat şi Edmund Halley, astronom şi geofizician englez (1656—1742). În tinereţe, Halley locuise pe o insulă africană depărtată, unde a studiat cerul. A descoperit mişcările proprii ale stelelor şi a întocmit un catalog al stelelor din emisfera australă. A măsurat distanţa între Pămînt şi Soare, a întocmit prima hartă meteorologică, s-a ocupat de principiile matematice ale filosofiei naturii, a încercat să măsoare atomul. Cometele l-au interesat în mod deosebit şi, bineînţeles, era la curent cu observaţiile făcute în decursul timpului de Paolo Toscanelli la Florenţa, Georg Perubach la Viena, Tycho Brahe în Danemarca. Angajat ca astronom regal, s-a gîndit să procedeze la calcule pentru a prezice orbita cometei cu coadă pe care o văzuse în copilărie, în 1682. Deoarece problemele de matematică puse de astfel de calcule erau dificile, Halley a cerut ajutor prie-

tenului său Isaac Newton. Spre surprinderea sa, a aflat că Newton rezolvase deja această problemă ! Folosindu-i calculele, Halley a elaborat orbita cometei văzute în 1682 şi a ajuns la concluzia surprinzătoare că această cometă era aceeaşi văzută şi mai înainte — în anii 1530 şi 1606 — şi că ea va fi din nou vizibilă în 1758 ! Mulţi dintre cei ce au citit lucrarea scrisă de savantul englez în limba latină au fost neîncrezători. Dar, în 1758, cînd cometa a revenit, ea a stîrnit senzaţie şi lumea ştiinţifică, entuziasmată, i-a dat numele celui ce-i prezisese reîntoarcerea, dar nu a mai apucat să o vadă.

ÎN APRILIE 1910, cometa Halley s-a aflat la punctul cel mai apropiat de Pămînt şi a început să se depărteze. În anul 1948, ea ajunge la punctul cel mai depărtat din lunga ei orbită în jurul Soarelui şi începe să revină spre interiorul sistemului solar. La 16 octombrie 1982, astronomi de pe muntele Palomar din California o observă pentru prima dată după 1910 : un minuscul punct luminos de magnitudinea 24, aflat la numai nouă secunde de arc la orbita prevăzută ! În diferite ţări sînt puse la punct proiecte de studiere aprofundată a cometei Halley şi la 15 şi 21 decembrie 1984 din Uniunea Sovietică sînt lansate sondele spaţiale „Vega-1“ şi „Vega-2“ către Venus şi cometa Halley. La 8 ianuarie 1985 din Japonia este lansată sonda spaţială „Sakigak“ pentru cercetarea, de la distanţă, a mediului înconjurător al „oaspetelui cosmic“ iar la 2 iulie 1985, agenţia spaţială vest-europeană — E.S.A. trimite în întîmpinarea lui Halley sonda spaţială „Giotto“ — după numele pictorului Giotto di Bandone, care în anul 1305 a imortalizat trecerea cometei pe o frescă pictată la o mînăstire din Padova. În sfîrşit, la 10 august, „flotila“ de sonde spaţiale este completată cu un alt laborator nipon, „Suisei“.

La 8 noiembrie 1985, doi astronomi americani anunţă că au putut vedea cometa cu ochiul liber. La 14 noiembrie, cometa devine vizibilă în zona Pleiadelor. În săptămînile ce urmează se înmulţesc locurile cu cer întunecat în care ea poate fi observată de public.

La 12 decembrie, satelitul american „International Ultraviolet Explorer“, dirijat de pe orbita pămînteană spre musafirul ce ne vizitează o dată la 76 de ani, semnalează că strălucirea deosebită a cometei se datorează pierderii marilor cantităţi de apă din nucleul ei de gheaţă : într-una din zile, vaporii fuseseră expulzaţi într-un ritm de patru tone pe secundă. La 22 ianuarie 1986, participanţii la una din ultimele misiuni ale navetei spaţiale „Challenger“ — înainte de accidentul tragic ce avea să o distrugă, au studiat cometa cu ajutorul instrumentelor aflate la bordul navei.

„Febra halleyană“ atinge cote tot mai mari. Vînzarea de lunete astronomice — „halleyoscoape“, cum li se mai spune, ia o amploare la care producătorii nu s-au gîndit niciodată. Pentru a face faţă cererilor, o firmă americană care lucrează într-un singur schimb a trecut la trei schimburi şi înregistrează profituri... astronomice. Cărţile de astronomie se vînd ca niciodată. Sînt anunţate excursii în zone în care se prevede o vizibilitate mai bună şi călătorii cu avionul pentru urmărirea cometei de la altitudini mari, deasupra norilor.

La începutul anului 1986, cercetătorii de la Mountain View, California, încearcă să obţină informaţii detaliate, cu privire la cometa ce se apropie, cu ajutorul sondei spaţiale „Pioneer“. „O urmărim circa 16 ore pe zi“, declară savantul Ian Stewart, proiectantul unui sistem de măsurare în ultraviolet a semnalelor primite prin „Pioneer“. Cometa, a cărei temperatură creşte pe măsură ce se apropie de Soare, pierde zilnic aproximativ un milion de tone de apă, se precizează la Mountain View. Ea înaintează cu o viteză de 112 000 km pe oră, viteză care va atinge 188 000 km pe oră în perioada periheliului, cînd se va afla la cea mai mică distanţă de Soare.

Din Sydney, agenţia United Press International transmite un reportaj în care se vorbeşte despre creşterea turismului ca urmare a interesului stîrnit de apropierea astrului cu coadă. Specialiştii anticipează că în Australia vizibilitatea cometei va fi foarte bună şi primăria Sydney-ului promite că, în nopţile în care va fi nevoie, va stinge luminile oraşului pentru a crea condiţii cît mai bune observării „stelei-mătură“. Orăşelul Dubho — 299 km nord-vest de Sydney — anunţă o recepţie specială la care îi invită pe toţi cei ce au mai văzut cometa în 1910. Transatlanticul „Viking Star“ pleacă din portul Berth într-un „voiaj Halley“ prin mările sudice.

„GIOTTO“ ÎN PERICOL ?

La 24 ianuarie, agenţia spaţială vest-europeană lansează un S.O.S. : au apărut probleme cu „Giotto“. O antenă din R. F. Germania care permite controlarea evoluţiei sondei nu mai e capabilă să recepţioneze semnalele tot mai slabe din Cosmos. Se apelează la „Jet Propulsion Laboratory“, în S.U.A., pentru ajutor şi una din antenele-gigant (cu diametrul de 64 metri), folosită pentru a urmări zborul lui „Voyager-2“ în apropierea planetei Uranus, este pusă la dispoziţia lui „Giotto“. Conducătorii zborului sondei spaţiale vest-europene reuşesc în cele din urmă să restabilească legături bune cu „Giotto“.

Telescoape din toate ţările continuă să fie bracate pe oaspetele venit din spaţiu. De la Mountain View se anunţă la 26 februarie că neuniformitatea suprafeţei lui Halley provoacă variaţii mari asupra cantităţilor de gaze emise de cometă. Pe de altă parte, dacă la începutul lui ianuarie erau evaporate 12 tone de apă pe secundă, la 20 februarie fuseseră eliminate 70 de tone de apă pe secundă. Ian Stewart anunţă că o parte a suprafeţei astrului este acoperită cu praf care izolează gheaţa de dedesubt. În zonele în care gheaţa nu este ocrotită de căldura so-

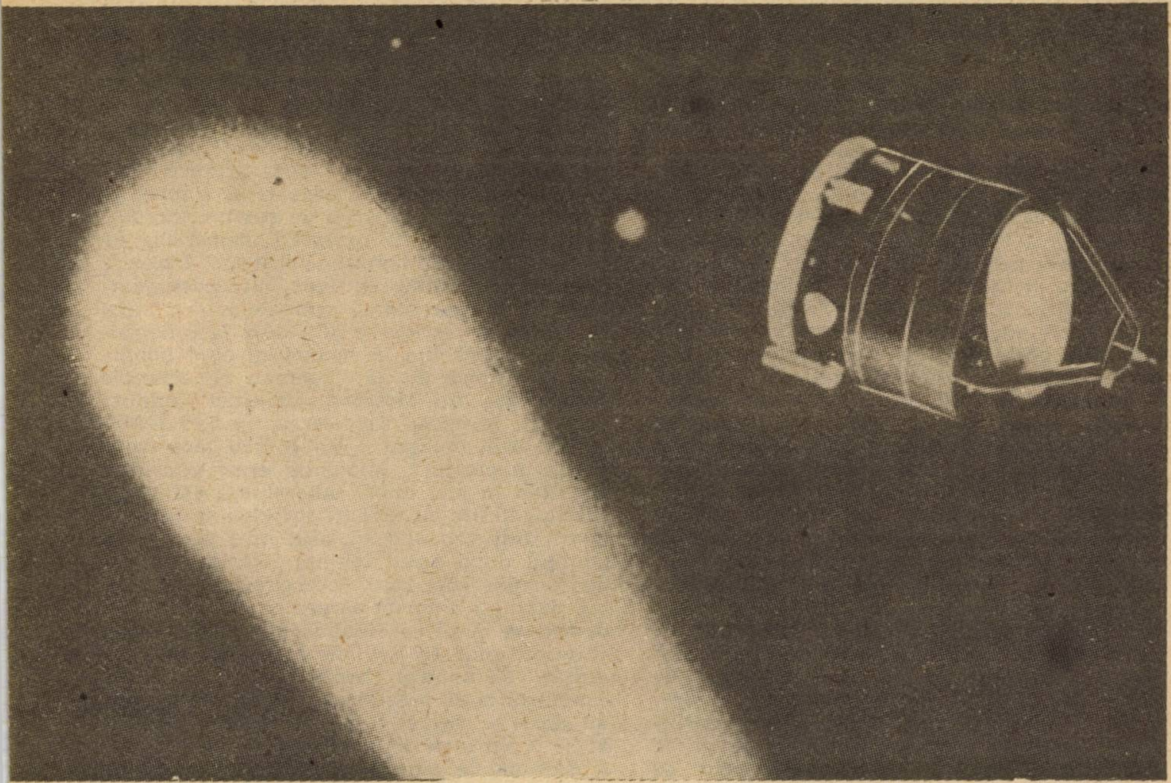
lară, ea se sparge în blocuri imense care se evaporă instantaneu. Cometa pierde între 6—10 metri în suprafață la fiecare ciclu de 76 de ani. Dar, nici o grijă : ea va mai veni de mii de ori în apropierea Pămîntului înainte ca gheața să i se topească cu totul...

DE CE atîta interes științific pentru studierea cometei Halley, interes care să justifice alocarea unor resurse materiale considerabile? Ce a făcut ca acest astru cu coadă să fie preferat celorlalte comete care se apropie în fiecare an destul de mult de Soare și Pămînt, pentru a fi vizibile pe Terra ? Răspunsul este simplu. Halley e cea mai celebră și a fost mai mult studiată. Trecerile ei au fost consemnate încă din antichitate, iar ultima ei apropiere, în 1910, a fost extrem de spectaculoasă, coada, foarte vizibilă, întinzîndu-se pe o mare parte a cerului. Pînă acum au fost repertorizate 29 de treceri care dovedesc regularitatea deplasării astrului — o cometă periodică ce se apropie de Terra la fiecare 76 de ani. Certitudinea faptului că Halley ne va vizita din nou a permis comunității științifice să se mobilizeze din plin atît pentru lansarea sondelor spațiale, cît și pentru pregătirea observațiilor la sol. Pe de altă parte, este vorba de o cometă relativ tînără și foarte activă. Cu ocazia apropierilor periodice de Soare, pe ea se produce o sublimare a compușilor cei mai volatili ai nucleului, eliberîndu-se prafuri și gaze ce formează pe de o parte capul cometei — luminos și care se poate întinde pe o sută milioane kilometri — și, pe de altă parte, coada, mai mult sau mai puțin curbată și care se întinde pe 200—300 milioane kilometri formîndu-se în direcția opusă Soarelui. Pînă acum, analiza componentelor cometei s-a făcut numai de pe sol, cu ajutorul radiotelescoapelor. Pentru prima dată, sondele spațiale sînt capabile să facă cercetări chiar „la fața locului". Și, a cunoaște compoziția chimică a materiei cometare echivalează cu posibilitatea de a cunoaște materia din care au început să fie formate planetele cu circa 4,7 miliarde de ani în urmă, deschide perspectiva unei mai bune cunoașteri a începuturilor sistemului nostru solar. După o teorie pe care o acceptă numeroși savanți, cometele provin dintr-un vast rezervor de materie denumit „norul lui Oort", (după astronomul olandez Jan Oort), rezervor situat la marginile sistemului solar, la o depărtare de aproximativ 50 000 de ori mai mare decît distanța Pămînt-Soare, sau la o distanță de un miliard de ori mai mare decît distanța de cele mai depărtate planete cunoscute pămîntenilor. În acest rezervor se găsesc mai mult de o mie de miliarde de comete într-o stare de hipercongelare...

PRIMELE IMAGINI ELECTRONICE APAR PE ECRAN CA UN FEL DE „GRILĂ DE CUVINTE ÎNCRUCIȘATE"

...La 6 martie, ora 03 GMT, sonda spațială sovietică „Vega-1" s-a prezentat la „rendez-vous"-ul cosmic. Cu un sfert de oră înainte de survolarea nucleului cometei de la cea mai mică distanță, cînd „Vega-1" se mai găsea la 150 000 kilometri de nucleu, cercetătorii de la I.K.I. — Institutul pentru Cercetări Spațiale al U.R.S.S. —, care urmăreau pe un mare ecran transmisia sondei spațiale, au informat că pe ecran apar primele imagini electronice, „cîteva careuri pe o imagine numerică, un fel de grilă de cuvinte încrucișate", transmise de receptorii camerelor de luat vederi de la bordul „Vegăi-1". Datorită decalajului în timp existent între evenimentul real și receptarea semnalelor — circa 10 minute — sonda se afla deja la o depărtare de 50 000 km în momentul cînd imaginile transmise de ea apăreau pe ecranele Institutului din Moscova. La cinci minute după ce începuse survolarea, la 7,02 GMT, cercetătorii anunțau : „Nu se văd încă frontierele nucleului". Imaginile erau transmise simultan în mai multe laboratoare ale Institutului, ticsite cu savanți sovietici și din alte țări. „Unii văd nucleul, alții nu-l văd", s-a anunțat după aceea într-un interfon. Se vedea un mic cerc roșu, corespunzînd nucleului, dar unii erau de părere că era prea vast pentru ca el să corespundă unei stări solide. Ulterior, analistul sovietic dr. Vasili Moroz a arătat că nucleul are o structură solidă complexă și se prezintă cu forme neregulate, nu sferic și regulat cum s-ar fi putut aștepta. El ar fi acoperit de o centură de particule cu o grosime de circa un kilometru. Centura, căreia i se mai spune și „șubă", are o temperatură de plus 27 grade, ceea ce e remarcabil într-un mediu de frig cosmic în care temperaturile ating minus 150 grade. Au fost identificate și elemente care ar putea face parte dintr-un lanț de hidrocarburi (care sînt la originea materiei vii), dar din păcate experiențele în ultraviolet nu au oferit confirmări satisfăcătoare.

Timp de o oră și jumătate, camerele de televiziune au transmis imagini de pe cometă, folosind diferite filtre de culori. Oamenii de știință care se aflau în camera de control a televiziunii din Moscova au izbucnit în aplauze atunci cînd au putut urmări, în direct, nucleul cometei lung de circa 3—4 kilometri. „E o zi istorică pentru știință. Niciodată cometa nu a fost văzută atît de aproape!" — a declarat Fred Whipple, un celebru astronom american. Cu ani în urmă, Whipple a emis ipoteza că Halley e un „bulgăre de zăpadă murdară", alcătuit din particule înghețate. „În timpul transmisiei au fost obținute cîteva zeci de fotografii de înaltă calitate ale cometei", anunța agenția TASS. A doua zi, ziarul „Izvestia" comenta prima fotografie : „O pată roșie, urmează apoi un inel galben, un alt inel verde și un nimb albastru în alb. Culoarea roșie corespunde părții celei mai strălucitoare a cometei, nucleul". Primele fotografii care au fost descifrate și analizate nu au oferit însă culorile reale ale astrului ; culorile au fost alese în mod convențional, în funcție de intensitatea

luminii primite de blocul detector al camerei de luat vederi de la bordul sondei, s-a folosit o tehnică ce stă la baza teledetecţiei. „Imaginile, a declarat ziariştilor V.A. Krasikov, şef de laborator la I.K.I, confirmă datele pe care le avem cu privire la claritatea şi dimensiunile capului cometei".

La 9 martie a intrat în acţiune „Vega-2". Ea s-a apropiat şi mai mult decît „Vega-1" de „hoinarul spaţiului". Ambele sonde au transmis pe Pămînt aproape 2 800 de imagini electronice ale cometei, din care aproximativ 500 au fost luate în peste o oră de survolare a nucleului.

Analiza imensei cantităţi de date transmise de „Vega-1" şi „Vega-2" va continua încă luni şi luni de zile. Cu toate acestea, s-a putut anunţa o primă concluzie : densitatea gazelor de pe suprafaţa astrului e mai mare decît cea prevăzută anterior. Pe de altă parte, cu 10 minute înainte de survolare, unul din aparatele de la bordul sondei a măsurat 4 000 particule de praf pe secundă, ceea ce a constituit „un rezultat uimitor".

Specialiştii au tras însă şi un semnal de alarmă. Imaginile au confirmat existenţa unei unde de şoc la circa 160 000 km de cometă, datorită influenţei vînturilor solare asupra plasmelor formate de gazele degajate prin sublimarea unor materii ale cometei. Nu este de natură acest şoc să dăuneze lui „Giotto" ? Constructorii sondei vest-europene au prevăzut posibilitatea unei ciocniri şi, de aceea, camera de luat vederi a fost protejată de un ecran dublu pentru a putea transmite nestingherită, la fiecare patru secunde, cîte o imagine de la o apropiere şi mai mare de Halley decît sondele ce au precedat-o (de la 540 km !). „S-ar putea ca «Giotto» să devină o sondă-kamikadze, au avertizat cîţiva din specialişti ESA, dar şansele ei de supravieţuire sînt mai mari de 90 la sută." Datele primite de la „Vega-1" şi „Vega-2" au dat posibilitatea corectării traiectoriei lui „Giotto", pentru a se diminua riscurile unor impacturi distrugătoare.

100 000 COMENZI ELECTRONICE

La 13 martie, la Darmstadt, unde se află centrul de control al ESA, tensiunea e maximă. Se fac ultimele verificări înainte de a se comanda lui „Giotto" să înceapă transmiterea spre Pămînt a imaginilor luate din apropierea lui Halley. În vederea acestei întîlniri, transmitea un corespondent aflat la Darmstadt, lîngă Frankfurt, lui „Giotto" i s-au dat mai mult de 100 000 comenzi electronice, în urma cărora a efectuat peste o sută de manevre, pentru a se afla într-o poziţie optimă în raport cu cometa. Detectorul de plasmă de la bordul laboratorului funcţionează din plin, cel de particule de praf e, în schimb, calm. Prima undă de şoc nu a avariat aparatura de la bord, cu toate că sonda înainta cu o viteză de 50 de ori mai mare decît cea a unui glonţ.

Intîlnirea micii sonde cu cometa a avut un caracter dramatic. După ce trimisese deja un mare număr de imagini, cînd se găsea la 670 km depărtare de Halley, cu două secunde înainte de a se afla la punctul cel mai apropiat prevăzut, „Giotto“ a fost lovită violent de un flux de materie care a dezechilibrat-o. De fapt, sonda începuse să fie izbită încă de cînd se găsea la 1 000 km distanţă, particulele care o loveau erau din ce în ce mai numeroase, ajungînd la 120 impacturi pe secundă cînd transmisia din spaţiu s-a oprit. După 25 de minute, comunicaţiile au fost reluate, dar semnalele trimise de „Giotto“ erau din ce în ce mai slabe, fluctuante. Un corespondent transmitea din Darmstadt : „E ca şi cum «Giotto», izbit de particule, ar vrea să sublinieze : «Sînt aici, rănit, dar nu mort. Sînt încă aici...»“ După alte 25 de minute, semnalele transmise de camerele de luat vederi s-au oprit cu totul. Alte aparate au mai continuat să emită un timp. Sonda s-a apropiat cel mai mult de cometă, a transmis o cantitate mare de informaţii ştiinţifice preţioase dar, din păcate, ea nu va mai fi la intîlnirea cu Halley de peste 76 de ani, cum se sperase... Primele din cele 3 500 imagini electronice transmise de sondă şi care urmează să fie analizate în lunile următoare au confirmat datele esenţiale transmise de „Vega-1“ şi „Vega-2“. În ceea ce priveşte soarta sondei propriu-zise, unii specialişti sînt de părere că, avariată grav, mai ales la camera de luat vederi, ea ar mai putea fi utilizată totuşi în viitor la alte experienţe. În mod surprinzător, panourile cu pile solare nu au suferit stricăciuni. Şi alte aparate ar mai putea funcţiona. La bordul ei ar mai fi rămas şi circa 60 kg de hidrazină, o substanţă foarte volatilă folosită pentru a imprima mişcări sateliţilor sau sondelor aflate pe orbită.

CE S-A aflat, aşadar, cu prilejul noilor investigaţii, la faţa locului, ale cometei Halley ? În primul rînd ea este mult mai mare, mai neagră, şi mai încrustată decît se considera înainte. Ea a apărut sub forma unui „cartof negru cu forme neregulate“, înconjurat cu praf şi gaze şi aproape de două ori mai mare decît se ştia înainte, cu o lungime de cel puţin 11 km şi o lărgime de 7,5 km. Nucleul astrului este negru, suprafaţa sa este neagră şi lumina pe care o reflectă e infimă. „Este tot atît de negru ca şi cel mai negru obiect din spaţiu cunoscut de om“, a prevăzut un savant. Întunecimea lui i-a făcut pe experţi să facă legături cu faptul că mai mulţi sateliţi de gheaţă ai lui Uranus, studiaţi la începutul acestui an cu ajutorul sondei „Voyager-1“, s-au dovedit a fi la fel de negri, tot aşa cum sînt şi blocurile de gheaţă care compun o parte din inelele uranusiene. După unele interpretări, cometa ar fi alcătuită din gheaţă formată din amoniac, apă şi metan. Unii savanţi au emis ipoteza că Uranus şi Neptun ar fi alcătuite dintr-un mare număr de comete. S-a pus chiar problema unei eventuale reexaminări a rolului pe care cometele îl au în evoluţia sistemului solar. În acest sens, se reaminteşte că nu cu mult timp înainte cîţiva cercetători de la Universitatea Iowa au propus o nouă teorie privind acumularea apei pe Pămînt şi pe alte planete. Ei susţin că un mare număr de comete de gheaţă, de dimensiuni mici, niciodată detectate anterior, pătrund în păturile atmosferice superioare într-un ritm de circa 20 pe minut, suficiente pentru ca în decursul a milioane de ani să creeze oceanele. Această teorie, sînt de părere cercetătorii amintiţi, ar putea explica multe enigme legate de străvechi epoci de gheaţă pe planeta noastră, de evaporarea apei pe Venus, de stînci de gheaţă pe „lunile“ Uranusului şi de alte fenomene din sistemul solar...

Revenirea lui Halley şi cercetările făcute asupra ei au avut şi un alt efect benefic, în afară de cel al acumulării unor vaste informaţii cu privire la compoziţia cometei. A fost declanşată o mişcare de colaborare ştiinţifică internaţională fără precedent între organismele spaţiale ale mai multor ţări, şi între observatoare şi oameni de ştiinţă din toată lumea, între mii de astronomi amatori. A funcţionat „International Halley Watch“ (Veghea internaţională Halley) pentru observaţiile făcute la sol pe întreaga planetă, precum şi Grupul consultativ inter-agenţii (IACG) pentru coordonarea experienţelor spaţiale. Pe diferitele sonde spaţiale au fost instalate aparaturi ştiinţifice din alte ţări, au fost efectuate schimburi de informaţii extrem de utile, inclusiv cele privind datele obţinute prin „Vega“ 1 şi 2 care au condus la modificări în traiectoria lui „Giotto“.

A fost un exemplu de colaborare ştiinţifică în scopuri paşnice, cu atît mai remarcabil, cu cît a survenit într-o perioadă în care cursa înarmărilor nucleare s-a accentuat şi mai mult, amplificînd în acelaşi timp pericolele unui război nuclear. Poate că de aceea e nimerit să încheiem această trecere în revistă a celui mai important fenomen astronomic al anului 1986 amintind cuvintele astronoamei americane Ann Druyan. Ea a spus că, privind la cometa Halley, se gîndeşte la toţi strămoşii ei, la generaţiile de pămînteni care au văzut de-a lungul timpului trecerea cometei. Iar apropierea lui Halley ar trebui să ne reamintească tuturor, a insistat ea, că trebuie să păstrăm Pămîntul pentru viitoarele generaţii, pentru ca şi ele să aibă posibilitatea să privească apropierea cometei...

CARMEN OPINCARU

OMUL PESTE 50 DE MILIOANE DE ANI

O FĂPTURĂ gheboasă, cu trupul străbătut de un hăţiş de vene roşii, şi-a încleştat ghearele solzoase, unite printr-o membrană aspră, de creanga unui copac înalt. Cînd cele dintîi raze palide ale răsăritului se furişează pe cîmpia înceţoşată, amorţită, făptura pare a înflori ; o coamă de piele ca un evantai, ridicată pe spinare, absoarbe căldura. Respiră mai des, venele aparente palpită şi, înviorată de soare, se desprinde de creangă şi pluteşte în fîşîit moale spre lacul ce vibrează în ierburile tomnatice. Prin trompa care-i atîrnă de abdomen absoarbe nesăţioasă din apă. Dacă se întoarce o clipă, printre faldurile pielii bătrînicioase i se zăreşte chipul. Un chip de om !...

Ne aflăm pe Pămînt, peste 50 de milioane de ani, iar făptura halucinantă care pluteşte spre lac este propriul nostru urmaş !

ACESTA e pasajul cel mai şocant din ipoteza surprinzătoare asupra evoluţiei omului şi a planetei noastre, elaborată de paleontologul scoţian *Dougal Dixon*, autorul controversatului volum *After Man*. „După Om", pentru că în scenariul său iniţial figurau doar plante şi animale, nu şi oameni, în virtutea unei stranii răsturnări a istoriei planetei (ori a unei istorii circulare) în care sfîrşitul se identifică cu începutul ; ajunsă în punctul critic, de epuizare a resurselor, evoluţia se converteşte în involuţie.

Dar este plauzibilă o ipoteză atît de îndepărtată în timp ? Desigur : cîtă vreme cele despre trecutul Terrei (în vîrstă de 4,6 miliarde ani) s-au acumulat spre a contura o imagine cît mai completă şi veridică a preistoriei, de ce nu şi ipoteze temerare despre viitor ? Dorinţa de prefigurare a viitorului e firească, însă din ce în ce mai dificil de realizat, pe măsură ce simţim deja, tot mai acut, efectele *imprevizibile* ale poluării, radioactivităţii, epuizării resurselor naturale, utilizării excesive a chimicalelor şi medicamentelor etc.

SĂ ne întoarcem la Dougal Dixon ; răspunzînd unei sugestii a revistei *„Omni"*, şi-a prezentat opiniile într-o formă concisă, oferind şi cîteva desene, ajustate de Diz Wallis. „Cu cît urcă organismele mai sus pe scara evoluţiei — explică paleontologul — cu atît mai repede se sting. Un grup de crustacee, de pildă, poate rezista 60 milioane ani, în timp ce mamiferele carnivore au şansa să supravieţuiască abia 6 milioane. Primii hominizi, australopitecii, au fost semnalaţi acum 2 milioane ani, iar *homo sapiens*, în vîrstă de numai o jumătate de milion de ani, a intrat deja în declin biologic."

Dixon socoteşte că vina principală o poartă... medicina. Şi tocmai pentru că salvează zilnic mii de bolnavi ! În secolele trecute, oamenii suferinzi de astm sau diabet, de pildă, mureau în majoritate înainte de a ajunge la maturitate. Azi însă sînt trataţi, continuă să trăiască şi se reproduc, transmiţîndu-şi genele de la o generaţie la alta.

În decursul mileniilor zestrea noastră genetică ne va împovăra tot mai mult cu boli ce debilizează organismul. E posibil ca inimile şi plămînii să „cadă" (azi multora le provoacă suferinţe ri-

nichii „căzuţi"), iar muşchii se vor atrofia din pricina sedentarismului. Aşa încît, pentru a supravieţui, vom fi tot mai dependenţi de tehnologie.

Peste milioane de ani omul va deveni un patetic conglomerat de organe şi mădulare fără rost (deja ne putem dispensa de apendice !). Portretul-robot desenat de Dixon se înscrie în seria portretelor „horror" : omul va avea trup zbîrcit, inutil, picioare atrofiate şi numai organele de simţ şi cele de reproducere se vor păstra intacte. Creierul însă va prospera şi va cîştiga în volum. De zece ori mai greu decît restul corpului, va înzestra omul cu putere psihică şi suficientă inteligenţă pentru a persista.

De fapt, peste 50 milioane de ani omul îşi va fi construit, prin intermediul ingineriei genetice, un trup sintetic, care să-i învelească şi să-i susţină adevăratul trup (rudimentar) încă din momentul naşterii.

DACĂ omul va arăta ca un „extraterestru" inventat de un scriitor cu imaginaţie dezlănţuită, cum va arăta mediul înconjurător, planeta ? Ţinînd seama de mutaţiile intervenite pînă în prezent, Dixon spune că în următorii 5 milioane de ani omul va epuiza substanţele nutritive ale solului, va defrişa complet pădurile, va netezi munţii în căutare de minerale şi va coloniza fiece petec de uscat sau mare. Planeta albastră, încremenită ori bîntuită de vînturi aride, se va înfăţişa privirii ca un nesfîrşit deşert , iar oceanele vor fi sufocate de gunoaiele azvîrlite în ele de şirul generaţiilor precedente.

Dar, cum puterea de regenerare a naturii depăşeşte pînă şi capacităţile distructive ale omului, după acest stadiu „apocaliptic" e posibil să persiste o iarbă rară, aspră şi copaci de esenţă tare. Şi, peste 50 milioane de ani, cu puţinele resurse rămase, omul va trăi în vîrful copacilor, procurîndu-şi hrana din lacurile de alge verzi-albăstrii, adaptate genetic să convertească lumina solară în substanţe nutritive. Capacităţile mentale, mult extinse, îl vor ajuta să ajungă la hrană „dorind-o" sau teleportîndu-se el însuşi jos, pe mal.

Plutind deasupra lumii sale, omul va contempla un peisaj neimaginat de strămoşii lui. Luminiscenţa de smarald a lacurilor de alge va perfora ceaţa grea, alb-aurie, lăsată peste cîmpiile străpunse de cîte un copac gigantic sau de o pădurice de mărăcini. Ici şi colo va luci transparenţa bolţilor de sticlă din interiorul cărora vor contempla peisajul vizitatorii „din afară" — urmaşi ai oamenilor care au părăsit Pămîntul de milioane de ani — veniţi în excursie pe planeta natală.

Desişurile joase, ţepoase, vor mişuna de viaţă. Nu mamifere, care vor fi pierit de-a lungul mileniilor de ravagii ecologice provocate de om, ci păsări ! Supravieţuind, prin zbor, măcelului, ele vor domina virtual planeta. Unele îşi vor săpa cuib adînc în ţărmul lacurilor bogate în proteine ale omului, altele îşi vor rostui culcuş în deşişul pădurilor rare şi vor avea gîturi muşchiuloase, bune să străpungă mărăcinişurile şi încîlceala de plante agăţătoare. Ierburile cîmpiei vor fi traversate de specii copitate, cu picioare agere, lungi, care le vor salva de răpitori.

Şi mai există un soi de făpturi în descrierea cărora Dixon dovedeşte o imaginaţie terifiantă : „monştri" creaţi de folosirea neglijentă a ingineriei genetice. Organe umane imperfecte (rodul muncii unor savanţi inepţi), respinse de organismele cărora le-au fost menite, se vor ataşa la stranii animale-gunoieri, alcătuind nişte creaturi hibride. Apoi celule din organul uman vor „zbura" de pe animalele purtătoare pe alte animale, din apropiere, sau pe vreun urmaş. E posibil ca celulele respective să se maturizeze în organe identice (prin clonare spontană) şi astfel să apară făpturi hibride, unele după altele. Organele suplimentare vor stoarce de vlagă animalele pe care parazitează, aşa încît hibridarea nu va rezista mai mult de o generaţie sau două. Pe de altă parte, în unele situaţii, plămînul sau inima suplimentară vor oferi animalului putinţa de a alerga ori de a respira mai eficient decît de obicei. „Asemenea făptură — spune Dixon — va prospera şi, în caz de succes deosebit, va procrea descendenţi asemeni ei."

ACEASTA este, în linii mari, viziunea lui Dougal Dixon despre planeta noastră peste 50 milioane de ani. Care era însă înfăţişarea ei în urmă cu 50 milioane ani ?

În plin Paleogen, flora, fauna, relieful, clima nu difereau substanţial de cele actuale. Acum se nasc ultimii munţi, uscatul şi apa se repartizează după cum le cunoaştem şi tot acum se dezvoltă 95% din strămoşii animalelor de azi. De milioane de ani se stinseseră, din motive misterioase, giganticele reptile extravagante — stăpîne ale uscatului, cotropit de o vegetaţie luxuriantă, ale mărilor şi aerului. Nu mai erau de zărit cu groază nici *Tyrannosaurus rex*, regele hidos al saurienilor, carnivor aprig, biped, cu bot lung şi labele din faţă atrofiate ; nici nesăţiosul *Brontozaur* sau ruda lui mai voluminoasă, *Diplodocul*, amîndoi cu picioare ca nişte stîlpi şi capul micuţ, caricatural, căutînd frunze şi iarbă din capătul unui gît ca de şarpe. Prin aer nu mai ţipau *Pterodactilii* cu ţeastă enormă, bot ascuţit, dinţi ca un fierăstrău şi aripi late, pieloase, nici întîia pasăre, *Arheopterix*, iar valurile mării nu mai erau tulburate de *Plesiozaurul* cu gît interminabil sau de *Ihtiozaurul* ca un delfin monstruos şi feroce, lung de 12 metri.

În decursul Paleogenului, planeta, stăpînită pe uscat de mamiferele cu înfăţişare rezonabilă (care proliferează spectaculos în absenţa reptilelor mezozoice), de peşti — în ape şi de păsări — în aer, a traversat o eră liniştită, echilibrată. Mai erau de aşteptat vreo 48 milioane ani pînă să apară mamuţii şi vreo 49 pînă la om, iar marile glaciaţiuni erau la fel de îndepărtate în timp pentru acele fiinţe ca omul lui Dixon pentru noi.

Acestea fiind oglinzile trecut/viitor în care se reflectă planeta, ne întrebăm cum a fost primită cartea paleontologului scoţian.

PE cititorii obişnuiţi i-au străbătut fiori de groază ; reacţia oamenilor de ştiinţă a variat de la indiferenţă la ezitări, considerînd că *unele* idei ar fi posibile, dar cei mai mulţi au protestat.

„Nu văd cum indivizii postulaţi de Dixon ar putea persista — spune antropologul *Noel Boaz*, de la New-York University. Evoluţia se desfăşoară prin mijlocirea selecţiei naturale, care legiferează supravieţuirea organismului celui mai adaptat." Aşadar, chiar dacă vor exista doar cîţiva indivizi „reuşiţi", aceştia vor continua să se reproducă, în vreme ce concurenţii lor — oamenii slabi ai lui Dixon — vor pieri iute.

Antropologul. *C. Owen Lovejoy*, de la Kent State University, Ohio, adaugă : „Dacă vom avea abilitatea să creăm prin inginerie genetică trupuri «false», atunci vom putea cu siguranţă şi să îmbunătăţim anatomia omului, nicidecum s-o diminuăm. Vom izbuti să facem ca indivizii să trăiască mai mult, să sufere de mai puţine boli, să alerge mai eficient, să aibă o capacitate de muncă sporită etc. Oamenii viitorului vor fi mult mai bine adaptaţi la planeta Pămînt decît este oricare dintre noi, acum."

CEI mai mulţi dintre specialişti sînt de acord ; modelaţi concomitent de selecţia naturală şi de tehnologia genetică, oamenii viitorului vor fi mai robuşti şi fizic, şi intelectual. Gerontologul *Richard Cutler*, din Baltimore, propune o imagine optimistă, la antipodul viziunii deprimante a lui Dixon: „supraoamenii" vor atinge maturitatea sexuală la 26 de ani, vîrsta de mijloc la 80 şi vor trăi pînă la 200, ba chiar mai mult, lucru posibil încă din secolul 21. Creierele lor vor fi de două ori mai mari şi mai puternice decît ale noastre. „Un creier mai mare solicită energie mai multă pentru a-şi îndeplini funcţiile — conchide Cutler —, astfel că oamenii viitorului vor avea nevoie de un trup mai mare, iar nu de unul mai debil".

Contestată cu fermitate, halucinanta ipoteză a lui Dougal Dixon părăseşte prin urmare domeniul ştiinţei şi alunecă spre ficţiunile literaturii de coşmar, asemeni propriei lui creaţii, acea „făptură gheboasă, cu trupul străbătut de un hăţiş de vene roşii" ce părăsea copacul planînd spre lacul cu alge verzialbăstrii din care se hrănea...

VICTOR BĂNCIULESCU

ZIUA DE MÎINE A SPORTULUI

● Între „sportivi specializaţi" şi „hiperatleţi erotici". ● Zbor în spaţiu, pe ape şi... pe beton ● Vom juca croquet în curte sau golf pe tăpşan ?

Tempora mutantur et nos mutamur cum illis ! (Vremurile se schimbă şi noi odată cu ele !)

ODATĂ intraţi în ultimele trei lustre ale secolului nostru, curiozitatea pentru ce va fi dincolo, dincolo de linia arbitrară care ne desparte de mileniul al treilea, devine aproape legitimă, aşa cum normală e nerăbdarea drumeţului să ştie ce va fi dincolo de creasta muntelui.

Cine ar dori, totuşi, răspuns la întrebarea : cum va fi în anul 2000 ? — este nevoit să facă un efort de gîndire şi mai ales să cedeze tentaţiilor imaginaţiei. Pe noi înşine ne cheamă stăruitor întrebarea : cum va arăta sportul în secolul XXI ? Iată un subiect asupra căruia şi-au mai încercat şi alţii darul ghicitului. Cum era şi firesc — pornind de la premise, mereu altele — concluziile acestor încercări au fost de o mare varietate.

Un singur lucru este însă sigur : oricum va arăta, oricum se va înfăţişa omenirii, sportul anului 2000 va continua să reflecte societatea care îl produce şi în care se produce ! Cu un asemenea punct de plecare, drumul devine mai clar : înainte de orice trebuie să ne închipuim tabloul unei societăţi viitoare, supusă drastic influenţei unor factori esenţiali, cum sînt cei economici, sociali, politici, ecologici, demografici, biologici, psihologici etc. Revoluţia ştiinţifică şi tehnică adăugată progresului social şi cultural în lume va avea ca urmare, fără îndoială, şi transfigurări în sport. Într-o epocă în care evoluţiile sînt în toate domeniile extrem (dacă nu chiar excesiv) de rapide, ar fi o naivitate să credem că formele sportului vor încremeni. Important este să vedem care sînt tendinţele posibile sau probabile ale evoluţiei.

Orice fel de modificări se vor produce în intensitatea sau ritmul de viaţă al omului de poimîine, sportul — în accepţia sa cea mai largă — va rămîne o necesitate. Pe filiera unei creşteri demografice constante, dar şi a perfecţionărilor tehnice, se vorbeşte, pe de o parte, de o omenire trezită în faţa unui spor substanţial de timp liber, iar, pe de altă parte, de o societate mai cerebrală, cu o activitate motrice redusă la locul de muncă şi în viaţa cotidiană. Cele două ipostaze umane, promise secolului viitor, un secol motorizat, automatizat, dar şi mai „sedentar", vor crea inevitabil o mai mare nevoie, o sete de mişcare, dacă nu chiar o tendinţă netă spre exerciţiile fizice, fie pentru compensarea unei concentrate activităţi intelectuale, fie pentru „reîncărcarea bateriilor".

Dacă acceptăm aceste ipostaze, atunci trebuie să mizăm pe două schimbări fundamentale. În primul rînd, ar fi logică generalizarea unei atitudini noi faţă de educaţia fizică în şcoli, reconsiderată şi aşezată la locul ei de drept, ca mijloc de creştere a aptitudinilor fizice, de îngrijire a sănătăţii, de formare a personalităţii. În al doilea rînd, este de aşteptat, ca pretutindeni, sportul de masă — sau „sportul pentru toţi", cum i se mai spune — să devină de resortul organismelor de stat, ca un serviciu de educaţie şi de sănătate publică.

Nu în ultimul rînd ar trebui să luăm în considerare iniţiativa individuală, independentă de formele organizate. Creşterea conştiinţei de sine, ameliorarea mentalităţii despre binefacerile sportului (alungarea ideii atît de dăunătoare că sportul ar fi o ocupaţie de importanţă secundară, lipsită de seriozitate) vor trezi interesul pentru exerciţiul fizic, aşezîndu-l curînd lîngă utilizarea periuţei de dinţi şi lectura unei cărţi. Pentru practicanţii neorganizaţi ai sportului — al căror număr se pare că va creşte simţitor — nu mai rămîne decît problema serviciilor de agrement (de **loisir** — cum spun francezii) care să furnizeze instalaţiile, terenurile simple şi, eventual, echipamentele necesare. Şi se va adăuga, probabil, problema opţiunii asupra unuia sau altuia dintre sporturi.

Judo şi haltere — sporturi feminine ?

SPECIALIŞTII, dar mai ales sociologii, nu sînt încă unanimi asupra disciplinelor viito-

rului. Cei mai mulţi tind să creadă că vor fi preferate tot mai mult sporturile individuale — ciclism, nataţie, tenis etc. Există mulţi partizani ai unei noi variante de „întoarcere la natură" : aceştia profeţesc o mare răspîndire a drumeţiei, orientării turistice, marşului pe schiuri etc. Cei mai rafinaţi presupun că efortul fizic în stare pură va ceda locul satisfacţiei pe care o procură jocul, sau mai bine spus joaca, adică activităţile care elimină specialiştii şi statistica.

În registrul foarte larg al previziunilor figurează şi alte ipoteze, încă nefundamentate, care-şi aşteaptă confirmarea. Se vorbeşte de un spor substanţial în lista ramurilor sportive feminine ; putem chiar spune că procesul de înmulţire a acestora este în curs, dacă n-ar fi să ne gîndim decît la apariţia recentă a numeroaselor noi probe atletice oficiale pentru femei, cum ar fi maratonul, sau noi discipline deschise sportivelor, cum sînt : judo, pentatlon modern, polo pe apă, ba chiar haltere şi culturism ! Se avansează, de asemenea, ideea — interesantă şi nu lipsită de farmec — că în viitor vor fi cultivate sporturile naţionale, cum ar fi oina la noi — nu numai ca o revenire la „moda retro", ci şi ca un contact necesar, permanent şi de nerupt cu propriul trecut.

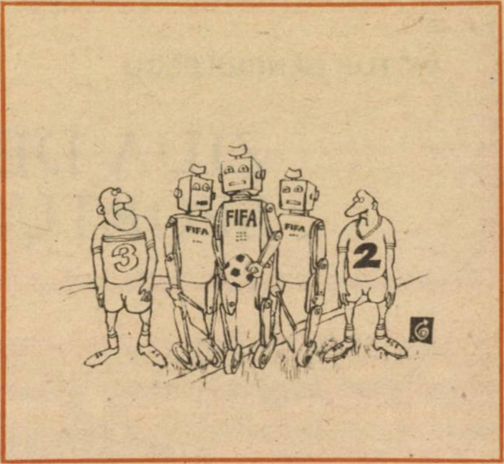
Punct de miră al anticipatorilor, anul 2000 este interpretat drept baza cea mai apropiată a previziunilor lumii de mîine, într-o imagine care poate fi de pe acum destul de realistă, întemeiată pe suma cunoştinţelor ştiinţifice la zi.

Criză de timp, nu numai în şah

ASEMENEA premise ne îndreptăţesc să trecem în revistă, măcar sumar, cîteva din soluţiile aflate în sfera de preocupări a „viitoriştilor", cu firească aplicaţie la domeniul de care ne ocupăm.

Din vocabularul şahist, expresia „criză de timp" a trecut în cel la sociologiei urbane. Specialiştii care încearcă să scruteze viitorul fac eforturi întru găsirea remediilor pentru salvarea timpului care devine tot mai tiranic în marile aglomerări orăşeneşti. Cu cît înaintează, viaţa omului — intrată în angrenajul servituţilor moderne — pare să se scurteze.

Iată de ce „viitoriştii" sovietici visează, pentru soluţionarea „crizei de timp" a familiei urbane, amplificarea şi diversificarea serviciilor, precum şi apropierea lor de beneficiari. În cartierul Ceriomuşki din Moscova a fost înălţat un „bloc experimental" de 16 etaje, cîmp de studiu pentru sociologi, psihologi, economişti, educatori, chemaţi să verifice şi să amelioreze previziunile arhitecţilor şi constructorilor ingenioşi, pasionaţi de „faţa de mîine a lumii". Aici, în faţa apartamentelor cu pereţi mobili (manevrabili în funcţie de necesităţi), se găsesc cîteva dintre marotele amatorilor de viaţă în colectiv, spre deosebire de iubitorii menajului intim : televizorul de etaj, sufrageria de etaj, pînă şi o „bunică de etaj". Ceea ce ni se pare însă mult mai im-

portant, din punctul nostru de vedere, este apariţia la acest „bloc experimental", pe lîngă componentele obişnuite ale unui asemenea complex (magazine, restaurant, cafenea, spălătorie şi curăţătorie chimică), a unei săli de sport şi a unei piscine „pentru ca locatarii să nu-şi consume din timpul liber deplasîndu-se pînă la ştrandurile oraşului".

Aşadar, fără a fi explicită, intenţia în perspectivă a arhitecţilor moscoviţi este de a aduce sportul la domiciliul cetăţenilor, anulînd astfel argumentul obişnuit şi scuza omului modern care apelează la „criza de timp" pentru a-şi motiva absenţa din arena sportului practicat !

Week-end-ul — activitate zilnică !

ROBERT VERGNE, redactor al cotidianului sportiv parizian „l'Equipe", gîndeşte, dimpotrivă, că motorizarea excesivă a vieţii moderne împinge tot mai mult pe om dincolo de barierele oraşului, spre natură. Această tentaţie ar explica, în concepţia ziaristului francez, preferinţa tot mai accentuată a citadinilor pentru sporturile în aer liber, cum ar fi pescuitul, golful sau, pur şi simplu, excursia pe propriile picioare, ca un complement la viaţa sedentară urbană şi la cantitatea importantă de timp petrecut la volanul automobilului.

De vreme ce, cu timpul, ziua de lucru şi chiar săptămîna de lucru vor scădea considerabil (datorită automatizării), Robert Vergne întrevede reorganizarea şi adaptarea culturii de masă, a recreaţiei, a sportului la noile dimensiuni. În acest scop el preconizează crearea unor mari centre cultural-sportive, în plină natură, de preferat la distanţă egală faţă de două-trei oraşe mari. Aici ar trebui construite stadioane, piscine, cinematografe, teatre în aer liber, restaurante ieftine, parcaje uriaşe. Autorul nu ascunde faptul că ideea sa împrumută cîte ceva din parcurile de cultură sovietice şi din parcurile naţionale americane. El vede realizabilă ideea,

prin efortul concentrat al statului, al colectivităților locale, al autorităților sportive, dacă nu chiar printr-un împrumut național!

În aceste uriașe complexe ar avea drept de sălaș toate disciplinele sportive, cu un public potențial permanent de zeci de mii de spectatori, cu satisfacții pentru toate vîrstele, de la practicanți pînă la privitori.

Așadar, orașul sportiv mutat la țară, ridicînd week-end-ul la rang de activitate zilnică.

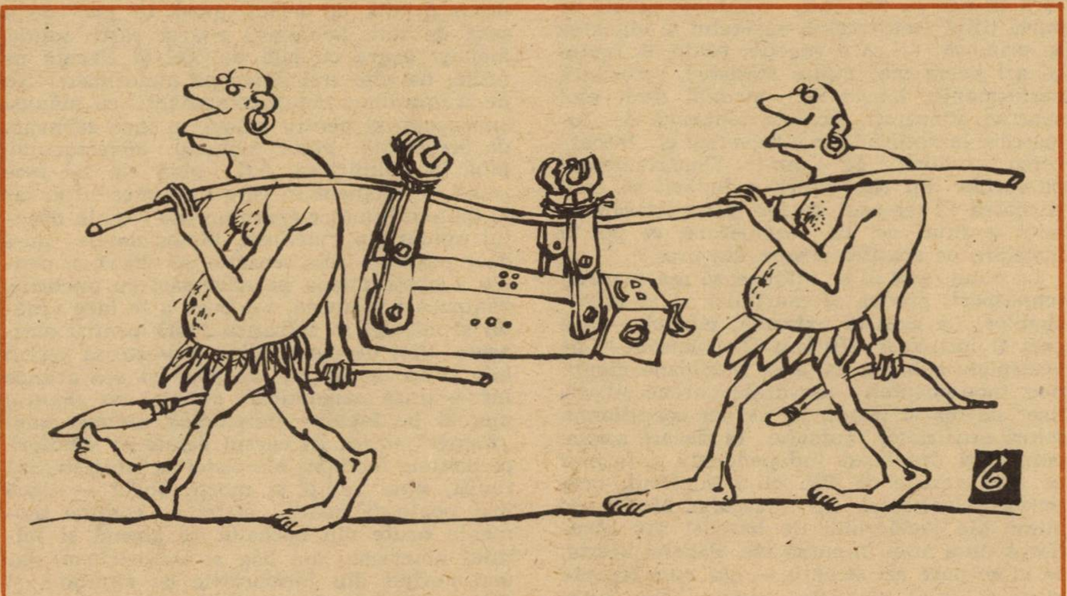
Clubul, acasă sau în oraș ?

DIMPOTRIVĂ, unul dintre cei mai reputați „viitoriști" sovietici, arhitectul N. A. Osterman, prevede apropierea naturii de casa omului. Din pricina artificializării extreme a mediului urban, se ivește necesitatea de a restabili legătura între cadrul creat de om și natură. „Omul — spune arhitectul sovietic — va aspira întotdeauna spre contactul cu natura în stare pură și nu cu natura... amenajată... sub formă de parcuri și zone verzi". Cu toate acestea, în imposibilitatea de a construi numai case joase, N. A. Osterman preconizează „înălțarea" naturii la nivelul caselor înalte, cu terase bogat plantate, un fel de grădini suspendate care să ofere locatarilor, chiar și la etajul 60, „policromia stenică a unui peisaj înflorit".

În toate previziunile care implică un grad mai înalt de viață colectivă se ivesc probleme de adaptare în planul raporturilor sociale. „Unii psihologi — spune arhitecta-șefă din Moscova, Aleksandra Petrușkova — sînt de părere că, pe cît posibil, ar fi de preferat ca locatarii să coabiteze pe baza unei vieți profesionale comune care, de regulă, apropie oamenii și îi sudează ca grup social. Alții consideră, dimpotrivă, că idealul ar fi să se asigure o extremă diversitate a profesiilor, pentru a recompune astfel echilibrul relațiilor sociale spre care omul aspiră după orele de muncă".

Homo ludens în mileniul viitor

CUM se manifestă „foamea de timp" în faza în care mașina se substituie omului în domeniul efortului fizic ? Iată întrebarea pe care și-o pune primul cronicar român al anului 2000, Mircea Malița : „Cum va fi folosit timpul liber, vast, intim, nestînjenit din viața omului, în anul 2000 ?". El consideră că „omul anului 2000 va gîndi creator în timpul zilei, seara va practica o meserie, ca să-și întrețină simțurile și calitățile fizice, practicînd sporturi ale dexterităților". Din păcate, autorul nu precizează care ar putea fi sporturile respective și, din acest punct de vedere, el ne rămîne dator. În schimb, speculațiile sale privitoare la jocuri sînt demne de atenție : „Nimic nu este mai agreabil și mai conform cu natura omului decît jocul. **Homo ludens** se va deda cu sete la practicarea celor mai diverse jocuri. Toate competițiile dominate de reguli fixe, cu sau fără intervenția hazardului (sporturile fizice fiind un subcapitol nepredominant), vor fi surse de destindere și de ascuțire a anumitor facultăți. Jocurile, avînd aceeași structură matematică cu activitățile economice, cu negocierile și cu unele fapte ale istoriei, ne conduc la o mai bună înțelegere a vieții sociale. Într-un sens, jucători de table pot intui mai bine războiul grecilor cu perșii, iar șahiștii

sînt mai apți să pătrundă natura strategiei nucleare. Jocul de bridge va fi răspîndit între directorii de întreprinderi".

Ecosport contra tehnosport

LINIILE foarte cuminți, aproape normale, ale viitorului sportiv prefigurat pe coordonatele unei activități populare, largi, încep să devină sinuoase, ba chiar să se tulbure atunci cînd abordăm perspectiva sportului de performanță. Dacă ar fi să-i credem pe cei mai timizi dintre anticipatori, ziua de mîine nu ne rezervă mai mult decît creșterea părții spectaculare a competiției. Cei mai subtili merg pînă la a vorbi de sportul viitorului ca despre un fel de artă, cu critici de specialitate și comentarii savante la televiziune, pe marginea unor reluări „au ralenti". Teamă ne e că pășim pe un teren idilic.

Americanii, cunoscuți pentru performanțele de imaginație galopantă, văd viitorul sportiv hiperbolic în oricare din cele două direcții pe care le atacă. Ei au găsit și nume adecvate acestor direcții. Prima se cheamă **ecosport,** care s-ar naște din relația omului cu mediul înconjurător și ne trimite cu gîndul la ecologie. Ecosportul se află la o extremă care-și manifestă fățiș disprețul față de tot ce e tehnologie și artificialitate în viața omului, deci și în activitatea sportivă. Partizanii acestei extreme prevestesc o eră a jocurilor naturale, nestructurate, alese liber și improvizate, uneori fără reguli și adesea fără rezultat declarat. Ei au lansat ideea că „marcarea scorului arată că sportul respectiv nu e destul de interesant în sine", ci are nevoie de semne exterioare pentru a-i mări atracțiozitatea. Tabloul acesta „ecosportiv" — al unor oameni aflați pe o pajiște, spunîndu-și fără premeditare „hai să ne jucăm de-a..." și fără să știe ce vor juca — tabloul acesta ar purta titlul „întoarcerea sportului la vigoarea sa primară" — ca o reacție, poate, la faptul că azi avem mai multe statistici, recorduri, performanțe, tabele de medalii decît eroi sportivi adevărați. Această tentativă de „întoarcere la natură" are și reversul ei : întoarcerea naturii la om ! Departamentul parcurilor din New York a hotărît să construiască 12 terenuri de joc transportabile — mici terenuri de joc temporare, ce pot fi instalate pe spațiile virane din oraș !

La polul opus ni se înfățișează așa-numitul **tehnosport,** produs al mașinilor și al tehnicienilor. La această extremă, tabloul — așa cum îl întrevede William O. Johnson — ne transpune sub cupola unor stadioane gigantice, monumentale, adevărate „arene sibaritice" de lux și trîndăvie, cu aer condiționat, soluri artificiale, butoane la fiecare scaun, permițînd derularea independentă a fazelor pe mici ecrane de TV, cu posibilități, prin senzori electronici, de a asculta bătăile de inimă ale jucătorului de baschet sau răsuflarea unui atlet în cursă etc. Tabolul acesta, ce ni se pare azi straniu — așa cum trebuie să le fi părut bunicilor noștri cînd Jules Verne le-a vorbit despre o posibilă călătorie spre Lună — tabloul acesta nu mai ține strict de sport, ci de exhibiția — să zicem — sportivă.

Viziuni grandioase înflăcărează imaginațiile, dar nu-s chiar toți făuritori de „castele în Spania". O directoare de teatru din Anglia, Joan Littlewood, preconizează un „teatru în care versatilitatea să fie maximalizată", un plan fantastic pentru un imens „palat de distracții" — pe care Alvin Toffler îl numește „primul spațiu uriaș mobil din lume" — „în care să se poată prezenta orice, de la o piesă de teatru la un miting politic, de la un spectacol de dans la un meci de lupte greco-romane".

Soluția „rollerball"

UN cineast american, Norman Jewison, a supralicitat, încercînd o sinteză a viitorului prin imagini sportive, în filmul care a făcut furori, mai puțin datorită calităților sale artistice, cît datorită scenelor de o excesivă cruzime. Gîndit în maniera „science-fiction", filmul se intitulează „Rollerball" și prezintă o presupusă societate a anului 2018, o societate — în concepția realizatorului — plictisită, total automatizată, o „societate de consum" idealizată, care nu mai cunoaște nici foame, nici război, nici poluare, nici criminalitate, nici probleme demografice. Unei asemenea societăți, lenevită în lux și opulență, ca altădată pătura patricienilor în Roma antică, nu-i rămîne altceva decît abandonul simțurilor în surogatul de perversitate al unor sîngeroase competiții cu trăsături sportive. Căci ce este „rollerball" ? Un joc de gladiatori inventat de o minte malefică. Două echipe de cîte zece bărbați, echipați mai abitir ca astronauții, gonesc pe pista unui velodrom o bilă de metal „pusă în joc" de o gură de tun. Echipierii poartă căști solide, mănuși negre cu țepi de oțel și circulă pe rotile, ba cîte trei chiar pe motociclete. Nu de frumusețe-s dotați combatanții cu mănuși înțepoșate, ci pentru a lovi, și încă zdravăn, de preferință peste obrazul adversarului, pînă la nimicirea lui, pînă la a-l face „out" — moment în care mulțimea urlă, iar pe tabloul luminos apare un bec roșu în dreptul numărului victimei. Motocicletele nu-s doar pentru a crea senzația de viteză, ci pentru a obstrucționa pe adversari cu pneurile, pentru a-i răsturna, a-i buși, a le face vînătăi și cucuie, în sălbatica luptă pentru obținerea bilei de metal. Cine reușește să rețină bila timp de un tur de pistă și s-o arunce într-o țintă magnetică, obține un avantaj marcat pe tabela electronică, aidoma unui „flipper" uriaș. În cursul dementei vînători, pe pantele înclinate ale pistei se înregistrează răniți, grav răniți și morți. Jocul — dacă mai poate fi numit astfel — conține momente brute din hocheiul pe gheață și fotbalul american, din box și motociclism, dar mai curînd din încăierările de circiumă și din accidentele de circulație. Luptă de gla-

diatori tehnicizaţi sau satiră modernă a brutalităţii, denunţare a violenţei în sport ? Cine poate şti ?

Surfing, deltaplan, skating-board

TENDINŢA sportului de înaltă performanţă de a călca tot mai îndrăzneţ pe tărîmul industriei spectacolului este evidentă încă de pe acum. N-ar trebui să ne fie ruşine a recunoaşte că pentru o mare parte a omenirii — datorită transmisiilor televizate — pînă şi Jocurile Olimpice seamănă cu un imens **show**, mai mult sau mai puţin regizat, în care adesea sinceritatea concurentului e luată drept expresie a interpretării. Alunecarea spre spectacol este evidentă mai ales acolo unde în viaţa — altădată pură — a sportului intervin interese financiare, comerciale, industriale. E suficient să urmărim ce se întîmplă în „înalta societate" a schiului alpin, unde e foarte greu să mai faci distincţie între publicitate, sport şi negustorie. Nu e de mirare că în unele ţări se vorbeşte tot mai mult de introducerea în conducerea sportului, a cluburilor, ba chiar şi a federaţiilor, a unor mijloace împrumutate din arsenalul industriei, al managementului.

După alte opinii, sportul se va supune (dacă nu chiar înrobi) tehnicii aflată în evident iureş. Se pronostichează un **boom** al disciplinelor sportive mai tehnice, iar cunoscutul om de ştiinţă sovietic Nikolai Ozolin nu se sfieşte să întrevadă competiţii pe deltaplane !

De pe acum au intrat în arena olimpică întrecerile planşelor cu velă, cunoscute sub numele de **surfing.** Ca mîine îi vom vedea pe tinerii (ba chiar pe foarte tinerii) competitori, cocoţaţi pe planşe cu role (aşa-numitele **skating-board**), urcînd şi coborînd pante de beton special construite, făcînd salturi incredibile, care implică, obligatoriu, portul căştii de protecţie ! Nu e oare semnificativ faptul că au cerut acreditarea în cadrul sporturilor olimpice discipline atît de noi, uneori chiar ciudate, ca schiul acrobatic, orientarea pe schiuri, gimnastica acrobatică, squash-ul, înotul cu palmare, culturismul, nataţia subacvatică, taekwondo-ul (una din artele marţiale din familia karate) etc. ?

Sigur că în acest viitor (totuşi ipotetic) terenurile cu suprafeţe artificiale nu vor mai depinde de capriciile climei. S-ar putea ca arbitrajele să se efectueze (spre fericirea boxerilor, scrimerilor, patinatorilor, tenismanilor, săritorilor de la trambulină şi a altora) prin mijloace tehnice, cum ar fi senzorii electronici montaţi fie pe liniile de tuşă ale terenurilor, fie pe mănuşile de box, pe corpurile luptătorilor. Mai mult, se vorbeşte chiar de aplicarea în sport a studiilor de comportament la astronauţi şi — pe aceeaşi linie — nu e departe probabil ziua cînd vom înregistra recorduri şi în Cosmos !

Asemenea tendinţe vor cere o specializare tot mai strictă, vor impune sportivului să se consacre pînă la exclusivitate disciplinei sale şi vor crea un torent de concurenţe nestăvilite pornite pe un bizar tobogan invers, nu în jos, ci în sus, spre vîrfurile niciodată

invulnerabile ale recordurilor, spre performanţe cărora nu li se potrivesc cuvintele latine „nec plus ultra". În acest caz, însă, există pericolul — de altfel iminent — ca masa de spectatori să crească nemăsurat, pe măsură ce scade numărul sportivilor de pe stadion. Iar în presupunerile cele mai pesimiste, ne putem aştepta ca într-o societate sedentară să survină totuşi nevoia descărcărilor emoţionale şi atunci vor apărea, tot mai des, ca spectacole televizate sau în arenă, sporturile de luptă, violente şi ades contrafăcute (de tipul „catch as catch can").

Dacă asemenea previziuni s-ar adeveri, împotriva raţiunii umane (în care trebuie să credem, în continuare, cu îndîrjire), atunci viziunile fantastice şi morbide ale unora ne vor prezenta pe omul de mîine nu ca pe un **homo ludens**, ci ca pe un homuncul, ridicol şi absurd.

Idealul de frumuseţe al zilei de mîine

UNII sociologi moderni exprimă, dimpotrivă, opinia că sportul de performanţă va decădea în viitor, tocmai datorită propriilor sale excese. Performanţele vor deveni tot mai dificile, pretinzînd un regim de muncă şi de viaţă care unilateralizează individul. Or, se pare că acest tip uman va fi în contradicţie cu modelul uman al anului 2000, previzibil ca o fiinţă situată la un nivel de echilibru superior.

Iată o contradicţie căreia e destul de greu să-i găseşti soluţia. Dezvoltarea societăţii moderne, exigenţele ei arată că tipul omului Renaşterii, ca simbol al plurivalenţei, nu mai e posibil în societatea actuală, deoarece specializarea devine tot mai îngustă şi mai tiranică, ţinînd seama de dezvoltarea ştiinţei în toate domeniile. Ne aflăm la începutul unei perioade excepţionale din punctul de vedere al perfecţionării omului. Asistăm la marea revoluţie tehnico-ştiinţifică. Cum se va solda influenţa acestei revoluţii asupra omului, e greu de răspuns cu decizie, deocamdată.

Problema muşchilor, a unei anumite staturi, se schimbă în conceptul de „frumos". Lucrurile se vor schimba fundamental. Alimentaţia va fi mai judicios calculată şi combinată. Exerciţiul fizic în aer liber va deveni un bun general. Atîta vreme cît această armonie a fizicului şi psihicului rămîne un element exemplar, care evoluează odată cu gîndirea societăţii, cu necesităţile, ideea de artă şi de frumos va evolua în coexistenţă cu recordurile sportive.

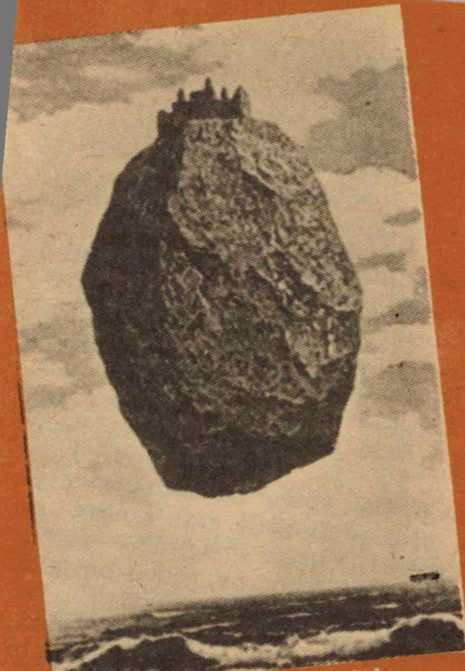
Alvin Toffler merge mai departe, subliniind că progresele rapide în genetică permit credinţa că vom putea crea oameni după voie. Rămîne doar întrebarea : ce fel de oameni vom dori a crea ? Care va fi standardul nou de frumuseţe fizică ? Oare cel dat de culturişti, cu masa musculară hiperbolizată, dar cu mobilitatea redusă ? Toffler însuşi — adaptîndu-se idealurilor unei anumite societăţi — lasă alegerea deschisă între „atleţi specializaţi pentru diverse jocuri sportive" şi „hiperatleţi erotici"...

Specializarea se manifestă însă nu numai în ordinea umană, într-o epocă în care tehnica urmează să ne scutească tot mai mult de nevoia de a munci în sens fizic. Tipurile de distracţii se vor înmulţi cu repeziciune : hobby-uri, jocuri, sporturi, divertismente de tot felul. Dar concomitent — pretinde Toffler — se vor naşte „subculte" bazate pe angajarea totală într-o formă oarecare de distracţie, care devine stil de viaţă. Grupuri de planorişti, automobilişti, motociclişti, plonjori subacvatici creează o lume proprie de dimensiuni reduse, o „sectă" bazată pe o distracţie (pasiune) comună şi organizată în jurul unei invenţii tehnice. Urmează deci — se presupune — o epocă de specializare uluitoare a distracţiilor.

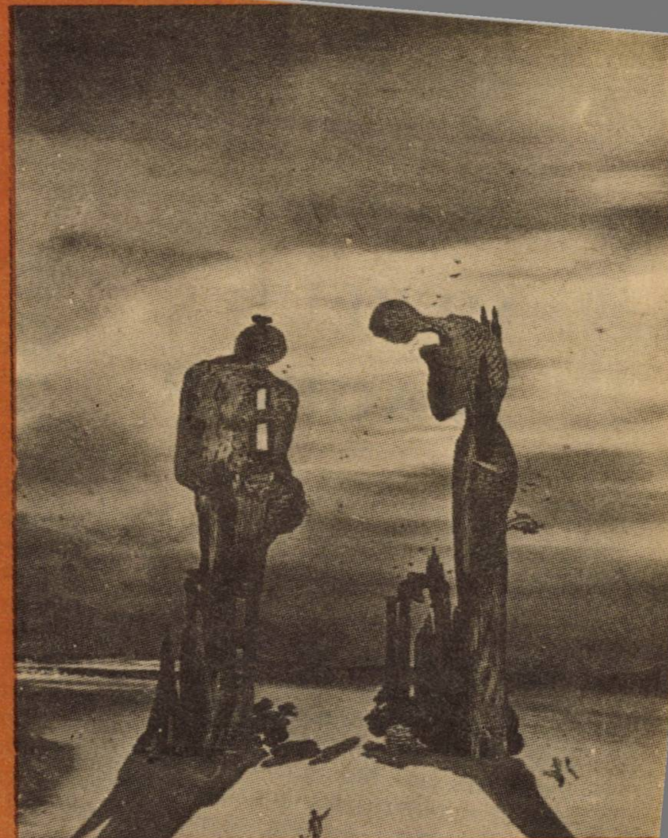
Majoritatea anticipatorilor din Occident prezintă evenimentele viitorului ca date implacabile, aproape fatale. Aceşti gînditori fac o mare nedreptate Omului (cu O mare), ignorînd capacitatea sa de a interveni în făurirea propriului său destin. Noi avem încredere în această capacitate şi sîntem siguri că — pe temeiul vastului ei fond de imaginaţie, inventivitate, fantezie creatoare, inteligenţă, perspicacitate şi simţ dezvoltat al anticipaţiei — omenirea îşi va clădi şi în domeniul sportului un edificiu solid, potrivit necesităţilor ei vitale, fiziologice şi spirituale, potrivit dorului ei de sănătate şi de joacă.

Modesta noastră încercare de a scruta ziua de mîine, de a vedea ce va fi în anul 2000, poate părea hazardată, cînd nu se ştie prea bine nici ce va fi la viitoarele Jocuri Olimpice...

O revistă sportivă în limba spaniolă, cu mult simţ al anticipaţiei, se intitulează „Deporte 2000" ; în literele ei tipografice nu răzbat decît trecutul şi prezentul. Atunci poate e mai potrivită o cugetare a lui Albert Einstein, care spunea : „Nu mă gîndesc prea mult la viitor ; vine el şi aşa destul de repede..."

RENÉ MAGRITTE : **Castelul din Pirinei.**

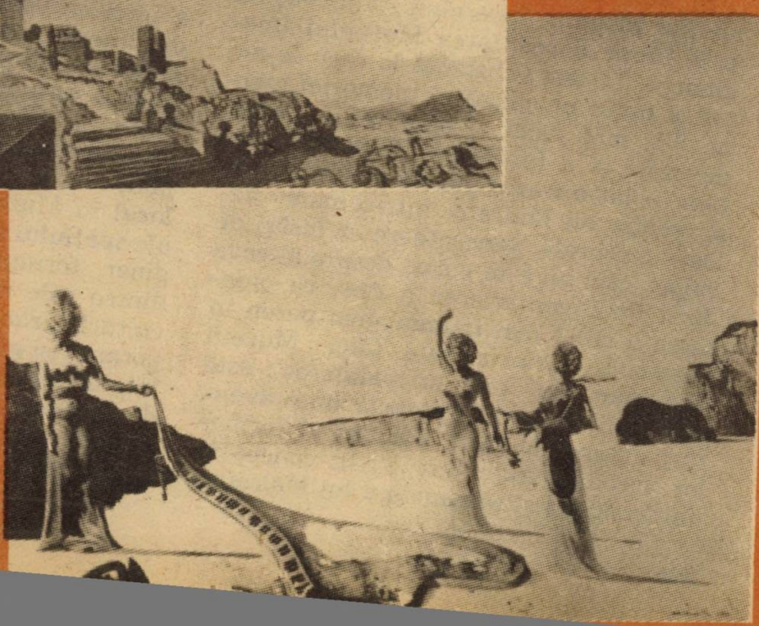

SALVADOR DALI : **Reminiscență arheologică**

ARTE

SALVADOR DALI : **Ecou antropomorfic**

SALVADOR DALI : **Femei cu capete de flori găsind pe plajă rămășițele unui pian cu coadă.**

MUZEUL IMAGINAR

„S-AR SPUNE că în artă timpul nu există. Înţelegeţi, ceea ce mă interesează este descompunerea, transformarea acestor opere, viaţa lor de profunzime care este făcută din dispariţia succesivă a generaţiilor umane. În definitiv, orice operă de artă devine un mit" — scria André Malraux expunînd o idee ce-l va urmări constant de-a lungul unei extraordinar de fertile existenţe de creator, istoric de artă, eseist şi filosof al culturii. O sintetizează el însuşi spunînd : „N-am dorit să scriu o istorie a artei... nici o estetică : ci să descopăr semnificaţia pe care o are prezenţa unui etern răspuns pe care i-o pune fiecărui om particula sa de eternitate..."

Şi, iată, dînd o semnificaţie posibilă acestui răspuns, încercînd — şi reuşind prin ideea şi realitatea Muzeului Imaginar — să dea substanţă la ceea ce am putea numi un miraj al memoriei eterne. Vis mai vechi al omenirii — temă, devenită şi a literaturii de science-fiction — iat-o transfigurată prin gîndirea şi creaţia lui Malraux într-o mare valoare culturală, generatoare ea însăşi de valori, căci nu este vorba despre altceva decît de inventarierea a ceea ce omenirea a creat mai frumos, mai peren în ansamblul istoriei sale. Căci Muzeul Imaginar „nu este un palmares : este mai întîi de toate expresia unei aventuri umane, imensul evantai al formelor vreodată inventate...". În concepţia universalistă şi umanistă a lui Malraux, „Muzeul Imaginar este sugestia unui vast posibil proiectat prin prisma trecutului, revelaţia unor fragmente pierdute în obsedanta plenitudine umană, unite în comunitatea prezenţei lor niciodată înfrîntă... Căci Arta este un Anti-Destin... Arta înseamnă operele reînviate..."

S-ar putea spune că Malraux trasează, prin definiţiile date a ceea ce şi-a dorit a fi Muzeul Imaginar — profilul unei *Utopii* moderne, cetate bîntuită de fantasma ideală a perenităţii. Iar fantasticul, în viziunea lui Malraux, se supune artei prin care-şi găseşte unica formă de expresie. „Este foarte important că invizibilul nu prinde formă decît prin intermediul artei, chiar dacă este departe de a se concepe drept artă. De unde o putere fascinantă a artistului — puterea de a sugera, prin creaţiile sale, ceea ce scapă invariabil privirii oamenilor." Excelentă definiţie, prin extrapolare, şi pentru literatura ştiinţifico-fantastică şi universul pe care încearcă să-l definească.

În paginile ce urmează, prezentăm, mai întîi, un text introductiv al lui André Malraux, la al său *„Muzeu Imaginar"* ; apoi, fragmente dintr-un schimb de opinii între André Malraux şi Roger Caillois prilejuite de inaugurarea, în iulie 1973, la Galeria Fundaţiei Maeght, a unei expoziţii „ce poate face parte din imensul Muzeu Imaginar" gîndit de Malraux. Volumul din care au fost extrase a apărut în 1973, editat de către Fundaţia Maeght, cuprinzînd prima mare enumerare, în ordinea dorită de Malraux, a obiectelor care şi-ar găsi locul în Muzeu. Iar definiţiile teoretice ale spaţiului şi finalităţii Muzeului Imaginar, formulate cu strălucire de două dintre cele mai mari personalităţi ale culturii franceze şi mondiale contemporane, îşi găsesc un loc firesc şi necesar într-un almanah dedicat puterii omului de a depăşi, prin imaginaţie şi creaţie. limitele propriei sale condiţii temporare şi planetare.

D.D.

André Malraux la inaugurarea Muzeului Imaginar **de la Saint-Paul-de-Vince, în 1973, în fața tabloului** Lucreția și Tarquinius de **Tintoretto**

ANDRÉ MALRAUX

Introducere la „Muzeul Imaginar"

UN crucifix roman nu era în primul rînd o sculptură, *Madona* lui Cimabue nu era în primul rînd un tablou, chiar și *Atena* lui Fidias nu era în primul rînd o statuie.

Rolul muzeelor în relația noastră cu operele de artă este atît de mare, încît ne-ar fi greu să gîndim că ele nu există și că nu vor exista niciodată, acolo unde civilizația Europei moderne este sau a fost necunoscută ; și că la noi aceste muzee există de mai puțin de două secole. Secolul al XIX-lea a trăit prin ele ; iar noi mai trăim încă din ele, și uităm că au impus spectatorului o legătură cu totul nouă cu opera de artă. Ele au contribuit la eliberarea de funcția lor a operelor de artă pe care le reuneau ; la metamorfozarea în tablouri, pînă și a portretelor. Dacă bustul lui Cezar sau statuia ecvestră a lui Carol Quintul sînt încă Cezar și Carol Quintul, ducele de Olivarès nu mai este decît Velásquez. Ce importanță are identitatea „Omului cu coif" sau a „Omului cu mănușă"? Pentru noi numele lor sînt Rembrandt și Tizian. Portretul încetează de a mai fi înainte de toate portretul unui anume personaj. Pînă în secolul al XIX-lea, toate operele de artă au fost imaginea a ceva care exista sau care nu exista, mai înainte de a fi opere de artă. Numai în ochii pictorului, pic-

tura era pictură ; deşi, adeseori era şi poezie. Muzeul suprimă din aproape toate portretele (fie ele chiar şi ale unui vis) aproape toate modelele care le-au inspirat, smulgînd, în acelaşi timp, operelor de artă, funcţia ; el nu cunoaşte nici paladin, nici sfînt, nici Christ, nici alt obiect de veneraţie, de asemănare, de imaginaţie, de decor, de posesiune ; ci numai imagini ale lucrurilor, diferite de înseşi lucrurile pe care le reprezintă, extrăgînd din această diferenţă specifică raţiunea lor de a fi. El este o confruntare de metamorfoze.

Dacă Asia nu a făcut cunoştinţă cu el decît recent, sub influenţa şi îndrumarea europenilor, este pentru că în concepţia Asiaticului, mai ales a celui din Extremul-Orient, contemplaţia artistică şi muzeul erau inconciliabile. În China, plăcerea extremă pe care o provocau operele de artă era mai întîi de toate legată de posedarea acestora, în afară de cazul în care era vorba de artă religioasă ; dar această plăcere se datora în primul rînd izolării operelor de artă. Picturile nu erau expuse, ci desfăşurate rînd pe rînd în faţa unui amator în stare de contemplaţie, fiecare din ele contribuind la înfrumuseţarea sau aprofundarea comuniunii cu lumea. Confruntarea picturilor, ca operaţie intelectuală, se opune profund abandonului care este singurul ce permite contemplarea asiatică ; în ochii Asiei, muzeul, dacă nu este un loc al cunoaşterii, nu poate fi decît un concert absurd în care se succed şi se amestecă, fără pauză şi fără sfîrşit, melodii contradictorii.

De mai bine de un secol, relaţia noastră cu arta nu a încetat să se intelectualizeze. Muzeul impune o investigare a fiecăreia din expresiile lumii pe care le reuneşte, o interogare asupra acelui lucru care le reuneşte. Succesiunea şi aparenta contradicţie a şcolilor au adăugat „plăcerii ochiului" conştiinţa unei căutări pasionate, a unei recreări a universului în faţa Creaţiei. În fond, muzeul este unul din acele locuri în care se naşte cea mai înaltă idee despre om. Dar cunoştinţele noastre sînt mult mai vaste decît muzeele noastre ; vizitatorul Luvrului ştie că în acest muzeu nu va găsi nimic semnificativ din opera lui Goya, nici din a Marilor Maeştri englezi, şi nici din pictura lui Michelangelo, Piero della Francesca sau Grünewald ; şi aproape deloc Vermeer. Acolo unde opera de artă nu are altă funcţie decît aceea de a fi operă de artă, într-o epocă de continuă explorare artistică a lumii, reuniunea atîtor capodopere, din care atîtea capodopere sînt absente, convoacă în spiritul nostru toate capodoperele. Cum ar putea oare acest posibil mutilat să nu ceară tot posibilul ?

De ce este el inevitabil frustrat ? Pînă aici, de ansamblurile de vitralii şi fresce ; de ceea ce este netransportabil; de ceea ce nu poate fi etalat cu uşurinţă, ansamblurile de tapiserii, de exemplu; de ceea ce el nu poate dobîndi. Chiar şi atunci cînd se datorează utilizării perseverente a unor mijloace imense, un muzeu se constituie tot prin succesiunea unor întîmplări fericite. Victoriile lui Napoleon nu i-au permis să aducă „Madona Sixtină" la Luvru, şi nici un mecena nu va aduce la Metropolitan Museum faimosul „Portrait Royal" de la Chartres, sau frescele din Arezzo. Din secolul al XVIII-lea şi pînă în secolul al XX-lea, s-a transportat ceea ce era transportabil ; lumea a văzut deci cum s-au vîndut mai multe tablouri de Goya, decît fresce de Giotto. Astfel, muzeul, născut într-o vreme cînd tabloul de şevalet era singurul care reprezenta pictura vie, se constituie într-un muzeu nu al culorii, ci într-unul al tablourilor ; nu în muzeul sculpturii, ci în cel al statuilor.

CĂLĂTORIILE de cunoaştere a capodoperelor artistice completează muzeul în secolul al XIX-lea. Dar cîţi artişti au reuşit să cunoască ansamblul marilor opere ale Europei ? Gautier a văzut Italia (fără să vadă Roma), la treizeci şi nouă de ani ; Edmond de Goncourt, la treizeci şi trei de ani ; Hugo, cînd era copil ; Baudelaire, Verlaine, niciodată. Totuşi, călătoria în Italia era o tradiţie. Mai erau vizitate şi regiuni din Spania, din Germania, poate şi din Olanda ; adeseori, lumea mergea să cunoască Flandra. Mulţimea atentă

de amatori care se precipita spre Salon, publicul celei mai bune picturi a timpului, trăia din Luvru. Baudelaire nu a văzut operele capitale ale lui El Greco, şi nici pe ale lui Michelangelo, Masaccio, Piero della Francesca, Grünewald, Tizian, Hals, — nici pe acelea ale lui Goya, deşi exista Galeria din Orleans... „Farurile" sale încep în secolul al XVI-lea.

Şi totuşi ce a văzut poetul ? Ce au văzut, pînă în 1900, toţi aceia ale căror reflecţii asupra artei rămîn pentru noi revelatoare sau semnificative, şi despre care presupunem că abordează aceleaşi opere ca şi noi ; că referinţele lor sînt aceleaşi cu ale noastre ? Două sau trei muzee mari, şi fotografii, gravuri sau copii ale unui mic număr din capodoperele Europei. Cît despre majoritatea cititorilor acestor scriitori, se poate spune şi mai puţin. În cunoştinţele artistice ale vremii exista deci o zonă vagă, căci a confrunta un tablou de la Luvru cu un tablou din Florenţa, de la Roma sau Madrid, însemna, de fapt, confruntarea între un tablou şi o amintire. Memoria optică nu este infailibilă, şi adeseori studiile succesive apăreau la un interval de mai multe săptămîni. Din secolul al XVII-lea şi pînă în secolul al XIX-lea, tablourile, reproduse prin gravură, au devenit gravuri, conservîndu-şi (relativ) desenul, tablourile şi-au pierdut culoarea căreia i s-a substituit, nu prin copiere ci prin interpretare, expresia sa în negru şi alb; tablourile şi-au pierdut şi dimensiunile, căpătînd forme limitate. Fotografia în alb-negru, în secolul al XIX-lea, nu era decît o gravură mai fidelă. Amatorul de artă din acea vreme a făcut cunoştinţă cu pînzele aşa cum noi am cunoscut mozaicurile şi vitraliile pînă la războiul din 1940...

AZI, un student dispune de reproducerea în culori a majorităţii operelor magistrale, descoperă o mulţime de picturi de mai mică valoare, artele arhaice, sculpturile indiene, chinezeşti, japoneze şi precolumbiene din epocile de aur, o parte din arta bizantină, frescele romane, artele sălbatice şi populare. Cîte statui erau reproduse în 1850 ? Albumele noastre îşi găsesc în sculptură — pe care monocromia a reprodus-o mai fidel decît a reprodus tablourile — domeniul lor privilegiat. Luvrul (şi unele din anexele sale) erau cunoscute, şi oamenii îşi aduceau aminte de ele aşa cum puteau ; în prezent, dispunem însă de atîtea opere semnificative pentru a suplini sincopele memoriei noastre, încît nici cel mai mare muzeu nu le-ar putea cuprinde.

Căci *Muzeul Imaginar* va împinge dincolo de orice limită confruntarea impusă de muzeele propriu-zise : răspunzînd la apelul acestora, artele plastice şi-au inventat propria lor imprimerie.

Traducere de Daniela DOBROIU

(Din „Le Musée Imaginaire", Gallimard, pag. 9—12).

SCHIMB DE OPINII ROGER CAILLOIS — ANDRÉ MALRAUX

ROGER CAILLOIS

UN SCRIITOR deschis spre lume aşa cum rar au mai fost alţii şi care ştie mereu să forţeze spiritul spre o nouă viziune. Totul este în ton, în formulă, într-o inedită artă a convingerii pe care a făurit-o pentru a-i servi, după chipul şi asemănarea sa : abruptă şi decisivă, aşa cum este şi el. Nici nu discută, nici nu argumentează : o gîndire cît se poate de puţin discursivă. Porneşte de la o evidenţă întrevăzută şi, pentru a o impune, redistribuie datele problemei. Modifică relaţiile, perspectiva, înlătură o aparenţă, pune accentul pe un anume detaliu neglijat. Şi iată că, din elementele reînnoite printr-o dispunere nepre-

văzută, străfulgeră un adevăr care dintr-o dată pare irecuzabil si care rămîne fecund chiar şi după ce examenul raţiunii i-a adus o necesară temperare. Nu numai că răspunsul precedă întrebarea : el o organizează, o aşază la locul ei, o completează şi, la nevoie, o justifică. De unde şi acele străfulgerări specifice la care apelează André Malraux, atît în eseuri cît şi în romane, el ştiind să renunţe la tranziţii. La el, un roman este mai puţin desfăşurarea unei „istorii", cît succesiunea unor scene semnificative soluţionată deseori printr-o brutală schimbare de perspectivă, totodată imprevizibilă şi obligatorie, aproape aşa cum se întîmplă în tragedia greacă şi în romanul poliţist (şi nu mă miră că a sesizat atît de repede înrudirea lor). Mereu acelaşi demers gîfîit de intuiţii precipitate pe care autorul le-a lăsat să-şi ascută încet, în umbră, lama expresiei lor, tăişul lor cel mai eficace. Enunţul este demascat pe neaşteptate, aşa cum în jocul de şah se recurge la figura decisivă cu piesa principală. Şi atunci se arată cu atît mai percutant (unul dintre adjectivele preferate ale autorului, cel puţin în conversaţia sa) cu cît surpriza se adaugă la ceea ce el dezvăluie ca flagrant şi indiscutabil.

Orice scriitor de forţă îşi creează astfel o retorică proprie, o alură inimitabilă prin care se face recunoscut şi care stupefiază. Iar Malraux, aşa cum am spus, atent asupra universului, a fost aproape încă de la început lipsit de cochetăriile şi slăbiciunile lumii verbale şi închise specifice oamenilor de litere. În primul rînd, pentru că este omul generozităţii şi luptei, om al războiului, mai precis al războiului civil. Într-adevăr, nu visează nici la expansiune, nici la hegemonie, dar în orice ţară (şi, în ultimă instanţă, şi în ţara sa), el se alătură rîndurilor celor care au afinităţi cu exigenţele sale. Este omul angajamentului şi al solidarităţii, nu al unui destin local sau istoric, în acest sens mai mult partizan decît patriot. Expus, expunîndu-se, luptă cu arma în mînă, cum a spus-o, alături de cei care merg la război fără să le placă. În afară de aceasta, şi mai tîrziu, om politic, adică al responsabilităţilor şi deciziilor, îşi cîntăreşte cuvintele pentru că aceste cuvinte îl angajează, ceea ce nu-l opreşte nicidecum să rămînă un om al scrisului, un om al stilului. De aici, îmi imaginez, dispreţul pe care îl manifestă, pe bună dreptate, faţă de tenebrosul şi labirinticul inconştient ca şi faţă de resursele prea docilei dialectici : unul dintre purtătorii săi de cuvînt declară că Malraux judecă omul în funcţie de ceea ce acesta realizează, nu după mizerul ghem de secrete ascunse care constituie viaţa sa interioară.

În aceste condiţii, autorul, conform etimologiei, nu cel care creează sau care execută, ci acela care sporeşte — autorul nu caută să imprime, prin alchimie, un sens mai pur cuvintelor tribului, ci conferă, firesc, celor mai comune dintre ele un sens mai imperios, aproape dramaturgic, mai precis de la început, mai exigent.

DIMENSIUNEA UNIVERSALĂ

Expus planetei în întregime. În linia lui Jules Verne şi Spengler, în acelaşi timp cu Toynbee şi Saint-John Perse, Malraux face parte dintre acei puţini oameni care, înaintea celorlalţi, au conştientizat unitatea asteroidului cu ciclicitatea vicisitudinilor istoriei. Aventura, explorarea, exploatarea întinderilor virgine au îmbogăţit analele cu o cucerire care se încheie cu lucrările Transamazonienei în momentul în care primii cosmonauţi inaugurau un alt fel de aparatură.

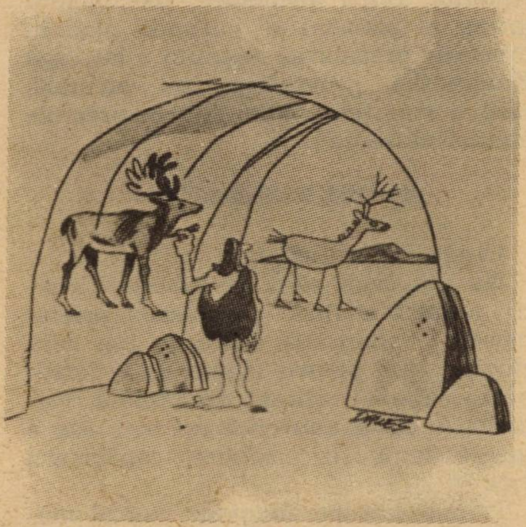
Fondarea imperiilor, promulgarea codurilor, a calendarelor, lenta pregătire a lexicurilor, a abecedarelor, a cadastrelor, a farmacopeelor, tabelele de corelaţii între ierarhiile concurente, repartizarea (sortarea, filtrarea) competenţelor, sistemele de măsuri şi greutăţi, fiecare repertoriu, fiecare paradigmă, fiecare reţea ce asigură permanenţa instituţiilor şi moravurilor şi care conferă fiecărei culturi stabilitatea şi originalitatea sa inalienabilă, înrudind-o, totodată, cu toate celelalte ale lumii prin aceeaşi poftă de exactitate şi perfecţiune, aceasta a fost cea de-a doua dintre stupefiantele enumerări, prealabile descoperirii unei conivenţe gene-

rale, la rîndul ei la fel de indisolubile și secrete.

Lui André Malraux, întîmplarea sau destinul, care este celălalt mod de a citi același text, i-a rezervat domeniul cel mai ambiguu, misterioasa sintaxă a simulacrelor prin care animalul, pe care-l definește ca fiind singurul ce știe că trebuie să moară, se arată totodată și singurul care știe să adauge lumii din care s-a născut opere care să fie altceva decît adăposturi, vizuini sau hambare, date noi care reflectă și prelungesc universul, fiind în același timp primite de specia umană ca o achiziție pentru totdeauna, un miraj al eternității. De unde patima scriitorului în a decela în artă o menire ce depășește pura estetică. În operă, frumusețea apare drept o calitate aproape în exces, strălucire superficială acordată prin surplus. Perfecțiunea formală, contrar valorii expresive, nu devine perceptibilă decît atunci cînd e privată de ambiția profundă pe care, inițial, trebuia s-o satisfacă. Diversitatea stilurilor diseminează un limbaj sacru, cu nenumărate alfabete care reiau și continuă același solilocviu solemn. Dacă acest înalt limbaj traduce nevoia de a reprezenta lumea zeilor ce se află dincolo de moarte, el întreține în același timp certitudinea — pe jumătate presentiment, pe jumătate sfidare, protest și consolare — că dacă zeii n-au creat omul ca ființă nemuritoare, acesta dispune de un mijloc de a dovedi că ei au fost timizi și, pe ocolite, să îmblînzească blestemul [...].

REFERINȚA ÎNDEPĂRTATĂ

Peste tot, deci, medaliile și frescele, bijuteriile și poemele, efigiile și cadențele sînt mărturia unui aspect real sau visat al lumii. Oamenii n-au cunoscut o altă dorință mai tenace și împărtășită, decît aceea de a lăsa în urma lor un blazon, o piramidă, o marcă a trecerii lor prin lume. Grămada de pietre în echilibru lăsată de un nomad imită mai tîrziu orice efigie, chip sau ritm capabil să întindă o capcană memoriei. Astfel, permite omului, printr-un fel de procură, să ocupe un loc într-un univers mai stabil, desigur, și el supus universalei disoluții, urmînd a se întoarce în țărînă, dar nu atît de curînd. Îi procură astfel iluzia unei longevități, aproape existența unei constelații. Certitudinea dispariției, fantasmagoria unui decor mai puțin friabil acționează — la nivelul sufletului omenesc ca și la cel al cetății — ca un stimulent. Acela care — într-o scurtă suită de catrene — a încercat să reunească pe expozanții încă rari ai unei schițe de *Muzeu Imaginar* al căror geniu se înrudește în multe puncte cu cel al lui André Malraux, n-a greșit definind tentativa pătimașă prin care fiece cultură, la rîndul său, își murmură testamentul ca pe un ***...arzător suspin ce trece din veac în veac...***

Stranie, constantă și aproape inexplicabilă revendicare. Și au împărtășit-o cele mai umile triburi ca și popoarele civilizațiilor agonizante, rebelul ca și despotul. Și nu s-ar putea traduce printr-un capriciu sau un accident.

ȘOCUL ÎN REPLICĂ

Iată inventarul general conceput și amenajat în economia sa esențială : exact contrariul unei istorii a artei, mai degrabă un tablou cu intrări multiple, un tablou al intențiilor, continuităților, osmozelor, paroxismelor și impasurilor ce-i asigură unitatea dar și răspîntiile. În același timp, tabla de șah a raporturilor inextricabile dintre opere și climat, tehnică, moravuri, putere, bani,

credință. După anchetare, patrimoniul întreg al planetei se cufundă pînă în mileniile preistoriei, anexînd o întreagă Kamceatkă geografică sau mentală, fără a mai ține cont de resurecțiile metamorfozante [...]

ANDRÉ MALRAUX

Dragă Roger Caillois,

Nu pot decît să-ți mulțumesc pentru această analiză perspicace, prietenească și admirabil condusă. Dar concluzia pune, pentru prima dată, întrebarea capitală ridicată de *Muzeul Imaginar,* a cărui existență nu mai este o incertitudine : ce *valoare* capătă aici arta ? [...]

Primul *Muzeu Imaginar,* cel al memoriei și gravurilor, a fost supus frumosului ideal, cu o latură venită de la „natură" ; idealizare și realism. Totuși : „Luați de aici mizeriile astea !"

Al doilea s-a născut dintr-un pluralism. Mai întîi, din opoziția, mai tîrzie decît ar părea la prima vedere, între arta medievală creștină și arta clasică. În pictură, din opoziția între Veneția și Roma : Delacroix a fost pentru Tizian, trecînd prin Rubens, ceea ce Ingres a fost pentru Rafael. Apoi, cu ajutorul expertizelor și fotografiei, *Muzeul Imaginar* a descoperit marile arte religioase ; sculptura romană a primit la sînul său marile arte ale sculpturii chineze, indiene, mexicane. Credința rivaliză cu frumusețea.

În sfîrșit, al treilea *Muzeu Imaginar,* al nostru, le înglobează pe primele două, nu fără a modifica muzeul clasic și golind sălile romane. El anexează epocile foarte vechi și artele sălbatice, Sumerul, plăcile stepelor, fetișurile. Conflictul început între Chartres, poate Atena, și cu siguranță lumea romano-elenistică capătă astăzi întreaga amploare, întregul sens.

Nici explorarea, nici fotografia, nici chiar arta modernă nu ar fi fost deajuns pentru a reînvia artele sălbatice. Sufletul Muzeului imaginar este metamorfoza zeilor, a morților și a spiritelor în sculpturi, atunci cînd și-au pierdut caracterul sacru. De unde un limbaj nou, distinct de cel care făcuse să se nască operele respective : limbajul corelației specifice a formelor și volumelor, a formelor și culorilor, căutată de artiști în propriile lor opere și regăsită în catedrale ca și în grotele din Asia, în statuile sumeriene sau malteze, în fetișe și în măști. [...]

Vizitatorii expoziției din cadrul Fundației Maeght se vor găsi în fața întîlnirilor și a opțiunilor unui om născut la începutul acestui secol. Cred că fiecare dintre ei va descoperi, fie că vrea sau nu, propriul său Tezaur, și nu o „Kamceatkă geografică sau mentală". Cred că va presimți o valoare pînă atunci necunoscută lui, cea pe care o va revela acest tezaur. (Nici mai mult, nici mai puțin necunoscută, de altfel, decît domeniul ultimelor forme ale lui Picasso înainte ca el să le fi creat). Cred, în fine, că situația e aceeași și în cazul *Muzeului Imaginar,* considerat în totalitatea sa : acesta își formează Tezaurul, noi nu facem altceva decît să-l descoperim. De aceea nu pot să văd în acest Muzeu o aventură grandioasă și lipsită de sens ; de aceea nu pot spune : nimic nu este în plus. Nimic nu supraviețuiește. Iar artiștii n-ar trebui să-l urmeze pe Picasso într-o creație care pare să-i proclame singurătatea. Și totuși o fac ; și totuși Tezaurul se formează, chiar în sînul unei resurecții ce pare să-i nege posibilitatea existenței. Muzeul nostru imaginar este legat de arta modernă care îl însoțește și îi dă naștere, prin legături mai complexe decît acelea ale analogiei. /.../ Credem că stăpînim Muzeul în timp ce, în realitate, el este cel ce ne alege ; credem că sîntem cei care selectează formele Tezaurului său, cînd ele se nasc din însăși viața lui. Fiindcă se nasc din el și nu din valori preconcepute de noi, le supunem metamorfozei și nu deriziunii. Acest Tezaur există atît de real, încît este prezent în conversațiile din toate atelierele. Mai mulți dintre predecesorii săi s-au crezut nemuritori ; fără îndoială că este primul care știe că nu așa stau lucrurile. Și poate va releva urmașilor noștri valorile pe care le tezaurizează operele sale. /.../

Traducere de Cristian UNTEANU

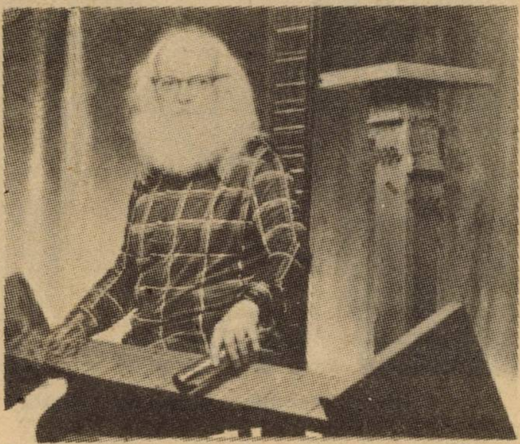
FLORIAN LUNGU

POSIBILĂ FEREASTRĂ SPRE MUZICA VIITORULUI

DEŞI sonoritatea ghitarei amplificate electric era cunoscută din anii '40 (ghitaristul de jazz Charlie Christian a înscris pe disc în 1941 o atare sonoritate !) se poate estima ca punct de pornire în competiția electronică a sunetului LP-ul antologic de la finele anilor 50 numit *Switch on Bach* în care vest-germanul Walter Carlos propunea în premieră muzică polifonică barocă reinvestită expresiv şi timbral prin sound-ul realizat de sintetizator, — moment important şi pentru afirmarea compartimentului „Barock", în care avea să exceleze japonezul Isao Tomita, inginer-muzician de excepţie ; acestuia din urmă i se datorează fascinante explorări în culoarea sunetului, grație cărora opusuri de Debussy, Rimski-Korsakov şi alte pagini ale literaturii muzicale universale — dar şi „Hora staccato" a lui Grigoraş Dinicu — au beneficiat de o nouă identitate sonoră...

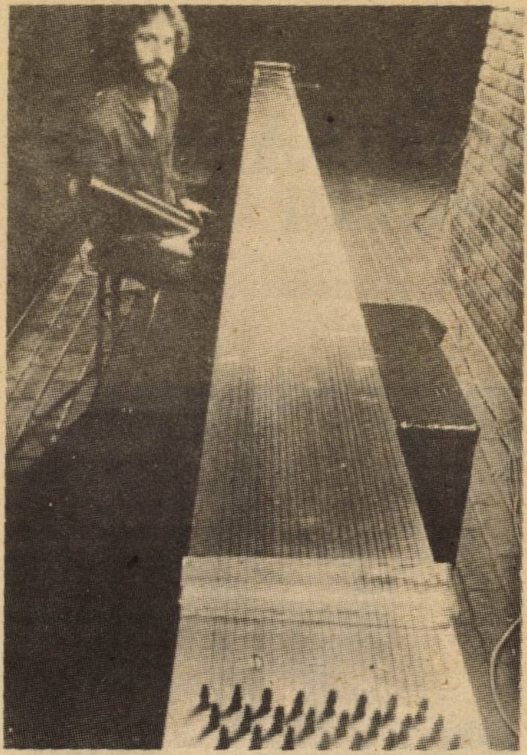
Printre „pionierii" care au avut acces la primele sintetizatoare aduse de peste ocean (o aparatură pe atunci foarte greoaie, ocupînd spaţiul mai multor camere şi funcţionînd cu tuburi electronice), s-a numărat şi Jean-Michel Jarre, deşi debutul său pe arena muzicii electronice a avut loc mai tîrziu...

Referindu-ne la „rock-ul electronic" (fiindcă s-a dezvoltat, în paralel, un drum al căutărilor novatoare de această natură şi în „marea muzică", exponentul nr. 1 — compozitorul Karlheinz Stockhausen — şi emulii săi activînd în perfecţionatul centrul de cercetări şi experimente de la Darmstadt), să menţionăm mulţimea liniilor de filiaţie ramificate în toate direcţiile, conducînd fie la rezultate singulare, fie la tipuri

Ivor Darreg, patriarhul muzicii microtonale

distincte de formulări lexic-muzicale, slujite de grupuri de muzicieni. Nu întîmplător se asociază adesea termenii „rock electronic" cu „rock cosmic", era cuceririi cosmosului aflînd corespondente de exotism şi insolit în planul eteratelor, straniilor irizaţii cromatice ale oscilaţiilor audio emise de generatoare şi modulate cu un larg evantai de filtre electro-acustice. Pentru prima oară, astfel, se proceda la o evadare din domeniul sunetelor produse pe cale „naturală", adică prin punerea în vibraţie mecanică a unor corpuri (corzile lovite, ciupite ori „mîngîiate" de arcuş, percuţia unor instrumente membranofone, a unor plăci metalice, de lemn ori de sticlă, punerea în vibraţie a coloanei de aer din tuburile instrumentelor de suflat etc.), generîndu-se timbruri ori combinaţii de culori sonore nemaiauzite — îndeosebi prin acţionarea asupra „armonicelor" ce însoţesc întot-

Craig Hundley cîntînd la „blaster“

deauna un sunet fundamental. Dacă pînă atunci numărul timbrurilor naturale părea apreciabil, permițînd mixaje și asocieri practic nelimitate (să ne gîndim, de pildă, la cuprinzătoarele disponibilități ale unui ansamblu simfonic, valorificate de pana unui orchestrator iscusit), apariția instrumentelor electronice a expandat în chip considerabil acest univers al posibilului : căci în „inima“ unui sintetizator — chiar de un tip constructiv mai modest — sălășluiesc, cel puțin teoretic, mii de variante de sound... În fapt, caracterul întrucîtva artificial al sunetului electronic, o oarecare lipsă de căldură și de firesc a unei vibrații produse „în eprubetă“ (deși, în mod paradoxal, tocmai instrumentele tradiționale, acustice sînt denumite instrumente „reci“) face ca auzul nostru fiziologic să perceapă sound-ul electronic cumva separat, detașat de timbrul unei viori, al unui flaut ori al unui pian, astfel că mulțimea de combinații presupusă de complexul aparataj de generare și modulare a sonorităților emise exclusiv prin intermediul unui difuzor nu pare atît de diferențiată. Unii muzicieni inventivi, cum este Klaus Schultze — un unicat în peisajul genului — a identificat în *monotonie* un limbaj propriu de exprimare, folosind ostinația, insistența asupra unui „decor sonor“, în care modificările se produc foarte lent, drept justificare estetică a ceea ce semnifică pentru el „muzica ambientală“. Poli-instrumentistul-compozitor Mike Oldfield, în lucrarea sa de referință editată pe discul *„Clopote tubulare“* (1973), a acordat, dimpotrivă, credit maxim „evenimentelor sonore“ celor mai diverse, suprapuse mai mult sau mai puțin logic, unei texturi de bază. Și grupul „Kraftwerk“ și-a definit un arhetip sonor, încercînd însă o creștere a temperaturii expresive prin adiționarea vocilor umane (uneori și ele „metalizate“, „robotizate“ prin filtrul electronic al sintetizatorului).

Statistic vorbind, cele mai multe formații rock de tentă electronică ori doar orientate în unele perioade ale activității lor spre această formă de exprimare au căutat *integrarea* sintetizatorului într-un context arhitectonic-muzical și timbral în care aparatura electronică nu ocupă un rol de exclusivitate : de citat în acest sens grupuri precum „Yes“ (cu al său celebru Rick Wakeman la instrumente electronice cu claviatură), „Pink Floyd“ și multe altele în care tradiționalele instrumente specifice rock-ului au conviețuit cu claviaturile „alimentate la priză“.

Evaluînd cu un ochi critic multe dintre realizările exponenților muzicii electronice — unele de incomparabilă notorietate — constatăm de nenumărate ori dezideratul fascinației timbrale pure, ca parametru precumpănitor în raport cu celelalte elemente constitutive ale artei sunetelor. Instrument atrăgător — dar totodată primejdios prin multitudinea de efecte coloristice lesne comutabile prin potențiometre și clape — sintetizatorul tinde „să-l fure“ pe cel ce îl mînuiește, să-l corupă într-un nesfîrșit „joc“ al timbrurilor. De aceea structura arhitectonică, „forma“ muzicii, construcția compozițiilor respective lasă nu o dată de dorit în numele unui *ideal ludic* cu adresă directă la perimetrul policromiei sound-ului.

O fericită excepţie a oferit-o, de la primele sale discuri de autor, muzicianul grec Vangelis Papathanassiou, care a activat un timp la Paris, stabilindu-se apoi la Londra. Cunoscător în profunzime al aparaturii electronice de producere a sunetului, însă în acelaşi timp stăpînind cu aplomb tehnica de compoziţie şi meşteşugul orchestraţiei, Vangelis a realizat, de-a lungul unei substanţiale discografii, nu doar o foarte diversificată paletă de imagini sonore — apelînd concomitent la coruri, orchestre simfonice, ca şi la glasul de excepţie al colaboratorului Jan Anderson — dar şi evidenţa unui *concept muzical*, a unei *viziuni creatoare* întru totul pertinente, a unei *dramaturgii* a edificiului sonor de amplă respiraţie, de anvergură şi densitate : *Albedo 039, China, Spiral, Heaven and Hell, Chariots of Fire, Curious Electric, See You Later, Mask* sînt cîteva dintre jaloanele unei direcţii a certitudinii în aria muzicii, echilibrînd în chip proporţional construcţia şi emoţia, intuiţia nativă cu profesionalismul...

Mai aproape de zilele noastre, peisajul rock-ului electronic a continuat să se diversifice, să capteze tot mai mulţi adepţi printre melomanii de pretutindeni, să fie acreditat de muzicieni de pe toate meridianele... În încheierea acestor rînduri — care, departe de a putea aborda exhaustiv un domeniu atît de vast, de generos, s-au dorit doar o deschidere spre o perspectivă plină de speranţe, odată cu apariţia unor noi generaţii de sintetizatoare computerizate, din ce în ce mai puţin voluminoase, mai portabile şi mai ieftine ca preţ de cost, — să menţionăm nume mai noi precum acelea ale polonezilor Marek Bilinski, Krzysztof Scieranski, al olandezului Ad Visser şi al compozitorilor noştri Adrian Enescu, Anton Şuteu şi alţii, care încearcă fructificarea disponibilităţilor tehnicii tot mai sofisticate a momentului nu ca un scop în sine, ci ca un auxiliar de exprimare subsumat gîndirii muzicale.

ADINA DARIAN

UN PALMARES ANTI SCIENCE-FICTION

TOPUL 1985 al celor mai rentabile filme din Statele Unite clasează pe primul loc : *Înapoi spre viitor,* iar pe locul patru: *Cocoon* — ambele filme de ştiinţă-ficţiune. Dar cînd, în luna februarie 1986, au fost anunţaţi candidaţii la cea de a 58-a cursă pentru Oscaruri, *Cocoon* — (povestea unui bătrîn întinerit cu ajutorul extratereştrilor) figura numai printre candidaţii la „cel mai bun rol secundar masculin" şi la „cele mai bune efecte vizuale", iar *Înapoi spre viitor,* film produs de cel mai popular regizor al genului din ultimii ani, Steven Spielberg, candida la patru categorii, dintre care doar la una mai importantă : pentru scenariu, muzică, sunet, montaj. De altfel, însuşi Steven Spielberg dezertase ca regizor de pe terenul SF, ce-l propulsase printre cei mai rentabili regizori hollywoodieni. Dezamăgit probabil că nici *Întîlniri de gradul trei* (1977), nici *Extra-terestrul* (1982) nu-i aduseseră recompensa Oscarului, nici pentru cea mai bună regie, nici pentru cel mai bun film — categorii la care fusese desemnat printre candidaţi, trebuind să se mulţumească atunci doar cu un Oscar pentru imagine (*Întîlniri...*) şi pentru muzică, efecte speciale, coloană sonoră (*E.T.*), — Spielberg s-a pregătit să demonstreze că talentul şi populari-

Steven Spielberg

tatea sa puteau fi la fel de valabile şi într-un film cu tematică socială. Regizorul renunţă astfel la eroii săi invincibili ţinînd treaz idealul american al pionierilor de odinioară, reactualizat la frontierele intergalactice şi aduce în prim plan lupta pentru cîştigarea conştiinţei de sine şi impunerea propriei demnităţi, faţă de familie şi de comunitatea sa, a unei femei de culoare, în anii '20.

„Culoarea violet"

O ASEMENEA schimbare de tematică a produs de la bun început o surpriză generală, Spielberg se ţine de cuvînt şi cucereşte din primele săptămîni cu noul său film sufragiile publicului (64 de milioane încasate în primele trei luni de difuzare), iar în februarie '86, prin votul pe secţii al breslei, filmul se clasează printre candidaţi la 11 categorii dintre cele 23 ale Oscarului. Inclusiv la cea pentru cel mai bun film. Succesul părea de neevitat, chiar dacă urma să-l împartă cu un redutabil concurent, candidat şi el tot la 11 categorii, inclusiv cea pentru cea mai bună producţie : filmul lui Sydney Pollack, ***Despărţirea de Africa (Out of Africa).***

Se putea afirma că cei doi mari favoriţi luau startul în finala Oscarului '85 cu şanse egale. Totuşi, cunoscătorii puteau aprecia că exista un serios avantaj pentru ***Despărţirea de Africa.*** Regizorul său, Sydney Pollack, figura alături de John Huston *(Onoarea familiei Prizzi),* Peter Weir *(Martorul),* Luis Puenzo *(Istoria oficială)* şi Akira Kurosawa *(Ran)* şi printre candidaţii pentru cea mai bună regie. Spielberg însă lipsea dintre ei. Or, specialiştii ştiu că marele premiu merge de obicei mînă în mînă cu premiul pentru cea mai bună regie, sau — măcar — realizatorul respectiv se numără printre aşa-zişii *nominees.*

A fost cea dintîi prevestire sumbră pentru Spielberg. Prima reacţie de indignare faţă de ostracizarea la care părea să-l fi supus chiar membrii secţiei de regie a Academiei a venit din partea interpretei rolului principal din *Culoarea violet.* Whoopi Golberg, actriţă de culoare, debutantă în cinema, a luat apărarea lui Spielberg, fără teamă că ar putea să-şi compromită propria candidatură la cel mai bun rol feminin (Academia nu este niciodată bucuroasă de asemenea contraziceri publice), titlu la care concura alături de actriţe consacrate : Geraldine Page (devenită cîştigătoarea din acest an a celebrei statuete), Meryl Streep, Jessica Lange şi Anne Bancroft.

În sfîrşit soseşte seara decisivă. Montarea show-ului este încredinţată regizorului-coregraf, cunoscut de-a lungul anilor pentru fantezia şi spiritul său comic, Stanley Donen. Jane Fonda şi Alan Alda acceptă să înmîneze cîştigătorilor cele 23 de statuete, în faţa celor peste 3 000 de spectatori de la Dorothy Chandler Pavilion, somptuoasa sală din complexul cultural Music Centre. În sfîrşit se aprecia că un bilion de telespectatori vor urmări marele suspens precedat de replica devenită tradiţională : „Plicul, vă rog !" (plic ce închide pînă în ultima clipă secretul absolut al rezultatului votului breslei care desemnează pe cei mai buni dintre cei mai buni).

Spre stupoarea multora, se ajunsese însă către miezul nopţii (mai întîi sînt anunţaţi cîştigătorii la categoriile mai puţin importante) şi titlul *Culoarea violet* nu fusese încă niciodată strigat.

în timp ce *Despărțirea de Africa* adunase deja o cunună de șase Oscaruri ! În sfîrșit, vine momentul anunțării marelui premiu. Candidați sînt : *Onoarea familiei Prizzi, Martorul, Culoarea violet, Despărțirea de Africa* și *Sărutul femeii păianjen*. Cîștigător : *Despărțirea de Africa !* Zarurile fuseseră aruncate. Așa ceva se mai întîmplase doar o singură dată în istoria premiilor Academiei americane de film. În 1977, cînd povestea de prietenie și rivalitate, de dragoste și ură dintre două stele ale baletului, interpretate de Anne Bancroft și Shirley MacLaine, din filmul lui Herbert Ross, *The Turning Point (Răscrucea)*, candidat la 11 categorii, rămăsese cu totul în afara palmaresului.

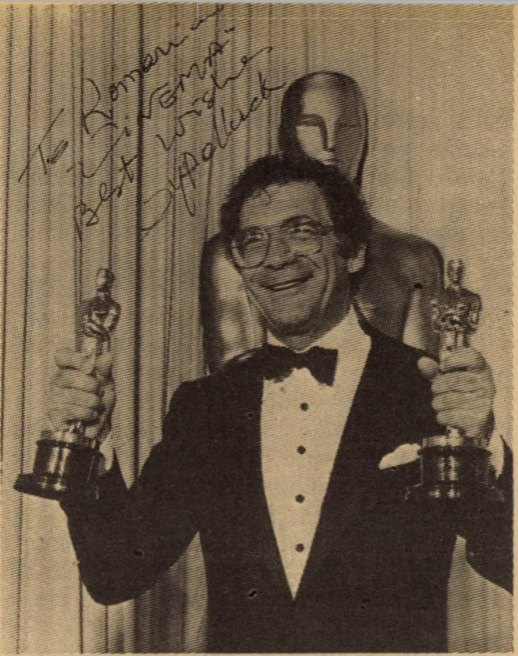
Comparația nu era de natură să-l consoleze pe Spielberg și nici pe producătorul filmului, autorul muzicii, cunoscutul instrumentist Quincy Jones, care — indignat — declară : „Cred că omisiunea are o implicație socială mai profundă. Așa stînd lucrurile, este momentul să facem ceva".

Alo, Oscar !
Ți-ai pierdut credibilitatea...

...TITRAU a doua zi unele cotidiene din capitala filmului american Los Angeles, ceea ce obligă pe Walter Mirisch, unul dintre primii producători independenți ai Hollywoodului și fost președinte al Academiei, să încerce să aplaneze spiritele printr-o declarație promptă : „Cred că membrilor Academiei le-a plăcut pur și simplu mai mult *Despărțirea de Africa*, un film bun, de dimensiuni «super», în genul realizat de David Lean". Argumentul nu se dovedea deloc concludent.

Cu mult mai revelator a fost fiasco-ul tradiționalului bal oferit de guvernatorul statului California la hotelul Beverly Hilton. Puțin după miezul nopții, sala de dans era pe trei sferturi goală, majoritatea celor 1 500 de invitați preferînd să plece decît să asiste sau să ia parte la numeroasele discuții provocate de rămînerea lui Spielberg în afara palmaresului. Veniseră doar la o petrecere, nu la o gîlceavă.

Dar adevărata tornadă abia începe.

Despărțirea de Africa și **regizorul său nedespărțit de trofeele Oscarului**

Kathleen Turner în Onoarea familiei Prizzi

Asociația națională pentru progresul oamenilor de culoare adresează o scrisoare oficială de protest Academiei afirmînd că „palmaresul Oscarului '85 echivalează cu o frînare a filmelor despre comunitatea de culoare"; iar *Grupul apărătorilor drepturilor civile ale oamenilor de culoare* condamnă la rîndul său palmaresul afirmînd că el este nu numai o sfidare la adresa talentului unei întregi echipe, recunoscut chiar

prin cele 11 candidaturi, ci și o palmă pe obrazul lui Quincy Jones (producătorul de culoare al filmului) menționînd că : „cele trei premii Oscar de interpretare (doar trei) cîte au revenit în decursul a 58 de ediții unor actori de culoare (Hattie McDaniel — 1939 ; Sidney Poitier — 1963 ; Louis Goussett — 1982) — au fost decernate pentru roluri în filme produse de cineaști albi".

Actualul președinte al AMPAS, Robert Wise, regizorul neuitatelor *Sunetul muzicii* și *Poveste din cartierul de vest,* încearcă o explicație retorică : „Nu pot să-mi explic cele întîmplate. Doar nu putem pune în discuție votul întregii Academii și nici nu ne putem îndoi de integritatea membrilor secției de regie care a desemnat candidații".

În sfîrșit, Jack Valenti, președintele lui *Motion Export Picture Association of America* (Asociația pentru Export a Filmului American), purtătorul de cuvînt autorizat, de peste două decenii, al întregii industrii cinematografice americane, este categoric : „Nu poate fi vorba de o conspirație. Probabil că oamenii au apreciat mai mult filmul lui Pollack" —, și în lipsă de alte argumente, conchide într-o notă comică : „sau poate cei 234 (numărul realizatorilor care compun secția de regie, n.n.) erau în travesti, iar adevărații regizori erau cu toții la *lunch !*"

Zvonurile completează tabloul și tind să motiveze eșecul lui Spielberg prin invidia colegilor.

Pentru a se desolidariza de opțiunea Academiei, *Marea Ghildă a realizatorilor,* numărînd 8 000 de regizori — practic toată suflarea realizatorilor de film, de televiziune și directorii comerciali — se întrunește la numai șase zile după seara Oscarului și desemnează pe Steven Spielberg drept cel mai bun regizor al anului 1985, pentru *Culoarea violet.* Dar această distincție, ca și cooptarea lui Spielberg cu cîteva luni în urmă printre membrii Academiei de arte și științe ale filmului britanic, sînt recepționate de regizor drept premii de consolare. Prestigiul Oscarului este de neegalat în lumea filmului anglo-saxon, căci după ce discuțiile și divergențele vor amuți, istoria filmului va reține doar laureații.

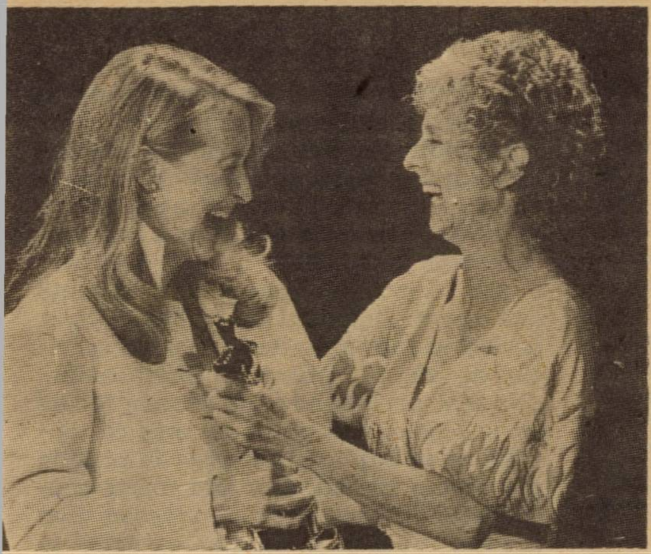
Trecutul cîștigă în fața SF-ului

SINGURUL care în acele zile controversate s-a abținut de la orice comentariu a fost Sydney Pollack, regizorul filmului rival *Despărțirea de Africa,* cîștigător a șapte premii Oscar. Dar nici el nu a fost scutit de scandal.

Autoarea scrierii care i-a inspirat filmul a fost o daneză.

Karen Bixen a cunoscut succesul literar în anii interbelici și prin anii '50 numele ei de condei, Isak Dinsen, a fost pomenit chiar printre posibilii candidați la premiul Nobel pentru literatură. Născută cu 15 ani înainte de sfîrșitul secolului, scriitoarea daneză a fost atrasă de tînără — cum ea însăși avea să mărturisească în scris — „de călătoriile către necunoscut". Îndrăgostită nebunește de vărul ei, suedezul Bror Blixen, ea hotărăște, spre surprinderea familiei, să accepte cererea în căsătorie a fratelui acestuia, baronul Blixen-Finecke (interpretat în film de Klaus Maria Brandauer). Alegere interpretată ca semn al neîncrederii ei în viață, sentiment cuibărit în sufletul excentricei viitoare baroane, de la vîrsta de zece ani, odată cu pierderea tatălui ei (el însuși scriitor, autor al unor *Scrisori de vînătoare,* publicate sub pseudonimul Boganis, scrieri reținute printre clasicii genului în literatura daneză).

Necunoscutul, atunci, la început de secol XX, s-a materializat prin dorința de a se stabili în Africa, în Kenya, aflată în plin proces de colonizare. „Am avut o fermă în Africa..." Așa începe romanul, publicat în 1937, după ce autoarea pierduse acolo totul, și soțul, și dragostea, și speranțele, și se întorsese să se izoleze și să scrie în casa părintească din vecinătatea palatului Elsinor. Peisajul insolit și paradisiac al platoului kenyan este fundalul romanului și noul univers unde baroana-scriitoare descoperă existența și tradițiile altei rase, lumea sălbatică a necuvîntătoarelor și nu mai puțin meandrele propriului ei suflet, prin dragostea ce o poartă unui enigmatic aristocrat englez — al 21-lea conte de Erroll — pasionat de vînătoare și de femei (în film, Robert Redford). De altfel, în realitate el își va fi sfîrșit viața în 1941, răpus

Meryl Streep primește Oscarul

Jane Fonda

într-o crimă pasională chiar în propriul său Buick, la Paris. Filmul ne poartă așadar în anii '20, cînd soții Bixen își construiseră un occidental *cottage* unde trăiau în mijlocul pustietății, după moda colonizatorilor, cu slujitori de culoare în alb, cu covoare orientale sau piei de zebră pe jos și cu tablourile descendenților pe pereți, cu balauri ca în *Pe aripile vîntului*...

După decesul scriitoarei, în 1962, romanul ei aventuros și exotic totodată a intrat în atenția Hollywoodului ca posibil scenariu de film. Chiar Orson Welles s-a numărat printre cei dornici să-l ecranizeze. Apoi proiectul a eșuat. A fost însă reactualizat odată cu apariția în ultimii ani a unei biografii dedicate de o scriitoare americană, Judith Thurman, „marii doamne a literaturii daneze", după ce autoarea americană a întreprins timp de 12 ani cercetări minuțioase în Kenya și Danemarca pe urmele misterioasei scriitoare. Pollack s-a lăsat desigur captivat de oferta dramatică a unei asemenea existențe, dar cel ce l-a determinat să facă această ecranizare a fost Kurt Luedtke, prietenul și scenaristul său pe cînd colaborau la filmul *Tootsie*.

O condiție rămînea de îndeplinit : să obțină acordul lui Meryl Streep pentru a interpreta rolul principal. Cea mai solicitată actriță americană din ultima vreme (patru filme în doi ani ; *Îndrăgostiții* cu Robert de Niro ; *Plenty* de Fred Schepsi, *Out of Africa* cu Redford și *Heartburn* în regia lui Mike Nichols), despre care se spune că este suficient să accepte un rol pentru a fi candidată la Oscar (cum o dovedește și filmul în discuție) acceptă rolul.

Dar euforia laureaților s-a văzut oarecum stînjenită nu numai de nemulțumirile iscate de excluderea lui Spielberg din palmares, dar și de protestul unor oameni de cultură din Kenya. Proeminentul scriitor marxist Kenyot Ngugi Wa Thiongo critică „atitudinea paternalistă a filmului care tratează băștinașii ca pe niște biete animale fataliste", și „viziunea idilică a autorului care prezintă Kenya ca o țară erotică unde albii sînt niște zei, iar oamenii de culoare niște necioplîți".

Studiourile Universal, văzîndu-se astfel acuzate de discriminare rasială și de idealizare a trecutului colonial, protestează la rîndul lor, amintind de existența casei memoriale a scriitoarei Karen Bixen, inaugurată anul trecut de autoritățile din Kenya, chiar în mult discutatul *cottage* de la fosta fermă Bixen. În sfîrșit, regizorul Sydney Pollack, văzîndu-se atacat, din motive diferite e drept, dar și la el acasă și în străinătate, conchide : „Intențiile mele au fost de a realiza un love story. Cred că toate filmele mele sînt mai mult sau mai puțin niște povești de dragoste care arată imposibilitatea îndrăgostiților de a fi și de a trăi împreună". Afirmație pe care nu o putem socoti întrutotul convingătoare dacă ne gîndim că vine din partea celui ce a semnat o virulentă cronică a marii

depresiuni în *Şi caii se împuşcă, nu-i aşa ?*; atacul la adresa monopolurilor ce preschimbă totul, pînă şi existenţa oamenilor, în sursă de venit, în *Călăreţul electric* ; sau a deconspirat manipularea insului în societatea americană în *Cele trei zile ale condorului.*

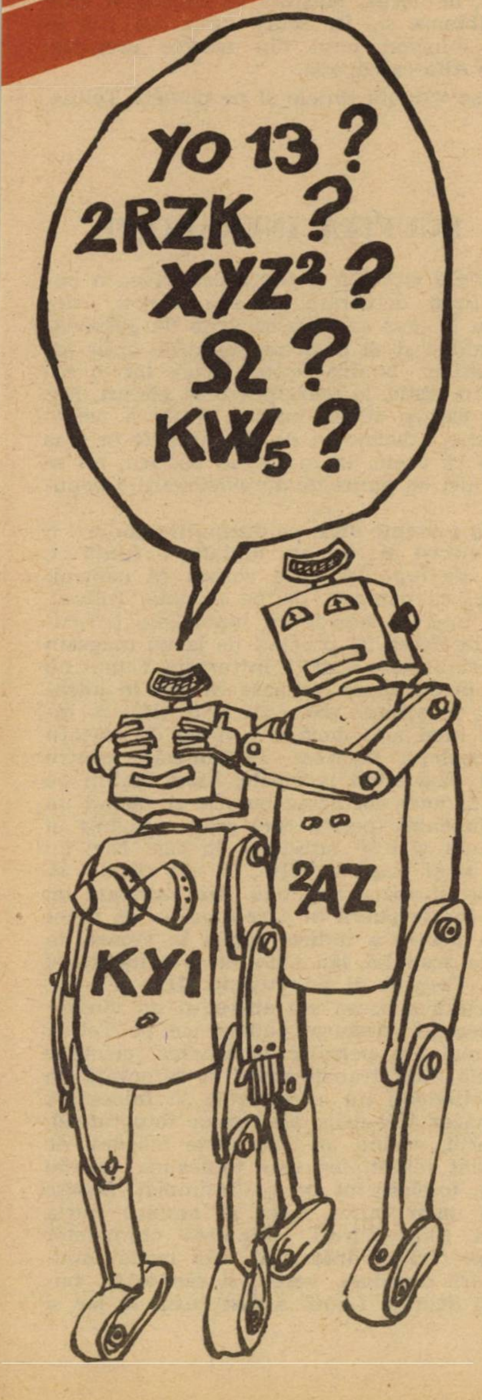
Ştim însă că la Hollywood pînă şi un scandal poate crea o vedetă sau succesul unui film. Întrebarea care se pune este dacă filmul lui Pollack justifică sau nu proporţiile unei asemenea controverse sau ele slujesc doar un temporar şi cam nejustificat succes. Din păcate — din păcate pentru spectator, fireşte —, *Despărţirea de Africa* nu-ţi trezeşte nici interesul pentru proza lui Karen Bixen, nici pentru film. Storyul este lipsit de un elementar relief dramatic, scenele-cheie sînt lipsite de emoţie, raporturile sociale, ca şi cele naţionale, de la colonizator la colonizat, atît de contradictorii şi complexe, sînt expediate în cîteva imagini şablon topindu-se în ilustrativismul de afiş turistic al filmului, potrivit mai degrabă pentru o reclamă de safari. Tot inspirate de simţul reclamei ni s-au părut şi multe din cronicile occidentale la acest film în care trei mari actori îşi dau cu multă iscusinţă replicile puse în slujba unei cauze artistice pierdute. Într-un cuvînt : plictisitor. Un film care fără tam-tam-ul de astă dată hollywoodian şi numele vedetelor de pe generic ar fi rămas, cred, neobservat. Fără să-l fi văzut, *Culoarea violet* al lui Spielberg este greu de imaginat că putea fi şi mai neinteresant.

Să ajungem la concluzia că Hollywoodul care, pînă mai ieri, nu suporta eşecul, a început să-l prefere (cînd este doar artistic) succesului ? Sau instituţia Oscarului îşi are şi ea eclipsele ei ? Oricum, la trei dintre cele patru precedente ediţii au fost preferate filmele unor regizori non-americani (*Carele de foc* şi *Gandhi* ale britanicilor Hughes şi Attenborough şi *Amadeus* de Forman) şi această întoarcere către filmul unui regizor american era o compensaţie pentru întreaga breaslă ? Poate că acel „Alo, Oscar, ţi-ai pierdut credibilitatea !“, din presa americană, lansează pentru venerabila instituţie un avertisment.

Şi iată o ultimă apreciere la adresa topurilor hollywoodiene chiar de pe poziţia Administraţiei şi, totodată, de la un veteran al filmului american.

Preşedintele Reagan, care a adresat împreună cu soţia sa Nancy Reagan, la posturile de televiziune, o urare actualei ediţii a premiilor Oscar, şi-a luat încă cu cîteva luni înainte de a fi fost pronunţat verdictul Oscarului, o distanţă faţă de actuala producţie hollywoodiană, declarînd într-un interviu pentru serviciul de ştiri al Institutului Smithsonian: „Nu sînt prea mîndru de filmele făcute azi la Hollywood şi nici nu cred că topurile ce se bazează pe scrisorile primite din partea spectatorilor sînt foarte concludente. În vremea cînd eu făceam film (Ronald Reagan a debutat ca actor în 1937, la studiourile Warner Bros, şi a jucat în 53 de filme), cinematograful era o distracţie de familie accesibilă şi pentru cei de la oraş şi pentru cei din zonele rurale. Părinţii îşi luau copiii la cinema în fiecare weekend. Datorită codului Hayes, gardianul moral al industriei filmului american (codul unei severe cenzuri, abolit abia în 1968 — n.n.), ei puteau fi siguri că imaginile de pe ecran nu-i vor pune într-o situaţie stînjenitoare faţă de copiilor lor“.

PĂRERILE, oricît de divergente, scandalurile, oricît de răsunătoare şi publicitare nu au inclus însă în meciul final nici una dintre producţiile science-fiction de maximă popularitate din Statele Unite. Pentru această falie dintre box-office şi laurii Academiei există totuşi o explicaţie. De la începutul deceniului 9, marile studiouri au vizat cu fiecare nou proiect în special spectatorii între 12—16 ani, ei alcătuind, după toate statisticile, majoritatea spectatorilor de azi, din sălile de cinema. Deci ei sînt cei ce dictează box-office-ul, în timp ce membrii Academiei de arte şi ştiinţe a filmului au depăşit de mult această vîrstă cinefilă şi criteriile după care se conduc, sînt cu totul altele. Se spune că, după consumarea show-ului Oscarului, un celebru critic new-yorkez ar fi sugerat : „Dacă realizatorii de filme SF doresc şi ei un palmares, ar trebui să se gîndească să-şi înfiinţeze o Academie ai cărei membri să nu fi depăşit vîrsta majoratului“.

EDUARD JURIST

POVEŞTI PENTRU COPIII DE PE PLANETA TELLUX

ALFA-CA-ZĂPADA ŞI CEI ŞAPTE ROBOŢI

... AŞA că **Maştera** hotărî s-o trimită pe fată în pădure unde, după părerea ei, o aştepta o dispariţie sigură. Dar fata, avînd un bun simţ de orientare (făcuse parte din cercul „Prietenii pădurii"), nu se sperie nici de zgomotele nopţii şi nici chiar de întuneric. Şi, tot umblînd ea pe poteci nebătute, dădu peste o căsuţă ultramodernă şi cît se poate de îmbietoare. În căsuţă erau de toate, şi lumină şi apă caldă şi alte elemente de confort sporit. Erau acolo şi şapte hamace în care fata habar n-avea cine ar fi putut să doarmă.

...Trecuse de miezul nopţii cînd, de departe, se auzi un cîntec voios care răsuna dintr-un minicasetofon portabil : „Hai-ho, hai-ho, noi bem doar H_2O, Sîntem glumeţi, sîntem isteţi, Hai-ho, Hai-ho !" Pasă-mi-te erau tocmai cei şapte roboţi care se întorceau de la muncă. Şi care nu le-a fost mirarea cînd au văzut făptura aceea nespus de frumoasă pe care o notară deîndată cu **Alfa.** Apoi i-au spus **Alfa-ca-zăpada** pentru că, în concepţia roboţilor, zăpada întruchipa suprema frumuseţe, după forma cristalelor care alcătuiau fulgii de nea. A doua zi dimineaţa, cînd se deşteptă din somn, făcu şi fata cunoştinţă cu stăpînii căsuţei. Rînd pe rînd, clipind din becurile lor de control, i s-au prezentat : PISĂLOGUL — (robotul tobă de informaţii), FRICOSUL — (care nu furniza datele decît cu aprobare), VORBĂREŢUL — (specialist în disociaţii de idei şi comentarii redundante), TĂCUTUL — (nu s-a aflat niciodată despre ce nu voia să vorbească). LĂUDĂROSUL — (perfecţionist de profesie), PRICEPUTUL — (cînd cineva nu se pricepea la ceva, se pricepea el) şi POETUL — (robot capabil nu numai să compună orice text cu rimă, dar spunea oricui dispus să-l asculte : „am să vă spun un secret, sînt singurul şi cel mai mare poet").

Alfa-ca-zăpada mult s-a mai bucurat cu noii ei prieteni, şi le-a declarat că nu-i va părăsi niciodată şi că le va fi pe veci ca o soră. Poate aşa s-ar fi petrecut lucrurile (cine ştie ? !), dacă Maştera n-ar fi văzut pe **ter-**

minalul ei din palat ce descoperise radarul în pădure...

La obişnuita formulă de contact cu computerul :

Radar, radar,
Cauţi în zadar
Mie nici că-mi pasă,
Eu-s cea mai frumoasă,

pe ecran apăru următorul text :

N-ai ghicit. Sîc.

după care se ivi chipul suav al fetei pe care bătrîna cea rea şi invidioasă o crezuse de mult pe celălalt tărîm.

Plină de venin şi dornică de răzbunare, vrăjitoarea (aceasta era de fapt adevărata ei identitate) pregăti un măr în care introduse LSD, o substanţă foarte nocivă, cu care fata ar fi ajuns definitiv în **ţara viselor.** Fata pofti într-adevăr la măr, îl mîncă şi căzu într-un somn adînc. Roboţii erau atît de mîhniţi, încît Vorbăreţul deveni tăcut, Tăcutul — pisălog, Lăudărosul — priceput, Poetul — fricos, iar Priceputul compuse, cu lacrimi în ochi, o poezie de adio.

Şi, cînd totul părea pierdut pentru totdeauna, iată că se auzi zgomotul unui motor de maşină de curse de formula 1. Pasă-mi-te, pilotul ieşise de pe circuit şi, nemaifiind în stare să controleze direcţia, pătrunse ca un bolid în poiana în care roboţii o aşezaseră pe un pat de crengi pe Alfa-ca-zăpada. Pilotul fu proiectat afară din cabină şi ateriză chiar lîngă fată, şocul smulgînd-o din starea de catalepsie în care se găsea. Fata deschise ochii.

— Cine eşti tu, străine ? spuse ea clipind des, neştiind dacă nu cumva mai visează.

Desenul de sus ar fi mai uşor de datat..

— Eu sînt concurentul cu numărul 64, spuse tînărul. Am pierdut cursa, dar, în schimb, te-am găsit pe tine şi-ţi cer să-mi fii soţie.

N-au fost obiecţii. Roboţii se înveseliră. S-a făcut nuntă mare, iar ca dar de nuntă, cei şapte roboţi le-au oferit mina de uraniu în care erau rezerve de minereu pentru încă multă, multă vreme de aici încolo. Şi, cum toate aceste întîmplări au putut fi urmărite **în direct** pe ecranele televizoarelor de pe Tellux, de necaz, Maştera se îmbolnăvi grav de gălbinare şi, în scurt timp, îşi luă şi viaţa, mîncînd unul din merele pregătite pentru Alfa-ca-zăpada.

Şi aşa triumfă binele şi pe planeta Tellux.

SCUFIŢA INFRAROŞIE

A FOST ODATĂ o fetiţă care avea o bunică. Spre deosebire de alte bunici, care locuiau la oraş ca să aibă grijă de gospodăria familiei şi să păstreze tradiţiile orale ale generaţiilor, bunica fetiţei locuia într-o căsuţă, tip rustic, la marginea unei păduri. Nepoata, care-şi iubea bunica, îi făcea periodic vizite, aducîndu-i de-ale gurii de la oraş pentru că acolo, la marginea pădurii, nu se găsea nici un punct de aprovizionare a populaţiei.

De la o vreme însă, pe drumurile pădurii îi ieşea mereu în cale un **mutant,** o fiinţă cu aspect de lup, dar care vorbea ca oamenii (fireşte, ca oamenii de pe planeta Tellux). Fetiţa înţelese repede că lupul este periculos şi de aceea îşi procură de la un magazin de specialitate o scufiţă infraroşie. Lupul nu vedea în infraroşu (se pare că nici în ultraviolet), în schimb avea un simţ olfactiv infailibil, mai ales dacă era vorba de cîrnaţii din coşuleţul încărcat cu bunătăţi pentru bunică. Aşa stînd lucrurile, lupul stabili cu uşurinţă unde locuieşte bunica, şi făcînd un efort lăudabil (perfid cum era), o înghiţi în întregime şi i se substitui în pat. Nici nu apucă să-şi tragă sufletul, că uşa căsuţei se deschise şi apăru nepoţica. **Aici urmează un dialog foarte pueril în care lupul se dă drept bunică pentru a induce copila în eroare, în vederea scopului său odios de a o înghiţi şi pe ea. Ceea ce îi şi reuşeşte.** Din fericire, prin pădurea aceea s-a abătut şi un vînător (era dealtfel singura pădure de pe Tellux unde mai era permisă vînătoarea, celelalte fiind de mult transformate în rezervaţii în care teluxienii nu aveau voie să folosească nici măcar bliz-urile aparatelor fotografice). Vînătorul, văzînd un lup peste măsură de corpolent (obezitatea este totdeauna de rău augur), înţelese tot ce s-a întîmplat. Scoase de pe umăr puşca laser şi despică burta lupului (fără dureri, chinuirea animalelor fiind pe Tellux, interzisă). Din burta lupului ieşiră deîndată, vesele şi sănătoase, bunica şi Scufiţa. Lupul a fost cusut la loc şi

vînătorul îi dădu o recomandare pentru o **casă de odihnă** unde putea să-și petreacă restul zilelor jucînd șah și dezlegînd cuvinte încrucișate.

Cît despre Scufița Infraroșie, aceasta — spune povestea — s-a măritat cu vînătorul.

PEȘTIȘORUL DE AUR

CICĂ, UNDEVA, pe malul mării, locuiau doi telluxieni bătrîni. Își duceau traiul de azi pe mîine și de mîine pe poimîine, fără ca în monotonia aceasta să intervină ceva demn de semnalat. De hrănit, se hrăneau cu pește, care în acele locuri se găsea din belșug. Într-o zi, cînd bătrînul telluxian a scos plasa cu pești din apa mării, auzi un glas :

— Moșule, dă-mi drumul înapoi în mare, iar eu, în schimb, îți voi îndeplini orice dorință.

Mult s-a mai mirat moșul, mai ales că peștișorul care vorbea era cu totul de aur, dar mintea i-a mers destul de repede și a înțeles că trebuia să profite de această ofertă avantajoasă.

— Bine, îți dau drumul — spuse el — dar vreau ca, în schimb, cocioaba în care locuiesc să se transforme într-o vilă cu piscină și cu tot ce-i trebuie omului ca să se simtă bine.

— S-a făcut, se învoi peștișorul. Du-te acasă și voia îți va fi împlinită.

Într-adevăr, cum a ajuns moșul acasă, în locul colibei lui pescărești dărăpănate, se ridica acum o vilă, avînd și seră cu plante exotice și teren de tenis și, bineînțeles, piscina cu apă curată. Întinsă într-un șezlong, îl aștepta soția. Cum o văzu, moșul înțelese că făcuse o greșeală și se întoarse imediat înapoi pe țărmul mării. Din nou se urcă în barcă, din nou aruncă năvodul și din nou peștele vorbitor nimeri în ochiurile plasei sale.

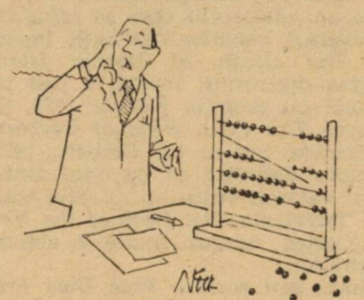
— Moșule, acum ai văzut că știu să mă țin de cuvînt. Dă-mi drumul și-ți voi împlini orice dorință mai ai...

— Păi, peștișorule, uite care-i tărășenia, zise bătrînul telluxian, și-i explică pe îndelete păsul.

Și de data asta peștișorul se învoi și, cînd moșul se întoarse acasă, în șezlong era acum întinsă o tînără telluxiană care (așa cum arată unele comentarii) ar fi fost imediat angajată la studiourile cinematografice de la Hollylux. Moșul rămase perplex. Abia acum înțelese că noua sa greșeală era și mai gravă și, de aceea, se întoarse degrabă încă o dată la țărmul mării. Din nou aruncă năvodul, din nou prinse în plasă peștișorul de aur și din nou peștișorul îi spuse :

— Acum îți voi îndeplini cea de a treia dorință. Nici nu e nevoie să-mi spui despre ce este vorba, pentru că știu : vrei să ai din nou douăzeci de ani...

— Alo ! Cooperativa de reparat calculatoare ?

— A, nu ! spuse bătrînul, nici pomeneală de așa ceva. De data asta nu-ți voi mai da drumul înapoi în mare, ci te voi lua cu mine într-un borcan. Așa cum îmi cunosc nevasta, știu bine care sînt condițiile ca să putem continua menajul. Îmi pare rău, dar n-am ce-ți face, te voi duce la **Forul special pentru studii și cercetări** unde am să prezint comunicarea despre „peștele care vorbește". Pentru această descoperire mi se va conferi Premiul Tobel care mie îmi va aduce celebritatea, iar cu premiul încasat — 120 000 de tolari, — liniștea necesară în căsnicie, ceea ce cîntărește mult mai mult decît valoarea ta în aur !

Nota : *După cum se vede, în tot Universul circulă cam aceleași povești de adormit copiii. Variantele diferă doar de la planetă la planetă și de la scriitor la scriitor.*

GENE WOLFE

CREAȚIE

GENE WOLFE ● S-a născut la New York, dar copilăria și-a petrecut-o în Texas. A absolvit cursurile de inginerie mecanică la University of Houston și a lucrat ca editor al unei reviste tehnice. După 1980 s-a dedicat exclusiv scrisului.

A debutat în s.f. în 1967 cu povestirea *Trip, Trop,* dar succesul l-a obținut cu nuvela *The Island of Doctor Death and Other Stories* (Insula doctorului Moarte și alte povestiri ; 1970) — despre un adolescent care se refugiază în universul benzilor desenate. Povestirea *The Death of Doctor Island* (Moartea doctorului Insulă) a fost încununată cu premiul *Nebula 1973,* iar culegerea *The Fifth Head of Cerberus* (Al cincilea cap al lui Cerber ; 1972) l-a impus definitiv ca pe unul dintre cei mai valoroși stiliști ai s.f.-ului american. Tetralogia *The Book of the New Sun* (Cartea noului soare) a obținut cinci premii.

Ultimul său roman, *Free Live Free* (Liber, trăiește liber ; 1984), s-a bucurat de un deosebit succes.

Gene Wolfe și-a dovedit talentul și în proza scurtă unde, pe spații restrînse, își concentrează inventivitatea, intuiția psihologică, ironia și înclinația pentru parabolă : *Gene Wolfe's Book of Days* (Agenda lui Gene Wolfe ; 1980) și *The Wolfe Archipelago* (Arhipelagul Wolfe ; 1983).

LUNI, 1 august. Azi m-a străfulgerat o idee. Reflectat la teoria lui Gott (Harvard) că universul conține un singur pol (mono-pol) magnetic — pentru că ăsta e sîmburele lui, la fel cum fiecare picătură de ploaie conține o singură particulă de praf. (Să-i văd eu pe tipii de la Berkeley și Universitatea Houston cum au să le prindă în Nebraska cu balonul !) De ce să nu fac și eu un mono-pol în accelerator ? Fiindcă nu poți mișca ceva greu ; mono-polii ar trebui să aibă de zece bilioane de ori (sau așa ceva) masa unui atom de hidrogen. Altă străfulgerare : ca să faci diamante industriale creezi presiune printr-o explozie. De ce să nu folosesc o descărcare electrică ? Avut ceva timp de umblat la accelerator, încercat. Nimic. Împușcat electroni și văzut nimic ; nici dacă erau atrași, nici — respinși. Făcut rost de electroni, cîțiva pozitroni. Echipament probabil hîrbuit.

Marți, 2 august. Anomalie la țintă. Scoasă din accelerator, spălată, frecată piatră ponce etc. ; tot nu-i bună. Pus sub microscop. Pete, închise la culoare, de apă și detergent. Pare să se fi așezat pe ea ceva resturi mai consistente.

Miercuri, 3 august. Întrebat Sis și Martha : Cum v-ar plăcea să spuneți : „Fratele (respectiv, soțul) meu, laureat Nobel" ? Martha : „Gene, ești nebun, te-am mai auzit eu spunînd chestia asta etc.". Sis interesată. (Ce mă așteptam de la amîndouă, de fapt.) Povestit lui Sis despre ce-am făcut : găsit mono-polul, făcut microvers. Gott are dreptate. Dus cu mașina la laborator. Microversul arată ca o piramidă. Ciudat. L-am înclinat, apa l-a inundat ca atrasă de gravitație, lăsînd cîteva porțiuni uscate. Gravitație interuniversală. Vrut să telefonez lui John Cramer despre asta, dar e plecat în Berlinul de Vest ca profesor invitat. Trebuit citit cîte ceva, nu găsit mare scofală.

Joi. 4 august. Instalat o lumină în laborator ca să o pot aprinde să studiez microversul. Nu mai e piramidal, acum e cubic și mai mare. Ceea ce înseamnă pur și simplu că a trecut de la 4 unghiuri la 8. Nici o îndoială, va continua pînă va aproxima o sferă, dacă îl las în pace. Mă umflă rîsul cînd mă gîndesc cum am scris eu despre particula asta bizară (ca un mono-pol) cum că ar exista „în vreun colț straniu al universului", fără să-mi închipui atunci că poate fi adevărat. (Proprietate specifică a colțurilor ?) Oricum, nu pare important cît e de mare, nu ocupă loc, ca și cum nu ar fi deloc în universul nostru. Cînd măsor ținta cu șublerul, are încă dimensiunea bună. Dar rigla intră în microvers și-și pierde puțin din lungime, făcînd să iasă la iveală faptul că ținta a crescut. (N.B. Amintește-ți să scrii asupra conceptului de „loc" pentru „Physical Review C.")

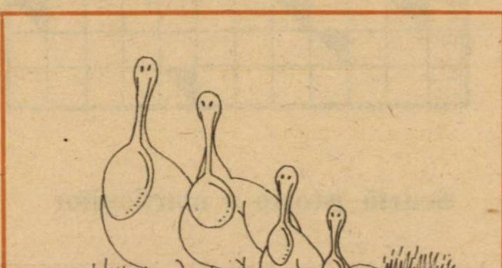
Vineri, 5 august. Introdus materie celulară (măr ras). Sis pus mie în pachet. Rezultat uluitor. Substanța verde răspîndită pe toată materia anorganică de deasupra apei. (A crescut singură cred ; pare să se fi extins în microvers, deși chiar așa de repede ? !) Mers la Biologie și milogit mostre de țesuturi de la iepuri, șoareci și așa mai departe și pus înăuntru. Nimic, par să fi murit.

Sîmbătă, 6 august. Pare că am greșit cu țesuturile animale. Azi am văzut cîteva chestii mișcîndu-se iute pe-acolo și una sau două înotînd. Sînt cam mari pentru niște microorganisme ; vrut să prind una-două și să le duc înapoi, însă au fost prea rapide pentru mine. Ce-i mai surprinzător, materia vegetală s-a preschimbat în mușchi, sau ceva

de genul ăsta. Cu ochelarii cei buni pot chiar vedea păstăile cu spori agățate de rămurele. Fascinant ! Vrut să fac iar figura cu țesutul animal, dar ăia au aruncat culturile. Mi-am răzuit încheietura și am presărat înăuntru răzuiala de tegument. A crescut și asta. Prins micuța creatură înainte de a deveni prea vioaie și am răzuit-o și pe ea. Am pus-o înapoi. Curînd alerga de colo-colo la fel de bună ca la început, iar țesutul luat de la ea a devenit altă creatură, identică.

Dumnică, 7 august. Hotărît să nu merg la Universitate azi, deși asta însemna (așa a și fost !) ca Martha să mă piseze să merg la biserică. Dormit tîrziu, văzut base-ball la televizor. Vorbit cu Sis despre microvers și ea a vrut să spună „tuturor“ despre noi. E o prostie, însă era așa înflăcărată, încît nu am putut refuza s-o ajut. A făcut un mic desen pe o bucățică de hîrtie pe care s-o împăturească în formă de cărțulie. Un desen începînd cu arcul descărcării electrice și sfîrșind cu mine uitîndu-mă cum Yankeii bagă un gol Îngerilor. Ne-am dus la Universitate și am micșorat hîrtia de 6 ori la un xerox bun și Sis a împăturit-o iarăși. Poate n-ar fi cazul s-o spun aici, dar nu cred că m-am simțit vreodată în viața mea mai mîndru decît cînd i-am arătat microversul : a fost așa îngrozită ! (Deja insistă să bage înăuntru și cîteva celule de-ale ei.) Dar cînd mi-am pus și eu ochelarii, vai, oroare ! Creaturile mîncau păstăile cu spori sau ce-or fi alea. Am vrut să mă uit mai bine, așa că am început să-mi fac socoteala cum să-i sperii. O muscă se rotea în jurul cotorului de măr din coșul de gunoi, am prins-o și am vîrît-o înăuntru. A fost ca o vrăjitorie și au luat-o la sănătoasa. Sis a zis că trebuie să dăm un titlu cărții ei, dar nu ne-a venit în cap nimic potrivit. După multă vorbăraie ne-am scris doar numele, GENE și SIS, pe copertă și i-am dat drumul înăuntru.

În românește de Liana MIHAILOVICI

PAT CADIGAN

LA REPARAT

PAT CADIGAN • Tînără scriitoare americană din generația lansată la sfîrșitul anilor '70, s-a afirmat în revistele de gen cu proze scurte alerte, pline de imaginație. În două rînduri a candidat la premiul *John W. Champbell* pentru „cel mai promițător talent“, dar nu l-a putut cuceri, întrucît nu a publicat încă nici un volum.

DOAMNA TEDESCHO își închipuia că iadul trebuie să fie aidoma sălii de așteptare a Auto Service-ului Motorama : aceiași pereți anoști din beton, aceleași scaune de plastic incomode și aceleași reviste străvechi. Nici măcar un fond muzical, în surdină ! De altfel, ar fi fost imposibil să-l sesizezi în vacarmul de pocnituri, scrîșneli și hîrîituri ale burghielor și celorlalte scule. Morocănoasă, se uită la ceas ; trecuse deja o oră.

Din garaj se auzeau „împușcăturile“ unui motor feroce.

Resemnată, se întoarse la articolul pe care tocmai se străduia să-l considere captivant. „Concentrați-vă : Da sau Nu ? Răspunsul vă va surprinde !“ D-na Tedescho se îndoia că „o va surprinde“. Răsfoi absentă paginile revistei, o azvîrli pe măsuța pătată de cafea și luă alta. Ceva ce suna a fierăstrău electric în competiție cu duritatea unei traverse de oțel țipă strident și se opri, în schimb nervii ei continuară să zornăie...

„Cît de demnă de încredere e mașina dvs. ?“, întreba cu litere de-o șchioapă un individ sobru, la pagina deschisă într-o doară. Făcu o grimasă ; comedie de prost gust ! „Mașina mea e destul de demnă de încredere. Dar *cît* de demnă de încredere ? E atît de demnă de încredere, încît în momentul în care cred că-mi pot petrece weekend-ul rezolvînd o mulțime de treburi amînate de o lună sau mai bine, se îmbolnăvește de gripă-auto.“

Marginea revistei i se boți în mînă. Conducea mașina de la serviciu spre casă, alcătuindu-și în minte lista lucrurilor de făcut

după-amiază, cînd deodată, a dracului mașinărie, a început să zvîcnească, să dea rateuri la urcuș, să se înece pe drum drept și, teribil de neplăcut, să hîrîie ca un diesel abominabil pe șosea. Pentru d-na Tedescho, a te comporta ca un diesel reprezenta culmea insolenței unui vehicul.

„Mai degrabă fugeam de lîngă ea, scrîșni furioasă ; sau măcar să-i fi montat o anvelopă de metal, să știu o treabă!" D-na Tedescho nu era o persoană violentă, dar o mașină care înghițea curelele de ventilator, așa cum făcea a ei — ceea ce provoca misterioase pierderi de ulei, rezolvate îndată ce un mecanic își arunca ochii în motor — un asemenea comportament, deci, putea dezlănțui fiara din ea.

Își dădu seama că se auzea sunetul firav al unui radio cu muzică rock. „Splendid", gîndi. „Întîi unelte metalice, acum muzică metalică!" Dar nici un scrîșnet de ferăstrău, sau ce-o fi fost, nu acoperea muzica și, treptat, realiză că în ultimele minute nici nu auzise altceva decît radioul. *Acum* ce se petrecea acolo înăuntru ?

O tăbliță pe ușa soioasă dinspre garaj avertiza că numai angajații aveau voie să circule prin ea ; d-na Tedescho nu luă în seamă interdicția și o împinse. Uriașul garaj încremenise într-o liniște mormîntală. Mașinile ședeau cocoțate pe rampe, cu capotele căscate ca la dentist.

— Alo !, strigă stîrnind ecoul. Ce-i asta, v-ați luat liber ?

Nu primi nici un răspuns. În mijlocul garajului, o șapcă zăcea pe jos. O ridică cu două degete. Printre petele de ulei, vechi și noi, se zăreau stropi roșu închis. Alți stropi împroșcaseră pardoseala. Lîngă o Toyota cu capota deschisă se răsturnase o lădiță cu scule care se risipiseră de jur împrejur. Orice se va fi întîmplat, fusese acoperit de zgomotul burghielor și celorlalte chestii.

Un trosnet strident, în ultima boxă a garajului, o făcu să tresară.

Se grăbi într-acolo, pășind peste cîrpe, scule și alte șepci împrăștiate pe jos. Putea auzi deja mormăitul unui motor reglat impecabil, cu angrenajele torcînd scăzut și gutural.

— Alo ? !, strigă iarăși cînd ajunse în dreptul boxei. Mașina care mîrîia acolo ambală, rulă puțin înapoi și opri scurt.

— Aici erai, nenorocito ! țipă d-na Tedescho. Ce naiba faci ? Ai idee de cînd te-aștept citind porcăria aia de „Motoring Monthly" ? Mi-ai dat peste cap toată ziua !

Și îi trînti una în capotă cu poșeta : mașina dădu înapoi pînă cînd bara de protecție din spate se propti în zid.

— Termină, pui de cățea, și deschide imediat capota !

Capota clănțăni. D-na Tedescho aruncă o privire înăuntru și o trînti la loc.

— *Mi-am închipuit !* Gioarsă lacomă și puturoasă ce ești, a trebuit să-i înghiți pe toți, nu ? Nu ți-a ajuns doar unul, așa-i ? Știi cum e cînd încerci să găsești pe cineva dispus să repare o mașină străină ? Ar trebui să fii obligată să-ți cauți singură și atunci nu te-ai mai fîțîi îndopîndu-te cu mecanici așa cum te-mbuibi cu curele de ventilator !

Capota clănțăni și se deschise, iar dinăuntru ieși la iveală un cablu negru ca un șarpe unduios. D-na Tedescho îl lovi cu poșeta.

— Ai planuri mari, da ?

Înșfăcă o rangă din apropiere :

— Îndrăznește să mă fraierești și pe mine cu chestia asta și-ți sfărîm tablăria !

Un frison străbătu mașina de la o bară de protecție la cealaltă. Începu să scîrțîie miorlăit. D-na Tedescho lăsă ranga, trecu într-o parte și pocni din degete. Mașina se apropie spășită și ușa dinspre șofer se deschise singură.

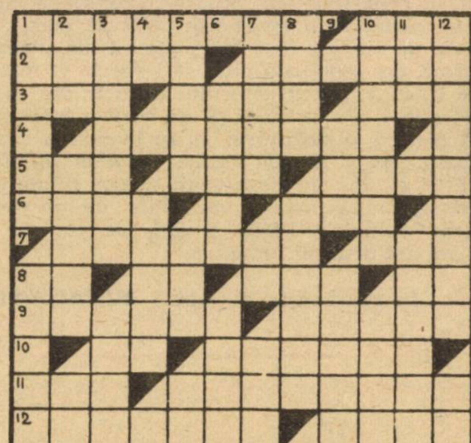
— Să mergem ! decise d-na Tedescho și urcă. Măcar de-aș apuca să cumpăr cîte ceva de la băcănie.

Izbi în claxon cu pumnul :

— *Acum*, am zis, fir-ar a dracului de treabă !

Scheunînd, mașina străbătu garajul pustiu.

În românește de HILDE NICHIFOR

Scurtă istorie a marțienilor

ORIZONTAL : 1) Scriitor german (Kurd ; 1848—1910), autorul romanului „Planeta roșie", apărut în anul 1897, în care descrie contactul stabilit între umanitatea terestră și cea marțiană — Specie de răchită. 2) „...spațială", gen de romane de aventuri cosmice pure, detașate complet de punctul de plecare științific, inventat de scriitorul american Edgar Rice Burroughs (1875—1950) și din care cităm „O prințesă din Marte" (pl.) — De dimensiune mare, așa cum a fost numă-

rul ascultătorilor emisiunii radiofonice realizată de Orson Welles, după un scenariu inspirat de romanul „Războiul lumilor“ al lui H.G. Wells şi difuzată în ziua de 30 octombrie 1938 în S.U.A. ; din panica creată în rîndurile celor 6 milioane de ascultători, se pare că 1,2 milioane au avut într-adevăr senzaţia că este vorba de o invazie a marţienilor (fem. ; pl.). 3) Localitate în E. Indiei — „Un român în...“, romanul scriitorului român Henrich Stahl (1877—1942), în închipuirea căruia marţianul este „înalt de aproape 3 metri, cu capul triunghiular ca o enormă pară întoarsă, gura minusculă, fără buze, cu falca de jos atrofiată“ — Calapod. 4) În „Micromegas“ (1752), romanul filozofic al acestui mare scriitor francez (1694—1778), a cărui acţiune se desfăşoară în spaţiul interplanetar, Marte este privit cu dispreţ „o lume mică, meschină, unde nu merită să te opreşti“. 5) 56 la romani — Rînd — Acasă (pop.). 6) Bară de lemn fixată între stîlpii balustradei — Merge în gol. 7) Privitoare la planeta roşie sau alte stele — Nume feminin. 8) Pe aripile vîntului ! — Leşie ! — 300 la romani — Plantă textilă. 9) „Primii şi ultimii...“, romanul filozofic a lui Olaf Stapledon (1886—1950) apărut în anul 1930, în care marţienii apar la un moment dat sub forma unor „nori“, fiinţe colective alcătuite din mici particule — Ladă (reg.) 10) Final fericit ! — Lucrare a astronomului francez Camille Flammarion, în care autorul crede în posibilitatea cooperării între lumi, chiar într-un fel de fraternitate cosmică. 11) Epocă — Posibili locuitori al „planetei roşii“, eroii romanelor de science-fiction, care, în imaginaţia scriitorului belgian J.H. Rosny Aîne (1856—1940), se prezintă sub trei forme de viaţă : eteralii, fiinţe imateriale, alcătuite din radiaţii ; zoomorfii, fiinţe minerale şi tripezii, un fel de „oameni“ cu trei picioare şi şase ochi („Navigatorii infinitului“ : 1925). 12) Scriitor francez de anticipaţie (Gustave : 1867—1938) autorul romanelor de aventuri cu marţieni „Prizonierul planetei Marte“ (1908) şi „Războiul vampirilor“ (1909), în care descrie o fiinţă cu totul ieşită din comun, „marele Creier marţian“, care este un munte uriaş de dimensiunea Mont-Blancului care domină întreaga planetă prin forţa inteligenţei şi voinţei lui — Savant francez de renume (Charles), care publică în anul 1869 lucrarea „Studiu asupra condiţiilor de comunicaţie cu planetele“, în care ridică problema contactului dintre oameni şi marţieni prin semnale optice şi unde radio.

VERTICAL : 1) Astronom american (Percival ; 1855—1916) care, obsedat de planeta roşie şi de enigma ei, a construit un observator astronomic în Arizona la 2 200 m altitudine, pentru a studia misterul canalelor marţiene ; el a descoperit astfel peste 700 de canale lungi de peste 5 000 km, şi a tras concluzia că Marte este locuit de fiinţe extrem de inteligente, mai evoluate decît oamenii de pe Terra — Astrofizician german (Herman Karl ; 1842—1907), care, aplicînd analiza spectrală, comunica rezultatele în

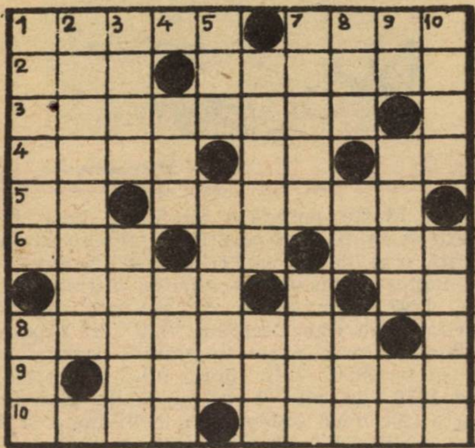

— Mi-e sete !...

1874 : „Marte posedă o atmosferă care nu diferă esenţial de a noastră şi trebuie să fie bogată, mai ales în vapori de apă.“ 2) Savantul englez Johnstone Stoney, îşi afirma încă din 1897 convingerea că aşa-zisa zăpadă marţiană nu este „lichidul vital“, ci zăpadă carbonică, prea puţin favorabilă unei vieţi de tip terestru — În lunile iulie şi septembrie 1976, au coborît pe suprafaţa planetei Marte cele două sonde spaţiale Viking 1 şi 2. Din analiza directă se desprinde faptul că atmosfera marţiană nu reprezintă, în densitate, decît 1% din cea terestră, 95% fiind alcătuită din CO_2, făcînd imposibilă practic această formă de mişcare a materiei — Notă muzicală. 3) Scriitor de anticipaţie (Garett : 1851—1929) autor al romanului „Edison cucereşte planeta Marte“, (într-un fel, o replică dată romanului lui Wells, prin descrierea expediţiei de represalii organizată de pămînteni), în viziunea căruia marţienii atingeau o înălţime de 4—5 m, iar trăsăturile feţei lor erau neplăcut deformate — Bancnotă veche de 1 000 de lei. 4) Stela Roşu — Sportiv. 5) Scriitor englez, autorul romanului „Războiul lumilor“ (Herbert George, 1866—1946), în viziunea căruia marţienii par cei mai îndepărtaţi de tipul uman, avînd nişte capete imense prevăzute cu tentacule — Mamifer rumegător din tundră — Maria Udrică. 6) Folositoare — Propietate, avut (tr.). 7) În floarea vîrstei (masc.) — Loc gol — Insulă vietnameză în Marea Chinei. 8) A prăpădi ca zmeii (reg.) — „.... planetei Marte“, roman aparţinînd scriitorului francez Henri de Parville (1838—1909), în care este descrisă o mumie marţiană de tip relativ uman, adusă pe Pămînt de un aerolit (neart.) 9) Nefolositor — Sărac. 10) Cu aceste vietăţi erau comparaţi marţienii închipuiţi de scriitorul român Victor Anestin (1875—1918) : „mici, cu corpul emaciat, cu capul relativ mare, cu ochii mici, cu faţa ciudată, se mişcau repede, pluteau şi zburau“ — Preoţime. 11) Rîu şi localitate în U.R.S.S. — Astronomul italian Giovanni Schiaparelli (1835—1910), directorul Observatorului astronomic din acest oraş, descoperea în anul 1877, observînd planeta Marte în timpul opoziţiei din acel an, existenţa unei reţele întregi de canale care traversau suprafaţa planetei, avînd un curs regulat, geometrizat. 12) Una din cele trei „umanităţi“, alături de cea terestră şi marţiană, descrise de Victor Anestin în romanul său „O tragedie cerească“ (1914) — Scurtă istorie !

DICTIONAR : IOV. WAR. LISA. ISAG. TRE. ZMAI. OSA.

Gheorghe TOIA

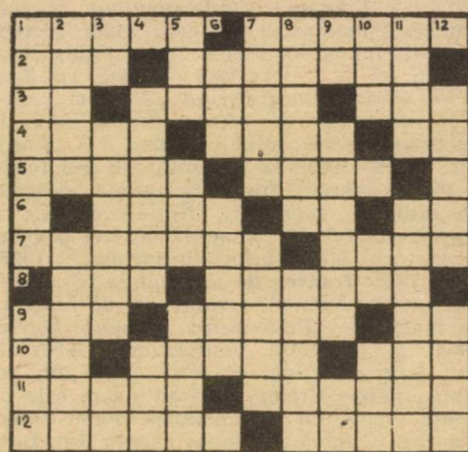
Mitologicale

ORIZONTAL : 1) Capcanele din împărăţia zeului Neptun — Fiul lui Odin şi al Freyéi, arbitru al războiului, zeu al vînturilor şi furtunilor în mitologia scandinavă. 2) Munte în Botswana — Nimfă italică, soţia zeului Faun. 3) Tînărul înalt şi subţire din basmele româneşti, ce acţionează numai noaptea, poate lua înfăţişarea unui bărbat sau a unei femei şi poate apărea şi în formă de şarpe de foc sau de stea. 4) Personificare a curcubeului şi mesageră a zeilor, reprezentată ca o tînără cu aripi, avînd în mînă o nuia (caduceu) încolăcită de doi şerpi — Dînşii — Serveşte. 5) Întrebare — Bacantele la romani, femei din cortegiul lui Bachus, îmbrăcate sumar, trăiau într-o continuă euforie, împreună cu faunii adorîndu-şi zeul. 6) Abreviaţie latină — Notă muzicală — Tînăr de o mare frumuseţe ce l-a însoţit pe Iason în expediţia argonauţilor însă, oprindu-se să-şi astîmpere setea, a fost răpit de Naiade, nimfele rîurilor şi izvoarelor. 7) Aluniţe — Ene ! 8) Soţia lui Orfeu, ucisă de muşcătura unui şarpe. 9) Divinitate solară în vechea Sirie, adorată sub forma unei pietre conice. 10) Mistuită de foc — Zeiţa păcii la greci, reprezentată ca o femeie tînără cu un caduceu cu cornul abundenţei.

VERTICAL : 1) Domeniu patronat de zeul Apollo — Insula celebrei magiciene Circe. 2) Semnatarul volumului de povestiri „Şarpele cu două capete" (Dan). 3) Toc pentru ochelari, cărţi — Zeiţa romană a agriculturii, reprezentată ţinînd într-o mînă o coasă şi în cealaltă un mănunchi de spice de grîu şi maci. În cinstea ei se organizau serbările numite „Cerealia", între 12—19 aprilie. 4) Siglă pentru „Republica San Marino" — Divinitate a pădurilor, a apelor şi izvoarelor, la slavi. 5) Siglă pentru „Expoziţia : mecanizarea agriculturii" — Regiune din nord-vestul Peloponezului, celebră prin oraşul Olimpia în care se organizau, o dată la patru ani, jocurile olimpice. 6) Zeiţa greacă a înţelepciunii, protectoare a artelor şi a păcii, era reprezentată cu o bufniţă pe umăr — Pereche de vite trăgătoare la jug (reg.). 7) Cetate antică în nord-vestul Asiei Mici, în care preotul Laocoon, după legendă, l-a sfătuit pe Priam să nu primească de la greci calul de lemn şi, drept răzbunare, zeiţa Atena, protectoarea grecilor, a trimis doi şerpi mari care l-au ucis împreună cu cei doi copii ai lui — Fiul arhitectului şi sculptorului atenian Dedal, care, voind să scape din Labirintul regelui Minos, şi-a făurit aripi din pene şi ceară, pentru a zbura cît mai departe. Soarele i-a topit aripile şi temerarul s-a prăbuşit în mare. 8) Cuvînt care imită mîrîitul cîinilor — Îndemn cabalin — Zeiţa veşnicei tinereţi, fiica lui Zeus şi a Herei. 9) Oficiu comercial (abr.) — Personaje feminine fantastice, în mitologia românească, generatoare de nenorociri, care, după credinţa populară, locuiesc în văzduh, prin păduri şi ademenesc oamenii prin frumuseţea lor — 12 luni. 10) A şaptea încarnare a lui Vişnu (care simboliza Soarele în mitologia indiană), căreia i se sacrificau unele vietăţi ce erau aruncate într-o groapă cu şerpi — Scrieri istorice.

DICŢIONAR : UET, IGI.

Alecu RĂPEANU

Literatura SF şi extratereştrii

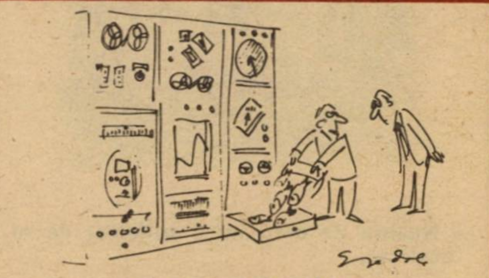
ORIZONTAL : 1) Autorul romanului „Hoinarul spaţial", al cărui erou este un asteroid inteligent (Frederic) — Nuanţa pielii frumoasei Dejah Thoris, din „Sub lunile lui Marte" de Edgar Rice Burroughs. 2) Kary ..., tînărul astronavigator din „Cor Serpentis" de I. Efremov, gata să se îndrăgostească de o fată de pe planeta fluorică — Ne prezintă în nuvela „Corăbii astrale" cîteva trăsături

ale unui extraterestru oarecum asemănător oamenilor, dar lipsit de urechi şi nas, gura fără buze avînd aspect de cioc (Ivan). 3) Odinioară (abr.) — Cunoscut autor român de proză S.F., care descrie în „A zecea lume" frumuseţea unei reprezentante a fiinţelor raţionale de pe Thule astfel : „O coloană zveltă azurie (...) lipsită de capitel, dar îmdobită în locul lui cu nişte stranii plete verzi (...). Asemenea sirenelor, n-avea picioare, dar trupul real al femeii de pe satelitul îngheţat părea ... o coloană pornită de-a dreptul din stînca opalină" (Vladimir) — „Un... pentru Makra", text aparţinînd lui Cesare Falessi, în care întîlnim ideea gigantismului extraterestru, evidenţiată de Seleniţii înalţi de aproape 3,60 metri. 4) Prin Jacques Laverande, unul dintre „Navigatorii infinitului", membru al echipajului cosmonavei „Stelarium", ne prezintă un anume tip de fiinţe raţionale întîlnite pe Marte ; tripezi, avînd feţe cu şase ochi, dar fără nas (J.H. Rosny) — Material din care este confecţionată miraculoasa cască a lui Robert Darvel, eroul lui Gustave Le Rouge din „Războiul vampirilor", cu ajutorul căreia descoperă invizibilii locuitori ai planetei Marte — Note introductive ! 5) „Roua ...", text aparţinînd lui Charles Henneberg, partizan al paleoastronauticii, prin care subscrie ideii potrivit căreia o parte dintre personajele şi faptele mitologice ar constitui ecouri ale trecerii unor vizitatori din alte lumi (nom. neart.) — Colidător (pop.). 6) Palidul nostru satelit care, conform naraţiunii lui Lucian din Samosata, intitulată cu maliţie „O istorie adevărată", ar fi populat cu fiinţe care ne seamănă întrutotul, dar nu şi aliaţii lor, veniţi din alte zone ale galaxiei — Flancurile detaşamentului ! — Armăsarul lui Saturn ! 7) Aprinsă la faţă — A ţipa. 8) Greutate (pl. trans.) — „...fără întoarcere", proză semnată de E.C. Tubb, alt partizan al paleoastronauticii. 9) Sculptor francez (1797—1863) — Aspectul locuitorilor planetei Mesklin din sistemul stelei 51 Cygni, adaptaţi la o gravitaţie mult superioară celei terestre, descrişi de Hal Clement în romanul „Misiune gravitaţională" — „... de cristal", scriere semnată de H.G. Wells, unde apar primii extraterestrii neortodocşi sub formă de „fluturi" (neart.) 10) Ioan Grigorescu — Braţe — Munţi în Tibet. 11) Prozator englez, reprezentant al „romanului negru", care a dus la limită tehnica folosirii macabrului şi a supranaturalului (Matthew Gregory, 1775—1818) — A se însera. 12) Unul dintre cei mai prolifici autori S.F., care ne înfăţişează în „Piatra vorbitoare" fiinţe minerale aparţinînd unui sistem bazat pe siliciu şi nu pe carbon — Specie de iarbă cu fire tari.

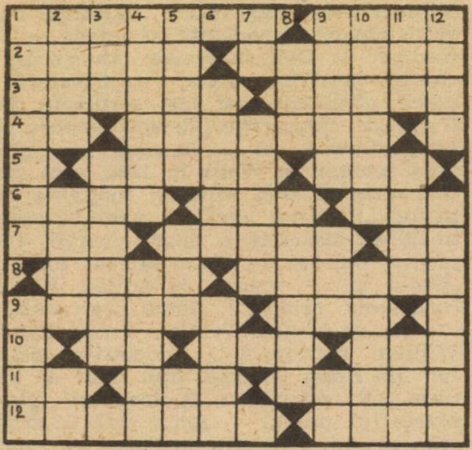
VERTICAL : 1) Proza semnată de Vladimir Colin în care, dînd concreteţe unor metafore sugestive, imaginează o lume de arbori gînditori — Titlu din creaţia lui Pierre Versins, legat de ideea prezentării unor microcosmosuri locuite de lumi moleculare sau atomice. 2) „Omul ...", creaţia lui Ralph Milne Farley, unde facem cunoştinţă cu gingaşii cupieni împodobiţi cu antene — Referindu-se la Olaf Stapledon, ajunge la concluzia potrivit căreia, «...„Creatorul de stele", oferă cel mai vast sortiment de extratereştri între coperţile unei singure cărţi» (Jorge-Luis...). 3) „... în anul un milion", eseu semnat de Wells în 1885, care constituie obiectul unei trimiteri conţinute în romanul „Războiul lumilor", unde se prezenta imaginea concretă a unor creaturi fundamental diferite de homo sapiens (neart.) — „Omul şi ...", roman de Adrian Rogoz în care eroul principal, Dutch Learmonth, întîlneşte pe planeta Venus o femeie-plantă — William Ingram. 4) „... împotriva pămîntului" de Henri Allorge, titlu legat de literatura S.F. referitoare la locuitorii planetei Marte (pl. neart.) — Actor care se exprimă prin gesturi. 5) Prefix cu sensul de „nou" — Fluviu în Peru — Localitate în Japonia. 6) General francez (1804—1887) — „Fata din ... de aur", lucrare semnată de Ray Cummings, circumscrisă textelor referitoare la locuitorii lumilor moleculare (pl.). 7) Elemente de zbor specifice erloorilor, umanoizi întîlniţi alături de caracatiţe cu chip omenesc în prima parte a dipticului „Prizonierul planetei Marte" de Le Rouge — Fructul aninului. 8) Imaginează o posibilă invazie a unor arahnide invizibile în romanul „Pericolul albastru", iar incursiunea într-o lume microscopică ne-o prezintă în cartea „Un om la microbi" (Maurice) — Turtă de aluat nedospit. 9) Antemeridian (abr.) — „Mîncătorii de...", lucrare semnată de Stanley G. Weinbaum, cel dintîi creator al unor extratereştri avînd propriile lor raţiuni de a exista — Cap de uliu ! 10) Procedeu — Rumen la faţă ! — Îngerul Pigar, întîlnit de „Barbarella", celebra eroină a benzilor desenate de Jean-Claude Forest, în periplurile sale cosmice. 11) ...Efremov, cunoscutul autor de literatură S.F. — Ne prezintă în „Cerul împotriva Pămîntului" aerantrofii — marţieni care au în plus un al treilea ochi, hipnotic (Henri). 12) „... fulgurantă", proză semnată de Jean de La Hire, în care imaginează nişte ciudate fiinţe originare probabil de pe Saturn, prezentate sub forma unor coloane de lumină, avînd în vîrf cîte un glob strălucitor — Răpitoare,

DICŢIONAR : BRA, ORL, ENI, OISO, FLO, OCI.

Gheorghe MAGHERU

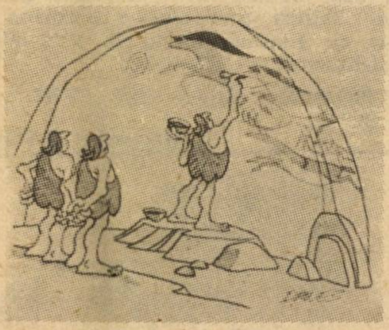
— Hrană pentru creier !

Jules Verne

ORIZONTAL : 1) Ilustrul profesor din romanul „Copiii căpitanului Grant“ — Plante marine din care erau confecționate țigările pe submarinul Nautilus. 2) Corabia naufragiată „Waldeck“ de pe care au fost salvați cîțiva supraviețuitori de către echipajul vasului „Pilgrin“, din romanul „Căpitan la 15 ani“ — Paganel, Robur, Xirdal și alți eroi ai povestirilor lui Jules Verne, oameni deosebiți, care prin cercetările și realizările lor au adus contribuții de seamă în dezvoltarea științei (sing.). 3) Cetaceul ciudat din romanul „20.000 de leghe sub mări“, întîlnit în Marea Roșie — Părerea bancherului Lecoeur, din romanul „Goana după meteor“, despre finul său, tînărul savant Zephrin Xirdal, cînd acesta din urmă îi propune o afacere de 5—6 miliarde franci, cam cît valora meteorul de aur pe care el îl putea dirija prin „curenți elicoidali și curenți neutri rectilinii“ să aterizeze pe terenul cumpărat de ei în Groenlanda. 4) Campion — Cu acești pirați ai mărilor s-au înfruntat multe dintre personajele lui Jules Verne. 5) Animal cu carnea foarte gustoasă, din ordinul sirenienilor, lung de 6—7 metri, vînat de marinarii de pe Nautilus pentru asigurarea proviziilor — Afluent al Rinului. 6) Oraș în Pakistan —... Land, vînătorul de balene, captiv pe Nautilus, care salvează la un moment dat viața căpitanului Nemo — „Vulcanul de...“ este titlul unei alte povestiri în care ne sînt relatate peripețiile inginerului Ben Raddle și ale vărului său Summy Skim în nordul Canadei. 7) Infern — Cartea de căpătîi a multora dintre povestirile lui Jules Verne — Pronume. 8) „Ocolul Pămîntului în 80 de ....“, unul din celebrele romane ale talentatului scriitor — Stat arab. 9) „Locuința“ temporară a lui Samuel Fergusson, Dick Kennedy și Joe, eroii povestirii „Cinci săptămîni în balon“ — Dune în Sahara Centrală. 10) Sînt — Fricos — Dispozitiv folosit la pescuit cu năvodul la mari adîncimi. 11) „Domnul Re-diez și domnișoara ...bemol“, povestire scrisă de Jules Verne pentru copii — Cîinele inginerului Cyrus Smith din povestirea „Insula misterioasă“, în care sînt descrise întîmplările dramatice ale unor prizonieri din războiul de secesiune, care evadează din captivitate cu ajutorul unui balon — Soarta nemiloasă a lui Louis Cornebutte, unul din personajele povestirii „O iarnă printre ghețuri“. 12) Inventator de prima mînă, aliat al maleficului boier Radu Gorj, din romanul „Castelul din Carpați“, care anticipează apariția telefonului și a fonografului — Tentaculul uriașei caracatițe care a dus în adîncuri pe unul din marinarii de pe Nautilus.

VERTICAL : 1) Calificativ atribuit pe bună dreptate profesorului Paganel și lui Conseil, pentru precizia datelor ce le oferă prietenilor de călătorie — Prin intermediul acestui personaj central din „20.000 de leghe sub mări“, Jules Verne formulează un violent rechizitoriu la adresa tiraniei. 2) Punct cardinal la care trebuia să ajungă aerostatul lui Samuel Fergusson în călătoria întreprinsă cu balonul deasupra Africii — „.... Verde“, romanul în care autorul ne înfățișează un fenomen natural rar întîlnit — Alifie. 3) Glumă cinematografică — Profesiunea lui Sydney Hudelson, astronomul amator în veșnică dispută cu Dean Forsyth, din „Goana după meteor“ (pl.). 4) Meserie căreia trebuia să i se dedice Jules Verne în tinerețe, dar la care a renunțat pentru a deveni cel mai mare scriitor al literaturii de anticipație — A încărca o navă sau aeronavă cu nisip, pietriș sau plumb în vederea asigurării stabilității. 5) Personaj din „Uimitoarele peripeții ale domnului Antifer,“ sora eroului principal pornit în lume să caute comoara lăsată moștenire de Kemylk Pașa — Apeduct în Elveția — Coadă de balon ! 6) „Copiii căpitanului...“, scrierea în care Jules Verne aduce un protest direct la adresa

— Nuanța de ocru nu e suficient de sugestivă...

colonialismului englez — Lanț muntos în Europa. 7) Lia Simu — „...Sudului", romanul a cărui acțiune se petrece în „țara diamantelor" (neart : pl.). 8) Nume feminin — Capitala Republicii Arabe Siriene. 9) Mîndria miliardezilor, locuitorii de pe „Insula cu elice" — Unchiul domnișoarei Campbell, unul din cei doi frați din „Raza verde" — Radu Bonea. 10) Situația instabilă a balonului din povestirea „O dramă în văzduh" — Temerarul erou vernian, precursor al cosmonauților de azi, pornit să contemple din înălțimi culorile lumii. 11) Specie de antilopă-bivol din Africa de Sud — „De la Pămînt la...", povestirea în care Verne descrie lansarea ghiulelei de aluminiu a lui Michel Ardan, anticipînd lansarea navelor spațiale — Plină de apă.. 12) Unul din vasele companiei Inman, care s-a ciocnit cu „monstrul" Nautilus — Masiv muntos în țara noastră, în preajma căruia se petrece acțiunea plină de mister a romanului „Castelul din Carpați".

DICȚIONAR : ELI, TRET, ABO, IR, AEL.

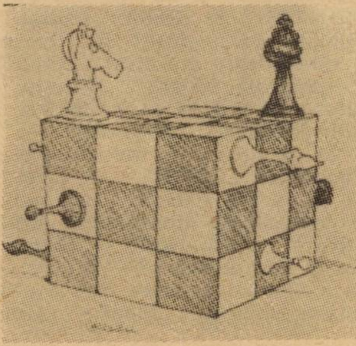
Bibi STOIANOVICI

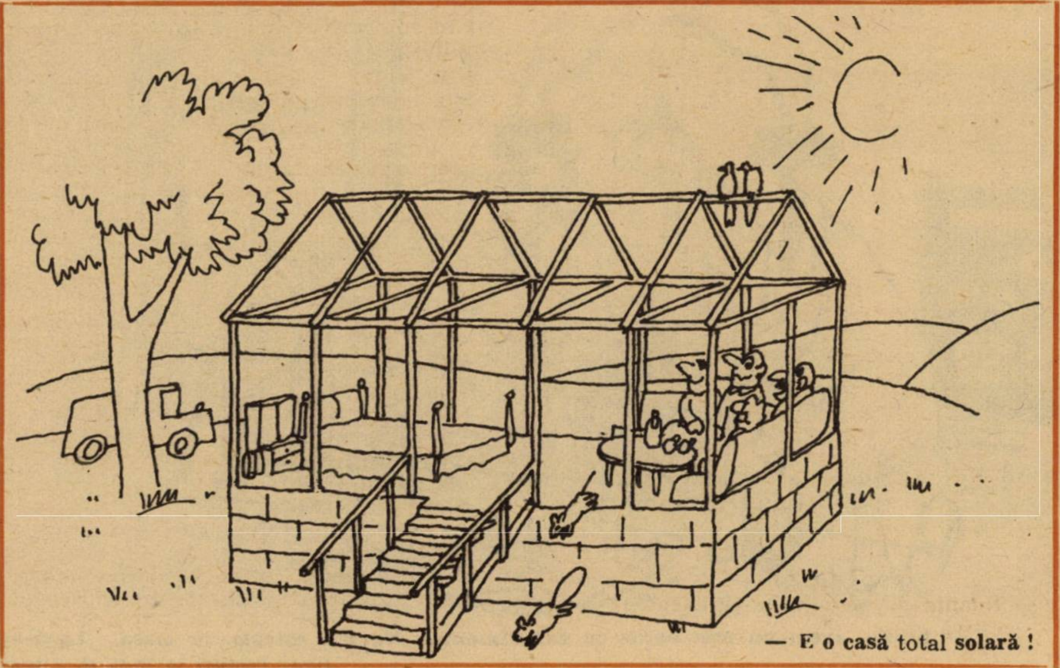
BIBLIOGRAFIE

Ion Hobana : 20.000 de pagini în căutarea lui Jules Verne (Editura Univers 1979)
Jules Verne : Castelul din Carpați (Ed. Tineretului 1967) ; Goana după meteor (Ed. Tineretului 1963) : Ocolul Pămîntului în 80 de zile (Ed. Didactică și Pedagogică, 1968) ; 20.000 de mii de leghe sub mări (Ed. Ion Creangă, 1977) ; Insula cu elice (Ed. Ion Creangă 1978) ; Vulcanul de aur (Ed. Ion Creangă 1976) ; Raza verde (Ed. Ion Creangă 1975) ; Cinci săptămîni în balon (Ed. Tineretului 1955) ; Uimitoarele peripeții ale domnului Antifer (Albatros 1970) ; Steaua Sudului (Ed. Ion Creangă 1984) ; Căpitan la 15 ani (Ed. Ion Creangă, 1980) : Copiii căpitanului Grant (Ed. Cugetarea)

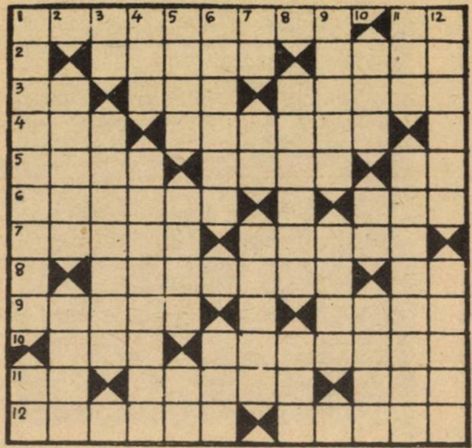

— Mama și cu mine ne-am gîndit că poate ai vrea să te joci cu pistolul tău „Raza mortală a căpitanului Asteroid" afară !

— E o casă total solară !

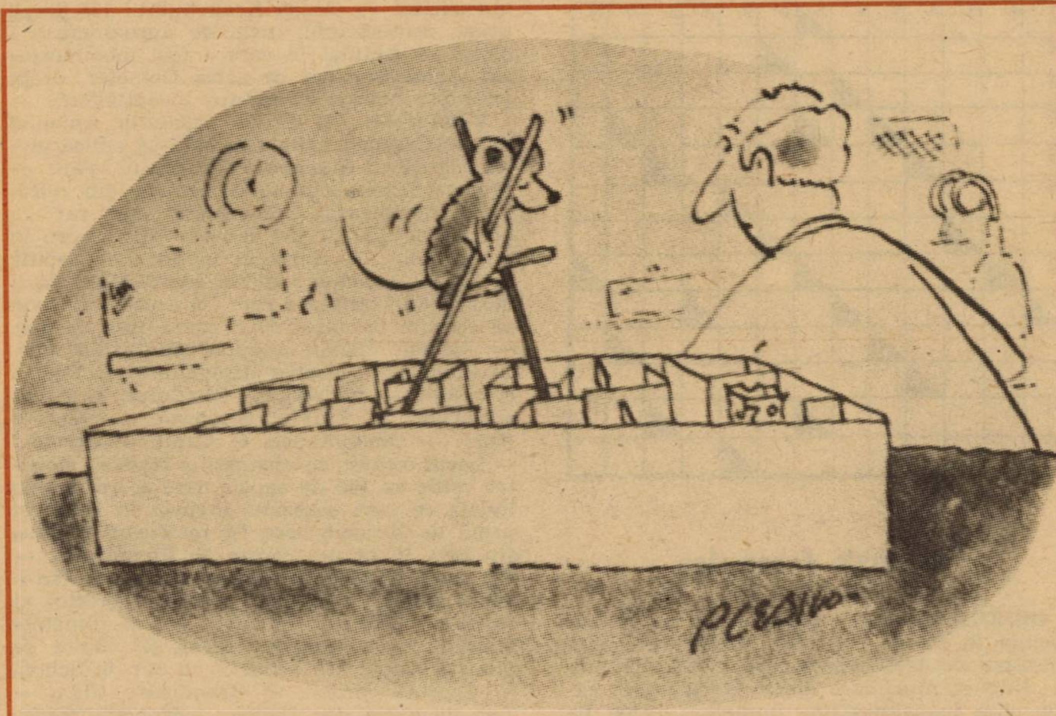

S. F. — literatură universală

ORIZONTAL: 1) Scriitor englez, autorul unor romane de aventuri cu elemente fantastice, dintre care amintim: „Comoara din insulă", „Săgeata neagră", „Straniul caz al doctorului JEKYLL şi al lui Mister HYDE" etc. (Robert Louis: 1850—1894) — Lucian Cosma. 2) Scriitor ceh, autorul piesei ştiinţifico-fantastice „R.U.R.", al cărei succes mondial a impus definitiv, cu trei decenii înainte de naşterea ciberneticii, noţiunea de robot (Karel: 1890—1938) — Munte în Afganistan. 3) Cap de robot! — Figură de primă mărime a SF-ului polonez, din a cărui creaţie amintim romanele: „Solaris", „Guturaiul", „Golem XIV" etc. (Stanislaw) — Tub de argilă din care se fac coşurile pentru fum (reg.). 4) Moş Martin — Astronom şi chimist american care, sub pseudonimul HAL CLEMENT, publică romanele „Misiunea periculoasă", „Aproape de masa critică" şi „Ciclul focului" (H.C.M. 1922). 5) Regiune în N.E. Peninsulei Sinai — Pasăre de curte(reg.) — Petre Kogălniceanu. 6) Profesor de biochimie la Universitatea din Boston, autorul romanului ştiinţifico-fantastic: „Eu, robotul" (Isaac: n. 1920) — Scriitor american, autorul romanelor de factură fantastică „Aventurile lui Arthur Gordon Pym", „Prăbuşirea casei Uscher", „Cărăbuşul de aur" etc. (Edgar Allan: 1809—1849). 7) Sistem mixt de telefonie şi telegrafie în teleimprimator, care foloseşte prin comutare acelaşi circuit — Rest dintr-un material. 8) Stat în S.V. Statelor Unite ale Americii şi locul de desfăşurare al multor aventuri incredibile — Radu Tudoran. 9) ... Darie, actor la Teatrul de Comedie — Scriitor belgian, care a imaginat cuvîntul „astronautică", autorul romanelor ştiinţifico-fantastice de succes: „XIPEHUZII", „Moartea Pămîntului", „Forţa misterioasă" etc. (J.-H. ROSNY: 1856—1940). 10) Pseudonim cu care semna N.D. Cocea — Substanţă care provoacă alergie. 11) Alexandru Donici — Acea — Nume turcesc. 12) Matematician, întemeietor al ciberneticii, care şi-a încercat şansele şi pe tărîmul literaturii de anticipaţie publicînd volumul „Dumnezeu şi Golemul" (Norbert: 1894—1964) — Unul din clasicii literaturii engleze de anticipaţie, autorul romanelor: „Maşina timpului", „Omul invizibil", „Războiul lumilor". „Primii oameni în Lună" etc. (Herbert George: 1866—1946).

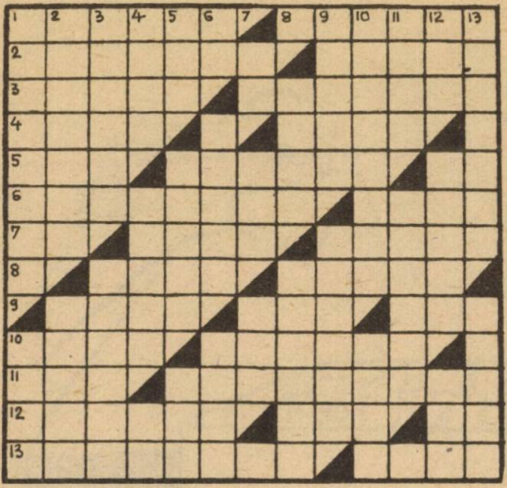
— Iubito, avem un mic necaz cu experimentul. Nu mă aştepta cu masa. Lasă-mi nişte resturi în lada de gunoi.

VERTICAL : 1) Nume de adîncă rezonanță în conștiința iubitorilor de literatură de anticipație din U.R.S.S., dar și a celor din întreaga lume, frați a căror prestigioasă colaborare a dat naștere unor romane celebre ca : „Țara norilor purpurii", „Întoarcerea", „Amiaza veacului al XXII-lea", „Lumea începe sîmbătă", „Cea de-a doua invazie a marțienilor", „Picnic la marginea drumului" etc. (Arkadi Natanovici : n. 1925 ; Boris Natanovici : n. 1933) — August Weismann. 2) „Sfîrșitul ... subteran", roman științifico-fantastic aparținînd scriitorului sovietic I. Kalnițki (pl. neart.) — A pescui cu undița. 3) Elena Chiriță — Savant american de origine maghiară, unul dintre „autorii" bombei atomice și inițiatorul celebrei scrisori-avertisment către F.D. Roosevelt, semnatarul unei culegeri de povestiri fantastice dintre care cea mai frumoasă, „Vocea delfinilor", se remarcă printr-o pronunțată notă satirică (Leo : 1898—1964). 4. Undă formată la suprafața apei — „O zi din viața unui zarist... în anul 2889", o reușită povestire care dovedește încă o dată fecunda imaginație a lui Jules Verne, părintele literaturii științifico-fantastice. 5) Localitate în S.U.A. — Comună în Suedia — Întrebare. 6) Inginer și scriitor sovietic, autorul unor reușite povestiri de anticipație dintre care amintim : „Căi nevăzute", „Despre ce n-a fost Steaua fericită", „Ciob de soare" etc. (Vladimir Ivanovici : n. 1907) — Atmosferă. 7) Serghei Kalinin — Luat la mijloc ! — Scriitor englez, părintele lui Sherlock Holmes, dar și al unor romane de anticipație cum sînt : „Lumea pierdută", „Aparatul dezintegrator" etc. (Arthur Conan : 1859—1930). 8) Scriitor american de origine irlandeză, autorul unor romane cu teme și procedee fantastice, cum sînt : „Lentila de diamant", „Făuritorul de minuni" etc. (Fitz James : n. 1828) — Siglă pentru „Elektron-Apparate Werke". 9. Erbacee cultivată ca plantă decorativă și medicinală — Rîu și regiune industrială în vestul Europei. 10) Una dintre cele mai izbutite piese ale dramaturgului german Georg Kaiser (1878—1945), în care tratează tema demonismului distrugător și a învingerii industriei dezlănțuite și inrobitoare — Deasupra — Orășel în R.P. Ungară. 11) Astronom care împreună cu scriitorul A.F. Bian semnează romanul „Planeta contradicțiilor", conceput într-o manieră efremoviană și care a văzut lumina tiparului la noi în prestigioasa colecție „Povestiri științifice fantastice" (nr. 368—371) — Inginer, colaborator al programelor NASA, autorul romanelor „O astronavă pentru rege", „Nașterea focului" și realizatorul adaptării literare după filmul „Evadarea din Planeta Maimuțelor" (Jerry : n. 1933). 12) Scriitor englez, specialist în astronautică teoretică, care descrie în paginile romanelor sale stații cosmice și sateliți orbitali cu mult înainte de lansarea primelor rachete cosmice. Operele sale „Preludiu în spațiu", „Insula pe cer", „Orașul și stelele", „Joncțiune cu Roma" etc. au dovedit clarviziunea științifică și imaginația fecundă a acestui autor valoros — Sportul... rachetelor.

DICȚIONAR : AGÝL, GAZA, CARĂ, NDC, ALI, EPES, OXIE, EAW, SAAR, GAS, IGAL, LÝN.

Gheorghe BRAȘOVEANU

Animale fantastice

ORIZONTAL : 1) Animal fabulos ce sălăşluia în Lycia şi avea înfăţişarea unui monstru cu trei capete care vărsau flăcări. — Singura muritoare dintre Gorgone, al cărei chip înspăimîntător împietrea orice fiinţă, a devenit ulterior emblemă pe scutul zeiţei Atena. 2) Animal de mare viu colorat, avînd orificiul bucal înconjurat de tentacule. — Cal miraculos, înaripat, născut din sîngele Meduzei, simbol al inspiraţiei poetice. 3) Titan al sculpturii franceze, realizatorul „Porţii infernului". — Monstru imaginat cu trup leonin, cap şi aripi de vultur, consacrat zeului Apollo. Se credea că locuieşte în ţinutul hiperboreilor, păzind aurul nordic (pl.). 4) Zeul războiului la greci. — Înconjur. 5) Scriitor american, autorul prozei fantastice „Scarabeul de aur" (Edgar, Allan). — Ciine monstruos, cu trei capete şi coadă de reptilă, care avea misiunea de a veghea intrarea în Infern ; vigilenţa i-a fost învinsă de Hercule prin forţă fizică şi de Orfeu prin cîntec — Beţe ! 6) Populaţie tracă (sec. VI î.e.n.). — Coloşi. 7) Lei ! — Om politic yemenit. — Zburător pe drumuri fără pulbere. 8) Masa de seară. — Balaur fabulos înzestrat cu darul profeţiei, sugrumat de Apollo la 4 zile după naştere pentru a răzbuna chinurile mamei sale divine, Leto. 9) Zadarnice. — Folclorist român, autorul lucrării „Metode noi în cercetarea structurii basmelor" şi al unei remarcabile analize a „Mioriţei" (Mihai). — Pegas fără cap ! 10) Plantă leguminoasă cu fructe păroase. — Cele şapte „aruncătoare de flăcări" din dotarea balaurilor ... rămaşi de poveste. 11) Măsuri de suprafaţă. — Enigmaticul monstru din labirintul construit în Creta de arhitectul Dedal (pl.). 12) Forma mitologică românească a dragonului, închipuit ca o reptilă, de obicei cu 7 capete vărsînd flăcări pe gură şi care se regenerează după ce au fost retezate. — Dialect indonezian. — Coada Krakenului ! 13) Şarpe uriaş, semiacvatic, lung de aproximativ 7 metri. — Animal în care a fost metamorfozat regele Scythiei de către Demeter, drept pedeapsă pentru atitudinea inospitalieră.

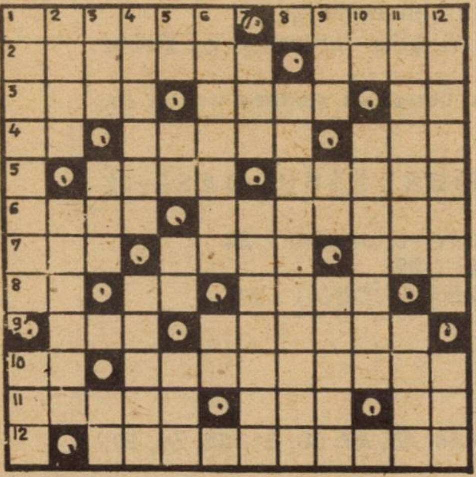
VERTICAL : 1) Eroul basmului omonim de Ion Creangă, trimis de spîn să aducă pielea bătută cu nestemate a cerbului vrăjit. — Muma-pădurii, divinitate nefastă din mitologia românească, prezentată mai rar cu gheare de lup. 2) Cal fabulos cu un corn în frunte (pl.). — Balaurul indonezian, reptilă uriaşă de aproape 3 metri, foarte agresivă şi vorace. 3) Vrăjitoare care l-a ajutat pe Iason să omoare balaurul care păzea lîna de aur. — Animal ciudat, adaptat ţinuturilor pustii, numit şi „corabia deşertului". 4) Pus în circulaţie. — Secretul ... Sfinxului. — Arma albinelor. 5) Fluviu european. — Cerber (fig.). — Onomatopee. 6) Capul anacondei ! — Lacul otrăvit de emanaţiile Hydrei, monstru mitic cu 100 de capete care se regenerau îndată ce erau retezate, învinsă în cele din urmă de Hercule care îşi realizează a doua din cele 12 munci cerute de Eurystheus. — Cu nasul în vînt. 7) Argint (simb.). — Străvechi autori de imnuri. — Zeul protector al turmelor, înfăţişat jumătate om şi jumătate animal ; avea coarne, barbă şi copite de ţap, iar trupul era acoperit cu păr. 8) Sclavi. — Cantină cazonă. 9) Grandioase (fig.). — Tub de sticlă. 10) Urîţit. — Monedă chinezească. 11) Unu ... fără acoperire ! — Culme. 12) Localitate în Ghana. — Închisă la culoare. — Cerbul nordicilor. 13) Originar din Asia. — Simbol al tainelor, reprezentant ca o leoaică cu aripi şi cap de femeie.

DICŢIONAR : AINI, TAE, RSI, TAEL, ZAN, MUO.

Ion ŞUŞELESCU

S.F.-ul şi cinematografia

ORIZONTAL : 1) Reputat cineast francez (Jean-Luc), regizorul filmului „Alphaville", în care este descrisă călătoria în spaţiu a unui agent special cu scopul de a afla ce s-a petrecut cu predecesorul său ; el găseşte o lume fără dragoste şi sentimente umane — „... adormit", film mut realizat în anul 1923 de René Clair, al cărui erou este un cercetător nebun, care descoperă o rază a morţii cu care ucide tot oraşul, mai puţin şase persoane (neart.). 2) Film de anticipaţie, realizat de Ugo Gregoretti în anul 1963, avîndu-l în rolul principal pe actorul Renato Salvatori — „Maşina ...", o fidelă şi foarte bine realizată versiune a romanului lui H.G. Wells, în care „Exploratorul Timpului" reuşeşte să ajungă pînă în anul 802401 pentru a vedea cum a evoluat civilizaţia umană (neart.). 3) Insulă în Marea Baltică — A ului — Unul din polii pămîntului !. 4) Zoe Trahanache — „20 000 de ... sub mări", romanul binecunoscut al lui Jules Verne, transpus pe ecran într-o spec-

taculoasă şi grandioasă variantă în anul 1954 de către regizorul american Richard Fleischer — Repriză la volei. 5) Actor american, protagonist al filmului „Germenul Andromeda“, regizat în anul 1970 de Robert Wise (Arthur) — Rigle pentru desen. 6) Negru amestecat cu alb (fem.) — A aduce în imediata vecinătate. 7) Scriitor polonez, după al cărui roman, intitulat „Solaris“, regizorul Andrei Tarkovski a turnat în 1971 filmul cu titlu omonim, avîndu-i printre interpreţi pe Donatas Banionis şi Iuri Iarvet (Stanislaw) — Capitală europeană — Abreviaţie uzuală pentru luna iulie. 8. Alexandru Lulescu — Roxana Manolescu — Prefix pentru unele localităţi geografice. 9) „Întîlnire de gradul...“, film în regia lui Steven Spielberg, realizat în anul 1977, cu Richard Dreyfuss şi Francois Truffaut — Cinste. 10) Celebru film produs în anul 1982, o idee fantastică 100% : un extraterestru vizitează Terra şi se împrieteneşte cu un băieţel, filmul fiind o excelentă pledoarie pentru prietenie şi înţelegere... — ...şi numele regizorului care a realizat acest film (Steren). 11) Reputat regizor francez, semnatarul filmului de anticipaţie „Sfîrşitul lumii“, realizat în anul 1930 (Abel) — Arbore răşinos — „Femeia... Lună“, unul dintre primele filme ştiinţifico-fantastice realizate de celebrul Fritz Lang, pelicula prezentînd prima femeie într-o călătorie spre Lună, în rolul principal fiind distribuită actriţa Brigitte Helm. 12) „Călătorie...“, film de referinţă al regizorului american Richard Fleischer, cu Stephen Boyd şi Rachel Welch în rolurile principale ; acţiunea filmului : un celebru om de ştiinţă suferă o leziune craniană iar un grup de doctori sînt miniaturizaţi şi injectaţi în corpul său pentru a-i trata rana.

VERTICAL : 1) Realizare de prestigiu a cinematografiei japoneze (producţie : 1954, regizor : Inoshiro Honda), în care eroul filmului este o fiinţă antediluviană creată în urma unor experienţe atomice, care atacă şi îngrozeşte o insulă a arhipelagului nipon — Insecte coleoptere din America Centrală. 2) Nea — Film de marcă al cinematografului mut (regizor : Iakov Protazanov), în care este descrisă expediţia a doi exploratori ruşi în spaţiu, care, reuşind să ajungă pe Marte, declanşează o revoluţie ce urma să o detroneze pe regina acestei planete. 3) Peliculă cu caracter ştiinţifico-fantastic, realizată de Chris Marker în anul 1964 (neart.) — Exclamaţie care exprimă neîncrederea — Nicolae Florei. 4) Absenţă notabilă a secreţiei biliare — A se expune unui pericol. 5) Raluca Rotaru — Dînsul — „... invizibil“, filmul regizorului James Whale, o excelentă transpunere, pe cît de veridică, pe atît de impresionantă, a romanului cu acelaşi titlu aparţinînd lui H.G. Wells, cu Claude Rains în rolul principal (neart.) — Peninsulă (abr. uz.). 6) Actor american (Kirk), interpret al rolului principal din filmul „20.000 de leghe sub mări“ — Mioare. 7) Siglă pentru „National Institutes of Health“ (Institute naţionale de sănătate) — „... interzisă“, peliculă a cărei regie a semnat-o în anul 1956 Fred McLeod Wilcox, acţiunea derulîndu-se în anul 2200, cînd o navă cosmică vizitează planeta Altar 4, pentru a descoperi ce s-a întîmplat cu un alt echipaj dispărut acolo în condiţii misterioase. 8) Capodopera filmelor de anticipaţie din epoca cinematografiei mute, realizată de Fritz Lang în anul 1929 ; muncitorii dintr-un oraş modern lucrau numai în subteran, fiind trataţi ca nişte sclavi, iar conducătorul oraşului comandă crearea unei femei-robot pentru a înlătura orice încercare de rebeliune, însă inventatorul şi creaţia sa îi conduc pe muncitori la revoltă şi la luarea puterii celor de la suprafaţă. 9) Armăsari dobrogeni — Elena Olteanu — Regizor german, realizatorul filmului de anticipaţie „Atlantis“ (Georg. W.). 10) Radu Ionescu — Vase pentru servit supa. 11) „... contraatacă“, seria a II-a de la „Războiul Stelelor“, în regia lui Irvin Kershner, interpreţi : Mark Hamill şi Harrison Ford, în care Alianţa Rebelă se refugiază de armata lui Darth Vader pe o planetă îngheţată (neart.) — Nume masculin. 12) „2001, odiseea...“, film ştiinţifico-fantastic, realizat în anul 1968 de către regizorul american Stanley Kubrick, avînd printre interpreţii rolurilor principale pe Keir Dullea şi Gary Lockwood — Mesagera zeiţei Frigga.

DICŢIONAR : DAGO, APPE, TIS, PEN, NIH, ERIC, GNA, EGA

Gheorghe TOIA

SUMAR

ILUSTRAŢIILE AU FOST REPRODUSE DIN :

— Jean Chevalier şi Alain Geerbrant : **Dictionnaire des symboles.** Mythes, rêves, coutumes, gestes, formes, figures, couleurs, nombres. Vol. 1—4. Paris, Seghers, 1974 (pag. 27, 44, 46, 49, 77).

— Alexander Eliot, Mircea Eliade, Joseph Campbell : **L'univers fantastique des mythes.** Paris, Les Presses de la Connaissance, 1976. (pag. 11, 23, 24, 25, 35, 37, 47, 63, 86, 109)

— Jurgis Baltrušaitis : **Metamorfozele goticului.** Trad. de Paul Teodorescu. Bucureşti, Meridiane, 1978 ; **Le Moyen Age fantastique.** Paris, Flammarion, 1981. (pag. 16, 48, 50, 52, 55, 60, 63, 94, 95)

— Wernher von Braun şi Frederick I. Ordway : **History of rocketry and space travel.** Ilustr. de Harry H.-K. Lange. New York, Thomas Y. Crowell Comp., 1969. (pag. 31, 113, 115, 129, 137, 141)

— Courtlandt Canby : **Histoire de l'aéronautique.** Lausanne, Editions Rencontre et ENI, 1963. (pag. 119, 123, 125, 134, 135, 138)

— Joseph Campbell : **The mythic image.** Princeton University Press, 1974. (pag. 39)

— Revista **„Omni"**. (pag. 17, 71, 81, 93, 97, 98, 100, 144, 145, 147, 149, 152, 157, 159, 165, 176, 179, 180, 184, 186, 190, 192, 196, 200, 206, 210, 211, 214, 219, 220, 221, 235, 249, 264, 268, 293, 294, 302, 303, 305, 309, 310, 311, 312, 313)

— Ion Iacovachi şi Ion Cojocaru : **Traian Vuia — viaţa şi opera.** In curs de apariţie la Editura ştiinţifică şi enciclopedică. (pag. 140)

Caricaturi de Ion Barbu (pag. : 130, 202, 280, 281, 301)

Coperta : Tudor JEBELEANU

Colaboratori : Lucian HANU şi Doina RODINA

Coordonarea artistică : Elena MARINESCU

Reproduceri foto : Mihai JIGĂU şi Mihai MUSTAŢA

1987

	IANUARIE	FEBRUARIE	MARTIE	APRILIE
L	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	6 13 20 27
M	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	7 14 21 28
M	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	1 8 15 22 29
J	1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26	2 9 16 23 30
V	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	3 10 17 24
S	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28	4 11 18 25
D	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29	5 12 19 26

	MAI	IUNIE	IULIE	AUGUST
L	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31
M	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
M	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
J	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
V	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
S	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
D	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30

	SEPTEMBRIE	OCTOMBRIE	NOIEMBRIE	DECEMBRIE
L	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
M	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
M	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
J	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
V	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
S	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
D	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27

1988

	IANUARIE	FEBRUARIE	MARTIE	APRILIE
L	4 11 18 25	1 8 15 22 29	7 14 21 28	4 11 18 25
M	5 12 19 26	2 9 16 23	1 8 15 22 29	5 12 19 26
M	6 13 20 27	3 10 17 24	2 9 16 23 30	6 13 20 27
J	7 14 21 28	4 11 18 25	3 10 17 24 31	7 14 21 28
V	1 8 15 22 29	5 12 19 26	4 11 18 25	1 8 15 22 29
S	2 9 16 23 30	6 13 20 27	5 12 19 26	2 9 16 23 30
D	3 10 17 24 31	7 14 21 28	6 13 20 27	3 10 17 24

	MAI	IUNIE	IULIE	AUGUST
L	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
M	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
M	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31
J	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
V	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
S	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
D	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28

	SEPTEMBRIE	OCTOMBRIE	NOIEMBRIE	DECEMBRIE
L	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
M	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
M	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
J	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
V	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
S	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
D	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii Cda. 60 275

Lei 30

